BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
41
6 C
7

Ex Bibliotheca
ajori Coll. Rom.
Societ. Jesu

I. 4. C

1.4.3.25

1
5
C

37-5·E·10.

S. Nov. Rom. Soc. Jesu

Coll. Rom. Soc. Iesu. 8.5.

LITTERAE SOCIETATIS IESV

DVORVM ANNORVM
M. D. XCIIII. ET M. D. XCV.

AD PATRES ET FRATRES
EIVSDEM SOCIETATIS.

SVPERIORVM PERMISSV.

NEAPOLI.

Apud Tarquinium Longum, M. DC. IV.

LITTERAE SOCIETATIS IESV

DVORVM ANNORVM M.D.XCIIII. ET M.D.XCV.

PATRIBVS, FRATRIBVSQVE SOCIETATIS IESV.

Gratia, & pax Chriſti Domini.

BIENNIO, & quot excurrere menſibus euolutis a ſcriptione anni, ſuperioris ſaeculi, nonageſimi ſexti, ac tantum non abſoluto triennio, anni eiuſdem ſaeculi nonageſimus quartus, ac nonageſimus quintus, hyſteron proteron, ſcribendi mihi dantur: & erat nonageſimus ſeptimus addẽdus. morae cauſſas referre, non eſt operae. Sed res ipſa monet compendij potiorem ac feſtinationis habendam eſſe

rationem, quàm aut copiae, aut accuratioris perpolitionis. Eſt enim hoc aes alienum perſoluendum, & ad diem; ſiue legitima pecunia, ſiue adulterina: & quod eſt difficilius, id totum è iuſtis occupationibus eripiendum. Quare quod extrema epiſtola anni nonageſimi ſexti ſignificaui, hic erit praeuertendum; vt communibus, & vſitatis rebus omiſſis, illa tantum colligantur, quae vel momento rei maioris, vel induſtriae alicuius nouitate gratam habeant cognitionem. Ac ne ſic quidem ſatietas legentium vitabitur; cum res à præſenti memoria remotas, & quae vetuſtate iam exoleuerunt, quaſi ex annalibus Sibyllae erutas, pro nouis, ac recentibus obtrudamus. Sed vt vetera ſint iis, apud quos decennio prope iam ante contigere; illis qui ea non nouerunt, noua certe videri neceſſe eſt. Duorum res annorum, quod ante alias factum videmus, vna iungentur epiſtola. res anni nonageſimi ſeptimi poſt nonageſimum ſextum propria erunt epiſtola continuandae. Ac neque Prouinciarum omnium res perſcribi poterunt, ſed viginti tantum, quarum litterae venerunt: vt ex inchoato earum numero, noſtrorum hominum ſumma iniri minime potuerit.

Prouinciarum numerus, ſi Iaponios Philippinaſque inſulas numeremus (quibus & ſi nondum plenum Prouinciæ nomen datum eſt: proprio tamen regimine Proprouinciali continentur) ad quatuor & viginti iam peruenerat. Domicilia iam conſtituta partim domus tum Profeſſorum, tum Nouitiorum; partim Collegia, omiſſis Reſidentijs ac Miſſionibus, erant ducenta circiter & quadraginta: Reſidentiarum Miſſionumq; quibus tranſmarinae praecipue abundant regiones, varius ſit numerus, & incertus neceſſe eſt. Alius rerum noſtrarum numerus certior iniri vniuerſè nullus potuit. Sed iam ad ſingulas Prouincias veniamus.

PRO-

PROVINCIA ROMANA

NVMERAVIT Prouincia Romana anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo quinto, ſi illos eximas qui in Profeſſorum domo verſati ſunt, homines quingentos quinquaginta quatuor: Sacerdotes centum quinquaginta nouē; nō Sacerdotes reliquos. e quibus coadiutorum tantum, ac nouitiorum certus, & diſtinctus eſt numerus. coadiutores fuere pari omnino numero cum ſacerdotibus: nouitij ſexaginta nouem: in docendi munere occupati triginta nouem: ſcholaſtici variarum facultatum centum triginta octo: ſed poſtremorum duorum ordinum numerus eſt cum ſacerdotum numero confuſus. Ex his Romae octo domicilijs, trecenti nonaginta duo continentur: Romano Collegio duodeuiginti ſupra ducentos: domo Probationis ad S. Andreae nonaginta ſeptem: Collegio Paenitentiariorum viginti: quatuor plures clericorum Seminario, & conuictorum Collegio: quindecim collegio Germanico: decem Anglicano: collegio Graecorum ſex: duo Maronitarum. Extra Romam miniſteria Societatis exercuere centum ſexaginta duo: in Collegio Florentino vnus & viginti: in Senenſi totidem: quindecim in Peruſino: duodeuiginti in Maceratenſi: in Recinetenſi quatuordecim: in Oppido Monte ſancto octo: duo pauciores in inchoato adhuc Setino Collegio: in Tiburtino vndecim; quatuor & triginta in Lauretano; in Miſſionibus peregrinati Sacerdotes nouem cum tribus Laicis coadiutoribus. Hic

numerus fuit huius biennij: anno priore triginta capitibus minor. Diem ſuum obiere priore anno tredecim, Romae plerique: admiſſi in Societatem ſunt triginta ſex: ſcholaſtici viginti ſeptem; nouem coadiutores. Poſteriore anno e vita emigrarunt quatuordecim. venerunt ad Societatem triginta quatuor: ſcholaſtici viginti ſeptem, ſeptem coadiutores.

DOMVS PROFESSA ROMANA.

IN Romana profeſſorum domo, praeter virorum Principum, ac ſacrorum Antiſtitum Sodalitatem ſuperiore anno inſtitutam, quae feliciter progreditur, & floret in dies magis, magiſque; anno huius biennij priore duae aliae opificum erectae ſunt: prior inuocatione Natiuitatis B. Virginis, in quam magiſtri tantum officinarum admittuntur, homines grandes natu, ſui ordinis honeſtiſſimi, & plerique locupletes: altera inuocatione Aſſumptionis eiuſdem S. Matris; quae tota conſtat ex ſecundo ordine opificum iuuenum operam mercede exercentium: in vtraque iam ducena numerantur capita. Eaedem vtrique datae leges: Sacramenta ſtatis temporibus obire, flagellationem ſingulis hebdomadis vſurpare; diſſidentes reconciliare; Aduentu, Quadrageſimaque Lateranenſes ſcalas, Chriſti patientis veſtigijs impreſſas, reuerenter ſubire; ſeptem religioſiora templa vna omnes agmine adire; decumbentes in noſodochijs conſolari; cibos illis miniſtrare; ceteraque caritatis officia praeſtare; tum ad eorum ſolatium, leuandamque morbi nauſeam, moleſtiamque, ſelectiorum eduliorum, quibus non ita domus abundant hoſpitales, munuſcula diſpertiri. ita miſeri nunquam ſe lautius tractari aſſeuerant, quam quibus diebus à pijs ſodalibus id genus xeniolis recreantur. quare eius rei cauſſa ſodales omnes, certo diſtributi numero,

mero, diebus feſtis, per vices partiti inter ſe valetudinaria, id caritatis munus obeunt: multique ſua ſponte extra ordinem, magno documento caritatis, id praeſtant. Sed harum duarum altera, quæ conſtat iunioribus, vere ſeminarium religioſorum poteſt appellari; tàm multi ſe ex ijs diuerſas ad religiones contulerunt, vt quindecim diebus ſeptem ſuauiſſimo Chriſti iugo colla ſubdiderint. octo Societati noſtrae nomina dederunt; valdeque bonos operum ſe praebent adiutores: multo adhuc plures Capuccinis ſeſe adiunxerunt: multi praeterea tum in Societatem, tum in alias familias ſe admitti poſtulant: libentibuſque animis ab omnibus excipiuntur, quod non modicum vſum ſpiritualium exercitationum, & vitae praeceptorum, tum religioſae mortificationis nacti ſint. fauet perſaepe bonorum ſodaliũ pietati Virgo clementiſſima. Proficiſcebatur ex ijs vnus ad Lauretanã aedem: occurrit in itinere in aduerſam rhedam; qua exterritum, quo vehebatur iumentum, in rhedam impactum proſternitur, rhedaque toto onere vtrunque ſuperuehitur. Ille, ope implorata Sanctae matris, nulla prorſus offenſione, incolumis euaſit. Idem Romae cum praealtas fabriles ſcalas, parieti applicitas, certae rei cauſſa ſuſpendendae conſcendiſſet; illaſque, vt a pariete paullum remoueret, aequo maiore alterius pedis niſu vim feciſſet, retro actæ ſcalae reſupinabantur; hominemque ſuo rotatu grauiſſime ad terram afflictum diffregiſſent, niſi eadem ope implorata iuuaretur: ſenſit enim ſe occulta manu retineri; ſcalaſque rurſus ad parietem impelli in ſuo ſtatu conſidere. Tanto tamque euidenti periculo perfunctus e veſtigio ad noſtrum templum, gratias Matri Sanctiſſimae acturus ſe contulit. Et quoniam non minorem ſaepe habent vtilitatem diuinae animaduerſionis, quam bonitatis documenta, cognitum eſt, non modo ſalutare eſſe pios eiuſmodi coetus frequentare,

ſed ſaepe etiam perniciofum non illis conſtanter inhaerere. Calendis Maijs quidam ad conuentum à ſodalibus vocatus detrectauit. is circa horam veſperarum, dum ſe rixantium turbae parum caute immiſcet, interimitur. paruiſſet ille vocibus ſodalium, vtique periculum vitaſſet. ſigna tamen dedit moribundus animi ingenti poenitudine perfuſi. Alter tertium iam, aut quartum conuentu ſodalium neglecto, dum die Dominico circa horam piarum exercitationum ſe Tiberis aquis nando abluit, peritiſſimus homo natandi, gurgitibus abſorptus ſuffocatur; continuoque à duobus familiaribus, qui rei interfuerant, nuncius ad ſodales adhuc coactos perfertur: adoloſcentes tam acerbi caſus nuncij pauore perculſi,& alterius edocti malo, illo ipſo ſe in ſodalitium adſcribi poſtularunt. ex eoque die ſemel quaque hebdomada ad ſancta accedunt ſacramenta. Si vt hi modo vitentur caſus religio colatur, ſit ſaltem operæ pretium a Sanctiſſimae Matris tutela non recedere. Sunt omnino vniuerſae ciuitati hæc duo ſodalitia vtilia. Nam magiſtro vno opificum, & vno patre familias emendato, familia tota facile corrigitur. Quique e noſtris, rebus & contrahendis & agendis occupantur, teſtantur eius rei vel ipſis manibus vtilitatem contrectari: multum enim intereſſe, vtrum in illorum, an in aliorum quid contrahas officinis: ſiquidem in his ſincera omnia, omnia nuda fide, ſimpliciq; veritate trãſiguntur, nulli fuci, fallaciae nullae, periuria, proteruaeque voces nullae audiuntur. manet latius, fundatq; ſe conſuetudo; breui tempore maiore bonorum copia, quam improborum Vrbes redundabunt.

Eſt per idem tempus, aut non ita multo poſt (nam haec non diſtinctè ſatis ſuis temporibus notata ſunt) in noſtro templo doctrinae Chriſtianae exercitatio inducta, qua diebus feſtis pomeridiano tempore pueri, puellaeque, etiam e prima Romanorum nobilitate ad

horam

horam vſque veſperarum inſtituuntur: quo in opere octo e noſtris, partim Sacerdotes, partim non ſacerdotes, tanta eſt multitudo, bene occupantur. E confluente multitudine, coetus adoleſcentulorum, qui & aetate & indole maturi iam pijs exercitationibus videntur, ſelectus eſt. hi, perfectis exercitationibus, in ſepoſitum vocantur oratorium, maioribus praeceptis imbuendi. & etiam iuſtam ſodalitatem perfecerunt Praeter vrbanas haſce aliae per noſtros alijs in oppidis ſodalitates eiuſmodi ſunt inſtitutae, quae ſacerdotum eorum locorum cura, & praeſcripto noſtrorum reguntur. Mittuntur ex vrbe ſubinde pia munuſcula, piaculares globuli, ſacra numiſmata, agni conſecrati, inductaque eſt in ijs oppidis ſacramentorum frequentatio. Venere ab eorum oppidorum communitatibus legati cum litteris, gratias Societatis patribus agentes; quod tã ſalutaria inſtituta in ſuas patrias induxerint. Eſt Romae antiquum, nobileque collegium, quo Romani adoleſcentes inopes in ſtudijs aluntur. Id ab antiquis Capranicae, nobilis oppidi, Dynaſtis fundatũ Capranicum à nobiliſſima eorundem Dynaſtarum familia nominatur: aluntur in eo triginta circiter adoleſcentes, collegijque inſtituto, publicum vrbis gymnaſium frequentant, ſtudijſque quiſque ſuo arbitratu, aut iuris ciuilis, aut artium liberalium occupantur. Licentia vtuntur ea, qua id aetatis adoleſcentes, omni ſoluti lege, nullo Rectore, vti ſolent. Huc accedit alienatio a noſtro nomine: quippe duorũ gymnaſiorũ aemulatio, & diſciplinę inſtitutorũq; diſſimilitudo diſſenſionem etiam inducit animorum, illiſque reddit Societatis nomen odioſum. Tanta fuit cuiuſdam noſtri Sacerdotis induſtria; vt, quod nullus vnquam opinaretur, in illum quoque cœtum diuina ope Societatis iacula penetrarunt. Inſtituta eſt ex bona illorum ſtudioſorum parte ſodalitas, qui vitae totius confeſſione facta, alternis hebdomadis in noſtro templo

ſacram

ſacram menſam adeant; piaſque alias inter ſe obeant exercitationes; quæ in alijs ſodalitatibus, quae Societatis fouentur ſinu, obiri ſolent. Dilatet Deus tabernacula Iacob: adſpiret ſua ope Virgo Sanctiſſima, non erunt carorum alumnorum irriti conatus.

COLLEGIVM ROMANVM.

IN Romano Collegio ſcholae hoc biennio ſolito maiorem frequentiam habuerunt, vt neceſſe fuerit, non modo humanitatis, ac grammaticae ſcholas geminare; ſed tertiam quoque adoloſcentulorum, qui ad pietatem informantur, ſodalitatem in duas alias praegrauante multitudine diuidere. Ad mille enim & quingentos ſcholarum omnium numerus peruenit: ſupra octingentos enim decem inferioris ordinis ſcholae; ſeptigentos circiter ſuperiores numerarunt. Neque vero aucta multitudine non amplificata laetitia eſt. multi enim ſe ad varia religioſorum inſtituta contulerunt. Septemdecim lectiſſimos adoloſcentes altera Parthenia ſodalitas; quindecim praeter hos e reliquo numero ſcholae Societati peperere. Eorum vnius multis modis tētata cōſtātia eſt. Sexdecim annos natus erat: à parentibus, re cognita, noſtrorū conſuetudine interclusus, & ipſis parentibus & Summo Pontifici praeclare ſuae vocationis conſilium probauit: euicit tandem conſtantia & conſilio, vt ſibi fieret poteſtas voti ſui conſequendi. Hi biennij fructus dandi litteris.

Fuit tamen eiuſdem biennij prior annus Romano Collegio multis funeribus inſignis. plures enim ſolito, & ex ijs aliqui conſpicui & magnis à Deo muneribus decorati, diem ſuum obiere. In his agmen ducet P. Vincentius Brunus Ariminenſis, trium profeſſus votorum, Vir ob egregiam pietatem, inſigneſque virtutes, cum primis illis primitiuae Societatis patribus comparandus

randus. vt dubites, qua potiſſimum virtute fuerit eximius, cum in omnibus aeque excelluerit. continenti cum Deo coniunctione, manſuetudine, ſui abiectione, tum animi tranquilitate tanta, & conſtantia, vt ne vnus quidem in eo vllo tempore vllum vel minimum commoti animi ſignum deprehenderit. modeſtia vero morum, viuida in ſermone lenitas, totius tum interni tum externi hominis compoſitio in eo vulgaria fuere ornamenta. Vixit primis annis coniunctiſſime cum magno illo Sebaſtiano Romaeo, quem B. P. N. Ignatius Collegio Romano perpetuum Rectorem dederat: & vixit quandiu viuo illi verae humilitatis exemplo per attritam valetudinem licuit Collegij tenere gubernacula. quo tempore tantum tali magiſtro profecit, vt Romaeus ipſe ſuum alumnum & magiſtrum, & patrem agnoſceret, ac reuereretur. In eo videlicet pari perſpectum eſt, quantum ad animorum concordiam proſit vera, in diuino ſpiritu fundata conſenſio. Sed haec interiora. earum vero virtutum, quae ſe porrigunt ad alios; caritas in eo erga fratres, aegrotos praeſertim & valetudinarios, fuit inſignis; & accurata diligentia: vt quandiu vixit in collegio (vixit autem maximam ſuae aetatis partem) fere valetudinario praefuerit. ſpiritalium rerum peritia tanta, vt omnium diutiſſime in Romano Collegio ei ſtudio praefuerit. His acceſſit in rebus agendis prudentia, & vigilantia. Collegium Lauretanum, & Romanum Clericorum ſeminarium cum laude adminiſtrauit: in domo Romana profeſſorum multis annis Miniſtrum egit. Collegium Romanum annis circiter ſex duobus temporibus ex interuallo rexit. vt merito ab omnibus Collegij Romani pater diceretur. Nec quiſquam eſt in tota Societate, qui aliquam ſit noſtrarũ Romanarũ rerum cognitionem aſſequutus, cui Vincentij Bruni nomen non ſit notum. Tria edidit volumina piarum Meditationum de vita & paſſione

Chriſti Domini; quartum de B. Virgine. paruum etiam Libellum de modo rite & cum fructu peccata confitendi. Quae, quia ſunt in manibus, Italis praeſertim, notam vllam litterarum non deſiderant. Antequam veniret ad Societatem, (nam ne id quidem alienum eſt) aliquot annis artem medicam profeſſus erat: inde illa multa morborum cognitio, & peritia curationum. fuit aegra ſemper, & imbecilla valetudine: tenuiſſimo victu, eoque vulgari, & vili; & minimo quoque momento e venis pectoris illi ſanguis erumpebat. Sæpius eius rei cauſſa venit ad extrema: ſed patientia incredibili, & abſtinentia morbi ſaeuitiam ſuperauit. Diem tandem clauſit extremum Idibus Auguſtis, anno aetatis ſuae tertio & ſexageſimo, cum ſex & triginta egiſſet in Societate.

Secundum locum in hoc agmine tenebit is, qui cum multis famam dedit, tum maius ipſe ſibi nomen comparauit, P. Franciſcus Bencius ab Aquapendente, quatuor votorum profeſſus. de cuius doctrina, & ingenio nihil dici tantum poteſt, vt non longo interuallo meae litterae luculentis eius monumentis ſuperentur. quare notam orbi narrationem praetermittens, quae non ita facile ad aliorum aures ipſius ſcripta perferre potuerunt, animi candorem, morum ſimplicitatem, comitatem, & quod mirum eſt, in magnae eruditionis viro, ſinceram humilitatem, mitiſſimamque obedientiam vellem non verbis ſolum explicare, ſed poſſe penicillo veriſque coloribus depingere: praeclarum religioſae probitatis exemplum cum egregia doctrina coniunctae ſpectaculo proponerem. In Societate, & in vita ſæculari ſtudia ſemper humanitatis adamauit. quibus ita excelluit, vt magnum Romano Collegio nomen comparauerit. Adoleſcens M. Antonium Muretum, magnum illud, dum vixit, doctrinae promptuarium, audiuit: cuius poſtea praeſtantiam expreſſit: cuique & vt

ſacerdos

ſacerdos fieret & ſe a liberiore ad ſanctius viuendi genus referret, perſuaſit: vt Muretus ipſe ex eo tempore diſcipulum ſuum patris loco revereri non dubitaret. Floruit amicitia non eorum tantum, qui per id tempus in Italia praeſtantes doctrina fuere, Manutius, Bargaeus, Sigonius, Vrſinius, Frizolius, Querengius; ſed etiam clariſſimorum in Romana Curia virorum, magnorumq; Antiſtitum, & ſacra purpura inſignium. Qua gratia & fortunae fauore ita temperanter vſus eſt, vt non modo nunquam ſe extulerit, nulli ſe vnquam praepoſuerit, ſed ne tantillum quidem ab ea modeſtia & humili ſimplicitate deflexerit, quam e Probationis domo deportauerat. Annos natus quinque & viginti in Societatem eſt aſcitus, XV. Cal. Iun. anno Chriſti M. D LXX. cum ſecundo maxime curſu ferretur ad gloriam. Et quoniam huc venimus, non erit alienum ſummatim eius vocationem, & omnem rerum ſeriem exponere. Verſatus Romae erat annis ſeptem. initio coepit ſcholas noſtras frequentare: noſtroque in templo primum confeſſione expiatus eſt. Ex eo tempore ſubijt animum illa cogitatio: *Et tu de illis eris.* Tranſtulit deinde ſe ad publicum vrbis gymnaſium. ibi Ioannem Pontanum, clarum in eo gymnaſio philoſophum quadriennio audiuit. biennio poſtea iuris ciuilis ſtudia aggreſſus eſt. interim more Italicorum gymnaſiorum, quo pluribus eodem tempore docentibus datur opera, Mureti ſcholas, aliorumque clarorum virorum frequentabat. Et quamuis excubitor ille ſpiritus, qui eius animum ad Societatem cogitandam excitauerat, videretur tantiſper obticeſcere; ſubinde tamen eius rei conſilium ſubijciebat. idque ille & vni e fratribus, qui illi aetate proximus erat, & amicis nonnullis aliquando ſignificauit. Sed amor humanae proſperitatis longe animum a ſe ipſo auehebat; cogitationemque in alia omnia deducebat. Poſtremo ipſo die feſto Paſchae, cum mane ſacroſan-

ctam

ctam Euchariſtiam ſuſcepiſſet, veſpereque librum legeret de contemptu mundi, tanto ſibi diuino ſenſit pectus amore inflammari; vt,niſi nox impedimento eſſet, confeſtim confeſſarium conſuleret. Poſtero die adijt ille quidem confeſſarium, ſed remiſſiore ſtudio; vt cōcepta referre verba,non expromere animi ſenſa videretur.Inter haſce accedētes & recedētes curas,matre grauiſſime aegrotāte, ac ſpe ſalutis deſtituta,reuocat Aquapendentem. In itinere cognoſcit illam deceſſiſſe. pergit nihilominus iter inſtitutum. domum venit XVIII. cal.Maias. maeroris plenus ſe quieti dat. ac dum lacrymabundus noctem tranſigit; quaeritque ſecum, quem habeat conſolatorem,pulcherrima ei Chriſti e cruce pēdentis ſpecies obijcitur. Conuerſus magnis clamoribus & lacrymis eum ſibi conſolatorem aduocat: memorq; praeteriti concepti voti, ei ſe totum tradit, ab ipſo opem petit. ſed recurrente terrenarum rerum cura, propriaque territus imbecillitate, in ipſo orationis feruore, quam cum Chriſto habuit, rurſus intepeſcit. ſub haec ſpecies aliae obijciuntur,quibus omnibus ad ſuſceptum de religione conſilium incitabatur. crucifixi interim ſpecies perſtabat: & , modo concepto ſpiritus feruore, modo prudentia carnis blandiente, contrarijs aeſtuans ſententijs, ita Chriſtum intuens, loquebatur, vt ſe ab illo nollet ſeparari; ruſuſque ab eodem peteret, ſibi vt eius liceret voluntate, ad humana faſtigia contendere. Tenuit viſum ſpatium circiter horae vnius, alternantibus ſemper hortantibus, & dehortantibus ſententijs. Poſtridie cum viſum domeſticis narraſſet, ſeque Societatem IESV cogitare, atque id iam pridem facturum fuiſſe, niſi matrem eo ictu percutere veritus eſſet; cognoſcit e propinqua, id illam maxime in votis habuiſſe; idemque à Deo precibus ſaepius contendiſſe. Pendebat tamen adhuc animo, nec humana vincula abrumpere piger audebat. Romam demum

mum rediјt, ac poſt multam contrariarum curarum conflictationem, confeſſone facta peccatorum; certa tandem in ſententia vocationis conſtitit. quo tempore tanto humanarum rerum taedio teneri coepit, vt cum ſumma ſua admiratione, ne ſtudia quidem litterarum, quibus antea delectabatur, neue libros attingere iam poſſet. Viuebat apud M. Antonium Burgheſium, nobilem iuris conſultum, patrem Camilli Burgheſij, qui nunc ſacra Cardinalatus purpura ornatur. Ei commeatus petendi cauſſa aperit conſilium ſuum. ſenex, eius voluntate collaudata, *optimam partem*, inquit, *elegiſti tibi: quoniam ad illius obſequium te transfers, cui ſeruire regnare eſt. ſed conſtantiae memineris: nemo enim mittens manum ad aratrum, reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* Digna ſane tanto, & tam prudente viro ſententia. Ex eo tempore ad vltimum vſque vitae ſuae terminum, tam certus tamque laetus in ſuae vocationis conſilio ſemper fuit, vt ſi ſemper in primo tyrocinio ſuo verſaretur. Illum Deus eo beneficio cumulauit, quod paucis omnino vidimus conceſſum. Tres habuit fratres iiſdem parentibus natos; eorum tertium Andream Bencium ſecum habuit in tyrocinio. ſed is *Conſummatus in breui expleuit tempora multa*, non enim ita multis annis, quam venit ad Societatem, e terra translatus eſt ad coelum. At ſuperſtite adhuc Andrea, quartus, non ita multo poſt illius mortem, etiam ſecundus in Societatem ſunt admiſſi. Sollicitus fuit de ſalute patris, egitque accurate, quantum potuit, vt illius animus ad prolem praeeuntem ſequendam inclinaret: ſed fuit nimirum tanta proſperitas aliquo deſiderio temperanda. In Societate tolerantiſſimus laborum fuit, & ea corporis temperatione, vt contentionem operae, valetudinem ſenſim atterentem, non ſentiret. ita naturae felicitas illi in damnum vertit. nam praeter quotidianas Gymnaſij exercitationes, quibus eruditionis, ac

poe-

poeticae praeſertim ſtudia in Romano Collegio multum excitauit, annis ſex Societatis annales ſcripſit. Martyrium B. Rodulphi Aquauiuae & comitum heroico verſu; dramata aliquot latine, & iuſtum orationum, alterumque poemation volumen typis edidit. Praetereo alia multa luce digna, quae ſuppreſſit. His tandem laboribus confectus, magno & noſtrorum, & clarorum virorum dolore, prid. Non. Mai. cum in morbo, ſi vnquam ante ſuarum virtutum odorem effudiſſet, migrauit è vita: anno aetatis ſuae quinquageſimo ſecundo, quam venit ad Societatem vigeſimo ſeptimo.

Tertius in eodem agmine incedet P. Io. Baptiſta Alexandrius Peruſinus, tria profeſſus vota. nulla hic poſt ſe monumenta litterarum, ſed praeclara inſtituta magnarum virtutum memoriam, magnaeque probatis hominum mentibus inſculptam effigiem reliquit. Nam ſecundum primam illam maiorum adoleſcentium ſodalitatem, quae paene vna cum Romano Collegio nata eſt, à P. Ioanne Leonio Gallo inſtitutam, hic omnium primus P. Borgia Praepoſito Generali, in anguſtijs ad huc veteris Collegij primum iuniorum ſodalitium inſtituit. quod & nunc, laxatis aedibus, aucto diſcipulorum numero, in plura auctum ſodalitia videmus: & ex eo poſtea cetera Collegia, ceteræque Prouinciae exemplum deſumpſerunt. Quae ſodalitia in multos annos illius & conſilio, & opera adminiſtrata ſunt. Contubernia quoque ſaecularium adoleſcentium, eodem vtentium conuictu; quae ad noſtram conformata diſciplinam, a ſaecularibus, noſtrorum tamen auſpicijs, noſtrorumque praeſcripto reguntur; & multitudine iam maiora noſtrorum conuictorum, alumnorumque collegia aequarunt. non modo ſunt illius inſtitutum, ſed ab ipſo quoque leges acceperunt: & illius praeſcripto, quandiu vixit, adminiſtrata ſunt. Quae viuentia, & ſpirantia haud ita minoris facienda ſunt, quam libris

com-

commiſſa monumenta. Sed venio ad alia maiora ipſius ornamenta. Illis in primis maxime virtutibus enituit, acri odio ſuae, quam in ſe agnoſcebat, prauitatis: in Dei amore firma fortitudine, & ſui ipſius abiectione tanta; vt, cum ille ſtrenue ſemper eſſet in opere; ſe tamen in Societate vile iumentum dictitaret. & haec ita perpetuo vitae victuſque communis obducta velamento, vt non niſi qui cum eo familiariter viuerent, illa introſpicerent. Edomando corpori, omnibuſque ſibi adimendis commodis ita intentus; vt cum alioqui robuſto eſſet corpore, & magnis viribus, non longo tempore valetudo contabuerit. Pariſſet ille valetudini: erat in longam ſenectam vtilis futurus. Extrinſecus vero in tractandis adoleſcentium animis, quibus multis annis fuit a confeſſionibus; illiſque ad ſe ipſos cognoſcendos, reuocandis, induſtria, & dexteritate admirabili, propoſitis ijs de morte, ac de poenis inferis meditationibus; vt, cum ille non ita abundaret gratia ſermonis, videreturque omnis expers eloquentiae; illius tamen conſuetudine mirifice & familiares tenerentur, & alieni allicerentur. in primis vero peruulgata de illius ſanctimonia opinio illi adoleſcentes adiungebat, vt omnem vitae ſuae conſcientiam, ac totum animi ſui ſtatum ſincere aperirent. Quo in munere homo impiger, ac ſtrenuus non eos ſpirituali tantum opera iuuabat: ſed de eorum etiam valetudine ſollicitus, paterna diligentia multa monebat quae vitarent, quae adhiberent: idque ſeruata religioſa grauitate. conquiſitis quoque eleemoſynis egentes magnae indolis adoleſcentes ſuſtentabat in ſtudijs. Itaque bonis Chriſti tironibus religioſorum familias compleuit. tam multos & egregios adoleſcentes ad Societatem adduxit, vt multae prouinciae iam illius beneficio fruantur. Praefuit aliquandiu Rector Peruſino Collegio; quod & ſui patrimonij, matre compoſita, quae illum vni-

 cum

eum habuerat, viuens haeredem fecit. Demum con-
tinentibus fractus laboribus, & perdita valetudine af-
flictus VIII. cal. Sept. exceſſit ad renouandam, vt
aquilae, iuuentutem ſuam, anno vitae ſuae quinquageſi-
mo ſexto, aetatis actae in Societate triceſimo quarto.
Prid. cal. Febr. praeceſſerat P. Stephanus Roſpilio-
ſus Piſtorienſis, annos natus quinque & triginta; duo-
deuiginti egerat in Societate: adoleſcentulus noſtro-
rum conuictu, noſtraque diſciplina Romae in conui-
ctorum collegio vſus erat, probitatis ſemper ſtudioſus,
non verboſus, & ad offenſiones vitandas bene pru-
dens, humilitatem ac ſimplicitatem adamauit. docuit
aliquot annis, etiam factus Sacerdos, grammaticam.
praefuit etiam cuſtodiae Gymnaſij, magna noſtrorum
aliorumq; probatione. Hunc ſecutus eſt P. M. Antonius
Bolognetus Bononienſis, Cardinali Bologneto fratris
filius. Is dum confecto ſtudiorum curſu, ſe ad Philo-
ſophiam explicandam comparat, moleſta & graui ca-
tarrho correptus, Bononiae, quo patrij coeli tentandi
cauſſa miſſus erat, vitae curſum confecit V. cal. Apri-
les, annum agens quartum & triceſimum, vndecimo
anno ante in Societatem admiſſus in Polonia, patruo
iam à Gregorio XIII. ob merita, ſacra purpura orna-
to. Bologneti obitum mors excepit Antonij Canaue-
rae, inſigni modeſtia, & probitate adoleſcentis. Ve-
nerat è Sardinia ſtudiorum cauſſa. ingenio, & conten-
tione ad ſtudia ſpem non modicam magni prouentus
faciebat: pietati & obedientiae apprime deditus, qua-
rum virtutum documenta, & antea ſaepius multa, &
in morbo praeterea patientiae plurima dedit. longa
tabe conſumptus iij. non. Maias ad ſuae manſuetudinis,
aliarumque virtutum colligendos fructus emigrauit.
Pridie idus Iulias, Angelus Mariottus Cruſtuminus e
Tiburtina dioeceſi, externi operis adiutor, ad cœtum
iuſtorum ſe adiunxit: annum agebat ſextum & viceſi-
mum,

mum, in Societate ſeptimum; is rabida correptus febri, quae illum quatriduo confecit; mortis admonitus laetitiae ſigna prae ſe tulit: quod tunc maxime paratum ſe diceret ad obitum; & ſe libenter mori; ſiquidem in Religione moreretur. Ludouicus Seuarolus Fauentinus, Fauentiae quidem diem clauſit extremum; ſed tamen e Romano Collegio miſſus in patriam, ad eius caeli beneficium tentandum. Venerat ille nouem annis ante ad Societatem: in qua ſemper afflicta valetudine ſtudia ſua proſequutus eſt. Annum agebat ſeptimum & viceſimum. Horum ſtudia, & merita Deus fidelium remunerator aeterna ſua gloria compenſauit.

Compenſaſſet ſequens annus nonageſimus quinctus ſuperioris anni damna, vacuus à funeribus, eorum certe, qui intra Collegij ſepta verſabantur; niſi magna iactura facta eſſet in viro maximo P. Hieronymo Prado Barrienſi, qui ingenti ſtudio & doctrina non modo Societatem ſtrenue adiuuit, ſed eius etiam multum nomen illuſtrauit. illuſtraſſetque magis, ni mors, adrepens immatura, ſpem magnarum rerum praecidiſſet. Annos circiter ſexdecim in Hiſpania, in maximo illo Theologiæ theatro, ſacras litteras interpretatus, eam ſacrorum ſenſuum peritiam adeptus erat; vt vehementer dolendum ſit, nos tam intempeſtiue orbari tanto viro. Scribebat in Ezechielem, opus, vt ille ait, ſpiſſum, & operoſum: & iam viceſimum caput interpretatus erat, cum ad laborum praemia vocatus eſt. Id totum, quod ab eo abſolutum eſt, typis excuſum. Vt tantae vtilitatis iacturam minus ſentiamus facit P. Io. Baptiſta Villalpandus; qui ſtudiorum illi comes; quod reliquum eſt operae, vna cum Hieroſolymorum Vrbis deſcriptione, & Salomonici templi apparatu, copioſa, & varia explicatione proſequebatur. Deus pios ſuorum conatus, & ſtudia ſuo lumine promouebit. Abijt ille e viuis prid. id. Ianuar. anno aetatis ſuae quadrage-

ſimo octauo; viceſimo quarto, quam eſt admiſſus in Societatem: vt, quantum in ſeculo, tantum in religione traduxerit aetatis.

Nullum aliud funus hoc anno ſpectarunt Collegij parietes: duo tamen peregre contigerunt. P. Nicolai Fabrini Florentini, qui aliquandiu in hoc collegio Miniſtrum egit: poſtea in Florentino Collegio Rectorem. Roma ſuperiore anno miſſus in Vngariam iuuandorum militum cauſſa, qui a Romano Pontifice auxilio ad Turcicum bellum mittebantur; totius eius Miſſionis Praeſes erat. is ad Imperatoris copias cum veniſſet, in grauem lapſus morbum, ac Viennam deportatus, III. cal. Octobr. vita exceſſit. quadraginta annos vixerat, vndecim egerat in Societate. Ioſephus Mannonius Foroliuienſis, coadiutor, & comes peregrinationis, comitem etiam ſe illi praebuit in reditu ad patriam caeleſtem. Vir annorum quadraginta, viginti ſeptem fideli opera Societati inſeruiuerat.

DOMVS PROBATIONIS Romana ad S. Andreae, & Collegium Paenitentiariorum.

IN Domo Probationis ad S. Andreae nouitij in nouas aedes, de quibus proximis litteris eſt ſcriptum, translati, quini, ſenique per cubicula ſingula diſtributi, commodiore, & ſalubriore iam vtuntur contubernio. Sacerdotes quatuordecim in varias profecti Miſſiones, non exiguos laborum ſuorum fructus retulerunt.

Quae in Poenitentiariorum Collegio facta ſunt, ea & magna eſſe, & in magnam redundare vtilitatem animorum, neceſſe eſt; & ſcribere, quia eadem ſaepius audiuntur, multis de cauſis non expedit. Sed quantum ſolertes, & exercitati medici in maximo totius Eccleſiae valetudinario, quo ex vniuerſo orbe plurima

& inaudita morborum genera confluunt, prodeſſe ſolebant, non imperiti facile conijcient Quae enim paſſim à ſacro conſcientiarum tribunali proficiſci ſolent vtilitates, hinc abunde manant, ac tanta copia, quantam ſibi praedam e faucibus extrahi cruentus draco cruciatur. De iure conſcientiae conſulentibus, & quidem Principibus viris reſponſum eſt multis: expeditaeque difficultates non paucae: a turpi quaeſtu abductae meretrices, pellices abiunctae, aliae periculo ſubtractae; haeretici cum Eccleſia reconciliati; apoſtatae ad religioſum ordinem reuocati.

CLERICORVM SEMINARIVM, Collegium Germanicum, & Anglicanum.

PAVCA de Clericorum Seminario ſuppetunt dicenda: ſed quae tamen ad rerum progreſſionem cognoſcendam, omitti non debeant. Quinque huius biennij priore anno, ex hoc Collegio in Societatem admiſſi ſunt: clerici duo, conuictor vnus, quartus ſpectatae probitatis vir, cuius opera ad contuberniorum praefecturam noſtri vtebantur; quinctus operam ſuam famulatui locauerat. Clerici alij duo publice Theologicis theſibus propugnatis, inſignia Doctoratus accepere.

Collegij Germanici alumni, quam ſint ſtudioſi pietatis, vel ex hoc intelligi poteſt, quod eorum quindecim ſe per intermiſſiones autumnales ſecretis meditationibus exercuerunt, magno cum fructu. Eorum vnus, confectis Theologiae ſtudijs, ſacerdotio, & concionandi facultate praeditus, in Societatem admiſſus eſt. In ſuam quiſque patriam, confecto ſtudiorum curſu, & ſacerdotij munere ornati, rediere duo & viginti; magnum ſubſidium religioni laboranti: doctrina omnes,

integritate vitae, & moribus conſpicui. Excepti à ſuis Praelatis honorifice, varijs Eccleſiae muneribus praepoſiti. Eorum multis paroecias eſſe commiſſas audiebamus; occaſioque expectabatur alios praeficiendi. Cum Reuerendiſſimo Nuncio apoſtolico ad Heluetios, qui interpretis munere fungeretur profectus eſt vnus. Cognitum eſt, proximis Imperialibus Comitijs, ante hoc biennium menſe Maio Ratiſbonae habitis, ſeptem & triginta veteres huius Collegij alumnos iure ſuffragij praeditos interfuiſſe, partim Eccleſiae Praelatos, partim vel canonicos, vel doctores. In ijs fuit Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Salsburgenſis Illuſtriſſimi Cardinalis ab Alta Emps propinquus, ac perneceſſarius. magna vtique gloria huius Collegij. In generali Patrum noſtrorum conuentu Romae anno nonageſimo tertio celebrato, vnus e Prouincialibus Germaniae catalogum exhibuit ſexaginta admodum eiuſdem Collegij alumnorum; qui in ſua Prouincia ſtrenuos ſe vineae Domini cultores praebent. vt vel ex hoc vno, quam Germaniae ſalutare fuerit P. Caniſij conſilium in hoc Collegio promouendo, Gregorij xiij. in reſtituendo, amplificandoque periti iudicare poſſint.

Ex Angligano Collegio anno nonageſimo quarto profecti Sacerdotes quatuor, in ora maritima Belgij non leue diſcrimen adiere. Venerant ad portum, ſeu ſtationem haereticorum, vt inde ad portum alterum contenderent eiuſdem orae, vnde breuiſſimus eſt in Angliam traiectus. Iniecta ſuſpicio eſt, publicae quas afferebant fidei litteras eſſe adulterinas. quare Magiſtratui ſe ſiſtere iubentur: edicitur ei, cuius ductui commiſſi erant, ne eos e finibus educat. Ille cum ceteris vectoribus, alia naui conducta, diſceſſit; Sacerdotibus in priore naui, in poteſtate haereticorum relictis. Diuina tamen prouidentia periculum diſcuſſit. nam illorum cognita integritate, alterius nauis nauta,

Belga miſeratus ſolitudinem, egit cum nauarcho ſuo; ille in ſuam nauim exceptos, ſublatis ancoris, in portu, quo contendebant expoſuit; haereticiſque illic omnia tenentibus, catholicos tamen nacti ſunt, à quibus benigne excepti, in Angliam incolumes traiecere. Nec dubium, quin ſi in priori portu retinerentur, a Magiſtratu haeretico vincti in Angliam traſmitterentur. Diuinae bonitati grates, quae eos tanto diſcrimini ſubtraxit. Eodem anno alumni huius Collegij duo egregiam martyrij coronam ſunt adepti. Ioannes Cornelius decennium per multos labores in Anglia conſumpſerat, Sacerdos, & concionandi munere, & dæmones ex obſeſſis corporibus eijciendi, Anglia paene tota clarus inter catholicos. Is tandem ſanguinis effuſione, & nece doctrinam, quam viuens alios docuerat, obſignauit. Narrant eum, ſub ipſum mortis articulum proteſtatum, ſe voto Societatem I E S V ingrediendi obligatum, mortem obire. nec plura de mortis genere perſcribunt. tantum dicunt: ſi cuncta de illo digna cognitu ſcriberentur, rem proprium volumen deſideraturam. Et ſane non niſi magnum aliquid fas eſt concipere de eo, qui tandiu, tam difficili in opere, in tanto rerum diſcrimine, tam ardenti voto verſatus eſt. Alter Ioannes Ingramus triennio ante, dum per Scotiam iter faceret in Angliam, à Scotis haereticis tentus, egregium fortitudinis, & doctrinae ſpecimen dedit. Dimiſſus tandem anno nonageſimo quarto, in finibus vtriuſque Regni captus ab Anglis, longo itinere Londinum perducitur: indeque eodem retrahitur; vt ibi, vbi captus eſſet, ſupplicio afficeretur. Itineris vtriuſque longitudo, quae tanta eſt, quantum borealis extremus Angliae tractus Londino diſtat, carceris ſqualor, vinculorum aſperitas, inedia, & ſatellitum inhumanitas, tanquam Chryſoſtomum alterum tanta aerumnarum foeditate hominem attriuerant, vt ipſa

mortis dilatio morte eſſet aſperior. Sed nimirum in tanto calamitatum concurſu, vt Chriſti ſacerdote, ac praecone dignum fuit, animum geſſit malis omnibus ſuperiorem; vitaeque contemptor, crudele mortis genus fortiter excepit. Tribus alijs eodem anno defuit martyrium: martyrio ipſi certe non defuerunt: cum ſe eo fraudari luculentis argumentis indoluerint. Diem illi ſuum, quem Diuina prouidentia praeſcripſerat obierunt: ſub ipſum mortis tempus Societatis noſtrae votis nuncupatis, tanta laetitia puriſſimos ſpiritus Deo reddiderunt; vt non ad diuinum tribunal pauidi, ſed ad caeleſtis agni nuptias laeti vocari viderentur. tantum abfuit, vt circunſtantibus mortis horrorem incuſſerint, vt tam laetam ſortem ijs potius quaſi inuiderent. Haec de tribus communiter nobis litteris prodita, hæc communiter reddimus. Illud vnum de vno eorum propriè notatum. Cum votis pronunciatis, extremum viaticum ſumpſiſſet; illa diſerte verba exclamaſſe: Cor meum à me tranſijt, & abijt poſt IESVM.

COLLEGIVM LAVRETANVM,

LAVRETI anno nonageſimo quincto diem ſuum obiere quatuor e noſtris: Sacerdotes tres, P. Horatius Arnolfinus, non ita multis annis poſt expletum cum laude tirocinium: & P. Hannibal Firmanus Fanenſis, Vir non leuiter eruditus, ingenio miti, & ſua ſponte propenſo ad pietatem: mores illi humani, & compoſiti fuere: ſermo ſine cura comptus & dulci conditus lenitate: vt quiuis eo facile teneretur; totius denique oris & corporis habitudine dulci quadam dignus reuerentia. videtur hoc Collegium extremae illius ſenectuti datum, vt apud auguſtiſſimum diuinae Matris domicilium oſſa collocaret. Eiuſdem beneficij ſtudio, cum de ſua iam incolumitate conclamatum eſſe intelligeret,

ſet, ad hoc ſanctiſſimum monumentum ſe contulerat vir memorandus P. Ioannes Leleſius: vt in ipſis prope domeſticis B. Virginis parietibus, & quaſi e ſanctiſſimo illius ſinu extremum exhalaret ſpiritum. Patria fuit Vngarus, Varadino oriundus, ſed tumultibus bellicis ortus Leleſij. Vir fuit ad omnia ſumma natus, multa doctrina egregiiſque animi dotibus inſtructus. Rhetoricam, ac Philoſophiam docuit in Bauaria: inde accerſitus Viennam, miſſus eſt in Tranſyluaniam Praeſes primae in eam prouinciam Miſſionis. Cauſſa autem eo mittendi ſtudium fuit, quo catholicae reſtituendae religionis Tranſyluaniae Princeps. Chriſtophorus Battoreus, & eius frater Stephanus per id tempus a Tranſyluaniae Principatu ad Poloniae Regnum euectus, tenebantur. praecipue vero, vt Sigiſmundus Battoreus Chriſtophori filius, puer ſeptennis in catholica fide inſtitueretur. Metuebat enim pientiſſimus Princeps, ne coniux haeretica, quae filiam in ſua haereſi educarat, puerum quoque in eandem voraginem pertraheret. Puer igitur in ſpem Regni educatus, in diſciplinam Societati traditur: P. Leleſius ei inſtitutor datur, qui eius & regeret aetatem, & animum non litteris modo, & pietate, ſed regnandi etiam prudentia inſtrueret. Sed breui Chriſtophoro parente ex humanis ſublato, tantum Leleſio magiſtro profecit adoleſcens; vt & Principatu dignum ſe praebuerit, & magnam ſpem faceret Eccleſiae ruinas Tranſyluania tota reparandi. Contendit interim Leleſius, vt Regni proceres, varijs haereſibus infectos, Lutheraniſmo, Caluiniſmo, Arianiſmo, Anabaptiſmo, ſexcentiſque alijs monſtris, ad fidem catholicam pertraheret; facileque ei fuit veritatis ijs fidem perſuadere: vt vero ab inolita prauitate abducerentur, nouaque dogmata, noua conſilia ſuſciperent, (ea vis tenebrarum fuit) ne ipſi quidem a ſe impetrare potuerunt. Quod proximum tamen fuit, illud a non

inuitis

inuitis expreſſit, vt ſuos liberos in diſciplinam ſibi traderent; atque in literis & fide catholica inſtitui à noſtris magiſtris paterētur. Hinc ōis generoſa iuuētus Trāſyluaniae ad Claudiopolitanum gymnaſium, recens inſtitutum, confluxit. Non magnum tamen non hominum numerum tum nobilium, tum aliorum, efficacia ſermonis, & momentis rationum ad fidem catholicam conuertit. ſenſit ſectarum damnum femina primaria, viri clariſſimi; ſed haeretici coniux, haeretica & ipſa; eique in caena apud virum inter epulas miſcuit venena. & eſt ille quidem validorum remediorum efficacia ſeruatus in praeſens: non tamen penitus euulſa morbi vis, quin contractis neruis, quaſi apoplexia, omnibus corporis membris obriguerit, non tamen ille a Principis receſſit cura. ſed mente validus, conſilio ſolita munera obibat. a ſeptimo pueritiae anno ad duodeuigeſimum per omnes honeſtas diſciplinas & regnandi artes Principis prouexit aetatem. Sed vita functo patruo Rege, cuius ſecundum Deum auctoritate & potentia ſteterat puero Principatus, variante fortuna, procerum conſpiratione improborum, qui adoleſcentis obſeruata ſolitudine, in noſtrum, & catholicae religionis nomen coniurarant; noſtri omnes, & cum iis etiam Leleſius e Tranſyluania exturbantur. nota tragoedia eſt, litteris praeſertim anni octogeſimi octaui. Leleſius ſe in Auſtriam recepit. Is tamen, poſt hanc exilij iniuriam, Principis beneuolentiam, liberalitatemque nullo loco deſiderauit. nam quandiu vixit, & ad vitae vſum, & ad curationes ſplendide illi ſemper ſuppeditauit in ſumptum. Viennae tres circiter annos commoratus nullo acerbi morbi leuamento, medicorum conſilio venit in Italiam ad Patauinas Aponi balneas; ſenſitque initio non nullum aquae beneficium: ſed recrudeſcente rurſus morbi acerbitate, omnis artis, & remediorum efficacia morbi inhaerentis pertinacia ſuperabatur.

rabatur, vndecimum iam ibi haerebat menſem, cum viuendi ſpe prorſus amiſſa, quando non ita longe aberat, hanc ſibi moriendi optatiſſimam ſedem elegit. Calendis Septembribus anni milleſimi quingenteſimi nonageſimi tertij Lauretanam ingreſſus eſt aedem; IV. cal. Martias inſequentis anni voti compos factus eſt, vt ad domeſticas Chriſti Domini, & Diuinae Matris aedes extremam exhalaret animam. annum aetatis agebat circiter quinquageſimum: quartum votum profeſſus: inſigni fuit verbi Dei praedicandi facultate praeditus. in traducendis ad fidem haereticis magna efficacitate: vt cum Claudiopoli tota ſex tantum catholicos inueniſſet, magnum eorum poſtea numerum reliquerit. Erat cum his eius animi dotibus magna orandi Deum, & diuina meditandi conſuetudo coniuncta; mira in omnes, tum domeſticos, tum externos caritas, & humanitatis, beneuolentiaeque plena propenſio. Paupertatis continentiaeque vſque eo ſtudioſus, vt cum beneuolentiſſimi Principis opulenta res, tum familiaris, tum publica eius fidei commiſſa eſſet, nihil inde ne in neceſſarios quidem vitae vſus deriuarit. quod illi ſumma cum admiratione integritatis & modeſtiae teſtimonium dedit, alterum illud integerrimae probitatis exemplum P. Ferdinandus Capicius, cum ei in regimine ſucceſſiſſet; vidiſſetque, eum nihil apud ſe habere, niſi frugaliſſimum eum, quem Societatis inſtituto Collegij tenuitas priuatorum cuilibet praebet apparatum. Tribus hiſce Sacerdotibus adiungitur Laurentius Scuccina coadiutor.

Biennio toto annonae copia, & itinerum ſecuritas, ſublatis, quae illa infeſtabant latrocinijs, ſolito maiorem peregrinorum, & Principum virorum ad hanc auguſtiſſimam aedem attraxit multitudinem, ſed poſteriore anno ad incredibilem confluentium numerum, milites acceſſerunt, qui à Summo Pontifice ad bellum

Turcicum mittebantur in Vngariam, qui omnes hac iter fecerunt. Tum vicini Vrbinatis Ducis copiae, Hiſpani Regis auſpicijs conſcriptae, vt in Burgundiam mitterentur huc ſe contulere; omneſque fere hinc confeſſione expiati diſceſſere. Quae res quantum operis ac laborum noſtris hominibus, quantum animabus auxilium attulerit, obuium eſt cuique cogitare; cum fere nemo fuerit, ex iis praeſertim qui paullo ceteris dignitate eminerent, qui non vna cum toto fere comitatu noſtris ſacerdotibus confiteri voluerit. In tanto aduentantium numero, praeter illa, quae tacentur, illud precipue cognitu dignum euenit. Miles praua conſuetudine ita praeceps erat in blaſphemiam, vt magno ſuo cum dolore ante laberetur, quam pene commotum animum ſentiret. Is monitus à noſtro Sacerdote, vt, quoties in eum lapſum rueret, demiſſo corpore, ferret humo oſculum, conſilium ſibi legem fecit: ac diuinitus vtique factum videtur, vt illi ſalutare fuerit. nam profectus ad bellum, dum in acie contra hoſtem dimicaret, in conſuetum corruit linguae praecipitium: moxque indictae ſibi legis memor, dum raptim terram oſculaturus ſe demittit, ignita glans e fiſtula emiſſa ſummum tergus ei praeteruolat, veſtibus pone aduſtis: quae haud dubie pectus illi perfodiſſet, niſi ei religioſo obſequio paruiſſet. Id ille rediens gratias Matri ſanctiſſimae acturus pro miraculo eidem patri cum magna grati animi ſignificatione narrauit.

COLLEGIVM FLORENTINVM.

NOVVM Florentiae fuit, & ſumma totius fere Ciuitatis probatione exceptum, extremis Bacchanalibus quadraginta horarum ſupplicationem in templo noſtro vtroque huius biennij anno eſſe inſtitutam, in conſequentes annos continuandam, probatio

pieta-

pietatem excitauit, vt vniuerſa pene ciuitas confluxerit, itaque toto illo triduo templum celebratum eſt; nullo vt diei tempore ad horam noctis tertiam, non eſſet refertiſſimum. Auxit vna cum pietate admirationem apparatus, adhibitis ad ingenioſum templi ornatum ſacris modulationibus, ad piam oblectationem adeuntium. Admirationem ſequuta eſt ciuium pia liberalitas, tantum eleemoſynarum, ad leuandam impenſam, collatum, vt & Eccleſiae ſuperauerit, & in vſum etiam familiae nonnihil redundarit. Et quando in eleemoſynas incidimus, octoginta inopum familijs eleemoſynis, quae magno numero in concione ſunt corrogatae, egregie conſultum eſt: omnia piorum virorum manibus, & rerum peritorum erogata. Multae virgines eorum eleemoſynis, qui ſacra apud nos frequentant, adiutae, in coenobiis virginitatem ſuam conſecrarunt; aliae honeſto matrimonio coniunctae. Et quoniam hieme aſperrimo huius vrbis caelo, veſte ferme inopes laborant, huic quoque indigentiae ſubuentum eſt: vt a feſto omnium ſanctorum ad Domini natalia, quibus maxime diebus rei veſtiariae prouidendum eſt, nulla praeterierit hebdomada, quin, ad inopum tegendam nuditatem, magna indumentorum vis ad noſtros adferretur: peritique viri fuere, qui, rem bene reputantes, iudicarint plus eleemoſynarum noſtra tantum concione, quam reliquae totius ciuitatis corrogari. Haec in externos egentes. Neque erga nos ciuitatis benignitas fuit anguſtior. nam, praeter ea, quae dicta ſunt, multo maiore numero hoc biennio, quam ſuperioribus annis eleemoſynae nobis collatae ſunt. quod quidem accidit peropportune ſiquidem: Collegii praedia nobis maligne reſponderunt. Neque in tanta vectigalium difficultate Diuinae erga nos benignitati, non pro dignitate reſpondimus. Pia femina, noſtri longo tempore ſtudioſiſſima, & quae duodeuiginti annos ſacra in

noſtro tẽplo frequentant, moriens pecuniã bene magnã Collegio legauerat. Erant huic filij ſororis haeredes pauperes: quare antequam decederet è vita; egerunt patres cum aegrota; vt quamuis multum renitens, legatum tamen reuocaret. Manauit rei fama ad magnam partem ciuitatis; rependitque nobis Diuina prouidentia iacturam maiore compenſatione: ſiquidem multi re cognita, certatim nobis plus ſolito contulerunt: fuitq; qui pecuniam haud multo minorem eleemoſynae nomine nobis dederit; teſtatus, ſe eam nobis eo die pecuniam deſtinaſſe, quo die nos legato illi cognouit remiſiſſe. Nec templum non eundem fructum ſenſit liberalitatis. Nam praeter donaria multa magni pretij, ſacellum Angelis dicatum ad reliquorum ſacellorum deſcriptionem, & formam abſolutum eſt priore anno. Ara maxima praeterea Attalico peripetaſmate magni pretij piae feminae impenſa ornata eſt.

Quantum vero pia noſtrorum opera in hac ciuitate profectum ſit, argumento eſt progreſſio multorum ad virtutem, qui in ciuitate pietatis amantiſſima, alijs multis exemplo ad omnia pietatis ſtudia praelucent: tum multorum, qui ante auerſi erant, ad eadem pietatis ſtudia reuocatio. Duodecim circiter eorum qui a noſtris pietate informantur, diuerſa Religioſorum inſtituta ſuſcepere. Feminae primarie luxum veſtitum, mundumque muliebrem noſtri templi conſuetudine ad decentem modeſtiam cohibuerunt. Multae & diuturno multorum annorum odio inueteratae ſimultates cõciliatae, caedes prohibitae, monopolia ſublata, meretrices à turpi quaeſtu abductae; & partim cum maritis reconciliatae, partim coenobio paenitentium incluſae: vna omnium famoſiſſima, & tota nota ciuitate in matrimonio collocata. Tranſalpinus haereticus in fide confirmatus. Alius à deſperatione conſilioque ſe in flumen demergendi, ad confeſſionem, & vitae emenda-

tionem

tionem reuocatus. Magna de noſtrorum eruditione in hac vrbe opinio eſt; multique quotidie, & in ijs viri primarij, aliarumque familiarum religioſi viri de rebus difficilibus noſtros conſulunt. Illud vero fuit ad diuinum honorem, & hominum ſermonem in primis celebre, in quo videlicet non ſegniter laboratum eſt. Bonam huius iuuentutis partem à ſpectandis comoedijs, quas ludiones meritorij venditant, non dāt; noſtri homines auerterant, magno cum bono animarum, nec modico mercenariorum detrimento, ſenſere damnum histriones, repenteque à ſcena in ſacrum muſaeum tranſlati, poſitis comicis, Theologorum perſonis aſſumptis, ignotae ſe palaeſtrae committere, & intractatis ſibi armis ferociam oſtentare non dubitarunt. nimirum aſellus Leonis exuuium induerat. Sparſi erāt in vulgus, incerto auctore, libelli, qui S. Thomae praecipue, aliorumque Doctorum teſtimonio probare nitebantur, licere, ſaluo officio, comoediis ſpectandis intereſſe. Hanc illi arcem occuparunt; hocq; praeſidio ſatis ſe munitos arbitrati, quaſi perfoſſis ſubrutiſque hoſtium cuniculis, laeti in ſuis ſtationibus tripudiare videbantur. Multi enim cretatis ac malè ferruminatis argumentis illecti trahebantur: ſed nequaquam cornicum oculos confixerunt. compertum eſt indagando, primum libellos à ſcenicis Theologis prodijſſe: (vide quibus doctoribus aucta eſt Eccleſia) poſt etiam fallacia negotio non magno confutata; ſubtiliuſque argumentorum veritas, & multis ſermonibus, & pro ſuggeſtu copioſe explanata: nec poſſe dramata omni obſcoenitate inquinata, illo defendi patrocinio. Res vltro citroque hominum ſermone iactata increbuit; vt ad ſacrarum cauſarum Quaeſitorem peruenerit. Is pro poteſtate pernicioſos libellos ad ſe allatos legi vetuit; ita damnata cauſa, multi ex ijs qui ea ſpectacula frequentabant, religione tacti pedem retulerunt. Hinc facta

circa

circa ſcenam ſolitudine, frigidi Roſcij alia ſibi quaerere theatra neceſſe habuerunt.

Ne ſcholae quidem, in tam ſecundo curſu pietatis deſides fuere. Aucta & numero, & nobilitate frequentia eſt. Multi enim, etiam a noſtro nomine auerſi, teſtimonio & exemplo noſtrorum diſcipulorum, non modo liberos in noſtram diſciplinam tradiderunt, ſed etiam & ſe, & filiorum paedagogos ad ſacramentorum vſum in noſtrum templum contulerunt. Adiecta eſt ad priorem diſcipulorum ſodalitatem altera paullo iuniorum, quae ſpē eam de ſe facit, quae ſolet felicibus rerum initijs comitari. Maior etiam ſodalitas in aedē tranſlata laxiorē, in qua & laxius & cōmodius poterūt adoleſcētes ſua pietatis munia obire. Laetū curſum mors interturbauit poſteriore anno P. Hieronymi Solerij, patria Hiſpani. Venerat hic Romae ad Societatem: multoſq; annos Florentiae traduxerat: vir multa virtute & laborum aſſiduitate de ea ciuitate benè meritus.

COLLEGIVM SENENSE.

NOVVM Senis quoque fuit anno nonageſimo quincto iiſdem diebus, (quoniam priore anno Florentiae res proſpere ſucceſſerat) ſolemnem ſupplicationem inſtituere. eodemque totius ciuitatis fauore & frequentia excepta res eſt. Frequentiam cohoneſtarunt magno additamento pietatis Praetor Vrbis, ſummus Magiſtratus, cum reliquis inferioris ordinis officijs. Eſt & hic, quemadmodum Florentiae, haereticus à Caluiniſmo ad fidem catholicam traductus. Extitit praeterea fructus noſtrae operae in reconciliandis diſſidentibus egregius: ſed inter multas pacificationes magni momenti fuit, quatuor inter ſe viros doctos reconciliaſſe; qui ſe etiam editis libris laceſſiuerant: magnumque ex ea re incendium excitabatur, magna cum perturbatione

ne reip. vt ad remedia legum iam procederetur. Dei tandem beneficio noſtrorum opera turba ſedata: reconciliatiſque animis, & iuris remiſſa actione, omnibus venia conceſſa. Nec minimi momenti fuit, id licet in tenuibus hominibus contigerit, moleſtũ ſane diſſidiũ ſublatum. Ruſticus adoleſcens ita auerſo erat animo a patre, vt, cum magna familiae perturbatione, nec ſine ingenti periculo ſuo, domo extorris vagam nullis certis ſedibus vitam traheret. Erat hic filius familias, noſtrae villae, praedioque vicinus. hunc aliquando nactus frater is qui villam adminiſtrat, graui reprehenſione ita percelluit; vt ad patrem ſupplex acceſſerit; ad eiuſque pedes aduolutus, & contumaciae ſuae veniam petierit; & vitam ſe aliam inſtituturum promiſerit. Ita tum ſimplex candor animi in fratre noſtro, & alienae ſtudiũ ſalutis magnae eruditionis inſtar fuit. Magnũm etiam fuit a laeſis iniuriarum condonationem extorſiſſe. Vir nobilis ab altero ſibi arcto propinquitatis vinculo coniuncto, armatorum numero circunuentus, duodecim vulnera acceperat. is noſtrorum ſuaſu & veniam dedit iniuriae, & pacem cum aduerſario magna totius ciuitatis voluptate fecit. Alij duo, diuerſis quamuis temporibus idem fecerunt: quorum alter graui vulnere ictus in capite, fuſtibus praeterea male acceptus erat: ab eoque viginti quatuor horis pacis aſſenſus eſt expreſſus. Ab altero letaliter vulnerato, in ipſa vulneris acerbitate venia eſt impetrata. Fuit & in hoc genere opificis, noſtri ſtudioſi, & in ſodalitate eorum, qui nos adeunt adſcripti laus commendabilis. is dum in ſua officina ſuo eſſet intentus opificio, ab inimico occupatus, vulnus in capite accepit. cumque inimicus ſe recipiens in limine officinae ita corruiſſet, vt a vulnerato opprimi potuiſſet: non modo ille ſe vlciſci noluit; ſed etiam permiſit ei opem ferri, dum ſe erigeret, & reciperet in tutum. Et cum haec, tum illud, magna eſſe

apud omnes Societatem exiſtimatione, argumento eſt. Graui morbo afflictus decumbebat Praetor vrbis: vt medici iam de illius ſalute deſperarent. Is P. Rectorem ſibi adhiberi voluit ad coſeſſionem, a quo admonitus, vt pecuniam aliquam in ſacrarum familiarum ſubſidium largiretur, eidem P. Rectori eius rei cauſſa quingentos aureos iuſſit numerari. quibus fideliter erogatis, videtur religioſorum inopum, ac religioſarum precibus magna ciuitatis gratulatione vitae reſeruatus. Sed, vt aliquid de Academia litterarum attingamus, Collegium priore anno ſchola de iure conſcientiae auctum eſt, frequentia tanta, vt e Gymnaſii exedra in templum ſchola transferenda fuerit. poſteriore anno eadem frequentia continuata. Sodalitas etiam diſcipulorum virgini Matri dicata primariae Romanae eſt aggregata. Quo tempore omnes ad aedem B. Virginis, cui a Prouenzano nomen eſt, quae extra moenia magna religione colitur, agmine iuerunt, tanta modeſtia, & pietate, vt viri nobiles non poſſent aſpectu ſatiari. Librum carminum in B. Matris laudē a ſe ſcriptorū, venuſte, & cum dignitate compactum, ſpecioſumq; vexillum ſacro templo dono dederunt. Poëma dictum eſt, habitaque in ipſius Virginis laudem non inelegans oratio.

Aucta ſunt etiam vectigalia Collegij non modico additamento. Illuſtriſſima Amalfij Duciſſa e familia Picolominea, nomina quaedam nobis conceſſit exigenda. Vir nobilis Aurelius Chigius agrorum tantum nobis attribuit, vt non modica ex ijs annuatim pecunia percipiatur. Sacerdos e noſtris, Senis illuſtri loco natus, penſionem octogenorum aureorum in annos ſingulos adiecit. Sacerdos alius eadem natus ciuitate, tirocinij biennio expleto, vniuerſum patrimonium, ad quatuor millia aureorum Collegio fruendum dedit. Matronae nobiles duae Senenſes mille quingentos altera, altera trecentos aureos nobis legarunt teſtamento.

MACERATENSE COLLEGIVM.

IN Maceratenſi Collegio priore anno, praeter vſitata, concionum fructus extitit praecipuus in vocatione adoleſcentis ad Societatem. in quo conſilio ita fixus haerebat, vt multis appetitus oppugnationibus nō moueretur. Poſteriore anno alter in iuris ciuilis ſcientia Laurea donatus, magna expectatione in Societatem admiſſus eſt. Sex adoloſcentes, ſcholarum, & minoris ſodalitatis alumni, felix vtique anni vnius meſſis, contulere ſe ad Capuccinos. Illuſtre pietatis vir primarius e maiorum Sodalitate edidit exemplum. hic grandi natu, & magnae exiſtimationis in ciuitate ab adoleſcente, quamuis locuplete, non tamen pari nobilitate, ob ſermonem in deteriorem partem detortum, palam fuſte appetitus, pulſatuſque, conuerſus placide percuſſorem affatus: *iniuriam facis*, inquit, *adoleſcens: quid me petis?* veniamque illi à Deo precatus, omnem illam acerbitatem & ignominiam ſe Dei cauſa libenter ſuſcipere profeſſus eſt: templumque ingreſſus, gratias etiam egit Deo immortali; quod ſe illo die eo beneficio affecerit. proteſtatuſque eſt, ſe nullo modo iniuriam perſequuturum. quin etiam de pace compellatus: nihil opus eſſe affirmauit: ſe inimicitias nullas ſuſcepiſſe: eodemque die, propinquis licet aduerſantibus, eumque ad vltionem inuitantibus, ad noſtrum Collegium contendit; accitoque adoleſcenti, nulla petita ſatisfactione, veniam dedit. Quin etiam Praetorem legibus ſe ad publicam iniuriam vindicandam armantem exorauit, ne ſacrificium, (ita enim ille dicebat) quod ipſe Deo obtuliſſet, contaminaret; & cum Romam ad ſupremum eius iuriſdictionis tribunal ſupplex libellus ipſius fratris nomine, de illa punienda iniuria miſſus eſſet; Romanae quoque curiae Magiſtratum à

C 2 proſe-

proſequendo crimine auertit; idemque vt faceret fratri perſuaſit: communique conſenſu conteſtati ſunt, libellum non à ſe ſcriptum eſſe, ſed a ſycophanta falſo nomine ſuppoſitum. Hic nobilis ex grandium ſodalitate prodijt fructus. Non aeque alterius illuſtre factum, neque in totius theatro ciuitatis: ſed conſtantiae fortaſſe non minoris. Vir item primarius, & magna apud omnes aeſtimatione ex eadem ſodalitate, nondum matrimonij iugatus ſacramento, & florenti adhuc aetate (triceſimum circiter agebat annum) improbae mulieris, quae illum imprudentem multo ante obſeruarat, arte circumuentus, cum prope iam manu teneretur, fallacia perſpecta, elapſus muliebrem audaciam eluſit, rectaque ad Collegium, eam ſibi gratulatum victoriam contendit. Eadem Conſtantia in adoleſcente minoris Sodalitatis perſpecta eſt: eoque maior, quo periculum fuit diuturnius. Erat hic externus, & ſtudiorum cauſſa Maceratae verſabatur. Hic ſaepius procacem mulierem, a qua laceſſebatur, a ſe repulit. Illa, vt hunc ad ſuas condiciones adigeret, per ſpeciem officij curauit, vt pecuniae, quae ad menſtruas penſiones domo adoloſcenti mittebantur, ad ſuas manus venirent: ſumma fide ſe adoleſcenti repraeſentaturam. rata nimirum ſe neceſſitatem facturam adoleſcenti ad ſe veniendi. ſed maluit probus adoleſcens illarum penſionum facere iacturam, quam improbae mulieris in poteſtatem venire.

Haec priore anno: ſequuta poſteriore diſſidij reconciliatio aeque difficillimi, ac perículoſiſſimi. quod neque metu legum, neque poteſtate magiſtratuum componi poterat; & ciuitatem vniuerſam in duas diſciſſam factiones pertrahebat, Sed Dei beneficio, noſtrorum opera incendium reſtinctum eſt; paxque tandem ciuitati reddita. quae res ita omnium animos in nos conuertit, vt non huius modo, ſed & vicinarum ciuitatum

homines ad ſuas ſedandas controuerſias, expediendaſque difficultates noſtros homines arbitros ſibi adhibendos cenſeant. Monticulus eſt opidum ſeptem milliarijs Macerata diſſitum, & celebre & opulentum: ſed multis opidanorum diſſidijs, inteſtino inter ſe odio inimicitias exercentium per id tempus ita pertubatum; vt nulla pene familia in frequentiſſimo opido ab ea contagione eſſet libera. eoque res venerat, vt in publicum prodire auderet nemo: ne illi quidem, qui nullius ſibi conſcij eſſent iniuriae. ſolitudo erat locis omnibus: quos neceſſaria negotia domo exigebant, angiportus, & diuerticula quaerebant. opidi ſenatores ad auxilium Societatis reſpexerunt: P. Rectorem orant, velit ſua auctoritate laboranti populo opem ferre: ne tantis diſſidijs diſciſſus in extremum ruat exterminium. Eidem negotium datur a Praetore. Erat omnino res multis difficultatibus implicita; & quae, niſi multo influxu Diuinum adeſſet Numen, ſuperari nullo modo poſſet. Multae hinc inde caedes hominum animos exaſperauerant: aliqui extorres vagantesque ijs, qui domi ſedebant imminere videbantur: alij martiales homines illatis acceptiſque iniurijs efferati, pacis conſilijs aduerſabantur; terrorique erant vniuerſae multitudini, ne ad pacem conſpirarent: tum qui laeſi erant, quorum multo maxima pars fuit, plerique iniuriae dolorem non coquebant. Tracta res eſt in multos menſes; exciſaque difficultate vna, tanquam ex hydrae capite plures repullulabant. Sed Praetoris poteſtate coercitis nonnullis, qui diſſidentium odia fouebant, Diuina ope tandem aliqua ſeſe via expediri coepit ad reconciliationem animorum. Magnum fuit multorum exacerbatos animos placare: maximum imbecillum muliebrem animum mulcere. in indomito mulieris viduae odio mitigando plus operae ponendum fuit, quam in tota pene reliqua ſedanda tempeſtate. Et hic quoque Dei beneficio

ficio vorticoſus Euripus ſuperatus ; compoſitaque ad tranquillitatem omnia. Vno die quinque & viginti pacificationes, quae ad centum prope familias pertinebant, publicis tabulis ſolemni ſtipulatione conſignatae: quadraginta capita inter ſe diſſidentium eo die in pacis amplexum conuenerunt. Manauit laetitiae fructus ad vicinitatem vniuerſam: publicaque gratulatione non Monticulus tantum, ſed circumiecta etiam opida, vt pote contagioni obnoxia Deo. O. M. grates egerunt. Monticuli praeſertim ſupplicatio noſtrorum hortatu ad templa inſtituta: ſacrumque ſolemne celebratum; quo magna pars opidanorum, in primiſque qui reconciliati erant, ſecundum confeſſionem peccatorum, ſacroſancta ſynaxi reconciliationis foedus renouarunt.

Hactenus de fructu noſtrae operae, nūc de piorum liberalitate erga nos. Templi aucta ſacra veſtis impenſa plus quingētorum aureorum, argenteoque, ac perelleganti calice. Eſt etiam ſumma cum religione, & apparatu tranſlatio celebrata ſacri capitis vnius e Thebaeorum legione, Treuiris ex antiqua Gallia allati: tantoq; ſplendore traducta pompa, quanta maiorem nullam viderit haec ciuitas. Quadraginta horarum ſupplicatio extremis Bacchanalibus habita, vt reticenda non ſit, facit tum rei nouitas in hac vrbe, tum plenaria culparum remiſſio à Summo Pontifice horam in precibus ponentibus conceſſa. Quibus diebus noſtrum templum incredibili concurſu celebratum. Eadem religio pari omnium ſtudio Pentecoſte repetita.

COLLEGIVM TIBVRTINVM.

TIBVRE anno nonageſimo quincto, ad templi ſpeciem decus acceſſit duarum aedicularum, quas pictura recens eleganti opere exornat. & quidem earum altera, Crucifixo dicata iam pridem abſoluta

erat;

erat; ſed proxime eſt pictura elegantiore illuſtrata. Altera Virginis Matris inuocatione, eo plus religionis habere viſa eſt, quod religioſa vnius fratris noſtri manu elaborata eſt. magno ciuium cōcurſu encaenia celebrata ſunt; cantuque tubarum ac ſymphoniacorum ſolemni ritu amota aulae, tanto omnium ſenſu pietatis, vt multi lacrymas non tenerent. Eam non ciues modo, ſed e finitimis populis excitae familiae totae per eos dies pie inuiſerunt: & nunc etiam ad idem ſacellum damnati vota perſoluunt.

Doctrina Chriſtiana, quae ſuperioribus annis in pluribus Vrbis Eccleſijs aetati tenerae tradi coepta eſt, feliciter Dei beneficio procedit. Quo die primum Reuerendiſſimus Dominicus Toſcus nouus vrbis Epiſcopus, nunc etiam Cardinalis, vrbem ſolemni pompa iniuit, inſtituta eſt proceſſio puerorum, qui ad Doctrinam conuenire ſolent, agmine bene longo obuiam extra vrbem nouo Antiſtiti prodeuntium. Ex ijs aliqui ſumptuoſius ornati circa ipſum Epiſcopum, decenti ordine diſpoſiti carmine ſacri Antiſtitis laudes decantabāt. Ad portam vt ventum eſt, ab vno ex adoleſcentibus eſt latina oratiuncula exceptus. Erant per vrbem tum alij ornatus diſpoſiti, tum arcus varij iuſta per interualla excitati. His locis omnibus eſt vario carminum genere ſalutatus. fuit ea gratulatio & ciuitati vniuerſae grata, & ipſi Reuerendiſſimo Pontifici iucunda. quod ipſe poſtero die cum magna gratiae ſignificatione P. Rectori ſe ſalutanti declarauit; hortatuſque eſt, vt ſtrenue ſuſceptum de Chriſtiana doctrina ſtudium promoueatur.

Ditata eſt hoc anno non magis Eccleſia noſtra, quam ciuitas vniuerſa ſacro admodum theſauro ſanctarum reliquiarum, in quibus capita duorum Sanctorum Thebaeorum praecipuum obtinent locum. Excepta ſunt ea, qua par fuit religione & pompa XI. cal. Octobr.

pridie die feſti Sanctis Mauritio, & ſocijs Thebaeis dicati ſacra pompa traducta, & pretioſa pignora in Vrbem illata. Templum non ita magnum, ſed antiqua religione venerandum extra vrbem eſt in plano colle Latio obuerſum. aedes eſt Virgini dicata, cui ab Olivetó nomen eſt. Hic tantiſper ſacrae reliquiae depoſitae. huc decãtatis veſperis, Clerici religioſaeq; familiae conuenere. hinc coepit agmen procedere, noſtris Sacerdotibus ſacrorum oſſium ferculum geſtantibus. Adfuere etiam ſodalitates laicorum, & ciuitas magna frequentia. Proceſſit quoque Chriſtianae doctrinae agmen puerorum, multas, variaſque proprio quamque ornatu & inſignibus diuorum caelituum perſonas referentiũ. Vrbis plateae, qua erat trãſeũdũ pro copia ornatæ: ſtudiũ ſuũ eo die & facum ingẽti numero, & omni argumẽto pietatis ciuitas vniuerſa declarauit. R. P. N. Generalis cũ Sacerdotibus aliquot, indutus pluuiali ad tẽpli fores progreſſus, põpã excepit; terna genuflexione ſacra pignora veneratus, ad aram vſque principẽ proſequutus eſt. Arae ſacris loculis impoſitis, precibuſque rite perſolutis, facta poteſtas eſt cunctis accedendi; coronas precatorias admouẽdi: tantoq; ſtudio, & pietate, & eo die, & ſequentibus ciuitas ſanctas reliquias celebrauit, vt nõ niſi multa nocte tẽpli valuae clauderẽtur. Poſtero die, qui proprius fuit Sanctorũ Thebaeorum ſacrum ſolẽni ritu & muſico concentu celebratum eſt, R. Patre Noſtro faciente. Peracto ſacrificio, poſitis ſacris veſtibus, ſumptoque linteo e ſuggeſtu, templo refertiſſimo, licet dies eſſet operoſus, concionem habuit ciuium magna voluptate. Tenuit ea celebritas in totum triduum, vt ad noctem vſque non defuerit frequentia. poſt triduum tandem ſacrae ſanctarum ipſarum Thecae ſuis loculis conditae. Sperandum addito ſanctorum caelituum patrocinio, ciuitatem magis indies ad pietatem proceſſuram. Non omittam hoc loco non vulgare caritatis documentum

mentum in pio miſericordiae operae praeſtando; quod ciues vniuerſi expetebãt. nemo ne impẽſo quidẽ pretio aggredi audebat. Quod vt intelligatur, cognoſcenda eſt Vrbis natura, & ſitus. Eſt vrbs in edito monte ſita: & niſi qua contineti Appenini iugo prominet, vndiq; decliui. Qua parte Romã ſpectat, latã, amoenãq; infra ſe planiciẽ expandit; laterũ deiectus profundae valles amplectũtur. Anio flumen, poetarũ celebre carminibus, e monte Trebanorum labens, magnam vrbis partem, quandiu in ſumma collium planicie fluit, leni agmine circumluit. at poſtquam totam planiciem emenſus, ad praerupta venit, repẽte alueo quaſi praeciſo, praecipiti caſu aſperis cautibus primum excipitur: tum horrẽdo hiatu intra cauernas montis totus abſorbetur, & adhuc intra vrbem. inde montis viſcera peruadens, per abditos meatus, ex auerſo montis latere extra Vrbem, duobus, tribuſue oſtijs erumpens, ex altis admodum catadupis horribili aquarum fragore, in ſubiectam vallem ſe praecipitat, tanta mole, vt alliſae aquae alte admodum reſiliant; atque in denſiſſimas minutiſſimaſque guttas diuiſae, nubis inſtar ad ipſas prope catadupas impetu remittant. inde rapidus, nouo ſibi aperto alueo euoluitur. Accidit vt in ſuperiore parte fluminis homo notus miſero caſu mergeretur; vndiſque reuolutus per omnes illos horribiles anfractus, in horrendum vallis ſtagnum cum omni aquarum mole eijceretur. Aegre conſpectũ agnitumque cadauer eſt, expetebatur ad ſepulturam. Locus erat inacceſſus, & ipſo aſpectu horrorem faciebat. nemo reperiebatur qui ſe rei horroris pleniſſimae exponeret. erat iam ſexageſimus dies à miſeri illius obitu. enim vero indignum videbatur Chriſtiani hominis, corpus relinqui inſepultum. Itaque recuſantibus ceteris vnus e noſtris fratribus, excutiente metũ caritate, periculũ ſuperauit: ſeque in immanem illum pelagum ſuperne per funem demitti paſſus eſt: donec extractum e ſabulo

cadauer, & linteo obuolutum, funibus ſurſum tractum eſt, & Chriſtianae ſepulturae datum. ſabuli enim beneficio factum erat, vt integrum ad eam diem perſtitiſſet.

COLLEGIVM SETINVM.

SETIAE nouum Collegium, nouaque noſtrorum anno huius biennij priore commigratio Doctrinae Chriſtianae explicationem, ſacramentorum vſum, aliaque Societatis noſtrae munia, nouas in hac ciuitate conſuetudines induxit. e quibus communes, & vſitati fructus erumpere coeperunt. Illud praecipuum. Quidam inimicum ſuum nocte opperiebatur ad necem. id cum reſciſſet noſter ſacerdos, eo ſe contulit; efficaciq; oratione inde hominem abductum, illa ipſa nocte cum inimico reconciliauit.

Poſteriore anno ſchola vna puerilis inducta, eius regendae negotium fratri noſtro Hieronymo Gualdio, nobili Vincentino, datum; eſt. Is cum octo circiter menſes, magna cum diſcipulorum vtilitate, ac vitae exemplo docuiſſet, in morbum incidit, è quo excreationibus ac vomitionibus ſanguinis tertio menſe conſumptus eſt. Venerat ad Societatem ex conuictu Romani Seminarij. Quanta cum pietate vixerit, cum pluribus doceri poteſt, tum extremus eius vitae actus, magno noſtri teporis excitamento declarauit: Nam dum valuit, legum noſtrarum religioſus fuit obſeruator, intimeque cum ſui praeſulis voluntate ſemper coniunctus. quem viceſimo quoque die minimum adire ſolitus erat; ac de ſcripto accurate illi omnem animae ſuae ſtatum explicare: rogare etiam vt ſe aſpere tractaret; deſpicabilique ſe ſemper oratione alloqueretur. Magno flagrabat ſtudio ſalutis animarum; vt ſæpius ad moribundos iuuandos ſe mitti flagitaret. Graui vehementiq; morbo patientiſſimus adoleſcens conflictatus eſt, ardenti

denti aeſtu febrium, intentis capitis, cordiſque doloribus; quae mitiſſima patientia pertulit omnia. Et cum valens multa cum Deo coniunctione frueretur, vt nihil fere, niſi de re ſpirituali aut loqueretur, aut cogitaret; tum in morbo faſſus eſt, maioribus ſe, quam vnquam antea ſpiritalibus ſenſibus perfundi ſolitum. magnum ſibi ardorem moriendi, ſpemque caeleſtis beatitudinis conſequendae ſentire. ſibi diuinitus iniectam. vt cum ſudaria, linteaque alia cruore cerneret infecta, laetus diceret: mortis vexilla emicare. Et cum vomitiones, crebraeque excreationes cruore miſtae, meraeque illi eſſent infeſtae, natali die Matris Virginis impetrauit, vt ex eo die ſanguis conſiſteret, vt quamuis ſaepe tuſſis impetu contente excreare cogeretur; moneretur que vt ſi poſſet, tuſſim cohiberet, ne, contentione venarum cicatrices exacerbarentur; ſecurus à Diuina Matre accepti beneficij, nihil eſſe periculi teſtaretur. & ſane ita contigit, nullum ad extremum vſque ſpiritum, ne tenue quidem cruoris ſignum in excreationibus apparuit. Die feſto S. Hieronymo ipſius patrono dicato, puſillo adhuc huius Collegij grege ad cubiculum ſuum euocato, ſuam delictorum culpam profeſſus, a ſingulis veniam poſtulauit. Ante diem demum V. cal. Nouembres purgatum ſpiritum Deo reddidit; cum multo ante quam exhalaret animam, oculos tandiu fixos in caelum tenuiſſet, donec, puro abeunte ſpiritu, eos placide demiſit. Inter illius commentarios duo chirographa reperta ſunt; claro teſtimonio illius virtutem indicantia: quorum altero patri ſpirituali reddebat animi ſui rationem; altero quid quotidie, per ſingulas horas, horarumque particulas a primis excubijs ad vſque nocturnum cubitum ſibi agendum eſſet, deſcripte admodum, & accurate adnotatum erat. ex quibus, quanto pius adoleſcens, quanque perenni ſtudio animi ſui perpurgandi, virtutemque in dies augendi teneretur, apparet

non obſcure. Operae pretium futurum exiſtimaſſem ad aliorum documētum ſimul, & incitamentum ea illa hic aſcribere: niſi ſatietatem eſſe vitandam iudicaſſem. Hic primus de Societate Setinum ſolum,ſuo depoſito, vt ita dicam, conſecrauit. Spes eſt non leue patrocinium Collegium hoc in ſancti adoleſcentis precibus habiturum. Et vt auctum eſt illius in caelo patrocinio, auctum eſt etiam in terris vectigali. Paulus, Gilius nobilis Setinus quingentos aureos nobis legauit. Quo nomine amoena & frugifera vinea eſt nobis aſſignata, adiectis oliuetis, & caſtaneis conſitis nemoribus, pratis in ſuper aliquibus admodum gratis. Templi praeterea auctus ornatus aulaeis frontalibus ad aram, conopeo ad ſacroſanctae Euchariſtiae pegma obducendum; linteis indumentis, velisque ad calicem tegendum, auro ornatis, magni pretij. Abunde praeterea eleemoſynae ſuppeditarunt. Eſt praeterea eodem anno in nouum domicilium facta commigratio: e quo viginti familiae magna omnium pace emigrarunt. Locus breui nec magno ſumptu ad habitationem, & noſtros vſus commode reſartus. nouam quoque quamprimum aedificationem cogitamus.

MISSIONES PROVINCIÆ ROM. Anni M. D. XCIIII.

E COLLEGIO Romano noſtri Patris iuſſu in Chium inſulam maris Aegei, cum Sacerdote noſtro, qui inde venerat petitum ſupplementum, miſſus frater vnus Graeci idiomatis peritus, ad Graecos Latinoſque eius inſulae iuuandos. Duo ſacerdotes in Corſicam profecti ſunt, cum quibus alij duo e Mediolanenſi prouincia iungendi erant, ad maiorem pietatis lucem ei genti inferendam. Aeſtiuis vero tempo-

ribus

ribus in vicina loca multi ſolito cum fructu excurrerunt. Roma duo profecti in Sabinos: ad Vmbros duo alij.

E Senenſi Collegio in circumiecta loca item duo: quibus per aeſtiuos calores tantum fuit operae; vt ex eodem Collegio tertius auxilio mittendus fuerit. Opidum eſt in Piceno & opulentum, & frequens, cui à S. Geneſio eſt nomen. Huc e Maceratenſi Collegio miſſi ſacerdotes duo, conſuetis laboribus rem Chriſtianam promouerunt. Sed magni in primis momenti fuit inter primarios opidi viros conſtituta pax: quos multi ante reconciliare multa contentione in caſſum conati erant. Saepius enim ad manus ventum erat, diſploſae vtrinq; fiſtulae, & vulnera vtrinq; interceſſerant. ita exacerbatis animis ſpes iungendae pacis aut nulla, aut perexigua oſtendebatur, graueque imminebat ei populo exitium. nam cum maxime res ad compoſitionem ſpectare videbatur, tum maxime multorum inteſtina erumpebant odia: vt res nullo modo coire poſſe videretur. Diuina tandem ope peruicere noſtri patientia, & aſſiduitate, vt res componeretur. vt vel ob vnam hanc rem nauaſſe noſtri operã videantur, ſi nullae aliae vtilitates ſequerentur, quod in id opidum excurrerint.

Sed clarae in primis fuere in diuerſas dioeceſes ſexdecim Sacerdotum Miſſiones Veliternam, Tarracinenſẽ, Anagninam, Tiburtinam, Reatinam, Nepetinam, Caſtrienſem, Corythanam. bini in ſingulas profecti: Aduentu ineunte dimiſſi, in Ianuariũ menſem anni inſequentis peregrinati, omnino plus quadraginta, vrbes opidaque maiora obiuere: quãto cum fructu & labore, quilibet non imperitus facile conijciat: cũ praeſertim vbiq; tanquam homines e caelo miſſi exciperẽtur. Multi obuiam ijs cum lacrymis prodibant: abeuntes item cum lacrymis proſequebantur. Clericos, & primates magnis vocibus rogabant, ne eos abire paterentur.

Conti-

Contigitque vt lacrymis multorum victi, nonnullis in locis diutius, quam conſtituerant, morarentur. Quocumque veniſſent, primum plenariam culparum remiſſioné a Sũmo Pontifice indicebãt.quę res incredibili ſtudio omniũ animos ad occaſioné vrgédã incitabat: deinde ad opa alia manus admouebãt:praedicãdi verbi Dei: aetatis tenerae erudiendae:paenitentiae adminiſtrandi ſacramentum. in multam noctem opus confeſſionum trahebatur. Doctrina vero Chriſtiana tanto vbique plauſu accepta, vt ſenes, & longaeui lacrymabundi ſe doceri paterentur; beatamque iuuenum aetatem praedicarent; quae in tales magiſtros incidiſſet. fuereque in vrbe non ignobili viri primarij, ac totius illius vicinitatis in primis opulenti, qui grandi natu, decantandis Chriſtianae diſciplinae rudimentis, puerilibuſque precatiunculis adoleſcentibus praeirent. Nam de reconciliatis amicitijs, pacificationibuſque magni momenti ſuperuacuum, & taedioſum ſit omnino dicere. Et vt intelligatur, quantum hae fuerint Miſſiones opportunae, quantumque per ſuos miniſtros Diuina bonitas profecerit: incredibile eſt, quantam inſcitiae rubiginem deterſerint: quae etiam clerum ipſum in rudibus populis, ac ſemotis contingebat. fuit igitur doctrinae lux multis in locis inferenda: docendi ſacerdotes, neceſſitatem praecipue rei reddendae alienae, neque eſſe dignam alieni damni compenſationem, ſi vel Eccleſiae, vel Sacerdoti ad preces faciendas, vel quantumuis eleemoſynae darentur. quos errores inſcitia eorum, qui periti eſſe debuerunt, inuexerat. Neceſſitas alibi quotidiani recitandi officij clarius aperienda. tum quam nefarium ſit paenitentiae ſigillum ſacroſanctum non haberi:fuit etiam vbi arcani parum tuta fides haberetur. Quod ſi paſtoribus talia pabula paranda, quae fuerit ouium conditio,in promptu eſt cogitare. Superſtitioſa chirographa, contractuum formae illegitimae,

vitia

vitia multa ita moribus inolita; vt eorum deformitas non cerneretur, ſublata. Quaeſtionibus multis de iure, contractuum praeſertim, ſatisfactum. Sed nullus tam certus, tamque aſſiduus, quam confeſſionum audiendarum labor. vt vltra intempeſtam noctem traheretur quotidie:non enim ſatisfaciebant ipſi ſibi, niſi conſcientiae pondus apud noſtros Sacerdotes ponerent. Mille & quadringentas generales confeſſiones duo ſoli numerarunt. In dioeceſi Veliterna Coriolos, tres tabernas, Oſtiam luſtrarunt.

Qui Tarracinam venerunt primis diebus benignitatem ciuium deſiderarunt. Leuauit tamen illorum moleſtiam Reuerendiſſimi Epiſcopi Vicarius:ſed victus difficultatem pro tenui copia, non vt volebat, potuit leuare: ſtudio certe, & laborum communicatione non defuit, cum praeter cetera pueros ipſe per vrbem ad catechiſmum corrogaret. Sed breui Dei beneficio, ciuium torpor excuſſus. Tarracinae quandiu fuerunt, vetuit Vicarius ordinarios ciuitatis Sacerdotes confitentibus opā dare;niſi forte noſtris laborantibus,ad operis ſocietatem, accirentur. vt ciues noſtris confitendo, ſacramētum illud rite obire docerentur.ſignificauitq; poſtea idem Reuerendiſſimus Vicarius obſeruaſſe ſe profligatiſſimos quoſque eiuſdem ciuitatis iuuenes noſtris confiteri voluiſſe. quin aliquos ex ijs profeſſos eſſe; ſe, ne per occaſionem quidem Iubilei, confeſſionem adituros.niſi noſtri aduenissent. Eſt in eadē dioeceſi in ijſdē montibus Volſcorum opidum Semninum,illuc per quadrageſimā miſſi Sacerdotes duo cōcionibus, catechiſmo, confeſſionibus,explicatione etiā quaeſtionū de iure cōſcientiae magnū fecere motū animorum. Nunquā eo noſtri Sacerdotes venerant.itaque ſyluā ad excolēdum valde obſitā nacti ſunt: ſed ingenia videntur ad diuini verbi ſatus praeparata inueniſſe, vt nō difficile fuerit inolita vitia reuellere:in ijs ipſorū monitu lege lata cautū eſt, ne-

quis

quis feſtis diebus opus faceret; qui ſecus faxint multa irrogata. Inductus frequens ſacramentorum vſus: inſtituta etiam ſodalitas piorum hominum, qui tum hoc, tum alia pie ſuſcepta promoueant. Conquiſitae eleemoſynae, pro modulo opidi copioſae, ad opidanos inopes iuuandos exhilarati etiam animi grato ſpectaculo dramatis de paenitentia, quod catechiſticae ſcholae pueri exhibuerunt. Monaſterium etiam ſacrarum Virginum multum adiutum, & in eo laxata diſciplina, eſt ad praeſcriptum reuocata. Rebus ita compoſitis, exacta Qradrageſima inde diſceſſum. Eodem reditum menſe Decembri. ijdem labores repetiti, vetereſque fructus renouati. Sodalitas, quae Quadrageſima inſtituta erat, magnum accepit incrementum. diſcordes ſuſcepit reconciliandos; eos praeſertim, de quibus aliqua poſſet eſſe ſuſpicio futurum, vt profugorum inuitatu, qui, vicinis in montibus vagantes, obſident itinera, ſolum verterent. Et iam pacificationes duae non minimi periculi, dum adhuc ibi noſtri eſſent, compoſitae erant; quae ad quatuor familias pertinebant. Inde Priuernum IV. Non. Ianuar. anni M.D.XCV. reuerterunt. ibi ad XVI. cal. Februar. morati praeter vſitata curarunt, vt, quod Tarracinae, & Semnini factum erat, lex adoleſcentulis ſcholam frequentantibus daretur, ſingulis menſibus ſacramenta obeundi. Hinc digreſſi, eadem vtilitate Sermoneta, Magentiaque obitis, nobilibus eius vicinitatis opidis, peregrinari deſierunt.

Qui Ananiam profecti ſunt, opida eiuſdem dioeceſis multa & frequentia, diuini verbi ſementem circumferentes adierunt. in ea peregrinatione ad arcem S. Ioannis peruenerunt. memoria S. Thomae Aquinatis illuſtratam. illam aedium partem inſpexerunt, in qua Sanctiſſimus adoleſcens, cuſtodiae traditus cingulo caſtitatis Angelorum miniſterio ſe conſtringi ſenſit. ea nunc

nunc in ſacram aediculam conuerſa eſt. Inde eadem exercentes miniſteria finitimas alias dioeceſes obiuerunt, Alatrinam, Babucenſem, Ferentinatem: quae loca ſedes olim fuerunt Hernicorum, vulgo nunc Campeſtria Romae nominantur, licet duorum triumue dierum itinere diſtent ab vrbe. Ferentini cum primum in vrbem pedem intuliſſent, licet pedites, & peregrinantium habitu veniſſent, introducti tamen honeſto canonicorum comitatu, perſonatos, qui tunc forte per vrbem bacchabantur, eorundem canonicorum monitu, modeſte reprehenderunt. tanta fuit erga religioſos pereginos reuerentia, vt e veſtigio detraxerint perſonas; ac quandiu ibi noſtri haeſere, perſonatus per vrbem incedere auderet nemo.

Longum eſſet peregrinationes referre ſingulorum. Nepete hoſpitalis domus in Sodalitatis cuiuſdam erat patrocinio, ſed iniuria temporis paene collapſa: vectigalia in vſus alios auertebantur. curatum eſt vt noui Sodales, honeſti viri, adſcriberentur; domuſque & cura hoſpitalitatis reſtitueretur. in ea dioeceſi ſenex ad eam diem vitae in omnem licentiam proiectae, vno de confeſſione audito ſermone, coepit duobus contrarijs ſpiritibus agitari. Suadebat illi bonus, oblatum vt peccati remedium admitteret: contra nequam, rei difficultatem, inolitam conſuetudinem proponebat. peruicit tandem improbus, vt ea ſe moleſtia eximeret, certamineque liberaret: aſtu ſerpentino, ne diuinae ſonum vocis admitteret, loco ceſſit. Quietus animo ſibi videbatur, cum repente cubitum euntem tremor occupat. in eo pauore Crucifixi obijcitur imago, ſanguine conſperſa, ipſum alloquens: ſe ob illius ſcelera ijs cruciatibus affectum eſſe, blandoque ſermone hominem hortatur: vt eum ipſum, quem infenſo odio vitaret, adiret Sacerdotem; ſuaque ei peccata patefaceret. redit in vrbem: ſemel & iterum adit con-

feſſarii:paenitentium multitudine acceſſu prohibetur. redit tertio:in ſeptimā noctis horam opportunitatē nō ſane opportunā opperitur. Et cum eum Sacerdos vellet in craſtinum differre,omnem rei ſeriē expoſuit,itaq; loquutus eſt, vt ſtatim ei ſatisfaciendum iudicauerit.tantoque cum animi ſui fructu, vitam omnem explicauit; vt cuius aſpectum antea ferre non poſſet, ab eo, poſt confeſſionem aegre diſcederet. Alius in eadem dioeceſi contenta voce palam profeſſus eſt, ſuae ſalutis cauſſa Sacerdotem illum à Deo miſſum eſſe. nunquam ſibi fuiſſe in animo peccata confiteri,neque vnquam ſe tota vita, quamuis ſenex eſſet, confeſſum eſſe: ſed nunc illius praeſentia ſentire ſe diuinam vim. Confeſſus quaſi ſuae ſalutis caeleſti pignore accepto, caeleſte in ſe beneficium proteſtari non ceſſabat. Pari contumacia ſenex alius aleator, ac diuini numinis exſecrator paenitentiae remedium aſpernabatur; impieque dictitabat, valde bonum mancipem eſſe diabolum: proinde nolle ſeſe eius mancipio eximere. (ſed miſerationes Dei ſuper omnia opera eius) is quoque perſpecta vitae mutatione aliorum, & ſerenitate animi, ſalutaria remedia adhibuit, tantò cum fructu, vt ob vitae commerita, paratum ſe ad quamcunque ſatisfactionem praebuerit. Haec mutatio dexterae excelſi.

In Caſtriana dioeceſi praeter multas inimicorum reconciliationes, in quibus ſaepe qui laeſi erant, abiecti ad pedes iniurioſorum, per Dei merita veniam rogarunt: alij etiam, & ſi initio peruicaces, cum lacrymis tamen in mutuos amplexus conuenerunt. Ex opido quodam inueteratum quinquaginta annorum odium, quod vniuerſum populum in duas diſciderat factiones, ſublatum: caedes vtrinque factae erant, nonnullique decimum duodecimumue iam annum, ne odia remitterent, ſacramentis abſtinuerant. Huc Patres cum veniſſent, rogati, de pacificatione ad populum verba

fece-

fecerunt, concione frequentiſſima, cum vtraque factio, armis inſtructa conueniſſet. Cumque multa Sacerdos e ſuggeſtu de malo diſcordiae, deque periculo diuinae animaduerſionis diſputaſſet, in ipſa contentione vſus eſt illa comminatione: *Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata: derelinquamus eam:* proteſtatusque ſe in diuino iudicio teſtimonium dicturum contra ipſos; quod ſe Chriſti praecepta praedicante, diuinae parere voluntati recuſaſſent. tanta animorum commotio facta eſt, vt vna cum lacrymis omnium voces Miſericordiam inuocantes audirentur. ita dimiſſa concione, quae pars obſtinatior eſſe videbatur, vltro venit ad pacis conſenſum deferendum.

Eſt in montibus Vmbrorum Reatinae dioeceſis opidum Leoniſſus, frequens & non ignobile, nongentae in eo familiae cenſentur. Huc Decembri menſe, obito ſolito cum fructu Reate, Sacerdos venit vno adiuncto comite: ſumma omnium beneuolentia exceptus: continuoque arma Diuini verbi expedita tanta cum omnĩu vtilitate, vt confeſſionum, pacificationũ, reſtitutionum tum pecuniae, tũ famae, multorumq; nodorũ diſſolutionum numerus iniri non potuerit. Cõcionum tanta probatio, vt e finitimis locis multi conuenirent; multique aliarum familiarum ſacerdotes in diuini verbi praedicatione adhuc a via ſe erraſſe faterentur; ſtatuerentque ſe ad noſtri Sacerdotis normam ſuas in poſterum conciones redacturos. Confitentium interim tanta multitudo: (nam e vicinis locis eius rei cauſſa Leoniſſum confluebant) vt neceſſe fuerit concionem intermittere. Tanta in populo morum facta mutatio eſt; vt cum plateae, vicique eſſent iidem, non iidem eſſe incolae viderentur. Nulla in Deum Sanctoſue caelites maledicta, nulla ſermonis petulantia, voces incommodae nullae: omnia ad modeſtiam religionemque compoſita. Nihil penſi habebatur ante alie-

nam famam violare; nunc obloquutiones de rebus alienis non modo vitantur, ſed ne auditu quidem admittuntur: ſeque mutuo reprehendunt, ſi quem contingat lapſu linguae in eam licentiam incurrere. Duo praeter cetera ſunt duarum religionum conuentus Auguſtinianorum, & Franciſcanorum; qui conuentuales nominantur: vtriuſque familiae fratres, quod mirum eſt, a noſtro Sacerdote ſpiritualibus exercitationibus exculti, magna cum ipſorum Praeſidum laetitia; qui tantam diſciplinae acceſſionem factam in coenobio mirari non deſiſtunt. Porro ipſi fratres incredibile eſt, quanta beneuolentia, ac reuerentia noſtros proſequantur. ipſi ſenes, & Theologiae Magiſtri Sacerdotem admirabantur; eumque de rebus ad animae ſuae ſtatum pertinentibus ſtudioſe conſulebant. Franciſcanorum Praeſes ſuis poteſtatem fecit apud eum ſua peccata confitēdi. Quot ſcelera impedita, quot incōmodis obuiā itum, dici vix poteſt: caedes prohibitæ, ſacrilegia ſublata; cenſura Eccleſiaſtica multi liberati, illegitimi cōtractus reuocati. Praeter vitae mutationē, quae paſſim tota in gēte facta eſt, multi praeterea maiorum rerũ conſilia ceperunt. In eadem familia gemini fratres erāt geminaeq; ſorores: illi Religioſorum, hae monialiũ habitũ, vitamq; ſuſcipere decreuerunt. Alij Societatem noſtram cogitarunt. Adoleſcētes multi e primarijs familijs, qui nondũ tam alte reſpexerunt, quod proximum tamē fuit, ſe a communi aliorum, ad puriorē ſanctioremq; viuendi rationem receperunt. quotidie nobiſcum verſabantur, domum noſtram veniebant, aegre a nobis digrediebantur; ad pie viuendum inſtrui ſe noſtris monitis flagitabant. tantaque pietate erga nos perfundebantur, vt, quidquid noſtra cauſſa feciſſent, id ſe aliquibus e caelitum numero praeſtitiſſe exiſtimarent. vſque eo, vt etiam lances a menſa nobis perpurgare contenderent. Horum mentibus diuina bonitas

aſpiret,

aſpiret, conſilia promoueat. Labores interim confeſſionum continuabantur. hos interpolabant quaeſtiones eorum qui de iure conſulebant: quorum bene magnus erat numerus, & frequens interpellatio. Super haec, multis flagitantibus, repetenda fuit concio. Ita continentibus laboribus grauatus ſacerdos, incidit in morbum, quo non mediocriter laborauit. In eo morbo & opidanorum beneuolentia, & noſtri Sacerdotis modeſtia perſpecta eſt: nam cum pro ſe quiſque ſtuderet munuſculis illius in commodum leuare, multaque ſubinde mitterentur; ille partim eorum benignitati remiſit; partim ita quae mittebantur excepit, vt nihil ſibi retineret; omniaque egentibus, qui in opido aegrotabant, diſtribuenda curaret. Interim ab omnium ordinum hominibus preces ad Deum de illius incolumitate ſumma ſolicitudine fiebant. neque ille interim deſtitit e lecto confitentibus ſatisfacere, & conſulentibus conſcientiae difficultates expedire. Sed cum indies morbus ingraueſceret, pro miraculo habitum eſt, vt difficillimo anni tempore, caelo aſperrimo, incommodo domicilio, ipſe corpore imbecillo, nunquam laborum intermiſſa opera, tam breui conualuerit. Ante diem III. non. Ianuar. praeter omnium ſpem ita melius habere coepit, vt triduo poſt firma valetudine dixerit ad concionem. Interim ſtatuta ad peregrinandum dies effluxerat. Quare ante quam diſcederent, proceſſionem ſcholae catechiſticae inſtituerunt: in qua pueri cum ſuis quiſque praemijs, quae toto illo tempore in certaminibus conſequuti erant, proceſſerunt: nouum ſane, & iucundum toti opido ſpectaculum. Multa alia digna, cur Deo gratiae agantur, narrari poſſent: ſed ne toti hac vna re occupati videamur, eorum iactura patienda eſt. Illud tamen non omittendum viſum eſt. Negotiator pecunioſus, & magnis, ſed parum

legitimis negotijs implicitus, primo audito ſermone, conſcientiae ſtimulis perculſus, domum redit: coniugi animae periculum demonſtrat, reque cum ipſa communicata, noſtrum adit Sacerdotem; multiſque praeſentibus, rogat cum lacrymis, viam ſibi expediat ad ſalutem: ſe magnis tribus criminibus ad inferos addictum: & quod vſurae labē in contrahendis rebus admiſerit; & quod diu cōceptum odiū aluerit; illoque ipſo die inimici caedem cogitauerit; tum quod, cum Religionis olim voto teneretur, ſe matrimonij vinculo conſtrinxerit. Haec tanta animi conſternatione, multis audientibus, proſequebatur; vt Pater, veritus ne in deſperationem rueret, eum multis alleuare conaretur. Is accepto conſilio, omnes pecuniae partus primum redhibere, tum negotia corrigere, & ad iuſtitiae normam reuocare conſtituit: multaque ac matura cogitatione, diligentique actorum ſuorum conquiſitione peccata confeſſus, mutata mente, nouoque ſuſcepto conſilio, totus in diuinarum rerum cogitatione, ac comiſſorum paenitudine nunc defixus haeret. Studioſe admodum non domeſticos ſolum, ſed multos praeterea ad confeſſionem adducere contendit. Non poſſunt veteres amici, eiuſque familiares multi, qui eum antea hominem & facetum & dicacem norant, non eius repentinam mirari pietatem. Itaque obuiam factum etiam iocis & ſcommatibus laceſſunt. quibus ille magna conſtantia ita reſpondet; vt noua ſe vitae inſtituta, noua ſuſcepiſſe conſilia profiteatur: eoſque moneat, ſacerdotem noſtrum adeant: nihil ei gratius poſſe contingere, quam cum id genus hominibus, magnis peccatoribus (hæc ſunt diſſerta eius verba) ſermonem habere. Ita magna conſtantia vulgi rumores & petulantium hominum voces contemnit. Catechiſmum vna cum pueris, aliaque pietatis officia vir ante ſagaciſſimus, nunc ſui contemptor egregius, nue

nli

rili plane ſimplicitate obit. totumque tempus, quod ei ab expediendis conſcientiae difficultatibus, negotijſque ad aequitatem reuocandis ſupereſt, aut precibus in templo, aut cum Patribus traducit. Eum, quia Ioannes nomen habet, ſolet noſter Sacerdos à ſimili ingenii mutatione Ioannem Columbinum appellare: nomine videlicet hominis in ſua patria diuitiarum congendarum ſolertia noti; & poſt abiecta humanarum rerum ſtudia, vitae ſanctimonia; & ſanctiſſimae familiae inſtitutione clariſſimi. Ieiuniorum, flagellorum, ceterarumque corporis afflictationum, ni Patris imperium cohibeat, nullus modus. Cum inde noſtri diſceſſuri erant, ei cum coniuge conuenerat; vt ipſa cum filiola in monaſterio incluſa, ipſe tantiſper, dum creditoribus ſatisfaceret, domi maneret. mox omni pecunia Monaſterio addicta, ſe quoque demum Monaſterio addiceret. Diuinus ſpiritus, qui dedit velle, dabit aliquando & perficere. Haec de Miſſionibus anni M. D. XCIV. quae in Ianuarium totum inſequentis anni tractae ſunt.

MISSIONES ANNI MILLESIMI Quingenteſimi Nonageſimi Quinti.

ANNO M. D. XCV. recentibus adhuc veſtigijs proximarum Miſſionum, minus neceſſe viſum eſt, populos & ſi ſalutaris eſcae auidos fatigare: manipuli tamen aliquot Quadrageſimae concionibus reuecti; tum excurſione in Valeriae montes, populi multi ſolito cum fructu obiti. In Tiburtina dioeceſi opidum vocant à loci natura Vallem frigidam, hic magnum inimicitiarum incendium compreſſum; quod inteſtinis odijs ſucceſſum, in multorum perniciem exardeſcebat, difficilis ad compoſitionem res omni-

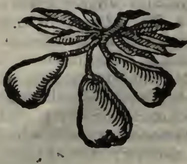
no videbatur. diuina tandem ope ita conſentientibus animis in pacis fedus conuenerunt, vt, confeſſione expiati, noſtro ſtante ſacerdote, qui rem compoſuerat, Sacroſanctum illis Euchariſtiae Sacramentū praebituro, ſponte ſurrexerint; mutuoque ſibi veniam & a læſis, & ab opidanis omnibus petierint; coramque tremendo illo ſacramento, Sacerdoti tanquam Dei internuncio, & opido vniuerſo fidem ſuam obligarint, ſe eo nomine nullā re in poſterum inimicitias perſecuturos: eiuſque fidei ſtipulationem vt faceret, publicum ſcribam rogarunt. In Piceni opido, cui a S. Victoria eſt nomen, magna Praedicatoris noſtri contentione ingens pecunia vindicata, quae multis annis ante in pauperum ſubſidium legata, alio interuerſa, ita lacerata erat & implicita, vt non ſine detrimento eorum, qui illam implicauerant, redigi potuerit. Reſtitutus ibidem Pietatis mons, qui eorum paucitate, qui praeeſſent, paene iam collapſus erat, cum iuſtas ob cauſas nobilitas, contagionem plebeiorum deuitans, illa adminiſtratione abſtineret. Sacella quoque altariaq; atq; adeo aedes ipſae ſacrae in certarum familiarum patrocinij iure conſtituta, a ſitu & ſqualore, quae vetuſtas, & negligentia obduxerant, ad dignum cultum, nitoremque reuocata.

Suſcepto interim in Vngaria bello contra Turcam, auxilia a Summo Pontifice partibus miſſa ſunt. illiuſq; iuſſu Sacerdotes aliqui ſacrorum cauſſa militibus miniſtrandorum de Societate miſſi. Halae in Auſtria copiae conuenere. Ibi dum recenſentur, noſtri in caſtris ara excitata, ſacra facere, milites ad confeſſionem, propoſito periculo adhortari coeperunt. futurum enim, vt ſi praeſentem labi ſinerent occaſionem, eius in poſterum facultas repetendae fortaſſe non daretur. Magnus militum numerus confluxit; bonaque illorum parte expiata, in nauibus impoſiti, per Danubium ad exerci-

tum

tum proficiſcuntur. Interim noſocomis, ad valetudinaria paranda praeeuntibus, aegroti multi relicti, abiecti humo decumbebant: curarunt noſtri, vt & illi nauibus impoſiti veherentur. Sequebantur copias mulierculae nonnullae perfricti pudoris. indignum viſum eſt, ad bellum quod pro Chriſtiana religione gereretur, inter Pontificias cohortes, in oculis tot haereticarum nationum, tantum *flagitium* verſari. data eſt opera per noſtros, vt eae nauibus excluderentur. Cum ad imperialia caſtra veniſſent, Iobeleum à Summo Pótifice conceſſum in eo bello praeliantibus indictum vniuerſos Italici nominis milites ad eam expiationem excitauit. Nobiliſſimus quiſque militum & gregariorum multi generali confeſſione animum purgarunt. Porro in ipſis caſtris noſtri, praeter aſſiduam confeſſionum operam quotidie primo diluculo munitiones obibant; milites ad preces aliquantiſper Deo faciendas, tum ad miſſae ſacrum venerandum excitabant: aleatores a pagellis & teſſeris aleatoriis auocabant. Tum in ſua quiſque caſtrorum tetrade ſacra offerebant. feſtis diebus etiam de Euangelio ad milites verba faciebant. tentoria aegrotantium obibant; illiſque ſacramenta miniſtrabant. ſtratos aegrotantes per caſtra exquirebant, eoſque ad noſocomia curabant deportandos: alimenta miniſtrabant; faucijs vnguenta, vulnerarioſque accerſebant; in idque ſtrenue inuigilabant, ne qua in re deeſſent aegrotantibus. defunctorum funera, & piam ſepulturam Chriſtiano ritu procurabant. Per eam occaſionem validos praeſenti morientium ſpectaculo ad frequentem mortis memoriam excitabant. Eadem perſaepe in agmine munera exercuerunt. multi enim inter proficiſcendum confeſſione expiati, piaculariaque grana illis diſtributa. ſed tum maxime ea diligentia adhibita, cum inſtructa acies ad Viſgradi oppugnationem ageretur. Inter haec, continentibus labo-

laboribus, tum itinerum, tum aſſidui muneris occupationibus, accedente praeſertim inſueti caeli grauitate, P. Nicolaus Fabrinius, Praefectus Miſſioni graui morbo corripitur. Ei Illuſtriſſimus S. Georgij Commendatarius, legatus copiarum Mediolanenſium e ſuo penu abunde omnia praeberi iuſſit. & cum ingraueſcente morbo, Viennam reportandus eſſet, nauem ſuam nobis, cum toto apparatu benigniſſime conceſſit. Viennae demum magno noſtrorum obijt incommodo. Viſgrado demum deditione recepto, noſtri, dum Turcae loco cederent, in arcem introducti gratulatoriũ hymnum in laudem ſanctiſſimae Trinitatis publica ſupplicatione decantarunt. Arx quinquageſimo, quam in Turcam poteſtatem venerat anno, per noſtros ſolitis expiationibus ab omni Mahometis foeditate rite expurgata. Noſtrorum item conſilio Alcorani, alijque Mahometicae ſuperſtitionis codices Turcis adempti. Turcae inermes cum ſingulis veſtimentis per Danubium Budam dimiſſi.

PRO-

PROVINCIA SICILIA.

SICILIA Prouincia priore anno homines trecentos ſeptuaginta ſex e Societate numerauit: poſteriore ad vnum ſupra quadringentos excreuere. omnes ſeptemdecim in familias diſtributi. Panormi in Profeſſorum domo fuere ſex & quadraginta: in eiuſdem ciuitatis Collegio quadraginta octo: Meſſanae in Collegio ſeptuaginta ſex: Catanae viginti duo: vno minus Syracuſis: duodeuiginti Biuonae: totidem in Collegijs Calataieronenſe, Drepanitano, & Monte regalenſe. Melitae tredecim: Marſalae quindecim: quatuordecim Minei: vndecim Rhegij. In Mamertina probationis domo triginta tres: in Panormitana vnus & viginti. in Calatanicetana ſede quinque; in Chienſi Miſſione quatuor. E vita exceſſerunt priore anno quinque, admiſſis in Societatem duobus & viginti: poſteriore anno vita functi nouem, additi ad noſtrum ordinem viginti quinque.

PANORMITANA PROFESSORVM Domus.

IN Panormitana Profeſſorum domo obiit priore anno frater vnus, cuius nomen in benedictione eſt: alter poſteriore Franciſcus Fuda coadiutor. triginta quatuor in Societate annos vixerat ſpectatae vir obe-

dientiae, & patientiae ſuique ipſius deſpicientia paene admirabilis. ad has virtutes egregia erga B. Virginem pietas acceſſit. Obijt praeterea magno cum luctu ciuitatis, & noſtro praecipuo Illuſtriſſima D. Maria Pimmentelia, Oliuarij Comitiſſa, ac Proregis coniux. femina cum ſingulari pietate, & modeſtia, tum erga feminas egentes benignitate tanta, vt communis totius ciuitatis patrona, & parens haberetur. Sane commune fuit certumque perfugium indigentium: ſed praecipuam, magnamque illi debet gratiam haec domus. cuius opera & liberalitate, praeter cetera, templi aedificationi vltima manus acceſſit. Nam cum ciuium, atque ipſius Proregis liberalitate fabrica eſſet ad culmen perducta, multa tamen adhuc ad abſolutionem operis deſiderarentur, impetrauit in id opus pia femina a Prorege extra ordinem mille aureos. tum Buterae Principiſſae, alterique feminae primati perſuaſit, vt nobis in eam rem eleemoſynas conquirerent. hae duabus ſibi alijs primatibus adiunctis, cum omnes pro ſe quaeque de ſuo quantum poſſent, contuliſſent, tantum breui collegerunt, quantum ad opus abſoluendum ſatis eſſet. Et nunc magna totius ciuitatis gratulatione, templo vtimur noſtris vſibus percommodo, non modo ad laxitatem, ſed etiam ad ſpeciem, & contra quam opinabamur, ad elegantiam, & iuſtam ſymmetriam. Quod cum generoſae Principis opera pietateque abſolutum ſit; optauit ſumma illius pietas illud oculis aſpicere. factaque voti compos, letali morbo occupata, ad caeleſtem Eccleſiam tranſiuit. Exemplum ſane magnatibus feminis reliquit, in ſumma bonorum affluentia modeſte ſancteque viuendi. Nam licet ſummo loco nata, multis clara titulis omni rerum copia abundaret; in ſaeculari tamen vita, religioſae vitae merita, moreſque ſtudioſe, accurateque aemulabatur. A decimo tertio aetatis anno tota pietatis ſtudijs

intenta,

intenta, ſingulis hebdomadis ſacroſancta myſteria ſanctè frequentabat: corporis afflictationes vſurpabat, integrámque ſuo confeſſario obedientiam religioſiſſimè praeſtabat, vt plane appareret in ſpiritali Societatis noſtrae diſciplina longe ad pietatem proceſſiſſe. Sed voluit Diuina bonitas dignis praemijs tantam compēſare pietatem. Moriens bene magnam pecuniam huic domui, alijſque pijs vſibus legauit; quam ſtatim Prorex tantarum virtutum amantiſſimus, repreſentari iuſſit. Mandauerat idem corpus exanime noſtro in templo deponi: ſed multis Archiepiſcopi precibus fatigatus, Eccleſiae primariae conceſſit, ne a S. Nymphae Panormitanae Virginis memoria, cuius ipſa ſacrum caput Roma aduehendum curauerat, eique in eo templo ſacellum adornarat, ſeiungeretur. Haec de pia matrona, de nobis optime merita reticenda nōn fuerūt.

Ceterorum ciuium liberalitas erga nos fuit egregia. nam in magna annonae difficultate ab ciue vno tantum vini, quantum toti familiae in annum ſatis eſſet, accepimus. Aeris quoque alieni magnam partem diſſoluimus. Quotidiana noſtrorum miniſteriorum opera praeſtita eſt ſolito cum fructu. Sed praecipue Turcarum claſſe Calabriae oram infeſtante, quadraginta horarum ſupplicatione ciuitatem vniuerſam ad pietatem excitauimus. Priuatis quoque concionibus Monaſterium Sacrarum Virginum adiuuimus. In eo Virgines ſummo loco natae, cognita praeſtantia humilitatis, virginibus alijs ad eam capeſſendam praeiuerūt; ſponte humillima quaeque, ac ſordidiſſima culinae totiúſque coenobij obeuntes miniſteria. Haec annò nonageſimo quarto.

Nonageſimi quincti fructus non diſſimiles fuere. Aliqui praeterea aere obſtricti alieno, qui ſoluendo nō erant, noſtrorum opera carcere exempti ſunt. Ex opificum oratorio varij varias religiones ſuſcepere. Quidam

dam cum aduerſario non ſine aliqua diuinae indignationis comminatione reconciliatus. Is ob iniuriam non leuem inimicum ſuum coercendum curauerat; &, vt eum peſſundaret, iter mare faciebat, non odio ſolum, ſed ira etiam ſuccenſus: quod ore, vultuque praeferebat. Ibat eodem itinere eademque naui, cum alijs etiam noſtri ordinis Sacerdos. Is, vt honeſta aliqua oblectatione vectores a procacibus iocis auerteret, Ludum propoſuit, vt e libello Virginis precatorio ſuam quiſque ſententiam ſortiretur, quam certae paginae certa linea cuique dediſſet. paginam lineamque ſibi quiſque quotam vellet definiret. Sortientibus alijs, homo feruenti in inimicum iracundia, ne contumax in comitatu haberetur, & ipſe ſortitus eſt. obtigit illi Antiphona, quae legitur dominica XXI. poſt Pentecoſten. *Serue nequam omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me: nonne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?* Tum ſerio iocans Pater tam apte eam ſententiam illi conuenire demonſtrauit, vt ſi in illa ipſa re tum primum nata eſſet. Perculſus ilico homo ingentis ſpiritus, & ſi remiſit, non tamen extinxit iracundiam. Poſtero die iter proſequentes in piratarum inſidias prolapſi, aegre multa prece periculum effugiunt. In eo periculo reſiduum illud iracundiae, quod in ſtomacho feruebat adhuc, omne metus eiecit: ſeque totum poteſtati Patris permiſit; litteraſque dedit, atque id etiam Patri commendauit, acta omnia vt reſcinderetur, & miſer ille e cuſtodia emitteretur. itaq; Dei beneficio aequiſſimis conditionibus ſancita pax. ille nũc cura inimicitiarũ liberatus, Dei ſibi propiciam benignitaté & agnoſcit, & vbiq; prædicat. Ciuitatis benignitas erga nos etiam hoc anno ſuppeditauit abũde. Auctus tẽpli ornatus veſte peregregia auro intertexta magni pretij, & ſacra ſupellex tribus argẽteis lãpadibus ſeptingentorũ aureorũ aeſtimatione.

COL-

COLLEGIVM PANORMITANVM.

IN Panormitano Collegio priore anno Octauius Troiſius ſcholae Magiſter deſignatus, qua noſtri fratres humanitatis ſtudijs erudiuntur, longo moleſtoq; morbo conſumptus eſt, multis praeclariſque editis patientiae exemplis, veraeque erga Deum, Sanctiſſimamque matrem pietatis, cui fuit ſemper addictus: nullumque diem praeterijt, quo non aliquandiu, cogitatione duntaxat, cum ea ſermonem habuerit. Adoleſcens fuit bene litteris excultus, & praeclaris ad munia Societatis dotibus inſtructus. Hunc ſequuti altero anno quinque, Alphonſus Cardona Florenti aetate nec vulgaris expectationis. diuturna, moleſtaque phthiſis facultatem ei praebuit & virtutis exercendae, & animum ad excipiendam mortem comparandi: quam ille non tranquillo ſolum, ſed laeto etiam animo excepit. Miſſus domum patrij caeli experiundae ſalubritati, praeter cetera pietatis exempla, nunquam ab alio tractari voluit, aut ſibi neceſſaria exhiberi miniſteria, quam a fratre, qui ei comes datus erat. Sacroſanctae ille Euchariſtiae pio amore multum tenebatur. qua extremo in morbo ſaepius ſe recreari poſtulauit. Multa in eo, dum vixit morum ſuauitas, comitaſque, ita omnium ſibi animos adiunxerat, vt in morbo certatim illi ſtuderent inſeruire. ſed pomum iam ſuam dulcedinem adeptum caeleſtis Domini menſae fuit inferendū. poſt hunc Ioannē Nicolaū natione Frācum beata ſors excepit. fuit hic ex ijs qui e Galliae naufragijs huc N.P. Generalis iuſſu appulere. hic grauiſſimo cōflictatus morbo, & cōmunem calamitatem, & propriū peregrinationis, & valetudinis incommodū inuicta patiētia, & ſumma animi tranquillitate ſuperauit. Ludouicus Lauechia tertius ad palmam properauit, adoleſcens ſuae par voca-

ca-

cationi. is quaſi pignore accepto, tam certus de ſua ſalute exijt e corpore, vt in grauibus morbi doloribus ipſe valentes confirmaret; ſeque pro ijs ad diuinum tribunal deprecatorem polliceretur futurum. Non longo interuallo praeeuntium clauſere agmen coadiutores duo Anaſtaſius Naccius Florentinus, & Angelus Brancolbius Lucenſis: vterque obedientiae & pietatis apprime ſtudioſus. nunc ad prioris anni operam veniamus.

Scholae & numero, & nobilitatis flore magnum hoc anno ſumpſerunt incrementum, nec ſine fructu pietatis, quod ſatis indicauit adoleſcens; qui laceſſitus iniuria, ſe Deum precaturum pollicitus eſt pro eo, qui ſe laeſerat. quod vbi domum venit, accurate fecit. Quantum B. Virginis Sodales pietate profecerint, multa teſtantur. Ex ijs adoleſcens a parente certae rei cauſſa ad domum miſſus viri nobilis, a muliere nuda comprehenſus, Ioſephum imitatus, relicto pallio, euaſit, ſeque domum cum thorace retulit. Alius nihil mali ſuſpicans prauis ab amicis ad hortos ſuburbanos abductus, inſidijs eorum circumuentus, retinebatur ad flagitia. & hic reluctans elapſus integer, cum in vrbem venit, ſacram ingreſſus aedem, Virgini Matri caſtitatem vouit, Voti nuncupationem religionis eſt conſilium ſequutum. Idem a viro nobili circumuentus, praeter attentatam vim ſceleris, fuſte etiam multatus erupit. Alius caſtitatis votum nuncupauit. Euocatus alius per cauſſam colloquij a femina, non obſcuris ſignis inſidias ſuſpicatus, feſtinus inde ſe proripuit. ex eoque tempore, licet ſuis negotijs eo ſaepe vocaretur, tranſitu tamen per plateam illam ſemper abſtinuit. Rogati aliqui, quibus artibus incentiua libidinum repellant: memoria B. Virginis reſponderunt; & ea maxime S. Bernardi cohortatione: *Cum tentationibus pulſaberis, reſpice ſtellam, voca Mariam*. Neque vero in ſui corporis

poris

poris victoria tantùm inſignes, in ſuperanda vero iracundia, calcandoq; humano faſtu inaniq; dignitate ſunt inertes. Quidam eorum à petulante puero ignominioſe percuſſus, licet per aetatem, & robur poſſet illam iniuriam vlciſci, & pleniore etiam rependere menſura: memor tamen pietatis, quamuis cum aliorum indignatione, abſtinere maluit. Et ne vmbratili pugna tantum delectari videantur, duo noſtrae militiae, tertius Capuccinorum, Dominicanorum quartus nomina dedere: reliquorum magna pars, & praecipue e familijs nobilibus, eandem nobiſcum militiam inire in votis habent. Sequente anno Academia, & Sodalicium additum eorum qui Philoſophiae ſtudent, quatuor alijs Religionibus, Societati duos peperere.

DOMVS PROBATIONIS Panormitana.

NOua probationis Panormitana domus Calendis Octobribus anni cIↄ. Iↄ. XCIV. incoli primum coepta eſt. Sane parum fuit opportunum, tum ob aedificationis impenſas, tum ob annonae caritatem huius anni nouam alendam familiam ſuſcipere: tanta tamen fuit fundatoris feſtinatio, & ſtudium primo quoque tempore noſtros illuc inducendi, cuius rei cauſa ſexcentos hoc anno ad fabricam aureos numos adiecit, vt iniquum viſum fuerit, non illi ſatisfacere. Immigrarunt omnino duodecim; cum pluribus ad victum non ſuppeteret, nouicij ſex, totidem veterani. Die feſto Aſſumptionis B. Virginis, cui parua aedicula, qua nunc vtimur, dicata eſt, & dicanda erit Eccleſia, cum fuerit extructa; R. P. Prouincialis in ea primum ſacrum fecit, magno noſtro, & viciniorum gaudio: qui ſe in vicinia templum, quo caruerunt adhuc, laetantur habituros. Nam cum tenues homines ſint, ac ferme inopes, & templa longe

abſint, non modo diebus operoſis, ſed ſaepe etiam ſacris, Miſſae priuabantur ſacrificio. nunc profeſtis etiam diebus conueniunt. Tirocinij exercitationes cum primum nouicij venerunt, inſtitutae, progredi coeperunt, vt in tanta potuit tironum paucitate. Ex ijs vnus grauibus de vocatione oppugnationibus appetitus, P. Rectori animi ſui aperit vexationem. Erat ibi inter alias etiã B. P. N. Ignatij effigies. eam iubetur oſculari, atque illius opẽ implorare. paret ille toto animo. Tum Pater, vt a me nullam, inquit, ſed omnem a Parente noſtro gratiam agnoſcas, redi ad contubernium: nihil enim in praeſens te monebo: tantum caeleſte praeſtolari beneficium te iubeo: ei tamen mandat, redeat in craſtinum. redit ille poſtero die, omni tentatione liberatus, teſtatuſq; eſt, ſe, ſimul atq; ad ſanctae imaginis oſculum acceſſit, ſtatim animo tranquillitatem induiſſe. Eadem arte Pater idem alios turbulentijs ſimilibus liberauit.

Altero anno, aucto noſtrorum numero, tenerae arbuſculae, quae priore gemmauerãt, coeperunt aliquem fructum aperire. Diſcurrebant vicatim noui Chriſti milites aere campano gregatim pueros ad catechiſmum collecturi. nihil amplius: tantum humilitatis indole, ac ſanctimoniae profecerunt; vt homo a cogitatione auerſus pietatis, impudicae licentiae amator, turpiq; amore improbae mulieri addictus, tironum aſpectu repente commutatus, cum balbutientibus pueris huc ſe contulerit; atque ad pedes P. Rectoris abiectus miſerum animae ſuae ſtatum deplorauerit, opem cum lacrymis petierit; ſeq. totum illius fidei, conſilioq; permiſerit. Homini pro tempore opportunum latum auxilium. Diuinae bonitati laus. Ceterae exercitationes, quae ad veteres exuendas, nouaſq; induendas conſuetudines, nouos rerum ſenſus imbibendos, & Diuini ſpiritus feruorem excitandum, pertinent, vt maior cultura eſt adhibita, in pluraq; iugera opera prolata, ſic ad

fru-

fructum pietatis, vberiore etiam prouentu, nouale ſegetes fudit laetiores.

COLLEGIVM MAMERTINVM.

QVI in Collegio Mamertino fuerunt, morbis, & grauibus, & diuturnis vexati ſunt. Mortem obiere priore anno duo, quorum nomina ſcripta ſunt in libro vitae. Sacerdos expleto ſuorum ſtudiorum curſu verae caritatis, & ſuae ipſius abiectionis in primis ſtudioſus; qui cum doctrina, tum his virtutum inſignibus, magnam de ſe expectationem concitauit. alter non minoris expectationis adoleſcens; qui cum ingenij laudibus maxime floreret, e medio Philoſophiae curſu ſublatus eſt. Sed, vt viuentium operam perſequamur, mulier a veneno ſibi propinando reuocata. Alia florenti aetate, & honeſto loco nata, a paulo liberiore, ad ſanctiorem viuendi rationem traducta: a conſilio interficiendi necromantis, a quo ſe deluſum putabat, alius abductus. meretrices ex infami vita extractae, atque honeſto in matrimonio collocatae. Itum eſt obuiam raptui cuiuſdam virginis: magnumq; ſcelus, multo labore, & induſtria noſtri Sacerdotis antequam erumperet, compreſſum. Inter alias difficiles, periculoſaſque, vna praeter ceteras pacificatio coniuncta eſt; quae diuturnis odijs ita inueterauerat, vt cum potentia diſſidentium, tum mali vetuſtate, ingens aliqua ruina timeretur. res a multis tentata, conciliari non poterat; quod altera pars non niſi in eas condiciones conſentiret, quae alteri parti eſſent iniquae. Sed Diuina voluntate factum eſt, vt noſtri hominis induſtria illud cōſilium iniretur, quo aequis vtrique parti condicionibus, violatae alterius exiſtimationi ſatisfieret.

In ſcholis inferioribus diſcipulos habemus, numero quibus plures ipſae capere non poſſunt, nobilitate flo-

rem ciuitatis, probitate quales volumus: B. Virginem communi cõſenſu, pietate, cultuq; ſtudioſe proſequuntur. Eſt iam tota ciuitate vſu receptum, & a multis annis Italia tota iuuenum conſuetudine peruulgatum, ad caput muliebriter comendum, frontis capillamentum alere prominentius. in puellarem eam molliciem inuectus eſt aliquando primae claſſis magiſter. coepit adoleſcens ex ea claſſe manu ſibi comam vellere. correptus a magiſtro, negauit ſe pati poſſe, quod Deo non placeret. Ita omnes ad vnum frontis dehoneſtamentum illud poſuere. Vnus ſupererat Baronis cuiuſdam filius, quem mater ab eo conſilio, pro imperio auertebat. is cum paedagogo ambulans per vrbem, proteſtatus malle ſe in ea religione magiſtro obtemperare, quam parenti, tonſtrinam ingreſſus, inutile ſibi frontiſpicium aequari iuſſit. Magiſter idem alia occaſione eos ad generalem confeſſionem cohortatus tantum profecit; vt non illi modo, ſed ipſorum exemplo alij quoque ſcholarum aliarum diſcipuli & ad generalem confeſſionem obeundam, & frontem nube illa capillorum denubendam adducerentur.

Sodalitas ſcholarum ſuperiorum tres hoc anno noſtrae Societati dedit, alijs beneficium idem flagitantibus: ſcholarum vero inferiorum plus viginti alumnos praeparauit, eundem expectantes aquae motum, praeter alios quatuor, quos Patres fecere voti compotes; treſq; alios qui ad alias religiones trãſiere. Per Quadrageſimam e noſtris multi in ruſticanos vicos concionum cauſſa exiuere, magno vicanorum bono. in duobus eorum ſodalitates inſtitutae: diebus feſtis ad pios habendos conuentus congregantur: & aut pius aliquis codex legitur, aut auditur de rebus iiſdem ſermo, quem loci parochus paratũ habet. Hæc anno nonageſimo quarto.

Sequẽte anno incommodis multis obuiam eſt itum. Sublata domus aleatoria, quae totos dies aleatoribus

referta, tanquam putrida ciuitatis vomica, malorum omnium ſaniem, in multorum perniciem cogebat, reddebatq;. Mulieres hoc quoque anno e lupanaribus eductae, & in tuto collocatae. Ad confeſſionem aegrotus, ac paene iam depoſitus adductus, qui ab ea valde abhorrebat. hic noſtri ſacerdotis comitate, & peritia non libenter modo & magno animi ſenſu confeſſionem integerrime peregit; ſed & teſtamentum condidit; qua de re prae triſtitia, ne verbum quidem ante admittebat. demum in magna animi tranquillitate conſtitutus, extremum quod illi temporis ſuperfuit, in diuini beneficij commemoratione tranſegit. Reſtinctum incendium, quod ex diſſidio duarum nationum Italicae, & Hiſpanicae ſuccenſum, in magnā alterutrius, aut vtriuſque gentis perniciem, & magnum ciuitatis detrimentum exarſiſſet. Vir inſigni audacia, & manu promptus, ſui ſimilium manu ſuccinctus, in necem immerentis hominis cōſpirauerat; vt illo e medio ſublato, tanquam impedimento liber, miſeri vxore potiretur. hunc ab ea mente prudenti & apta oratione noſter Sacerdos abduxit. Nobilis aleator ad inſaniam vſque execrandae peſtis cupidine tenebatur. is cum ſua omnia infami voragine abſumpſiſſet, ad vxoris bona, quae ſola ſupererant, mentem adiecit; eratq; ei conſilium, illis peſſumdatis, vitam rapinis, latrocinijſq; ſuſtentare. Huic arte ad ſe adducto noſter ſacerdos & vitae emendationem, & peccatorum confeſſionem perſuaſit. Eundem in ſuſcepto conſilio confirmauit nocturnum viſum. quo per quietem grauiter obiurgatus eſt, quod ſe bonis ſuis ſpoliaſſet, eandemq. perniciem vxori quoque inferri cogitaret. proinde Patrem adiret Ieſuitam, quem noſſet, eiq. ſe totum regendum, formandumq. permitteret. Paruit monitis, nouumq; vitae genus ex eo tempore inſtituit. Profugi duo, vagamque trahentes vitam, latrocinijs regionem infeſtabant: opportuna noſtri Sacer-

E 3 dotis

dotis oratione, qui forte illis occurrerat, ad meliorem frugem reuocati.

Nobilium ſodalitas maiora in dies capit incrementa: grandaeui,& affecta iam aetate ſenes diebus Sabbathis ad flagellationem conueniunt. Inſtituere vt quotidie certus eorum numerus valetudinarium inuiſant, aegrotis inſeruiant, vlceroſis ſaniem detergant, pedes abluant, lectos componant, magno exemplo verae caritatis.

Feraciſſima ingeniorum, virtutumq. eſt ſcholaſticorum altera Sodalitas. ex ea decem ad varias ſe religiones tranſtulere,ad noſtram quinque,ex ijs, qui idem petunt,delecti: vt vere haec religionum ſeminarium poſſit nominari. Vltima opificum illud hoc anno nouum habuit. Feſtis diebus duodeni vicatim vrbem obeuntes eleemoſynas, ad pauperum varios vſus quaeritant, ducentos hoc anno numos aureos collegerunt, quibus pauperrimorum inopiam leuarunt, & obaeratos, qui ſoluendo non erant, nexu liberarunt.

DOMVS PROBATIONIS Mamertina.

QVI in Probationis domo Meſſanae verſati ſunt magnam Septembri prioris anni ineunte occaſionem exercendae pietatis habuere. Turcarum claſſis per id tempus fretum ingreſſa, exſcenſione facta in Calabriae oram, omnia rapinis, incendijſq. foedabat. Tota ciuitas in armis erat: praeſidia,& machinae ad arcendum hoſtem, locis opportunioribus diſpoſita; excubiae, vigileſq. in muro collocati. Et quia domus haec eſt moenibus applicita, fuere ſaepe milites noſtra intra tecta admittendi: illorum ſarcinae ſeruandae, aqua ad refrigerationem ſubminiſtranda; multis denique in rebus, non ſine aſſiduo labore magnoque incommodo

noſtro-

noſtrorum cuſtodes adiuuandi. Haec nouicij infracta patientia, ſedato animo tulere. Fuere etiam ex ijs ita animi, motuumq. cuſtodiae imminentes, ita ſenſus caſtigantes ſuos, vt ex tanto bellico apparatu, quod fragore militari, tympanorum, ac tubarum ſtrepitu, machinarum reboatu omnium animos erigeret, cum haec omnia oculis ſubijcerentur, nihil eorum tamen vnquam aſpexerint. Periculo tandē nos diuina bonitas liberauit.

Sequente anno tres inſignes trium fuere Sacerdotum peregrinationes. Hi ſtudiorum ſuorum ſpatijs emenſis, tertium probationis annum decurrebant. Profecti e tirocinio, ſuum quiſque opidum ſortitus tantam inuenere meſſem, quantam par eſt eſſe in locis idoneis; colonis deſtitutis: & quo, aut nunquam, aut longo interuallo noſtri perueniſſent. Eorum vnus in Calabriam tranſmiſit, opidum S. Agatham excolendum ſuſcepit. Hic, praeter vſitata, illa euenerunt. Mulier mariti caede irritata peruicaciſſime diu ſermones de pacificatione repudiauerat. Haec cum Sacerdotem concionantem audiſſet; palam ſe Deo monenti obſiſtere non poſſe affirmauit. quare non ipſa ſolum ad pacem conſenſit; ſed etiam ſocerum, ſocrumque ac propinquos reliquos ad idem compulit, magna opidi totius voluptate. Sororis necem alter cogitabat. vocatus ad concionem; aegre perducitur. agitur in concione de condonandis iniurijs; quae diſputatio ita pectus hominis peruaſit, vt in poſterum diem ſponte ſe rediturum polliceretur. Noctu per ſomnum ab Aethiopis hominis ſpecie terretur, niſi conceptum ſcelus animo eijciat. Terrorem blanda ſpecioſiſſimae Virginis ſpecies abſtergit, idem ei conſilium ſuadens. Mane templum petit: duo truculenti Aethiopes ſtrictis gladijs acceſſu prohibent: territus ille concidit: opeq. implorata Virginis, importuna ſpectra euaneſcunt. Templum ingreſſus, voto ſe obſtringit, omnem ſe concepti facinoris cogitationem deponendi: factaq;

 vitae.

vitae totius confeſſione, id viuendi genus inſtituit, vt omnibus, qui eum noſſent, eſſet admirationi. Quatuor annis vna e nequam aëreis poteſtatibus puellam in eo opido infeſtauerat, vt ſaepe illi noctu ſtragula detraheret: nonnunquam etiam fuſte caſtigaret; effuſoque cachinno irrideret; alia etiam non ſpectante nemine indigna faceret; tum quod omnem calamitatem ſuperauit, intra biennium duos ei Germanos fratres vita ſpoliauit: vt mirum ſit, tantam diabolo datam poteſtatem. multa interim remedia tentata nullo fructu; longo tamen vſu infeſtatio vertit in obſequium; vt ad puellae nutum vmbra teterrima obtemperaret; ingentes a flumine lapides afferret; corbes frugum plenos e longinquo rure apportaret; horas, percuſſa pelui, ſignificaret; tibijs, cythara, lyra tam ſcite caneret, vt cum peritiſſimis conferri poſſet. Rem noſter ſacerdos reſciuit; vnaq; cognouit puellae patrem apud ſe alterius nuptam retinere: rem ad domeſticam puellae diſciplinam non ſane opportunam; & exempli ad illecebram periculoſi. Agit cum homine de ſcelere tollendo; nihil proficit. Venit ille die alio ad concionem, agitur de poenis ob ſcelera parentum diuinitus in filios immiſſis. Homo dolore perculſus ſupplex ad patrem cum lacrymis accedit; culpam ſuam agnoſcit; ſeq. in eius poteſtate futurum pollicetur. Ita aliena mulier proprio viro reddita: puella, appenſa particula agni caeleſtis, mali praeſtigijs liberata eſt. Haec in opido S. Agatha.

Brontium alter, tertius Liminam opida Siciliae profecti, iiſdem laboribus, exercitationibuſq. eorundem fructuum copiam vberem reuexere. Brontij tamen, praeter vſitata, aliqui ab exilio, quod teſtibus ſcelerum conuincerentur: duo alij a capitis periculo noſtro ſacerdote deprecante, liberati; Multi, multaeq. impudice viuentes e coeno extracti. Sed duo praeter ceteros, turpi conſortio viuentes, ſacramenta obire non vere-

bantur,

bantur, rati ſatis eſſe momentaneam ad praeſens tempus a peccato abſtinentiam, nullo facto diuortio. Et quo ſe maiore confidentia tuerentur, noſtrum Sacerdotem veſani in ſuam ſententiam trahere conabantur. a quo ſaepius repulſi, ad ſacrilegam rediere ſacrae ſynaxeos conſuetudinem: biduoque exacto, conuictum de more repetunt inpurum. Venit poſtmodum pauoris plenus eorum alter ad noſtrum Sacerdotem: ſe inferis clamat addictum: tribus iam noctibus ſibi fauces a diabolo conſtringi. Facto tandem diuortio, ſanctiore pietate vtrique confeſſionis ſacramentum obiuere. Multae & ridendae ſuperſtitiones ablatae. cribrum farinaceũ, ad furta detegenda, forficibus impoſitum opera daemonis circumagebatur, cum certa illius infamia, quem id genus maleficij furem prodidiſſet. Praeterea ſi quis extremo mortis agone in emittenda anima laboraſſet, eum piaculum aliquod inſigne commiſiſſe exiſtimabant. piaculum autem erat, aut felem necaſſe; aut ligneum, quo iunguntur boues, iugum igni concremaſſe. in eo videlicet ingens naturae cardo vertebatur. Ratio autem piaculi ſoluendi illa erat; vt vna e propinquis, domo egreſſa, tres ſupra tectum moribundi iaceret lapillos, ita eum tranquillum obitum ſortiri. Vide ſtultitiam, & mirari deſine remotiſſimos Indos, Mexicanos, Peruanos ſtulte id genus ſuſperſtitiones inſanire, cum in ipſo Catholicae religionis meditullio ſimilia portenta audiantur: ita ſunt alti vbique ſentes ſtultitiae; & ſupereſt ingens adhuc ſylua perpurganda. Scelus item putabatur, ni noua nupta anno toto crucis aſpectũ, quae funeribus praefertur, deuitaret. puniriq; intra annum morte coniugis oculorum contumaciam. Harum ineptiarum vanitatem fuit imperita multitudo dedocenda. Iam ſuperuacaneũ ſit dicere, quantis vlulatibus, genarum lacerationibus, capilli vulſionibus, ritu Maurico mulieres funera defunctorum perturbarent: quin in

ipſum

ipſum ſepulchrum, Lamiarum inſtar, deſcendebant, & ſordes omnes, putridamque tabem eorum, qui antea ſepulti erant, propinquae contrectabant, componebant, puluinos ſubſternebant: quaſi nullam requiem illorum manes habituri eſſent, niſi qualem cadauera etiam putrefacta in ſarcophago ſortirentur. Omnis illa ſtultitia Dei beneficio ſublata. Dum vellendis ſpinis noſter occupatur, pluuia iam longo tempore deſiderabatur. Indicta noſtri hortatu ad S. Placidi reliquias quadraginta horarum ſupplicatio. Maximus fuit ad ſacramenta venientium concurſus. Primo die ſereno matutino, tanta repente vis imbrium delapſa, vt ſata iam paene areſcentia reuixerint. Non eſt omittendum iniuriae magno animo ferendae nobile exemplum. Obuiam factus quidam inimico, contumelioſis verbis oneratus, vulnus in capite accepit. is quamuis ira ebulliret, memor tamen, ſe eo die multa de tolerandis iniurijs in concione audiſſe, non modo animum ſedauit, ſed ad pedes poſtea inimici cōcidens, veniam petijt. Re cognita noſter Sacerdos curauit vtrunque noua gratiae reconciliatione iungendum. Re igitur Chriſtiana bene tribus in locis adminiſtrata, nouaque religioni facie reſtituta, magno ſui deſiderio relicto, Meſſanam rediere.

COLLEGIVM CATANENSE.

TRES in Collegio Catanenſi ſodalitates adhuc fuerunt, nobilium virorum, diſcipulorum, & opificum. Nobilium etiam viris in dies creſcit, & virtutibus: & cum alijs pijs exercitationibus de more, tum praecipue egenis ſubleuandis inuigilant. Ex eorum numero moriens Sodalis quinquaginta legauit modios frumenti, ſingulis annis pauperibus diſtribuendos. Tres alij non modicam pecuniae ſummam ad inopes aegrotos ſubleuandos. E diſcipulorū ſodalicio vnus Capuccinorum,

alij aſijs ſeſe religioſorum familijs dicarunt. Opificum conuentus, qui remiſerant, priore huius biênij anno ad frequentiam, & priſtinum feruorem reuocati. Et quoniam bene magnus adoleſcentium numerus, ex alijs circa vrbibus, opidiſque huc ad publicum Gymnaſium ſtudiorum cauſſa ſe conferunt, cogitationem ſuſcepere patres, ſi qua poſſet in vagam illam ac liberam iuuentutem inijci religionis cura. Tentata felici euentu res eſt; quartaque ex ijs adoleſcentibus lecta ſodalitas. Magnae fuit ciuitati vniuerſae voluptati, ſimul & admirationi: cum triginta lecti adoleſcentes, quo die primum inſtituta eſt, vna omnes in noſtro templo ad ſacram menſam acceſſerunt; vt multi nobiles, & ex ijs qui erant in Magiſtratu, Societati gratias egerint de illato in ciuitatem tam ſalutari inſtituto. Ciuitatis voluntas erga nos, vt ſemper fuit egregia, magnaque de Societate exiſtimatio; vt nulla tam grauis oriatur difficultas, quam non exiſtiment poſſe facillime noſtrorum interuentu expediri. quo fit, vt diſſidia omnia, controuerſiaeque, ad Societatis arbitrium componenda deferantur. Et cum aliae multae ſublatae ſimultates, tum inter duos primae nobilitatis viros; etſi nonnunquam ſpecie tantum reconciliari viſi ſunt; duodecim tamen ipſos annos occultum odium aluerunt; pax tandem, multis nobilibus praeſentibus, magna ciuitatis laetitia per noſtros certo federe ſancita.

COLLEGIVM SYRACVSANVM.

SYRACVSIS e diſcipulorum ſodalicio in Societatem, multis idem optantibus, admiſſus eſt vnus. E nobilium congregatione, ob infrequentiam miſſus erat vnus, is ad mortem cum aegrotaret dolenter admodum ferebat, ſe diſcedere de vita congregatione B. Virginis excluſum. quamobrem a P. Rectore multa prece

impetrauit, vt in eam iterum adſcriberetur: adſcriptus, & a ſodalibus vſitatis caritatis officijs domi ſalutatus, tantam laetitiam percepit; vt ob id ipſum aequo ſe mori animo teſtaretur. Difficilis admodum & multis implicita difficultatibus diſcordia ſedata eſt. Nobilis adoleſcens inſigni contumelia ſe a conſobrino ſuo affectum eſſe ſentiebat: qua ex re graues exarſerant inimicitiae. &, vt multa odij irritamenta praetereantur, laeſus doloris vlciſcendi cauſſa eum, a quo laeſum ſe exiſtimabat, palam adortus in foro plano enſe contumelioſe verberauit. Lege duellari non videbatur ea niſi ſanguine poſſe nota aboleri. Fruſtra remedia tentata: noſtri ad plagae medelam accedunt. ſuadent, vt tribus viris e prima nobilitate rem omnem aequis vtrique parti condicionibus expediendam committant. poſt multos tandem, & irritos conatus, condiciones vtrinque accipiuntur. cum, ecce tibi, quo maxime die res componi debuit, eorum alter clam ſe ſubduxit, ex vrbeque profugit. ſed diuinae ſcilicet potentiae fraeno conſtrictus tenebatur. nondum longe progreſſus, vehementi dyſenteria celerius, quam diſceſſerat, cogitur domum redire: actuſque paenitudine, intempeſta nocte noſtrum accerſit Sacerdotem; veniam petit leuitatis; pollicceturque ſe futurum in ipſius poteſtate. poſtero die ſenatu praeſente, ac primariae nobilitatis viris, pax in eas, quas conuenerat, condiciones compoſita, magna laetitia ciuitatis. Miles veteranus ſex dierum itinere huc venerat, inimicum ſuum vt occideret. Is dum in templo noſtro ſacro Miſſae intereſſet, audito Euangelio, ſenſit ſe diuinitus commoueri. haeſit primo; coepitque feruor ille animi ſenſim intepeſcere: mox etiam penitus extingui. non prius diſceſſit, quam explicata totius vitae confeſſione, ſtatuit ſaecularem militiam cum ſpirituali commutare.

CALA-

CALATAIERONENSE Collegium.

CALATAIERONE noui templi ſpecies, cuius ſuperiore anno abſoluta aedificatio eſt, piorum frequentiam facit ſolito maiorem, & religionis multò ſtudioſiorem. ingens tum nobilium, tum aliorum ordinum ad conciones concurſus, vt magnae quamuis laxitatis templum, tamen compleatur. & fuit in vrbe alijs quoque praedicatoribus ſua concio. Scholae, confluentibus e vicinis opidis, ad vrbem adoleſcentibus, non modicum ſumpſerunt incrementum: eae adoleſcentem vnum noſtrae Societati pepererc. Ad ceteras vtilitates, quae a noſtrorum opera promanarunt, illa non leuis momenti fuiſſe videtur. Vir nobilis, quod profugam vitam maleficio tranſegiſſet, erat extremo ſupplicio afficiendus. is initio auerſo animo rem excipiebat. a noſtris confirmatus, tantam imbibit animo pietatem; vt alijs non modo hortator eſſet ad mortem forti animo ferendam, ſed magiſtrum quoque pietatis ſe praeberet, capita illis exponens ſacrarum meditationum, ad intimam culparum paenitudinem concipiendam, animumq. cum Deo coniungendum: quibus demum illud profectum eſt, vt pridie, quam traherentur ad ſupplicium, maximam noctis partem traduxerint in precibus; nonnulli etiam in ipſo carceris ſacello flagellis ſe caeciderint. Ad patibulum producti, carnifici pedes oſculati, magnam per eum ſe beneficij accepti Deo gratiam habere declararunt. Tanta reorum permouit adſtantes pietas, vt in fletum & lacrymas ſoluerentur, neque tamen eorum animi de ſuo robore quidquam remiſerunt. quin eorum vnus lacrymantium fletus caſtigauit; grauiore adhuc ſe ſupplicio dignum deputans. ſibi potius ſceleratae actae vitae ab ijs dari veniam poſtula-

ſtulauit. ſublatiſq in caelum oculis magno animi ſenſu, vt ſua ſibi ſcelera ignoſceret Diuinum numen implorauit. ſic profligatiſſimae vitae homines Diuina bonitas ſuorum opera in viam ſalutis reuocauit. Nec defuit noſtrorum opera aegrotis. Ad decumbentem, ac morti proximum Sacerdos e noſtris adit, conſueta eius temporis officia praeſtiturus. aſpectu patris recreatus aeger magna fiducia rogat, vt ſe cótentis precibus Deo commendet: pollicetur Sacerdos, ſe poſtridie ad altare ipſius memorem futurum. poſtero die cognoſcit de filio aegrotus, noſtrum rem diuinam pro ſe obiuiſſe. tum alleuatus continuo ſe incolumem exclamat. ſeque ex eo temporis momento grauedine ſpiritus, qua praefocabatur, Dei beneficio ſenſit eſſe liberum.

Nec defuit piorum liberalitas erga nos. Vir noſtri ordinis ſtudioſus, duodeuiginti circiter annos pie noſtrum templum, noſtrorumq conſuetudinem coluerat; ſaepeque nos eleemoſynis adiuuerat. is moriens centum & quinquaginta legauit numos aureos quotannis, qui tribus ſacris locis deinceps annis ſingulis primo hoſpitali domui; altero orphanis virginibus; tertio noſtro Collegio perpetuo pendantur. Leontium praeterea Siciliae antiquum opidum miſſus Sacerdos praeter multas, & primariorum virorum magnique momenti pacificationes, aliaque noſtrae Societatis conſueta munia, pium Sodalicium inſtituit, ad eos e cuſtodia emittendos, qui inopia preſſi, aes alienum ſoluere non poſſunt; & vinctis inopibus bis quaque hebdomada cibos procurandos. Nobilium quoque ſodalitatem, quae prope iam collapſa erat, ad priſtina pietatis ſtudia repetenda excitauit.

COL-

COLLEGIA BIBONENSE, Drepanitanum, & Monteregalenſe.

BIBONE noſtri paterna Dei beneficia ſenſerunt diuturnis probati morbis, ac periculoſis. tribus enim exceptis omnes grauiſſime laborarunt, vnius tantum interitu, ceteris periculo perfunctis. Nunquam tamen in tanta ſtrage vſitata Societatis munia ceſſauere; tum illorum opera qui integri a morbo mali expertes fuere, tum aliorum ope, qui ſubinde morbo leuabantur. Chriſto laus. Qui in tribus ſodalitatibus ſunt adſcripti quantum proficiant in pietate indicauit vnus, qui ab improba muliere ſollicitatus, malle ſe mori declarauit, quam animum mortali culpa inquinare. Et vt aliud ex alio, addam & illud: vt quantum inter vitam improbe actam, & innocentiam interſit, intelligatur. Duo in vicina vrbe vitam libidinoſe traducebant, nulla ſui corrigendi cura, cogitationeue. Hi ſubito fulmine icti interiere, cum vitae integerrimae hominem, quem tum forte medium habebant, & cum quo ſermones conſerebant, ira caeli intactũ reliquiſſet. Quo prodigio territus alius eadem, qua illi fuligine tinctus, conſilio ſuſcepto melioris vitae, Bibonem contendit ad nos, diuinamq; nobis vltionem enarrauit. Profugi, exſilio damnati omnem circa regionem ita infeſtam habebant, vt ne villam quidem ſuam obire auderet quiſquam. Data eſt opera per noſtros vt illis fide publica tantiſper caueretur, dum ſuis controuerſijs compoſitis, in ſtatum priſtinum redierint. ita communi omnium laetitia publicae quieti ac ſecuritati conſultum. Auctus magnis impenſis templi cultus, ſacra veſte, argentea pyxide, rebus alijs. Haec priore anno.

Inſequentis anni menſe Iunio ineunte horrendae caeli tempeſtates, procelloſis imbribus, ac tonitruis iratum

tum numen declararunt. templa de caelo tacta; afflati homines, pecudeſque expirarunt. Territi mortales ad ſupplicia caeleſtis numinis diuinaque obeunda ſacramenta, templum noſtrum praecipue petentes confugerunt. multorumque ſaluti per eos dies conſultum eſt. Agrigentinus Epiſcopus cum dioeceſim obiret, Bibonem ad noſtrum Collegium contendit, magna beneuolentiae ſignificatione. Exceptus eſt a Scholis verſibus Hebraicis, Graecis, & Latinis, quibus mirifice delectatus eſt. Inter cetera beneuolentiae ſigna, ſacros ordines in noſtro templo contulit. Templum praeterea nouo Collegij domicilio accommodatum, cum annuo vectigali nobis benigne attribuit. Aedes praeterea ad inhabitandum opportuniore, & ſalubriore vrbis loco nobis attributae, & Illuſtriſſimae Aloiſiae a Luna vrbis Duciſſae liberalitate Collegij tandem vectigalia conſtituta.

Drepani diſcipulorum ſodalitas vnum Societati noſtrae anno altero dedit alumnum, cum priore anno aliqui religionibus alijs ſe adiunxerint. Ex eodem cetu alius quantos in pietate habuerit proceſſus declarauit: colapho enim ab inferioris condicionis adoleſcente percuſſus, tranquillo animo ſe paratum ad alterum excipiendum praebuit; omnemq. iniuriam Chriſti cauſſa remittere, quod poſtridie ſacram menſam eſſet aditurus, profeſſus eſt. Bacchanalibus eodem anno ad compeſcendam laſciuiae licentiam, puerorum per vrbem traducta ſupplicatio, rei nouitate, adoleſcentulorum modeſtia, & inſigni variarum ſpecierum ornatu mirum in modum ciuium animos ad ſpectaculum exciuit; vt multi agmen, noſtrum templum repetens proſequerentur. ibi puer inſignis Angeli ſpecie, eximie ornatus, puerum alterum, quod egregie Chriſtianae diſciplinae rudimenta percurriſſet, praemij loco fulgenti diademate ornauit, magna ſpectantium hilaritate plauſuq;. Eodem

anno Marianus Mongiardinus cum decem nobis aureorum millia, & peramplam domum, quae Collegio commodum praebeat domicilium nobis dediſſet, ſe quoque demum Deo in Societate conſecrauit, vbi duobus menſibus grauiſſimis totius corporis doloribus vexatus, menſe Nouembri, morbo extinctus, magnum pietatis ac ſanctimoniae documentum reliquit.

In Monte Regali Societatis auctoritas, & ciuium erga nos beneuolentia creuit vſque eo, vt nihil paene maiorum, aut minorum rerum; nihil neque publice, neque priuatim fiat, noſtris inconſultis, tanti refert vſu rerum, & conſtanti fide ijs ſatisfacere, quibus cum verſeris. In vrbe vberes admodum fructus hoc biennio ex conſuetis Societatis muneribus collecti. Quae res, quamuis magnae ſint, quia vſitatae, omittuntur. Nouum fuit Quadrageſima ſupplicationem paenitentium cum flagellis inſtituere, ſpecioſa pompa, & ad eliciendam pietatem apprime comparata. In ea antiquae religionis in hac vrbe Chriſti pendentis prolata eſt imago, ad cuius conſpectum ciues effuſe lacrymarunt. Ad priores Sodalitates acceſſit priore anno, nouum adoleſcentium opificum ſodalicium, nondum matrimonio iunctorum, Diuinae Matri dicatum, ijſdem quibus cetera & legibus & inſtitutis. Diſcipulorum ſodalitas alumnos duos Chriſti obſequijs addixit, in Benedictina familia alterum, alterum in Societate. Sacris tabulis duabus altaria duo exornata, circuncíſio alterius, alterius Chriſti naſcentis hiſtoria eſt argumentum. Vtriuſq. magna religione, & concurſu ciuitatis, in primis vero confitentium frequentia celebrata dedicatio eſt. Caruerat adhuc Collegiũ ſuburbana amenitate, eodem anno Reuerendiſſimi Vicarij liberalitate locus ameniſſimus eſt nobis attributus: aedeſq. ſatis cõmodae extructae. ad eam fabricam iuuandam idem Vicarius poſteriore anno aureos centũ quinquaginta eleemoſynae nomine adiecit,

COLLEGIVM RHEGINVM.

RHEGII quoque eadem Societatis auctoritas & ciuium erga nos beneuolentia. In rebus omnibus ſummi, infimiq. confugiunt ad nos: vnaque eſt omnium vox, Societatis Patres commune eſſe perfugium totius ciuitatis. omnium vero beneuolentiam ſuperauit Illuſtriſſimi D. Annibalis Afflicti Archiepiſcopi humanitas. familiariter nobiſcũ agit: nos in honore habet: noſtram operam, conſilium exquirit: nobis fauet; patrocinatur. Omnia denique cum ad pietatẽ, tum ad res ceteras leni tranquilloq. curſu ante hoc biennium progrediebãtur. Sed fuit miſerae ciuitati prior annus funeſtus, ac propemodum exitialis, agrorũ populatione, direptione vrbis, & incendio. Turcarum claſſis Cicada duce, famoſo illo iampridem Chriſtianae Religionis deſertore, obſeruata noſtrarum nauium abſentia, Italiae ſuperuenit. Cauſſa illis huius ſuſcipiendae expeditionis non vna fuit. primũ vt Italiae vires a bello Vngarico auerterent: tum irritati Turcarum animi direptione Patrarum Peloponeſi Emporij, quod paullo ante Italicae triremes repentino aduentu expilauerant, magnamq. vim mercium Turcarum, ac Iudaeorum negotiatorũ aſportauerant. Acceſſere etiam clandeſtinae perfidorum coitiones, qui firma aliquot praeſidia in illa ora pacti erant. Fretũ igitur ingreſſa, Calabriæ appulſa, direptionibus, populationibus, incẽdijs omnia fedauit. Vrbs Rhegium Mainertino freto impoſita, ſeu prima, ſeu omnium maxime belli calamitatẽ excepit. Videbatur aduerſus ſubitã oppugnationem munita ſatis; poſſeq. momentaneũ hoſtẽ ſuſtinere aliquandiu. idq. vt fieret noſtri contendebant. eiuſq. rei cauſſa cum ceteri ſuis quiſque rebus conſulerent; & ſe, ſuaq. hoſtili direptioni ſubducerent; noſtri e ſacro templi ornatu, cultuq. nihil omnino detraxerũt; quo maio-

res animos ciuitati facerent; nõ eſſe vllum periculũ pertimeſcendũ. cum tamen Eccleſiae aliae ita eſſent ſpoliatae; vt ne aera quidẽ appenſa in turribus relinquerentur. Sed ſuperiorũ temporũ damna erant in oculis, (eſt enim ſaepius vrbs, opportuna maxime iniuriae, Turcarũ rabie deuaſtata) nec meliores exitus territi ciues ſibi proponebant. Tum, vt & opes, & animus non deeſſent; quis rei ſummã ſuſtineret; vno imperio res adminiſtranda, an fuit in plura imperia diſpertienda? vtrumque impeditum. Et temporũ anguſtiae deliberandi ſpatiũ non dabant. Re igitur deſperata, quo tempore ſacer fuit apparatus in latebras abdendus, ſuperuenere ciues magno numero, tum noſtri ſtudioſi, tum inopes, pretioſiſſimis quibuſque ſuarum rerũ latibula in noſtris aedibus quaerentes. quibus dum noſtri ſuarum rerum ſatagentes ſatisfacere laborãt, ſua nihilominus cogũtur poſt habere. Extremo demum ſuperueniẽte periculo, vna cum vrbe vniuerſa Collegium hoſtium praedae relinquitur. Ciues partim ſe in vicinos montes recepere, partim tranſmiſſo ante hoſtium aduentum freto Meſſanam conceſſere; vnde ſuo cũ luctu miſerae vrbis incendia proſpicerent. Collegij Rector cum Sacerdote altero ab Archiepiſcopo in vicinum opidum, tutum a periculo, vna cum ipſo iuſſi ſunt abire; magnoq., vt in calamitate tanta, ſolatio, & adiumento miſeris, qui eo perfugio vſi erant, fuere; nam praeter confeſſiones, eos quotidie in precibus habebant. neque irritae preces fuere. quippe timebatur, ne peſtis latius ſe funderet. ac ſi diutius haeſiſſet hoſtis, vrbs vniuerſa ſolo aequaretur; ac tenues illae, quae latebant, inopum reliquiae eruerentur. Sed Diuina nos miſericordia reſpexit. Nam cum in diem natalem Virginis ad ſacram ſynaxim omniũ conuentũ, & pridie eius diei ieiuniũ Pater indixiſſet; poſtero die hoſtes ſe ad naues receperũt; pauloq. poſt mare toto ceſſerũt. Noſtri, ad miſerorum ciuiũ ſolatiũ, in vrbem direptã, ruinis, & incẽdijs

proſtratam inter primos redierunt. Et ſane Diuino Dei beneficio factum eſt; vt noſtris aedibus minus, quam ceteris illatum damni ſit. vt & Archiepiſcopus, & clerici, plurimiq. ciues tecto tantiſper dum ſua reſarciunt damna, excipiendi fuerint. Miſeranda omnino rerum facies, & miſeris ciuibus luctuoſa. non enim in tecta ſolum hortoſue, aliaque viuentium oblectamenta commodaue; ſed in ipſa etiam mortuorum ſepulchra ſaeua barbaries graſſata, oſſibus inde erutis, & igni traditis. Duo ſilentio non praetereunda noſtri, vrbe repetita, deprehenderunt: Primum noſtrum templum non ita a Turcis male habitum, vt cetera. Et cum barbara feritas in quaelibet Chriſtianae religionis ſymbola, indiciaue deſaeuierit, duae tamen vrbe tota cruces incolumes repertae ſunt: vna in noſtro templo, altera altero in loco. Deinde cum barbarico more ſacras imagines ſacrilegi comminuiſſent; tabulam quae in hortis Collegij latebat, in qua B. Virginis, S. Nicolai patroni ciuitatis, & S. Ambroſij imagines depictae erant, protulerunt; itaque circumquaque ad eam abolendam corroſerunt; vt, cum ad imaginum perueniſſent lineamenta, integra omnino a ſacrilega iniuria ſacra pictura perſtiterit: quae res pro miraculo habita eſt. In tanta interim ſuarum rerum ſtrage optimi ciues praeclare ſuum erga nos ſtudium, beneuolentiamque declararunt. Siquidem & e montibus, & e Mamertina ſpecula cum ſua incendia ſpectarent; in communi ruina ciuitatis, praecipuo dolore angebantur Collegij flammas proſpectantes. In vrbem reuerſi non minore ſenſu, lacrymiſque noſtris, quam ſuis ruinis doluerunt. neque vlla magis re illorum animi anguntur, quam non poſſe ſtatim noſtra damna reſtituere. Siquidem vniuerſa calamitas tanta eſt, vt omnes ad inopiam redacti ſint. In votis tamen habent, ſi ſibi ſe fortuna reſtituerit, quod in praeſenti minus poſſunt, tempore opportuniore compenſare. nec

quid-

quidquam magis in calamitate tanta timuerunt, quam ne Collegium amitterent. Eiuſque rei cauſſa tum Archiepiſcopus, tum ipſa ciuitas ad P. N. Generalem litteras dedere; maiorem ſe Collegij, quam ſuarum fortunarum iacturam exiſtimare. Reſartis vtcunque tabernaculis, potius quam tectis redditaque vrbi qualicunque facie, prima cura fuit ciuitatem ad repetēda Chriſtiani hominis officia reuocare. Miſſae ſacrificia primo quoque tempore in templo celebrari coepta: reuocata concio magna frequentia: ſacramentorum vſus repetitus; ſchola duntaxat vna, retinendae iuuentuti in officio reſtituta: doctrina Chriſtiana tenerae aetati, rudibuſque tradi coepta; ac puerorum agmina per vicos vrbis circumducta. Poſtulante praeterea Archiepiſcopo, ad inſtitutionem clericorum, quaeſtiones de conſcientiae cauſſis inſtitutae. ad quas non clerus modo vniuerſus, aliarumque familiarum religioſi viri, ſed ipſe quoque Archiepiſcopi Vicarius, laicique permulti confluunt. Multique nobiles, qui tutis in locis extra vrbem ſedem poſt hoc excidium ſibi collocarunt, non ſine magno incommodo diuini verbi cauſſa, ſe ad vrbem conferunt. Denique quantum diligentia, induſtria, diuinarumque rerum cultu fieri poteſt, datur opera, vt in tanta ſolitudine, & vaſtitate ciuitatis, ſi minus latericia aedificia, at certe ſpiritales Hieruſalem muri aedificentur. Noſtrum porro domicilium, quamuis aliqua ex parte reſtitutum, in priſtinum tamen ſtatum breui tempore reſtitui non poterit. ex quo coacti ſumus capitum numerum imminuere. nam, cum antea quatuordecim hic verſarentur: poſt has ruinas primo quatuor rediere: paullatim tamen aucto numero non plus denarium expleuere. Ita quae, niſi haec accepta clades eſſet, communia & trita omittenda eſſent, nunc reſtitutis & vrbe & Collegio, tanquam noua licet praedicare. Reſtitutae tres ſodalitates: nobilium, diſcipulorum,

rum; & opificum. Nobilium ſodalitati adſcribi voluit Summus Antiſtes: Adiuti de more carcere detenti, & in noſodochijs decumbentes. Sodales opifices, res omnino noua in hac ciuitate, eleemoſynas leuandis pauperibus vicatim certis hebdomadae diebus quaeſitarunt. Pacificationes multae, & magnis difficultatibus implicitae, & ex quibus ad cetera mala ruinae adhuc multarũ familiarum timebatur, magno certe labore, & contentione noſtrorũ Sacerdotũ ad optatum exitũ adductae. Rebus vtcunque compoſitis obuiam eundum fuit alteri generi incommodorũ, quae neceſſe eſt huiuſmodi cladibus comitari. Nam poſt direptioně vrbis hoſtibus inde profectis, furta multa ab inopi plebecula (quaſi quidquid reſiduũ eſſet, id ex hoſte recipi videretur) cõmiſſa erant; tum alij aere obſtricti alieno, facta ſuarũ rerũ iactura, ſoluẽdo non erant. his, alijſq. nominibus multi in carcerem coniecti erant. Data eſt opera per noſtros, vt miſeris laxior ad ſatisfaciendũ daretur dies, carcereque mitterentur. multis etiã, qui petebãt, perſuaſum, vt totũ debitum remitterent. fuitq. qui centum numos aureos ei, vnde petebatur, cõdonaret: quod in tam afflicta ciuitate, & tanta omnium inopia leue exiſtimandũ non eſt. Noſtrorũ praeterea induſtria pecunia alia curata, aurei centum ab egentiſſima ciuitate ſunt expreſſi: prope totidem per Quadrageſimam concionibus collecti: tantundě nobis rebus alijs collatũ: & haec omnia in egentes diſtributa. Sacro pietatis aerario quingẽti aurei collati: aliaque multa praeſtita; quae florenti ciuitate laudarentur, in euerſa, & vaſtata maxima habeantur neceſſe eſt; cum praeſertim qui benigne faciunt, miſeri quaſi de demenſo ſuo ſibi detrahant. Non quidem digna tanto excidio fuiſſe tam pia ciuitas videtur: ſed certe, ſi tanti colligendi fuere fructus pietatis, non ſine diuina prouidentia, & bonitate ſimul aduerſarum ſaepe rerum turbines immittuntur.

MINEENSE, ET MELITENSE Collegia.

MINEI ſacra agni cera S. Placidi reliquijs, & ſacramentorum perceptione mulieri eſt auxilium allatum, quae ad ſeptimum vſque puerperium extinctum fetum ſemper emiſerat, ita Dei beneficio factum, vt octauo animato partu laetaretur. Priore anno magno cum totius vicinitatis maerore ſementis tẽpus paene totum nullo imbre praeterierat. ſuaſit concioni noſter Sacerdos, vt ſemihoram omnes ante ſacram Euchariſtiam ponerent in precibus; veſpere religioſa ſupplicatione per vrbem ire iuſſit, praemiſſo puerorũ agmine, ciuitas proceſſit vniuerſa; multique acerrime ſe diuerberarunt. probata eſt Diuinae bonitati pietas. coepit illo ipſo die nubibus denſari caelum: poſtridie tam opportuna pluuia expreſſa, vt aratores non optarent meliorẽ. Et, vt non nihil de B. Virginis alumnis dicamus; eleemoſynas vicatim per vrbem emendicati ſunt nobiles adoleſcentuli, magna omnium probatione; ad carcere detentos ſubleuandos. Eorum vnus patris experiri maluit ſaeuitiam, male multatus ab ipſo, quam ad laſciuam comoediam ſpectandam ſe conferre.

MELITAE mulieres quinque ab impudica ad honeſtam, & religioſam etiam vitam traductae, monaſterio Paenitentium, quod in hac vrbe nunc primũ inſtituitur, initium dederunt. Quatuor in hac vrbe Cõgregationes inſtitutae ſunt. Fratrum militum S. Ioannis vna, diſcipulorum altera, tertia opificum, quarta puerorum Seminario addictorum. Explicantur etiam in templo noſtro quaeſtiones de iure cõſcientiae, ad quas Clerici conueniunt. P. Io. Baptiſta Carminata Dominicis diebus, & ſexta quaque feria breues habuit ad populum ſermones. ad quem audiendum cum frequens populus conue-

nit, tum viri primarij, & Religionis proceres, maiore ſigno crucis inſigniti, nonnunquam etiam Summus ipſe Religionis Magiſter. Haec priore anno contigere. Poſteriore in vtroque Collegio & Mineenſi, & Melitenſi iaci coepta fundamenta ſunt noui domicilij ſolemni ceremonia, & magna populi frequentia. Cetera a communibus diſſimilia non ſunt.

NOVVM MARSALENSE Collegium.

ANNO nonageſimo quincto Marſalenſe Collegium incoli coeptum eſt: ineunte Iulio gymnaſium apertum. Habita ea de re oratio, magno diſcipulorum & nobilium concurſu, probationeque. Parietes vario carmine, atque emblemate in laudem viri clariſſimi Stephani Friſellae fundatoris conueſtiti. Sacrum ſolemni ritu concentuq; muſico poſtridie celebratum, templum pulcherrime ornatum tanto apparatu, quanto vix antea in hac vrbe. Feſtam auxit laetitiam pulcherrima protomartyris Stephani imago eleganter, artificioſeq; depicta; quam aduehi Roma, & eo die proponi iuſſit. Idem munificentiſſimus Collegij fundator: is nouis ſemper muneribus curat veterem ſuam erga nos munificentiam cumulare. Nam ad quindecim aureorum millia, quibus vectigal Collegij fundatur, quinque millia adiecit ad nouum templum extruendum. Felicibus omnino auſpicijs Collegium eſt inſtitutum. Ciuitatis beneuolentia tanta, tanta de Societate exiſtimatio, tanta eius apud omnes auctoritas, vt vix dum nobis huc appulſis, nihil prope, neque publice, neque priuatim geratur, noſtris inconſultis. Igitur omnes, qui e Societatis ſolent miniſterijs, fructus eruperunt. Inter haec aduentu ſuo P. Prouincialis mirifice ciuitatem hanc exhilarauit, exceptus eſt omnium laetitia. multa conſti-

tuit e re diuina, in primis ſalubre illud aſſumi iuſſit inſtitutum, pueri vt ad Chriſtianam doctrinam perdiſcendam conuocentur. Quo in munere ipſi ſcholarum magiſtri certamen ſuſceperunt. nam vexillo praeeunte; ipſi, campano aere perſonante, ſequebantur aduocantes pueros. Tantam tam ſecundi rerum curſus felicitatem cumulauit vnus e ciuibus Mamertini Archiepiſcopi propinquus. is Societatis amplexus inſtitutum, cum alijs beneficijs, tum quinque aureorum millium adiectione Collegij fundum amplificauit. Sed quia exitu laetiora eſſe ſolent initia difficilia, & Diuinae bonitati felicitas accepta referenda eſt, & ſuppliciter petendum vt ſecundus rerum curſus ad ipſius Maieſtatis glor.am, & huius bonum ciuitatis ne interrumpatur.

SEDES CALATANICETANA.

CALATANICETANI magno Collegij deſiderio tenentur; interim dum fabrica conſurgit, e paucorum hominum conſuetudine, quos poſſunt percipiunt fructus; in ſacello pro tempore adornato diuina obeunt myſteria, & diuinae lectionis audiunt interpretem; ac ſuis in rebus noſtrorum & conſilio, & opera vtuntur: neque noſtri vlla in re ſuam operam deſiderari patiuntur. Ita & ſuo, & communi totius ciuitatis ſtudio permota Illuſtriſſima Duciſſa, vectigal mille aureorum, quos in fundationis ſtipulatione pollicita erat, ſe daturam, cum, domicilio toto ad culmen adducto, Collegium incoli coepiſſet, iam huius biennij priore anno repraeſentauit; voluitq. ab anno huius ſaeculi nonageſimo ſecundo percipi. quo anno Bibonenſem ipſa iniuit Dynaſtiam. quo magis aedificatio coepit promoueri. & iam poſteriore anno bona eius pars ad culmen perducta erat. Ad noſtrae fundatricis benignitatem accedit etiam Illuſtriſſimae Principis Paternoae liberalitas,

ralitas, quae ad nos iuuandos cum ad alia multa, tum praecipue ad ſacellum ornandum prolixe admodum ſe porrigit. tantaque eſt in eo pietate, vt nomen ipſa ſibi aeditimae aſſumpſerit. ſacram veſtem, argenteamque ſupellectilem candelabris fecit auctiorem. Haec anno priore. Addita eſt poſteriore argentea lampas pretij non contemnendi. Quod ſi in crepuſculo nondum orientis collegij tanta liberalitatis lux effulget, orto iam ſole, maiora his initijs, vt ſpero, reſpondebunt. Diuinae bonitati laus.

PROVINCIA VENETA.

IN recenſendo numero eorum, qui hoc biennio in prouincia Veneta verſati ſunt, ſequemur rationem anni poſterioris, quoniam prioris anni litterae, & Collegium Placentinum praetermittunt; & non ita accurate locorum ſingulorum ineunt rationem, vt certus numerus colligatur. Summa tamen ſeptem & trecentorum capitum collecta eſt, quo in numero centum viginti quinque Sacerdotes recenſentur. Poſteriore anno e ſingulorum Collegiorum familijs ſummam colligo trecentorum quadraginta vnius, Sacerdotum centum triginta quinque. Venetijs in domo profeſſorum fuere triginta ſex, e quibus Sacerdotes ſeptemdecim; reliqui non ſacerdotes. In Collegio Patauino ſexaginta duo, e quibus quindecim ſunt Sacerdotes. in Ferrarienſi tres & viginti. in Brixienſi triginta: duo plures in Bononienſi: in Foroliuienſi quindecim: totidem in Placentino. in Mutinenſi duodecim, duodeuiginti in Parmenſi: duo plures in Veronenſi: vigintiquatuor in Mantuano: vnus & quinquaginta in domo probationis Nouellarienſi. his annumerantur Sacerdotes decem cum fratribus tribus, qui e Gallia exacti hic excepti ſunt. In Reſidentia Forocornelienſi, & in inſula Creta, huic prouinciae adnexa, bini vtrobique patres, fratreſque. E viuis exceſſere priore anno quatuor, ſeptem poſteriore. admiſſi in Societatem ſunt vtroque anno quini deni: decem priore anno ad litteras, poſteriore quatuordecim, ad vſus reliqui domeſticos.

DOMVS PROFESSA VENETA.

ANNO priore, ob belli Turcici ſuſpicionem Venetijs parata claſſis erat, omni apparatu bellico inſtructa. in eam a Trierarcho noſtri acciti erant. ſed fuit quies Venetis a Turca: vt neque maritimis copijs opus eſſet; & noſtri, licet induſtria ceſſarit, prompti animi praemio non fruſtrarentur. Patricij aliquot adoleſcentes, noſtris Patauinis ſcholis, & Partheniae Sodalitati aſſueti, ſublatis inde vna cum ſcholis etiam congregationibus, repetita patria, piarum exercitationum deſiderio incenſi, contenderunt a Patribus, vt ſimilis Patauinae, Venetijs quoque B. Virgini dicata Sodalitas excitaretur. Pijs optimorum, & benemeritorum adoleſcentium votis non annuere iniquum viſum eſt. facti voti compotes ita ſerio pietatis ſtudia colere coeperunt, vt non indigni felicium primiciarum nomine iudicentur. ſic prorſus vt, & viros graues rapiant in admirationem, & aequales exemplo virtutum ad imitanda ſtudia alliciant. Hoc felici initio fuit prior annus inſignis. Poſteriore anno reconciliationes animorum, per noſtros procuratae, multorum cauſſam bonorum attulerunt, & incommodorum auerterunt. Reo homini & latrocinij damnato, qui crimen cum alijs integris communicauerat, ab vno e noſtris perſuaſum, vt, & animi ſui ſaluti, & innocentium incolumitati ſimul & exiſtimationi conſuleret; datiſque ſua manu litteris ad conſilium Decemuirum, veritatem conteſtatus, inſontes periculo exemit. Chriſtianae doctrinae ſcholae Venetijs octo inſtitutae; in agro Taruiſienſi tres; duae in dioeceſi Torcellenſi. Et cum multis in rebus Diuinae prouidentiae curam erga nos experti ſumus: tum eam praecipue viri patricij declarauit liberalitas. is enim quadringentorum ducatorum eleemoſyna multas nobis diffi-

difficultates expediuit. Ex ijs, qui hic verſati ſunt, obijt Dominicus Patinus Coadiutor, annos natus quatuor ſupra triginta. In Creta inſula P. Franciſcus Maſſarellus, domo Peruſinus, votorum quatuor profeſſus. puer olim venit ad Societatem, Generali Praepoſito P. Iacobo Laine. indeque a primis ſui tirocinij temporibus magna cum vitae laude in Societate perpetuo verſatus eſt. Docuit Rhetoricam, Philoſophiam, Theologiam, & conſcientiae quaeſtiones explicauit. Rector aliquando, proxime Praefectus Cretenſis Miſſionis, ſex annos per multas aerumnas, & incommoda tranſegerat. nullumque ei fuit incommodum acerbius, quam in Diuina cauſſa non poſſe, quantum opus eſſet propter aduerſariorum oppugnationes laborare. Florenti adhuc aetate (ſextum enim & quadrageſimum agebat annum) quo potiſſimum tempore e fecunda, & iam corroborata arbore laeti fructus legebantur, vitae curſum abrupit. cuius exitum quaſi iam praeſagiret animo, multo quam ante attentius coepit de ſequutura vita cogitare. Deus O.M. viri maxime pij vota abire irrita paſſus non eſt.

COLLEGIVM PATAVINVM.

PATAVII pia noſtrarum meditationum exercitatio cum alios multos, & in ijs ſacris homines initiatos ad ſanctius vitae genus renouauit, tum praeclarae indolis adoleſcentem Societati dedit. Noſtrorum opera religionis ſuae deſertores tres ad conuentum quiſque ſuum rediere.

Collegij aedificatio egregie promouetur, & iam perbona eius pars eſt abſoluta. Villa quoque in praedijs extructa; & pratum receptum, quod multis abhinc annis alienatum erat. Non defuit Patauinorum liberalitas huic Collegio. Eſt Nicolaus Gallerius vir magnae auctoritatis, Canonicus Patauinus, & Apoſtolicus Proto-

notarius; qui olim magni illius Caroli Borromaei Cardinalis, vitae ſanctimonia clariſſimi, in Mediolanenſi Archiepiſcopatu magnâ cum laude Vicarius fuerat. is nobis ducẽtos aureos, quaſi praeſagium maioris futurae erga nos benignitatis, eleemoſyna donauit. Ciuitas porro vniuerſa viros primarios legauit ad Venetum Senatum, qui publico ciuitatis nomine peterẽt, vt ſcholae duntaxat Humanitatis, quas triennio ante ſubitus turbo diſiecerat, nobis reſtituerentur: acceſſere etiam Collegij Iuriſconſultorum poſtulata, idem a Duce Reip. flagitantium. Acta de more res eſt in minore Senatu, quod Collegium vocant: cuius eſt illa diſcutere, de quibus ad primarium Senatum referendum eſt. Introducti aduerſarij cum perorassent, poſtulatis tamen aſſenſum eſt à Senatu, ſententiaeq. publicis tabulis perſcriptae. ſed recenti adhuc vulnere, necdum inuidiae obducta cicatrice, ne quid noſtrae cauſſae praeuaricaretur, vt de ea ad maximum Senatum referretur commodius tempus tantiſper dum quorundam odia conſeneſcant, expectandum viſum eſt. Haec priore anno.

Poſteriore peregre vtiliter eſt opera poſita. Domi diẽ ſuum obiere duo. Bernardus Gallina coadiutor formatus, patria Heluetius, opificio murarius, annos natus ſexaginta quinque, triginta quinque in Societate traſegerat. Hic anno ante obitum, quaſi praeſagiret, breui ſibi eſſe e vita emigrandum; incolumis adhuc totius vitae repetijt confeſſionẽ. ex eo tempore accuratiore ſtudio coepit de ſui ipſius victoria, & caducarum rerum expoliatione cogitare. &, vt inde ſuae migrationis faceret initiũ; pia munuſcula, quae ad fouendã pietatem priuato cuique ſolatio eſſe ſolẽt, omnia diſtribuit, hydropiq; menſiũ duorũ extinctus eſt. Hunc ſequutus eſt Iacobus Barza Brixiẽſis, formatus item coadiutor, homo inſigni praeditus manſuetudine, & caritate. quod vel ex hoc poteſt intelligi, quod viginti octo annos, quibus vixit in

Societate, fuit ſemper culinae miniſterijs addictus, nulla cum vllius offenſione, ſumma animi alacritate, & omniū probatione. His duobus tertius adiungi poteſt vir doctrina, prudētia, rerū vſu, & multa integritatis, ac pietatis laude cōſpicuus, in Romana Curia ſua dignitate notus, & de Societate benemeritus, quē modo nominaui Nicolaus Gallerius, homo annos natus ſexaginta quinque, graui morbo implicitus, pro ſua vetere erga Societatem obſeruantia, enixe cōtendit, vt in Societatē cooptaretur. Non debuit tam clari viri, tamq. de Societate meriti tam pia aſpernari poſtulatio. Factus voti cōpos, ex hac in eam, quae eſt in caelo Societas, emigrauit. Is, antequā id cōſilij ſuſciperet, teſtamenti tabulas cōdiderat: eo vita functo reſignatae tabulae nos haeredes ex aſſe declararūt. ea haereditas decē millibus aureorū aeſtimatur. Compar erit hic Drepanitano Mongiardinio. Digna res cur Deo O.M. vtriuſque Collegij nomine gratias agamus: tantae eſſe illi curae hanc vineolam, vt etiā vndecima extrema hora in eam coloni ſubmittantur: vt quod illi min⁹ poſsūt, vicaria aliorū opera poſſit egregie ſuppleri. Nunc ad ea, quae peregre facta sūt, veniamus.

Autumnalibus ferijs Sacerdotes tres cum ſingulis comitibus, noui Epiſcopi rogatu Patauinam dioeceſim excurrerunt. Quantam ſyluam, ac quanti laboris expurgandam ſuſceperint, illud vnum ſit argumento: quod multi ſuorum ſacerdotum imperitia perſpecta, quod montani eſſent homines, & ſui ſimiles agreſtes, ac propterea ſuperiorum temporum confeſſionibus diffiſi, totius vitae maculas, facta apud noſtros, quos peritos ſacerdotes vulgo nominabant, vniuerſa confeſſione, delere voluerunt. accedebat & illud commune omnibus incitamentum: communicatio theſauri coeleſtis ad tollendas peccatorum poenas noſtrorum hominum excurſionibus a Romano Pontifice conceſſa. In valle quadam, ſeu pago incolis bene frequente, homines ita,

mutuis caedibus vltro citroque illatis, ſibi erant infenſi, vt nihil niſi de vlciſcendis iniurijs, necandiſque aduerſarijs agitarent. alij parentes, alij filios, alij fratres, ac coniuges aliae, propinquoſq. ita lugebant, vt non niſi ſanguine ac caede aduerſariorum illis parentarent. Trieennio toto in eo tractu nemo, niſi ferro obierat: & obierant bene multi. Noſtrorum opera numine fauente, non ſolum ad praeſens tempus ſublatae ſimultates, & pago reddita pax eſt; ſed actum etiam cum quinque primarijs eius loci viris, quorum auctoritate omnia geruntur, vt in poſterum naſcentibus inimicitijs occurratur, ne manent latius, & odia quamprimum extinguantur. ita ſpes eſt res dehinc quietiores fore. In Monaſterio ſacrarum virginum, ita diſſidia ſuccreuerant, vt in duas diuiſae factiones, octauum iam diem infenſo odio diſſiderent. Ad noſtrorum aduentum de indulgentia admonitae, quam per confeſſionem conſequi fas eſſet, aſſenſere nonnullae. habitus eſt ad eas ſermo de bono pacis, & concordiae. ſermonem ſequutae ſunt confeſſiones; quarum decem circiter auditae erant, cum ſororum conuentu a Matre Abbatiſſa conuocato, communi omnium conſenſu ſimultatem omnes poſuerunt, atque ad communem concordiam conſpirarunt. Nulla plane fuit, quae non ad conſequendam culparum propiciationem, ſe confeſſione, & pleraeque vitae totius expiarit. Confeſſione perpurgatis animis, rurſus pio ſermone, ac demum ſacroſanctae Euchariſtiae communione recreatae ſacrae virgines, ingenti animo laetitia cóceptа, & ſibi gratulabantur, & Deo immortales gratias agebant, quod e tantis malis coenobium tandē emerſiſſet.

FERRARIENSE COLLEGIVM.

FERRARIAE anno poſteriore magno & noſtrorum, & ciuium dolore diem ſuum obijt P. Marcus

Anto-

Antonius Mellinus praeclarum virtutum omniũ exemplum, laborum vir patientiſſimus, & tradendae pueris tum vrbanis tum paganis Chriſtianae doctrinae magiſter ſolertiſſimus. multas eius diſciplinae ſcholas,& ipſe inſtituerat,& inſtitutas opera ſua ſuſtinuerat,& cum vicinos pagos, tum dioecesim Ferrarienſem vniuerſam circumferens doctrinae rudimenta obire ſolitus erat. nec tamen non aſſiduam operam audiendis confeſſionibus praeſtabat. Tribus & viginti annis ita vixit in hoc Collegio, vt omnibus incitamento eſſet, & facem praeferret ad virtutem. Aſſiduis tandem laboribus,ac morbis difficilibus fractum corpus tandem indefeſſus ſpiritus deſtituit.

Scholae hoc poſteriore anno fecundae admodum fuerunt. nam cum multos ad Societatis vocationem excitarint,tum quinque praeſtanti indole adoleſcentes nobis dedere. In ijs vnus praeclaris naturae muneribus inſtructus,per aſpera,& anguſta iter ſibi ad noſtrum cẽtum expediuit. Parens enim,adoleſcentis cognito conſilio,verbis miniſque & omni aſperitatis genere ſe praeclaris filij conatibus oppoſuit. Sed neque his difficultatibus, neque Principum virorum precibus a ſuſcepto conſilio moueri potuit. Elapſus tandem e patris poteſtate in locum tutum tantiſper ſe recepit. Admiſſus pater ad colloquium vſitatis parentum machinis iterum adoleſcentis animum aggreditur. Quibus ille non modo obſtitit inuictus; ſed patris etiam ira mitigata, ita ipſius animum emollijt; vt appareret, eum non odio religionis, ſed filij deſiderio moueri. Filium igitur ad tirocinium abeuntem ad portam vſque ciuitatis perbeneuole eſt proſequutus.

Germani quatuor adoleſcentes noſtri Sacerdotis opera, Lutheri fallacijs abiectis, veram religionis viam ſunt ingreſſi.

COLLEGIVM BONONIENSE.

BONONIAE Sacerdos Roma miſſus, reparandae cauſſa patrij caeli beneficio valetudinis, lenta, aſſiduaque febri conſumptus eſt, praeclaro pietatis & patientiae exẽplo omnibus relicto. hunc conijcio P. Marcum Antonium Bolognetum fuiſſe, de quo in Collegio Romano facta mentio eſt. ac propterea fortaſſe hic reticent Prouinciales litteræ. Duodecim adoleſcẽtes partim e Sodalitatibus B. Virginis, partim e reliquo ſcholarum cetu contulere ſe alij ad Carthuſianos, alij ad Capuccinos, alioſq. ordines. ſuntque adhuc multi, qui tum Societatem noſtrã, tum alias cogitant religiones. Ex iiſdem Sodalitatibus hic quoque adoleſcẽtes duo vetus in pudore tuendo Ioſephi exemplum reuocarunt. Vir primarius alterius religionis, graui morbo vexatus e noſtro Collegio ſibi delegit confeſſarium. factaq. totius vitae confeſſione, omni morbo liberatus eſt. Non eſt tacẽda piarum feminarum liberalitas, quae noſtri templi parietes, columnaſq. chonchyliato peripetaſmate conueſtiere. Alius de Societate multis nominibus optime meritus, cuius nomẽ dignũ perpetua memoria videtur, paucis ante mortẽ diebus, tantũ pecuniæ nobis attribuit, vt inchoatã templi porticũ pficeremus. Haec priore anno.

Poſteriore hic quoque haeretici duo cum Eccleſia reconciliati: multique haereticorum libri ſublati. E meretricibus, quae ſe a turpi vita abduxerunt, vna praeter ceteras nota ciuitati, magna cum omniũ admiratione, & ſui animi laetitia coenobio ſe poenitentium incluſit. Virgines nobiles ſacris myſterijs in noſtro templo aſſuetae, diuino amore incenſae, repugnantibus parentibus ſe ſacro coenobio addixerunt. Eſt in hoc Collegio Sodalitas, quam perſeuerantiũ appellant. haec pietate, numero ita floret, vt multi iam viri primarij in eam ſe

voluerint adſcribi. Eſt altera quae Doctrinae Chriſtianae nomine indicatur, nempe quod eius tradendae negotium ſuſcipiat: ex ea nonnulli in noſocomijs inopes inuiſunt: & cum eis pedes lauerunt, Chriſtiana eos imbuunt doctrina, & ad confeſſionem peccatorum adhortantur. Nec deſiderata eſt piorum erga nos hoc anno liberalitas; quidam enim collegium aureorum centum, alij quinquaginta ſcripſerunt haeredem. Sed honeſta femina praecipue, cuius antea in nos benignitas ſaepe perſpicua fuerat; moriens mille aureos Collegio legauit. Horũ nomina, hominibus ignota, Deo nota ſunto.

COLLEGIVM FOROLIVIENSE, & Mutinenſe.

FOROLIVII praeter vſitata, quae vbique magna ſunt, illud ad memoriam accidit inſigne: noui in nos humanitas Epiſcopi, & beneuolẽtiae ſignificatio ſingularis. Is eſt Alexander Franciſcius e Dominicana familia, iampridem dicendi praeſtantia ad concionem Italia tota inter primos clarus. Qui cum in rebus omnibus noſtra opera vtatur peramanter, tum die anniuerſario Aſſumptionis Virginis ſacro nobiſcum in Collegio eſſe voluit; & menſa primum, tum vario poëmate exceptus eſt. & ſi pro ſua modeſtia ſuas pluribus celebrari laudes non eſt paſſus: & cum alias ſaepe, tum praecipue extremis Bacchanalibus diuinum panem & immortali Deo offerre, & pio populo nõ ſine illuſtri concione diſtribuere voluit. E ſcholis, & Sodalitate praecipue Parthenia quinque ad religioſorũ familias ſe cõtulere. Non defuit ad ornatũ templi piorũ liberalitas, neq; ciuiũ pietas ad noſtra ſacra. Nõ eſt ſilentio praetereũda Diuinae Matris bonitas erga nos ne, an erga alios noſtrae religionis ſtudioſos? Mulier parturiens, cũ maximis vteri doloribus torqueretur, noſtrorũ preces expetijt. noſtris igitur

in templo ante Virginis aram ipſius cauſſa proſtratis, magna partus felicitate vno momento & vitae diſcrimine, & vtero, & doloribus leuata eſt. Accerſiti in opidum vicinum noſtri praeter vtilitatem ingentem, quam vſitatis miniſterijs populo attulerunt, diſcordiam etiam inter ſacras coenobitidas ita compoſuerunt; vt, cum antea mutuis incenſae odijs, diuiſaeque in factiones, nullius opera reconciliari poſſent, prima noſtri Sacerdotis oratione ira poſita, in mutuos omnes concurrerint amplexus, magna totius opidi gratulatione & ſtudio crebri ad ipſos reditus noſtrorum....

MVTINAE maiore quotidie & ciuitatis vniuerſae, & in primis Reuerendiſſimi Antiſtitis vtimur beneuolentia. Nullum paſtor egregius menſem praetermittit, quin in templo noſtro rem diuinam faciat; & diuina ouibus ſibi commiſſis pabula miniſtret. Auctum priore anno eſt tum collegium, tum vrbs vniuerſa pretioſiſſimo theſauro, & inaeſtimabili beneficio Illuſtriſſimi Comitis Nicolai Caeſij. Is nuper ſub Parmenſi Duce in Belgio exercitus Regij Tribunus, ab Archiepiſcopo Colonienſi ob ſua in clariſſimum Antiſtitem merita ſacrum caput vnius ex vndecim millibus Virginum, & alterum e militibus Thebeae Legionis, cum cruribus duobus ex eadem Legione, dato a Romano Pontifice diplomate, impetrauit. eaque cum certo ipſius Archiepiſcopi, & Abbatis eius Monaſterij, vnde ſumpta ſunt, teſtimonio Mutinam in patriam ſuam deportata noſtro templo beneuolus attribuit. Quo die ſacrae reliquiae allatae ſunt ad noſtrum templum transferendae, agmen ab aede primaria proceſſit. Conuenerat Clerus non vrbanus ſolum, ſed vniuerſae etiam dioeceſis, & cum religioſorum familijs ſodalitates laicorum. Incedebat in eadem pompa agmen Virginum ad ſeptuaginta Sodalidatis nuper inſtitutae S. Vrſulae inuocatione, cum cuſtodibus matronis, compoſito ornatu, ordine illo, & mo-

ni deſtia,

deſtia, quae tantam deceret religionem. proſequebatur vniuerſus populus. viae, vicique, qua tranſibat agmen, erant eleganter, magnificeque ornatae: templum vero ornatiſſimum, tum cetero apparatu, tum maxime vario carmine, & emblemate perelegantı: ad admirationem vſque ciuitatis. Illatis in templum, araeque impoſitis ſacris pignoribus, auguſtiſſimum ſacrificium a Reuerendiſſimo Antiſtite ſolenni cerimonia, concentu muſico celebratum eſt. Miſſae ſacrum latina ſequuta oratio eſt, ab vno e noſtris habita, de eius diei religione, de Sanctorum Martyrum, quorum reliquiae eo die celebrabantur, laudibus, & qua ratione ciuitas theſaurum tantum conſequuta eſſet. Idem Antiſtes de eadem re concionem habuit pomeridianam. Celebrata in triduum religio eſt. poſteroque die plus Antiſtes bene magnam populi partem eodem in templo caeleſti pane recreauit. Nec defuere in tanta gratulatione, & ardore pietatis diuini ſigna patrocinij, a caeleſtibus illis animabus impetrati. Honeſta & magnae grauitatis femina, quo die ſacrae reliquiae transferebantur, graui preſſa morbo decumbebat. haec Sanctorum Martyrum ope implorata, repente conualuit. eodemq. die gratulabunda venit ad templum votiuas laudes perſolutum. Huc illud quoq; pertinet magna ex parte. Puella e faſtigio excelſae domus, ſubuerſo corpore, praeceps delapſa in medio caſu Beatiſſimae Virginis, ac S. Vrſulae opē implorauit. nullo paene damno corporis ea illi ruina ſtetit, quin in magnum vertit bonū animi. nam de tanto grata beneficio Vrſulanis Virginibus ſe adſcribi voluit. Haec prioris anni. Annus ſequēs, & in vrbe, & in agro e noſtrorū opera fructus nō modicos collegit. illud pcipue dignū memoria. Praefectus militū, audita noſtri Sacerdotis concione, ita pmotus eſt, vt inimicū ſuum, cui erat infeſiſſimus, vltro adierit, eumq. lacrymabūdus amplexatus, pacis oſculo, & Chriſtiana ſe cū illo caritate recōciliauerit.

BRIXIENSE, PARMENSE, ET Veronenſe Collegia.

BRIXIAE bene longum & felicem vitae curſum confecit Philippus Bitius Foroliuienſis Coadiutor, annos natus octoginta quatuor, fui conteptor egregius, & otij aduerſarius acerrimus, patiētiae, obedientiae, caritatis, & in Deum pietatis inſignibus ornatus. ea fuit corporis temperatione, & pio affectu erga diuinae legis obſeruantiam; vt homo tanto natu, communia, ſtataq. totius anni ieiunia, cōmuni ſemper victu ad extremum vſque vitae tempus integre ſeruauerit. Is demum pituitoſa, lentaque febri conſumptus, cum admirabili animi tranquillitate iucūda in morbo de morte colloquia frequenter haberet. Quadraginta horarum ſupplicatio, extremis celebrata Bacchanalibus, hoc nouū habuit priore anno, quod frequentia maiore tum populus tum maxime nobilitas confluxit. Scholarum diſcipuli, praeter quotidianos cōuentus exercitationeſque, etiam diebus feſtis piarum exercitationum cauſſa matutino tempore; catechiſmi veſpertino, in ſuas quique ſcholas conuenire ſolent. His ingens aliorum puerorū numerus ſe adiungit; qui ſcholas noſtras nondū frequentarunt. omnes ſimul & in ſcholis catechiſmi penſum reddunt: & in templo interſunt explicationi. De Parthenijs Sodalibus illud memoratu dignū. Adoleſcens pueritiae annos praetergreſſus, in vorticoſo ipſo periculoſoq. ætatis flexu, abiecta bonæ inſtitutionis diſciplina, licentiorē viam ingreſſus, virum ſe factū ratus, ferro accinctus coepit inſolentius laſciuire: noſtroque ordini, pro eius licentia aetatis, quaſi, vnde emiſſus eſſet, clauſtra peroſus ſuccenſere. E Parthenijs duo illi familiares, hominē data occaſione, adorti, ita cū illo egerūt; vt, relicto nupero vitae itinere, ad priſtina modeſtiae ſtudia rediret; factaque noſtro Sacerdo-

cerdoti vitae totius confeſſione,ſpiritualibus quoque ſe B. P. N. Ignatij meditationibus excolendũ praebuerit. quo in ſtudio ita profecit; vt, noſtrae Societatis cõſilio ſuſcepto,non modo eius dilatis votis, in ſententia perſiſtat, ſed alios etiam ad eandem pietatis ſecum ineundam viam adhortetur. Hos fructus priore anno Sanctiſſima Mater e vineola ſui collegit Sodalicij.

Fructus eiuſdẽ patrocinantis Matris item fuit poſteriore anno in multiplici,diuturnoq. morbo ad finem vſque egregij adoleſcentis tolerantia. Is ſodalicij Praefectus,mentis, corporiſque candore integerrimo, mira in aegrotos caritate,dura in ſe auſteritate,proq. in Deum, Deiq. parentem affectu,quod a Deo poſtularat, morbi grauitate,& doloribus corporis vegetum, ac perpurgatum ſpiritum Deo reddidit. Eius deſiderium boni ſodales perhonorifici funeris maerore leniuerũt. Laudes immortali Deo,cuius beneficio terrae vndique lectiſſimos fructus in caeleſtes oras proferunt. Haeretici quatuor ad ſinum S. Eccleſiae Catholicae Sacerdotis noſtri opera rediere. idem multis alijs profligatae vitae hominibus, quorum vniuerſas confeſſiones excepit, adiumento fuit. Alius, excurſione facta in Bergomatem agrum, tam ſtrenue in animorum ſalute procuranda incubuit, vt non in vicis tantum, quo adibat; ſed in ipſis etiam tabernis ac diuerſorijs confeſſiones, atque interdum de vita vniuerſa exciperet. Ad Gymnaſium ſchola acceſſit hoc poſteriore anno de cauſſis ad conſcientiam ſpectantibus.

PARMAE ſcholas noſtras hoc priore anno primũ coepit nobilitas etiam fraquentare. nam tenuioribus tantum antea complebátur. Quod ad operam pertinet noſtrorum, praeter quotidiana, ſubuentũ eſt domicilio mulierum, quae a flagitioſa vita reſipiſcunt: quod iam paene collapſum erat: recepere ſeſe in illud hoc anno ad viginti, ſuntque illarum, quae altiorem perfectioris

vitae ſtatum cogitent, aſpiret Diuinum numen, conſtantiamq. praeſtet. Agnoſcenda pij Sacerdotis claro genere orti gratia, beneuolentiaque in nos Deo precibus commendanda, qui moriens trecẽtos aureos Collegio, templo legauit quinquaginta.

VERONAE hoc priore anno templo, quod ſexennio ante aedificari coeptum eſt, tectum impoſitum. Inſumpta in eam aedificationẽ hoc anno aureorum duo millia; & omnia eleemoſyna, vt cetera, collecta. Tantam ciuium benignitatem Deus aliquando compenſabit; fructu maxime, qui ex eius templi cultu colligetur. Vir inter primos nobiles ad ſacellum primarium ornandum trecentos aureos attribuit: totidem, eoque plures ad operis abſolutionem daturus.

Antiſtes cum dioeceſim cognoſcendi cauſa obiret, Sacerdotem noſtrum ſecum circumduxit. is eodem itinere duplici munere functus eſt: & operam ſuam explicandis difficultatibus praeſtitit Antiſtiti; & ſolita noſtrarum Miſſionum munia exercuit, multorum magna cum vtilitate. Alij in alios dioeceſis vicos excurrentes, plenaria indulgentia promulganda, iiſdem miniſterijs populo viam expedierunt ad ſalutem. Ceterum in vrbe cum rebus alijs a noſtris vtiliter opera poſita: tum ex iis qui a nobis pietatis rudimentis inſtituuntur, varijs coenobijs ſeſe addixere multi, vnus Societati noſtrae nomen dedit. Non exiguus hic fuit prioris anni fructus.

At poſterior fuit ſuperioribus omnibus feracior. Sex enim nobis dedit. e quibus quatuor e noſtra prodiere inſtitutione. Et quoniam non minus aduerſi exitus, quam ſecundi in hoc genere diuinam noſtri curam proteſtantur: tres alios ad maturitatẽ ſuam cultura quamuis diligens adducere non potuit; quorum duos mundani algoris pruina aduſſit: tertium ante diem ſua manu decerptum caeleſtis ipſe ſibi colonus delegit. Erit operae pretium ſingulorum exempla prodere memoriae.

Fouit

Fouit aliquandiu miſer adoleſcens conſilium & ſtudium noſtrae Societatis ineundae. ſed vt eſt aetatis inconſtantia, vna cum religionis, etiam litterarum ſtudia, & clericalem, quo vtebatur, habitum abiecit; neque ita multo poſt miſer a vita, qua ſe liberiore fruiturum cogitauerat, ipſe deſeritur: vtriuſque, & quae contempſit, & quae captabat, commodis amiſſis. Alter tranſactis rebus omnibus factus voti compos, ac tantum non domicilio exceptus erat, cum repente maternis blandicijs emollitus, non tam e ſtadio, quam ab ipſo occupando brauio reuocatur. ſed miſerae parenti haud ſtabile ex ea victoria fuit gaudium. orba enim breui filium oculorum ſuorum lumen, aqua intercute extinctum amiſit. Feliciorem tertius exitum ſortitus eſt, hic ipſo ſeſqui anno graui preſſus morbo, multis patientiae ac probitatis ſignis editis, conſumptus eſt. Quam grata conditori ſuo ea fuerit oblatio, funeris apparatus declarauit; quod condiſcipuli pie pariter, ac liberaliter cohoneſtarunt; pegmate multa cum face in templo excitato, lugubri adhibita ſymphonia, vario carmine explicato, multis ad expiandum animum curatis ſacrificijs, & funebri quoque addita laudatione. Nec defuere alia diuina monita, quae noſtram incolumitatem Deo curae eſſe declararunt. Vir e praecipua nobilitate, multa de nobis obloquutus incommode, reſipuit; veniaque petita, eidem, de quo omnium grauiſſime loquutus erat, Sacerdoti peccata ſua poenitentiae ſacramento detexit. Alius intemperantia eadem vſus, graui accepto vulnere in noſtrum templum ſe recepit. P. Rectorem accerſit: ei ſuarum culparum confeſſionem inſtituit: ſed cruore abunde e vulnere manante, ad eum ſiſtendum in Collegium deductus omni humanitatis genere fouetur, ipſe viris nobilibus permultis audientibus multa & grauia de nobis male mentitum eſſe profeſſus eſt. Intermiſſa hoc poſteriore anno ob aeris alieni magnitudi-

nem templi aedificatione, vnus ad eam ducentos, tre-
centos alter numos aureos attribuit.

COLLEGIVM PLACENTINVM.

IN Collegio Placentino quo magis noui domicilij aedificatio promouetur, eo magis vetus habitatio coarctatur, veteres aedes nouo aedificio ſubinde occupante. quae res numeri minuendi neceſſitatẽ attulit, domus anguſtijs pluribus locum non praebentibus. ſed tamen ad modicam laxitatẽ, domus noſtris aedibus coniuncta priore anno empta continuataque eſt, Leolazari Halleri Praefecti arcis maxime ope, beneficioque. Is enim mira beneuolentia, & obſeruantia erga nos, quod ſaepe multis in rebus declarauit, cum inaudiſſet, nos ad eam emendã bene magna pecunia egere, neque mutuã ab amicis reperire facile; vltro pretioſas, quas habuit gẽmas oppignerauit; pecuniamq. quanta nobis opus eſſet, confecit, eamq. nobis nec poſtulãtibus, nec opinantibus mutuã dedit. Vir ſane de nobis optime meritus, & omni beneficẽtiae laude cumulatus. quippe qui & vltro dat: & libenter dat: & nec ſine incommodo. Neque ipſe modo ſuis eleemoſynis fabricã ſuſtentat, ſed alios quoq. ad eandem liberalitatẽ adhortatur. vt nõ quae ipſe ſolũ, ſed & quae alij cõferunt, illi magna ex parte debeãtur. itaque illius opera maxime aedificatio ſtrenue vrgetur. Acceſſit ad eam rem etiã a Sereniſſimo Duce pecunia nõ parua: vt prope quarta iam Collegij pars cõfecta ſit.

Scholae non exiguum fructum tulere hoc priore anno, cum domos illuſtrium familiarũ, atque adeo ciuitatẽ omnem iuuentute cõpleuerimus, pudoris, modeſtiae, ac pietatis laude florentiſſima. Sed Sodalitas inprimis B. Virgini dicata primas laudes tulit. in ea magnus primae nobilitatis adoleſcentium numerus ita feruent ſtudio pietatis, vt perfectioris vitae in Societate noſtra conſilium

llum ſuſceperint. Duo iam ſunt facti voti compotes: tres ad alia coenobia profecti: alios a votis cõſequendis retardat aetatis immaturitas. dilatione interim votorum, concepti diuini flamma ignis ardeſcit magis. Eorum vnus exemplorum lectione ita caſtitatis amore ſuccenſus eſt, vt in ipſo ſodalium conuentu, vbi ea legebantur, perpetuam Deo caſtitatem vouerit. Alius conceptam tantiſper flammam intra animi penetralia concluſit; donec domum rediens, in ſui cubiculi ſecreto, magno animi ſenſu, multis cum lacrymis virginitatem ſuam voto obſtrictus Deo conſecrauit. felix germen, & pretioſiſſimi odoris fructu iucundiſſimum; caeleſti vtique aſpiratione dignum ad tempeſtatum ardorem, & hyemis aſperitates ſuperandas. Tertius & difficili omnino, & lubrico ad lapſum certamine integer euaſit. ingreſſam ad ſe mulierem dum ſuis intentus ſtudijs ſolus moratur, precibuſq. ac blandicijs ipſius emollire animum tentantem, generoſo & conſtanti animo eiecit. Alius famulum lupanar cogitantem precibus, minis, religione, alijſque machinis adhibitis non modo a concepto ſcelere amouit, ſed magnam etiam noctis partem in templo ſecum habuit.

DOMVS PROBATIONIS Nouellarienſis.

NOVELLARIAE nouae domus fabrica Illuſtriſſimi Comitis liberalitate creſcit in dies, ea ſpecie & laxitate, vt vel celebri vrbe ſit digniſſima, & ad inhabitãtium valetudinẽ accõmodata. Comitis liberalitatẽ fratris vxor imitata B. Virginis tabulam, effigie ab Aeſquilina, quae Romae eſt, deſumpta, huic domui a R. P. N. Generali miſſam, ornandã ſuſcepit: eique in noſtro templo, aram ferreis clatris munitã, erigendam curauit. ſacerdotalia quoque adiecit indumenta, cum toto arae ornatu

con-

contendentia: eadem, neceſſaria peregrinatione ſuſcepta, filium huius ditionis hæredē deſignatum P. Rectori cuſtodiae reliquit. Ea res adoleſcenti longe quam ante Societatem magis & diligendi, & venerandi cauſſa fuit. ſpem praebet non exiguam magnae futurae in nos beneuolentiae. Nec deeſt noſtrorum opera de more iuuandis proximorum animis. Pertinet hoc opidum ad dioeceſim Rhegienſem. eam cum Epiſcopus obiret, huc veniens magna in nos beneuolentiae ſigna prae ſe tulit. Gymnaſium inuiſit. ſalutatus eſt oratione & ſoluta, & adſtricta numeris. noſtrum Sacerdotem impetrauit, qui ſemel duntaxat in ipſa vrbe Rhegio haberet concionem. auditus eſt totius ciuitatis voluptate: magnum tum Epiſcopo, tum ciuitati reliquit Societatis deſiderium. Excurſum eſt a noſtris per occaſionem promulgandi Iubilaei noſtrorum miſſionibus conceſſi, in vicos circa poſitos: & ex vſitatis miniſterijs vſitatae vtilitates reportatae.

Et vt aliquid de nouicijs dicamus, in duorum vocatione vellem poſſe plus lucis afferre: ſed rem cogor iiſdem vmbris inuolutam reddere, quibus accepi. Duo potiſſimum, illuſtrium & potentium parentum minis, ac blandicijs mira conſtantia, & parentum ipſorum laetitia ſuperatis, quaſi per ignem & aquam ad vexillum crucis euolarunt. Hoc breui fuſioris hiſtoriae indice excitare potuimus, ſitim vero cognitionis extinguere non potuimus. Patrem alius compellauit, ſibi vt liceret bona eius venia ad Societatem venire. is quamuis prolem aliam neque haberet, neque ſperaret, tanta tamen fuit animi aequitate, & pietate, vt diuinam cauſſam longe ſuis conſilijs anteponeret: filiumq. quem vnicum habuit, Abrahami oblationē imitatus, ipſe magna adoleſcentis, & noſtrorū omnium laetitia ad nos deduxerit.

Poſterior annus inſignis fuit hic morte Illuſtriſſimi Comitis Camilli Gonzagae, huius domus fundatoris,

cuius

cuius exitus nec diſſimilis fuit morti Alphonſi fratris, ſexennio ante vita functi; & vitae ab eo pie, ſanctęque traductae ſimillimus. tot enim, tamque illuſtria ſigna dedit fortitudinis, patientiae, pietatis, humilitatis, virtutumque aliarum, vt epiſtolae modum excedere ſit neceſſe, cuncta ſi recenſeantur. Iam primum ingraueſcente morbo, magno animi ſenſu, & lacrymis vitae totius confeſſionem repetijt. Ex eo tempore totum ſe cum Deo colligens, in acta recognoſcenda aetate, & Diuina miſericordia imploranda defixus, id quod fuit vitae reliquum tranſegit: ſed inprimis humili de ſeipſo, deque ſuis meritis extremo illo tempore ſenſu afficiebatur: vt ſe indignum caelo, indignum diuina miſericordia iudicaret. ab eodem ſenſu etiam factum, vt à familiaribus, vaſſallis, ac famulis, ſi qua in re eos vnquam offenderit, veniam peteret: noſtros vero pie, ac reuerenter amplecteretur. multa alia praeclara ſuae erga nos beneuolentiae ſigna dederit. Morti proximus P. Rectori narrauit daemonem ementito habitu ſibi ad pedes adſtitiſſe, ſuam in Deum fidem labefacturum: ſed à ſe, Apoſtolico ſymbolo pronunciato, fugatum. Domui huic latifundium reliquit: argenteas ciſtulas tres, (ita eſt in litteris prouinciae) aureorum octoginta: aurea aulea, periſtromataque alia ornando templo; & legata quaedam alia minora, partim bibliothecae inſtruendae, partim alijs huius prouinciae collegijs diſpertienda: & vt Sacerdotes decem, quos Gallia pulſos huc accerſendos curauit, in ſexennium alerentur, conſtituit. Cautum etiam quantum humana prouidentia potuit, perpetuae huius domus incolumitati voluit. Nam, ſi quando aedes corruerent, ſuos haeredes reſtituere teſtamento iuſſit. Ac ſi quo caſu, quaue iniuria noſtri hinc extruderentur, Mediolanenſi Archiepiſcopo negotium dedit noſtrum ius perſequendi, noſque ab omni iniuria integros praeſtandi. eiuſque rei cauſſa quadringentenos aureos ad

aliquot annos legauit. Qui tam ſollicitus de noſtra incolumitate, ſuorumque popularium ſalute, & ornamentis deceſſit, conſentaneum eſt, tot religioſorum virorum animas, quae illius vſae olim beneficio iam Deo fruuntur, aliorumq. qui huius domus ope aeternam ſalutem ſunt adepti, de tam munifici, ac benemeriti patroni eſſe ſollicitas.

Obijt quoq. Rheg'j Lepidi Illuſtriſſimus Comes Carolus Rhegienſis. is noſtri ordinis amantiſſimus, & Collegij in ea vrbe fundandi ſtudioſiſſimus, moriens duo ducatorum millia, ſi quando fundetur in ea vrbe Collegium, nobis aſſignanda reliquit. certam praeterea pecuniam quotannis ad menſarios pietatis deponi mãdauit; & quaedam alia non parui momenti iura legauit: quae omnia nobis reddantur, cum eo commigremus. Duo noſtri Sacerdotes ei moriẽti plures noctes (nam longo & laborioſo certamine, forti tamen patientia, & pietate perfunctus eſt) vigilando adfuerunt. Domi praeterea ex hac vita emigrauit Dauid Bireta formatus coadiutor e Monte Regali Subalpinorum: annum agebat ſeptimũ & quinquageſimum. pharmacopola inprimis probatus; cuius peritiam cum caritate iunctam tum domeſtici; tum externi ſaepius experti ſenſerunt, ruſtici praeſertim, qui dum ab eo corporibus medicinam exquirunt praecepta quoque ad animi reparandam, aut retinendam valetudinem hauſerunt. Hic vbi ſummum diem adeſſe ſenſit, generali confeſſione, ac votorum repetitione ſe ad extremum illum agonem comparauit, totumque ſe in diuinae miſericordiae, ac Sanctiſſimae Matris tutelam coniecit, ab ipſius adſpectu Virginis, quam viuens pie, ſancteque coluerat, oculos nunquam deiecit: ab illius inuocatione quandiu potuit, non deſtitit: & cum illum vox defecit, digitum ad eam intendebat. Patres fratreſque ſingulos peramanter complexus, ſumma tranquillitate emigrauit. Ac licuit tum di-

uinam erga nos benignitatem animaduertere. nam tali ac tam diligente ſuae artis miniſtro deſtitutis, vix hora tertia ab huius ſepultura elapſa, nobis e Gallia a ſuo Prouinciali miſſus, eiuſdem bene peritus artis, frater alter ſuperuenit, ita Diuina bonitas, pro ſua clementia, noſtra damna reparauit.

MANTVANVM COLLEGIVM.

MANTVAE diem ſuum obiere anno priore Sacerdos cum fratre vterque ſolidis virtutibus inſtructus, & operi apprime deditus. ſperamus vna cũ animabus, ipſorũ quoque nomina eſſe Deo cognita. Poſteriore anno P. Benedictus Taborotius, vnus prope dicere poſſumus, e Galliae cõfeſſoribus, qui dignus habitus eſt in Chriſti cauſſá tam acerbam calamitaté ſubire, e ſua prouincia potentiũ iniuria eiectus. Patria fuit Burgũdio, Philoſophiã docuerat: annũ agebat circiter triceſimũ. in morbo difficili, ac diuturno, in ipſoque mortis certamine patiẽtiae, obediẽtiae, aliarumq. virtutũ praeclara documenta dedit. Templi aedificatio eo iam perducta eſt, breui vt ſperemus abſolutũ iri. Ceterum ferax operis fuit hic prior annus Mãtuanis noſtris. Nam, vt omittam excurſiones agrorum ruſticae plebi iuuandae, & plenae culparum propitiationi communicandae, in ipſa vrbe Chriſtianae doctrinae inſtitutum explicandae belle procedit, & meliores in dies proceſſus videtur habiturum; oratorio ijs, qui eo munere funguntur excitato; & multis patriciorum primoribus negotium ſtudioſe promouentibus. Quadraginta horarum ſupplicatio triduo ante ceneralia vt hic commemoretur, facit rei nobilitas. Apparatus fuit rei maieſtate dignus, ſymphonia muſicorum, quae deceret apparatum. ſed habuit inprimis admirationem nobilium, ac primariorum virorum frequentia maxima; quibus Sereniſſimi

Duces exemplo pietatis praelucebant, inprimis verò Sereniſſima Heleonora Auſtriaca Sereniſſimi Ducis parens. Quae quaſi diuinaret breuem ſibi fore earum religionum vſuram, vix vnquam ab altari recedebat; cum populo iam in Bacchanalium laſciuiam ſoluto, ibi ſuos ipſa ludos, ibi ſua oblectamenta eſſe diceret. Felix animi femina, & pietatis ſenſu prudentiſſima. Addidit etiam ſplendorem Illuſtriſſimus Antiſtes; qui ſemel & iterum rem ſua praeſentia illuſtrauit; tertioque die ſub noctem ſacroſanctam praeferens Euchariſtiam pontificali ritu populo benedixit. Quod vero attinet ad noſtrorum operam, quae communia ſunt, & vbique magni fructus, hic quoque ſtrenue praeſtita ſunt. Sed in male quaeſitorum redhibitione illud fuit inſigne: cum vno tempore ab vno duo aureorum millia legitimis dominis reſtituta ſunt. Adoleſcētulae praeterea aliquot ex imminente pudoris naufragio, in tutum & honeſtum portum receptae. Illuſtre diuinae miſerationis effectum in homine Iudaeo, & ſeptuagenario perſpectum eſt. hic ſaepius a noſtro Sacerdote ad intuendam lucem Euangelij inuitatus reſtitit ſemper dura pertinacia. graui tandem preſſus morbo, diuina ſancti Spiritus luce illuſtratur. quare per ſpeciem certi negotij Sacerdotem noſtrum ad ſe accerſitum docet, in animo ſibi eſſe in Chriſtiana religione mori. Sacerdos Epiſcopi & Auſtriacae matris ope aegrotum ſenem in locum tutum deportandum, ibique catechiſmo inſtructum ſacro Baptiſmate curat abluendum. Renatus in Chriſto, verae fidei, ac patientiae in morbo multis datis documentis, venit ad extrema; itaque cum anima defecit, vt iam pro mortuo haberetur, poſt aliquantum reſipiſcens, diductis palpebris, erecto capite, facie, quaſi caelum ſibi aperiri cerneret, hilarata, recens purgatum ſpiritum Deo, quem modo noſſe coeperat, reddidit. Profuit tam feliciter obita mors, & ad laetitiam filiarum,

quae

quae dudum baptizatae erant; & ad pellendas ex animo tenebras trium aliorum, qui Iudaiſmo relicto, ad baptiſmum poſtea ſunt inſtituti.

Claudetur laetitia luctu ex ſanctiſſimae feminae noſtrae fundatricis, & parentis optimae, Heleonorae Auſtriacae, Mantuani Ducis matris obitu, conſentaneo vitae pie, ſanctiſſimeque actae. Ea cum per aeſtiuos calores in morbum incidiſſet, nihil prius habuit, quam vt animum confeſſionis, atque Euchariſtiae ſacramentis ad exitum vitae compararet. Inde tota in Deum coniecta, nihil niſi cum Deo, de Deo, deque diuinis rebus & cogitabat, & loquebatur. Sereniſſimis Ducibus filio, & nurui cum alia multa, tum maxime Collegium noſtrum commendauit. ſenſibus adhuc integris; extremo ſe vnctionis ſacramento ad vltimum certamen confirmari voluit. quod poſtremum vitae ſubſidium, magna ipſius laetitia, ab Illuſtriſſimo Antiſtite adminiſtratum eſt. Ita multis ſanctimoniae, ac tranquilli animi, cum Deoq. coniuncti datis ſignis, menſe Auguſto ineunte corporis ergaſtulo eius ſpiritus emiſſus eſt, quem corpore abeuntem vſitatis Eccleſiae precationibus Epiſcopus cum aliquot Canonicis, Capuccinis, noſtriſque Sacerdotibus proſequuti ſunt. Aderat Sereniſſimus Dux cum coniuge, & ex aulica familia nobiliſſimus quiſque. Corpus e villa, vbi decubuerat, de ſecunda vigilia in vrbem deportatum, comitantibus, ſuo quibuſque ordine, clericis religioſis, & ex nobilitate magno numero cum funalibus, & funebri pſalmodia. Ad vrbis portam a Reuerendiſſimo Praeſule, & clero S. Barnabae, quod eſt proprium Ducum templum, excipitur: eodemque in templo depoſitum biduo ad popularium ſolamen inſepultum iacuit. Quo tempore quantum apud omnes omnium ordinum homines ſui deſiderium reliquerit, plane intellectum eſt, cum nobilitatis praeſidium, perfugium inopum, bonorum omnium, non ciuium modo,

H ſed

ſed quotquot in Mantuani Ducis ditione ſunt, communis & patrona, & parens, omnium ſermone diceretur. Biduo exacto e S. Barnabae in noſtri Collegij templum eodem ordine & pompa noctu item tranſlatum eſt ad ſepulturam. id enim ipſa mandauerat. Poſtridie maximo apparatu celebratus dies eſt depoſitionis, ſacris operante ſolenni ceremonia Epiſcopo, Sereniſſimo praeſente. Die demũ ab obitu trigeſimo in ampliſſimo templo, regio plane apparatu per biduum a Sereniſſimo filio iuſta tricenaria perſoluta a P. Antonio Poſſeuino, quẽ ipſe Dux ea de cauſſa Patauio celeriter accerſendum curauerat, laudata publice eſt. femina rariſſimis omnino laudibus, & praeſtantiſſimis titulis cumulata. Quae nobiliſſimi Ducis coniux; maximorum Ducum, Archiducum ſoror, mater, ſocrus, potentiſſimorum Regum, & Imperatorum filia, ſobrina, amita, in tanta titulorum gloria ita Chriſtianam manſuetudinem modeſtiamque coluit; vt, cum dignitate ſummis excelleret, comitate, Chriſtianaq. humilitate par infimis eſſe videretur. gentiſque Auſtriacae religionem, & gloriam, ſuis ipſa virtutibus augens, clariſſimarum, ſanctiſſimarumque feminarum vetera exempla noſtra aetate renouauit. Noſtrum certe collegium patrona, ac parente optima orbatum eſt. Nam, praeter fundationem, egregiamq. eius in nos munificentiam; & ſubſidia quotidiana, moriens etiam ſacram veſtem, pretioſamque nobis legauit ſupellectilem. Adiecit etiam fundum ſuburbanum, & ad animi remiſſionem, & ad fructum opportunũ, cum omnibus, quae adhuc habuerat immunitatibus. quae omnia Sereniſſimus Dux, pro egregia ſua voluntate erga nos, altero a matris optimae ſepultura die nobis iuſſit attribui.

Iuſtis tam meritae matri perſolutis, Dux ipſe prouinciam ſuae ditionis Montem feracem, (Monferratum vulgo nominant) inſpicere conſtituit. Placuit id nego-

tium

tium Sereniſſimae Heleonorae Medicae coniugi dare: & cum ea, ad populos ſalutari doctrina imbuendos, P. Antonium Poſſeuinum proficiſci. Pertinet enim ea Prouincia ad Subalpinos: & commercio finitimarum gentium, metus erat, nequa religioni labes, ex prauis Galliae dogmatibus, ſe infudiſſet. de qua profectione paullo poſt dicetur.

Hae variae ſecundarum rerum, aduerſarumq. temperatione Mãtuae nonageſimus quartus annus praeterijt. Nonageſimo quinto, templo facta eſt acceſſio, argẽteis lipſanothecis duabus, & ſacra veſte benignitate Sereniſſimi, & Gymnaſio ſchola Logicae adiecta. Ac, praeter vſitatos operae quotidianae fructus, puellae duae praeſenti pudicitiae periculo ſubtractae; & dote illis piorum beneficentia contracta, coenobio ſacratae. Obiti quaeque magno cum fructu excurſione agri Mantuani vici.

P. ANTONII POSSEVINI Excurſio in Monferratenſem ditionem.

SED vt ad Monferratenſem expeditionem nonageſimo quarto anno ſuſceptam redeamus, Pater ipſe Poſſeuinus de ea volumẽ dedit ad R.P.N. Generalem; e quo multa operae pretium viſum eſt excerpere; & ea, quamuis in maiorem contracta breuitatem, accurate tamen explicare; vt noui milites, qui in hoc genus militiae proficiſcuntur, ſtrenui veterani, in quod intueantur, habeant exemplum. Profectione igitur Sereniſſimae Ducis, de qua modo diximus, adornata, antequam proficiſcerentur, monuit Pater Sereniſſimum, eſſe multum e re Chriſtiana, prodeſſeque ad continendos in religione populos, ſi piorum librorum copia diſſeminetur; qui varij variorum ordinum hominibus, pro ſuo cuique captu, gratuiti, ac Sereniſſimi Prin-

cipis nomine diſtribuantur. maiore gratia id genus rerum excipi,& legi libentius, attentiuſque cum a maximis Principibus dono dantur. hac arte nuper vſum eſſe magnae memoriae Stephanum Battoreum, Poloniae Regem, hac nunc vti Guilielmum Bauariae Ducem; hac eadem vſum eſſe Ferdinandum Auſtriacum Caeſarem. Probauit conſilium Sereniſſimus: librique id genus magno numero coëmpti. Erant autem diſtribuendi libri Sacerdotibus,Religioſis,Ludimagiſtris,Scholaribus,militibus, & multitudini ceterae; tum alij in Eccleſijs relinquendi; vt a clericis rudi populo diebus feſtis legerentur. vtile ſane commentum, & aduerſus irrepentes haereſes,aliaque diaboli machinamenta praeſidium valde oportunum. Libri autem fuere Catechiſmus Caniſij: Ducatus peccatorum, alijque id genus libri Dominicani Granatenſis. liber de milite Chriſtiano, libelli alij de doctrina recte confitendi, deque ſtudio, & ratione Deo ſupplicandi: alijque compacti eleganter, qui praemiorum loco Chriſtiana praecepta omnium optime diſcentibus pueris darentur: etiam libri alij maioris, & corporis & impenſae: vt Platus de bono ſtatus religioſi: qui in monaſterijs relinquerentur.

Hoc inſtrumēto comparato Sereniſſimam Duciſſam in prouinciam Monferratum cum imperio proficiſcentem Pater proſequutus eſt. Per autumnum aut extrema aeſtate iter facere coeperunt. Sunt in ea ditione tres Epiſcopatus, arces paſſim tota regione diſperſae trecentae ſexaginta; munitae omnes, & praeſidiario milite firmatae. oppida alia perampla,& frequentia; vicique magno numero. Horum praecipua fuere adeunda: Caſale primum ventum eſt, primariam illius ditionis ciuitatem. Hic biduum Sacerdos ſibi ſumpſit, ad ſe colligendum; totumque ſuae profectionis negotium cum Deo dirigendum. Interim, quae ſibi agenda intelligeret, retulit in commentarium; egitque de ijs cum Sere-

niſſima;vt illius auſpicijs res validius promoueretur. Illa omnia probante, opida inſigniora placuit adire prius, quam opportuna ad itinera tempeſtas laberetur. Caſali igitur ad opidum S. Saluatorem duodecim paſſuum millibus venere. Hic ſtatim,quae vbique ſolennia fuere, adminiſtrari coepta. Concione aduocata indicebatur Pontificia vniuerſarum noxarum expiatio, noſtrorum peregrinationibus indulta. Sacerdotes confeſſiones excepturi (nam ab vno omnes in populis frequentibus non poterant audiri) opportunis praeceptis muniebantur,idem vt omnes ſaperent, idem vt omnes dicerent. Litterae quibus ratio continebatur confitendi, ceteraque rite obeundi, quae ad culparum propiciationem conſequendam pertinerent,publicis locis affigebantur. Libri pij, pro cuiuſque captu diſtribuebantur,tum operi expiationis animorum manus admouebantur. Ludimagiſtri & libellis Caniſiani catechiſmi,& alijs praemiolis ad diſcipulorum acuendam diligentiam, ſed maxime optimis praeceptis inſtruebantur: vt vna cum litteris Chriſtianam pietatem teneris mentibus infunderent. Sicubi magiſtri non eſſent, aut minus idonei eſſe viderentur, dabatur opera, vt idonei accerſerentur. Vbi Chriſtianae doctrinae ſcholae non erant, inſtituebantur, tum puerorum, tum etiam puellarum. Haec communiter vbique, quocunque ventum eſt. In opido S. Saluatore ab Archipresbitero vno, & vno Parocho quatuor animorum millia regebantur. ac ſi quando in agrum,vbi ad quingentos numerantur,ad aegrotos exeundum foret,magnum diuini cultus detrimentum fieri in opido neceſſe erat. Actum cum Ducibus,vt ab Epiſcopo, & Romano Pontifice Sacerdotia nonnulla ſine cura ad cathedralem Eccleſiam adiungerentur, e quorum redditibus ſex alerentur Sacerdotes. Aditum inde opidum aliud Lumum. in eo, praeter ceteram multitudinem, quadringentae nobiles familiae cenſentur: in-

deque ſuperioribus annis Cardinalis Bobba prodierat. Lumo Moncaluum diſceſſum eſt. fuit ex itinere Fubinis cibi ſumendi cauſſa ſubſiſtendum: opido bis mille quingentorum circiter animorum. Pater diuinum ſibi negotium prãdio praeteruertendũ eſſe exiſtimauit: & vt tam arctis potuit temporum anguſtijs, de ſtatu rerum ſpiritualium ſciſcitatus comperit mille, & ducentos eſſe in opido, qui per aetatẽ maturi iam ſint Euchariſtiae percipiendae; neque eſſe, qui ſerio tot animorum curã idoneam ſuſcipiat; neque in Eccleſia vllam Chriſtianae doctrinae exercitationem, neque in ſchola permitti Caniſianum catechiſmum explicari. Confirmatus nihilominus ludimagiſter (nam bona mens homini non deerat: ſed aliunde vlcus intumuerat) eique tum Latini Caniſiani catechiſmi in diſcipulorum vſum, tum alij pij codices dono dati. Praepoſito Eccleſiae librorum quidem aliquid eſt datum: ſed ad hominem commouendum viſum eſt validiorem eſſe machinam adhibendam. Curatum eſt igitur, vt Duciſſae nomine per primarium eius conſiliarium moneretur, vt Chriſtianae doctrinae negotium toto pectore ſuſciperet, alioqui futurum, vt a Pontifice Maximo Sacerdotio ſubmoueretur: dataque eſt opera, vt a Sereniſſimo ea de re ad Epiſcopum litterae darentur; qui faces negotio toti admoueret. Hoc prandio refectus Pater Moncaluum noctu venit. Trinum inde itum eſt, opidum ſecundum eius tractus ciuitates primarium ter mille & quingenti in eo opido ſacram eo anno Euchariſtiam perceperant. Erant religioſarum familiarum coenobia quatuor: duo ſanctimonialium; tribus in templis doctrina Chriſtiana tradebatur. id negotium matronae nobiles ſtrenue ſuſceperant; quod Heleonoram Auſtriacam Mantuae ei muneri praeeſſe cognouerant, Sed quod ea demortua, ſenſim eius rei ſtudium remitteret. Pater ea de re concionem habuit; deque vtilitate bene educandae pueritiae,

deque periculis a vicina haereſi multa diſputauit. & commodum eo die ſtata catechiſticarum ſcholarum ſupplicatio habenda erat, ita viſus eſt rem inclinantem ſubleuare. Interim quod antea non obſeruarat veterem iam in opido conſuetudinem circa ſacroſanctae Euchariſtiae cultum animaduertit, dignam ſane quae cognitioni detur ad exemplum. Trini fuit ante annos quadraginta Baptiſta Pergamus, vir pius & locuples, nullo haerede. is moriens totius ſuae pecuniae Chriſtum Ieſum fecit haeredem. nam, praeter cetera pia legata, etiam illud inſtituit; vt quoties ſacroſancta Euchariſtia ad aegrotos deferretur; quo maiore cultu, dignitateque tanta res perageretur, tredecim hominibus, qui adeſſent, albis facibus praeferendis, ex ſua haereditate certus pecuniae numerus erogaretur. facibus quoque coëmendis idem legauit in ſumptum. homines porro quos adeſſe oporteret, ex certa ſodalitate eſſent, quae tutela gaudet Angelorum. hi talari linteo candido induti, ſodalitatum more, IESV nomen & ante, & pone decenter habent inſcriptum. Cum deferenda ſacroſancta Euchariſtia eſt, ad ſacri aeris ſignum conueniunt ſodales. Praecedit cum tintinabulo puer vnus, ſequitur alter Crucifixi ſignum praeferens apud aegrotũ relinquendum. tertius ſuccedit puer cum corporali, & aqua benedicta, & aſpergillo. inde pueri duo cereis cum luminaribus vitro incluſis, haſtis ſublatis. poſt hos agmen incedit ſodalium duodecim, qui bini cum facibus procedunt. claudit hoc agmen decimuſtertius, veſte magis quam ceteri conſpicuus, & face maiore ipſam vmbellam antecedit, ſub qua it Sacerdos. hanc quatuor ſodalitatis alterius quae Chriſti corpori dicata eſt, fratres geſtant item cum facibus. omniũ poſtremi Sodales duo cum funalibus item accenſis, ex diſciplinantium ſodalitate agmen totum claudunt. his comitatur cetera vtriuſque ſexus multitudo, ſuas quique incenſas faculas

manu tenentes. Et hoc eodẽ apparatu, cultuq. vtuntur etiam ſi ſaepius in die ſit prodeundũ. Magna praeterea religione, venerationeq. tam auguſtũ ſacramentũ proſequuntur omnes. Menſibus ſingulis certo die, Quadrageſima quotidie illud proponunt populo adorandũ; neque ante ſecundã exactam noctis horam templi valuae clauduntur; vt ab agreſti opere redeuntibus ad adorandũ ſit acceſſus: neque ante mane exeunt ad opus, quã ad ſacram acceſſerint adorationem. Huius religionis tutela factũ putatur; vt cum ſuperioribus annis tota Monferratenſis ditio hoſtilibus excurſionibus vaſtaretur, Trinum ſolum ſteterit intactũ; Duciſſa interim ob coeli aſperitatem Caſale redeunte. Pater Locediũ conceſſit. Eſt haec Ciſtercienſiũ Abbatia, quae priſcis tẽporibus ab inſigni religione locus Dei dicebatur: poſt ſenſim corrupto vocabulo factũ eſt Locedium. Viginti quatuor ibi degunt monachi, Priore vno, cum Abbatis nomen Mantuanus ſuſtineat Epiſcopus; idemq. cõmendatarius; eamque per Vicariũ regit, virum doctũ ex Dominicana familia. Patris aduentũ & Vicarius, & Monachi iam ante expetierant. Quinque ad eos habuit hortationes, Iubilaeum ijs promulgauit; eoſq. primae hebdomadae ſpiritalibus exercitationibus erudijt. Totius rei fructus ille fuit: vt omnes noſtro Sacerdoti confeſſionẽ, & nõnulli vitae totius, in ijſq. Vicarius ipſe, explicarint. Prior ante omnes lectum ſuũ ac cubiculũ totũ tradidit reformandũ, atque ad moderatã caſtigatamq. Societatis conſuetudinẽ redigendum. id ipſum monachi reliqui imitati, Patrem ad ſuum quiſque cubiculũ luſtrandũ, libros inſpiciendos; & ſi quid eſſet, quod minus deceret, detrahendũ inuitarũt. Plati liber de bono Religionis illis datus; quẽ quotidie in capitulo legere conſtituerũt. Inde Caſale ad Duciſsã ſe recepit, ibi illa eadẽ, quae locis alijs adminiſtrata, indictũmq. Iubilaeũ. Erant p eos dies in vrbe hiſtriones, illecebra admodum periculoſa auertendis animis a religione.

gione. Quieuere tamẽ tantiſper dum ſe ciuitas Iubilaeo expiauit. Vltimo eius religionis die, quo ciues coeleſti epulo paſti erant, is fuit dies Sanctorũ omnium cõmemorationi ſacer, in noctem, quaſi altare cõtra altare inſignem comoediã parauerant; his ſcilicet ſacrificijs cõmuni defunctorum expiationi parentari conſtituerant. Id vbi reſcitum eſt, data eſt opera, vt ea abominatio tolleretur; comoedia prohibita; eiecti ex vrbe ludiones alio ſibi victum quaeſitum exularunt. Iubilaeo expedito, multiſque Caſali e re diuina tranſactis, quae breuitatis cauſſa omittuntur, adulta iam hyeme, cõmeatu a Sereniſſima accepto, ad eam Monferrati partem obeundã, quae ad Albenſem pertinet Epiſcopatum, ſe conuertit. Comitem cum ipſo Sereniſſima Albẽſis Eccleſiae Praepoſitũ ire iuſſit. fuitq. ad diuinam gloriam ea res peropportuna. Nam Praepoſitus eo in itinere, obſeruatis Patris inſtitutis, monitiſq. quae vbique parochis, ludimagiſtris, alijſque aliorũ ordinum hominibus ſubinde dabat, illa eadem hauſta, etiã poſt diſceſſum Patris in ſua ipſe Eccleſia retinuit. Aſta, opidiſq. multis, multo cũ fructu obitis. Albam Pompeiam venit, ab Epiſcopo euocatus, quod dioeceſana ſynodus habenda eſſet, optaretq. Epiſcopus eũ intereſſe, & eſt ea prouincia ampliſſima, nonaginta continet animarũ millia; partimq. ad Mantuanam, & Subaudenſem ditionẽ pertinet; partim ad Inſubres, & Ligures fines extendit. Inter hunc apparatum vſitatae in vrbe expiationes, & ſolita Miſſionum obita munia. Conuenere ad diem ex ampla, & late patente dioeceſi cum quinquaginta ſacerdotibus alijs centũ Parochi. omnes a noſtro Sacerdote optimis libris, & opportunis praeceptis inſtructi. Epiſcopo cõuentu illo toto noſter fuit a conſilijs; ſaepius ad ſynodum vniuerſam concionẽ habuit. Tum Epiſcopus ipſe, antequã canones, quos compoſuerat, proferret, cũ ipſo contulit: quod ille ſua ſententia probauit, id ratum eſſe voluit. Re Albenſi

obita.

obita. Reditum demum Caſale, quo iam nouus Epiſcopus aduenerat. Is Patris praeſentia, laetatus, illius conſilio, & opera vti decreuit. & iam ante ſuum ex vrbe aduentum ad Patrem ea de re litteras dederat. Pater quatuor eſſe praecipue admonuit, quibus maxime Christiana res promoueatur; ſcholas puerorum, clericorum, ſeminaria, parochos, & confeſſarios idoneos. Quae maxime probauit Antiſtes, & de ſingulis multis ſeſſionibus actum accuratius. Et cum alijs multis tum tribus maxime de rebus Patrem in conſilium adhibuit. Quid in curationibus aegrotorum ad animi ſalutem medicos ſequi oporteret. Ea de re librum a ſe iam ante editum legendum dedit. Tum quibus maxime praeceptis Sacerdotes a cōfeſſionibus inſtruendi eſſent; vt cum poenitentibus idem omnes ad animorum ſalutem & ſentirent, & loquerentur. In quibus illud praecipue ſuaſit, vt concioni aſſidue intereſſent; ne ab ea doctrina diſſiderent, quae e ſuperiore loco ſpargitur ad populum, quin ſemina diuini ſpiritus, quae praedicatores audientium inſerunt animis, in eorum confeſſionibus excipiendis, cum ſe offert occaſio, altius infigant. Relatum eſt tertio loco ad Primatum conuentum, Sacerdotumque digniorum cum de rebus alijs, tum praecipue de iubendis clericis ſuis aſſidere Sacerdotijs, quamuis animarum cura vacuis. Quo in nodo diſſoluendo, cum multae variaeque ſententiae dictae eſſent, noſtri tamen Sacerdotis ſententia ſtandum eſſe cenſuerunt. tentandam eſſe primum rationem quam mitiſſimam; ad normam videlicet Euangelicae correctionis. quae ſi minus ratio procederet, de ea re ſatis multa oecumenica praecipi Tridentina, & Prouincialibus ſynodis Mediolanenſibus, a S. memoriae Cardinali S. Praxedis Borromaeo celebratis. His alijſque multis Caſali peractis, Duciſſa diſcedente, Mantuam repetijt.

PRO-

PROVINCIA MEDIOLANENSIS.

IN Mediolanenſi Prouincia ſocij numerati ſunt anno cIɔ. Iɔ. XCV. ducenti ſexaginta octo: in Domo profeſſa Mediolanẽſi triginta tres, in Collegio ſeptuaginta ſeptem; in Ienuenſi Collegio octo & triginta; in Taurinenſi triginta; in Vercellenſi quatuordecim; in Nouocomenſi quindecim; in domo probationis Aronẽſi viginti octo; in noua probationis domo ad Ienuam vnus & viginti; in Reſidentijs Gemonenſi, & Alexandrina, & in Miſſionibus omnino duodecim. Minor aliquanto numerus fuit ſuperiore anno; neque valde diuerſus in vnaquaque familia. Obiere vtroque anno terni: admiſſi ad noſtrum inſtitutum ſunt priore anno quindecim, viginti quatuor poſteriore.

MEDIOLANENSIS PROfeſſorum domus.

IN profeſſorum templo Mediolanenſium hebdomada quae Quadrageſimam antecedit, ad populum a Bacchanali laſciuia auocandum, expoſita eſt ſacroſancta Euchariſtia, & ab vno e noſtris Sacerdotibus hiſtoria Chriſti patientis explicari coepta ſub veſperam; continuataque in totam Quadrageſimam ternis quaque hebdomada diebus, Dominico & quarta, ſextaque feria. Eadem ſequente anno conſuetudo repetita. Nobilium ſodalitas, ſexennio ante inſtituta, magnum coepit priore anno incrementum multis e prima nobilitate ſe illis adiungentibus, qui ante ſemel ſin-

gulis annis, nunc magno fructu pietatis crebro diuina myſteria frequentant. Inſtitutum eſt etiam, ſi non iuſtum Sodalicium, ac certis legibus deuinctum: at certe conuentus clericorum. multi enim Eccleſiaſtici ordinis, & ex ijs viri primarij certis hebdomadae diebus in noſtrum domeſticum conueniunt ſacellum; deque ſpiritalium rerum ſtudio agunt inter ſe: vno e noſtris Sacerdotibus illorum quaeſtionibus praeſidente. Manauit huius conſuetudinis vtilitas etiam ad coenobitas, tum viros, tum feminas.

Domi haec priore anno. Poſteriore abſoluta templi pars antica: aucta ſacra ſupellex, & ornatus templi. Noſtrorum numerus fratre vno imminutus Hippolyto Gauellio, coadiutore, qui vna & religioſarum virtutum exemplum imitatione dignum, & magnum nobis ſui deſiderium reliquit.

Peregre vtroque anno loca multa ſolito cum fructu obita. Et quidem priore anno Illuſtriſſimus Archiepiſcopus eam ſuae dioeceſis partem, quae ad Heluetios pertinet, obiturus, Sacerdotem noſtrum in ea peregrinatione ſibi comitem abhibuit. cuius fuit ad multas opportunitates opera perutilis. Inter diſſidia reconciliata magni fuit momenti controuerſiam compoſuiſſe inter cuiuſdam Eccleſiae Praepoſitum & plebem. e quorum diſſenſione quadriennio iam templi aedificatio intermiſſa pendebat; nunc diſſidio ſublato, ſacra aedificatio repetita. Perfectum etiam, ne iuriſdictio Eccleſiaſtica laicorum iniuria minueretur. Per autumnum Sacerdotes ſeptem varia huius ampliſſimae dioeceſis opida obiuere, Iubilaeum hoc anno noſtrorum Miſſionibus conceſſum circumferentes. Vbique magna laetitia, tanquam coeleſtes nuncij excepti, vt feſtiuo etiam campani aeris ſono multa, quo veniſſent opida perſonarent. tantaque fuit incolarum pietas, tanta de noſtrorum integritate exiſtimatio; vt ſuper ſacramentorum

per-

perceptionem, filios quoque ſuos, agroſque & ſata ijs vt benedicerent, offerrent. rati ea religione omnia a daemonum infeſtatione & tempeſtatum iniurijs tuta futura. Praeter vſitata, quae magni vbique momenti eſſe ſolent, in opido quodam primores ita infeſto odio diſſidebant, vt non modo communibus ſibi mutuo praeſtandis officijs abſtinerent; ſed etiam rixis, pugniſq. frequentibus, magno cum publico malo decertarent. non ante inde noſtri diſceſſere, quam contra omnium opinionem, incredibili cum omnium laetitia, tranquilla pace omnia componerent. Aliqui a peccandi ſimul, & patrandae caedis conſilio auocati: multi a vulneribus, varijſque iniurijs vindicati. Virginum pudicitiae, quae in diſcrimen veniebat, dote comparata, conſultum; multa adhuc tetriora flagitia, quae coquebantur, ſublata. Haec priore anno. Poſteriore opido in alio dicente noſtro, ac de bono pacis, deque malo diſcordiarum diſputante, tantus repente motus animorum factus eſt; vt multi, poſitis in concione inimicitijs, repente in mutuos amplexus conuenirent; alij ſe non ante cibum capturos ſtatuerent, quam conquiſitis inimicis, cum ijs in gratiam redirent. Eadem concione vidua mulier necem mariti interfectoribus condonauit.

COLLEGIVM MEDIOLANENSE.

TRES Partheniae Sodalitates, quae in Mediolanenſi Collegio ſunt, mire in pietate priore anno profecerunt. Extremis Bacchanalibus quadraginta horarum ſupplicationem hoc anno primum inſtituerunt, magno ſuo cum fructu, & probatione ciuitatis. cum per eos dies tantum adoleſcentium numerum, a temporis licentia auerſos, circa templa verſari tanta pietate cernerent, qui non praeſcripto ſibi temporis penſo contenti, in multas etiam horas precandi operam

quo-

ſed quotquot in Mantuani Ducis ditione ſunt, communis & patrona, & parens, omnium ſermone diceretur. Biduo exacto e S. Barnabae in noſtri Collegij templum eodem ordine & pompa noctu item tranſlatum eſt ad ſepulturam. id enim ipſa mandauerat. Poſtridie maximo apparatu celebratus dies eſt depoſitionis, ſacris operante ſolenni ceremonia Epiſcopo, Sereniſſimo praeſente. Die demũ ab obitu trigeſimo in ampliſſimo templo, regio plane apparatu per biduum a Sereniſſimo filio iuſta tricenaria perſoluta a P. Antonio Poſſeuino, quẽ ipſe Dux ea de cauſſa Patauio celeriter accerſendum curauerat, laudata publice eſt. femina rariſſimis omnino laudibus, & praeſtantiſſimis titulis cumulata. Quae nobiliſſimi Ducis coniux; maximorum Ducum, Archiducum ſoror, mater, ſocrus, potentiſſimorum Regum, & Imperatorum filia, ſobrina, amita, in tanta titulorum gloria ita Chriſtianam manſuetudinem modeſtiamque coluit; vt, cum dignitate ſummis excelleret, comitate, Chriſtianaq. humilitate par infimis eſſe videretur. gentiſque Auſtriacae religionem, & gloriam, ſuis ipſa virtutibus augens, clariſſimarum, ſanctiſſimarumque feminarum vetera exempla noſtra aetate renouauit. Noſtrum certe collegium patrona, ac parente optima orbatum eſt. Nam, praeter fundationem, egregiamq. eius in nos munificentiam; & ſubſidia quotidiana, moriens etiam ſacram veſtem, pretioſamque nobis legauit ſupellectilem. Adiecit etiam fundum ſuburbanum, & ad animi remiſſionem, & ad fructum opportunũ, cum omnibus, quae adhuc habuerat immunitatibus. quae omnia Sereniſſimus Dux, pro egregia ſua voluntate erga nos, altero a matris optimae ſepultura die nobis iuſſit attribui.

Iuſtis tam meritae matri perſolutis, Dux ipſe prouinciam ſuae ditionis Montem feracem, (Monferratum vulgo nominant) inſpicere conſtituit. Placuit id nego-

tium

tium Sereniſſimae Heleonorae Medicae coniugi dare: & cum ea, ad populos ſalutari doctrina imbuendos, P. Antonium Poſſeuinum proficiſci. Pertinet enim ea Prouincia ad Subalpinos: & commercio finitimarum gentium, metus erat, nequa religioni labes, ex prauis Galliae dogmatibus, ſe infudiſſet. de qua profectione paullo poſt dicetur.

Hae variae ſecundarum rerum, aduerſarumq. temperatione Mãtuae nonageſimus quartus annus praeterijt. Nonageſimo quinto, templo facta eſt acceſſio, argẽteis lipſanothecis duabus, & ſacra veſte benignitate Sereniſſimi, & Gymnaſio ſchola Logicae adiecta. Ac, praeter vſitatos operae quotidianae fructus, puellae duae praeſenti pudicitiae periculo ſubtractae; & dote illi piorum beneficentia contracta, coenobio ſacratae. Obiti quaeque magno cum fructu excurſione agri Mantuani vici.

P. ANTONII POSSEVINI EXcurſio in Monferratenſem ditionem.

SED vt ad Monferratenſem expeditionem nonageſimo quarto anno ſuſceptam redeamus, Pater ipſe Poſſeuinus de ea volumẽ dedit ad R.P.N. Generalem; e quo multa operae pretium viſum eſt excerpere; & ea, quamuis in maiorem contracta breuitatem, accurate tamen explicare; vt noui milites, qui in hoc genus militiae proficiſcuntur, ſtrenui veterani, in quod intueantur, habeant exemplum. Profectione igitur Sereniſſimae Ducis, de qua modo diximus, adornata, antequam proficiſcerentur, monuit Pater Sereniſſimum, eſſe multum e re Chriſtiana, prodeſſeque ad continendos in religione populos, ſi piorum librorum copia diſſeminetur; qui varij variorum ordinum hominibus, pro ſuo cuique captu, gratuiti, ac Sereniſſimi Prin-

cipis nomine diſtribuantur. maiore gratia id genus rerum excipi,& legi libentius, attentiuſque cum a maximis Principibus dono dantur. hac arte nuper vſum eſſe magnae memoriae Stephanum Battoreum, Poloniae Regem, hac nunc vti Guilielmum Bauariae Ducem; hac eadem vſum eſſe Ferdinandum Auſtriacum Caeſarem. Probauit conſilium Sereniſſimus: librique id genus magno numero coëmpti. Erant autem diſtribuendi libri Sacerdotibus,Religioſis,Ludimagiſtris, Scholaribus,militibus, & multitudini ceterae; tum alij in Eccleſijs relinquendi; vt a clericis rudi populo diebus feſtis legerentur. vtile ſane commentum, & aduerſus irrepentes haereſes,aliaque diaboli machinamenta praeſidium valde oportunum. Libri autem fuere Catechiſmus Caniſij: Ducatus peccatorum, alijque id genus libri Dominicani Granatenſis. liber de milite Chriſtiano, libelli alij de doctrina recte confitendi, deque ſtudio, & ratione Deo ſupplicandi: alijque compacti eleganter, qui praemiorum loco Chriſtiana praecepta omnium optime diſcentibus pueris darentur: etiam libri alij maioris, & corporis & impenſae: vt Platus de bono ſtatus religioſi: qui in monaſterijs relinquerentur.

Hoc inſtruměto comparato Sereniſſimam Duciſſam in prouinciam Monferratum cum imperio proficiſcentem Pater proſequutus eſt. Per autumnum aut extrema aeſtate iter facere coeperunt. Sunt in ea ditione tres Epiſcopatus, arces paſſim tota regione diſperſae trecentae ſexaginta; munitae omnes, & praeſidiario milite firmatae. opida alia perampla,& frequentia; vicique magno numero. Horum praecipua fuere adeunda: Caſale primum ventum eſt, primariam illius ditionis ciuitatem. Hic biduum Sacerdos ſibi ſumpſit, ad ſe colligendum; totumque ſuae profectionis negotium cum Deo dirigendum. Interim, quae ſibi agenda intelligeret, retulit in commentarium; egitque de ijs cum Sere-

nissima

niſſima;vt illius auſpicijs res validius promoueretur. Illa omnia probante, opida inſigniora placuit adire prius, quam opportuna ad itinera tempeſtas laberetur. Caſali igitur ad opidum S. Saluatorem duodecim paſſuum millibus venere. Hic ſtatim,quae vbique ſolennia fuere, adminiſtrari coepta. Concione aduocata indicebatur Pontificia vniuerſarum noxarum expiatio, noſtrorum peregrinationibus indulta. Sacerdotes confeſſiones excepturi (nam ab vno omnes in populis frequentibus non poterant audiri) opportunis praeceptis muniebantur,idem vt omnes ſaperent, idem vt omnes dicerent. Litterae quibus ratio continebatur confitendi, ceteraque rite obeundi, quae ad culparum propiciationem conſequendam pertinerent,publicis locis affigebantur. Libri pij, pro cuiuſque captu diſtribuebantur,tum operi expiationis animorum manus admouebantur. Ludimagiſtri & libellis Caniſiani catechiſmi,& alijs praemiolis ad diſcipulorum acuendam diligentiam, ſed maxime optimis praeceptis inſtruebantur: vt vna cum litteris Chriſtianam pietatem teneris mentibus infunderent. Sicubi magiſtri non eſſent, aut minus idonei eſſe viderentur, dabatur opera, vt idonei accerſerentur. Vbi Chriſtianae doctrinae ſcholae non erant, inſtituebantur, tum puerorum, tum etiam puellarum. Haec communiter vbique, quocunque ventum eſt. In opido S. Saluatore ab Archipresbitero vno, & vno Parocho quatuor animorum millia regebantur. ac ſi quando in agrum,vbi ad quingentos numerantur,ad aegrotos exeundum foret,magnum diuini cultus detrimentum fieri in opido neceſſe erat. Actum cum Ducibus,vt ab Epiſcopo, & Romano Pontifice Sacerdotia nonnulla ſine cura ad cathedralem Eccleſiam adiungerentur, e quorum redditibus ſex alerentur Sacerdotes. Aditum inde opidum aliud Lumum. in eo, praeter ceteram multitudinem, quadringentae nobiles familiae cenſentur: in-

deque periculis a vicina haereſi multa diſputauit. & commodum eo die ſtata catechiſticarum ſcholarum ſupplicatio habenda erat, ita viſus eſt rem inclinantem ſubleuare. Interim quod antea non obſeruarat veterem iam in opido conſuetudinem circa ſacroſanctae Euchariſtiae cultum animaduertit, dignam ſane quae cognitioni detur ad exemplum. Trini fuit ante annos quadraginta Baptiſta Pergamus, vir pius & locuples, nullo haerede. is moriens totius ſuae pecuniae Chriſtum Ieſum fecit haeredem. nam, praeter cetera pia legata, etiam illud inſtituit; vt quoties ſacroſancta Euchariſtia ad aegrotos deferretur; quo maiore cultu, dignitateque tanta res perageretur, tredecim hominibus, qui adeſſent, albis facibus praeferendis, ex ſua haereditate certus pecuniae numerus erogaretur. facibus quoque coëmendis idem legauit in ſumptum. homines porro quos adeſſe oporteret, ex certa ſodalitate eſſent, quae tutela gaudet Angelorum. hi talari linteo candido induti, ſodalitatum more, IESV nomen & ante, & pone decenter habent inſcriptum. Cum deferenda ſacroſancta Euchariſtia eſt, ad ſacri aeris ſignum conueniunt ſodales. Praecedit cum tintinabulo puer vnus, ſequitur alter Crucifixi ſignum praeferens apud aegrotũ relinquendum. tertius ſuccedit puer cum corporali, & aqua benedicta, & aſpergillo. inde pueri duo cereis cum luminaribus vitro incluſis, haſtis ſublatis. poſt hos agmen incedit ſodalium duodecim, qui bini cum facibus procedunt. claudit hoc agmen decimuſtertius, veſte magis quam ceteri conſpicuus, & face maiore ipſam vmbellam antecedit, ſub qua it Sacerdos. hanc quatuor ſodalitatis alterius quae Chriſti corpori dicata eſt, fratres geſtant item cum facibus. omniũ poſtremi Sodales duo cum funalibus item accenſis, ex diſciplinantium ſodalitate agmen totum claudunt. his comitatur cetera vtriuſque ſexus multitudo, ſuas quiſque incenſas faculas

manu tenentes. Et hoc eodẽ apparatu, cultuq. vtuntur etiam ſi ſaepius in die ſit prodeundũ. Magna praeterea religione, venerationeq. tam auguſtũ ſacramentũ proſequuntur omnes. Menſibus ſingulis certo die, Quadrageſima quotidie illud proponunt populo adorandũ: neque ante ſecundã exactam noctis horam templi valuae clauduntur; vt ab agreſti opere redeuntibus ad adorandũ ſit acceſſus: neque ante mane exeunt ad opus, quã ad ſacram acceſſerint adorationem. Huius religionis tutela factũ putatur; vt cum ſuperioribus annis tota Monferratenſis ditio hoſtilibus excurſionibus vaſtaretur, Trinum ſolum ſteterit intactũ; Duciſſa interim ob coeli aſperitatem Caſale redeunte. Pater Locediũ conceſſit. Eſt haec Ciſtercienſiũ Abbatia, quae priſcis tẽporibus ab inſigni religione locus Dei dicebatur: poſt ſenſim corrupto vocabulo factũ eſt Locedium. Viginti quatuor ibi degunt monachi, Priore vno, cum Abbatis nomen Mantuanus ſuſtineat Epiſcopus; idemq. cõmendatarius; eamque per Vicariũ regit, virum doctũ ex Dominicana familia. Patris aduentũ & Vicarius, & Monachi iam ante expetierant. Quinque ad eos habuit hortationes, Iubilaeum ijs promulgauit; eoſq. primae hebdomadae ſpiritalibus exercitationibus erudijt. Totius rei fructus ille fuit: vt omnes noſtro Sacerdoti confeſſionẽ, & nõnulli vitae totius, in ijſq. Vicarius ipſe, explicarint. Prior ante omnes lectum ſuũ ac cubiculũ totũ tradidit reformandũ, atque ad moderatã caſtigatamq. Societatis conſuetudinẽ redigendum. id ipſum monachi reliqui imitati, Patrem ad ſuum quiſque cubiculũ luſtrandũ, libros inſpiciendos; & ſi quid eſſet, quod minus deceret, detrahendũ inuitarũt. Plati liber de bono Religionis illis datus; quẽ quotidie in capitulo legere conſtituerũt. Inde Caſale ad Duciſsã ſe recepit, ibi illa eadẽ, quae locis alijs adminiſtrata, indictũmq. Iubilaeũ. Erant p eos dies in vrbe hiſtriones, illecebra admodum periculoſa auertendis animis a reli-

gione.

gione. Quieuere tamẽ tantiſper dum ſe ciuitas Iubilaeo expiauit. Vltimo eius religionis die, quo ciues coeleſti epulo paſti erant, is fuit dies Sanctorũ omnium cõmemorationi ſacer, in noctem, quaſi altare cõtra altare inſignem comoediã parauerant; his ſcilicet ſacrificijs cõmuni defunctorum expiationi parentari conſtituerant. Id vbi reſcitum eſt, data eſt opera, vt ea abominatio tolleretur; comoedia prohibita; eiecti ex vrbe ludiones alio ſibi victum quaeſitum exularunt. Iubilaeo expedito, multiſque Caſali e re diuina tranſactis, quae breuitatis cauſſa omittuntur, adulta iam hyeme, cõmeatu a Sereniſſima accepto, ad eam Monferrati partem obeundã, quae ad Albenſem pertinet Epiſcopatum, ſe conuertit. Comitem cum ipſo Sereniſſima Albẽſis Eccleſiae Praepoſitũ ire iuſſit. fuitq. ad diuinam gloriam ea res peropportuna. Nam Praepoſitus eo in itinere, obſeruatis Patris inſtitutis, monitiſq. quae vbique parochis, ludimagiſtris, alijſque aliorũ ordinum hominibus ſubinde dabat, illa eadem hauſta, etiã poſt diſceſſum Patris in ſua ipſe Eccleſia retinuit. Aſta, opidiſq. multis, multo cũ fructu obitis. Albam Pompeiam venit, ab Epiſcopo euocatus, quod dioeceſana ſynodus habenda eſſet, optaretq. Epiſcopus eũ intereſſe, & eſt ea prouincia ampliſſima, nonaginta continet animarũ millia; partimq. ad Mantuanam, & Subaudenſem ditionẽ pertinet; partim ad Inſubres, & Ligures fines extendit. Inter hunc apparatum vſitatae in vrbe expiationes, & ſolita Miſſionum obita munia. Conuenere ad diem ex ampla, & late patente dioeceſi cum quinquaginta ſacerdotibus alijs centũ Parochi. omnes a noſtro Sacerdote optimis libris, & opportunis praeceptis inſtructi. Epiſcopo cõuentu illo toto noſter fuit a conſilijs; ſaepius ad ſynodum vniuerſam concionẽ habuit. Tum Epiſcopus ipſe, antequã canones, quos compoſuerat, proferret, cũ ipſo contulit: quod ille ſua ſententia probauit, id ratum eſſe voluit. Re Albenſi

obita.

obita. Reditum demum Caſale, quo iam nouus Epiſcopus aduenerat. Is Patris praeſentia, laetatus, illius conſilio, & opera vti decreuit. & iam ante ſuum ex vrbe aduentum ad Patrem ea de re litteras dederat. Pater quatuor eſſe praecipue admonuit, quibus maxime Chriſtiana res promoueatur; ſcholas puerorum, clericorum ſeminaria, parochos, & confeſſarios idoneos. Quae maxime probauit Antiſtes, & de ſingulis multis ſeſſionibus actum accuratius. Et cum alijs multis tum tribus maxime de rebus Patrem in conſilium adhibuit. Quid in curationibus aegrotorum ad animi ſalutem medicos ſequi oporteret. Ea de re librum a ſe iam ante editum legendum dedit. Tum quibus maxime praeceptis Sacerdotes a cõfeſſionibus inſtruendi eſſent; vt cum poenitentibus idem omnes ad animorum ſalutem & ſentirent, & loquerentur. In quibus illud praecipue ſuaſit, vt concioni aſſidue intereſſent; ne ab ea doctrina diſſiderent, quae e ſuperiore loco ſpargitur ad populum, quin ſemina diuini ſpiritus, quae praedicatores audientium inſerunt animis, in eorum confeſſionibus excipiendis, cum ſe offert occaſio, altius inſigant. Relatum eſt tertio loco ad Primatum conuentum, Sacerdotumque digniorum cum de rebus alijs, tum praecipue de iubendis clericis ſuis aſſidere Sacerdotijs, quamuis animarum cura vacuis. Quo in nodo diſſoluendo, cum multae variaeque ſententiae dictae eſſent, noſtri tamen Sacerdotis ſententia ſtandum eſſe cenſuerunt. tentandam eſſe primum rationem quam mitiſſimam; ad normam videlicet Euangelicae correctionis. quae ſi minus ratio procederet, de ea re ſatis multa oecumenica praecipi Tridentina, & Prouincialibus ſynodis Mediolanenſibus, a S. memoriae Cardinali S. Praxedis Borromaeo celebratis. His alijſque multis Caſali peractis, Duciſſa diſcedente, Mantuam repetijt.

PRO-

PROVINCIA MEDIOLANENSIS.

IN Mediolanenſi Prouincia ſocij numerati ſunt anno cIↄ. Iↄ. XCV. ducenti ſexaginta octo: in Domo profeſſa Mediolanẽſi triginta tres, in Collegio ſeptuaginta ſeptem; in Ienuenſi Collegio octo & triginta; in Taurinenſi triginta; in Vercellenſi quatuordecim; in Nouocomenſi quindecim; in domo probationis Aronẽſi viginti octo; in noua probationis domo ad Ienuam vnus & viginti; in Reſidentijs Gemonenſi, & Alexandrina, & in Miſſionibus omnino duodecim. Minor aliquanto numerus fuit ſuperiore anno; neque valde diuerſus in vnaquaque familia. Obiere vtroque anno terni: admiſſi ad noſtrum inſtitutum ſunt priore anno quindecim, viginti quatuor poſteriore.

MEDIOLANENSIS PROfeſſorum domus.

IN profeſſorum templo Mediolanenſium hebdomada quae Quadrageſimam antecedit, ad populum a Bacchanali laſciuia auocandum, expoſita eſt ſacroſancta Euchariſtia, & ab vno e noſtris Sacerdotibus hiſtoria Chriſti patientis explicari coepta ſub veſperam; continuataque in totam Quadrageſimam ternis quaque hebdomada diebus, Dominico & quarta, ſextaque feria. Eadem ſequente anno conſuetudo repetita. Nobilium ſodalitas, ſexennio ante inſtituta, magnum coepit priore anno incrementum multis e prima nobilitate ſe illis adiungentibus, qui ante ſemel ſingulis

gulis annis, nunc magno fructu pietatis crebro diuina myſteria frequentant. Inſtitutum eſt etiam, ſi non iuſtum Sodalicium, ac certis legibus deuinctum: at certe conuentus clericorum. multi enim Eccleſiaſtici ordinis, & ex ijs viri primarij certis hebdomadae diebus in noſtrum domeſticum conueniunt ſacellum; deque ſpiritalium rerum ſtudio agunt inter ſe: vno e noſtris Sacerdotibus illorum quaeſtionibus praeſidente. Manauit huius conſuetudinis vtilitas etiam ad coenobitas, tum viros, tum feminas.

Domi haec priore anno. Poſteriore abſoluta templi pars antica: aucta ſacra ſupellex, & ornatus templi. Noſtrorum numerus fratre vno imminutus Hippolyto Gauellio, coadiutore, qui vna & religioſarum virtutum exemplum imitatione dignum, & magnum nobis ſui deſiderium reliquit.

Peregre vtroque anno loca multa ſolito cum fructu obita. Et quidem priore anno Illuſtriſſimus Archiepiſcopus eam ſuae dioeceſis partem, quae ad Heluetios pertinet, obiturus, Sacerdotem noſtrum in ea peregrinatione ſibi comitem abhibuit. cuius fuit ad multas opportunitates opera perutilis. Inter diſſidia reconciliata magni fuit momenti controuerſiam compoſuiſſe inter cuiuſdam Eccleſiae Praepoſitum & plebem. e quorum diſſenſione quadriennio iam templi aedificatio intermiſſa pendebat; nunc diſſidio ſublato, ſacra aedificatio repetita. Perfectum etiam, ne iuriſdictio Eccleſiaſtica laicorum iniuria minueretur. Per autumnum Sacerdotes ſeptem varia huius ampliſſimae dioeceſis opida obiuere, Iubilaeum hoc anno noſtrorum Miſſionibus conceſſum circumferentes. Vbique magna laetitia, tanquam coeleſtes nuncij excepti, vt feſtiuo etiam campani aeris ſono multa, quo veniſſent opida perſonarent. tantaque fuit incolarum pietas, tanta de noſtrorum integritate exiſtimatio; vt ſuper ſacramentorum

per-

perceptionem, filios quoque ſuos, agroſque & ſata ijs vt benedicerent, offerrent. rati ea religione omnia a daemonum infeſtatione & tempeſtatum iniurijs tuta futura. Praeter vſitata, quae magni vbique momenti eſſe ſolent, in opido quodam primores ita infeſto odio diſſidebant, vt non modo communibus ſibi mutuo praeſtandis officijs abſtinerent; ſed etiam rixis, pugniſq. frequentibus, magno cum publico malo decertarent. non ante inde noſtri diſceſſere, quam contra omnium opinionem, incredibili cum omnium laetitia, tranquilla pace omnia componerent. Aliqui a peccandi ſimul, & patrandae caedis conſilio auocati: multi a vulneribus, varijſque iniurijs vindicati. Virginum pudicitiae, quae in diſcrimen veniebat, dote comparata, conſultum; multa adhuc tetriora flagitia, quae coquebantur, ſublata. Haec priore anno. Poſteriore opido in alio dicente noſtro, ac de bono pacis, deque malo diſcordiarum diſputante, tantus repente motus animorum factus eſt; vt multi, poſitis in concione inimicitijs, repente in mutuos amplexus conuenirent; alij ſe non ante cibum capturos ſtatuerent, quam conquiſitis inimicis, cum ijs in gratiam redirent. Eadem concione vidua mulier necem mariti interfectoribus condonauit.

COLLEGIVM MEDIOLANENSE.

TRES Partheniae Sodalitates, quae in Mediolanenſi Collegio ſunt, mire in pietate priore anno profecerunt. Extremis Bacchanalibus quadraginta horarum ſupplicationem hoc anno primum inſtituerunt, magno ſuo cum fructu, & probatione ciuitatis. cum per eos dies tantum adoleſcentium numerum, a temporis licentia auerſos, circa templa verſari tanta pietate cernerent, qui non praeſcripto ſibi temporis penſo contenti, in multas etiam horas precandi operam

quo-

quotidie traxerint. Tum ipſis adoleſcentibus maior ex ea re ad diuina myſteria iniectus ardor animi. Itaquè rem tam ex ſententia peractam, hoc anno primum inſtitutam, placuit ad inſequentis fructum temporis decernere, vt quotannis repetatur. Ex iiſdem Sodalitatibus adoleſcentes ſex ad Capuccinorum ſe tranſtulere inſtitutum, ad noſtrum duo, alij ad alia. praeter hos alij duo, item noſtri gymnaſij alumni, noſtrum item inſtitutum ſunt amplexi. Oratorium eſt cetus ſelectorum e tribus ſodalicijs. hi arctiore diſciplina, ſtudioquè maiore pietatem colunt. bis quaquè hebdomada conueniunt: ad ſtudium precandi Deum inſtituuntur accuratius: errata palam confitentur: poenas ob culpas quaſque leuiſſimas iniungi ſibi poſtulant: adeunt noſocomia frequenter: doctrinam Chriſtianam rudes edocent: quos per vrbem audiunt impie, procaciterue loquentes, modeſte corrigunt: in edomando corpore ieiunijs, cilicijs, flagellis ardor tantus, vt freno ſaepenumero ſint cohibendi. E multis ſatis ſit exemplum vnum aut alterum. Solenne erat adoleſcentulo, cum ad ſacram ſynaxim eſſet acceſſurus, ad fedas inſomniorum abigendas ſpecies, nocte, quae antecederet, cilicino thorace ſe munire: forte contigit, vt nocte quadam diligenter conquiſitum non inuenerit. ita illo omiſſo, ſe quieti dedit. nocte intempeſta dormientem inimicae imagines inceſſunt. odio obſcoeni phantaſmatis, & vſu eius luctae experrectus, proſilit e ſtrato, vt flagello moleſtam diſpellat infeſtationem. cumque ne illud quidem reperiret, linteo tantum indutus (& erat ſaeua hyems) in hortum domeſticum deſcendit; ibique tamdiu inambulauit; donec nocturno frigore ardor ſathanicus extinctus ſcelerata phantaſmata aboleuit. Alterum cum ſciſſet parens Societatem noſtram cogitare, Mediolano in patriam reuocauit; diligenterque ne pararet fugam, cuſtodiuit. omnes,

ad

ad iuuenis animum labefactandum, machinae adhibitae: matris lacrymae, patris minae, propinquorum & amicorum ſuaſiones. contra quas inuictus ſtetit animus adoleſcentis. Pater tandem, diuina perſpecta voluntate, eum denuo Mediolanum adductum, diuino ipſemet obſequio addixit.

Inuiſere diuerſis temporibus collegium hoc tres Illuſtriſſimi Cardinales, Flaminius Platus, Mediolanenſis, noſtri P. Hieronymi Plati germanus frater, Franciſcus Sfortia Romanus, & Federicus Borromeus, magni illius quondam Caroli Borromei, ſanctimoniae, & rerum geſtarum fama clariſſimi patruelis frater. omnes tum prandio, tum vario carmine, alijſque id genus argumentis honorifice excepti. Sed Borromeo, vt maiore comitatu duorum Epiſcoporum Nouocomenſis, & Veronenſis venit, ita etiam maiore apparatu voluntas explicata. Et ſane maior illi & communi nomine, & noſtro priuatim honoris ſignificatio debebatur, & quod huius ciuitatis Archiepiſcopatum hoc anno ſuſcepiſſet; & quod magno eius patrueli Carolo plurimum ipſi deberemus. ſiquidem & ſedem ad S. Fidelis, vbi nunc profeſſorum domus eſt, & Abbatiam Breranam, in qua Collegium hoc ſitum eſt, & ab ea Brerani Collegij nomen traxit; & probationis domum Aronenſem ab ipſo tanquam a fundatore accepimus. Inter prandendum habita de more concio declamatoria. A prandio datum illi drama non inelegans, quibus rebus omnibus ſe mirifice delectatum eſſe declarauit.

COLLEGIVM GENVENSE.

GENVAE diem ſuum clauſit Vincētius Portus Genuenſis tēporalis coadiutor, inſignis huius Collegij benefactor, vir mira ſimplicitate, & pro ſui ſtatus condicione, ſalutis animarū ſtudio incenſus. obediētiae,

& ora-

& orationis ad Deum cultor egregius. Speramus eum & rerum, & virtutum ſuarum a Deo O. M. praemium conſequutum. Superiore anno ex diſcipulis noſtri gymnaſij Parthenia Sodalitas eſt inſtituta, haec maiora in dies capit incrementa, & quidem anno nonageſimo quinto Romanae primariae Sodalitati eſt aggregata. & iam Dei beneficio lectos ſane fructus incipit proferre. quinque enim hoc biennio tirones diuerſis Religioſis inſtitutis, vnum peperit Societati noſtrae; cum alij multi idem habeant in votis. Nobilium congregatio & numero, & pietatis ſtudio in dies augetur. Ij doctrinae Chriſtianae rudibus tradendae patrocinium ſuſceperunt: & prudentia ſua, auctoritate, & vbi opus eſt pecunia negotium perurgent. Multi praeterea a peccandi conſuetudine abducti. famoſa meretrix, aliaeque ſex ad honeſtatem reuocatae. Alius prauorum hominum conſuetudine totum ſe ludis, comiſſationibus, & vitijs ceteris, quae illi vitae comitatur, dediderat, vnius e noſtris cohortatione reſipuit; totuſque pietati deditus, eam fecit morum mutationem; vt parentes, ac propinqui Dei gratiam agnoſcentes, tam diuinum ſibi gratulari beneficium non ceſſent. Reſtitutiones alienae rei factae non leues. Vni perſuaſum, vt bonorum quae iniuſte poſſidebat, iuſto domino poſſeſſione cederet. alius duo aureorum millia, iniuſto conquiſita lucro, quibus debebantur, reddidit. Duo viri nobiles, qui parum commode ante de nobis & ſentiebant, & loquebantur, nobiſcum reconciliati, extremo vitae tempore noſtros ſibi adeſſe voluerunt; ſiniſtram opinionem vltimo ſui iudicij teſtimonio; maledicentiam noſtris laudibus compenſantes. Reconciliati alij quoque inter ſe. Audita concione de condonandis iniurijs, duo Germani fratres, grauiter alter alteri infenſi, ſponte priſtinam gratiam reconciliarunt. alius inimicum ſuum, a quo iniuriam acceperat, in publico amplexus, ſe fore illi in poſterum

ſterum amiciſſimum profeſſus eſt. Tertius inimicum ſuum ſemel, & iterum interficere adortus irrito conatu, conſilio nefario abiecto, omnem inimico ex animo iniuriam condonauit.

Excurſum eſt in circumiecta opida, vſitatique abunde ex ijs reuecti fructus. fuitque qui continenti menſium trium peregrinatione, quadraginta ſex huius dioeceſis vicos obierit. Res accidit in vna ex his peregrinationibus diuinae prorſus benignitati tribuenda. Dabat operam noſter Sacerdos audiendis confeſſionibus in templo, in multam noctem: multoſque circa ſe habebat opidanos, occaſioni praeſtolantes. quibus omnibus cum illa nocte ſatisfacere non poſſet, feſſus iam continentis operae longitudine, eos beneuola oratione a ſe miſit, reiectos in diem poſterum. Egreſſis omnibus e templo, tectum iam vetuſtate putridum, totum repente collapſum vna omnes ruina oppreſſiſſet, niſi eos mature diuina prouidētia periculo ea ratione ſubtraxiſſet.

Miſſi praeterea circa Domini natalia anno huius biennij priore rogatu Senatus in Corſicam inſulam Sacerdotes quatuor ſumma Praelatorum, & magiſtratuum gratulatione excepti ſunt. Digreſſi ad opus, bini totam ſibi partiti inſulam in adultam vſque aeſtatem peragrarunt: Sed, vt ad homines fere inopes duro ingenio, aſpero cultu, victuque aſſuetos venerant, laborum, & incommodorum abunde perceperunt. Iter pedibus faciebant; ſaepeque perpetuis montium iugis ſummo feruore diei, & ſuarum ſarcinularum onere grauati; vt non ſine multo ſudore, & puluere praeter laſſitudinem, ad finem diurni cuiuſque itineris peruenirent. nec ſane, ad recreandum ex fatigatione corpus, copia ſatis idonea ſuppetebat. victus tenuis & ruſticanus: hoſpitia incommoda, & nonnunquam ſub dio data. non tamen illos, ex magnitudine fructus, ſpiritali dulcedine Diuina Prouidentia fraudauit. Erant illis haec ſolennia.

I Mane

Mane peracto ſacro, concio de illius diei habebatur Euangelio. in qua illi praecipue loci tractabantur, qui ad peccati deteſtationem, vitae, morumque correctionem pertinerent. Sed in primis vitia cuiuſque loci propria refellebantur; quae vel Parochorum, vel primariorum virorum ſermone cognoſcebant. Dimiſſa concione, confeſſionibus audiendis in noctem ita dabatur opera, vix vt vacui temporis tantum eſſet, quod curando corpori daretur. Ingens ad eos hominum concurſus, tanto cum fructu animorum, vt laborum incommodis praeponderaret. Vitia longo tempore inolita, vt in rudi gente neceſſe eſt, multa ſublata: contractus iniuſti reſciſſi, & correcti; ſuperſtitiones, quas impia olim Maurorum turba, rerum potita, infuderat, abolitae: ſui officij parochi admoniti: edocti populi non licere priuatim iniurias vlciſci. Magno denique cum animarum fructu coloni impigri operam in aſperis ingenijs ad pietatem informandis poſuerunt. vt ſi vel labores, vel populorum indigentiam conſideres, circa Italiae fines Indicam prouinciam dixeris eſſe repertam. Septem ipſis menſibus inſula tota perluſtrata, rediere.

Lucam liberam Hetruriae ciuitatem anno poſteriore concionum cauſſa Sacerdos ex hoc Collegio profectus Quadragenarij ieiunij tempore, nobiles, & opulentos adoleſcentes ad frequentem Sacramẽtorum vſum, & tantum pietatis aſſumendum ſtudium permouit, vt admirationi ciuitati eſſent. Indigentium, quorũ ingens per id tempus erat numerus, cauſſam egregie apud Senatum egit. Et cum pecunia, quae tãtae indigentiae ſufficeret, in praeſens non ſuppeteret, bene magnum panis numerũ diſtribuendũ curauit. Tum quod in primis praeſentem difficultatem magnam partem expediuit, frumentum publicum curauit vili diſtrahendum: vt in eo duodecim tredecimue millium aureorum ciuitas iacturam fecerit. Matrona nobilis praeterea mille aureos in

egentes erogauit. Tantum praeterea pecuniae a priuatis corrogatum, vt plus trecenti inopes, qui ſoluendo non eſſent, e cuſtodia emitterentur.

COLLEGIVM TAVRINENSE.

FERAX fuit argumentorũ hoc biennio Taurinenſe Collegium: quare quae vtroque anno geſta ſunt accuratius erunt diſtinguenda. Ac priore quidem anno fauſtum ab egregia Sereniſſimi Ducis erga nos voluntate initium faciemus. Is die feſto Sanctorum Solutoris, Aduentoris, & Octauij huius ciuitatis Patronorum, quorum corpora apud nos ſeruantur, cum Sereniſſima coniuge & filijs, Miſſae ſacro, & Veſpertinis horis in noſtro templo interfuit. Ijdem cum Archiepiſcopo, & eius Vicario, qui poſtea Aſtenſis Eccleſiae Epiſcopus eſt factus, diem totum nobiſcum vna traduxerunt. Idem poſtea Sacerdotem noſtrum, qui illi eſt a confeſſionibus, cum morbo decumberet, duorum tantũ nobilium comitatu ſub noctem inuiſit: duaſque horas cum ipſo ſolus pijs ſermonibus traduxit. Idem, ad templi promouendam aedificationem, mille & ducentos aureos dono dedit: quinque alia millia, ad fiſcũ deuoluta, in idem opus attribuit. & neque parte deminuta, ſed integra ſine vllo intertrimento ad nos venirent, illa ſuo ſumptu exigi mandauit. Sed veniamus ad operam. Sacerdos e noſtris miniſtrum haereticum ad veritatis lucem adduxit intuendam: quam ille ita adamauit, vt optet eam ijs refundere, quibus antea, in errore conſtitutus, tenebras offuderat. Multis praeterea commodis noſtrorum hominum induſtria obuiam eſt itum: multi e multorum & variorum genere peccatorum extracti: ſed praecipue muliebri pudicitiae conſultum, puellaeq; in tuto collocatae. Non erit ad exemplum inutile illud referre, & ſi non ſine noxa aliquorum.

Puellam duodeuiginti annorum biennio toto precibus, iurgijs, minis, verberibus impurus pater pellicere non deſtitit, vt viri nobilis, qui illius delibare florem expetebat, procacitati obtemperaret: eoque res deducta erat, vt puella, quando alia non poſſet ratione, clam veneno ſibi comparato, ſui ipſius nece, virili prorſus animo virginitatem ſuam ab iniuria vindicare conſtituerit. Sed non permiſit Diuina Bonitas tam nobilem animum tantum in ſe facinus admittere. nam id vbi reſcitum eſt, data eſt opera per noſtros, vt illius & integritati, & incolumitati conſuleretur; ſceleratoque patri eſca è faucibus, & impio proco praeda e manibus eriperetur. Aliam viduae matris quamuis nolentis, ac repugnantis inopia propemodum perſuadederat; eamque qui magiſter illi pietatis eſſe debuit, ad ſe proijciendam prope animabat. negabat enim ſcelus eſſe, virginem interdum colloqui cum viro amatore; ab eo litteras, & munera accipere, & reddere. proh ſcelus indignum: peſtiferam vendi doctrinam obtentu pietatis inuolutam. nec mirum nefarijs vicinarum haereſum exhalationibus, loca etiam ſalubrioris coeli ſubinde appeti. Pari ratione noſtrorum opera vtriuſque & matris, & filiae periculo ſubuentum. Beatae quoque Virginis Sodalitas nonnihil hoc anno ſuppeditauit ad ſcribendum. Adoleſcens ex ea nobiliſſimus patrocinium ſuſceperat alterius adoleſcentis. is die quodam incidit in armatam iuuenum cateruam eorum, qui ad hanc vrbem ſtudiorum cauſſa ex diuerſis locis confluunt. hi illum ipſum, quem hic ſuſceperat in clientelam, ad corruptelas appetebant: & erant ad viginti. hunc continuo ſtrictis gladijs circunſiſtunt. erat omnino eorum vulneribus concidendus, cum & ſolus eſſet, & nullis alijs tectus armis, quam pietate, & ſanctiſſimae matris patrocinio. tamen cum punctim, caeſimque a viginti validis, & effrenatis inimicis peteretur; nullum tamen ad viuam cutim vulnus

nus deſcendit; integerque & illaeſus, diſciſſis tantum a ferro indumentis, euaſit. Acceſſere ad ingenui adoleſcentis probitatem, quo magis eluceat diuinum patrocinium, etiam pia merita parentis. Nam illa ipſa hora, qua adoleſcentis vita in diſcrimine tanto verſabatur, eius pater bene magnam pecuniam in pauperum eleemoſynam, piaque opera diſtribuebat. Vterque Diuina miſeratione ſuae pietatis dignum fructum tulit. Non minus praeſens Diuinae Matris auxilium in diſcrimine alio perſpectū eſt. Adoleſcens e prima nobilitate egregie formoſus apud nos ſacra obit myſteria. Is quamuis antea, iuuenum more nobilium, armis deditus, & ludis, viuendi licentiam ſectari viſus eſſet; pudoris tamen, & caſtimoniae florem integrum, illibatumque in medio Babylonis incendio conſeruauit: diuinamque Matrem peculiari cultu ſemper in honore habuit. Is die quodam ſub veſperam a laſciuo ſodalium grege in domum peregrinae mulieris deducitur, ex ea fece haud dubie, vt indicauit exitus, qua & Samia illa mater, quae habitabat Rhodi. Sed nimirum voluit Diuina prouidentia cordati alioqui adoleſcentis imprudentiam paterna animaduerſione caſtigare: vt diſceret in poſterum, non ſe tam lubrico periculo committere. In ea Vulcani officina, vt loci fert licentia, a laſciuiente iuuentute nugis, iociſque horis aliquot traductis, monuit tempus eſſe ſuam cuique domum repetendam. hic impura hoſpita ſe in lecto collocat: iuuenemque quem dicimus, ad lecti ſocietatem ineundam prouocat. addunt animos ſodales; beatamque illius ſortem praedicant: ac, niſi praeſto diuina Parens affuiſſet, quam leui momento quantum, quamque irreparabile damnum miſer adijſſet? Is qui nunquam ſe in tanto conſtitutum diſcrimine ſenſiſſet, diuinae Matris ope fultus, e flagitioſa domo & ſodalium impuro grege ſe proripuit. Sed non paruo illi ſtetit imprudentia. Siquidem tam acri-

bus libidinum incendijs a daemone eſt ea nocte agitatus; vt omnis praeteriti ſolatij memoria in caſtae mentis ſupplicium verteretur; maloque ipſe ſuo doctus, torpore omni ex animo excuſſo, maiore ardore ad ſtudia colenda pietatis totum ſe conuertit; ieiunia & ea quidem arcta, crebraque frequentiorem ſacramentorum, & piarum precationum ſuſcepit vſum; Aedem Lauretanam adijt: ſacroque in ſanctiſſimae Virginis cubiculo voto ſe caſtitatis obligauit. Romam inde piorum locorum cauſſa perrexit. Quotquot inuenire potuit de B. Virgine ſcriptos libros, eiuſque imaginum tabulas nobiliores coëmit: domeſticumque quod ſibi inſtruxit ſacellum ornauit. & nunc, vt rebus humanis multam ſalutem dicat, Capuccinorum cogitat religionem. Haec domi. peregre excurſionibus aliquot opida permulta adita: & vſitatis Societatis miniſterijs exculta. Duo in caſtra aduerſus perduelles, Ducis poſtulatu, miſſi, magno ſolatio militibus fuere, ijs praeſertim, qui opidum Bricheraſcum obſidebant: noſodochio ſaucijs curandis inſtituto, ſtipeque ad eos leuandos corroganda, & animae inprimis vulneribus remedijs adhibendis.

Secuſium celebre eſt opidum in vallibus Allobrogũ. huc Summi Pontificis mandato miſſus Sacerdos cum fratre, tantum cura & labore profecerunt, vt res Chriſtiana, quae ante afflicta, & proſtrata nomen tantum retineret, in ijs locis erigeretur. idque datis ad P. Prouincialem litteris ipſe eius Eccleſiae Antiſtes ſignificauit. Placuit igitur ipſam epiſtolam his litteris inſerere.

Euntibus duobus hiſce patribus ad admodũ R. P. V. (his enim verbis P. Prouincialẽ alloquitur Antiſtes) *vt ipſam de obito munere ſibi a R. Paternitate veſtra demandato certiorem facerent, non potui non ijs aliquid litterarum dare, eamque admonere de rebus, quas ipſi, pro ſua fortaſſe modeſtia praeteribunt.*

bunt. Nam etſi, ſublatis indicijs bellum ſubito coortum magnum attulit impedimentum, ad diuini verbi ſemen in finitima haereticorum loca, vt ipſi optabant, inſerendum: tanti tamen fuit huius metropolitanae Eccleſiae ad priſtinam integritatem reuocatio; vt ad dioeceſim vniuerſam vtilitas promanarit. ſenſim enim opida reliqua ad optima, quae ipſi reliquerunt, accipienda inſtituta ſe comparant: quae, ipſa die tranquillitatem rebus afferente, cum Deo bene iuuante conſtituentur. Tribus maxime rebus haec, quam modo accepi, Eccleſia laborabat. Eccleſiaſtica diſciplina in clero, in diuino cultu pietate, & nitore; & religionis cognitione in populo. haec tria incommoda ſtrenue hi patres ſubleuarunt: magnumque eius rei ſuſtentandae iecere fundamentum. idque ea modeſtiae, & prudentiae laude; vt omnes plane intelligant, & fateantur, longo meliore loco ſe habere rem, quam cum illi huc ſe contulerunt: fauſtumq. ſibi diē illum praedicent, cum Summo Pontifici, & Paternitati V. venit in mentem illos ad hoc munus deſtinare. Et, vt hinc exordiar; cum V. P. aliquanto ante, quam P. Franciſcus Staulius huc veniret, Io. Baptiſtam Bottinum Societatis alumnum mihi commodaſſet; vt puerorum, puellarumq. animos ad Chriſtianae diſciplinae imbibenda rudimenta compararet, tantum in eo genere profecit; vt per filiorum cauſſam, parentum omnium animos ſibi deuinxerit. Qui nunc tanto affecti beneficio, tum ad ſacramenta frequentanda, tum ad reuerentiam Ec-

cleſiae miniſtris exhibendā ſe praebent multo quam ante promptiores. Tum ipſi pueri ſacrorum munuſculorum illecti pietate, ſanctarum imaginum, coronarum, numiſmatum, ſacrorum agnorum, piorumq. libellorum diſtributione, ardentius in dies excitantur. Et vero haec puerorum inſtitutio laetiſſimos in dies parit fructus modeſtiae, pietatis, obſeruantiae, & aduerſus natu grandes reuerentiae; vt vere appareat; Doctrinae Chriſtianae explicationem ſeminaria eſſe bene moratarum ciuitatum. Nam cum in his locis puerilis aetas antea vaga, & à diſciplina auerſa, nugis, ludiſq. tota eſſet intenta: nunc magna contentione certant inter ſe, quis omnium optime praecepta ediſcat; quis aptiſſime pronunciet, eleganitiſſimeque ſacra doctrinae Chriſtianae carmina decantet. vt iam compita, & viae, in quibus ante profanae cantilenae audiebantur, nunc ſacris hiſce perſonent carminibus. atque vſque eo res increbuit; vt puella trimula, dum infanti fratri cunas agitaret, ad conciliandum ei vocis blandimento ſomnum, tritum illud puerile carmen obcineret, quo nobis precamur aditum ad caelum. Interim cum alij circa populi magno Bottini fratris, eiuſque inſtitutionum deſiderio tenerentur, quamuis ob itinera bello infeſta, vltro, citroque tuto commeare non liceret; quinque tamen opida adiuit; ibique ſanctarum virtutum veſtigia reliquit. Erant ex ijs opidis tria valde hæreſibus infecta: ab omnibus tamen auditus eſt, & in honore habitus: optantq. ad ſe etiam P. Stau-

lium

lium venire. quem ſi ad nos remittere, & ſuam caritatem erga nos continuare Paternitati V. placuerit, cum ſublato metu itinerum licebit, poterit illorum votis ſatisfacere. Hactenus de populi erudiendi ratione. Quod ad diuinum cultum attinet, ornatumq. templorum, ante aduentum horum Patrum ſqualebant omnia; & contagio vicinarum hæreſum, ſacri ritus, ſacerque cultus deſpectui habebantur: multique ritus parum ſinceri, aut alieni ſe infuderant. nunc illorum aduentu, diligentiaque, mutata omnia; atque ad decentem nitorem, dignitatemque reuocata. ita, vt, quamuis vetere manente inopia, diuina tamen officia honeſto cultu, & cum dignitate celebrentur. Nam & frater altaria primum ſua manu perpurgauit, concinnauitq.: ſacrarium compoſuit; apteque in eo omnia diſpoſuit: caſulas refecit, variaque reſarſit indumenta: quae antea eſſent inutilia, nunc iam vſui eſſe poſſunt. & P. Staulius ad altiora vocatus miniſteria, meos inſtruendos ſibi ſumpſit Sacerdotes. rationem eos docuit rite, & cum pietate diuina officia perſoluendi; Miſſae ſacrum, omiſſis alienis cerimonijs, ad ritum Romanae Eccleſiae peragendi. vt renata eſſe omnia horum duorum opera videantur. Et cum hanc Eccleſiam matricem antiquiſſimam totius huius Vallis ſuperiorum temporum incuria afflictam, ac paene proſtratam accepiſſem, ad oues ad ſuum paſtorem reuocandas, imminente Paſcha, comminatione cenſurae vtendum fuit, ſi quis meo iniuſſu alteri, quam proprio Sacer-

doti

doti peccata confeſsione aperiret. ita partim voluntate, partim metu ad ſuum quiſque Sacerdotem reuocati. at nunc magno cum animorum bono ſacra myſteria in ſua quiſque Eccleſia frequentant. Qua in re egregia exſtitit P. Franciſci opera, audiendis multa dexteritate confeſsionibus, nodiſque multis conſcientiae difficilibus diſſoluendis; multiſque opinionum prauitatibus, ſuperſtitioſiſq. deliramentis abolendis: vt feminas puerperas capitaliter peccare exiſtimarent, ſi antequam benedictionis cauſſa Eccleſiae ſe ſiſterent, opus facerent. Haec aliaque multa fediora, Patris induſtria ſublata. Diſsidentes praeterea reconciliauit, adulteria, pellicatuſq. ſuſtulit. haereticos ad veritatis lumen inuitauit. collapſum ſanctiſsimi Sacramenti ſodalicium, rem omnium opinione deploratam, reſtituit. & nunc ſpes eſt, breui Sodalicium alterum Roſario dicatum, excitatum iri. Ex quo Paternitas V. liquido intelliget, quanti interſit, tales diuinorum miniſteriorum magiſtros ad ea, quae iam affecta ſunt, conficienda, primo quoque tempore redire. Nam neque P. Staulium aequum eſt inclinantem iam vicinorum haereticorum ad fidem reuocationem; & multorum Secuſianorum, qui teneri adhuc in ſtudio pietatis titubant, curam deſerere; neque fratrē Bottinum huius Vallis incolas vtilitate ſuarum inſtitutionū defraudare.

Hactenus Secuſiani Antiſtitis Epiſtola. Addunt Prouinciales litterae multis in locis Doctrinae Chriſtianae ſcholas noſtrorum opera inſtitutas: rem ante illorum

aduentum inauditam. ad quas non tenerae ſolum & viridioris, ſed etiam prouectae aetatis viri, feminaeq. confluunt: haereticos, quibus in opidis verſantur, ad noſtros audiendos libenter cum filijs veniſſe: ſacrorum munuſculorum, ſacratae praeſertim agni cerae beneficio, aegrotos conualuiſſe: feminas partus difficultate laborantes feliciter fetum edidiſſe: lactentes infantes, quod antea nequirent, alacriter lac ſugere coepiſſe: puellam macie confectam, vt vix ſola cutis oſſibus haereret, priſtinam ſanitatem recepiſſe. Super haec in omnium tum Catholicorum, tum haereticorum oculis illuſtre diuinae vltionis documentum contigiſſe. Haereticus militum praefectus, cum, profligato perduellium exercitu, Securio recederet; in templum S. Lazari non longe diſſitum ſeceſſit; ibique in contumeliam religionis ad altare ventris onus egeſſit. ſed non diu tulit facinus impune. digredienti diſploſus ab arce ſclopus cor impio homini e medio pectore auellit.

Groliaſcum opidũ praeterea non longe diſſitum per Quadrageſimam profectus frater vnus magno cum opidanorum bono concionem habuit: viroſque primarios duos, affinitate coniunctos, ſed animis diſcordes reconciliauit. quorum diſſidia & difficilia explicatu erant, & opidum in factiones duas diſtrahebant. Eos igitur Taurinum euocatos, ipſo, quo Chriſtus, noſtra ſalus, paſſus eſt die, quibus voluit conditionibus (nam ei rem omnem permiſerat vterque) eos in ſacello Congregationis, nobilibus aliquot praeſentibus, ſancta pace in veteris amicitiae, & coniunctionis gratiam reſtituit. Haec nonageſimi quarti anni ſumma.

Is qui ſucceſſit annus cum diuina gratia fauſtus fuit, felici fetu ſeptem alumnorum, quos ex hac vrbe Societati maturauit: alijs vero familijs multo plures, noſtrorum nullo deſiderato. Auxere praeterea ſubinde noſtrorum numerum, & nonnunquam paene duplicarunt,

carunt, noſtro magno cum moerore, ſimul & laetitia cariſſimi nobis patres, fratreſque, qui e Gallia eiecti, extorres egentes, alienas terras quaerere coacti, nobis & ſua calamitate commiſerationem, & forti virtute admirationem, & exemplum praebuerunt. Eorum multi ex itinere huc appulerunt. quos in tam aduerſo rerum ſtatu non modo viros, & viros fortes, ſed conſtantia & aequitate animi ſua vocatione digniſſimos cognouimus. Sacerdotes aetate graues, ſuis pulſos ſedibus, omnium rerum egentes, difficillimo anni tempore, horrentia Alpium iuga tanta animi alacritate peragrare: eam ſibi patriam forti animo putantes, quam Diuina Prouidentia, obedientia interprete datura ſit. Ea, quae a noſtra tenuitate proficiſci potuerunt, caritatis, humanitatiſq. officia, deſiderata non ſunt. Sed ad ſpiritalem veniamus operam. Hic quoque, vt Mediolani, e Parthenijs Sodalitatibus, tum quae in noſtro, tum quæ in Coniunctorum contubernio ſunt, cetus ſelectus eſt adoleſcentium, qui arctiore item diſciplina, & ſtudio magis aſſiduo pietatem colant. eorum plerique religionem, & maxime Societatem meditantur. Tantuſq. virtutum odor ex horum iuuenum pietate ſe diffudit; vt & nonnulli, qui huic bono antea aduerſabantur, illorum ſtudia nunc aemulentur; & alij magna contentione flagitent, ſe in eum numerum adſcribi. Multi praeterea a peccandi conſuetudine abducti. in ijs decem mulieres e turpi ceno extractae: ab adulteris aliae auulſae. Conquiſitis item eleemoſynis magnus egentium numerus multis in rebus eſt adiutus.

MISSIONES COLLEGII Taurinenſis.

ARCHIEPISCOPATVS Taurinenſis dioeceſim inſpecturus vnum e noſtris Sacerdotibus, vt bieu-

biennio ante, ſecum ire voluit. quadraginta ſex opida, ſeu populos luſtrarunt. Tanta diuinarum rerum inſcitia ſaepe reperta; vt non Chriſtianorum, ſed agreſtium barbarorum in India, alijſue tranſmarinis oris pagos te obire crederes. Eadem opera eaedem, quae biennio ante, vbi opus fuit, vtilitates illatae. Illud additum praeterea: haeretici decem ad Catholicam fidem reuocati. In his adoleſcens hæretici miniſtri filius, Graecis, & Latinis litteris inſtructus. Ad eum carcere detentum conſolandi cauſſa cum veniſſet noſter, delectatus eſt ille quidem Chriſtianae caritatis officio. at vero cum ad ſermonem de religione ventum eſt, expedienda doctrinae arma vtique fuere. Diſputatum eſt in horas tres, veritas egregie defenſa. fuit tamen, adoleſcente flagitante, iterum eadem repetenda diſputatio. ſed ne hac quidem firmior quam priore ſtetit vanitas. Decem ex epiſtolis B. Pauli ad Romanos, & Hebraeos, adoleſcens teſtimonia propoſuit: ad quae excutienda Graecus fuit codex adhibendus. quae omnia ita luculenter noſter explicauit, veritas, vt triumpharet. Haeſit ille tamen in ſua pertinacia aliquandiu: ſed tandem veritatis victus lumine, manus dedit. Mulier haeretica cum filiabus tribus, quarum natu maxima nondum annum duodecimum exegerat, ſtatuerat ad Eccleſiam redire. id cum reſciſſet vir & haereticus, & diabolici ſeminis miniſter, relictis filiabus, matrem longe inde aſportauit. Sed ſperandum Deum in tempus aliud diſtuliſſe. noſter filiolas apud propinquam feminam catholicam, Catholica fide imbuendas collocauit. Haereticus alius non ignobilis, audita noſtri Sacerdotis concione, veritatem intuitus eſt; nec ſine lacrymis ſe primo quoque tempore ad Eccleſiam Catholicam promiſit rediturum. ſed quo minus id faceret in praeſenti, impediri ſe, quod multas inter haereticos pecunias implicitas haberet; quarum iactura ſibi eſſet facienda, ſi ab eorum conta-

gione ſe abiungeret. Sed quamprimum operam daturum, vt verſura facta, in loca tutiora tranſmittantur. Simultates praeterea & multae, & periculoſae, magno publico cum bono, inter multos ſublatae: tum duo opida quintum iam annum grauiſſimis inter ſe odijs & mutuis caedibus infenſa, ſumma cum omnium gratulatione, & laetitia, ad amicitiam, & concordiam ſunt reuocata.

Salutium miſſus Viſitator Apoſtolicus, rei Chriſtianae in ea dioeceſi inſpiciundae cauſſa, duos e noſtris Sacerdotibus ſecum adduxit. hi quotidie inter Miſſae ſacra ſermonem diuerſis in templis ad populum, diebus feſtis in primario templo concionem, Veſpere rurſus, conuocato ante Auguſtiſſimam Euchariſtiam ad orandum populo, accommodatam ad tempus hortationem habuerunt. Parochos & Sacerdotes multum ad ſua obeunda munera, plurimum vero vniuerſum populum quadraginta diebus, quibus ibi morati ſunt, vſitatis ceteris Societatis muneribus iuuerunt.

Ad Caſtra praeterea Sabaudiae Ducis tres e noſtris Sacerdotibus, Aprili exeunte euocati, inſtabat enim cum hoſte pugna. Voluit autem Dux milites, quamuis graui illius edicto circa feſtum Paſchae confeſſi eſſent; tamen ante proelium rurſus confeſſione expiari. Piae tanti Principis voluntati eſt abunde ſatisfactum: nec prompta militum pietas deſiderata eſt: ita vt imminente proelio, ſumptis armis, multi, equites praeſertim, rurſus ad Sacerdotem repetendae expiationis cauſſa ſe conferrent. Pugnatum eſt ad horas quinque; & fauente numine noſtrorum pietati, felici euentu, clade perduellium. Noſtri inter ſe, partitis vicibus, quandiu proelium fuit, cum imbelli omni multitudine, ante crucem, quam ſeorſim loco conſpicuo ſtatuerant, precationi operam dederunt. Fuſis hoſtibus, cum Sereniſſimus, caſtris obequitans, ad Crucem peruenisſet, ex equo deſiliens,

liens, eam veneratus, pium noſtrorum officium ſibi gratum accidiſſe ſignificauit. Elatis ex acie ſaucijs noſtri praeſto fuere; omniq. ope, quantum praeſens cuiuſque rerum ſtatus poſtulabat, eorum tum corporibus, tum animis auxilium tulere. Haec calendis Maijs acta. Poſtero die Hoſtes, qui in munitione obſidebantur, deditionem fecere. Ita V. Nonas, qui dies Inuentioni S. Crucis ſacer eſt, ſolenni ſupplicatione, prælata ad quam tempore proelij ſupplicatum eſt, Cruce, in hoſtium arcem intratum eſt: ipſaque Crux, victoriae ſignum in excelſa turri collocata.

COLLEGIVM VERCELLENSE.

VERCELLIS priore anno ſacro Aduentu in primario templo conciones erat habiturus P. Antonius Sambuſita Collegij Rector. Sed primo habendae concionis die in morbum incidit, quo die quadrageſimo extinctus eſt. Ad eum cum natali nocte Chriſti Domini ſacra Euchariſtia perlata eſſet, praeſentiens eo morbo ſe vitae munere functurum, pronunciata generali confeſſione, ad Chriſtum breuē Latinam habuit orationem; qua Catholicae fidei dogmata profeſſus, multa, quae ſibi Deus beneficia contulerat, commemorauit, illudq; maxime, quod ſibi in Socierate, & viuendi, & moriendi feciſſet poteſtatē: poſtremo animam illi ſuam cōmendauit. idque tanto cum animi ſenſu, vt qui aderant, tenere lacrymas non poſſent. Multos multo cum fructu annos ille egerat in Societate. Eum & in munere pro Rectore, & paucis menſibus in morte ſequutus eſt P. Io. Baptiſta Beluiſius. Itaque paucorum menſium ſpatio bis ſuo Rectore parua huius Collegij nauicula priuata eſt. Vterque in diuturno morbo patientiae, & manſuetudinis ſpecimen dedit, vt medicus tantam animi praeſentiam, & erga ſuas curationes obſeruan-

ſeruantiam & miraretur & praedicaret.

Hoc poſteriore anno primum ſacrae pomeridianae lectioni in noſtro templo initium factum eſt, ipſo die feſto Sanctiſſimae Trinitatis. ipſa ſanctiſſima Trias felicibus euentis cuncta ſecundet.

Reuerendiſſimus Apoſtolicus apud Sabaudiae Ducem Nuncius hac iter faciens, magnam erga nos beneuolentiam praeſetulit. In ſummo templo cum Veſpertinis perſolutis precibus, magno canonicorum, ac nobilium virorum comitatu deduceretur, conſpicatus in turba noſtrum Sacerdotem nihilominus ſuſpicantem, ad eum adit, peramanter ſalutat, familiariter complectitur, congreſſum gratulatur. denique poſt multa beneuolentiae ſigna, quibus quanti noſtrum faceret ordinem declarauit: ſe noſtri ſtudioſum, ac noſtros domi viſendi cupidum profeſſus, poſtridie noſtrum adijt templum, ſacrae rei faciundae cauſſa. redijtque die tertio: nobiſcum pranſus eſt: oratiuncula ex tempore parata, ac pro loci tenuitate, & breuitate temporis, Graeco, Latino, & Italico carmine exceptus eſt. Quae res ſcholarum noſtrarum auxit & exiſtimationem, & diſcipulorum numerum.

NOVOCOMENSE COLLEGIVM.

NOVOCOMI hoc priore anno primum auctoritate Epiſcopi, noſtri ordini amantiſſimi, Vicario, & Clero approbantibus ius concionis in Principi templo non modo non poſtulantibus, ſed ne conſcijs quidem nobis datum eſt. nam anteà veteribus huius vrbis coenobitis tantum locus erat, in orbem cuique coenobio ſuo anno recurrente. Idque vt extaret ſuae erga nos voluntatis monumentum Reuerendiſſimus Antiſtes in publicas tabulas referri voluit. quae res etſi parum noſtris rationibus, noſtraeque quodam modo immu-

immunitati conducere viſa eſt; ad beneuolentiam ſaltem declarandam fuit opportuna. Concioni datus eſt is, qui mirum excitauit noſtrarum concionum deſiderium: optantq. Saepius noſtrae vicis annum recurrere. Habuit idem ad moniales ſaepe adhortationes. quarum coenobia quinque, auditis Virginum confeſſionibus, noſtrorum opera multum ſunt adiuta. In ijs Virgo emenſa tempus tirocinij, ſpiritu noſtrae hauſto doctrinae, antequam profeſſionis vota nuncuparet, omnia, quae apud ſe priuatim ſibi clauſtri legibus liceret retinere, communem ad matrem detulit: negans decere virginem, quae ſe totam Deo penitus dicauit, quidquam ad proprium ſibi vſum poſſidere, quod non habeat cum Virginibus ceteris commune. In alio coenobio, auditis de paupertate Euangelica ſermonibus, re inter ſe deliberata, & conſilijs multis agitata, matres tandem communi ſententia ſtatuerunt Euangelicam amplecti paupertatem. Ita omnes, quidquid quaeque haberet apud ſe, in commune contulerunt. Auctus templi ornatus ſacra tabula magna beneuolorum ciuium impenſa. Imaginem habet Chriſti e cruce pendentis, & hinc S. Amantij quondam Epiſcopi Comenſis, hinc S. Iulianae Virginis Alexandrinae, & martyris. quorum ipſo in templo reliquiae ſeruantur: illius magna corporis pars, huius totum paene caput. Additũ etiam altare ex integro lapide, quo ipſae conditae ſunt reliquiae, & a Reuerendiſſimo Idibus Ianuarijs ſolenni ritu conſecratum. Haec priore anno.

Poſteriore in gymnaſio acer ſtimulus acceſſit excitandae adoleſcentium induſtriae. Nam ad vmbratilem illam formam Reip. qua fictis honorum titulis adoleſcentes pro ſuo quiſque proceſſu exornantur, noua acceſſit ciuilium vmbra actionum. Faſtorum librum vnaquaeque ſibi ſchola comparauit, in quem quid quiſque laude dignum geſſerit diebus ſingulis, multo cum ho-

bus libidinum incendijs a daemone eſt ea nocte agitatus; vt omnis praeteriti ſolatij memoria in caſtae mentis ſupplicium verteretur; maloque ipſe ſuo doctus, torpore omni ex animo excuſſo, maiore ardore ad ſtudia colenda pietatis totum ſe conuertit; ieiunia & ea quidem arcta, crebraque frequentiorem ſacramentorum, & piarum precationum ſuſcepit vſum; Aedem Lauretanam adijt: ſacroque in ſanctiſſimae Virginis cubiculo voto ſe caſtitatis obligauit. Romam inde piorum locorum cauſſa perrexit. Quotquot inuenire potuit de B. Virgine ſcriptos libros, eiuſque imaginum tabulas nobiliores coëmit: domeſticumque quod ſibi inſtruxit ſacellum ornauit. & nunc, vt rebus humanis multam ſalutem dicat, Capuccinorum cogitat religionem. Haec domi. peregre excurſionibus aliquot opida permulta adita: & vſitatis Societatis miniſterijs exculta. Duo in caſtra aduerſus perduelles, Ducis poſtulatu, miſſi, magno ſolatio militibus fuere, ijs praeſertim, qui opidum Bricheraſcum obſidebant: noſodochio ſaucijs curandis inſtituto, ſtipeque ad eos leuandos corroganda, & animae inprimis vulneribus remedijs adhibendis.

Secuſium celebre eſt opidum in vallibus Allobrogū. huc Summi Pontificis mandato miſſus Sacerdos cum fratre, tantum cura & labore profecerunt, vt res Chriſtiana, quae ante afflicta, & proſtrata nomen tantum retineret, in ijs locis erigeretur. idque datis ad P. Prouincialem litteris ipſe eius Eccleſiae Antiſtes ſignificauit. Placuit igitur ipſam epiſtolam his litteris inſerere.

Euntibus duobus hiſce patribus ad admodū R. P. V. (his enim verbis P. Prouincialē alloquitur Antiſtes) *vt ipſam de obito munere ſibi a R. Paternitate veſtra demandato certiorem facerent, non potui non ijs aliquid litterarum dare, eamque admonere de rebus, quas ipſi, pro ſua fortaſſe modeſtia praeteribunt.*

bunt. Nam etſi, ſublatis indicijs bellum ſubito coortum magnum attulit impedimentum, ad diuini verbi ſemen in finitima haereticorum loca, vt ipſi optabant, inferendum: tanti tamen fuit huius metropolitanae Eccleſiae ad priſtinam integritatem reuocatio; vt ad dioeceſim vniuerſam vtilitas promanarit. ſenſim enim opida reliqua ad optima, quae ipſi reliquerunt, accipienda inſtituta ſe comparant: quae, ipſa die tranquillitatem rebus afferente, cum Deo bene iuuante conſtituentur. Tribus maxime rebus haec, quam modo accepi, Eccleſia laborabat. Eccleſiaſtica diſciplina in clero, in diuino cultu pietate, & nitore; & religionis cognitione in populo. haec tria incommoda ſtrenue hi patres ſubleuarunt: magnumque eius rei ſuſtentandae iecere fundamentum. idque ea modeſtiae, & prudentiae laude; vt omnes plane intelligant, & fateantur, longo meliore loco ſe habere rem, quam cum illi huc ſe contulerunt: fauſtumq. ſibi diē illum praedicent, cum Summo Pontifici, & Paternitati V. venit in mentem illos ad hoc munus deſtinare. Et, vt hinc exordiar; cum V. P. aliquanto ante, quam P. Franciſcus Staulius huc veniret, Io. Baptiſtam Bottinum Societatis alumnum mihi commodaſſet; vt puerorum, puellarumq. animos ad Chriſtianae diſciplinae imbibenda rudimenta compararet, tantum in eo genere profecit; vt per filiorum cauſſam, parentum omnium animos ſibi deuinxerit. Qui nunc tanto affecti beneficio, tum ad ſacramenta frequentanda, tum ad reuerentiam Ec-

cleſtae miniſtris exhibendā ſe praebent multo quam ante promptiores. Tum ipſi pueri ſacrorum munuſculorum illecti pietate, ſanctarum imaginum, coronarum, numiſmatum, ſacrorum agnorum, piorumq. libellorum diſtributione, ardentius in dies excitantur. Et vero haec puerorum inſtitutio laetiſſimos in dies parit fructus modeſtiae, pietatis, obſeruantiae, & aduerſus natu grandes reuerentiae; vt vere appareat; Doctrinae Chriſtianae explicationem ſeminaria eſſe bene moratarum ciuitatum. Nam cum in his locis puerilis aetas antea vaga, & à diſciplina auerſa, nugis, ludiſq. tota eſſet intenta: nunc magna contentione certant inter ſe, quis omnium optime praecepta ediſcat; quis aptiſſime pronunciet, elegantiſſimeque ſacra doctrinae Chriſtianae carmina decantet. vt iam compita, & viae, in quibus ante profanae cantilenae audiebantur, nunc ſacris hiſce perſonent carminibus. atque vſque eo res increbuit; vt puella trimula, dum infanti fratri cunas agitaret, ad conciliandum ei vocis blandimento ſomnum, tritum illud puerile carmen obcineret, quo nobis precamur aditum ad caelum. Interim cum alij circa populi magno Bottini fratris, eiuſque inſtitutionum deſiderio tenerentur, quamuis ob itinera bello infeſta, vltro, citroque tuto commeare non liceret; quinque tamen opida adiuit; ibique ſanctarum virtutum veſtigia reliquit. Erant ex ijs opidis tria valde hæreſibus infecta: ab omnibus tamen auditus eſt, & in honore habitus: optantq. ad ſe etiam P. Stau-

lium

lium venire. quem ſi ad nos remittere, & ſuam caritatem erga nos continuare Paternitati V. placuerit, cum ſublato metu itinerum licebit, poterit illorum votis ſatisfacere. Hactenus de populi erudiendi ratione. Quod ad diuinum cultum attinet, ornatumq. templorum, ante aduentum horum Patrum ſqualebant omnia; & contagio vicinarum hæreſum, ſacri ritus, ſacerque cultus deſpectui habebantur: multique ritus parum ſinceri, aut alieni ſe infuderant. nunc illorum aduentu, diligentiaque, mutata omnia; atque ad decentem nitorem, dignitatemque reuocata. ita, vt, quamuis vetere manente inopia, diuina tamen officia honeſto cultu, & cum dignitate celebrentur. Nam & frater altaria primum ſua manu perpurgauit, concinnauitq.: ſacrarium compoſuit; apteque in eo omnia diſpoſuit: caſulas refecit, variaque reſarſit indumenta: quae antea eſſent inutilia, nunc iam vſui eſſe poſſunt. & P. Staulius ad altiora vocatus miniſteria, meos inſtruendos ſibi ſumpſit Sacerdotes. rationem eos docuit rite, & cum pietate diuina officia perſoluendi; Miſſae ſacrum, omiſſis alienis cerimonijs, ad ritum Romanae Eccleſiae peragendi. vt renata eſſe omnia horum duorum opera videantur. Et cum hanc Eccleſiam matricem antiquiſſimam totius huius Vallis ſuperiorum temporum incuria afflictam, ac paene proſtratam accepiſſem, ad oues ad ſuum paſtorem reuocandas, imminente Paſcha, comminatione cenſurae vtendum fuit, ſi quis meo iniuſſu alteri, quam proprio Sacer-

doti

doti peccata confeſſione aperiret. ita partim voluntate, partim metu ad ſuum quiſque Sacerdotem reuocati. at nunc magno cum animorum bono ſacra myſteria in ſua quiſque Eccleſia frequentant. Qua in re egregia exſtitit P. Franciſci opera, audiendis multa dexteritate confeſſionibus, nodiſque multis conſcientiae difficilibus diſſoluendis; multiſque opinionum prauitatibus, ſuperſtitioſiſq. deliramentis abolendis: vt feminas puerperas capitaliter peccare exiſtimarent, ſi antequam benedictionis cauſſa Eccleſiae ſe ſiſterent, opus facerent. Haec aliaque multa fediora, Patris induſtria ſublata. Diſſidentes praeterea reconciliauit, adulteria, pellicatuſq. ſuſtulit. haereticos ad veritatis lumen inuitauit. collapſum ſanctiſſimi Sacramenti ſodalicium, rem omnium opinione deploratam, reſtituit. & nunc ſpes eſt, breui Sodalicium alterum Roſario dicatum, excitatum iri. Ex quo Paternitas V. liquido intelliget, quanti interſit, tales diuinorum miniſteriorum magiſtros ad ea, quae iam affecta ſunt, conficienda, primo quoque tempore redire. Nam neque P. Staulium aequum eſt inclinantem iam vicinorum haereticorum ad fidem reuocationem; & multorum Secuſianorum, qui teneri adhuc in ſtudio pietatis titubant, curam deſerere; neque fratrē Bottinum huius Vallis incolas vtilitate ſuarum inſtitutionū defraudare.

Hactenus Secuſiani Antiſtitis Epiſtola. Addunt Prouinciales litterae multis in locis Doctrinae Chriſtianae ſcholas noſtrorum opera inſtitutas: rem ante illorum aduen-

aduentum inauditam. ad quas non tenerae ſolum & viridioris, ſed etiam prouectae aetatis viri, feminaeq. confluunt: haereticos, quibus in opidis verſantur, ad noſtros audiendos libenter cum filijs veniſſe: ſacrorum munuſculorum, ſacratae praeſertim agni cerae beneficio, aegrotos conualuiſſe: feminas partus difficultate laborantes feliciter fetum edidiſſe: lactentes infantes, quod antea nequirent, alacriter lac ſugere coepiſſe: puellam macie confectam, vt vix ſola cutis oſſibus haereret, priſtinam ſanitatem recepiſſe. Super haec in omnium tum Catholicorum, tum haereticorum oculis illuſtre diuinae vltionis documentum contigiſſe. Haereticus militum praefectus, cum, profligato perduellium exercitu, Secuſio recederet, in templum S. Lazari non longe diſſitum ſeceſſit; ibique in contumeliam religionis ad altare ventris onus egeſſit. ſed non diu tulit facinus impune. digredienti diſploſus ab arce ſclopus cor impio homini e medio pectore auellit.

Groliaſcum opidū praeterea non longe diſſitum per Quadrageſimam profectus frater vnus magno cum opidanorum bono concionem habuit: viroſque primarios duos, affinitate coniunctos, ſed animis diſcordes reconciliauit. quorum diſſidia & difficilia explicatu erant, & opidum in factiones duas diſtrahebant. Eos igitur Taurinum euocatos, ipſo, quo Chriſtus, noſtra ſalus, paſſus eſt die, quibus voluit condicionibus (nam ei rem omnem permiſerat vterque) eos in ſacello Congregationis, nobilibus aliquot praeſentibus, ſancta pace in veteris amicitiae, & coniunctionis gratiam reſtituit. Haec nonageſimi quarti anni ſumma.

Is qui ſucceſſit annus cum diuina gratia fauſtus fuit, felici fetu ſeptem alumnorum, quos ex hac vrbe Societati maturauit: alijs vero familijs multo plures, noſtrorum nullo deſiderato. Auxere praeterea ſubinde noſtrorum numerum, & nonnunquam paene duplicarunt,

carunt, noſtro magno cum moerore, ſimul & laetitia cariſſimi nobis patres, fratreſque, qui e Gallia eiecti, extorres egentes, alienas terras quaerere coacti, nobis & ſua calamitate commiſerationem, & forti virtute admirationem, & exemplum praebuerunt. Eorum multi ex itinere huc appulerunt. quos in tam aduerſo rerum ſtatu non modo viros, & viros fortes, ſed conſtantia & aequitate animi ſua vocatione digniſſimos cognouimus. Sacerdotes aetate graues, ſuis pulſos ſedibus, omnium rerum egentes, difficillimo anni tempore, horrentia Alpium iuga tanta animi alacritate peragrare: eam ſibi patriam forti animo putantes, quam Diuina Prouidentia, obedientia interprete datura ſit. Ea, quae a noſtra tenuitate proficiſci potuerunt, caritatis, humanitatiſq. officia, deſiderata non ſunt. Sed ad ſpiritalem veniamus operam. Hic quoque, vt Mediolani, e Parthenijs Sodalitatibus, tum quae in noſtro, tum quae in Coniunctorum contubernio ſunt, cetus ſelectus eſt adoleſcentium, qui arctiore item diſciplina, & ſtudio magis aſſiduo pietatem colant. eorum plerique religionem, & maxime Societatem meditantur. Tantuſq. virtutum odor ex horum iuuenum pietate ſe diffudit; vt & nonnulli, qui huic bono antea aduerſabantur, illorum ſtudia nunc aemulentur; & alij magna contentione flagitent, ſe in eum numerum adſcribi. Multi praeterea a peccandi conſuetudine abducti. in ijs decem mulieres e turpi ceno extractae: ab adulteris aliae auulſae. Conquiſitis item eleemoſynis magnus egentium numerus multis in rebus eſt adiutus.

MISSIONES COLLEGII Taurinenſis.

ARCHIEPISCOPATVS Taurinenſis dioeceſim inſpecturus vnum e noſtris Sacerdotibus, vt breu-

biennio ante, ſecum ire voluit. quadraginta ſex opida, ſeu populos luſtrarunt. Tanta diuinarum rerum inſcitia ſaepe reperta; vt non Chriſtianorum, ſed agreſtium barbarorum in India, alijſue tranſmarinis oris pagos te obire crederes. Eadem opera eaedem, quae biennio ante, vbi opus fuit, vtilitates illatae. Illud additum praeterea: haeretici decem ad Catholicam fidem reuocati. In his adoleſcens hæretici miniſtri filius, Graecis, & Latinis litteris inſtructus. Ad eum carcere detentum conſolandi cauſſa cum veniſſet noſter, delectatus eſt ille quidem Chriſtianae caritatis officio. at vero cum ad ſermonem de religione ventum eſt, expedienda doctrinae arma vtique fuere. Diſputatum eſt in horas tres, veritas egregie defenſa. fuit tamen, adoleſcente flagitante, iterum eadem repetenda diſputatio. ſed ne hac quidem firmior quam priore ſtetit vanitas. Decem ex epiſtolis B. Pauli ad Romanos, & Hebraeos, adoleſcens teſtimonia propoſuit: ad quae excutienda Graecus fuit codex adhibendus. quae omnia ita luculenter noſter explicauit, veritas, vt triumpharet. Haeſit ille tamen in ſua pertinacia aliquandiu: ſed tandem veritatis victus lumine, manus dedit. Mulier haeretica cum filiabus tribus, quarum natu maxima nondum annum duodecimum exegerat, ſtatuerat ad Eccleſiam redire. id cum reſciſſet vir & haereticus, & diabolici ſeminis miniſter, relictis filiabus, matrem longe inde aſportauit. Sed ſperandum Deum in tempus aliud diſtuliſſe. noſter filiolas apud propinquam feminam catholicam, Catholica fide imbuendas collocauit. Haereticus alius non ignobilis, audita noſtri Sacerdotis concione, veritatem intuitus eſt; nec ſine lacrymis ſe primo quoque tempore ad Eccleſiam Catholicam promiſit rediturum. ſed quo minus id faceret in praeſenti, impediri ſe, quod multas inter haereticos pecunias implicitas haberet; quarum iactura ſibi eſſet facienda, ſi ab eorum contagione

gione ſe abiungeret. Sed quamprimum operam daturum, vt verſura facta, in loca tutiora tranſmittantur. Simultates praeterea & multae, & periculoſae, magno publico cum bono, inter multos ſublatae: tum duo opida quintum iam annum grauiſſimis inter ſe odijs & mutuis caedibus infenſa, ſumma cum omnium gratulatione, & laetitia, ad amicitiam, & concordiam ſunt reuocata.

Salutium miſſus Viſitator Apoſtolicus, rei Chriſtianae in ea dioeceſi inſpiciundae cauſſa, duos e noſtris Sacerdotibus ſecum adduxit. hi quotidie inter Miſſae ſacra ſermonem diuerſis in templis ad populum, diebus feſtis in primario templo concionem, Veſpere rurſus, conuocato ante Auguſtiſſimam Euchariſtiam ad orandum populo, accommodatam ad tempus hortationem habuerunt. Parochos & Sacerdotes multum ad ſua obeunda munera, plurimum vero vniuerſum populum quadraginta diebus, quibus ibi morati ſunt, vſitatis ceteris Societatis muneribus iuuerunt.

Ad Caſtra praeterea Sabaudiae Ducis tres e noſtris Sacerdotibus, Aprili exeunte euocati, inſtabat enim cum hoſte pugna. Voluit autem Dux milites, quamuis graui illius edicto circa feſtum Paſchae confeſſi eſſent; tamen ante proelium rurſus confeſſione expiari. Piae tanti Principis voluntati eſt abunde ſatisfactum: nec prompta militum pietas deſiderata eſt: ita vt imminente proelio, ſumptis armis, multi, equites praeſertim, rurſus ad Sacerdotem repetendae expiationis cauſſa ſe conferrent. Pugnatum eſt ad horas quinque; & fauente numine noſtrorum pietati, felici euentu, clade perduellium. Noſtri inter ſe, partitis vicibus, quandiu proelium fuit, cum imbelli omni multitudine, ante crucem, quam ſeorſim loco conſpicuo ſtatuerant, precationi operam dederunt. Fuſis hoſtibus, cum Sereniſſimus, caſtris obequitans, ad Crucem perueniſſet, ex equo deſiliens,

liens,eam veneratus,pium noſtrorum officium ſibi gratum accidiſſe ſignificauit. Elatis ex acie ſaucijs noſtri praeſto fuere; omniq. ope, quantum praeſens cuiuſque rerum ſtatus poſtulabat, eorum tum corporibus, tum animis auxilium tulere. Haec calendis Maijs acta. Poſtero die Hoſtes, qui in munitione obſidebantur, deditionem fecere. Ita V. Nonas, qui dies Inuentioni S. Crucis ſacer eſt,ſolenni ſupplicatione,prælata ad quam tempore proelij ſupplicatum eſt, Cruce, in hoſtium arcem intratum eſt:ipſaque Crux,victoriae ſignum in excelſa turri collocata.

COLLEGIVM VERCELLENSE.

VERCELLIS priore anno ſacro Aduentu in primario templo conciones erat habiturus P. Antonius Sambuſita Collegij Rector. Sed primo habendae concionis die in morbum incidit, quo die quadrageſimo extinctus eſt. Ad eum cum natali nocte Chriſti Domini ſacra Euchariſtia perlata eſſet, praeſentiens eo morbo ſe vitae munere functurum,pronunciata generali confeſſione, ad Chriſtum breuē Latinam habuit orationem; qua Catholicae fidei dogmata profeſſus, multa,quae ſibi Deus beneficia contulerat,commemorauit, illudq; maxime, quod ſibi in Societate, & viuendi,& moriendi feciſſet poteſtatē:poſtremo animam illi ſuam cōmendauit.idque tanto cum animi ſenſu, vt qui aderant, tenere lacrymas non poſſent. Multos multo cum fructu annos ille egerat in Societate. Eum & in munere pro Rectore, & paucis menſibus in morte ſequutus eſt P. Io. Baptiſta Beluiſius. Itaque paucorum menſium ſpatio bis ſuo Rectore parua huius Collegij nauicula priuata eſt. Vterque in diuturno morbo patientiae, & manſuetudinis ſpecimen dedit, vt medicus tantam animi praeſentiam, & erga ſuas curationes obſeruan-

immunitati conducere viſa eſt; ad beneuolentiam ſaltem declarandam fuit opportuna. Concioni datus eſt is, qui mirum excitauit noſtrarum concionum deſiderium: optantq. Saepius noſtrae vicis annum recurrere. Habuit idem ad moniales ſaepe adhortationes. quarum coenobia quinque, auditis Virginum confeſſionibus, noſtrorum opera multum ſunt adiuta. In ijs Virgo emenſa tempus tirocinij, ſpiritu noſtrae hauſto doctrinae, antequam profeſſionis vota nuncuparet, omnia, quae apud ſe priuatim ſibi clauſtri legibus liceret retinere, communem ad matrem detulit: negans decere virginem, quae ſe totam Deo penitus dicauit, quidquam ad proprium ſibi vſum poſſidere, quod non habeat cum Virginibus ceteris commune. In alio coenobio, auditis de paupertate Euangelica ſermonibus, re inter ſe deliberata, & conſilijs multis agitata, matres tandem communi ſententia ſtatuerunt Euangelicam amplecti paupertatem. Ita omnes, quidquid quaeque haberet apud ſe, in commune contulerunt. Auctus templi ornatus ſacra tabula magna beneuolorum ciuium impenſa. Imaginem habet Chriſti è cruce pendentis, & hinc S. Amantij quondam Epiſcopi Comenſis, hinc S. Iulianae Virginis Alexandrinae, & martyris. quorum ipſo in templo reliquiae ſeruantur: illius magna corporis pars, huius totum paene caput. Additũ etiam altare ex integro lapide, quo ipſae conditae ſunt reliquiae, & a Reuerendiſſimo Idibus Ianuarijs ſolenni ritu conſecratum. Haec priore anno.

Poſteriore in gymnaſio acer ſtimulus acceſſit excitandae adoleſcentium induſtriae. Nam ad vmbratilem illam formam Reip. qua fictis honorum titulis adoleſcentes pro ſuo quiſque proceſſu exornantur, noua acceſſit ciuilium vmbra actionum. Faſtorum librum vnaquaeque ſibi ſchola comparauit, in quem quid quiſque laude dignum geſſerit diebus ſingulis, multo cum ho-

nore verborum referatur; quem quiſque, & quoties honorem ſit adeptus & quo collega; quos quiſque, & quo pugnae genere, & quibus conſulibus, ac quo die ſuperauerit. Mirum, quam hoc induſtriae additamentum puerorum excitarit animos. Gratum etiam erit poſt multa tempora cuique memoriam cum laude actae pueritiae reuoluere, & vt in vera Rep. veri collati maioribus honores ad veram magnarum rerum laudem; ſic ludicra haec iuniorum animos ad eorum excitabunt imitationem, quos cum claros iam videant in ciuitate, eorum cum laude actam pueritiam ſpectabunt, puerilibus quidem, ſed futurae virtutis indicibus, monumentis conſignatam. Neque minora, quam diligentiae in ſtudijs, etiam pietatis documenta praebuerunt. Duo enim ex eorum numero, in numerum noſtrorum trãſierunt. & ſunt alij, qui idem habent in optatis.

Doctrinae Chriſtianae ſcholis promouendis octo ab hinc annis inſtituta Sodalitas cum annis ſingulis, tum hoc praecipue eos, qui e tali ſemente expectantur, fructus collegit. Vir pius moriens perpetuum denum in annos ſingulos aureorum legatum reliquit, quibus praemiola victoribus pueris ornandis compararentur. quae res magnum fuit acuendae puerorum alacritati incitamentum. Decreuere Sodales quo die haec ciuitas feſta laetitia anniuerſariam recolit memoriã tranſlationis ſacrarum reliquiarum, quibus tum noſtrum, tum alia vrbis huius templa aucta ſunt, eundem diem perpetuo ritu ſolenni pompa puerorum, puellarumq. religioſiorem facere. Conuenere igitur eo die claſſes in ſua quaeque templa, vbi exercentur. inde coactis in locum vnum omnibus, praelato toti agmini communi ſigno Crucis, tum ſingulis claſſibus proprio eius templi vexillo, educta pompa eſt ſexu, claſſibuſque diſtincta, pueri puellaeque vario, & quam compoſitiſſimo ornatu. Angelorum ſexus vterque; pueri praeterea ſanctorum viro-

virorum, puellae ſanctarum virginum ſpeciem referebant. toto vero agmine inſignia ſacrorum Chriſti cruciatuum magna oſtentatione ferebantur. Haec modulantes ſymphoniacorum chori diſtinguebant. E ſodalitate viri graues, matronaeq. toti regendo agmini, illi puerorum, hae puellarum comitabantur. Exiſtimatur numerus fuiſſe trium millium: vt nouum, ſic iucundum, & admiratione dignum ciuitati vniuerſæ ſpectaculum. Neque vrbano hoc prouentū boni ſodales contenti, pij ſui ſtudij, atque operae vtilitatem ad populos circa poſitos protulerunt. Vicos enim extra vrbem, populoſq. diebus feſtis, nullo territi incommodo, adeunt; ſcholas cogunt; rudes partim cohortationibus, partim munuſculis, nonnullos etiam pecunia ad conuentum cogunt; rudimenta explicant. Acciditq. in opido, quo noſter Sacerdos venerat cum vno e Sodalibus, vt opidani tam ſalubri inſtituto delectati ſponte ſibi multam irrogarint, ſi quis eorum die feſto conuentui defuerit. Deus bonorum omnium fons & auctor rem pro ſua promouebit bonitate. Non eſt ſilenda ciuitatis liberalitas erga nos. Nam cum ad litem quandam expediendam pecuniam deſideraremus, viri nobiles non modo nobis ſe praedes praebuerunt: ſed duo praeterea centenos ſinguli, tertius etiam centum & quinquaginta nobis aureos eleemoſyna dederunt. Non vacua illis erit tanta noſtri miſeratio.

Sub finem anni Philippus Archintus Nouocomenſis Epiſcopus recens creatus vrbem iniuit: Romaq. ſecum P. Carolum Maſtrillum adduxit. qui in principi templo per Aduentum matutinis horis concione, pomeridianis ſermone de vita Chriſtiano more ducenda, biſque hebdomada quaque in noſtro templo ratione diuina meditandi explicanda, mirum in modum omnium animos ad ſtudium pietatis excitauit. Idem publico bono, ſublatis plurimis diſſidijs, quibus tota ciuitas perturba-

batur, ciuibuſque priuatim inter ſe reconciliatis, ciuitati vniuerſae peperit tranquillitatem; vt non ſine lacrymis diſcedens ab Antiſtite dimitteretur. Ipſe porrò ſacer Praeſul quo die primum ad nos ſe cōtulit, in templo a nobis exceptus, ſacra re peracta, diſcipulos omnes diuino pane recreauit. Inde Collegium ingreſſus Latina oratione ſalutatus, & ſuas laudes, & beneficiorum commemorationem audiuit, quae ab Archintorum familia iam inde a primis ſuis incunabilis noſtra Societas accepit. Tum ſuperioribus aedibus conſcenſis, admiratus eſt apparatus elegantiam, & ingenioſarum inuentionum multitudinem; quae vario carmine, emblemateque parietes contectos veſtiebant: vt diceret: Collegium hoc anguſtum, ac tenue cum Mediolanenſi amplo, & celebri certamen in eo genere ſuſtinuiſſe.

Excurſum eſt a duobus Sacerdotibus in externa huius dioeceſis loca, Heluetiorum ſubiecta ditioni. In ijs diutius menſe commorati, vſitatis Societatis miniſterijs, innumerabiles vtilitates & priuatim, & publice peperere. Quotidie, vt in Salutiana Miſſione, bis in die ad populum dicebant. multos multa nefas eſſe docuerunt, quae ipſi ex inſcitia licere exiſtimabant. tum qui iuſti, qui iniuſti contractus eſſent docuerunt. hinc multi reſciſſi & alia ratione reformati: multae etiam pecuniae redhibitae. Curiones ac presbyteros monitis multis inſtruxerunt. ſcholas etiam Chriſtianae doctrinae inſtituerunt, delectis viris idoneis, qui negotium totum ſuſtinerent. Neque merito fruſtrati ſunt aſpera multa in diuina cauſſa patiendi. Siquidem aduerſa hyeme pedibus iter faciebant; fluminaq; per itinera non ſine periculo traijciebant: victum nonnunquam magna animi alacritate oſtiatim quaeritabant. Coenobium ſacrarum Virginum, hortationibus, pijſque ſermonibus ad curſum perfectae religionis excitarunt. In opido, quo P. Petrus Berna natus eſt, qui in India in comitatu P.

Rodulphi Aquauiuij martyrio affectus eſt, ſenem inuenerunt opidanos ad confeſſionem adhortantem. Is narrabat primis temporibus Societatis noſtrae primos patres ſe vidiſſe; multaque de illorum laboribus, aſſiduáq; opera in proximis iuuandis commemorabat, magnum vtique noſtris in ea militia verſantibus & incitamentum vna, & leuamen ad incommoda quaeque forti animo perpetienda.

DOMVS PROBATIONIS Aronenſis.

ARONAE priore anno laboratum eſt anguſtia rei familiaris, vt niſi P. Prouincialis induſtria corrogatis eleemoſynis nobis ſubueniſſet, tanto capitum numero alendo in ſumptum non ſuppeditaſſet. Auxere calamitatem morbi, menſium quinque continentium, quibus familia tota ita vexata eſt, vt conſuetas tirocinij exercitationes intermittere neceſſe fuerit, cum omnes vel decumberent, vel decumbentibus miniſtrare oporteret. Omnes tamen Dei clementia priſtinae reſtituti valetudini; nulla neque vitae cuiuſquam, neque ſpiritalis ſtudij facta deminutione: quin potius patientiae, & caritatis exercitatione auctum aliquid ad ſtudium virtutum, Diuino ſpiritu ſingulorum animis ſua chariſmata infundente, & internam inſpirante diſciplinam, quo tempore humana remiſit inſtitutio. Non tamen eſt interim eorum, qui morbo liberi fuerunt, in hominum vtilitatem opera deſiderata. Pacem inter duas nobiles familias conciliarunt; è quarum diſſidio graue timebatur exitium. Non erit inutile ſaltem ad doctrinam aliorum, terroris plenum diuinae animaduerſionis referre documentum: quod horribile illud, quod a S. Gregorio refertur, euentum renouauit. Puella ſex annorum morbo implicita venit ad extrema. coepit haec

per noctem horrendis vocibus clamare (proferam ipſa eius verba) *Me miſeram: nigri Mauri me in æſtuans caldarium prijciunt*. Conterriti parentes aegrotam luſtrali aqua reſpergunt: ſigno crucis muniunt, monent, vt Ieſum, & B. Virginem inclamet. ſedatur tantiſper pauor, donec ſub auroram iterum coepit horribilius clamare: *Rape me, Diabole: rape me*. ac ſub his vocibus inquinatulam efflauit animam. Rogati parentes reſponderunt; praecoci ingenio puellam bonum a malo probe dignouiſſe: neque quid ſit peccatum ignoraſſe: tamen confeſſam eſſe nunquam: ſaepiuſq. quod liberius cum pueris colluderet à ſe reprehenſam eſſe. Quid in occulto Dei lateat iudicio, fas diſquirere non eſt: ſed qualis eſſe debeat parentum cura, etiam circa teneram aetatem, non obſcurum. Excurrere nouicij in vicina loca, catechiſmum circunferentes, incredibili cum vtilitate vicinorũ, & admiratione omnium: vt qui homines ante ſeueris edictis non mouerentur Praelatorum: nunc ad aduentum vnius aut alterius adoloſcentuli, Chriſtianam tantum doctrinam explicantis, ſumma hieme ex circumiectis montibus, niue geluq. rigentibus agmina virorum, ac mulierum pueris crucem praeferentibus exſcenderent ad audiendum. Acciditq. ſemel, vt, cum frater itineris ignarus vicum peteret; a viaque aberraſſet, ac ſerius multo, quam par fuit perueniſſet; populum tamen ſine cibo iam multas horas opperientem in templo reperiret. In vico alio non ſolum ea contenti patientia, vt in templo aduenienti noſtro praeſtolentur; ſed ingenti etiam alacritate incitati pueri, agmine facto, cum cruce obuiam procedunt. Hac ſpiritali eſca ita pagani delectantur, vt totius communitatis nomine ex opido quodam ad P. Rectorem legati petitum venerint, vt eundem adoleſcentem, quem catechiſten hieme habuiſſent, Quadragenario tempore ſibi daret ad conciones.

ciones. Idem à vicis alijs petitum; & omnibus obtemperatum. Sed lex data eſt adoleſcentibus; vt, cùm ſe pridie, quam eundum eſſet, comparaſſent, capità ſuae quiſque concionis erudito Sacerdoti cognoſcenda, corrigendaq. praeberent. Ita ſuo munere functi ſunt: vt & paganis ſpecimen ſuae pietatis dederint, & probationem etiam nobilium, qui Mediolano illuc venerant, conſequuti ſint. Per Aduentum duo alij Sacerdotes ad remotiores populos ſe contulerunt, tantò maiore cum fructu, quantò pluribus inſtructi armis, & ſolidiore eius militiæ arte prodierunt. Nam & omnia Societatis noſtrae miniſteria ſtrenue exercuerunt, & parochis etiam magno fuere adiumento, difficultatibus multis expediendis, quas neceſſe fuit obijci in magno concurſu poenitentium.

Hactenus prior annus. poſteriore eaedem & à nouicijs, & a Sacerdotibus, qui ad primas rediere tirocinij exercitationes, excurſiones repetitae: ijdemq. per Quadrageſimam concionum cauſſa flagitati: quod noſtri quae dicerent, homines rudi ingenio intelligerent: non item quae compta ab alijs audirent. Neque pagani tantum id expetierunt, ſed ipſe Nouarienſis Epiſcopus, in cuius dioeceſim populi aliqui ex ijs, quos catechiſtae obiuerunt, incurrunt, cognita vtilitate, per litteras P. Rectorem rogauit, ne tam vtile opus, tanta cum ſalute coniunctum animarum intermitti pateretur. Et ſane tirones ſuperioris anni exercitatione vſum eius militiae aliquem nacti videntur. ſiquidem diſcordes reconciliarunt, & efferatos animos ad manſuetudinem reuocarunt. Potuiſſent illa, vt vſitata, & multis alijs exemplis nota praeteriri: ſed quia à nouicijs acta ſunt, aliquid habere videntur nouitatis: duo breuiter exponam: addamus adoleſcentibus ardorem: Dum in conuentu de rebus vtilibus frater colloquitur, animaduertit in eo cetu quendam tam graui odio in

ſuum incenſum inimicum, vt ſtatuerit, vel cum certa vitae, animiq. iactura illum perdere. hunc frater longo, efficaciq. ſermone ita mitigauit: vt ad ignoſcendum inimico, pacemq. faciendam adduxerit. Alius ita barbare, crudeliterq. in vxorem ſaeuiebat, vt non conuicijs modo, ſed fuſte etiam interdum male multaret. hunc adortus frater ita eius iniuriae grauitatem exaggerauit; ita, propoſitis inferorum poenis, perterrefecit; vt ille ſponderet, nunquam ſe in poſterum male coniugem habiturum, niſi cognita cauſſa parochus eam multa dignam iudicauerit. Praeſtet modo fidem: parocho certe negotium non deerit. Haec tirones. Sacerdotes duo tertiani ad opida Nouarienſis dioeceſis excurrerunt: vbi praeter iam ſatis notas vtilitates, collapſam in quodam clericorum Seminario reſtituerunt diſciplinam.

Hactenus quæ peregre geſta ſunt, cum ſuperiore anno, continuauimus. Domi nunc acta paucis repetenda. Initio anni ad inſtituendam probationis domum Genuenſem emiſſa hinc eſt nouiciorum duodecim colonia. Qui domi remanſerunt, impigros ſe ad magni momenti pacificationem precibus, & corporis attritionibus a Deo impetrandam praebuerunt. Pagus eſt, quem Doſſolae Vallem nominant. ea in Renati Borromei Comitis ditione eſt. Incolae in duas diuiſi factiones, ita infeſtis animis diſſidebant, vt non niſi alterutrius, aut vtriuſque partis internecione res ſedari poſſe videretur. Aronam Borromeus Comes vtriuſque factionis Principes euocauit. Conueniunt vtrique ſuorum factione ſuccincti, & modo his, modo illis intra opidum admiſſis, emiſſiſq., dantur aures cauſſae vtrorunque cognoſcendae. Ac, dum de condicionibus pacis agitur, noſtri partim domi precibus, ac flagellationibus intenti, partim per opidum diſperſi concionibus, hortationibuſq. ad pacem a Deo expoſcendam,

ad

ad peccatorum confeſſionem, ad concordiam iungendam rem pro ſe quiſque promouere nitebantur: donec ſumma cum omnium laetitia Dei tandem bonitate compoſita tota res eſt. Haec Dei O. M. beneficia in alios. quod ſequitur profectum eſt in noſtros. Arona octo è noſtris Mediolanum mittebantur: duo Sacerdotes, fratres reliqui. Ii per Ticinnm naui vehebantur. cum ad ſcopuloſum fluminis vadum deueniſſent, ſiue rapido aquarum fluxu, ſiue inertia nauicularij impacta nauicula in ſcopulum dehiſcere coepit, paullatimque ſubmergi: noſtri, cognito periculo, confugiunt ad preces. Vnus e Sacerdotibus monet, vt omnes peregrinationem voueant ad B. Virginis aedem Monteregalenſem. continuo nauis, quae in latus alterum ſubſidebat, reuerſa in alteram, periculum tantiſper ſubleuauit; donec, qui eodem itinere nauigabant ad opem ferendam accurrentes, eos ex ipſo mortis diſcrimine eripuerunt. Gratiae Deo, B. Virgini, caeleſtibuſq. actae.

NOVA PROBATIONIS Domus ad Genuam.

ANNO huius ſaeculi nonageſimo quincto primum altera probationis domus in hac Prouincia inſtituta eſt ad Genuam. Fundatorem habuit Patricium Genuenſem: cuius nomen Deo notum eſſe ſatis eſt. Huic fundandae illuſtribus ſuae bonitatis argumentis Deus. O. M. fauere viſus eſt, Nam, cùm fundatio parata eſſet, locus aedificando domicilio deſideraretur, neque in vrbe, neque extra vrbem, ob incolarum frequentiam, aedificiorumq. multitudinem facile eſſet aut aedificium, aut aream aedificio opportunam ſine magno impendio reperire; neque eam, quam celeberrimo in opido deſignauerant domum, opportunam ſatis Patres iudicarent nouicijs inſtituendis: Dominicus Lomellinus Genuae non minus pietate, quam

quam generis nobilitate clarus, noſtris nec opinantibus, nec cogitantibus, locum, quo nihil opportunius optari poſſet, ad tirocinium in eo collocandum dono dedit. Locus eſt extra vrbem, non longe diſſitus a menibus: ſeorſim ab alijs aedificijs in colle ſitus clementer accliui: ſalubri caelo, atque vrbis, ſubiectaeq. vallis cum flumine, ac maris proſpectu amoeniſſimo. Rus eſt ſpatioſum, continenti muro cinctum, vineto ac frugiferis conſitum arboribus. horti ampli, perenni aqua, è proximis montibus labente in piſcinam: indeq. emiſſario ad irrigationem deriuata: additis ad aeſtiuos receſſus grati nemoris vmbraculis. aedes ex magno, ſectoque lapide, ad religioſorum domicilium, religioſasq. opportunitates quaſi de induſtria conformatae. intus praeter cetera, aula perampla; aedificium totum vetere ſtructura, & ſpecie viſendum. Templum habet eadem ſtructura aedibus adiunctum S. Ioanni Baptiſtae dicatum, marmoreis columnis, & opere vetuſto auguſtum. Vetuſtas annis nongentis antiquior notatur. Viginti initio hanc domum incolere coeperunt. è quibus nouicij duodecim, ex Aronenſi translati domo, primi huius ſpiritualis aedificij lapides fuere. iter milliariorum centum confecere pedibus adoleſcentes horũ laborum, & incommodorum inſolentes, duce vno veterano Sacerdote; cum ſaepe in itinere & diurnũ victum emendicati eſſent, & praeter cetera incommoda in tugurio nonnũquam hoſpitium ſibi apparaſſent: quae omnia, pro Chriſti amore ſumma animi alacritate pertulerunt. Genuam venere fame & laſſitudine enecti. vrbem ingreſſis è viri nobilis domo puer prodiens, praegrandem Indicum gallinaceum opipare apparatum ferens, quaſi Dux a Chriſto Domino Petro & Ioanni in primo Hieroſolymorum ingreſſu datus, ad fores vſque Collegij praegreſſus apparatum edulium reliquit. cõmodeq. cecidit; cum hora iam elapſa prandij,

ſu-

ſublatis menſis, opportuno eo quaſi caelitus demiſſo ferculo recreari potuerint. Ineunte igitur Quadrageſima, opportuno ſuſcipiendae afflictationis tempore, cum Deo, diuina matre, caeleſtibuſq. bene iuuantibus, in nouam probationis domum commigrarunt; confeſtimq. tirocinij exercitationes ſuſceperunt. Inſtituto tirocinio paullo poſt in hoſpitalem domum iuuandis aegrotis contulere ſeſe. Ibi integrum menſem verſati, & aegrotis leuamentum, & ciuitati ſpecimen magnae virtutis praebuerunt. nam praeter cetera, ijs in locis exhiberi ſolita obſequia, magna ſedulitate praeſtita, debilitatis etiam, vſuq. deſtitutis brachiorum, manuumue, capillum pectebant, tondebant, manus purgabant, vngues ſecabant, in os cibum inſerebant. Poſt cibum ſumptum partiti inter ſe aegrotos adibant, pijs alloquijs afflictos alleuabant; ad ſpem diuinae conſequendae gratiae excitabant. Tum coacta manu valetudinariorum, aliorumq. qui noſocomio famulabantur, eos Chriſtianae doctrinae elementis imbuebant. His, alijſq. pietatis officijs ciuium oculos, animoſque in ſe conuerterunt. Et cum multa in ijs, qui haec ſtudioſius animaduertebant, tum praecipue modeſtiam, animique ſubmiſſionem adamabant. Excurrere praeterea in vicina opida vicoſque. tū ad triremes ſeſe contulere catechiſmi cauſſa. quo in genere multa compendij neceſſitate praeterire opus eſt. Vnum tamen illud non omittam. Captiuus Turcha ad remigium compactus, cum, quo pietatis amore Chriſtianae legis praecepta traderentur, animaduertiſſet, coepit ſuam minus amare ſuperſtitionem, & iam etiam contemnere. tum acriores in dies ad noſtra cognoſcenda ſtimulos ſibi ſenſit adhiberi. ergo, vt potuit, ligneam ſibi crucem compingit, atque ad latus alterum affigit: Deumq. coepit, qua ratione ſciuit, comprecari, ſibi vt, quid facto opus eſſet, declararet. Nocte quadam hominem

videt

videt per ſomnum crucem ſibi eripere conantem, tum ipſe multo arctius illam tenere: inde ſibi viſus eſt a viris duobus ſpecie & maieſtate verendis (ij S. Paullus & S. Franciſcus exiſtimati ſunt) in ampliſſimum, amenisſimumq. locum, ad diuinum Chriſti Domini conſpectum, praeſentiamq. deduci: atque ab ipſo id tantum magna vi moneri, vt Chriſtianam religionem complectatur. Hoc monito experrectus, Chriſtianaeq. fidei conceptis votis, vt primum licuit noſtrum adijt Sacerdotem; eiq. totius rei ſeriem, & votum animo conceptum enarrauit. Is quo tempore prouinciales litterae dabantur, Chriſtianae fidei myſterijs imbuebatur. Nec defuere pugnae, hominem a ſano conſilio auertere conantes. Siquidem Turcae alij iiſdem triremium remigijs addicti, certatim illi argentum, & aurum detulere, ne ab impia Mahometis ſecta ſe reciperet. Tum nefarijs hiſce contemptis blandimentis, metum barbaro, ſtolidoq. mendacio incutere adorti ſunt, Turcam mox victrice claſſe affuturum; ipſumq. in poteſtatem deuenturum, ac Conſtantinopolim retractum in paenam perfidiae, & Mahometicae deſertae legis, in totius imperij conſpectum in crucem actum iri. Quibus ille ita reſpondit, vt praeclare ſecum agi exiſtimare ſe profiteretur, ſi ſibi contingeret vitam & ſanguinem in Chriſti cauſſa profundere. & hic fructus è noui huius tirocinij cultura prodijt.

Neque deſiderata eſt piarum feminarum erga hanc nouam familiam liberalitas. Pia matrona argenteum Calicem, & pyxidem dono dedit: alia pretioſas mappas, quae in Miſſae ſacrificio ſacroſancto Chriſti corpori ſubſternantur: ſericamq. veſtem ad altarium & ſacerdotum apparatum aliae linteam veſtem ad tricliniũ & lectos inſtruẽdos. fuit quae ſuis manibus nouicijs ſingulis lineas interulas, & ſudaria, aliaq. generis eiuſdẽ confecerit. aurũ argentumq. aliae benigne cõtulere.

MIS-

MISSIONES PAPIENSIS & Alexandrina.

PAPIA nunc, antiquo nomine Ticinum, ſiue ipſa Ticino flumini nomen dedit, ſiue à flumine accepit, vrbs eſt in Inſubribus, Mediolano non ita longe diſſita; nobiliſſimo gymnaſio, & ſacro S. Auguſtini corpore maximè illuſtris. Ex ea viri nobiles, & ciuitatis primarij, noſtri ordinis amantiſſimi, & patriae iuuandae ſtudioſi, tribus continentibus annis noſtrum ſibi dari Sacerdotem poſtularunt; qui verni ieiunij tempore diceret ad concionem. Non prius quam huius biennij priore anno potuit illorum pietati ſatisfieri. Datus eſt illis P. Antonius Poſſeuinus. is primus è noſtris in ea vrbe antiquo in templo, & nobili, magna cum totius ciuitatis probatione, & fructu auditus eſt. Ac praeter quotidianas conciones, audiendis etiam confeſſionibus, ſpiritualibuſq. exercitationibus aliquibus erudiendis ſuam operam nauauit.

Alexandriae quoque, quae a Palea cognominatur, eiuſdem tractus vrbem ſuperiore anno tres è noſtris profecti, ſtrenue hoc priore anno conſueta noſtrae Societatis munera exercuerunt. conciones habuit Quadrageſima in principi templo eorum vnus; etiam alijs diebus alijs in templis magna ciuium frequentia. Paenitentium, & ad ſacram ſynaxim confluentium tantus numerus, vt non iam Reſidentiam, ſed iuſtum Societatis Collegium eſſe dixeris. Ciuitas mirifice erga nos affecta eſt; nullamque rem in votis magis habet, quam intra ſuum ſinum familiam alere noſtrorum hominum. Et iam huius ſuae voluntatis teſtimoniũ eſſe voluit, quod eam, in quam primo excepti noſtri ſunt, domũ, paull poſt ipſorũ aduentũ, Societati addixerunt: & hoc ann domum alteram cum templo coniuncto addiderunt.

MISSIO CREMONENSIS.

DVO Sacerdotes cum fratre Cremonam profecti biennio toto ibi commorati, nullum genus officij praetermiſerunt, quod non in omnium ordinum homines impenderet. Sermonem initio in templo quodam diebus feſtis, & in compitis ad otioſam multitudinem habuerunt. In ſacello poſtmodum, quod in priuatis aedibus adornant, eorum alter antemeridianis, & pomeridianis horis ad populum dicebat. Idem Aduentu vtroque anno, poſteriore etiam Quadrageſima concionem habuit Principe in templo, ea ciuium & frequentia, & iudicio, vt cum aliae religioſae familiae e ſuis Praedicatores eximios adduxiſſent, ille tamen tenuerit primatum. Alter interim, dum hic dicendo domi, vel in templo occupatur, alijs in templis Chriſtianae diſciplinae rudimenta explicabat. Eo labore perfunctus ſub veſperam in aedibus Epiſcopalibus ad vniuerſae Ciuitatis clerum, qui eo perſolutis veſperis conueniebant, verba faciebat. Rogatu praeterea Proepiſcopi, & Canonicorum cathedralis Eccleſiae diſputatio ad clerum haberi coepta eſt in templo maximo de conſcientiae quaeſtionibus: magna cleri, religioſorum, tum doctorum, nobiliumq. virorum corona audiente. ea bis hebdomada quaque explicata etiam biennium continuata. Chriſtianae doctrinae tradendae conſuetudinem, remiſſam iam in ea vrbe ac pene abolitam excitarunt; tum ipſi ſuo labore pueros erudiendo, tum ſodalitate inſtituenda, quae negotium totum promoueret. Perſuaſum item feminis nobilibus, vt ſuam & ipſae operam, atque auctoritatem ei rei accommodent. nec tamen ſine labore: cum antea negotiũ totum tanquam vile, & abiectum aſpernarentur. Et quia è nobilium filijs

lijs

lijs nulli ſcholas in vrbe paſſim excitatas palam frequentabant, Patres eos ſeorſim a multitudine in ſacello inſtituendos ſuſceperunt, & nunc eorum parentes mirifice laetantur teneram prolem cum vident, Chriſtianis moribus inſtitui, pijs monitis erudiri, Chriſtianae fidei elementa diſcere, praemiolis ornari, dialogis, alijſq id genus exercitationibus ſenſim ad virtutem & pietatem adoleſcere. Sodalitatem praeterea virorum nobilium inſtituerunt. Ij in aula noſtri domicilij Oratorium ſibi collocarunt. ſacramenta in proximo aulae ſacello obeunt frequenter. Opificum item Sodalicium altera in aula eſt ad eaſdẽ pias exercitationes inſtitutum. Eſt in aedibus Epiſcopalibus Congregatio tertia iam pridem inſtituta: ad hanc de clericali diſciplina ſermones habuere. Ita ſedem iam in hac vrbe habere Societas videtur. Monialium coenobia confeſſionibus virginum audiendis, & concionibus habendis multum iuuerunt. Multae enim ita perfectae religionis viam non cogitabant, vt longe ab ea exerrarent. nunc ita ad ſtudium perfectae virtutis reuocatae; vt magna cum omnium admiratione, ij, qui illis praeſunt, teſtentunr, pietatis ac totius diſciplinae magnum eſſe factum incrementum. Sed magna in primis in eorum vno facta reformatio eſt. in quo cum ſingulae bonorum ſuorum proprietatem retinere conſueſſent, auditis de religioſa vita ſermonibus, ſponte ad vitae, victuſq. communitatem ſeſe cunctae reduxerunt. Et, vt ſit perpetuum bonum, Abbatiſſa cum ſacris matribus, multis conuentibus ea de re habitis, communi omnium ſuffragio ſe ſua quaeque priuata rerum poſſeſſione abdicare, omniaq. in commune conferre decreuerunt: vt è ſexaginta virginibus, duae tantum diſcreparint, Multam etiam ſanxerunt, ſi qua vllo vnquam tempore aduerſus hoc decretum deliquiſſe iudicaretur. Ac ne id vnquam reuocari poſſet, decretum ipſum Vi-

ca-

cario praeſente, & virginibus aſſentiétibus ſolenni ſtipulatione publicis tabulis inſcriptum. Eaq. de re communi coenobij totius nomine ad Epiſcopum, qui apud Imperatorem Nuncium agit Apoſtolicum, vt ſua id auctoritate ratum, ac perpetuum eſſe velit, datae ſunt litterae. Et nunc ea in eo coenobio eſt erecta diſciplina; vt ſtudio perfectae virtutis, & humanis motibus, humanaque contumacia deprimenda, etiam corporis afflictationibus, alijſq. demiſſionis aſſumendis exercitationibus, cum Societatis noſtrae diſciplina contendi poſſe videatur. Quare abſens Epiſcopus, & cum primum noſtros ibi verſari accepiſſet, & poſtea ſaepius, maxime vero his rebus cognitis, humanitatis plenas ad nos litteras dedit: quibus & ſibi, & Eccleſiae ſuae tantũ bonum gratulatur, & noſtrorum operam ſibi eſſe gratiſſimam ſignificat; hortaturq. vt diuinum negotium ſedulo promoueant. Et nunc id dat operam, vt Societas firmũ in ea habeat vrbe domicilium: Ipſaq. ciuitas ſex viros primarios legit, qui ſerio huius rei procurationem ſuſcipiant.

PRO-

PROVINCIAE FRANCIAE RELIQVIAE.

IN communibus malis, in quibus tot iam annos cum vniuerſa re Gallica, noſtra etiam priuata verſata eſt, proprijs etiam ſumus calamitatibus appetiti. cum ad diuturnum tot annorum bellum, obſidiones, miſeras fugas, famem, peſtilentiam, acceſſerit etiam gratiae loco commune potentium odium in noſtrum nomen; & rapacium hominum auiditas, noſtris quantuliſcunque fortunis inhiantium. Erat etiam illa cauſſa inuidiae, religio, & probitas; quae, ſaluis nobis, expugnari non facile poſſe videbantur: nobis exturbatis, & exterminatis, impietas, & viuendi licentia graſſari. Primi duces, & anteſignani ad noſtrum nomen oppugnandum haeretici fuere: acceſſere hortatores, & adiutores catholici non boni, homines maleuoli, inuidi, ambitioſi, auari; qui partim praedam è noſtris rebus, partim gloriam, opinionemq. ex noſtro exterminio ſibi deſtinarant. Hi per ſpeciem Regni tuendi, falſis rumoribus, atq. inanibus ſuſpicionibus, non modo vrbes impleuerunt, ſed ante etiam primorum animos ita occuparant, vt nullus innocentiae defenſioni locus eſſet. Quae culpa carebant, quaeque ipſi nunquam veriti ſumus profiteri, ea in crimen trahebantur: quae alij perpetrarant, nobis tribuebãtur: quae maleuoli ſuo quiſque arbitratu comminiſcebantur, ea pro veris, ac teſta-

ſtatis obtrudebantur: plane falſa & omnium iudicio exploſa, aut accuſatorio more coaceruata, & rumoris teſtimonio confirmata, probabilia iudicabantur: aut, ſi quæ ſua ſponte corruiſſent & euanuiſſent, fallacia detecta, ea ſilentio & tenebris obruebantur. Neque tot iniurijs oppreſſis nobis, vſquam innocentiæ index miſſa vox audiebatur. Inde factum, vt ſedata qualicunque ratione communi tempeſtate, omnis pelagi fragor in paruulam noſtram cymbam incubuerit. ita communem pacem noſtrarum rerum ſtrages ſequuta eſt. Socij, ſi vnam caedem excipias, hoſtilia omnia perpeſſi ſunt, côuicia, probra, ludibria, contumelias, carceres, exilium: vnus etiam calumnijs oppreſſus patibuli extremo ſupplicio affectus. E domo profeſſa, Collegio, domoque Probationis Pariſienſibus, & e collegiis reliquis, Rotomagenſi, Augenſi, Biturigenſi, & Niuernenſi omnes vno edicto exturbati; noſtra omnia tanquam perduellium direpta. ſatiata odia iniquorum; ſed non expleta noſtrarum rerum tenuitate fames improborū. Centum circiter & quinquaginta Sociorum capita, quorum ſeptem ijs domicilijs fere alebantur, in incertū exilium eiecta. Tantaq. fuit illius calamitoſi temporis ruina: vt tanquam ex Variana clade, audeo dicere, ne nuncius quidem quodam modo mali tanti mitteretur. Fama tantum, Sociorum, qui inde disiecti, tanquam ex ingenti naufragio miſeræ tabulae huc illuc appulerunt, naratione, ad aliarum gentium cognitionem peruenit. Litteræ nobis quæ rei ſeriem exponant, exhibitae nullæ ſunt: omnes tamen conſtanti, generoſoq. animo eam calamitatem pertulere; vt admirationi eſſent vel ipſis aduerſarijs. Duo ſuperſunt non modo a totius mali contagione intacta, ſed adhuc Dei beneficio, in ſuo ſtatu florentia

tia Collegia Viridunenſe, & Muſſipontanum. Hæc laeta pace fruentia, ſuæ operæ curſum ſecundo flatu tenuerunt: hacq. vna ſpecula tenemur, fore ea tanquam duo illa minuta aeris, quæ afflicta nunc prouincia mittit in dona Dei: vel duo ſinapis grana; vnde aliquando ſeges tanta prodeat; vt latius, quam antea in his terris Societatis nomen propagetur. Horũ tãtum duorum collegiorum è florente olim, amplaq. Prouincia commentarij venerunt: Quorum fructus eo laetiores eſſe debent, quo & aliorum acerbi caſus grauiores; & pax tranquillitasq. belli tempore iucundior.

COLLEGIVM MVSSIPONTANUM.

IN Collegio Muſſipontano curſum vtriusque anni ſeorſim perſequemur. Noſtrorum numerus ineunte anno ad ſexaginta octo peruenit; exeunte, decade vna minor fuit. Auctus piorum numerus ædem noſtram frequentantium, ſatis declarat, auctã in ciuitate pietatem: ſiquidem ſolennioribus diebus duodeuiginti Sacerdotes aegre excipiendis confeſſionibus ſufficiunt. Præter aliquot, qui in fide vacillabant, confirmatos, hæreticus vnus eſt ad fidem catholicam traductus. Cum miniſtro Caluiniano corã viro Principe ſuſcepta diſputatio eo proceſſit; vt ille plane fateretur, Caluinum eſſe mendacem; qui impudentes quaſdam propoſitiones, quas audacter aſſereret, minus fortiter ſuſtineret: ageretque noſtro Sacerdoti gratias, qui eam ſibi ad veritatem lucem prætuliſſet. Vir nobilis illuſtri natus familia, vitæ liberioris fruſtra ſæpius admonitus, mores vt corrigeret, noſtri Sacerdotis admonitione perculſus, non

modo multis cum lacrymis accurata confeſſione totius ante actae vitæ maculas deterſit; ſed aliam quoque vitæ exorſus rationem, ita in ſeipſum aſpere ſæuire cœpit, vt fuerit moderationis freno cohibendus. Domeſticis vt vitæ totuis culpas confeſſione expiarent, perſuaſit: ab ijs etiam veniam petijt, quos offendiſſet, tanto humilitatis ſenſu; vt victi illi tam inſigni documento pietatis, prouoluti in genua; viciſſim ab eo lacrymabundi, ac cum genitu veniam peterent. A pellicatu mulieres quinquae reuocatae, ſtudio maxime honeſtarum feminarum, quæ cum virginitatem ſuam Deo dicarint, id ſtudioſe admodum contendũt, quam plurimas vt eius ordinis mulierculas a vita cum militibus agenda diſtrahant, quas ſuo ſumptu ſuſtentatas, vel propinquis ſuis reddant, vel honeſto matrimonio coniungant. Spiritualibus exercitationibus cum alij multi, tum præcipue Epiſcopus vnus ante quam ſuam luſtraret dioeceſim, & duorum Principum Praetorianarum cohortium duces duo exculti ſunt.

A ſcholis belli tumultus multos auocarāt, quos maiore numero induciarum tranquillitas reduxit. ita ad mille & ducentos numerati ſunt. Ex ijs vnus indigens, cum per multam aetatem calculi doloribus cruciatus eſſet; votiua peregrinatione concepta, quanquis obſeſſis adhuc itineribus, in tempus aliud votum differre cogeretur, tamen Dei benignitate ſanatus eſt. Alij ſex Societatis noſtræ, quatuor Capuccinorum inſtitutum ſunt amplexi. B. Virginis Sodalitas cum Romana accepto diplomate, coniuncta; nouo etiam aucta ſtudio pietatis; flagellorum, ciliciorum, aliarumque id genus aſperitatum conſuetudinem ſuſcepit. Ex ea adoleſcens Societatis candidatus, cum ad parentes, vt iubebatur, de ſuo conſilio ſcripſiſſet,

Muſ-

Muſſiponto e conuictorum collegio in vrbem aliam conceſſit. cumque inde Viridunum properaret, in itinere immiſſi equites eum aſſequuti in eandem vrbem retrahunt, & cubiculo incluſum dies aliquot cuſtodiunt; multiſque adhibitis machinis, ab ea mēte ſtudent auocare. Sed in eo ipſe diuina iuuante ope, felicior, & ſuos ipſius cuſtodes, & militum Praefectum, qui in eo praeſidio verſabantur, in ſuam ſententiam attraxit. eſt ille nihilominus, vt erat imperatum, ad parentes reductus; cum tamen in ea cuſtodia vota Societatis ineundae emiſiſſet. Et nunc in patria voti tenaciſſimus, diuino munitus auxilio, in eodem pietatis ſtudio conſtanter perſeuerat. Eius exemplum quindecim alios, iam ante impigre in pietatis ſtadio decurrentes, ita ad eadem vota inflāmauit; vt illud ipſum omnes ſtudioſe flagitare non deſiſtant, & bona ſui ſe conſequendi voti ſpe ſuſtentent. Quadrageſima datus eſt Ligniaco vrbi Ducatus Barēſis Sacerdos; & Aduentu alteri eiuſdem ditionis vrbi alter, qui ibi eſſet a concionibus. vtrobique ſumma gratia noſtri labores excepti; cum dicerent; nos ad eas potiſſimum Eccleſiae partes ſanandas accedere, quae ab alijs intactae relinquuntur. exuſti interim multi ſunt haereticorum libri. Ad opidum aliud ſanctiore hebdomade profectus alius, magnos exciuit motus animorum; vt ad eum audiendum e nouem circa vicis conuenirent. In diſceſſu omnium nomine illi actae gratiae, & munera oblata; additaque illa teſtificatio; ea ſe ex ipſo audiuiſſe, quae ſibi ad ſalutem neceſſaria ſentirent; neque antea vnquam didiciſſent. Ad inſpiciundas Eccleſias Epiſcopatus Metenſis cum poteſtate a Lotharingo Cardinali e noſtris Sacerdotibus miſſus eſt vnus. Sunt illa opida in diuerſorum Regum, ac Principum ditione,

ac propterea quinquaginta annorum interuallo id munus intermiſſum, vt ne nomen quidem Viſitationis eſſet notum. Quot hæreſum ſectæ interim irrepſerint, conijcere difficile non eſt: & præter hæreſes in clero vitia multa: in populo ſumma rerum ad ſalutem neceſſariarum inſcitia: in vtriſque magna diuini cultus negligentia. Reuocati primum clerici ad officium; omniaq. ex decretis Tridentinæ ſynodi reformata. Conſtituti curiones, vbi deſiderabantur: abſẽtes ad ſui muneris curam reuocati: inditus clericalis ornatus ijs qui vulgari, & a profano nõ abſimili vtebantur. ſubmoti ex Eccleſijs apoſtatæ; qui ſuis ordinibus deſertis, in eas ſe intruſerant. matrimonia ad formam Tridentinam reuocata, Eccleſijs ſuus nitor, ornatusque reſtitutus. extremæ vnctionis vſus multorum annorum interuallo repetitus. Fuit in eo tractu Archipresbiter, ætate iam ſexagenarius. is initio acriter Viſitationi aduerſabatur: verum cum alijs parecijs ſibi ſubditis inſpiciundis pro munere intereſſet, commotus rei dignitate, & inſtitutorum vtilitate, tanto doloris ſenſu, & anteactae vitae paenitudine perculſus eſt; vt, cum ad ipſius Eccleſiam ventum eſſet, abiectus in genua, palam a ſua plebe, quam tam diu malo exemplo offenderat, & multis cum lacrymis veniam petierit, & meliorem ſe vitam exorſurum pollicitus ſit; idemque rurſus in conuentu Sacerdotum pari ſenſu pietatis fecerit. dicere poſtea ſolitus eſt: Nae ego patris huius aduentum, quem antea formidabamus, libenter omnium facultatum mearum iactura redemerim. totoque inſpectionis tempore libenter, & iucunde cum eo verſatus eſt. Et cum eſſent noſtro Sacerdoti Eccleſiae in finibus Germanorum obeundae, ipſe Germanicae linguae peritus; infeſtis itineribus a latrocinijs comitem

ta-

tamen illi ſe adiungere; & eidem interpretis operam praeſtare non ſibi graue duxit.

Haec priore anno: illa poſteriore.

Noſtrorum numerus, confluentibus ijs, qui Pariſijs, alijſque collegijs eiecti ſolum verterant, ſupra modum excreuit. Scholaſtici enim fuere fere centum. Sed in primis admiratione digna fuit miſerorum exſulum in tam afflicta fortuna conſtantia, & generoſa in excelſis animis incommodorum omniū contemptio. Peruaſerat enim rumor; Ieſuitas pleroſque, tam graui caſu afflictos, a ſua religione defecturos. neque inuitamenta & illecebrae ad flagitium tantum defuere. Exſilij incommoda, labores itineris, inopiae moleſtia, aerumnaeq. adoleſcentibus praeſertim, & ijs, quorum infirma putabatur aetas, obijciebantur. Commoda patriae, diuitiae, opes, propinquitates, amicitiae oſtentabantur. blādae propinquorum, amicorumq. ſuaſſiones, preceſq. ſpeciem pietatis praeferentes adhibebantur. emolumenta, ampla congiaria, pinguia Sacerdotia proponebantur: quibus tantiſper dum haec tempeſtas deſaeuiret, ſaltem ad naufragium vitandum vterentur; nec ſe incertae, aerumnoſaeq. peregrinationi, exilijq. periculis exponerent. Sed nihil tanti fuit, vt vel vnus materiam virtutis exercendae deſeruerit. Ergo aucto ſociorum numero, aucta eſt etiam opera noſtrorum: ita in plures noſtrae Societatis munia tributa. Miſſi in propinquos vicos, opidaq. remotiora multi, eos frugum manipulos, qui ex eiuſmodi ſolent meſſe, reuexerunt. Ac praeter multas concionum, confeſſionum, aliorumq. Societatis noſtrae munerum vtilitates, Saxo, claro genere ortus ab hæreſi ad catholicam Eccleſiam traductus eſt: cuius rei vtilitas, ob familiae amplitudi-

nom, ad multos pertinebit.

Ex ijs qui ſcholas noſtras frequentant, praecipuam pietatis, & doctrinae laudem ferunt noſtri conuictores, ij praeſertim, qui in Sodalicio B. Virginis conſcripti ſunt, quorum eſt pietas tanta, vt ſi quando aliqué a ſe laeſum intelligant, ad illius genua abiecti, veniam petere non erubeſcant. ſed inſigniter in conuictoribus duobus Diuinae Prouidentiae bonitas eluxit. Eorum alter, nobili admodum loco natus, a prima paene pueritia magiſtro Caluiniano in diſciplinam datus, tam alte peſtiferae doctrinae virus imbiberat, vt nullas monitiones, nullas rationes ad animum admitteret. cumq; premeretur arctius argumentorum vi, nec ſe vlla poſſet ratione laqueis exſoluere, id non Caluinianae doćtinae infirmitati, ſed ſuae imperitiae, & imbecillitati tribuendum eſſe aſſerebat. atque hoc reſponſo argumentationes omnes eludebat. Pia demum aliorum conſuetudine emollitus, & continentibus ad Deũ precibus de illius ſalute, ſuſceptiſq; a condiſcipulis afflictationibus permotus diuinitus, manus dedit. fidemque catholicam, ex forma Tridentinae ſynodi, coram Illuſtriſſimo Principe Henrico Lotharingo Viridunenſe Epiſcopo, alijſque tum noſtrae Societatis, tum conuictoribus profeſſus eſt. tantumq. animo diuinae lucis hauſit, vt nihil aeque, ac praeteritam vitam deteſtetur, & nunc magis ac magis in dies progreditur ad pietatem. Quin aliquando ab inſigni quodam haeretico ad defectionem, & ad flagitia alia inuitatus; cum renuens acrius ſollicitaretur, ita exarſit, vt non modo impudentem hominem compreſſerit, ſed alterum quoque in fide ac retinẽdo pudore vacillantem confirmauerit. Alter e Lutheri ſchola ſe ſtudiorum cauſſa huc contulerat: & vt quietiore animo

ſua

ſua ſtudia proſequeretur, in conuictorum contubernium ſe contulit; neque ita multo poſt in tanto pie viuentium ſplendore veritatis lucem aſpexit, eamque ſequutus eſt, abiurata vanitate. Et cum per Paſchae ferias in patriam ad ſuos remeaſſet, multis quamuis machinis admotis neque a ſuſcepta religione neque a conſilio huc redeundi auocari potuit. Quin cum antiquum ſodalem ſuum comperiſſet Lutherano magiſtro dantem operam, tantum apud eius parentes noſtra laudāda diſciplina profecit; vt quamuis Lutherani eſſent; ijs tamen perſuaſerit, vt in noſtram diſciplinam, atque in eundem conuictum ſecum mitterent.

VIRIDVNENSE COLLEGIVM.

Viginti vtroque anno in Viridunenſi collegio verſati ſunt; & ſi extremo poſteriore numerus eſt aliquanto imminutus. Priore anno circa veris initium peſtilentia ciues multos extinxit: quorum fere omnium confeſſiones noſtri exceperunt. In his extinctus etiam Illuſtriſs. Comes Nicolaus Boucherus ciuitatis Epiſcopus; qui tres Cardinales educarat, Guiſium, Vademontanum, & Lotharingum. Is vt viuens noſtrorum opera, conſilioq. vſus eſt, ita moriens ad extremum vſque ſpiritum noſtros ſibi adeſſe voluit; eorundemq. manibus extrema ſibi ſacrorum myſteriorum auxilia praeberi. centum francos (monetae genus id eſt) nobis teſtamento legauit, & tertiam partem bibliothecae, quam habuit omni librorum genere inſtructam. Eius funus ab vno e noſtris epitaphia oratione, & a ſcholis vario carminum genere, Hebraice, Graece, Latine, Gallice cohoneſtatum. Haeretici aliquot ad Eccleſiam recepere ſe

ſe

ſe: aliquot nutantes in fide confirmati. libri tum haeretici, tum malorum ſatores, & impudici, exuſti quam plurimi. Ad religioſam vitam ſuſcipiendam Virgines aliquot adiutae. Quaedam quo minus cõfiteri, poſſet morbo impediebatur, haec contra vim morbi connitens, confeſſa, & abſoluta integram valetudinem recepit: ſuoq. exemplo duas alias aegrotantes ad confeſſionem faciendam excitauit, quae item non ita multo poſt a confeſſione conualuere. Aegrotis item alijs duabus, & iam plane depoſitis confeſſione expiatis ſuaſit noſter, extremam vnctionem vt peterent; qua inunctae confeſtim coeperunt melius habere, neque ita multo poſt integram recepere valetudinem. Priore anno, aeſtate ineunte exorta repente ventorum, & frigoris aſperitas perniciem vitibus allatura videbatur. Vocatis ad noſtrum templum pueris catechiſticae ſcholae: indeq. cum pio carmine ſupplicatione traductis, ceſſante flatu ventorum, optata redijt tranquillitas.

Scholas noſtras quadringenti adoleſcentes tum Galli, tum Germani vtroque anno frequentarunt. ex ijs Minimorum ordinem ingreſſus eſt vnus: Societatem noſtram alter. Tertius cum accepiſſet, quantis ſe obijciant periculis, qui Sacerdotia, adiuncta praeſertim animarum cura, vel temere ambiunt, vel collata indigni accipiunt, nulla quantumuis graui parentum, ac propinquorum offenſione adduci potuit, vt amplum & fructuoſum Sacerdotium ſuſciperet: ſtatueritq. potius rebus humanis nuncium remittere. & nunc id operam dat, vt in Societatem admittatur. quo ſtudio vna cũ illo & alij non pauci tenentur. In quibus adoleſcens, viſo per quietem ſomnio, audiuit a caeleſti Iudice, ſeuere in multorum vitam inquirente, ſe propterea iudicij eripi diſcrimi-

ne,

ne, quod eſſet, humanis relictis, ſe in Religione Deo dicaturus, quo monito ille ſtatim ad Societatem animum adiecit. Alij duo nullis neque blandicijs, neque minis adduci vnquam potuerunt, vt conuiuio, cui hæretici intererant, aſſiderent. Et cum poſteriore anno exeunte Illuſtriſs. Cardinalis Lotharingus huius ciuitatis Eccleſiam primariam eſſet Apoſtolica auctoritate inſpecturus, exceptus eſt multis & valde ſpecioſis argumentis a Gyminaſio. erant emblemata, decora pictura illuſtrata; poemata diuerſorum idiomatũ; e quibus compactus liber, gratum generoſo Principi munus acceſſit. quod ipſe & habet in manibus, & alijs etiam iucunda cum voluptate inſpiciendum præbet. Verum cum triſti aduerſus Societatem noſtram Pariſienſi decreto adoleſcentes multi à noſtra reuocarentur diſciplina, dici non poteſt, quanto cum mœrore, & lachrimis auellerentur. Vnus e Rhetorum claſſe Catalaunum ad iureconſultum Caluiniſtã miſſus a patre, ſexcentis artibus appetitus, concertationibus, altercationibus, blandis ad inſidias ſermonibus, cibis vetitis, alijsque moleſtijs permultis, cum ſemper veterem gladiatorem tiro ipſe proſteneret; ad extremum quotidianorum pertæſus præliorum, fuga ſe inde ſubduxit; atque ad ſuos ſe veteres retulit inſtitutores. Sed acerba illa noſtrorum proſcriptio quantopere multos vere catholicos, fidosq. Societatis amicos perculerit, multi declararunt, qui patriam ſibi reliquendam eſſe ſtatuerunt, & vna nobiſcũ exſulandum, ſi quod timebatur, Pariſienſe Senatuſcõs. Viridunum perferretur. Sacra virgo eſt Bari in vrbe Lotharingiae, quae non ita pridem, noſtrorum inſtitutione S. Claræ ordinem profeſſa erat, hæc ſigno haud dubie cæleſti hanc Pariſienſem calamitatem pſenſit. die enim S. Ioanni Euangeliſtæ ſacro, ſub ter-

tium

tiam noctis horam, quo tẽpore nulli licet extra cellam pedem ponere, ter ſenſit ſe non leuiter in dextero bracchio pulſari. Tum maerore tanto pectus cõpleri, cauſsã quamuis agnoſceret nullam, vt in triduum tenere lacrymas non poſſet. poſtero die ex ſingulis virginibus ſciſcitatur; ecquae per id tempus ſuum cubiculum eſſet ingreſſa. nullam comperit fuiſſe. Paucis poſt diebus cognoſcit noſtros Pariſijs illa ipſa nocte eadem hora in carcerem coniectos eſſe: patremque eum, quem ipſa a confeſſionibus habuerat, tum Pariſijs degentem, vna cum alijs a ſatellitibus comprehenſum dextero brachio fuiſſe pertractũ. Non abſimili portento & noſtris Lugdunenſibus ſuae calamitates praemonſtratae: vt Diuino numini curae eſſe mala noſtra confidamus.

DOMVS PROBATIONIS Viridunenſis.

VIginti plus minus hoc biẽnio Viridunenſe Tirocinium aluit, partim tirones, partim tertianos. & ſi nonnunquam eorum numerus eſt valde imminutus, dimſſis de more ad ſtudia tironibus, neque ſtatim, ob eas quas paſſi ſumus, calamitates, nouis ſuffectis in priorum locum. nam priore anno vndecim, non niſi vnum poſteriore admiſimus. Tantum tamen abfuit, vt vel tirones iam admiſſi, vel quos Diuina Bonitas ad noſtrum vocauit inſtitutum, tam aduerſo calamitatum cõcurſu quidquam de priſtino remiſerint feruore, vt & illi maiores in dies animi vires, ad aſperrima quæque ſubeunda capiant; & ex his multi, relictis Gallicis academijs, relictis parentibus, quos Pariſijs parum nobis amicos ſentiebant, relicta patria, bonisq., noſtrum exſilium ſequuti ſint. quibus

vt

vt ſatisfieret, cum hic ob varia incommoda non liceret, in varias Italiæ, Germaniæ, Flandriaeq. oras diſtribuendi fuere. Sed ex ijs, qui priore anno ſunt admiſſi, ſex Philoſophiæ ſpatia emenſi, duo biénium in Theologiæ ſtudijs conſumpſerāt: triénium in Rhetoricis alij duo. vnus quadriénium in iuris prudentia addiſcenda poſuerat: et iam ſe ad cauſſas agendas Pariſijs in ampliſſimo concilio, quod Parlamentum vocant, comparabat: cum, mutata velificatione, alio iter intendit. Sed cum conſilium ſuum parenti homini rigido aperuiſſet, viam ipſe ſibi obſepſit, multo difficilius expediendam; tam arcta cuſtodia à patre circumſcriptus eſt, vt ad illam vrbis partem, in qua noſtrum eſt collegium adſpirare non auderet. Quibus vt ſe moleſtijs expediret, condicta die Pariſijs eadem qua in iudicijs vtebatur toga, ne quam apparatu vllo itineris ſuſpicionem faceret, egreſſus Virdunum verſus ſe dat in viam. Et quoniam pecuniæ, idem vitandæ ſuſpicioni, nihil ad viaticum ſibi ſumſerat, toga vendita, & reliquo ornatu in viliorem commutato, illa ipſa quam redegerat pecunia, ſex dierum itinere confecto, huc ad tirocinium pedes peruenit. Re cognita, pater iure conſultus non ſegnis noſtros in ius accerſit, plagijq. nomen intendit; petit ſibi reddi filium. Sed, cum quod intenderat, probare crimen non valeret; & plerique iudicum ante ei conſilij ab adoleſcente admoniti, illius cauſæ palam fauere viderentur (nondum enim atrox illa tempeſtas orta erat contra nos) petere deſtitit, ſparſo ad ſpeciem rumore: filium iam locum ſuum reliquiſſe. Qui tamen magna conſtantia, etiam cum litteræ darentur e Prouincia, in inſtituto perſiſtebat. Inconſulto parente alius admiſſus erat; non deſtitit pater litteris primum, ac nuncijs tentare animum adoleſcen-

tis:

tis: deinde ipſe huc profectus cognatum ſe eſſe ſimulans, parentem diſſimulans, adoleſcentem per cauſam inuiſendi conuenit. & homo militaris, violentiæ non inſolens, vbi parum ſenſit verba, ſuaſionesq. proficere, vim parat: ſaepiusq. veſtem ei detrahere, aut diſcerpere conatus, cum tamen ille ſe defenderet egregie, victus tandem adoleſcentis conſtantia, ferociam poſuit; deſijtq. eſſe moleſtus, hoc contentus vno, vt litteris ad matrem miſſis, veniam, & maternam benedictionem poſtularet. Alij varijs modis veniam a parentibus noſtram Societatem amplectēdi extorſerunt. vnus exemplo propoſito alterius adoleſcentis; qui a parentibus a ſcholis noſtris domum reuocatus, ne vexillum ſequeretur Chriſti Ieſu, quinto decimo die vitã finiuit, & ſuos & aliorũ terruit parentes, ne ſe diuinis conſilijs opponerent. Huius certe vrbis ciuis, quem & vnicum, & valentem habuit filium Societatis ineundae ſtudioſum tantum abfuit, vt vel retineret, vel impediret, vt magna voluntate ad tirocinium ipſe deduxerit.

PROVINCIA AQVITANIA.

EX Aquitania anni nonageſimi quincti tantum litteræ exhibitæ ſunt: triennio iam videntur quieuiſſe. Hoc igitur anno collegijs quinque, vna probationis domo, & reſidentia vna ſocij numerati ſunt, centum ſexaginta. in Toloſano collegio quinquaginta, in Ruthenẽſi quindecim, ſeptendecim in Auſcitano, vndeuiginti in Agennenſi, in Petrocorienſi viginti duo, in domo probationis ſeptem & viginti, decem in S. Macarij reſidentia. Ex ijs ad ſuperos exceſſere tres, ad numerum allecti hoc anno quatuordecim.

COLLEGIVM TOLOSANVM.

TOloſæ diem ſuum obijt P. Arnaldus Saphorina, quatuor iam ante vota profeſſus. vir integerrimo puriſſimoq. ſenſu pietatis: & cui a natura indita, non exercitatione parta videretur ipſa pietas. quinque ferme & viginti in Societate annos egerat; egregieq. munera ſua exercuerat: Pariſijs enim Philoſophiæ ac Theologiæ ſcholas multos annos cũ laude explicauerat. Sed quoniam interuallo quatuor annorum Aquitanicæ res cognitioni dantur; non erit alienum minuta quædam inculcare, quæ ex intermiſſis proximis anni litteris minime cognoſci potuerunt. Præter ſolẽnes anno toto diebus feſtis in templo cõcio-

cio-

ciones, duo per Aduentus, & Quadrageſimæ dies in præcipuis vrbis templis frequenti concione; tresq. alij in vicinis vrbibus, nō mediocri cum fructa ad populum dixerunt. Sex præterea diuerſis per vrbem locis teneram aetatem Chriſtiana doctrina imbuerūt. Ad diuinarum rerum contemplationem exerciti decem, in ijs Theologiæ profeſſor Eccleſiaſtico honore auctus: alter qui Carthuſienſium amplexus eſt inſtitutum; ac Religioſi duo, vterque concionandi munere inſignis; & eorum alter ſuo coenobio præfectus. Hi perfectæ virtutis, ac religionis ſtudioſi quinquaginta leucarum itinere huius rei cauſſa ad nos venerunt: Sed ex his duobus tantum feruoris alter animo concepit, vt a ſuo Præſide contéderit; ſibi vt annū integrū in ſuæ religionis tirocinio, inter nouicios nouiciorū more viuendi fieret poteſtas. Confeſſionū fructus vberrimus fuit, vt e remotis vrbibus bidui, ac tridui itinere aliqui ad nos, & viri inſignes confeſſionis cauſſa venerint. Homines ſex ad deſperationem fraude mali dæmonis adacti, ad ſpem erecti meliorem reſipuerunt. A turpi quæſtu adoleſcétulae duæ; alij ád modeſtiórem vitam, ſanctioresq. mores reuocati. Puerulum malus dæmon turpiſſimi felis ſpecie illudebat, interdumq. ei prope in faciem inſiliebat. hic ſacri agni aſſumpta cera, ea infeſtatione liberatus.

Scholæ auditores numerarunt hoc anno mille & ducentos, è quibus aliqui ſe ad ſacras religioſorū familias aggregarunt. Et cum rebus bello perturbatis, multi in patriam reuocarentur, illorum precibus datum videtur, vt res catholica optimo in ſtatu collocaretur. Suplicationem enim magno apparatu, & multis argumentis pietatis ad duo præcipua vrbis tépla inſtituerunt, ea modeſtia, & pietatis ſpecie, tanto

to ornatu & decentia, vt omnium approbationē, & admirationem conſequerentur. Duo ſunt inter eos B. Virgini dicata ſodalicia. habet vtrunque lectiſſimos è noſtra iuuentute diſcipulos: ſed quod grandioribus conſtat, habet praeterea multos, & iuriſprudentiae ſtudioſos, & ciues, tum virtute illuſtres, tum genere, & animi dotibus praeſtantes. Vtrique vero ſtudioſe admodum pio cultu B. Matrem proſequuntur. Sex lectiſſimos adoleſcentes vterque cetus hoc anno noſtrae Societati, alios alijs familijs dedere. Et ſane boni Sodales ſanctiſſimae matris cultum ſibi ſalutarem non raro in ſuis periculis experiuntur. Ex ijs vnus dum in Belgas proficiſcitur, iterum & tertio ex itinere interceptus, atque in carcerem compactus, B. Virginis implorato auxilio, periculo exemptus quo pergebat, peruenit incolumis. Alteri ab haereticis excepto ſeptingentorum aureorum multa imponebatur; is quoque eadem Sanctiſſima matre opem ferente, liber tandem miſſus eſt.

Inſignes Miſſiones per Quadrageſimam ad opida diuerſa duae fuere. quibus continenti, ac prope intolerando vtriuſque Sacerdotis labore, (alter è collegio hoc, e domo probationis alter prodierat) incredibile eſt, quantum in locis noſtra cultura adhuc intactis, audiendis confeſſionibus, concionibus habendis, & Chriſtianae doctrinae rudimentis explicandis Chriſtiana res promota ſit. Frequens ſacramētorum vſurpatio inducta, cum antea non niſi circa feſtum Paſchæ peccata ſoliti eſſent explare. Cerearū ſacri agni imaginum tanta iniecta reuerentia, vt nulla domus fuerit, quæ non aliquo ſaltem ſacræ ceræ fragmento donari voluerit. Sacrarum imaginum pagellis impreſſarum, roſariorum, aliorumq; id genus piaculorum tantum ſtudium, vt obſitam iam deſuetudi-

ne ac paene abolitam antiquam Gallicarum Eccleſi-
arum pietatem dicas in ijs locis reuireſcere. Flagel-
lorum vſus tanto ardore ſuſceptus, vt ſodalicia eius
religionis inſtituerentur, neque tenelli adhuc pueri,
neque feminæ eius expiationis expertes eſſe vellent.
Docti etiam Sacerdotes integre cõfeſſarij munus ex-
ercere: quaeſtionesq. de iure conſcientiæ explicatæ:
& varijs variorum exemplorum tractatione, & in fa-
miliari ſermone, & in communi conuentu illuſtratæ.
Vſuræ impudentiſſimæ repreſſæ. in opido eius ſceleris
infamia inſigni Quadrageſima tota, quotidianis con-
cionibus immanis impietatis fraudes omnes detectæ:
& quid in tam crudeli iniuria, iuſtitia, quid Chriſti-
ani hominis officium requirat explicatum. admoni-
tiq. confeſſarij, vt niſi nefarij illi, ſuæ nundinatores
conſcientiæ deſiſtant, & perceptum inde lucrum
omne redhibeant, eos ad Eccleſiæ ſacramenta non ad-
mittant. Quo factum eſt, vt multi, cum perſpecta
veritate, cum reprehenſionum permoti grauitate,
ſua ſponte ad officium redierint: alij, vel ſacra ſe ipſi
communione in paſchate excluſerint, dulciorem pe-
cuniam, quam Dei Regnum æſtimantes; alij exi-
tioſa ſibi falſa pietatis ſpecie indulgentes, ad
alias dioeceſes, vbi minor eſſet cura, & inſcitia per-
uerſior, per eos dies ſe conferrent; vt nefariam impi-
etatem ſacrilegio etiam ſacramentorum cumularent.
Quingenti circiter ciues ſaniore mente, quàm ceteri,
integre reſipuerunt: nefariumq. lucrum deteſtati, par
tim magnum pecuniæ numerum, a quibus accepe-
rant, reddiderunt; partim, reſciſſis nefarijs contracti-
bus, perceptos pecuniæ fetus in ſortem computarunt:
multi etiam æquantibus iam ſummam penſionibus,
ſyngraphas debitoribus vltro reddiderunt.

TOLOSANVM CLERICORUM Seminarium.

CLericorum ſeminarium Toloſæ a Ioioſæo Cardinali, vrbis Archiepiſcopo inſtitutum, & noſtrorum hominum curæ ad diem commiſſum, ſcriptũ eſt litteris anni nonageſimi. In eo tres de noſtris degunt. Sacerdos vnus, qui rem totam adminiſtrat; & ſcholaſtici duo, qui litterarijs præſunt exercitationibus. Alumni ad ſexdecim fuere. De illorũ probitate, ſtudio virtutum, indole, & ſpe bona ſcriptum eſt iiſdem litteris. hoc anno fructus colligi cœperunt: tres ad Eccleſiae cultum emiſſi, ſtatimq. alij tres in eorum locum ſuffecti. Ex ijs, qui emiſſi ſunt, vnus in vico quodam quadragenario tempore magna cum probatione omnium, & laude concionatus, acriores ſtimulos reliquis adiecit. Exercetur domi more noſtro conciunculis habendis, Dottrina Chriſtiana in templis explicanda, in noſodochijs aegrotis ſubleuãdis, nec detrectant viliora domi miniſteria, ita ſpes eſt prouentus in dies amplioris.

COLLEGIVM RVTHENENSE

RVthenenſium ſtudium erga nos, an diuina noſtri tutela, illuſtrius perſpecta ſit, niſi omne datum optimum deſurſum ſit, ambiguum prope eſſet; hoc anno præſertim, quo Pariſienſi procella omnia interijſſe videbantur. Nam cum fulmen illud a Regia emiſſum in Societatem tot collegia diſiecisset, comitijs prouincialibus Ruthenis habitis, decreta eſt ad Regem legatio, quæ ſupplici libello peteret; vt quando a Societate tot tantæq. in vrbem, ac prouinciam

vniuerſam vtilitates profectæ ſunt; multæq; in dies ac maiores profecturæ expectentur, eius collegium in vrbe eo eſſe loco pateretur, quo fuit adhuc: neue vrbem, ac prouinciam omnem eo priuari fructu vellet; qui a talium hominum doctrina & vitæ innocentia copioſior in dies proficiſcitur. Quæ quoquo modo in Regia acciperentur, luculentius certe noſtræ innocētiæ teſtimonium ab vrbe noſtri amantiſſima eſſe nullum potuit. Sed haec communiter omnes. Priuatim vero ſingulis adoleſcentibus tãtus iniectus ardor pietatis, vt e Philoſophica ſchola oēs aut religionem, aut certe Sacerdotiũ ad vnũ cogitent, pluresq. hoc calamitoſiſſimo, quã totis triginta annis, quibus in hac vrbe Societas verſata eſt, diuinitus vocati, ad noſtrum vitæ genus amplectendum exarſerint. ita quæ illos videbatur retardare debuiſſe, acrius ad aerumnas nobiſcum communicandas, calamitas extimulauit. Multorum quidem votis ſatisfactum eſt: alij eodem ſtudio incenſi in tempus maturius dilati. Ad vrbem quondam ab Hæreticis occupatam, ſed magnã partem iam catholicis refertam Sacerdos noſter profectus, tanto catholicorum ſtudio auditus eſt; vt profeſtis etiam diebus frequentes cõuenirent: populusq. a ludis, & choreis, quæ per eos dies agitabantur, ad Dei verbum audiendum facile adducerentur

COLLEGIVM AVSCITANVM

NOn minus quam Ruthenæ, Auſcia quoque noſtro calamitoſiſſimo tempore præbuit ſe noſtri ſtudioſam. Siquidem, perlato nuncio de Pariſienſi S. C. contra nos communi omnium ordinum decreto, quidquid aliæ ſtatuiſſent ciuitates, noſtros omnino in vrbe retinere ſtatuerunt. Nec defuere tamen

caſſi,& inanes aliquot hæreticorum conatus, qui noſtras litteras interceptas peruerſe interpretãtes, apud Conſules nobis negotium faceſſere tentarunt. ſed reiectis calumnijs, veritas & innocentia ſuo loco ſteterunt.

Scholæ diſcipulos habent ſumme noſtri ſtudioſos, quod tum maxime indicarunt, cum luctuoſus de noſtra proſcriptione nuncius perlatus eos ita percuſſit, vt parem doloris acerbitatem præ ſe ferrent, ac ſi eadem nobiſcum naui nauigarent. tantosq. ab aduerſo ventorum flatu ſpiritus ſumpſerunt, vt viginti ſe ſocietatis nomina daturos profiterentur. Forte euenit, vt è candidatis vnus ingenij dotibus excellens, dum in vrbem Haereticam veniſſet, audito de noſtra calamitate nuncio, ita voti conſequendi ſtudio exarſerit, vt ſtatim Auſciam redierit, ad rem vrgendam. & commodum ſub idem tempus P. Prouincialis litteræ ſuperuenere, quibus ille voti compos fieret. Rogatus igitur a magiſtro, an non dubitaret hoc difficillimo præſertim tempore nobiſcum in ſocietate tam ancipitem aleam ſubire: Ego vero, inquit, cum vos eiectum iri inaudiſſem, præſagiui animo hæreſim liberrime Gallia tota graſſaturã, proinde feſtinaui, ne opportunitate excluderer, calamitatis tempus anteuertere; quocumque terrarum mitteremini paratus veſtra ſigna ſequi; ac vobiſcum vna vitam vel fundere vel ſeruare. Admiſſi & alij duo, cum ſuperiori pares, tum ea inter ſe ſimilitudine (gemelli enim ſunt) vt iucundo errore alter pro altero accipiatur: nec niſi lõga die ac diligẽti obſeruatione idq. aegre inter vtrũq. diſcrimina notetur. Alios duos ſuperiore anno ſcripſere (ſed non comparent litteræ, commemorantur tãtum) noſtris a Caluiniano patre in diſciplinã datos eſſe. ij quantum in catholica religione, & pietate vera

profecerint, hoc anno a patre in patriã vocati declararunt: ſiquidem adduci nunquam potuerunt, vt ad hæreticum audiendum concionatorem irent. ſemel vi pertracti, tempus inter ſe B. Virginis laudes decantando, traduxerunt. ita inter tot impuras voces, nefariam pſalmodiam proclamantium, duæ ſinceræ animulæ puriſſimo ore ſanctiſſimam matrem collaudabant. Eorum natu minor, rogatus á patre, an vellet, ætate accedente, Miniſtri fungi munere: Sane inquit, ſi in Eccleſia catholica, Apoſtolica Romana. Alter vt paullo ætate grandior, ita etiam viuidiore indole cum a P. Prouinciali contenderet, vt in Societatem admitteretur, paterq. illi puſilli corporis breuitatem obijceret: certamq. menſuram proponeret, ad quam excreſceret; tum voti compotem futurum: feſtiua ſimplicitate promiſit ſe vnius anni ſpatio eam menſuram impleturum. interim non vulgaria inſignis pietatis ſigna edere non ceſſat. Nam monitore nullo mendicos domum ſubinde intromittit; eosq. pedes exoſculatus eleemoſina donatos dimittit. Quantũ vero in litteris iuuentus vniuerſa proficiat in ingreſſu in vrbem Epiſcopi & P. Prouincialis aduentu ſcriptorum multitudine ac varietate, cum quatuor eos linguis ſalutaſſent ac pro viribus ornare contendiſſent, docuerunt.

Quod ad rem attinet ſpiritualem, ijdem qui ex locis aliis noti ſunt, fructus pietatis conſtitere. Illud minus frequens: magicæ chartæ, & damnatæ ſuperſtitionis igni traditæ. Excurſum eſt tum Quadragenario ieiunio, tum aliis anni temporibus in vicinas vrbes, & opida. in quibus puerilem catechiſmi inſtitutionẽ patres familias vt rem nouam mirabantur & laudabant. Pii per ea loca libri multi diſtributi, tum qui ad inſtitutionem ſacerdotum, iuraq. explicanda conſcientiæ

ſcientiæ ſunt vtiles, comparati; & ipſi Sacerdotes eruditi. Sed inolita multa, & grauia vitia tollendi nullus prope finis fuit; ex multis vnum aut alterum proponam. ad aegrotos toto eo tempore, quod inter Paſcha & Pentecoſten intercedit, ſacrum viaticum ferendi nullus vſus erat: reliquo anni tempore ſacrum Chriſti corpus iis tantum adorandum ferebatur, nulla cibi cæleſtis communicatione. Haec, errore confutato, Dei beneficio emendata omnia. Fenebres quæſtus, & illegitimi contractus reſciſſi. omnibus demum expurgatis, legitimi cultus introducti; quos tam inculta ſylua deſiderare poſſe videbatur.

COLLGIVM AGENNENSE.

EST multis partibus hic Aquitanicus tractus hæreſis tabe corruptus. inde factum, vt peregre multas Agennenſes ſocii cum hæreticis ſuſceperint concertationes, magna cum rei catholicæ gloria, & miniſtrorum ignominia. In vrbe ab Agenno diſſita Vir eſt non modo Princeps inter ſuos; ſed ſua quoque pietate magnũ in eo tractu catholicæ religionis propugnaculum. Hic è noſtris Agenno vnum accerſit, ad garrulorum miniſtrorum audacem loquacitatem retũdendam; qui ipſius ſibi coniugem ſuis deliramẽtis, ineptiſq. argutiis ita infatuarant, vt pæne peruerterint. Sed quo tempore nunciatum eſt noſtrum in eam vrbem introiſſe, præclarus ille noui aſſertor euãgelii, qui matronæ catechizandæ negotium ſuſceperat, magnus ardelio inter feminas, ſtrenuus tergiuerſator inter viros loco ſibi cauit; domoq. profugiens clam ſe periculo ſubduxit. Id hæretici indigne ferentes, in alieno periculo audaces, archiminiſtrum adeunt; petunt per ſui euangelii dignitatem, ne Ieſuitã

de conceſſa ſibi victoria, ſine puluere & ſanguine triumphare patiatur. Is pudore victus, & ſuorum contentione tandem motus cum lucifuga miniſtro adeſt: ſiſtunt ſe ambo ad aedes viri nobilis. eo ingens confluxerat nobilium caterua. dies diſputationi dicitur in craſtinum: optio datur hæreticis a noſtro, de qua re ipſi diſputari velint, & vtras ipſi partes ſuſtinere; rogantiſne, an reſpondentis. Illi vt tutiores reſpondentis elegerunt. Quæſtionem poſuerunt de Eccleſia Romana; verane eſſet Eccleſia. Poſtridie bene mane, vt ad ſpeciem ſaltem, ſimularent confidentiam, apparent miniſtri duo, multis inſtructi libris, tum Græcis tum latinis, ſic vt magnam præ ſe ferrēt ſapientiam. Diſputatur duos dies eo euentu, vt recreatis catholicis ſuſcepti certaminis hæreticos puduerit. Aduocarunt illi ſibi tertium, qui opem ferret iam proſtratis. Sed inter ranunculos inflare quidē ille buccas potuit, ſtragem vero ſuorum magni animantis veſtigio detritorum reſtituere non potuit. Quare primò ſtatim congreſſu, abiectis haſtis ita inde ſe proripuit, vt in profluentem ſe demerſurus videretur. Noſter illis conuictis, ne qua veritati mendaciorum caligo offunderetur, & vt materiam relinqueret blateronibus, ſi vellent, reſpondendi, totam diſputationem litteris mandandam tabellionibus pluribus cōtinenti quatuor horarum opera dictauit. Duo mirifice vel hæretici ipſi in noſtro homine laudarunt, doctrinæ copiam, ac firmitudinem; & in diſputando modeſtiam, humanitatemq. Inde factum, vt qui noſtros homines, antea ſibi ignotos monſtra quædā eſſe exiſtimarant; nunc & homines & perhumanos eſſe intelligerent. Et ſane miniſtrorum arte ea de nobis inoleuit opinio: nos genus eſſe humano multo nequius; neque alia ratione ſubdoli homines a ſuis vindemijs

demijs arcere valent tempeſtatem. Quæſiuit à Prætore vrbis cuiuſdam vnus e noſtris, cur cum bellicis tumultibus edixiſſet abſtineri ab iniuria religioſorum, Ieſuitas excepiſſet: Quia, inquit, Religioſos eſſe homines; Ieſuitas vero non homines, ſed hominum portenta noſtrorum miniſtrorum teſtimonio acceperam. facile autem illis fuit, mihi, qui veſtrum neminem antea videram, imponere. Per vrbem hæreticam cuidam è noſtris iter facienti, obuiam ſe effudit ciuitas pæne vniuerſa. a primario vrbis conſule propoſita ei quæſtio eſt: cui ex tēpore ita cumulatè ſatisfecit; vt publice illi gratiæ agerentur; & beneuolentiæ declarādæ idem conſul prætergreſſum vrbem ad vicum proximum proſequeretur. Alius, vt videtur, audaculus, ac ſemiruſticus vt omnia non ignorare videretur, quaeſtionem eidem ex itinere latine propoſuit. latine itē noſter; Si tibi, inquit, ſatisfacio, ſpōdes ne te tuam hęreſim abiecturum? aſſeueranter ille, inquit, ſpondeo. at hoc ipſum, noſter inquit, vernaculo ſermone cunctis audiētibus teſtare. id cum renuiſſet, latine tamen eſt illi ita ſatisfactum, vt obmuteſceret, & vt elinguis & amens a circunſtantibus exſibilaretur. In vrbe maximam partem hæreticis referta ſemel & iterum noſter concionatus ita gratus fuit omnibus, vt ipſi miniſtri eum ad diutius manendum, inuitarent. In alijs vrbibus hæreticis, catholicorum, qui in ijs verſantur, inuitatu, magna attētione, & ſtudio a magna catholicorum frequentia ſunt auditi. Hæreticiq; non nulli ſunt ad Eccleſiam adiuncti. Hæc peregre.

In vrbe noſtrorum concionibus perfectum, vt cū de Eccleſia catholica ſermo habeatur, eadem Romana nominetur: nam ſenſim conſuetudo obrepebat, vt, ſiqui catholicam Eccleſiam Romanam diceret,

prope errare videretur, ac pæne reprehenderetur. Ita de poteſtate clauium, & Romani Pontificis autoritate diſputatum, vt è media concione quidam, Deo Laudes, exclamarit, qui dicenti eam mentem dedit, vt doceret Eccleſiam catholicam Romanam eſſe nominandam.

Parthenij vtriusque ſodalicij pietas in præſtanda ægris opera in noſodochijs, alijsq. pijs muneribus obeundis, ciuitati admirationi eſt: vt multi in eorum alterutrum optent adſcribi. Apoplexia quidam occupatus in extremo ſpiritu, linguæ iam vſu deſtitutus, illud tamen intermortuis vocibus proferre niſus potuit: Commendate me precibus Sodalium B. Virginis. Poteſt vnius aut alterius non leue pietatis exẽplum tradi litteris. Grauem iniuriam vnus e Sodalibus ab alio acceperat. quem cum ægrotare accepiſſet, vltro adit, priſtinam reſarcit amicitiam, ſolatur amabiliter: itaq. ab eo diſceſſit, ut omnia veræ illi deferret amicitiæ officia. Alter quotquot habuit induſia pauperibus diſtribuerat. vnum etiam quod ſibi reliquum fecerat, vt inopi daret, ſibi detrahebat: ſed certorum interuentu hominum prohibitus, incepto deſtitit. Hic tanto ſubleuandæ ac fouendæ paupertatis Chriſtiana doctrina mendicantis plebis imbuendæ ſtudio tenetur; vt Pater pauperum vulgo nominetur.

COLLEGIVM PETRO-coricenſe.

PEtracorij arctiſſima annonæ caritate laboratum eſt præſertim menſe Maio. quo factum eſt, vt non in vrbe ſolum inopes inedia deficerent; ſed extra muros etiam ingens aduenarum multitudo morbo, morborumq. omnium deterrima fame tabeſcen-

tium

tum afflicta iaceret. Noſtrorum concionibus, priuatiſq. admonitionibus permoti magiſtratus in totũ illum, ſequentemq. menſem ciuitati viritim, pro cuiuſq. facultate certã penſionem imperarunt. Neque expers huius exercendae caritatis noſtrum collegium fuit. ſiquidem magno quotidie numero egentium, cibaria ſubminiſtrauit. Neque corporibus modo, ſed multo etiam magis animabus opem tulere. nam præter vſitata multos a deſperatione reuocarunt. Domi noſtrae Religioſi duo è reformata Franciſcanorum familia ad diuinas med itationes exercitati multos ex ſuis ad ſtudium idem excitarunt. qui omnes mirum, quantum ad obedientiam, ceteraſq. virtutes ardorem aſſumpſerint. noua enim & incredibili alacritate ad viliſſima quaeque miniſteria domi ſe abijciebant. Duabus opportune mulieribus, quas mirae diaboli praeſtigiae eluſerant ſubuentum. Domus erat ante multos annos ignotis ſubinde terroribus infeſta: inferni ſpiritus tandem prodiere, ac nutricem ex ea domo ita infeſtare coeperunt; vt vbicunque illa eſſet coniectu lapidum eam terrerent; tanto fragore, vt a domeſticis ictus audirentur, & lapides etiam deprehenderentur. & eius infeſtationis non domeſtici tantum, ſed & alij, & noſtri etiam adhibiti ſpectatores, & teſtes acceſſere. Tandem noſtrorum monitu, muliere ſacramentis expiata, & domo exorciſmis rite expurgata omnis prorſus conquieuit malorum ſpirituum infeſtatio. Ruſticanam aliam mulierem non ita longe ab vrbe daemon, mortui Sacerdotis obiecta vmbra, in ſpem ingentis theſauri illexerat; eã impoſita lege, vt magnum ſacrificiorum numerum ſuae expiandae animae Sacerdotibus indiceret. Credula mulier locum vbi infoſſus theſaurus lateret indicari ſibi poſtulat. Locum non modo indicatum mulier

agno-

agnoſcit, ſed pecuniam etiam ingentem argenteam, auream q. ad mille pondo ipſa explorato ſupputarat. Rogat maritum fundum aliquem vt emat: ſibi ad quantumcunque pretium pecuniam ſuppetere. Non ſane credere maritus muliebri ſtultitiae. illa ſuae ſpei certa non deſinit eſſe moleſta. ſex ipſos annos bellum continuauit. Fatigatus tandem coniugis importunitate vir, cum homine locuplete de certi praedij pretio decidit. iubet vxorem theſaurum proferre. Laeta mulier, quae ſe iam Reginam fore ſpem praeceperat, pecuniae ſacculos ad maritum faſcinata deferre ſibi videbatur. excuſſis ſacculis, paleae, ſcruta, viliſſimaeq. ſordes tantum apparuere. Sed quod mirere magis, & cum riſu diabolicas fallacias agnoſcas, tanta erat muliebri menti praeſtigiarum offuſa caligo; vt cum maritus ſe deluſum cerneret, mulier tamen argenteos, aureoſq. numos ſe numerare affirmaret. inde orta inter vtrunque altercatio. maritus fremere pro pecunia ſibi obtruſas res viliſſimas ac reiectaneas; mulieris amentiã obiurgare, grauiter nec ſcire quibꝰ acta intẽperijs, ea quae manu cõtrectaret, ipſa non agnoſceret: mulier mariti aſperã perverſitatem accuſare, ſuam miſeriam dolore, quod tantum tamq. praeſens commodum inops & ruſticus aſpernaretur. ita alter alterum inſanum ratus irritabatur donec, ſenſim euaneſcente faſcinatione, mulier quaſi ex inſomnio experrecta, omni errore liberata eſt. Tum illa tam ridicule ſe deluſam ſentiens ingenti aureorum montium ſpe deiecta, & tanta, tamq. ſubita fortunae mutatione perculſa, in tantum maerorem deuenit; vt, inedia tabeſcens, ſe ipſa vita priuare decreuerit. Sed ad noſtros deducta, ſacramentis confirmata opportuniſq. documentis inſtructa, omni maerore, & ſtygia fallacia, multo quam prior

fuerat

fuerat pernicioſiore iterum liberata, priſtino mentis corporiſq. vigori reſtituitur. Quid ſibi his ludibrijs callidus veterator quaeſierit, quis conijciat?

Scholas habemus pro malis tẽporum nõ infrequẽtes. quadringentos recenſent auditores, eſſentq. longe plures, niſi annonæ caritas inopes belli pericula aduenas acceſſu ſcholarum prohiberent. Ex ijs tamẽ tres ad noſtrum admiſſi tirocinium, duo Philoſophiæ, tertius Rhetoricæ ſtudioſus, bonam de ſe expectationem concitarunt. alij in tempus differuntur opportunius.

Susceptæ diuerſis tẽporibus excurſiones variæ eos qui ex alijs ſolent fructus meſſuerunt. In opido tribus leucis hinc diſſito cum hæreticorum impietas, tũ hoſtiles excurſiones multa damna intulerant. miſſus eo noſter Sacerdos vſitatis Societatis miniſterijs opem tulit valde opportunam, multis inde incõmodis ſublatis ingentem quendam terræ tractum Petrocorio decem milliariis ferme diſtantem ſæua procellarum tempeſtas, horribili admiſta grandine, ingenti omnino calamitate affecerat. deletæ ſegetes, verberatæ vuiſq. decuſſæ vineæ, frugiferæ arbores quaſſatæ: maerentes afflictiq. coloni. Huc Petrocorienſi ciuis rogatu profecti noſtri, ad incolas ſpe in Diuinã Prouidentiam conijcienda leuandos, incredibili multorum opidorum, vicorumq. ſtudio excepti ſunt. vt ad eos audiendos etiam profeſtis diebus magna frequentia confluerent. Hæretici quoque non inuiti eos audiebant. ex ijs duo non clam, vt alij, & caute, ſed propalam illorum interfuere concioni. itaq. noſtrorum diſputatione afficiebãtur, vt non longe a ſui erroris deteſtatione abeſſe crederentur. Sed elapſa dies peregrinationi præfinita noſtros ante quam pagi vniuerſi vota implerentur, ad collegium reuocauit.

Per

vniuerſam vtilitates profectæ ſunt;multæq; in dies ac maiores profecturæ expectentur, eius collegium in vrbe eo eſſe loco pateretur, quo fuit adhuc: neue vrbem, ac prouinciam omnem eo priuari fructu vellet; qui a talium hominum doctrina & vitæ innocentia copioſior in dies proficiſcitur. Quæ quoquo modo in Regia acciperentur, luculentius certe noſtræ innocētiæ teſtimonium ab vrbe noſtri amantiſſima eſſe nullum potuit. Sed haec communiter omnes. Priuatim vero ſingulis adoleſcentibus tātus iniectus ardor pietatis, vt e Philoſophica ſchola oēs aut religionem, aut certe Sacerdotiū ad vnū cogitent, pluresq. hoc calamitoſiſſimo, quā totis triginta annis, quibus in hac vrbe Societas verſata eſt, diuinitus vocati, ad noſtrum vitæ genus amplectendum exarſerint. ita quæ illos videbatur retardare debuiſſe; acrius ad aerumnas nobiſcum communicandas, calamitas extimulauit. Multorum quidem votis ſatisfactum eſt: alij eodem ſtudio incenſi in tempus maturius dilati. Ad vrbem quondam ab Hæreticis occupatam, ſed magnā partem iam catholicis refertam Sacerdos noſter profectus, tanto catholicorum ſtudio auditus eſt; vt profeſtis etiam diebus frequentes cōuenirent: populusq. a ludis, & choreis, quæ per eos dies agitabantur, ad Dei verbum audiendum facile adducerentur

COLLEGIVM AVSCITANVM

NOn minus quam Ruthenæ, Auſcia quoque noſtro calamitoſiſſimo tempore præbuit ſe noſtri ſtudioſam. Siquidem, perlato nuncio de Pariſienſi S. C. contra nos communi omnium ordinum decreto, quidquid aliæ ſtatuiſſent ciuitates, noſtros omnino in vrbe retinere ſtatuerunt. Nec defuere tamen

caſſi,& inanes aliquot hæreticorum conatus, qui noſtras litteras interceptas peruerſe interpretãtes, apud Conſules nobis negotium faceſſere tentarunt. ſed reiectis calumnijs, veritas & innocentia ſuo loco ſteterunt.

Scholæ diſcipulos habent ſumme noſtri ſtudioſos, quod tum maxime indicarunt, cum luctuoſus de noſtra proſcriptione nuncius perlatus eos ita perculit, vt parem doloris acerbitatem præ ſe ferrent, ac ſi eadem nobiſcum naui nauigarent. tantoſq; ab aduerſo ventorum flatu ſpiritus ſumpſerunt; vt viginti ſe ſocietatis nomina daturos profiterentur. Forte euenit, vt è candidatis vnus ingenij dotibus excellens, dum in vrbem Haereticam veniſſet, audito de noſtra calamitate nuncio, ita voti conſequendi ſtudio exarſerit, vt ſtatim Auſciam redierit, ad rem vrgendam. & commodum ſub idem tempus P. Prouincialis litteræ ſuperuenere, quibus ille voti compos fieret. Rogatus igitur a magiſtro, an non dubitaret hoc difficillimo præſertim tempore nobiſcum in ſocietate tam ancipitem aleam ſubire: Ego vero, iniquit, cum vos eiectum iri inaudiſſem, præſagiui animo hæreſim liberrime Gallia tota graſſaturã, proinde feſtinaui, ne opportunitate excluderer, calamitatis tempus anteuertere; quocumque terrarum mitteremini paratus veſtra ſigna ſequi; ac vobiſcum vna vitam vel fundere vel ſeruare. Admiſſi & alij duo, cum ſuperiori pares, tum ea inter ſe ſimilitudine (gemelli enim ſunt) vt iucundo errore alter pro altero accipiatur: nec niſi lõga die ac diligẽti obſeruatione idq. aegre inter vtrũq. diſcrimina notẽtur. Alios duos ſuperiore anno ſcripſere (ſed non comparent litteræ, commemorantur tantum) noſtris a Caluiniano patre in diſciplinã datos eſſe. ij quantum in catholica religione, & pietate vera

profecerint,hoc anno a patre in patriã vocati declararunt: ſiquidem adduci nunquam potuerunt, vt ad hæreticum audiendum concionatorem irent. ſemel vi pertracti,tempus inter ſe B. Virginis laudes decantando, traduxerunt. ita inter tot impuras voces, nefariam pſalmodiam proclamantium, duæ ſinceræ animulæ puriſſimo ore ſanctiſſimam matrem collaudabant. Eorum natu minor, rogatus a patre, an vellet, ætate accedente, Miniſtri fungi munere: Sane inquit, ſi in Eccleſia catholica, Apoſtolica Romana. Alter vt paullo ætate grandior,ita etiam viuidiore indole cum a P. Prouinciali contenderet, vt in Societatem admitteretur, paterq. illi puſilli corporis breuitatem obijceret: certamq. menſuram proponeret, ad quam excreſceret; tum voti compotem futurum: feſtiua ſimplicitate promiſit ſe vnius anni ſpatio eam menſuram impleturum. interim non vulgaria inſignis pietatis ſigna edere non ceſſat. Nam monitore nullo mendicos domum ſubinde intromittit; eosq. pedes exoſculatus eleemoſina donatos dimittit.Quantũ vero in litteris iuuentus vniuerſa proficiat in ingreſſu in vrbem Epiſcopi & P. Prouincialis aduentu ſcriptorum multitudine ac varietate, cum quatuor eos linguis ſalutaſſent ac pro viribus ornare contendiſſent, docuerunt.

Quod ad rem attinet ſpiritualem, ijdem qui ex locis aliis noti ſunt, fructus pietatis conſtitere. Illud minus frequens: magicæ chartæ, & damnatæ ſuperſtitionis igni traditæ. Excurſum eſt tum Quadragenario ieiunio, tum aliis anni temporibus in vicinas vrbes, & opida. in quibus puerilem catechiſmi inſtitutionẽ patres familias vt rem nouam mirabantur & laudabant. Pii per ea loca libri multi diſtributi, tum qui ad inſtitutionem ſacerdotum, iuraq. explicanda conſcientiæ

ſcientiæ ſunt vtiles, comparati; & ipſi Sacerdotes eruditi. Sed inolita multa, & grauia vitia tollendi nullus prope finis fuit; ex multis vnum aut alterum proponam. ad ægrotos toto eo tempore, quod inter Paſcha & Pentecoſten intercedit, ſacrum viaticum ferendi nullus vſus erat: reliquo anni tempore ſacrum Chriſti corpus iis tantum adorandum ferebatur, nulla cibi cæleſtis communicatione. Haec, errore confutato, Dei beneficio emendata omnia. Fenebres quæſtus, & illegitimi contractus reſciſſi. omnibus demum expurgatis, legitimi cultus introducti, quos tam inculta ſylua deſiderare poſſe videbatur.

COLLGIVM AGENNENSE.

EST multis partibus hic Aquitanicus tractus hæreſis tabe corruptus. inde factum, vt peregre multas Agennenſes ſocii cum hæreticis ſuſceperint concertationes, magna cum rei catholicæ gloria, & miniſtrorum ignominia. In vrbe ab Agenno diſſita Vir eſt non modo Princeps inter ſuos; ſed ſua quoque pietate magnũ in eo tractu catholicæ religionis propugnaculum. Hic è noſtris Agenno vnum accerſit, ad garrulorum miniſtrorum audaciam loquacitatem retũdendam; qui ipſius ſibi coniugem ſuis deliramẽtis, ineptisq. argutiis ita infatuarant, vt pæne peruerterint. Sed quo tempore nunciatum eſt noſtrum in eam vrbem introiſſe, præclarus ille noui aſſertor euãgelii, qui matronæ catechizandæ negotium ſuſceperat, magnus ardelio inter feminas, ſtrenuus tergiuerſator inter viros loco ſibi cauit; domoq. profugiens clam ſe periculo ſubduxit. Id hæretici indigne ferentes, in alieno periculo audaces, archiminiſtrum adeunt; petunt per ſui euangelii dignitatem, ne Ieſuitã

de conceſſa ſibi victoria, ſine puluere & ſanguine triumphare patiatur. Is pudore victus, & ſuorum contentione tandem motus cum lucifuga miniſtro adeſt: ſiſtunt ſe ambo ad aedes viri nobilis. eo ingens confluxerat nobilium caterua. dies diſputationi dicitur in craſtinum: optio datur hæreticis a noſtro, de qua re ipſi diſputari velint, & vtras ipſi partes ſuſtinere; rogantiſne, an reſpondentis. Illi vt tutiores reſpondentis elegerunt. Quæſtionem poſuerunt de Eccleſia Romana, verane eſſet Eccleſia. Poſtridie bene mane, vt ad ſpeciem ſaltem, ſimularent confidentiam, apparent miniſtri duo, multis inſtructi libris, tum Græcis tum latinis, ſic vt magnam præ ſe ferrét ſapientiam. Diſputatur duos dies eo euentu, vt recreatis catholicis ſuſcepti certaminis hæreticos puduerit. Aduocarunt illi ſibi tertium, qui opem ferret iam proſtratis. Sed inter ranunculos inflare quidé ille buccas potuit, ſtragem vero ſuorum magni animantis veſtigio detritorum reſtituere non potuit. Quare primó ſtatim congreſſu, abiectis haſtis ita inde ſe proripuit, vt in profluentem ſe demerſurus videretur. Noſter illis conuictis, ne qua veritati mendaciorum caligo offunderetur, & vt materiam relinqueret blateronibus, ſi vellent, reſpondendi, totam diſputatiónem litteris mandandam tabellionibus pluribus cótinenti quatuor horarum opera dictauit. Duo mirifice vel hæretici ipſi in noſtro homine laudarunt, doctrinæ copiam, ac firmitudinem; & in diſputando modeſtiam, humanitatemq. Inde factum, vt qui noſtros homines, antea ſibi ignotos monſtra quædá eſſe exiſtimarant; nunc & homines & perhumanos eſſe intelligerent. Et ſane miniſtrorum arte ea de nobis inoleuit opinio: nos genus eſſe humano multo nequius; neque alia ratione ſubdoli homines a ſuis vin-

demijs

demiis arcere valent tempeſtatem. Quæſiuit à Prætore vrbis cuiuſdam vnus e noſtris, cur cum bellicis tumultibus edixiſſet abſtineri ab iniuria religioſorum, Ieſuitas excepiſſet: Quia, inquit, Religioſos eſſe homines; Ieſuitas vero non homines, ſed hominum portenta noſtrorum miniſtrorum teſtimonio acceperam. facile autem illis fuit, mihi, qui veſtrum neminem antea videram, imponere. Per vrbem hæreticam cuidam è noſtris iter facienti, obuiam ſe effudit ciuitas pæne vniuerſa. a primario vrbis conſule propoſita ei quæſtio eſt: cui ex tépore ita cumulatè ſatisfecit; vt publice illi gratiæ agerentur; & beneuolentiæ declarãdae idem conſul prætergreſſum vrbem ad vicum proximum proſequeretur. Alius, vt videtur, audaculus, ac ſemiruſticus vt omnia non ignorare videretur, quaeſtionem eidem ex itinere latine propoſuit. latine ité noſter: Si tibi, inquit, ſatisfacio, ſpõdes ne te tuam hereſim abiecturum? aſſeueranter ille, inquit, ſpondeo. at hoc ipſum, noſter inquit, vernaculo ſermone cunctis audiétibus teſtare. id cum renuiſſet, latine tamen eſt illi ita ſatisfactum, vt obmuteſceret, & vt elinguis & amens a circunſtantibus exſibilaretur. In vrbe maximam partem hæreticis referta ſemel & iterum noſter concionatus ita gratus fuit omnibus, vt ipſi miniſtri eum ad diutius manendum, inuitarent. In aliis vrbibus hæreticis, catholicorum, qui in iis verſantur, inuitatu, magna attẽtione, & ſtudio a magna catholicorum frequentia ſunt auditi. Hæreticiq. non nulli ſunt ad Eccleſiam adiuncti. Hæc peregre.

In vrbe noſtrorum concionibus perfectum, vt cũ de Eccleſia catholica ſermo habeatur, eadem Romana nominetur: nam ſenſim conſuetudo obrepebat, vt, ſiqui catholicam Eccleſiam Romanam diceret,

prope errare videretur, ac pæne reprehenderetur. Ita de poteſtate clauium, & Romani Pontificis autoritate diſputatum, vt è media concione quidam, Deo Laudes, exclamarit, qui dicenti eam mentem dedit; vt doceret Eccleſiam catholicam Romanam eſſe nominandam.

Parthenij vtriusque ſodalicij pietas in præſtanda ægris opera in noſodochijs, alijsq. pijs muneribus obeundis, ciuitati admirationi eſt: vt multi in eorum alterutrum optent adſcribi. Apoplexia quidam occupatus in extremo ſpiritu, linguæ iam vſu deſtitutus, illud tamen intermortuis vocibus proferre niſus potuit: Commendate me precibus Sodalium B. Virginis. Poteſt vnius aut alterius non leue pietatis exẽplum tradi litteris. Grauem iniuriam vnus e Sodalibus ab alio acceperat. quem cum aegrotare accepiſſet, vltro adit, priſtinam reſarcit amicitiam, ſolatur amabiliter: itaq. ab eo diſceſſit, ut omnia veræ illi deferret am citiæ officia. Alter quotquot habuit induſia pauperibus diſtribuerat. vnum etiam quod ſibi reliquum fecerat, vt inopi daret, ſibi detrahebat: ſed certorum interuentu hominum prohibitus, incepto deſtitit. Hic tanto ſubleuandæ ac fouendæ paupertatis Chriſtiana doctrina mendicantis plebis imbuendæ ſtudio tenetur; vt Pater pauperum vulgo nominetur.

COLLEGIVM PETRO-corienſe.

PEtracorij arctiſſima annonæ caritate laboratum eſt præſertim menſe Maio. quo factum eſt, vt non in vrbe ſolum inopes inedia deficerent; ſed extra muros etiam ingens aduenarum multitudo morbo, morborumq. omnium deterrima fame tabeſcen-

tium

tum afflicta iaceret. Noſtrorum concionibus, priuatiſq. admonitionibus permoti magiſtratus in totũ illum, ſequentemq. menſem ciuitati viritim, pro cuiuſq. facultate certã penſionem imperarunt. Neque expers huius exercendae caritatis noſtrum collegium fuit. ſiquidem magno quotidie numero egentium, cibaria ſubminiſtrauit. Neque corporibus modo, ſed multo etiam magis animabus opem tulere. nam præter vſitata multos a deſperatione reuocarunt. Domi noſtrae Religioſi duo è reformata Franciſcanorum familia ad diuinas meditationes exercitati multos ex ſuis ad ſtudium idem excitarunt. qui omnes mirum, quantum ad obedientiam, ceteraſq. virtutes ardorem aſſumpſerint. noua enim & incredibili alacritate ad viliſſima quaeque miniſteria domi ſe abijciebant. Duabus opportune mulieribus, quas mirae diaboli praeſtigiae eluſerant ſubuentum. Domus erat ante multos annos ignotis ſubinde terroribus infeſta: inferni ſpiritus tandem prodiere, ac nutricem ex ea domo ita infeſtare coeperunt; vt vbicunque illa eſſet coniectu lapidum eam terrerent; tanto fragore, vt a domeſticis ictus audirentur, & lapides etiam deprehenderentur: & eius infeſtationis non domeſtici tantum, ſed & alij, & noſtri etiam adhibiti ſpectatores, & teſtes acceſſere. Tandem noſtrorum monitu, muliere ſacramentis expiata, & domo exorciſmis rite expurgata omnis prorſus conquieuit malorum ſpirituum infeſtatio. Ruſticanam aliam mulierem non ita longe ab vrbe daemon, mortui Sacerdotis obiecta vmbra, in ſpem ingentis theſauri illexerat; eã impoſita lege, vt magnum ſacrificiorũ numerum ſuae expiandae animae Sacerdotibus indiceret. Credula mulier locum vbi infoſſus theſaurus lateret indicari ſibi poſtulat. Locum non modo indicatum mulier agno-

agnoſcit, ſed pecuniam etiam ingentem argenteam, auream q. ad mille pondo ipſa explorato ſupputarat. Rogat maritum fundum aliquem vt emat: ſibi ad quantumcunque pretium pecuniam ſuppetere. Non ſane credere maritus muliebri ſtultitiae. illa ſuae ſpei certa non definit eſſe moleſta. ſex ipſos annos bellum continuauit. Fatigatus tandem coniugis importunitate vir, cum homine locuplete de certi praedij pretio decidit. iubet vxorem theſaurum proferre. Laeta mulier, quae ſe iam Reginam fore ſpem praeceperat, pecuniae ſacculos ad maritum faſcinata deferre ſibi videbatur. excuſſis ſacculis, paleae, ſcruta, viliſſimaeq. ſordes tantum apparuere. Sed quod mirere magis, & cum riſu diabolicas fallacias agnoſcas, tanta erat muliebri menti praeſtigiarum offuſa caligo; vt cum maritus ſe deluſum cerneret, mulier tamen argenteos, aureoſq. numos ſe numerare affirmaret. inde orta inter vtrunque altercatio. maritus fremere pro pecunia ſibi obtruſas res viliſſimas ac reiectaneas; mulieris amentiã obiurgare, grauiter nec ſcire quib⁹ acta intẽperijs, ea quae manu cõtrectaret, ipſa non agnoſceret: mulier mariti aſperã perſeuerſitatem accuſare, ſuam miſeriam dolore, quod tantum tamq. praeſens commodum inops & ruſticus aſpernaretur. ita alter alterum inſanum ratus irritabatur donec, ſenſim euaneſcente faſcinatione, mulier quaſi ex inſomnio experrecta, omni errore liberata eſt. Tum illa tam ridicule ſe deluſam ſentiens ingenti aureorum montium ſpe deiecta, & tanta, tamq. ſubita fortunae mutatione perculſa, in tantum maerorem deuenit; vt, inedia tabeſcens, ſe ipſa vita priuare decreuerit. Sed ad noſtros deducta, ſacramentis confirmata opportuniſq. documentis inſtructa, omni maerore, & ſtygia fallacia, multo quam prior

fuerat

fuerat pernicioſiore iterum liberata, priſtino mentis corporiſq. vigori reſtituitur. Quid ſibi his ludibrijs callidus veterator quaeſierit, quis conijciat?

Scholas habemus pro malis tēporum nō infrequētes. quadringentos recenſent auditores, eſſentq. longe plures, niſi annonæ caritas inopes belli pericula aduenas acceſſu ſcholarum prohiberent. Ex ijs tamē tres ad noſtrum admiſſi tirocinium, duo Philoſophiæ, tertius Rhetoricæ ſtudioſus, bonam de ſe expectationem concitarunt. alij in tempus differuntur opportunius.

Susceptæ diuerſis tēporibus excurſiones variæ eos qui ex alijs ſolent fructus meſſuerunt. In opido tribus leucis hinc diſſitō cum hæreticorum impietas, tū hoſtiles excurſiones multa damna intulerant. miſſus eo noſter Sacerdos vſitatis Societatis miniſterijs opem tulit valde opportunam, multis inde incōmodis ſublatis ingentem quendam terræ tractum Petrocorio decem milliariis ferme diſtantem ſæua procellarum tempeſtas, horribili admiſta grandine, ingenti omnino calamitate affecerat. deletæ ſegetes, verberatæ vuiſq. decuſſæ vineæ, frugiferæ arbores quaſſatæ: maerentes afflictiq. coloni. Huc Petrocorienſi ciuis rogatu profecti noſtri, ad incolas ſpe in Diuinā Prouidentiam conijcienda leuandos, incredibili multorum opidorum, vicorumq. ſtudio excepti ſunt. vt ad eos audiendos etiam profeſtis diebus magna frequentia confluerent. Hæretici quoque non inuiti eos audiebant. ex ijs duo non clam, vt alij, & caute, ſed propalam illorum interfuere concioni. itaq. noſtrorum diſputatione afficiebātur, vt non longe a ſui erroris deteſtatione abeſſe crederentur. Sed elapſa dies peregrinationi præfinita noſtros ante quam pagi vniuerſi vota implerentur, ad collegium reuocauit.

Per

Per eos dies quibus noſtri ibi verſabantur texi tela cœpta eſt, ambigui admodum exitus, & haud dubie, niſi obuiam iretur, pernicioſi. Puellæ ruſticanæ in agro amiſſam bouem quaeritanti, & præ ſollicitudine plo-ranti puellari ornatu Virginis ſpecies obieta eſt, quæ ſe Dei matrem eſſe diceret. amiſſam bouem primum coram ſiſtit, deinde ſuis iubet nunciare popularibus; bono animo ſint, ſibi curae eſſe annonæ damna, tem-peſtatibus illata reſtituere. pietatem modo colant ſummo ſtodio: certas præſcribit ſupplicationes, & magno Deum ſacrificiorum numero propiciari. Ha-ctenus omnia recte præcipi atque omni fraudis ſuſpi-cione libera videntur. Verum, vt dictis fidem face-ret, crucem purpuream dextero illi cruri imprimit. Praeſcripta piacula magno populi concurſu, religio-neq. obeuntur. Sed, cum placuiſſet, rem omnem de puella ipſa noſtros homines cognoſcere: interro-gata triſtis, & attonitae ſimilis trepide admodum re-ſpondit: ita ex vultus, ſermoniſq. inconſtantia doli aliquid ſubeſſe ſuſpicari coeptũ eſt. accedebat quod cruri impreſſa crux, quam multi ante explorate per-ſpexerãt, pridie quam puella in noſtrorum colloquiũ veniret, apparere deſierat. Quare non eſſe inani ſpe-ciei fidem habendam noſtri monuere, multa licet pie, ſancteq. praecipi videantur: has eſſe veterato-ris artes, ſpecie pietatis in fraudem incautos illicere. Vera pietate, & certa in Deum fiducia nitantur: antiquam religionem ſancte colant: noua, peregri-naq. miracula ſuſpecta habeant: Libentibus omniũ animis accepta monita, & qualicunque exordio con-texta, ſaniore conſilio reciſa tela eſt.

DOMVS PROBATIONIS Toloſana.

IN domo probationis Toloſana inſigni pietate adoleſcens in ipſo obijt Probationis limine. cuius funeri dum eiuſdem ciuitatis adoleſcens intereſt ſui ciuis explendae vicis votum concipit. votiq. eiuſdem breui compos factus eſt. Aliquorum vocatio vehementer oppugnata, magna animi firmitudine ſtetit immota. Exercitata, ſeu potius aucta, & corroborata eſt nobilis adoleſcentis conſtantia. Hic ſeſquiannum in ſua petitione perſeuerauit: ad extremum id reſponſi tulit: non alia condicione admiſſum iri, niſi a patre commeatu impetrato. Ad eius genua filius aduolutus, per quidquid diuinarum, humanarumq. rerum illi cordi eſſet, obteſtatur; vt ſibi poteſtatem faciat, ad Chriſti vexillum aduolandi; non modo nihil impetrat, ſed graui etiam comminatione patrem de ea re vltra interpellare prohibetur. Hac ſpe deiectus, vt eſt caeleſte ſtudium impatiens, in aeſtuantem animum iniectum, conſilium init parum prudens; ſed exceſſu pietatis imprudentia laudanda. Clam cum mendico cultioribus mutatis indumentis, luto fedata facie, ſorditatus ex patria iter Toloſam capit. nondum longe proceſſerat, cum hac illac dimiſſi equites, peditesq. iter facientem aſſequuntur. ſed ſqualore & ſordibus totius corporis, habituſq. perſcrutantium fallentibus obtutum; ac ne inter ſordes eluceret vultus ingenuitas ſumma induſtria deformata facie, & balbutie egregie adſimulata, agnitus non eſt. Ipſe tamen ſui cępti poſtmodum conſiderans leuitatem; cum intelligeret, quidquid ageret, patre non probante, tri-

tum futurum, conſilio omiſſo rediJt in patriam; & amita femina religioſa deprecante, cum parente rediJt in gratiam. Sed tanta fuit in adoleſcente dexteritas, vt à patre illud impetraret, ſe vt Toloſam ſtudiorum cauſſa deduceret, & patribus coram commendaret. Toloſae abſente patre, non deſtitit ſuam petitionem vrgere, quoad ſexto demum menſe voti compos factus eſt. Aduolat confeſtim pater: filium repetit. Non erat operae pretium contra tendere: redditur patri filius: eum ſecum in patriam aſportat. Conatur ab ea mente auocare: nihil proficit. Quin contra filij manſuetudine & pietate emollitus, coepit ſenſim miteſcere: donec tandem, eius victus precibus, manus dedit; iterumq. Toloſam reductum patribus ſumma cum omnium admiratione, paterna etiã adiuncta fauſta comprecatione, Deo in Societate in holocauſtum dicauit. Alius, qui primis annis ſtudijs alijs intentus, adultiore iam ætate ad ſtudia litterarũ ſe tranſtulerat, & iam ijs decurſis Philoſophiæ ſtudia emenſus erat, Pariſijs Societatem cogitarat: ſed turbatis ibi rebus, voti compos fieri non potuit. Romã cogitantem itinera latrocinijs infeſta terruerunt. Toloſam venit. Ibi cum probandæ conſtantiæ vota differrentur, a duobus nobilibus fratribus ad caſtellũ propter flumen ſitum inuitatur. iter aduerſo flumine faciebant; cimba, qua vehebantur, remulco trahebatur. e duobus fratribus alter lenti pertaeſus itineris, vna cum hoſpite, Societatis candidato exſcendit, iter per ripã capeſſunt; cũ ecce tibi rupto fune cimba cum omnibus, qui intus erant, torrente flumine aucta demergitur. Rumor confeſtim Toloſam perfertur, omnes interijſſe, Rati Patres etiam Pariſienſẽ, vt nunciabatur, eandem calamitatem ſubijſſe, indoluere non illud præuertiſſe infortunium. Sed P. Prouinci-

uincialis, omnibus maerore occupatis, nouo quodam inſtinctu, quaſi praeſagiret aliquid, ſtatuit, ſi ipſum ſaluum incolumemq. recipiat confeſtim ad tirocinium admittere. Redijt ille omnibus mirantibus, & illo ipſo die gratijs actis ſummo numini, ac caelitibus, magna omnium gratulatione ad tironum contubernium admittitur.

PROVINCIA LVGDVNENSIS.

FAX eadē perſequutionis Lugdunēſem quoque prouinciam inuaſit; eoq. funeſtior, quo iniuſtior: & nulla ſaltem aequitatis ſpecie vmbraue perfidiā impietatemq. obtegēte. Nam etſi Pariſienſes ſuum in nos impetum, impreſſionemq. aliquo quamuis falſae cauſſae velamento obtegere conati ſunt: Lugdunenſes tamen furoris ſui contra nos cauſſam nullam, niſi inſanas vulgi motiones obtenderunt.

Sed quoniam pleraque poſteriore anno contigere, antequam ad hanc tragoediam veniamus, illa prius perſequemur, quae vtroque anno a tumultu, & populari iniuria integra fuere. Numerauit igitur Prouincia Lugdunenſis nouem domicilijs priore anno Socios ducentos quinquaginta ſex: totidem ferme poſteriore, tribus detractis. In Collegio Lugdunenſi quinquaginta octo prius; cum inde diſceſſum eſt, quadraginta tres: in Turnonenſi viginti quinque, tres annus poſterior adiecit: in Billomenſi duos & viginti, antequam ſolutum eſt: cum inde eijcerentur, vndeuiginti fuere: in Camberienſi ſeptemdecim priore anno; his tres poſterior adiecit: in Auenionenſi vnum & viginti; poſtmodum triginta quinque: in Diuionenſi viginti duos; cum inde iuſſi ſunt abire vndeuiginti:

ginti:

ginti: in Dolano quadraginta quinque prius; poſtea tribus pauciores: in Anicienſi vtroque anno duodeuiginti: in domo probationis Aueniotenſi viginti octo: poſteriore anno vno plures. E viuis priore anno exceſſere ſex, admiſſi duodecim: poſteriore tres imminuere numerum, auxere quatuordecim: ſed in alias terras, nunquam in exilium dimiſſi ſeptem & viginti.

LVGDVNENSE, ET TVRNONENSE Collegia.

De Lugdunenſi Collegio illud vniuerſe dici poteſt: omnia Societatis noſtrae munia, conciones celebrioribus locis, catecheſes in pagis, sacramentorum adminiſtrationem, hoſpitalium domorum, & carceris luſtrationem, ſcholarum exercitationes, & ſi quae ſunt alia noſtri muneris, eſſe ad illum vſque diem, qui nobis commorationis poſtremus, exſilij primus fuit, inter innumeras difficultates, & pericula, intrepide, ac ſtrenue adminiſtrata. Quae in iis narratu digna euenere, ea magnitudine calamitatum obruta praetereuntur, nec quidquam magnopere praeter extremum illud malum ſcribendum eſſe viſum eſt.

Diuina ope primum, tum Illuſtriſſimi Comitis Turnonij, aliorumque, & potentia, & auctoritate factum eſt, vt Turnonenſe Collegium a communi calamitate integrum intactumq. ſteterit ad hanc diem. Sed opinor primum ἀγγέλια, quae cum calamitate ſunt coniuncta, in ſuum locum differantur.

Turnonenſes ſcholae ſupra quingentos habent auditores: eorum bona pars haereticis nati parentibus,

quibus aut inuitis, aut certe conniuentibus: ex varijs circa locis in noſtram conuenere diſciplinam; & meliorem edocti pietatem, quam domeſtica hauſere inſtitutione, errorem eiecere. tantoq. odio in haereſim exardent; vt non modo magiſtros aſpernentur haereſum; ſed quotieſcunque eorum libros nanciſcũtur, eos ad nos deferant exurendos. Iidem, cum per intermiſſiones redeunt ad ſuos, doctrinae hauſtae firmitate, doctorum ſuorum eludunt leuitatem, ita vt quorundam ex ijs infirmi illi Doctores congreſſum reformident. ac bene ſaepe etiam parentes ad Eccleſiam adducunt. Sodalitas etiam B. Virginis reddit fructus ſuos; nam praeter vſitatas pietatis exercitationes, quibus admirationi ſunt etiam vicinis ciuitatibus, quatuor priore anno Societatem noſtram iniuerunt: tres ad alias ſe religiones contulere. Sed ex excurſionibus longe plurimi fructus reportati. Ieiunij quadragenarij, ſanctioribuſq. alijs anni temporibus è noſtris multi vicinos montes, valleſq. ac fertiles planicies, in quibus opida, & multa, & frequentia, tum crebri vici adiuere: Societatis munia, in primis ſacramenta, catechiſmum, diuiniq. verbi ſemen circumferentes. Illud vniuerſe dici ſat eſt, paganorum animis tantum diuinarum rerum ardorem iniectum eſſe; vt quocunque audiſſent noſtrũ aliquem veniſſe, eo a tribus, quatuorue leucis per niuium algorem, & montium aſperitatem ieiuni incredibili numero confluerent; ita vt ſeptingenti plerumq. numerarentur: ſacriſq. myſterijs corroborati, ieiuni plerique ad ſua tuguria redirent. Cum vero diebus profeſtis noſtri aliquo peruenirent, qui in opere ruſtico verſabantur, ſtatim audito ſigno, relicto opere ex agro in opidum, ſeu vicum ad diuinum

audiendum verbum conſolabant. Haec de ruſticis vniuerſe. Iiſdem peregrinationibus Sacerdos vnus nobilium caſtella percurrit: nobiles duodecim familias totas ſacramentis communiuit. In vrbe haeretica vir vnus eſt catholicus. is, aliiq. multi ex vrbe alia, in qua per triginta annos Sacerdotem vix ſemel viderant, ad noſtros, qui circa oberrabant, ſe contulerunt: vt ſe ſacramentis obarmarent. Aliqui bona Eccleſiaſtica aliquandiu poſſederant: perfecere noſtri, vt illa reſtituerent, ac dato chirographo, ſe obligarent, ex iis, quos iniuſte fructus perceperant, templa, quae haeretici deſtruxerant, reſtituturos. Mulieres ab impudica vita reuocatae. In iis quaedam incubo daemoni, ſe quaſi matrimonio coniugarat, neque à ſe ante nefarium coniugem potuit abigere, quam culparum confeſſione rite conſcientiam expiauit. Ab exercendis magicis cantionibus reuocatus alius: inductuſq. vt dirorum carminum librum, quem dimidiata bonorum ſuorum parte ſe diceret habere cariorem, incendio concremaret. Sed in primis praeclare cum haereticis opera poſita. Ex iis duodetriginta corroboratam iam maxima aetatis parte haereſim eiecerunt. Et eſt illa communis omnium opinio; illud nobis teſtimonium dat hominum ſermo; vniuerſum hunc Allobrogum tractum, oramq. Viuarienſium, haeretica olim corruptam prauitate, multis catholicis opidis, & ciuitatibus Turnonenſis Collegii ſtudio, & labore abundare. Nobilis certe ciuitas vix antea ciues quadraginta dabat concioni, aptum nempe ſolum, & ſubactum ad ſatus haereſum excipiendos: haec nunc noſtrorum excurſionibus obita, culta laboribus, ſex hominum millibus implet concionem. In ea templum ingens magno ſtudio

haereticorum ſuperioribus annis diſturbatum, hoc anno reſtitutum eſt, & ſacris vſibus accommodatum. Honeſtum aliud opidum haeretica labe deprauatum, non ita multo pridē vix quadraginta familias catholicas alebat; id nunc vix totidem numerat haereticas: vt exemplū illud ſanctiſſimi Epiſcopi Neocaeſareenſis renouatum videamus. Tanta eſt in his locis de Societate exiſtimatio; vt omnes omniū ordinum homines paſſim nullam aliam ſuae religionis reddant rationem, quam ita ſentire Turnonenſes Ieſuitas: quaſi nefas ſit, tam bonis ducibus, aberrare ab itinere. Quin etiam in colloquijs cum catholicis haeretici ipſi noſtram ſe aiunt integritatem admirari, doctrinam probare: eaq. ſi initio vulgata eſſet, non tot errorum peſtes regnaturas. Vrgentibus vero catholicis, illam cur non amplectantur: obmuteſcunt. Noſtrorum tamen frequentant conciones, licet certo ſciāt, & nobis etiam denuncient futurum, vt a ſuis miniſtris, ſi Diuis placet, excommunicentur. ita, & ſuam contemnunt vanitatem, neque idcirco perſpectam, & probatam amplectuntur veritatem. Nuper ex his vnus, quos vulgo ſuperuigilantes nominant; quorum munus eſt, miniſtrorum, aliorumq. praeſidum inuigilare curae; cum a miniſtro palam in concione, quod noſtrum concionantē audiuiſſet, aſperius obiurgatetur, magna animi praeſentia reſpondit: Eſte vos ea vitae integritate, & firmitate doctrinae, qua illi ſunt; tum vos, quam illos, audiam libentius. Semper ego quoties facultas fuerit, libentiſſimo animo eorum frequentabo conciones. Omnino comparati animi ſunt ad veritatis lucem intuendam: ſed vrbanis praepe liti occupationibus, aſſidui vt opus eſſet, in continenti opere eſſe non poſſumus. Subſeciuis tantum

tum

tum temporibus dantur ſubinde in eorum fines excurſiones. Vrit impietatis magiſtros haec de nobis exiſtimatio; eamq. omnibus machinis euertere conantur. Sed gigantes (niſi ſiquis eos dixerit pumiliones) caelo bellum mouent: non tam enim bonos nacta defenſores, quam ipſa per ſe cauſa bona eſt, & inſuperabilis. Nuper in magna vtriuſque ſectae corona, ſuſcepta diſputatione, miniſter inter haereticos magni nominis a noſtro ſacerdote ita perſtrictus eſt, vt ſuorum etiam iudicio conuictus iudicaretur. Statuit is tenebricoſa ſaltem, ac fucata aliqua victoria tanquam in ſcena, perſona adſimulata, eam ignominiam delere. Ergo, vt ſe tanquam helleboro purgaret, in opidum alterum conceſſit, quo noſtros nunquam putauit peruenturos. Multos ab omnibus circa opidis, ac populis inuitat, in certam diem; ea die ſe cum Ieſuita congreſſurum; omnem illorum infucatam eruditionem euerſurum. Manabat clandeſtinus tamen rumor, & ad ſolos haereticos, qui rem tacitam habebant, perflabatur, ſed ita, vt aliqui catholici perſenſerint. Forte per id tempus duo de noſtris Valentiam Turnonenſis tractus vrbẽ miſſ erant. eorum alter cum in propinquum de more excurriſſet opidum, de parocho opidi alterius, in quod futurus vmbratilis indicebatur congreſſus, qui forte eo venerant, cognoſcit miniſtrum quendam ibi proxime in Ieſuitam pro concione plus nimio debacchatum, ac ſe omni contentione comparare, ad Ieſuitarum doctrinam fortiter refutandam; & commodũ noſter in diem Dominicum à catholicis eiuſdem opidi concionis gratia inuitabatur.

Eo profectus concione habita, mittit qui ſuis verbis glorioſum concionatorem ad certamẽ palam in-

eundum inuitent, quod clam ipſe adornarat. Cohorruit ille, audito Ieſuitae nomine: vnde ad eum ſua conſilia manaſſent miratus; & qui ne cum Argeo quidem Ieſuitae congredi auderet, perfricta fronte, forti impudentia certamen detrectauit. ſe cũ eo ſcriptis (magnum dixeris alterum Platonem) pugnaturum. proinde, ſi nulla alia cauſſa veniſſet, poſſe iam inde faceſſere. Noſter haeretici fractam ratus contumaciam, eodem Dominico die Valentiam poſteroq. Turnonem repedabat. Haeretici rati noſtros totius ſui ignaros apparatus, Turnoni quieturos, ferotes aduerſus abſentem hoſtem, omni, qua poſſunt, cura, triumphi ſui ſcenam adornare contendunt: omnibus circa locis haereticos ad congreſſum cum Ieſuita ſpectandum exciunt. Sed ecce tibi, dum noſter Turnonem redit, in opidum, cui Romano nomen eſt, ſuae miſſionis exercendae cauſſa diuertit. Ibi ex amicis cognoſcit, ſe in poſterum diem ad congrediendum cum miniſtris in idem opidum, vnde diſceſſerat, expectari. Fidem dictis faciebant: quod quidquid catholicorum, haereticorumq. alicuius nominis in eo tractu eſſet, eo conuenturum eſſe aſſeuerabant. proinde videret, ne ipſius vel abſentia, vel mora labes aliqua Societati, aut catholico nomini adhaereſceret. Noſter etſi pridie ab ſe illum inuitatum, certamen renuiſſe teſtaretur, tamen non ignarus artis haereticorum, ne ſua abſentia ad inanẽ iactantiam, & credulae multitudinis fraudem inimici vterentur, ſtatuit eo reuerti. Miſſo igitur, qui Valentiae rem ſignificaret, primoreſq. ad certamen ſpectandum inuitaret, proxima luce leucarum quatuor itinere ad pugnae locum ſe confert. Mittuntur, qui miniſtris, Ieſuitam praeſto eſſe ſignificent, homi-

nes

nes honeſtiſſimi; eoſq. cum velint, in arenam iubeant deſcendere. Obſtupuere exanimes; his auditis, haeretici; tam ſemper in tempore intereſſe importunum hoſpitem. ac primo quidem haerere, mox reſumptis animis, eadem qua nudius tertius oris duritia congreſſionem deſpondere: negare ab ſe vnquā Ieſuitas laceſſitos: illi contra tot vndique hominum ebrum accitu coactorum tendere concurſum; audiſſimum omnium ordinum, quam ipſi excitaſſent tantae concertationis expectationem proponere; ſempiternam infamiam, quam adituri eſſent, ſi recuſent, obijcere: non debere eos ſuae cauſſae praeuaricari: & omnem ſuam, totiuſq. ſectae dignitatem tam ignauiter peruertere. Haec tum catholici, tum haeretici fremebant. His tandem victi vocibus miniſtri, freti praeſertim audacia linguae, & ignauiae notis diuerticulis, trahi ſe ſinunt in arenam. Locus certamini ſtatuitur templum ſatis amplum, ſolum tanti ſpectaculi theatrum capaciſſimum. Venitur ad manus: trahitur certamen in ſex horas: lingua feroces, doctrina imbecilles extrahuntur è latibulis: aditusq. illis ad nota diuerticula obſtruuntur, tum firmiſſimorum argumentorum telis, & ſacrorum ſcriptorum teſtimoniis agitantur; ſurſum deorſum verſantur: illi vociferari, miſcere, ſtrepitu, vocibuſq. omnia complere: & vt ferae validis innexae retibus, quo magis ſe exuere conantur, eo ſe magis induunt in laqueos. Conuicta tandem Deo aſpirante, & compreſſa loquacium audacia: & qui in ſcena ſe triumphaturos ſperarant, inopinata cataſtrophe, vero congreſſu, ſcenae ipſi ludus, iocuſq. fuere. Diſceſſere inde vt catholici alacres, & gratulabundi, ſic haeretici partim irati, frementeſque: partim perſpecta do-

ctorum ſuorum vanitate, ad fidem catholicam propenſi. Hae prioris anni excurſiones clariores.

Fuere, & poſterioris non minus vtiles aliae duae. Chalanconum eſt opidum Turnono diſſitum decem milliarijs: id iam inde a primis haereſeon tumultibus noui ſeditioſae religionis auctores occuparunt, indeq. ſacros ritus, viros ſacros, religionem, & omnia verae veſtigia religionis exturbarunt: eamq. poſſeſſionem ſex ipſos, & triginta annos tenuerunt; vt ex eorum poteſtate recipi nunquam potuerit: locum enim naturae munitione firmum, manu, & opere firmiorem adhuc reddidere. Id nunc diuina prouidentia, emptione in poteſtatem Dynaſtae Turnonēſis venit. Qui vt primum eius poſſeſſionem iniuit, nil habuit antiquius, quam vt, eiecta impietate, barbarieq. & morum aſperitate, verae religionis, atque humanitatis cultum reſtitueret. adhuc catholici multi, antiquae religionis reliquiae ſupererant. Sed hi longa religionis deſuetudine haereticis paullo meliores; vtrique vero ingenij duritia, & inuecta ſacrarum rerum negligentia, altiſſimis inſcitiae tenebris obſeſſi. Ad hanc aſperam ſyluam repurgandam, atque ad nitorem ſuum a ſqualore tanto renouandam miſſus è Collegio Sacerdos, tanquam nouae conſuetudinis inuector, attonitis omnium animis excipitur. Primum omnium locus Eccleſiae deligitur; aedes tēplo diruto continentes deſignantur. in his Dominicis, feſtiſq. diebus ſermo de rebus ſacris ad populum habetur, tum ſacroſanctum Miſſae ſacrificium, quod vna cum rebus alijs ſacris exulauerat, longo tot annorum interuallo reuocatur, non minore ob rei nouitatem, catholicorum, quam haereticorum admiratione. reſtitutae item veſpertinae preces, aquae luſtra-

luſtralis vſus, ſanctorum caelituum inuocatio, panum benedictio, Dominicis diebus gentis more, reliquiq. ſacri ritus, cerimoniaeq. antiqua totius Eccleſiæ conſuetudine receptae. Delatum quoque ſacrum Chriſti corpus ad aegrotos praelatis facibus, & catholicis venerabundis proſequentibus; atque ipſis quoque haereticis venerationem exhibentibus. Haereticorum anteſignanus palam ſaepius, cunctis ſpectantibus conuictus. ita catholici vacillantes in fide confirmati, haeretici in dubitationem adducti reditum ad Eccleſiam Catholicam meditantur. Miniſtri interim, ſuo timentes gregi, ne, an crumenae? noui Ioues caeleſtia fulmina, & Diuini numinis iram comminantur; ſed qui aciem ad veram lucem aduerterunt, illorum ſeueritatem riſum faciunt. Praeter reſtitutam religionem diſcordiae inter multos conciliatae. quo in genere illud magni momenti fuit: Catholicus opibus pollens, ita ab haeretico iudice diſſidebat; vt de ſua inter ſe controuerſia armis decernere ſtatuerent; & iam vtrinque ad praelium acies in armis erant: armati ſtabant in vtraque acie, tum equites, tum pedites non pauciores ſexcenis: vt non niſi multorum caede, & vtriuſque partis damno maximo res ad exitum adduceretur. Dedit operam pater, vt aequis condicionibus vtrique perpetuae pacis federe iungerentur. Haec ſtatim primo aduentu Chalancom facta ſunt. Excurſione alia haereticae puellae duae ad Eccleſiam traductae: quarum altera perpetuam virginitatem, & religionem cogitat: in altera initio paullo plus fuit operae. Nam vt haereticis parentibus gratificaretur, non ſe totam Chriſto permittebat. Sed nocturnis ſpectris territa veram fidem gratiae parentum antepoſuit: ſeq. vere, & ex

animo ad cetum fidelium adiunxit. Infans languidus à matre delatus ad Eccleſiam, repente exanimari viſus eſt; ad opem ferendam aduocatur curio? haeret ille, conſilij anceps rei nouitate, & commodum noſter Sacerdos ex miſſione ibi verſabatur; qui ſtatim accurrens collo iniecta ſtola infantem lustrali aſpergit aqua; ac ſuper illo S. Ioannis recitat Euangelium; ſtatimq. ſumma cum omnium admiratione, priſtino recepto vigore, conualuit. Eo facto, & alij multi diuinam laudauere bonitatem, & mulier haereſi, ac vitae turpitudine famoſa reſipuit; factaq. totius vitae confeſſione, ſe & ad catholicam Fidem, & ad honeſtius retulit viuendi genus. His, alijſq. id genus beneficijs, haereticis iam vtimur aequioribus: qui etiam miniſtros ſuos admonent, vt temperantius in noſtrum nomen inuehantur, genus hominum, & pium, & eruditum. Inter Dynaſtas duos ex diſſenſione de religione, orta erat etiam contentio animorum; nec conciliari poſſe videbantur: opera eiuſdem noſtri Sacerdotis, ita vtrique ſatisfactum; vt haereticus, noſtrorum virtutem admiratus, profiteretur, ſe non permiſſurum, noſtros homines quoties illac iter facerent, alio, quam ad ſe diuertere; ſeq; breui catholicis nomen daturum, ſi ſibi ſaepius noſtrorum hominum fieret poteſtas.

COLLEGIVM BILLOMENSE.

Billomenſis Collegij meſſis prioris tantum anni perſcribetur: nam ſequens noſtrorum exſilio luctuoſus, nihil niſi funeſtam illam continet calamitatem. Sed in magna rerum omnium perturbatione noſtri inſtituti munera, exercitationeſq. ad extremũ

vſque

vſque illud acerbiſſimae proſcriptionis tempus impigre obita ſunt, non in templo aſſiduitas, non in ſcholis induſtria, non in catecheſibus, excurſionibuſq. non denique in vlla earum rerum, quae noſtri ſunt inſtituti, opera, & vigilantia deſiderata. fructus, & magni, & multiplices collecti. illi praecipui. In Societatem noſtram quatuor aſciti, multa à multis pecunia ex immani foenore collecta; varijs in locis reſtituta, Et ſane prodeſſe potuit, ad eorum, qui debebant, excitandam, & impellendam voluntatem, exemplum alterius, qui eadem infectus labe, cum ſe contumacem ad monita praebuiſſet, repentino, & miſerando admodum exitu, vitam finiuit. Muliebres ſuperſtitiones in vulnerum curationibus, aliorumq. praeſtigiae multae ſublatae ſunt. Inter nobiles duos adoleſcentes cohorta rixa, inter iurgia alter alteri falſum opprobrarat, ea contumelia, vt eſt hominum inſania, alterius ſanguine luenda erat: ergo dies duello dicta, ſuccenſi ira animi ab eo furore nulla ratione reuocari poterant, multis quamuis, & grauibus viris ſuam auctoritatem interponentibus. Illud tantum ab vtroque expreſſum eſt; diuerſi vt noſtri ſacerdotis concioni intereſſent; & forte illo die Sacerdos, totius tragoediae ignarus, de diligendis inimicis multa magno pietatis ſenſu diſputauit. manauit ad vtriuſque animum, ita dicentis oratio, vt quamuis initio paullo ſe praeberent duriores; cum tamen aliquandiu ea reputaſſent, quae animis inſederant, monitis, hortationibuſq, ſe magna multorum gratulatione obtemperantes praebuere.

Praeter inſignem Billomenſium erga nos beneuolentiam, extitere etiam clarorum virorum egregiae voluntatis documenta. Reuerendiſſimus Claromontanus

tanus Epiſcopus vna cum parente, & fratre eam, quã ſemper erga nos voluntatem habuerunt, in tam aduerſa noſtrarum rerum tempeſtate, non retinuerunt modo, verum etiam auxerunt: ex eo praeſertim tempore, poſtquam R. P. N. Generalis decreto, meritorum omnium, & indulgentiarum Societatis participes ſe factos eſſe cognouerunt; idq. & verbis, & rebus declarare non deſiſtunt. Nam vt quotidianam eorum benignitatem omittam, qua noſtra penuria ſuſtentatur; proxime cum in Senatu Pariſienſi à iuris cos. quodam, qui ex noſtra contumelia gloriam ſibi quaeſierat, infami illa, & mendacijs conſarcinata accuſatione noſtrum nomen proſciſſum eſſet; eaq. falſarum criminationum, & calumniarum farrago typis excuſa exiſſet in vulgus; & contra hiſcere auderet nemo: libellum ſupplicem de nobis ad Pariſienſes dedit; contraq. inimici hominis maledicentiam ſui nominis auctoritatem oppoſuit. Eius ſtudium imitatus Cauilianus Marchio, quem hoſtri in uidi blaterabant nobis infenſum, queri noſtra improbitate fratrem ſuum circumuentum, ſibi ereptum eſſe; continuo litteras Lutetiam dedit ad noſtros, teſtes ſui iudicij, & voluntatis erga nos; quae totum illud commentum redarguerent, quae duorum clariſſimorum Principum teſtimonia, obiecta maledici hominis impudentibus mendacijs, gliſcentem in nos inuidiam multum extenuarunt: & ſane ſi, non dico aequitati, ſed veritati locus eſſet, omnem abolere debuerunt. ſed malum altius peruaſit, quam humana potuerit curatione ſanari. Decanus praeterea S. Cyrenaei, Doctor Sorbonenſis, vir pietatis laude, & doctrinae praeſtantia clariſſimus, Billomi per Quadrageſimae tempus verſatus eſt; is, quotieſcunque ſeſe obtulit

obtulit occaſio, peramanter, atque honorifice de nobis ſemper & ſenſit, & loquutus eſt. Sed haec Billomi minime neceſſaria fuerunt; cum ciuitas vniuerſa, ita ſit in nos propenſa, vt nulla alia magis; ſed ad confirmandam bonorum de nobis opinionem, & opportuna, & grata acciderunt. Hic priore anno Billomi fuit rerum curſus: ſequentis anni naufragia ſeorſim perſequemur.

COLLEGIVM CHAMBERIENSE.

CHamberij intermiſſum ob tumultus bellicos tradendae Chriſtianae doctrinae munus felicius, quam vnquam antea priore anno repetitum eſt. Quippe ipſe P. Rector vicatim pueros puellaſq. exciens, munuſculis allectos, ad deſtinatũ locum agmine deduxit, quae res tantum ſequenti anno coepit incrementum, tum in vrbe, tum in opidis vicinis, vt iam non pudeat pueros nobiles, puellaſq. catechiſmum ediſcere, illumq. palam reddere memoriter: quin etiam viri ſunt inuenti, natu grandes, qui puerorum more penſa illa memoriter perſoluant. Laborauit inopia multarum rerum collegium. ad eam ſubleuandam Sereniſſimus Sabaudiae Dux Sabaudicae monenetae ſcutatos trecentos eleemoſinae nomine decreuit: Senatus vero ciuitatis aliquot vini dolia dedit, & vt alij alia conferrent, per Senatores aliquot curauit.

Haec priore anno. poſteriore turmatim profugi è Gallia Socij multi huc venerunt: pari caritate excepti ſunt, atque animi magnitudine ipſi eam fortunae iniuriam pertulerunt. Admirationi vero fuit omnibus vtrorumque hoſpitum alacritas, atque inter tot

difficilium rerum fluctus tanta animi tranquillitas: vt appareret, virtutem rebus aduerſis augeri. Adiectum eſt ijs omnibus in ſæua calamitate ſtudium adhuc aſperiora tolerandi; & ardor pietatis eorum animis altius ſuccenſus; precationes, ieiunia, diuerberationes, aliaeq. corporis attritiones intentiore ſtudio ſuſceptae. Nec minor fuit ciuium in nos liberalitas; cum per id tempus, pro ſua quiſque facultate, alij pecuniam, vinum alij, alij frumentum ad noſtram ſubleuandam egeſtatem ſubmiſerunt. E profugis quindecim tantum hic manſerunt, alijs alio dimiſſis. Neque ſine vtilitate proximorum, illorum mora fuit. Quippe in vicinos pagos, populoſq. dimiſſi, oppida locaq. alia permulta obiuere, noſtra vſitata munia exercentes. Ac non modo rudes populos informarunt, paenitentes incredibili numero audiuerunt; verum etiam clericos ad officium pijs colloquutionibus reuocarunt, explicatione ſacrarum rerum erudierunt. In vico quodam tantum pietatis ardorem iniecerunt; vt feſto die Aſſumptioni Virginis Sacro ſexcenti de ſacra menſa communicarint; cum vix ſexaginta parochus teſtaretur ſuperiore anno ſacroſanctum epulum ſumpſiſſe. In vico alio anniuerſario die feſto conuenerant de more viri, feminaeq. ad ludicram ſaltationem, & eam laſciuiam tibicines incitabant: noſtri Sacerdotis oratione ſaltatio cohibita, & Chriſtiana modeſtia religioſus dies celebratus. In noſtro S. Philippi Prioratu tantus per eos confeſſionis generalis obeundae ſtudioſis eſt ardor, vt certatim, ſe ad id expiationis genus inuitarent. Diſſerebat alius de iniuſta ratione fenerandi: ſeuereq. in id lucri genus exercentes inuehebatur, cum homo ea labe notus omnibus, reprehenſionis forte nouiſ-
rens

rens grauitatem, e concione ſe proripuit; neque multo poſt miſer horrendum fuit diuinae vltionis documentum, equo enim, quo vehebatur, & manſueto, & tractabili, excuſſus, ac protritus repente interijt. Non eſt ſilentio praetereunda Ducis Nemorenſis erga nos beneuolentia. is & noſtros Diuione abeuntes atque Aneſio iter facientes, humaniſſime excepit, & in morbo, qui ei poſtremus fuit, duos e noſtris per menſem apud ſe habere voluit: qui ſibi ad extremum vſque ſpiritum aſſiſterent. quó tempore magnum auitae pietatis, &, quod ſemper fecerat, catholicae religionis tuendae ſtudium prae ſe tulit. ſerioq. de Collegio Aneſienſi nobis tribuendo cogitauit. Et qui in eius locum ſucceſſit frater, haeres, & patrimonij, & pietatis, eiuſdem etiam perſequens ſtudium, vltimam fraternae voluntatis ſignificationem ratam habuit: deq. ea re ad R. P. N. Generalem litteras dedit. et iam e noſtris tres Aneſium ad inſtruendum populum accitos alit domi ſuae.

COLLEGIVM AVENIONENSE.

AVenione noſtrorum numerus, tranſlata e Lugdunenſi Collegio ſchola Theologica priore anno auctus ad quinque & triginta excreuit. Quo tempore ciuium erga nos beneuolentia antea ſaepe perſpecta, fuit etiam illuſtrior, multis, magniſq. eleemoſinis ad impenſae auctum leuandum, collatis. cum interim neque ad templi ornatum, neque ad ſacrae veſtis apparatum eorum benignitas minueretur. Cumq. Theologiae ſplendorem ornamento eſſe ciuitati intelligerent, egere cum P. Prouinciali viri Principes, vt etiam de Philoſophia ſcholae adderentur. Sed quod votis expetebatur, calamitas vertit

in neceſſitatem. Pulſi Lugduno Socij, huc appulſi ſuas non domeſticas modo fratrum, ſed externorum quoque ſcholas, non ſine magna in tanta fortunae atrocitate noſtri nominis gloria, ſecum traxerunt. Sed haec planius alias. Interim operae fructus perſequamur. Exceptus eſt Illuſtriſs. Cardinalis Aquauiua Legatus Apoſtolicus eleganti dialogo. Concio toto Quadrageſimae, & Aduentus tempore in primario vrbis templo habita eſt: alteri in ſummi Palatij Sacello coram Illuſtriſſimo Legato, & ciuitatis nobilitate primaria: tertia priore anno ad Iudaeos inſtituta diebus Sabbathis, cui fere intereſſe ſolet Reuerendiſſimus Archiepiſcopus: poſteriore vero anno toto duobus in praecipuis alijs templis, aliae magno hominum concurſu, & fructu pietatis celebratae. Reſtitutiones male partae rei factae aeſtimatione alias quadringentorum, aliae quingentorum, nonnullae etiam mille, & quaedam etiam decem millium aureorum. Veſtium luxus, mundiq muliebris, diuini verbi vi ica coercitus, vt aliae inaures, & monilia, aliae ſegmentatas veſtes, & ſplendidas cum puro, & ſimplici ornatu commutarint: illaq. aut ad pauperes iuuandos, aut ad vſum templorum contulerint. Suſceptae etiam cum haereticis non ſine fructu diſputationes. Quatuor ex ijs priore anno, poſteriore vero duodeuiginti ad fidem reuocatis. in ijs adoleſcens renitentibus parentibus, & vir doctrina, aeque atque generis nobilitate conſpicuus. Sed quae habitae ſunt ad Hebraeos conciones duas ex ſterili ſolo Chriſto animas protulere. Senex ex ea gente viceſimum iam quinctum annum ſentiebat ſe ad eam abijciendam vanitatem incitari: vetere tamen conſuetudine in ſuo torpore inhaerebat, quem tandem octiduani illi per Sabbatha ſermones excuſſerunt. Is

igitur

igitur per hebdomadae ſanctioris dies ad nos venit; prioremq. vitam deteſtatus, abiectus in genua baptiſmum poſtulauit. Filiam domi reliquerat graui morbo implicitam, eodem & ipſam ſtudio incenſam: cui cum vitae ſpem nullam ſupereſſe cognouiſſet, Archiepiſcopi praeſidio munitus, intrepide in vicum Iudaeorum, atque ſuam domum penetrat: puellam morti proximam, ipſa Paſchae noctae in templum proximum deportat; indeq. baptiſmo luſtratam in domum pientiſſimae matronae, quae illam de ſacro fonte ſuſceperat, detulit. quae paucis poſt horis recens purgatum animum ſuo reddidit conditori, patre ſiccis oculis eius interitum ſpectante. At cetera Iudaeorum turba filiae mortem, patris orbitatem legis deſertori poenam offenſi numinis obijciente, inanes ille ſtultiſſimae gentis rumores ita non magni fecit, vt felicem exitum filiae ipſe inuideret. Catechiſmo igitur ſatis inſtructus à Reuerendiſſimo Antiſtite ſolemni ritu baptizatus eſt, Illuſtriſſimo Legato ſuſceptore. Quidam Abbatiam magnorum prouentuum damnato confidentiae iure poſſidebat: ea noſtrorum conſilio relicta, tranſtulit ſe ad Capuccinos. Mulieres praeterea quindecim ad honeſtatem à vitae turpitudine ſunt traductae. Puella tredecim circiter annorum, impudicae matris filia, vicinarum inuitatu ſaepe venit ad confeſſionem; poſt paullo etiam ad ſacram communionem confeſſarij iudicio admiſſa eſt. Id cum ſenſiſſet mater; quae, quod eam proſtituere ſcelerata cogitabat, & noſtri templi acceſſu prohibuerat; crudeliter in eam verberibus deſaeuijt. non tamen deterrita eſt virgo, quo minus ad conſuetum ſacramentorum pabulum hebdomadis ſingulis rediret. Duo illa in hac rerum conflictatione non ſine miraculo illi euenere: alterum, vt quoties

ties eius rei cauſſa à matre caederetur, verberum dolores in ipſam refunderentur verberantem, puella nihil ſentiente: alterum, vt quo die caeleſte conuiuium iniret, nihil neque turpe aliquid audiret, neque fœdum quidquam circa ſceleratam matrem fieri conſpiceret. quod in domo meretricia, praeſertim quibus diebus impudici feriantur, ſane magnum eſt. Venit tandem dies turpiſſimo ſceleri ab impura parente deſtinata. quod cum puella mature perſenſiſſet, domo ſe proripuit ad vicinas: indeq. ad piam matronam ſeſe contulit. mater, integritatis filiae nefaria nundinatrix, paullo poſt in carcerem coniecta, concepti ſceleris, & crudeliſſimae pactionis poenas dedit: puella inter orfanas collocata. Reuerendiſſimi Archiepiſcopi mandato ad Monialium coenobia Dominicis, feſtiſq. diebus hortationes habitae ſunt: collapſa in multis diſciplina ſuae integritati reſtituta: incommoda multa, magniq. momenti prohibita: auerſi etiam integrae infeſti oppugnatores diſciplinae.

Scholae, acceſſione Theologorum Lugdunenſium, factae ſunt celebriores, adoleſcentes ferme octingenti eas frequentant: multiq. ex his nobiles, in quibus Illuſtriſſimi Legati fratris filius. Praemia eiuſdem Legati liberalitate diſcipulis diſtributa ſunt, dato in ſcenam dialogo ad eam rem accommodato. Auxit etiam mirum in modum Gymnaſij ſplendorem ſchola de quaeſtionibus ius conſcientiae explicantibus. ad quam non Eccleſiaſtici ſolum, ſed multi etiam viri nobiles, & iuris prudentiae candidati confluunt. Inſtituta eſt priore anno altera Sodalitas grandiorum B. Virgini dicata. Sed e priore, & aetate minoribus ad Carthuſianos ſeſe contulere tres. e multis vero ſocietatem noſtram flagitantibus admiſſus eſt vnus, priore tamen anno: nam poſteriore prouentus maior fuit.

fuit. Sed quoniam res cum aduentu eorum, qui è Lugdunenſi naufragio huc eiecti ſunt, coniuncta eſt; vt triſtem narrationem laeto aliquo euentu temperemus, rem totam in eum locum differemus. Illud non praetereundum, Ad Collegij vectigal trecenti aurei annui acceſſere, adiuncto ad Collegium quodam Prioratu; idq. liberalitate D. Belli Prothonotarij Apoſtolici, & Rotae Auenionenſis Auditoris.

COLLEGIVM DIVIONENSE.

DIuionenſe Collegium ob vectigalium tenuitatem magna ex parte piorum liberalitate ſuſtentatum eſt: In eo mortalitatem exuit Petrus Blanchettus ſtudiorum Praefectus, lenta phthiſi conſumptus, cuius animi candor in exangui extincti corporis facie, tanta oris pulchritudine elucebat, vt ab ipſius aſpectu, homines ſe auertere non poſſent. Sacerdotum Sodalitas Virgini matri dicata, de cuius inſtitutione anno nonageſimo ſcriptum eſt, magna ſubinde capit incrementa, licet aliorum clericorum aemulatio, & illius impediendae libido non remittat. hoc tamen proficit, quod non niſi ſelecti, & diuino tantum inſtinctu afflati, in eam nomen dant: quo fit, vt etiam maiore animo inuidiam, & maleuolorum voculas contemnant. Ex ijs nonnulli religioſam vitam expetunt. Plerique bis, nullus vero non ſemel ſaltem quaque hebdomada apud nos conſcientiam confeſſione purgant. Aliqui eorum graui morbo laborantes, medicis iam de ipſorum ſalute conclamantibus, vſu inſuper loquendi deſtituti, ſanctiſſimae Patronae precibus ſe ſuae fatentur incolumitati reſtitutos, contra quam à maledico vate eorum vni praedictum fuerat, fore, vt illo anno moreretur,

ſi ſe in eam ſodalitatem adſcribi pateretur. Et fuit qui poſteriore anno, vt primum ex graui morbo recreatus eſt, difficillimo anni tempore, itineribus per belli licentiam infeſtis, ſex leucarum iter nocte confecerit, vt tempeſtiue Congregationi intereſſet, & peccata expiaret. Eodem anno Regij Sacelli canonicus, & munere quo fungitur, & fama pietatis clarus huic Sodalitati nomen dedit. quod eo magis mirum fuit; quod qui nullius ante hortationibus ſuaſionibuſue adduci potuit, vt ad illum cetum animum adiungeret, is poſtea per cauſſam Iubilei, generali totius vitae confeſſione expiatus, cum multi eum a propoſito reuocarent, ſua ſponte petijt admitti.

Eodem anno nonageſimo ſcriptum eſt, & de alia opificum ſodalitate, eodem quo illa clericorum tempore inſtituta, quae quantum pietatis ſtudio progrediatur, ex duorum exemplo intelligetur. Vinitor ex eo cetu graui morbo conflictabatur: is cum audiſſet vxorem cum Patre noſtro querentem, quod hiberno tempore a ſexta hora matutina ad vndecimam continenti prece in templo exigeret, excubias quoque nocturnas ad vrbis cuſtodiam in menibus egiſſet, eamq. illi morbi cauſſam fuiſſe, ipſam obiurgauit, quod morbi cauſſam alio, quam in ſua peccata conferret. Eiuſdem ordinis alius in morbo, qui illi poſtremus fuit, praeter inſigne documentum patientiae, pietatem etiam pro captu maximam prae ſe tulit. numquam enim a Sanctiſſimae Virginis effigie intentum intuitum auertit; neque roſarium, ſaepius quamuis alijs id ſuadentibus, è manibus emiſit. diem etiam ſui obitus praedixit. is fuit Conuerſioni S. Pauli dicatus, quo ille die in Sodalitatem eſt aſcriptus. Alius etiam, affecta iam aetate ſenex, opus item in vineis facere aſſuetus, toto Aduentus tempore non

alia

aliare, quam olere, & aqua exercitam vitam ſuſtentauit. ſemel duntaxat, idq. ad veſperam cibum capiens: is cum in ſuburbana caſa habitaret, captus ab hoſtibus, vexatus, ſua quantulacunque tenui re ſpoliatus, non nunquam etiam cum vxore, liberis morbo proſtratus, tot malis circumuentus, nullam vnquam incommodam vocem ore proferre auditus eſt; quin illa identidem iterare. *Sit nomen Domini benedictum*: nec dum ſe dignas ſatis poenas pro ſcelere dediſſe: neque adhuc ad ſterquilinium cum Iob redactum eſſe. ita quo maiore punitur calamitate, eo ſtudioſius remedium à confeſſione quaerit; relapſus iterum in morbum, quo die ſacramentis, & extrema vnctione munitus eſt, diuino viſo ſe recreatum eſſe teſtatus eſt: vidiſſe ſe non ſemel de die noctuq. Sanctos Iacobum, à quo nomen habet; & Philippum, quem coniunctim praecipua ſemper pietate coluerat magno vtriuſque ſexus illi agmine comitante: quibus e noſtra Societate praeiret vnus, qui ſibi capite annueret. in iucundo tam laeti ſpectaculi aſpectu multos ſibi noſtrorum animo ſermones recurriſſe. quo fiebat, vt accepto roſario, ad preces pro noſtris hominibus faciendas, quorum laboribus tanti ſibi fructus proueniſſent, excitaretur. Quartus addi poteſt ex ijs, qui in vrbe degunt. is captus ab hoſtibus, nullo vnquam die deſtitit Sanctiſſimae matri ſtatas preces offerre: tum ipſum Sodalicium, & alios ſaepe, & maxime ipſo Pentecoſtes die intentas ſupplicationes de illius ſalute Diuinae Matri, Deoq. filio porrexit. quo die ipſe, & alij duodecim cum ipſo vincti e cuſtudia elapſi, fuga ſibi ſalutem quaeſiuere. ſed eos hoſtes aſſequuti, ceteros quidem & robore corporis, & pedum pernicitate valentiores male multatos retraxerunt; hunc vnum aſſequi minime potuerunt;

quem Sanctiſſima patrona, & ſeruitute, & periculo exemit. Sed non minus, quam recentes, fecunda pietatis fructuum eſt antiqua diſcipulorum Congregatio. Ex ijs quatuor Carthuſianam familiam auxere, tres noſtram; & ij emenſo Philoſophiae decurſu omnes: cum & plures ſint, qui illam, & plus adhuc viginti, qui noſtram habeant in votis. Ita ut, cum duo omnium flagrantiſſimi ex ijs, qui compotes facti ſunt, ad P. Prouincialem bidui itinere ſe contuliſſent, per loca latrocinijs infeſta, & aquarum intercurſu interrupta, quas mento tenus immerſi ſaepe tranſmiſerunt: reliqui qui maerentes Patris aduentum expectarent, eos ardentibus ſtudijs, & lacrymis, quando aliter non poſſent, proſequerentur. Fauet praeterea ſtudijs adoleſcentium B. Virgo; & lectiſſimum eorum cetum ſibi curae eſſe, declarat ſubinde non obſcuris documentis. Inciderat in hoſtium manus adoleſcens; cum expeditum ei non eſſet, pecuniam, quam hoſtis peteret, perſoluere, opem ſanctiſſimae Virginis implorat: ſpondet, ſi liber emittatur, ſe ipſius Sodalitati addicturum: non abnuit voto Sancta Mater. hoſtis, aetatem fortaſſe miſeratus, adoleſcentem remiſſo pretio dimittit. Is poſtea immemor promiſſi, iterum in aliorum manus deuenit. pretium pactus perſoluit. hoſtes poſtmodum perſolutum negant. & ſane prioris ſponſionis perſolutum nondum erat. erat igitur alia pecunia expedienda. Maeſtus adoleſcens ad lacrymas, & nouas confugit ſupplicationes. vota rurſus eadem maiore animi ardore concipit. Audit iterum preces benigna Virgo. milites, qui pecuniam bis ſolutam expetebant, vltro adoleſcentem ad ſuos abire permiſerunt. qui libertati redditus firmiorem poſterioris promiſſi fidem, quam prioris habuit.

Iam vero pueri, qui catechiſmo erudiuntur. ita profi-

proficiunt; vt eorum vnus matri perſuaſerit generalem vitae totius confeſſionem: ipſaq. mater ea re ſuae animae ſalutem filiolo acceptam referat. Alter matrem magnis doloribus laborantem, ad frequentem ſacramentorum vſum in ſacello noſtro, & votiuam poſtmodum ſuſcipiendam peregrinationem adduxit: ex quo deinde omni morborum dolore liberata eſt. Caecus puer, & egens, annos plus minus natus decem, vt eſt id genus hominum memoria facili & firma, cum catechiſmum totum optime percalleat, ad propinquos vicos extra vrbem duci ſe iubet; ibiq. quod noſtri ob hoſtiles metus minus poſſunt, egregium agit catechiſtem: magnaq. vbique paganorum voluntate, & ſtudio diſcentium excipitur. ac dum ſpiritales miſericordiae fructus, teneram, robuſtamq. & puer, & caecus erudiendo aetatem diſpertitur; viciſſim ipſe a ſua ſchola opportunis ſuae paupertati miſericordiae fructibus remuneratur. Ceterum Collegium ipſum, praeter vſitatam ciuium benignitatem, qua maxime, vti ſupra dictum eſt, ſuſtentatur, auctum eſt etiam nonnulla pecuniola. Vidua non ita multum fortunae bonis abundans, ſed longa multorum annorum aetate pie, ſancteq. traducta, magnis vitae meritis ornata, moriens vineam, non ita magnam nobis teſtamento legauit. Virgo a primis annis in pietatem propenſa, licet aliarum more cultum nitoremq. corporis, & mundum muliebrem amaſſe videretur; adduci tamen nunquam potuit, vt aetate iam nubili in matrimonium conſentiret: & cum iam eam parentes deſpondiſſent, arte mirifica ſponſalia eluſit, irritaq. fecit. cuius rei cauſſam ſaepius in ſe acerbae matris iram, male verberibus accepta, perpeſſa eſt. haec octo circiter ab hinc annis noſtros concionantes cum audiſſet; ſuamq. ijs detegere conſcie-

ſcientiam coepiſſet, ita coeleſtium rerum exarſit deſiderio; vt totam ſe Deo, ex eo tempore, dicarit. Votum virginitatis ſponſo Chriſto nuncupauit: primaq. reliquis huius ciuitatis virginibus, mundo muliebri depoſito, nitidioreq. cultu corporis abiecto, humana contemnendi exemplum aperuit. corpus cilicio, zoniſq. atterere inſtituit: vigilabat ad multam noctem, lectioni, orationi, & meditationi intenta. Vitas patrum, D. Catherinae Senenſis dialogos, inſtitutionem religionum, aliaq. piorum ſcriptorum monumenta, quae commodato acceperat, ſua manu deſcripſit. Matutina tempora diuinis rebus, ſacriſq. ſacrificijs ſpectan[illegible] in noſtro templo ponebat. Vbicunque noſtrum aliquem verba facturum audiebat, diuini verbi ſitibunda, eo ſe ſtudioſe conferebat. & quod magnum ſincerae virtutis eſt indicium, nulli vnquam magis, quam alteri ſpiritalium rerum magiſtro propenſa fuit. vt ſi quando contingeret, ipſius confeſſarium alio transferri, nulla ea de re moleſtia afficeretur: quod aeque ab omnibus ſpiritalia ſibi pabula ſubminiſtrari intelligeret. Cum in morbum, qui ei letum attulit, inciſiſſet, monilia, reliquaq. mundi muliebris membra, quae ad eam diem ſeruarat, diſtraxit; pretiumq. partim ad ſacelli noſtri ornamentum, partim ad mendicorum ſubſidium erogauit. Et cum non omnia, quae vellet Societati poſſet relinquere: erat enim adhuc in poteſtate matris, duo millia librarum nobis legauit teſtamento. rogarunt Patres legatum, vt reſcinderet: ſe ipſam, ſi poſſet, reſpondit, Societati tradituram: neque oportere, cum totam ſe Deo dedicaſſet, ſua haereditario iure mundo relinquere. Fratrem vnicum habuit vterinum, quem precationibus, & hortationibus ad Societatem impellere contendit: quod

ei ſe facturum pollicitus eſt. & cum paullo ante, quam e vita excederet, ab eo litteras accepiſſet, de ſua in ſancto conſilio firmitate, laetam ſe eo nuncio morituram ſignificauit. Morti proxima, Deiparae Virginis, atque Angelorum aſpectu ſaepius recreata, matrem, & qui aderant, vt ad tam eximiam pulchritudinem oculos aduerterent, orauit. Praedixit etiam quatriduo ante, ſe certo die morituram, is erat S. Martino ſacer futurus; eoq. die poſt matutinam B. Virginis ſalutationem purgatum multis, diuturniſq. doloribus animum Deo reddidit. Cuius benignitate, etſi non praeſenti adhuc pecunia, iure certe non contemnendae haereditatis auctum collegium videmus.

COLLEGIVM DOLANVM.

E Dolano Collegio diem ſuum obire priore anno duo eorum alter in patria, alter P. Gulielmus Morandus rari vir exempli. Breue in Societate tempus exegerat. nam ius ciuile in hac vrbe aliquandiu cum laude profeſſus erat. nobiſcum ſex annos totos ita tranſegit, vt conſumatus in breui tempora multa expleuerit. ita enim vixit, quaſi perpetuo moreretur: ita obijt, quaſi longam aetatem in diuini famulatus ſtadio decurriſſet. Sed multis ante quam ad vitae metas veniret, menſibus, contentius coepit eodem in curſu feſtinare: ſiquidem de humanis rebus nihil per id tempus ei libebat audire: & cum de communibus malis temporum ſermo inijceretur: quid, inquibat, ad nos iſta? quin potius, quam ſtrenue quiſque fratrum in ſtudio virtutum ſe exerceat? quam glorioſam de ſe, deq. humano hoſte victoriam reportare contendat, inquirimus? haec enim nos

propius

propius attingunt. In morbo porro eam praeſtitit patientiam, virtuteſq. alias, quae tam excellenti exordio vitae (ſic enim appellandum eſt) conſentaneae fuere. Extrema illius vox audita eſt: *Laetatus ſum in ijs, quae dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus.* Elatus eſt magno hominum concurſu, tum quod in ciuitate clarus antea fuiſſet; tum quod defuncti facies grato decore praeteritam viuentis ſanctimoniam prae ſe ferret. Poſteriore anno duo alij deceſſerunt: Sacerdos vterque, & vterque frugifera opera huic collegio perutilis. Prior fuit P. Honoratus Villarius: is cum ex itinere rei familiaris procurandae cauſſa ſuſcepto, aeger domum rediſſet, hoc ſe ſolabatur, quod eum morbum in communi vtilitate procuranda contraxiſſet. & quo firmiorem huius ſolatij ſibi fidem faceret, quaeſiuit e P. Rectore num vere illud iter ipſius obedientia ſuſcepiſſet? quo annuente, Diuinae Bonitati egit gratias; quod ſibi in Societate, & Societatis obedientia licuerit vixiſſe. Hunc non ita multis interiectis menſibus ſequutus eſt P. Nicolaus Clerus. vir, in quo, praeter eruditionem non vulgarem, & eximiam praecipue Graecarum litterarum peritiam, multa diuini ſpiritus chariſmata elucebant: illa maxime, quae propria noſtrae ſunt vocationis; quaeq. in ijs exquiruntur maxime, qui votorum quatuor profeſſione inſigniti, ceteris exemplo virtutum antecedunt. De eo P. Petrus à Quercu, qui huius Collegij Rector, biennio ante Romam petens, ex itinere deceſſit, dicere ſolebat: ſe, cum quid alios iuberet, eorum prius voluntates explorare, quam id libenti animo facturi ſint: in Patre vero Clero, nihil eſſe ſollicitum: cuius opera facilius, quam cuiuslibet tironis vteretur. Idem cum & ſacris, & Hebraicis lectionibus, & concionibus

occu-

occuparetur, nullam vnquam a communi opere quaeſiuit immunitatem, ne commodius quidem cubiculum expetijt. Tam fuit religioſae diſciplinae, paupertatiſq. ſtudioſus, vt ne lapidem quidem ad ſuum vſum de platea, non impetrata facultate, colligeret. Biſuntinenſes, apud quos tribus annis conciones habuerat, audito de illius morte nuncio, publice ei parentarunt. magnum ibi nomen, magnamq. virtutum ſuarum memoriam reliquerat: vt pia, grataq. recordatione ea, quae ex eius ſermonibus, audierant, & exemplo vitae perſpexerant, commemorent. Infantem narrant, ita planctu, eiulatuq. fuiſſe inquietum, vt nulla ratione ſedaretur: parentum iuſſu ad Patrem illic commorantem delatum; vt ſpiritalem aliquam ei malo medicinam faceret. Patrem ſalutari ſigno, & precationibus ita naturae eius impetus mitigaſſe, vt nulli ex eo tempore moleſtus viſus ſit. Vitam tam placida animi aequabilitate temperatam placidiſſima mors ſequuta eſt, cum ita non graue mori duceret: vt quo citius, eo ſibi melius eſſe diceret hinc emigrare.

Tres in hac vrbe Dei matri dicatas habemus Sodalitates, de quibus ſingulis eſt aliquid dicendum. Prima quae natu conſtat grandioribus, centum lectiſſimos numerat Sodales, magnam partem Senatores. Hi non intra tantum collegij ſepta ſuae pietatis edunt argumenta; ſed in omnibus etiam vrbis templis, cum Sacroſanctum Chriſti corpus proponitur palam adorandum, ſuas ij in orbem vices obeunt: multa alia palam edunt ſigna pietatis, cuiuſmodi ſunt, ſacras aedes verrere, nudis pedibus incedere, flagra corpori admouere, quod ſane magnum eſt in viris grauibus, & inter ſuos ciues multi nominis, praeſertim nomine Parthenio recens in his finibus naſcente. In eorum

conuen-

conuentu ſaepe habentur conciones, magna non ſodalium modo, ſed vniuerſi etiam frequentia ſenatus. Ex eorum numero Theologus alijs nominibus de Societate noſtra bene meritus, aedes Sodalicio extruxit, & collegij quoque aedificium continuauit: auxit & ſacram veſtem, ſacramq. ſupellectilem patera argentea. Altera Sodalitas eſt ſcholaſticorum, eorum qui extra noſtrum degunt contubernium. ex hac cum multi iam in portu nauigent, quod ſuperiorum annorum litterae ſignificarunt, multi praeterea eundem in religionis portum curſum dirigunt. Vnus & viginti noſtras fores pulſant: non niſi tres admittere potuimus. vnus in Germaniam ſe tranſtulit: ibiq. factus voti compos. ceteris aliquando Deus aſpirabit. Reliqui incredibile eſt quanta edant ſigna pietatis. Vnus moriens, a mente abalienatus, impreſſam alte pietatem, vel ipſo extremo ſpiritu ſpirauit. cum nihil aliud, niſi diuinam Matrem loqueretur: cuius extrema illa fuit vox. *In coelum eſt eundum? ita eſt: eamus, Deum, virginemq. oraturi*. Alius hora ante, quam vitam expirauit, crucifixi dari ſibi ſignum poſtulauit: tempus extremi certaminis adeſſe ait: Sodales, qui ſibi aderant, enixe orans, ne ſe eo tempore desererent. Tum ad ſe, ſuumq. rediens certamen, vocem illam iterum, & ſaepius ingeminans, *Credo*, quanto ad vitae terminos accedebat propius, tanto a rerum, quae fiebant, ſenſu longius abducebatur. itaque totus in ſuum certamen intentus, quod de S. Hieronymo, alijſq. legitur, ſubinde illa poſtmodum, & ipſe iterabat: *Non ita eſt: mentiris*. & quaſi in aduerſum inimicum, crucem, quam manu tenebat, tanquam telum intentabat. Ad extremum quaſi ſedata iam pugna, & parta victoria, tranquillo animo: Quam bonum eſt, inquit, B. Matri in eius ſodali-

dalicio famulari? abſtractuſq. a praeſentium rerum ſenſu, Diuinae Bonitati gratias agens, animam emiſit. Duo praeterea in patriam reuerſi Chriſtianae pietatis doctores euaſerunt. aequales enim magno animi ardore illa docent, quae Dolae, a magiſtris acceperunt. Longum eſſet cuncta percenſere: praeſertim cum etſi magna ea ſunt, & laude digna, nota tamen ex alijs ſuperiorum temporum narrationibus. Vnius euentum non omittam. Hic reuocatus à parentibus Geneuae ab haeretico auunculo domi concluditur, ad ſathanicam ſcholam abducendus. conſtanter ille morte ſibi eſſe infeſtiorem ſcholam illam aſſeuerat. Interim pater re audita, filium ſibi reddi poſtulauit. Noui adulterati Euangelij doctores ita fuere ſapientes; vt, cum machinas argumentorum omnes ad pueri, & grammatici expugnandum animum admouiſſent, conuicti, & rubore ſuffuſi retro cederent: quo factum eſt, vt cum ipſorum irriſione, qui vacillantes congreſſui interfuere, confirmarentur, puer poſtea ad nos cum palmario rediret. Tertia Sodalitas eſt conuictorum. priore huius bienni anno inſtituta fructus, ſi nullus alius, in ipſam familiae redundat diſciplinam. Facilius enim horum probitate collegium totum continetur. Vtraq. vero, tum haec, tum proxima eſt Romanae Partheniae ſodalitati aggregata.

Quod ad reliquae operae noſtrae fructus attinet, Vir militaris, & in militia Praefecti munere praeditus, dum per licentiam belli latrocinijs graſſaretur, interceptus, & morti deſtinatus, initio fuit implacabilis, at poſt obitam vitae totius confeſſionem, tanta ſuorum ſcelerum penitudine affectus eſt, vt ſuis ipſe poenis non poſſet ſatiari: ſexcentis ſe ſupplicijs dignum damnare: animum quem mundum, nitidumq.

dumq. a Deo accepiſſet, infinitis, atque immanibus maculis fedaſſe. Lictores memoria Chriſti vinculorum, vt ſe arctius aſtringerent, magno ſenſu pietatis hortabatur. Idem productus ad ſupplicium, commota ad tantam pietatem multitudine, ſolusq; in ſuo ſupplicio laetabatur: ſuiq. ſtatus oblitus, vinctos, qui ſqualore carceris, rerum omnium inopia, atque inedia tabeſcebant, populo, vt eorum miſeriam ſubleuarent, commendauit. Haec in vrbe.

Virgo excurſione quadam a daemone liberata, hic ſinuoſi ſerpentis ſpecie circa puellae pectus voluebatur. parentes infamiam verentes rem proferre non audebant. Sed familia tota, inprimis vero puella confeſſione expiata, infeſtus anguis abactus. Alia Societatis noſtrae munia magno multorum populorum bono excurſionibus obita. Non eſt omittendum inſigne diuinae miſerationis documentum, in homine editum, qui diu cum piratis ijs vixerat, qui olim B.P. Ignatium Azebedum cum comitibus martyrio affecerant. Quae res hoc noſtram familiam attingit, quod veriſimile eſt noſtrorum martyrum precibus, hunc ex impuro illo grege, vt olim Stephani precatione Paulum ſe ad Chriſtum recepiſſe. certe non eſt alienum noſtris rebus huius exitum dari memoriae, qui ſe illo contagio contaminauit. Ingreſſus hic per laſciuiam Sanctae Matris aedem, vt certam quae tunc habebatur, ſupplicationem irrideret, repente toto corpore, ſolutus, & artuum tremore, horribiliq. animi pauore occupatus, diuinam agnouit in ſe animaduerſionem, ita quam ante irridebat eius coepit intimis ſenſibus, opem implorare, ſuam culpam profiteri, errati veniam precari, tum denique, diuina Matre miſerante, ipſe ſibi redditus; cum debitum benigniſſimae patronae cultum reddidiſſet.

Hacte-

Hactenus prioris anni res felicem curſum tenuerunt: poſteriorem nouae calamitates aliae ſuper alias exceperunt. Tumultus bellici, e quibus nihil mali non oritur, cum quotidie ciues ad arma euocarent, ſcholas primum peſſundederunt. coacti adoleſcentes omnes aduenae ex vrbe excedere: ita qui ante mille numerabantur: ijq. ferme lectiſſimi, & e prima finitimae Germaniae nobilitate, profectis illis, vix ex reliquijs trecenti cenſi ſunt. Nuncius inde perfertur praedia noſtra, quibus Collegij vectigal ſuſtentatur. Ionuellanum, & Montenſe, hoc a Geneuenſe, illud ab hoſte alio eſſe direpta. Quare de minuendo numero noſtrorum cogitantibus, ſocij ſuis ſedibus exterminati, Lugduno, Niuerno, Biturigibus, poſtremo totum Diuionenſe Collegium, quaſi tempeſtate delati ſuperuenere. Animi magnitudo, & laetitia, qua fedam temporum acerbitatem exceperunt, alacritaſq. quam vultu, & ore praeferebant, eam quam ex noſtris incommodis, & eorum calamitate perceperamus maeſtitiam leuarunt. Cumq. ex ijs multi, quaſi ſedes exilio quaeſituri dimittendi eſſent, alij in Italiam, alij in Germaniam, huic conſilio aduerſabantur itinera vndique infeſta, & noſtrum nomen pro temporum iniquitate ad omnem improborum iniuriam propoſitum. Acceſſit ad cumulum miſeriarum ſaeua lues, quae manans quotidie latius ita graſſari coepit, vt viceni minimum diebus ſingulis abſumerentur. & erat omnibus opera praeſtanda noſtri muneris, ita vt in malis leuamen aliquod, & ſolatium attulerit calamitoſus appulſus Sociorum. Vouit in tam difficili rerum cardine P. Rector peregrinationem ad B. Virginis in heremo (ea in Heluetijs aedes ſacra, a multis circa populis ſumma religione colitur) ſi Socij ex ea tempeſtate incolumes euade-

 rent.

rent. & aduenae quidem ſeruati ad vnum omnes: e domeſticis duo, de quibus ſupra dictum eſt, alio morbi genere graſſanti peſtilentiae ſubtracti erant. In tanto malorum concurſu praeter cetera, non minimo nobis ſolatio fuit pietas Diuionenſium, & religioſa erga nos beneuolentia, quorum aliqui, inde eiectis noſtris, ad nos ſacramentorum cauſſa venerunt. Ferdinandus praeterea Beruccius, vir & ſingulari pietate, & multis erga ſocietatem noſtram meritis ornatus, Praefectus equitum a Dolanis conſtitutus, antequam ſuos in aciem educeret, voluit omnes ſacra confeſſione animum purgare, atque in Sodalicij oratorio concioni ad eos accommodatae intereſſe. concione abſoluta P. Rector ſingulis roſaria diſtribuit: his inſtructi armis, in hoſtem educti, victores ſemper in vrbem rediere. Praefectus quoties praedam ex hoſte reuexit, eam cum Chriſti pauperibus communicauit. Et cum aliquando ipſe in manus hoſtium deueniſſet, orantibus pro illo noſtris, Sacerdotibuſq. hoſtias Deo offerentibus; fratribus ad ſacram menſam accedentibus; illo ipſo die non ſine diuino miraculo elapſus eſt.

Iam concionum fructus ille fuit, flos reuireſcens pietatis: excitata omnium hominum ſtudia ad numen omni religionum genere propiciandum. Tantus ad ſacramenta concurſus, vt nullus fere per haec calamitoſa tempora vacuus ab ijs, qui ſacram ſynaxim obirent, dies praeterierit. quotidie nouae ſupplicationes, noua pietatis munia a varijs ordinibus ſuſcepta; vt ipſa ciuitas iam omnium voce fateatur, optandam ſibi fuiſſe ad vtilitatem animorum, duplicem hanc belli, morbiq. illatam calamitatem. Haec in vrbe: Ne extra quidem belli periculis, calamitatibuſq. noſtri caruere. Nam praeter direptionem

prae-

praediorum, Frater is, qui Ionuellanenſem rem adminiſtrabat, ac Ionuelli reſidebat, facta deditione opidi, intentis animis, incitatiſq. turbae clamoribus quaerebatur. diuina ope factum, vt, cum inter ipſos verſaretur, ab eorum nullo cerneretur; quin etiam is, qui illi anteibat, captus eſt: ſed errore cognito, poſteà dimiſſus. hoc periculo perfunctus incidit in alterum. Ad rem Montenſem tutandam ſe tranſtulerat, omiſſa Ionuellanenſi. Morante illo intra menia opidum ab hoſtibus diripitur. Quibus inſequentibus, arrepto obuio iumento, eorum manibus elabitur. Frater alter eadem fuga cum Sacerdote Dolam contendebat. is in ipſis paene vrbis portis, ab haereticis perſequentibus captus eſt, recepto in tutum Sacerdote. Sed cum Dolani continuo arreptis armis palantes hoſtes in fugam egiſſent, quot incommoda in illa hoſtium fuga, & trepidatione pertulerit, cum vulnus etiam acceperit, dolore praeſertim hoſtium animos extimulante, ob elapſum Sacerdotem, conijcere difficile non eſt. Sed velociores tandem inſequentibus fuere fugientes. cum captiuis, & praeda in proximam arcem ſe recipiunt. Noſter in pauore illo, & turbulenta fuga vouet, integro modo Praeſidis arbitrio, per annum quotidie ſe B. Virgini roſarium perſoluturum, ſi inde euadat. Auditae in coelo preces, in arcem deductus a praeſidij Praefecto conſobrinus agnoſcitur, humaniterq. habitus eiuſdem iuſſu emittitur. Suaſit tamen conſobrino, vt ſi vellet catholici militis nomen tueri, ſuos ab Religioſorum iniuria arceret. & profuit conſilium. nam non ita multo poſt vndecim è noſtris Chamberium proficiſcentes, conſpecti a triginta equitibus, ijs conniuentibus, abire permiſſi, magna omnium admiratione periculum euaſerunt. Ornacum opidum eſt non longe po-

ge poſitum,quo ſuperioribus annis beatae memoriae P. Saleſius, de cuius martyrio, proximis litteris eſt ſcriptum, miſſus admirabiles diuini verbi ſementes fecit; vt etiam num frugum exuberet vbertas. mira, & pietatis plena hominis memoria: doctrina, praecepta, factaq. in ore omnium. ſed quod maximum eſt, alte cunctorum animis impreſſa pietas. diſcordias innumeras ſedauit: vt non in praeſens modo tempus, ſed & in futurum longe tranquillitatis legibus opidum firmauerit. Multis eum, quo tenebatur ipſe in Chriſtiana cauſſa dura patiendi ardorem iniecit: vt eius hortatu corporis doloribus, afflicta mulier, acerbiora in dies pati poſtularet. haec tandem voti compos; morbi cruciatibus extinguitur. Eius & pietatis, & voti filiam haeredem Pater alius eodem miſſus, iiſdem etiam offendit cruciatibus torqueri; haec ſe magno a Deo cumulari beneficio dicebat; quod ſexta quaque feria, dolores ſibi augerentur. Hanc tam vberem animorum meſſem nactus Pater, vix neceſſario ad curandum corpus otio vtebatur: incredibilis confitentium concurſus: mira erga Chriſti corpus reuerentia, vt hanc ipſam pietatem pro vallo, & propugnaculis opido, ab omni praeſidio, munitioneq. nudo ſibi eſſe fateantur. Ita cum vel inermium excurſionibus opidum pateat: ager felici fertilitate hoſtem ad depraedandum alliciat: & Burgundia tota belli tumultibus vndique perſtrepat, direptis omnibus circa locis, ij ſoli integri ab omni hoſtili iniuria permanſerint. Quod cum videret ex itinere vir nobilis, admiratus tranquillitatem, pietatem circa templa, ſecuritatem traducendarum ſupplicationum, ſtudium in votis, precibuſque, quaeſiuit, qua fiducia haec facerent, nullo milite, nullo ſepti munimento. Tum è primoribus

vnus,

vnus, inſtar Spartiatae illius, manum in agmen ſupplicantium intendens: hi ſunt inquit, noſtri milites, haec noſtra moenia: his praeſidijs noſtra quantulacunque res adhuc ſtetit illaeſa, & ſtaturam confidimus. Gemitu, fletuq. & animo in diuinam miſericordiam effuſo nobilis aduena pij reſponſi veritatem comprobauit.

COLLEGIVM ANICIENSE.

ANicienſis ciuitas, eiuſq. Collegium confeſſionum generalium hoc praecipue biennio quaſi quoddam emporium fuit. nec mirum: Apoſtolum enim huius, vt ita dicam euangelizationis hic conſediſſe indicant ſequentis anni litterae. De his ergo primum, & quidem priore anno abſolutus, earum numerus notatus non eſt: ingentem tamen fuiſſe, vel ex hoc colligi poteſt; quod Sacerdos vnus a ſe auditas ducentas numerauit. Tum hoc ſtudium ita omnium animos inceſſit, vt vulgo iam vſu receptum paene, ac tritum habeatur, ſemel ab vltima pueritiae memoria, commiſſorum omnium ſerie repetita, confeſſione animum purgare. auxit hoc ſtudium tum fructus animi, quem ſe percepiſſe ſentiunt, qui id genus religionis obiuere; tum diuinum haud dubie viſum feminae oblatum. haec candentem Angelum bis eodem die ſe vidiſſe affirmauit; qui ſe moneret, vt vitae totius peccata confeſſione expiaret: quidquid vnquam in vita geſſiſſet, commiſſa omnia admirabili ratione ſibi reuocaſſe in memoriam, omnia eodem ordine, quo ſibi ab Angelo demonſtrata eſſent, vna confeſſione retexuit: ea diſtinctione, & eo ſenſu pietatis, vt omnis inſidiarum, aut diabolicae artis ſuſpicio procul abſit. Cuius rei fama, vt ma-

ſcientiam coepiſſet, ita coeleſtium rerum exarſit deſiderio; vt totam ſe Deo, ex eo tempore, dicarit. Votum virginitatis ſponſo Chriſto nuncupauit: primaq. reliquis huius ciuitatis virginibus, mundo muliebri depoſito, nitidioreq. cultu corporis abiecto, humana contemnendi exemplum aperuit. corpus cilicio, zoniſq. atterere inſtituit: vigilabat ad multam noctem, lectioni, orationi, & meditationi intenta. Vitas patrum, D. Catherinae Senenſis dialogos, inſtitutionem religionum, aliaq. piorum ſcriptorum monumenta, quae commodato acceperat, ſua manu deſcripſit. Matutina tempora diuinis rebus, ſacriſq. ſacrificijs ſpectan[illegible] in noſtro templo ponebat. Vbicunque noſtrum aliquem verba facturum audiebat, diuini verbi ſitibunda, eo ſe ſtudioſe conferebat. & quod magnum ſincerae virtutis eſt indicium, nulli vnquam magis, quam alteri ſpiritalium rerum magiſtro propenſa fuit. vt ſi quando contingeret, ipſius confeſſarium alio transferri, nulla ea de re moleſtia afficeretur: quod aeque ab omnibus ſpiritalia ſibi pabula ſubminiſtrari intelligeret. Cum in morbum, qui ei letum attulit, incidiſſet, monilia, reliquaq. mundi muliebris membra, quae ad eam diem ſeruarat, diſtraxit; pretiumq. partim ad ſacelli noſtri ornamentum, partim ad mendicorum ſubſidium erogauit. Et cum non omnia, quae vellet Societati poſſet relinquere: erat enim adhuc in poteſtate matris, duo millia librarum nobis legauit teſtamento. rogarunt Patres legatum, vt reſcinderet: ſe ipſam, ſi poſſet, reſpondit, Societati tradituram: neque oportere, cum totam ſe Deo dedicaſſet, ſua haereditario iure mundo relinquere. Fratrem vnicum habuit vterinum, quem precationibus, & hortationibus ad Societatem impellere contendit: quod

ei ſe

ei ſe facturum pollicitus eſt. & cum paullo ante, quam e vita excederet, ab eo litteras accepiſſet, de ſua in ſancto conſilio firmitate, laetam ſe eo nuncio morituram ſignificauit. Morti proxima, Deiparae Virginis, atque Angelorum aſpectu ſaepius recreata, matrem, & qui aderant, vt ad tam eximiam pulchritudinem oculos aduerterent, orauit. Praedixit etiam quatriduo ante, ſe certo die morituram, is erat S. Martino ſacer futurus; eoq. die poſt matutinam B. Virginis ſalutationem purgatum multis, diuturniſq. doloribus animum Deo reddidit. Cuius benignitate, etſi non praeſenti adhuc pecunia, iure certe non contemnendae haereditatis auctum collegium videmus.

COLLEGIVM DOLANVM.

E Dolano Collegio diem ſuum obire priore anno duo eorum alter in patria, alter P. Gulielmus Morandus rari vir exempli. Breue in Societate tempus exegerat: nam ius ciuile in hac vrbe aliquandiu cum laude profeſſus erat. nobiſcum ſex annos totos ita tranſegit, vt conſumatus in breui tempora multa expleuerit. ita enim vixit, quaſi perpetuo moreretur: ita obijt, quaſi longam aetatem in diuini famulatus ſtadio decurriſſet. Sed multis ante quam ad vitae metas veniret, menſibus, contentius coepit eodem in curſu feſtinare; ſiquidem de humanis rebus nihil per id tempus ei libebat audire: & cum de communibus malis temporum ſermo inijceretur: quid, inquibat, ad nos iſta? quin potius, quam ſtrenue quiſque fratrum in ſtudio virtutum ſe exerceat, quam glorioſam de ſe, deq. humano hoſte victoriam reportare contendat, inquirimus? haec enim nos

propius

propius attingunt. In morbo porro eam praeſtitit patientiam, virtuteſq. alias, quae tam excellenti exordio vitae (ſic enim appellandum eſt) conſentaneae fuere. Extrema illius vox audita eſt: *Laetatus ſum in ijs, quae dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus*. Elatus eſt magno hominum concurſu, tum quod in ciuitate clarus antea fuiſſet; tum quod defuncti facies grato decore praeteritam viuentis ſanctimoniam prae ſe ferret. Poſteriore anno duo alij deceſſerunt: Sacerdos vterque, & vterque frugifera opera huic collegio perutilis. Prior fuit P. Honoratus Villarius: is cum ex itinere rei familiaris procurandae cauſſa ſuſcepto, aeger domum rediſſet, hoc ſe ſolabatur, quod eum morbum in communi vtilitate procuranda contraxiſſet. & quo firmiorem huius ſolatij ſibi fidem faceret, quaeſiuit e P. Rectore num vere illud iter ipſius obedientia ſuſcepiſſet? quo annuente, Diuinae Bonitati egit gratias; quod ſibi in Societate, & Societatis obedientia licuerit vixiſſe. Hunc non ita multis interiectis menſibus ſequutus eſt P. Nicolaus Clerus. vir, in quo, praeter eruditionem non vulgarem, & eximiam praecipue Graecarum litterarum peritiam, multa diuini ſpiritus chariſmata elucebant: illa maxime, quae propria noſtrae ſunt vocationis; quaeq. in ijs exquiruntur maxime, qui votorum quatuor profeſſione inſigniti, ceteris exemplo virtutum antecedunt. De eo P. Petrus à Quercu, qui huius Collegij Rector, biennio ante Romam petens, ex itinere deceſſit, dicere ſolebat: ſe, cum quid alios iuberet, eorum prius voluntates explorare, quam id libenti animo facturi ſint: in Patre vero Clero, nihil eſſe ſollicitum: cuius opera facilius, quam cuiuslibet tironis vteretur. Idem cum & ſacris, & Hebraicis lectionibus, & concionibus

occu-

occuparetur, nullam vnquam a communi opere quaeſiuit immunitatem, ne commodius quidem cubiculum expetijt. Tam fuit religioſae diſciplinae, paupertatiſq. ſtudioſus, vt ne lapidem quidem ad ſuum vſum de platea, non impetrata facultate, colligeret. Biſuntinenſes, apud quos tribus annis conciones habuerat, audito de illius morte nuncio, publice ei parentarunt. magnum ibi nomen, magnamq. virtutum ſuarum memoriam reliquerat: vt pia, grataq. recordatione ea, quae ex eius ſermonibus, audierant, & exemplo vitae perſpexerant, commemorent. Infantem narrant, ita planctu, eiulatuq. fuiſſe inquietum, vt nulla ratione ſedaretur: parentum iuſſu ad Patrem illic commorantem delatum; vt ſpiritalem aliquam ei malo medicinam faceret. Patrem ſalutari ſigno, & precationibus ita naturae eius impetus mitigaſſe, vt nulli ex eo tempore moleſtus viſus ſit. Vitam tam placida animi aequabilitate temperatam placidiſſima mors ſequuta eſt, cum ita non graue mori duceret: vt quo citius, eo ſibi melius eſſe diceret hinc emigrare.

Tres in hac vrbe Dei matri dicatas habemus Sodalitates, de quibus ſingulis eſt aliquid dicendum. Prima quae natu conſtat grandioribus, centum lectiſſimos numerat Sodales, magnam partem Senatores. Hi non intra tantum collegij ſepta ſuae pietatis edunt argumenta; ſed in omnibus etiam vrbis templis, cum Sacroſanctum Chriſti corpus proponitur palam adorandum, ſuas ij in orbem vices obeunt: multa alia palam edunt ſigna pietatis, cuiuſmodi ſunt, ſacras aedes verrere, nudis pedibus incedere, flagra corpori admouere, quod ſane magnum eſt in viris grauibus, & inter ſuos ciues multi nominis, praeſertim nomine Parthenio recens in his finibus naſcente. In eorum

conuen-

conuentu ſaepe habentur conciones, magna non ſodalium modo, ſed vniuerſi etiam frequentia ſenatus. Ex eorum numero Theologus alijs nominibus de Societate noſtra bene meritus, aedes Sodalicio extruxit, & collegij quoque aedificium continuauit: auxit & ſacram veſtem, ſacramq. ſupellectilem patera argentea. Altera Sodalitas eſt ſcholaſticorum, eorum qui extra noſtrum degunt contubernium. ex hac cum multi iam in portu nauigent, quod ſuperiorum annorum litterae ſignificarunt, multi praeterea eundem in religionis portum curſum dirigunt. Vnus & viginti noſtras fores pulſant: non niſi tres admittere potuimus. vnus in Germaniam ſe tranſtulit: ibiq. factus voti compos. ceteris aliquando Deus aſpirabit. Reliqui incredibile eſt quanta edant ſigna pietatis. Vnus moriens, a mente abalienatus, impreſſam alte pietatem, vel ipſo extremo ſpiritu ſpirauit. cum nihil aliud, niſi diuinam Matrem loqueretur: cuius extrema illa fuit vox. *In coelum eſt eundum? ita eſt: eamus, Deum, virginemq. oraturi*. Alius hora ante, quam vitam expirauit, crucifixi dari ſibi ſignum poſtulauit: tempus extremi certaminis adeſſe ait: Sodales, qui ſibi aderant, enixe orans, ne ſe eo tempore desererent. Tum ad ſe, ſuumq. rediens certamen, vocem illam iterum, & ſaepius ingeminans, *Credo*, quanto ad vitae terminos accedebat propius, tanto a rerum, quae fiebant, ſenſu longius abducebatur. itaque totus in ſuum certamen intentus, quod de S. Hieronymo, alijſq. legitur, ſubinde illa poſtmodum, & ipſe iterabat: *Non ita eſt: mentiris*. & quaſi in aduerſum inimicum, crucem, quam manu tenebat, tanquam telum intentabat. Ad extremum quaſi ſedata iam pugna, & parta victoria, tranquillo animo: Quam bonum eſt, inquit, B. Matri in eius ſodali-

dalicio famulari? abſtractuſq. a praeſentium rerum ſenſu, Diuinae Bonitati gratias agens, animam emiſit. Duo praeterea in patriam reuerſi Chriſtianae pietatis doctores euaſerunt. aequales enim magno animi ardore illa docent, quae Dolae, a magiſtris acceperunt. Longum eſſet cuncta percenſere: praeſertim cum etſi magna ea ſunt, & laude digna, nota tamen ex alijs ſuperiorum temporum narrationibus. Vnius euentum non omittam. Hic reuocatus à parentibus Geneuae ab haeretico auunculo domi concluditur, ad ſathanicam ſcholam abducendus. conſtanter ille morte ſibi eſſe infeſtiorem ſcholam illam aſſeuerat. Interim pater re audita, filium ſibi reddi poſtulauit. Noui adulterati Euangelij doctores ita fuere ſapientes; vt, cum machinas argumentorum omnes ad pueri, & grammatici expugnandum animum admouiſſent, conuicti, & rubore ſuffuſi retro cederent: quo factum eſt, vt cum ipſorum irriſione, qui vacillantes congreſſui interfuere, confirmarentur, puer poſtea ad nos cum palmario rediret. Tertia Sodalitas eſt conuictorum. priore huius biennij anno inſtituta fructus, ſi nullus alius, in ipſam familiae redundat diſciplinam. Facilius enim horum probitate collegium totum continetur. Vtraq. vero, tum haec, tum proxima eſt Romanae Partheniae ſodalitati aggregata.

Quod ad reliquae operae noſtrae fructus attinet, Vir militaris, & in militia Praefecti munere praeditus, dum per licentiam belli latrocinijs graſſaretur, interceptus, & morti deſtinatus. initio fuit implacabilis, at poſt obitam vitae totius confeſſionem, tanta ſuorum ſcelerum penitudine affectus eſt, vt ſuis ipſe poenis non poſſet ſatiari: ſexcentis ſe ſupplicijs dignum damnare: animum quem mundum, nitidumq.

dumq. a Deo accepiſſet, infinitis, atque immanibus maculis fedaſſe. Lictores memoria Chriſti vinculorum, vt ſe arctius aſtringerent, magno ſenſu pietatis hortabatur. Idem productus ad ſupplicium, commota ad tantam pietatem multitudine, ſolus] in ſuo ſupplicio laetabatur: ſuiq. ſtatus oblitus, vinctos, qui ſqualore carceris, rerum omnium inopia, atque inedia tabeſcebant, populo, vt eorum miſeriam ſubleuarent, commendauit. Haec in vrbe.

Virgo excurſione quadam a daemone liberata, hic ſinuoſi ſerpentis ſpecie circa puellae pectus voluebatur, parentes infamiam verentes rem proferre non audebant. Sed familia tota, inprimis vero puella confeſſione expiata, infeſtus anguis abactus. Alia Societatis noſtrae munia magno multorum populorum bono excurſionibus obita. Non eſt omittendum inſigne diuinae miſerationis documentum, in homine editum, qui diu cum piratis ijs vixerat, qui olim B.P. Ignatium Azebedum cum comitibus martyrio affecerant. Quae res hoc noſtram familiam attingit, quod veriſimile eſt noſtrorum martyrum precibus, hunc ex impuro illo grege, vt olim Stephani precatione Paullum ſe ad Chriſtum recepiſſe. certe non eſt alienum noſtris rebus huius exitum dari memoriae, qui ſe illo contagio contaminauit. Ingreſſus hic per laſciuiam Sanctae Matris aedem, vt certam quae tunc habebatur, ſupplicationem irrideret, repente toto corpore, ſolutus, & artuum tremore, horribiliq. animi pauore occupatus, diuinam agnouit in ſe animaduerſionem, ita quam ante irridebat eius coepit intimis ſenſibus, opem implorare, ſuam culpam profiteri, errati veniam precari, tum denique, diuina Matre miſerante, ipſe ſibi redditus; cum debitum benigniſſimae patronae cultum reddidiſſet.

Hacte-

Hactenus prioris anni res felicem curſum tenuerunt: poſteriorem nouae calamitates aliae ſuper alias exceperunt. Tumultus bellici, e quibus nihil mali non oritur, cum quotidie ciues ad arma euocarent, ſcholas primum peſſundederunt. coacti adoleſcentes omnes aduenae ex vrbe excedere: ita qui ante mille numerabantur: ijq. ferme lectiſſimi, & e prima finitimae Germaniae nobilitate, profectis illis, vix ex reliquijs trecenti cenſi ſunt. Nuncius inde perfertur praedia noſtra, quibus Collegij vectigal ſuſtentatur Ionuellanum, & Montenſe, hoc a Geneuenſe, illud ab hoſte alio eſſe direpta. Quare de minuendo numero noſtrorum cogitantibus, ſocij ſuis ſedibus exterminati, Lugduno, Niuerno, Biturigibus, poſtremo totum Diuionenſe Collegium, quaſi tempeſtate delati ſuperuenere. Animi magnitudo, & laetitia, qua ſedam temporum acerbitatem exceperunt, alacritaſq. quam vultu, & ore praeferebant, eam quam ex noſtris incommodis, & eorum calamitate perceperamus maeſtitiam leuarunt. Cumq. ex ijs multi, quaſi ſedes exilio quaeſituri dimittendi eſſent, alij in Italiam, alij in Germaniam, huic conſilio aduerſabantur itinera vndique infeſta, & noſtrum nomen pro temporum iniquitate ad omnem improborum iniuriam propoſitum. Acceſſit ad cumulum miſeriarum ſaeua lues, quae manans quotidie latius ita graſſari coepit, vt viceni minimum diebus ſingulis abſumerentur. & erat omnibus opera praeſtanda noſtri muneris., ita vt in malis leuamen aliquod, & ſolatium attulerit calamitoſus appulſus Sociorum. Vouit in tam difficili rerum cardine P. Rector peregrinationem ad B. Virginis in heremo (ea in Heluetijs aedes ſacra, a multis circa populis ſumma religione colitur) ſi Socij ex ea tempeſtate incolumes euade-

P rent.

rent. & aduenae quidem ſeruati ad vnum omnes: e domeſticis duo, de quibus ſupra dictum eſt, alio morbi genere graſſanti peſtilentiae ſubtracti erant. In tanto malorum concurſu praeter cetera, non minimo nobis ſolatio fuit pietas Diuionenſium, & religioſa erga nos beneuolentia, quorum aliqui, inde eiectis noſtris, ad nos ſacramentorum cauſſa venerunt. Ferdinandus praeterea Beruccius, vir & ſingulari pietate, & multis erga ſocietatem noſtram meritis ornatus, Praefectus equitum a Dolanis conſtitutus, antequam ſuos in aciem educeret, voluit omnes ſacra confeſſione animum purgare, atque in Sodalicij oratorio concioni ad eos accommodatae intereſſe. concione abſoluta P. Rector ſingulis roſaria diſtribuit: his inſtructi armis, in hoſtem educti, victores ſemper in vrbem redîere. Praefectus quoties praedam ex hoſte reuexit, eam cum Chriſti pauperibus communicauit. Et cum aliquando ipſe in manus hoſtium deueniſſet, orantibus pro illo noſtris, Sacerdotibuſq. hoſtias Deo offerentibus; fratribus ad ſacram menſam accedentibus, illo ipſo die non ſine diuino miraculo elapſus eſt.

Iam concionum fructus ille fuit, flos reuireſcens pietatis: excitata omnium hominum ſtudia ad numen omni religionum genere propiciandum. Tantus ad ſacramenta concurſus, vt nullus fere per haec calamitoſa tempora vacuus ab ijs, qui ſacram ſynaxim obirent, dies praeterierit. quotidie nouae ſupplicationes, noua pietatis munia a varijs ordinibus ſuſcepta. vt ipſa ciuitas iam omnium voce fateatur, optandam ſibi fuiſſe ad vtilitatem animorum, duplicem hanc belli, morbiq. illatam calamitatem. Haec in vrbe: Ne extra quidem belli periculis, calamitatibuſq. noſtri caruere. Nam praeter direptionem

prae-

praediorum, Frater is, qui Ionuellanenſem rem adminiſtrabat, ac Ionuelli reſidebat, facta deditione opidi, intentis animis, incitatiſq. turbae clamoribus quaerebatur. diuina ope factum, vt, cum inter ipſos verſaretur, ab eorum nullo cerneretur; quin etiam is, qui illi anteibat, captus eſt: ſed errore cognito, poſteà dimiſſus. hoc periculo perfunctus incidit in alterum. Ad rem Montenſem tutandam ſe tranſtulerat, omiſſa Ionuellanenſi. Morante illo intra menia opidum ab hoſtibus diripitur. Quibus inſequentibus, arrepto obuio iumento, eorum manibus elabitur. Frater alter eadem fuga cum Sacerdote Dolam contendebat. is in ipſis paene vrbis portis, ab haereticis perſequentibus captus eſt, recepto in tutum Sacerdote. Sed cum Dolani continuo arreptis armis palantes hoſtes in fugam egiſſent, quot incommoda in illa hoſtium fuga, & trepidatione pertulerit, cum vulnus etiam acceperit, dolore praeſertim hoſtium animos extimulante, ob elapſum Sacerdotem, conijcere difficile non eſt. Sed velociores tandem inſequentibus fuere fugientes. cum captiuis, & praeda in proximam arcem ſe recipiunt. Noſter in pauore illo, & turbulenta fuga vouet, integro modo Praeſidis arbitrio, per annum quotidie ſe B. Virgini roſarium perſoluturum, ſi inde euadat. Auditae in coelo preces, in arcem deductus a praeſidij Praefecto conſobrinus agnoſcitur, humaniterq. habitus eiuſdem iuſſu emittitur. Suaſit tamen conſobrino, vt ſi vellet catholici militis nomen tueri, ſuos ab Religioſorum iniuria arceret. & profuit conſilium. nam non ita multo poſt vndecim è noſtris Chamberium proficiſcentes, conſpecti a triginta equitibus, ijs conniuentibus, abire permiſſi, magna omnium admiratione periculum euaſerunt. Ornacum opidum eſt non lon-

ge poſitum, quo ſuperioribus annis beatae memoriae P. Saleſius, de cuius martyrio, proximis litteris eſt ſcriptum, miſſus admirabiles diuini verbi ſementes fecit; vt etiam num frugum exuberet vbertas. mira, & pietatis plena hominis memoria: doctrina, praecepta, factaq. in ore omnium. ſed quod maximum eſt, alte cunctorum animis impreſſa pietas. diſcordias innumeras ſedauit: vt non in praeſens modo tempus, ſed & in futurum longe tranquillitatis legibus opidum firmauerit. Multis eum, quo tenebatur ipſe in Chriſtiana cauſſa dura patiendi ardorem iniecit: vt eius hortatu corporis doloribus, afflicta mulier, acerbiora in dies pati poſtularet. haec tandem voti compos, morbi cruciatibus extinguitur. Eius & pietatis, & voti filiam haeredem Pater alius eodem miſſus, iiſdem etiam offendit cruciatibus torqueri; haec ſe magno a Deo cumulari beneficio dicebat; quod ſexta quaque feria, dolores ſibi augerentur. Hanc tam vberem animorum meſſem nactus Pater, vix neceſſario ad curandum corpus otio vtebatur: incredibilis confitentium concurſus: mira erga Chriſti corpus reuerentia, vt hanc ipſam pietatem pro vallo, & propugnaculis opido, ab omni praeſidio, munitioneq. nudo ſibi eſſe fateantur. Ita cum vel inermium excurſionibus opidum pateat: ager felici fertilitate hoſtem ad depraedandum alliciat: & Burgundia tota belli tumultibus vndique perſtrepat, direptis omnibus circa locis, ii ſoli integri ab omni hoſtili iniuria permanſerint. Quod cum videret ex itinere vir nobilis, admiratus tranquillitatem, pietatem circa templa, ſecuritatem traducendarum ſupplicationum, ſtudium in votis, precibuſque, quaeſiuit, qua fiducia haec facerent, nullo milite, nullo ſepti munimento. Tum è primoribus vnus,

vnus, inſtar Spartiatae illius, manum in agmen ſupplicantium intendens: hi ſunt inquit, noſtri milites, haec noſtra moenia: his praeſidijs noſtra quantulacunque res adhuc ſtetit illaeſa, & ſtaturam confidimus. Gemitu, fletuq. & animo in diuinam miſericordiam effuſo nobilis aduena pij reſponſi veritatem comprobauit.

COLLEGIVM ANICIENSE.

ANicienſis ciuitas, eiuſq. Collegium confeſſionum generalium hoc praecipue biennio quaſi quoddam emporium fuit. nec mirum: Apoſtolum enim huius, vt ita dicam euangelizationis hic conſediſſe indicant ſequentis anni litterae. De his ergo primum, & quidem priore anno abſolutus, earum numerus notatus non eſt: ingentem tamen fuiſſe, vel ex hoc colligi poteſt; quod Sacerdos vnus a ſe auditas ducentas numerauit. Tum hoc ſtudium ita omnium animos inceſſit, vt vulgo iam vſu receptum paene, ac tritum habeatur, ſemel ab vltima pueritiae memoria, commiſſorum omnium ſerie repetita, confeſſione animum purgare. auxit hoc ſtudium tum fructus animi, quem ſe percepiſſe ſentiunt, qui id genus religionis obiuere; tum diuinum haud dubie viſum feminae oblatum. haec candentem Angelum bis eodem die ſe vidiſſe affirmauit; qui ſe moneret, vt vitae totius peccata confeſſione expiaret: quidquid vnquam in vita geſſiſſet, commiſſa omnia admirabili ratione ſibi reuocaſſe in memoriam, omnia eodem ordine, quo ſibi ab Angelo demonſtrata eſſent, vna confeſſione retexuit: ea diſtinctione, & eo ſenſu pietatis, vt omnis inſidiarum, aut diabolicae artis ſuſpicio procul abſit. Cuius rei fama, vt ma-

nauit ad ciues, mirus omnium animis eius rei iniectus eſt ardor, vt coniuges, viri feminas, feminae viros, quanquam renitentes, ac tergiuerſantes, ad vniuerſam eam expiationem hortarentur. ita vt poſteriore anno, continuata opera feſtis, profeſtiſq. diebus, antemeridianis, pomeridianiſq. temporibus, quadringentae omnino ſupra mille auditae ſint. fueritq. qui filiae quinquennis hortationibus id dederit; & qui multitudine confitentium accedere prohibitus, tridui ieiunium tolerauerit, donec animo ſuo ſatisfecerit. Bonorum omnium conſiliorum auctori Deo laus.

Scholae non magnum adoleſcentium numerum recenſuerunt, non multo plures quadringentis. quos valde multos quis dixerit, ſi temporum iniquitas, & ciuilis belli ſpectentur perturbationes. Fructus certe vtriuſque ſtudij deſiderati non ſunt. dramata dederunt varia, argumento vtilia; actionis venuſtate elegantia: duas treſue tragoedias ſoli primae claſſis auditores: quas docti viri tantum admiſſi ſpectauerunt. Quod ad pietatem attinet, non pueri, ſed fortes athletae ſaepius aduerſus haereticos, ſacras infringentes leges, fuerunt. ſupplicatione ſaepe multa vrbis templa adiuere, tum lino tecti, tum, quod maiorem habuit admirationem, etiam cilicio. Fuitq. cum quinquaginta in agmine proceſſerint cilicio quatenus ſe porrigebat, nudo corpori admoto, qua deficiebat, alio velamine obducto. Iidem ignotum ante in his terris vſum flagellorum, eodem cilicio locum verberibus aperiente, ad nuda verberanda terga induxerunt. Rigens igitur agmen nudis pedibus, obducto capite, ambulantium aſperitate ciliciorum, & verberum duritia, horrore ſimul, ac pietate talis ſpectaculi inſolentem perfudit ciuitatem. Quae duo af-

flicta-

flictationum genera paſſim iam tota ciuitate, etiam pueri, feminaeq. praeſertim qui Sodales poenitentes nominantur, ita ſunt amplexi; vt vulgatum, tritumq. iam ſit, ſupplicationes ciliciis aſperatas, & flagellis horrificas, per vrbem traducere. ita earum rerum nouo artis genere officinae iam per vrbem ſunt conſtitutae. Sed in his primam laudem B. Virginis Sodales meruerunt, quippe ſuper haec omnia, etiam aegrotorum, & egentium curam ſuſceperunt. a locupletibus eleemoſinas, quas in eos diuidant, quaerunt. operam quoque praeſtant morientibus. Sed neque fuere in pietatis ſtudio Virgines virgineis ſodalibus ſegniores. Nonnullae earum, quae noſtrum templum adeunt, quotidie in ſecretum locum ſolae veniunt: ac certum tempus meditationi, precationi, piaeq. impendunt lectioni. Eaedem per temporum licentiam ad communes puellarum hilaritates, choreas, cantiones, ſaltationes, etiam a matronis inuitatae, matribus ipſae conſtantiores, ipſarum contempta leuitate, ire recuſarunt. Permultae ſe diuino cultui addicere, humanis rebus ſpretis, contendunt; & cum earum nonnullas noſter Sacerdos tantiſper iuberet expectare, dum à parentibus miſſionem impetrarent: Si nullis, reſponderunt, niſi iſta condicione ad veſtram pateret familiam iouenibus acceſſus, tam multos, quam nunc habet egregios Dei famulos non haberet. Deniq. tanto diuini obſequij ſtudio tenentur; vt, cum voti compotes tam multae Anicij fieri non poſſint, alio ad monaſterij clauſtra ſe conferant.

Excurſiones nonnullae fuere magni fructus. priore anno Monoſtiolum vrbem, vbi, praeter conciones Quadragenario tempore, catechiſmum, & confeſſionum magnum numerum, obita ſunt etiam pro-

pinqua opida,vicique. multorum militum mores reformati: eiectae ex eorum contubernijs,ipſis non indignantibus, meretrices. Excurſum item ad vicinos pagos, ſolito eorum populorum fructu. Macheuillenſem in his oris vocant Prioratum:huc quoque ventum eſt: & magno haereticorum dolore conciones habitae; ſed ſub dio, ſacris aedibus tecto denudatis: & auditoribus, prae pietatis magnitudine, detecto capite, vel niue decidente, operam dantibus. Perpurgatum poſtmodum, & ſuo nitori redditum templum appenſumq. tintinabulum, ſex aliae ſacrae aedes rurſus excitatae, ac refectae,frementibus haereticis: quorum rabie haec omnia iampridem erant diſturbata: conſecrata altaria, antiqua ſacrificia, ſacraeq. ceremoniae reſtitutae. Haereticorum multi ad fidem rediere. in ijs octoginta quinque annorum ſenex. alius qui triginta ipſos annos in viliſſimo grege miniſtrorum verſatus erat. centurioq. nobilis, qui ſolennes in eiuranda haereſi Eccleſiae ritus magna conſtantia obiuit, nudis pedibus, lino tectus, accenſo funali ad templum venit: ac tanquam reus, haereticorum errores deteſtatus, catholicorum numero adſcriptus eſt.In his,alijſq. peregrinationibus obeundis, pericula, incommodaq. multa noſtri adiere, a graſſatoribus militibus, haereticis pleriſque intercepti, male habiti ,ſpoliatiq. Vnus Turnono Anicium ſe conferens, cum vitandi latrocinij cauſſa, vna cum mulionibus noctu iter faceret, multis inter eos admiſtis mercatoribus. quod cautelae cauſſa fiebat, id in fraudem vertit. multitudo viatorum, occultum conſilium palam fecit. Sparſa res in multos increbuit: atque ad venantium latronum cognitionem venit. cum maxime iter facerent,in paratas incidunt inſidias: primis interceptis, alijs qua quiſque potuit, dilapſis,

dilapſis, noſter ſe ad maceriae vmbram abijcit, malè tuta, & maligna latebra, luna vndique praeſertim collucente, & niue ſolo operto, nigro ipſe pallio contectus. perpendenti periculum ſaepius venit in mentem, vltro ſe prodere latronibus, ad duriorem ſaltem vexationem redimendam. Fretus tamen obedientia, qua iter illud aggreſſus erat, & Diuinae Matris ope, quae Anicij ſumma colitur religione, ſtatuit Diuinae prouidentiae ſe committere. hominem in hoc conſilio confirmauit memoria P. Saleſij, ſuperiore anno illo ipſo anniuerſario die martyrio affecti: ita cùm ſtrictis gladiis milites accuratiſſime omnia ſcrutarentur, cum ſaepe ſubiectum oculis, ac tantum non inter pedes habuiſſent, illorum tamen diuina tectus ope, indaginem effugit. Anicium, vt venit recta ad templum diuae Matris gratijs agendis, & voto in eo periculo nuncupato perſoluendo, antequam domum peteret, diuertit.

DOMVS PROBATIONIS Auenionenſis.

GRaues morbi totis tribus menſibus, Ianuario, Februario, & Martio, priore anno Auenionem totam infeſtarunt. quo tempore haec quoque domus, ita vexata eſt, vt duodecim eodem tempore decumberent. in quibus etiam Sacerdotes aliqui: ita vt ad ſacra facienda Sacerdotes e Collegio accerſerentur. Tantus aegrotantium numerus, & morbi per vrbem ſeuientis vis ſuſpicionem fecit peſtilentiae. Sed in hanc praecipue domum, metus aut omnis, aut magna ex parte conuerſus eſt. Siquidem Conſules, coactis medicis, ſerio de noſtra domo publico ſigil-

lo ob-

lo obſignanda, vt in eiuſmodi periculis fieri ſolet, cogitarunt. Sed profuit ad nos impedimento eximendos trium Principum virorum beneuola humanitas. Sauelli Vicelegati Pontificij, Tauruſij Archiepiſcopi, & Aſcanij Cornei militiae Praefecti. Hi crebro, humaniterq. nos inuiſendo, ſuſpicionem repreſſerunt. Adiecere ijdem, ad indigentiam leuandam, etiam eleemoſinas. Tum Archiepiſcopus aegrotos ſingulos inuiſit: euangeliumq. & precationis formam pro infirmis ſuper vnoquoque recitauit. Domeſticos praeterea labores, tam multis morbo afflictis, mirum in modum Collegij Rector ſubleuauit, ſubinde mittens patres, fratreſq. qui magno caritatis documento, opportuna curationum miniſteria ſubirent. Ex omni aegrotorum numero ſex omnino eo vſque morbo proſtrati ſunt; vt de eorum ſalute iam paene conclamatum eſſet. qui tamen, vno excepto, diuina ope omnes priſtinam recepere valetudinem. Fuit hic tiro ſeptem menſium, in magna ſpe frugis laetiſſimae repente ſucciſus. Adoleſcens ſexdecim: ſeptemdecimue natus annos, Dolae fuerat puer honorarius, ſummis animi corporiſq. dotibus ornatus: vt pro miraculo paene ſit habendum, in tam lato ad voluptatem ſtadio, tot illecebris ſe obijcientibus, tam ſerio, tamq. ex animo ad arduum virtutis iter diuertiſſe. nec tamen mirum e tanto rerum humanarum aeſtu abreptum, iter ingreſſum ad virtutem tam breui tempore proceſſus tantos habuiſſe, vt omnibus ſtadio in eodem decurrentibus, ſtudio praeſertim abiiciendi ſui, longe anteiret. Tam infixum erat ſtudium virtutum omnium, tam alte impreſſae radices pietatis, vt continenti vndecim dierum phraeneſi, nullum commoti animi ſignum ediderit; nullam ne minimam quidem voculam emiſerit, quae non alte inſitam pietatem

redoleret. obedientiae tantus amor; vt ad eius nomen videretur quaſi e veterno expergiſci. neque quidquam vnquam recuſauit, quod illi obedientiae nomine adiuncto offerretur. Toto vero morbi tempore, quandiu mentis compos fuit, ea fuit morum compoſitione, moderatione actionum, & ſermonum pietate, vt non virtutem modo admirabilem olerent, ſed candidiſſimum etiam illius ingenium, lectiſſimamq. atque omnibus inſtructam virtutibus animam intuendam, vel non cogitantibus proponerent. Quam adoleſcentis virtutem admiratus medicus, ita de eo ad externos loquebatur, vt eos iucundo ſenſu pietatis raperet in admirationem. Sub ipſum extremum vitae tempus, cum ex phreneſi reſipuiſſet, & pio ſermone, & affectu in Deum, & verae omni ſenſu pietatis eum vitae finem fecit, qui tam contento ad virtutem curſui par eſſet. Fuit admirationi ſimul, & probationi medicis, alijſq. qui medicorum teſtimonio rem nouerunt, par Societatis caritas & diligentia in curationibus. nouiciorum, atque antiquorum Sociorum: cum neque labori, neque ſumptui, tam in cuiuslibet nouicii, quam veterani morbo parceretur. Aegrotabat coadiutor; & de eius ſalute medici iam deſperauerant; proinde etiam Rectorem monuerant. non eſſe in illo fruſtra ſumptus faciendos. rogauit nihilominus Pater, ſumptum ne reſpicerent: quidquid conferri poſſet ad leuandum aegrum, magno animo praeſcriberent. magni ſumptus remedia adhibita: aegrotus praeter ſpem ſanatus, priſtiniq. ab eo labores repetiti.

Hactenus res prioris anni: tranſeamus ad poſteriorem. Eſt haec domus in imo quidem, ſed peramœno vrbis loco ſita. quo multi viri Principes mire delectantur; afficiuntur autem tum ameniſſimo receſſu, tum

tum opportunitate loci, ad colligendum animum aptiſſimi. Illuſtriſſimus Cardinalis Aquauiua Legatus Auenionenſis, Reuerendiſſimus Archiepiſcopus, & Corneuus ſummus militiae Praefectus, frequentes huc veniunt; iucundiſſimoſq. pietatis fructus in hoc ſilentio, & ſolitudine percipiunt. Ipſi Reuerendiſſimi Praeſules ſacras hoſtias offerunt: Praefectus crebro ſacram hoſtiam communicat. omnes nouiciorum apprime diſciplina delectantur: & quoties ſeſe obijcit occaſio, ad ciues de illis honorifice loquuntur; magnamq.& pulchram in ciuitate de illis opinionem excitarunt. Pridie eius diei, qui Aſſumptioni Virginis, & qui Chriſti Domini natali ſacer eſt, Illuſtriſſimus Legatus mane, omiſſo comitatu, huc ſe recepit: ac ſecundum ſacroſanctum ſacrificium totum Matutinum tempus, pijs exercitationibus inſumpſit: cibum cum tironibus vna cepit: ac ſe per illud tempus nouicium profiteri, iucunde declarauit. Contigit, vt fit, vt inter menſam aliquid e pulpito obedientiae nomine ediceretur; ille audito nomine obedientiae, aperto capite, & vultu ad reuerentiam compoſito, quae dicerentur excepit. Legati pietatem imitatus Archiepiſcopus Vrbinatium Prolegatus, ipſo natali Matris Virginis die nouicios inuiſit; ſacriſq. operatus, eos ſanctiſſimo ferculo refecit: atque vna cum Illuſtriſſimi Legati fratris filio cibum, nobiſcum vna ſumpſit, iucundeq. definita hora animum laxauit. Eandem in tirones piam praeſtitit beneuolentiam, ipſo anniuerſario fundationis die Archiepiſcopus: atque ad diuinum epulum adiecit hortationem, noſtris inſtitutis, & illi ordini accommodatam. Sed haec ſunt illi, & vſitata, & ſolemnia. Fuit huic domui poſterior hic annus inſignis, acceſſione ſacroſancti Chriſti corporis, quod in domeſtico ſacello aſſeruari coeptum

eſt.

eſt. Sed fuit ad priuatas idem fortunas calamitoſus. Nam in noſtra haec Gallicana turbulenta huius anni tempeſtate, trecentorum coronatorum damnum fecimus, inuidia eorum, qui aures nacti faciles, atque in noſtram perniciem propenſas, nos volunt omni malorum genere peſſundatos: maximam praeterea bonorum partem amiſiſſemus, quae eſt ſub iure Regio, niſi primaria femina Aloyſia de Anceſuna Fundatrix, datis litteris ad Regiam, ſtrenue ſua, noſtraq. iura defendiſſet. Eadem, ſtroma ſuis manibus contextum, eleganterq. ſericis diſcriminatum, ac filo aureo diſtinctum, ſacrario donauit. Et vt inter haec pericula laeto aliquo nuncio narratio claudatur, optimae ſpei adoleſcens, opulenta familia prognatus, multis ſuperatis laboribus, multaq. incommoda perpeſſus, Pariſijs longo itinere noſtrae ineundae cauſſa Societatis, huc ſe contulit.

SOCIORVM LVGDVNENSIVM Proſcriptio.

HAec de rebus huius biennij, vtcunque laetis, aduerſis tamen aliquibus admiſtis. Nunc quam forti animo boni ſodales merum Domini calicem biberunt, exponere aggrediamur. Et quidem Lugdunenſis res, quam nobis inter tot tumultus bellicos proſpere ad ſuperiorem vſque annum proceſſerit: quantaeq. felicitatis ſemina iaci cepta, & bonarum progreſſionum ſpes enaſci videretur, proximae litterae copioſe ſatis declararunt. Sed illo ipſo anno, cum legitimo adhuc Rege nullo declarato, ciuitas eſſet in partibus; & Dux Nemoreus, qui pro partibus rem Lugdunenſem adminiſtrabat, ob atroces ſuſpiciones

dome-

domeſticis parietibus coercitus eſſet; maleuolorum obtrectatione, earum ſuſpicionum inuidia in nos praecipue, quibus ille familiariter vtebatur, redundauit. itaque vulgo tanquam coniurati habebamur: conuicijs paſſim domo egreſſi proſcindebamur: Regni, Regiaeq. Maieſtatis hoſtes ad publicam quietem euertendam nati, audiebamus. proinde aut in vltimas terras aſportandos, aut eſſe in Rhodanum deijciendos. nobis imperita multitudo opprobrabat, in triuijs ſchedarum probra praefigebantur, famoſi libelli edebantur, accuſationes diuendebantur, quibus ſummi Pontificis ſatellites, & malorum omnium, quae toto hoc bello improbi Gallia tota fecerunt, auctores accerſebamur. Iam quibus e fontibus, iſta manarent, Summi Pontificis nomen ſatis indicat. etſi noſtris incommodis poſthabitis, quantum miſeri potuimus, Romani Pontificis auctoritatem a ſugillatione vindicauimus. Denique eo progreſſa res eſt, vt domi concluderemur omnes; cuſtodiaeq. in templo, ad ſcholas, ad omnes Collegij exitus, circa noſtras aedes perpetuo excubarent. nequis domo exiret, niſi diligenter excuſſus, & multis interrogationibus fatigatus; aut ad nos alij penetrarent, cauebatur; nec quiſquam ad noſtrum colloquium, remotis arbitris, admittebatur. quidquid intro inferebatur, opſonia, vtenſilia, libros, ipſas etiam litteras venatici perſcrutabantur. tantum non ſacrae confeſſiones in templo explorabantur. merces, aliaq. quae nobis apportabantur, ad portas reuoluebantur, lacerabantur, diſſipabantur: litterae per ludibrium conſcindebantur. noſtri homines qui forte Lugdunum proficiſcebantur, contumelioſe tractabantur, excutiebantur, tanquam hoſtium exploratores, infeſtis animis, vexabantur, veſtibus prope nudabantur, per ſpeciem nequid con-

tra

tra publicum ciuitatis bonum importarent. Tandem cùm ſe iam ciuitas noui Regis poteſtati ſubieciſſet Ad vij. id. Februarias anni milleſimi quingenteſimi nonageſimi quarti, Senatus prima cura fuit ad nos ſummum militiae Praefectum, quem Tribunum nominant, delegare. Is nobis Magiſtratuum nomine ſubitam illam rerum conuerſionem cuſtodias appoſitas, & populi tumultus; excuſauit.ſe metus nobis; ſi quis eſſet adimendi cauſſa miſſum eſſe: ac poſt longam conqueſtionem de ſuperiorum temporum incommodis, de Principum ambitione, de Summi Pontificis in Rege abſoluendo cunctatione; poſt laudatam Regis praeclaram voluntatem atque omnibus iam perſpectam religionem, magiſtratuumq. prudentiam, aequitatem, vigilantiam, ad extremum adiecit optare ſe, vniuerſumq. conſilium, vt in praeſens, libero ab omni ſuſpicionum metu animo viueremus: interim Regis voluntatem expectaturos: cui ſi aliter viſum ſit; tum ſe a nobis poſtulaturos, vt fines alios incolendos, alias ſedes nobis domicilio quaereremus. aut ſi ea condicio non placeret, Regis imperium acciperemus; eiq. ſolemnibus, conceptiſq. vocibus acclamaremus. Ad haec paucis Proprouincialis, (nam Prouincialis ipſe aberat Romam, ad conuentum Societatis vniuerſae profectus) Nos non eſſe noſtri iuris, ſed e Praeſidum pendere poteſtate: neque nobis eſſe liberum, in publico negotio, niſi ex eorum praeſcripto quidquam ſtatuere. ſummo tamen conſilio, & magiſtratibus, de tanta in nobis tuendis beneuolentia, gratiam habere; eiuſq. beneficij perpetuo memores futuros. Sub idem tempus viciniae noſtrae decurio (militare munus id eſt, vrbis deſcriptis regionibus tuendis inſtitutum) iam pridem nobis infenſus, noſtrum diſcipulum puerum ma-

nu trahebat, quem ſe ad ſcholas venientem cum abdito ſclopulo deprehenſum clamitabat, ſclopulumq. manu altera oſtentabat: ad nos arma comportari; noſtras deprehenſas coniurationes; noſtra conſilia, noſtros detectos apparatus. Tam ſubitae rei atrocitate, quae vera eſſe videretur, noſtri perculſi, etſi attoniti primo haeſere, mox tamen receptis animis, viſum eſt primum ex ipſo puero rem, cuiuſmodi ſe habeat, exquirere. & ſi fateri cunctetur, ad rem totam proferendam verberibus adigere. Quod & ſi ſeuere adminiſtratum eſt, quia tamen non decuit ſaeuire, nil aliud exprimi potuit in praeſens, niſi ſe telum domo pecuniolae conficiendae clam ſubripuiſſe. quae res maiorem ſuſpicionem faciebat. At poſtea certis iudicijs cognitum eſt, a beneuolo vicino, fido cuſtode regionis, praemiolis ſubornatum puerum eam tragoediam exorſum eſſe. Eodem ipſo die idem perfidus decurio, duobus ſibi comitibus adiunctis, & caterua ſtipatus puerorum, in atrium noſtrum armatus irrumpit; magniſq. vociferationibus, fauſtas Regi pertonant acclamationes. Accurrit ad clamores Proprouincialis: audax ille, haſta intentata, Patrem repellere conatur, iubet eandem Regi ſoſpitatem comprecari. non tamen deterritus eſt noſter, quo minus praeſenti animo reſponderet: curam hanc eſſe magiſtratuum: non illis prudentiam, non aequitatem deeſſe. Hoc conſtanti reſponſo fracta audacis hominis ferocia. Sed non impune eam contumeliam caeleſtis vindex abire paſſus eſt, plus poenarum vidimus, quam exegiſſemus, vel ſi maxime vlciſci vellemus. Paucis poſt menſibus, miſer ille eiuſdem coniurationis, cuius nos inſimulare conatus erat, accerſitus, in quaeſtione illud ipſum, quod in noſtrum intentauerat, imprudentia carnificis brachium perdidit;

didit;

didit; & diuturni carceris ſqualore confectus, miſerrimam adhuc, cum in Prouincia litterae darentur, trahebat vitam. Sed tamen illo ipſo die, irritatae furor multitudinis magis, magiſq. tumultuari coepit contra nos. nos iam ad caedem, noſtras aedes ad direptionem deſignare;& qua eſſet irrumpendum conſilia inire. Sub veſperam, nobis nunciatur, nil propius abeſſe, quam vt intempeſta nocte armata plebs nefaria conſilia exequeretur, & feciſſent vtique, ni mature admonitus tribunus, illorum furorem repreſſiſſet. miſit chirographum, quo aduerſus impetum furioſorum vteremur: excubias ipſe, alijs ſubmotis, nobis appoſuit: & nos ad praeſens duntaxat, in ſuum patrocinium ſuſcepit. Sed non his rebus fractus furor perditorum. Poſtero, & ſequentibus diebus adoleſcentulos gymnaſium noſtrum frequentantes, indignis modis diuexabant, ceruicibus raptabant, pulſabant pugnis; pedibus proculcabant, aures, genas, naſum etiam crudeliter vellicabant; mortem intentato gladio, & incendia minabantur, ni fauſtam Regi fortunam precarentur. Sed mira in tam acerba iniuria conſtantia puerorum fuit: cum ab ijs aliud nihil extorquerent, niſi quod vnum ipſi docueramus: Debere vnumquenque Regem ſuum reuereri: ſed quis legitimus ſit Rex, Romani Pontificis eſſe declarare. Puerum tenera admodum aetate, ac paene infantem, audiuimus ab ijs elatum in ſublime, iuſſumq. Regi bene comprecari, alioqui ſe in ſubiectum ignem coniecturos, intrepido animo reſpondiſſe; malle ſe incendio abſumi, aut per ſummos cruciatus vita ſpoliari, quam Regem vllum agnoſcere, quem Summi Pontificis non probaſſet auctoritas. Sacerdotem nobis perfamiliarem, quia cultu corporis veſtituq. non multum a noſtro diſcrepabat; errore lapſi,

aliquem e noſtris eſſe rati, duo milites, reſti collo iniecta, diu raptarunt: faucesq. illi eliſiſſent, niſi quorundam interuentu, qui errorem detexerunt, liberaretur. rumor tamen increbuit, Ieſuitam a militibus reſti ſuffocatum. Viſum eſt ad Magiſtratuum auxilium confugere. Declararunt Magiſtratus noſtras iniurias ſibi non placere: daturoſq. operam, vt pueris liceret ſcholas impune frequentare. Sed ne ſic quidem, niſi ſatiati ludibriis, diuexationibuſq. puerorum deſtiterunt. Inter haec Pariſiis perfertur, noſtros in ampliſſimo illo totius Galliae conſilio, capitis accerſitos, multorum, atrociumq. criminum accuſatos, ab omnibus deſertos, breui exterminatum iri. Iniquorum videlicet animi, ſeſe ad nouam veluti praedam erexere: rati eandem nos hic, qualem Pariſiis fortunam habituros. Affertur acerba illa accuſatio, quam praeclarus ille iure Coſ. nominis ſibi faciendi cauſſa, non tam contra nos, quam contra veritatem, contra ius, faſq. contra Catholicam Eccleſiam falſis criminationibus, impudentiſſimiſq. mendaciis refertam, in Senatu Pariſienſi euomuerat. Egere noſtri cum iis, penes quos ius eſt, obnixeq. rogarunt, ne quod aduerſarii moliebantur, tam impudentem farraginem mendaciorum, ac calumniarum prelo mandari paterentur; vt ne cui imperito, tam atrocia mendacia errandi cauſſam praeberent. Dederunt aequitati, quod petebatur; & publicis litteris, publico ſigillo munitis excudi typis, aut in lucem edi infame monſtrum vetuerunt. At vero ita non fuit rata magiſtratus auctoritas; vt, nobis illius edicti praeſidio ſecuris, ac nihil inde mali formidantibus, accuſatio excuderetur. ita quaſi iocus eſſet, publicam infringere auctoritatem, inſcripto etiam nomine librarii, in lucem editur, ignominioſa noſtro no-

mini

mini adiecta in fronte inſcriptione. IN L AE SAE MAIESTATIS REOS IESVITAS, SCELERIBVS OMNIBVS COOPERTOS, ATQVE CONVICTOS, DAMNATORIVM PARISIENSIS SENATVS DECRETVM. Hoc maledicentiae praeconio feralis illa chimaera, venalis tota vrbe proponitur, ac circunfertur. his maledictis vrbis plateae compitaq. omnia perſonant. Continuo minuti inſtitores conuolant ad nos, in media gymnaſii area, ad valuas ſcholarum, in auribus, & oculis magiſtrorum, diſcipulorumq. circa omnia aedium noſtrarum loca, inſanae vociferationes audiuntur: nobis ipſis per vrbem ambulantibus infames tituli recitantur: peſtiferi libelli venales obtruduntur. Res pleniſſima iniquitatis a cordatiſſimis quibuſq. iudicatur, omnes vident, mirantur omnes. hiſcere audet nemo: ne voculam quidem noſtrae innocentiae obtendere. Haeretici videlicet triumphant, & catholicorum inertiam irrident. Sed cum Pariſienſes ſocii, in eo rerum turbine, non ſuae cauſſae indormiiſſent, ſed egregiam aduerſus impiam mendaciſſimi blateronis impudentiam apologiam Senatui Pariſienſi obtuliſſent, eius exemplum ad nos, quos ſciebant iiſdem criminationibus circunueniri, iterum, & tertio, miſerunt: praeclari vero legum vindices, vulturibus ſagaciores, quaſi praeſagio rem odorati, ſemel & iterum noſtras litteras cum volumine interceperunt, ſuppreſſeruntq. iamq. ſe ad tertium furtum comparabant, noſq. omni praeſidio expoliaſſent, niſi miro modo, nobis Diuina prouidentia fauiſſet. Sub ipſum enim aduentum tabellarii, forte vir integerrimus interuenit. videt nefariam fieri pactionem; vecturae mercedem ab eo, qui fucum nobis faciebat, perſolui liberaliter. hic

omnem rem patribus enunciat. noſtri hominem conueniunt: ſua poſtulant. ille aliquandiu tergiuerſatus, tandem interrogationibus fatigatus, ad alios, atque alios circunducendo, eos tranſmiſit. Cumq. noſtra tandem nobis eſſent reddita, nouum oritur certamen, de excudendi poteſtate. obiicitur nobis, rem eſſe multorum cognitioni, & cenſurae ſubiiciendam. ita liber, multorum manibus circumlatus, vt excudatur, aegre tandem impetratur. Ita apud bonos duntaxat innocentia defenſa; & fallacia, atque impudentia reiecta. Sed malis gliſcentibus in dies; qui ſua auctoritate, & apud multos gratia magnam partem obuiam ire, & multa domi componere, quae fluctuabant, potuiſſet P. Prouincialis iam Roma aderat: ſed vt in magnis rerum motibus aliae ex aliis ſuſpiciones oriuntur, ad vrbem accedere prohibebatur. Cognitum erat Summum Pontificem mandata illi dare ad ciuitatem voluiſſe; ipſumq. maiorum malorum metu, onus deprecatum eſſe; verebantur tamen ciues, ne, quod palam fieri non potuit, id occulte tentaretur, ac ne quid clam haberet in mandatis, quod illorum conſiliis aduerſaretur; & ciuitatis quietem perturbaret. Vnum erat remedium rei duntaxat domeſticae componendae, ac ne illud quidem ſatis efficax, agere per litteras: at id quoque vti ſupra demonſtratum eſt, ſublatum erat; cum ad portas omnes noſtrorum litterae interciperentur. ita ne domeſtica quidem commode ſatis habere videbantur; cum minime nobis opinantibus, in comitatu Turnonii Comitis P. Prouincialis in vrbem introiit. ſed breuis eius laetitiae vſura fuit. Cum incredibili voluptate omnium animos compleſſet, rebus domeſticis, vt tam arctis potuit temporum anguſtiis, compoſitis, ad publicas tollendas ſuſpiciones, cum Turnonio ad Ma-

giſtrum

giſtrum equitum, quem Comitem ſtabuli vocant, venit. Conuenerant eo conſules, aliiq. publici conſilij Principes. Ibi rationem ſui in vrbem aduentus expoſuit: vt quoniam multa, & atrocia in nos conijcerentur, ſi quid eſſet, quod aut ipſe, aut noſtri ciuitatem offendiſſent; id corrigeret, & ciuitati ſatisfaceret; &, vt quacunque re poſſent, omnium noſtrum, vt ſemper fuit promptiſſimum omnibus obſequium deferret; tum vt ſuo Prouincialis munere, re noſtra priuata ordinanda fungeretur. orare vt ſi quid aduerſum ſe haberent, coram dicerent. Duo illa tantum, e re nata, & commenticia, veri criminis inopia commemorarunt, quae vulgo iactabantur: occultam ipſius ex vrbe Lugduno fugam; & nimiam cum Duce Nemoreo familiaritatem. Ad priorem obiectionem ipſorum Conſulum conſcientiam teſtatus eſt; ſe luce & palam, non modo ipſis ſpectantibus, ſed etiam proſequentibus, profectum eſſe: praeterea quod; etiam pueri noſſent, ac meminiſſent, ſemeſtre toto, ſe ſe ad hanc profectionem comparaſſe. neque vniuerſa totius Societatis noſtrae comitia, in vrbe Roma, in principe illo vniuerſi orbis theatro habita, rem tam obſcuram fuiſſe, atque abditam, vt ad fugae latebram, velamen tam neceſſariae profectionis, obducendum fuerit. Ad Ducis Nemorei familiaritatem, ſe ſaepius hominem adijſſe priuati officij cauſſa. nos ad omnium hominum vtilitatem natos, omnium commodis ex inſtituto noſtro inſeruire oportere: neque eſſe, cur aut ſe aut ciuitatem ſuae cum Nemoreo familiaritatis paeniteret. Oportere eos eius temporis meminiſſe, cum res Lugdunenſis in arcto verſaretur, ciuitas fame laboraret, vrbs obſidione premeretur, omnia trepidationis plena fluctuarent; ſe virorum Princi-

 pum

pum rogatu, ciuitatis cauſſam ſuſcepiſſe; obitaq. ad Nemorei fratrem legatione, vrbem obſidione, ciuitatem metu liberaſſe. Poſt hoc commune ciuitatis periculum, ſe nullam vnquam, neque antea, neque poſtea partem ciuilis rei attigiſſe: qui, vt noſtra poſtulant inſtituta, à rebus publicis ſemper abhorruiſſe. harum rerum conſules ipſos teſtes eſſe; nominatimq. eos, qui aderant, compellauit, rogauitq. vera eſſent, necne. Hic omnes obmuteſcere, mutuo ſeſe circumſpectare; fateri vera eſſe, quae commemoraſſet. petiere tamen vnius diei moram ad reſpondendum. Poſtero die, duo ad Patrem Conſules delegantur; qui nomine ciuitatis rogarent; vrbe cederet; ne cum Archiepiſcopus, alijq. viri grauiſſimi extra vrbem eſſe iuberentur, hoc ipſius priuilegio iniuriam ſibi factum iri quaererentur. Addunt tamen, dicis videlicet cauſſa, gratum ſibi fore, ſi, cum Rex venerit, ipſe libere ſe referat in vrbem. Ad haec Pater ciuitatem ſe ſemper ſingulari beneuolentia proſequutum, multis annis omnium commodis inſeruiſſe; & nunc eadem beneuolentia, publicae ſecuritatis cauſſa vrbem relinquere: ita tertio, quam venit die multis ſuorum cum lacrymis, diſceſſit. Inde vt ex malis alijs alia ſererentur, ad tam graue, tamq. peſtilens irritatae ciuitatis odium in nos, inſanus & rabioſus concionator Lutetia miſſus, tanquam venenatus vnguis ad vlcus, acceſſit. hic ſtygio veneno linguam exacuit, imperitumq. vulgus, non ad odium tantum, ſed ad ſaeuitiam quoque in noſtrum nomen incitauit. nos noſtrumq. ordinem in concione nominatim laedere, atque omnibus probris, ignominijſq. concidere, audaciſſima impudentia, non erubuit. Palam in principe concione proclamauit, Ieſuitas Galliae vniuerſae plures, quam Caluinum, eiuſque ſectatores cla-
des

des intuliſſe. Iudam ipſum, cum Chriſtum prodidit, non ſe tanto ſcelere contaminaſſe, quanto iſtos Iudaiſtas (hoc nos nomine acuta maledicentia nominabat) cum Regnum florentiſſimum Hiſpano licitati, Regem ipſum de medio tollere conati ſunt. Et ſane verſipellis cum de Caluino loqueretur, ea è vero ſenſu proferebat. nunquam enim, vt declarauit exitus, Caluinum perniciem vllam intuliſſe exiſtimauit. Haec, hiſq. ſimilia, praeter conciones, in congreſſionibus, in circulis, in compitis paſſim vbique plebis inconditae auribus obtrudebat. vt ſi vere vel tales eſſemus, quales nos illius fuci, non colores depingebant, ſtygia tamen maledicentia multum ab Euangelica loquutione diſſideret. Ea tanto auidius a credula multitudine excipiebantur, quanto maiorem illi auctoritatem, religio faciebat, quam profitebatur. & vulgus in noſtrum exitium erectum, nil aliud niſi noſtrum aut exterminium, aut extremum ſupplicium loquebatur. Audita vox fertur mulieris lignariae multa faſciculorum millia ad omne Ieſuitarum genus vno incendio concremandum offerentis. Multos annos in ſcholis noſtris ante verſatus Patronus quidam, gratam ſcilicet memoriam, & plenam pietatis voluntatem nobis tam afflicto tempore rependit. is iuratus dixit: nihil ſibi poſſe iucundius accidere, quam ſi vnum ſaltem Ieſuitam videret in crucem lactum: ſe cibum potumq. & quoduis aliud oblectamentum neglecturum, dum hoc oculos paſceret ſpectaculo. quanto id gratius, optatiuſq. tale de ſe ſpectaculum praebenti? neque animus periculo deeſſet. Interim, malis hiſce ebullientibus, veſanus ille adoleſcens Pariſijs Regem ferro violauit. confeſtim nuncij Lugdunum perferuntur; Ieſuitam Regem obtruncare adortum, in ipſo facinore eſſe deprehen-

 ſum.

ſum . id calendis ipſis Ianuarijs, anni milleſimi quingenteſimi nonngeſimi quinĉti Lugduni increbuit. eo die primum ſenſimus huius iam annuae tragediae cataſtrophem inſtare . poſtero die nuncij atrocitas lenitur; non Ieſuitam veteranum, ſed nouicium; tertio die, ne nouicium quidem Societatis, ſed Collegij noſtri diſcipulum, ſuaſu confeſſarij horrendum facinus adortum eſſe. id ipſum adoleſcentem in quaeſtione aperuiſſe . Sed neque tum erat in noſtra diſciplina: quippe emenſus Philoſophiae curſum, ſe ad iuris prudentiae ſtudia tranſtulerat: & conſtat ipſum exquiſitiſſimis tortum ſupplicijs, neminem e Societate eius affinem culpae nominaſſe, ita non eſt facile omnes mendaciorum fibras reuellere, cum praeſertim ad mentiendum odio animi incitantur. Hoc nuncio creuere animi aduerſariorum, eo vſque vt Sacerdotem noſtrum dum ad habendam concionem proficiſceretur, collocato ad pontem Araris cum aenea fiſtula percuſſore, interficere in tranſitu conſtituerint, ſed homini ſaluti fuit noſtra calamitas. Sub ipſum tempus adeundi concionem, publico ciuitatis edicto, concionis iure nobis interdicitur. Tum vero haeretici animos inflare; ille in primis perſonatus buccinator venenum lingue effundere; noſtrumq. nomen, nemine illi reſpondente, petulantius, quam ante inſectari. Acuit rabidam linguam haud ita multo poſt Pariſienſis Senatus, de noſtra proſcriptione decretum, Lugdunum perlatum . hanc homo amens & furioſus, in noſtrum nomen deſaeuiens, nactus occaſionem, ſuopte ingenio concitatum vulgus irritat; optimatium odia inflammat, in noſtram perniciem ſpectantium. eos per quicquid haberent in vita cariſſimum obteſtatur, reſpiciant remp. conſulant otio communi; publicam, priuatamq. ſalutem tueantur,

Regis

Regis iniurias vlciſcantur; damna ſuperiorum temporum, noſtris proditionibus illata, recordentur; ſentiant veniſſe tempus cum perduelles Ieſuitae, Regum interfectores, perturbatores Regni, rerum diuinarum, humanarumq. euerſores, vna cum Regni totius ſanie, ac putredine exterminentur. nunquam miſeram Galliam quieturam, niſi peſtilens illud vlcus, & venenata vomica ignito aliquo ferro exſecetur, expurgetur, aduratur: aut certe Regni peſtis, & morborum omnium ſentina, vltra vltima omnia maria eijciatur. Fuit facile opprimere aduerſarios non repugnantes; & perſuadere quod iampridem erat in optatis. Ita in noſtram perniciem inclinantibus omnium animis, ſtygia illa ſeditionis tuba, praeclarorum laborum ſuorum praemium noſtram ſibi bibliothecam ſpoponderat. Sed triumphum ſibi cecinerat ante victoriam. Nam cum iam ante non in noſtrum modo nomen fuiſſet procax, & impudens, ſed in Summum etiam Pontificem è ſuggeſtu illa ſceleſtus effudiſſet, quae non niſi in concione Geneuenſi effutirentur (tantum ei licentiae dabat audacia) catholicorum quorundam animos in ſe accendit. praeſertim cum animaduerſum eſſet, ipſum frequentem adire Caluiniſtam inſignem, tota vrbe notum, & Lugduni increbuiſſet vxorem ipſum, liberoſq. alere; & ementito habitu, huc, quaſi tempeſtate delatum, appuliſſe; paſſim vero probi iuſta, atque improbi eum miniſtrum eſſe haereticum dictitarent. his offenſi rebus nonnulli hominem noctu erraticum, & vagum nacti, fuſtibus egregie illi terga complanarunt; tum multa lapidatione agitatum, ſemiuiuum reliquerunt; ac parum abfuit, quin in propinquum profluentem merſerint. Secundum haec, Pater eius ordinis Guardianus, non ſemel ad nos adijt; illius contuma

ciae

ciae culpam a ſe atque a ſuis omnibus amoliens; hanc feram belluam ſe ſuorum numero non habere; quod nullo cum teſtimonio, potentium quorundam tantum commendatione huc veniſſet; ac ſeſe illorum gratia fretus, in illud munus intruſiſſet: rogare, ne ob illius improbitatem, ſolitam a ſua familia beneuolentiam auerteremus. Et vero non potuit venenum diutius lacere. Ciuitas male vbique audiebat, quod haeretico concionatore vteretur. Hac infamia permota, hominem futilem, ac clamoſum rabulam non modo ſua noſtrorum librorum petitione deiecit, ſed vrbe etiam exterminauit. vt qui nos omnibus eiectos finibus videre cupiebat, noſtri exſilij praecurſor eſſe poſſet, ſpectator quod optabat, non poſſet. ita conſilium Achitophelis in ipſum recidit caput auctoris. Noſtrae interim calamitates ad maturitatem veniebant. Placuit nefarij hominis conſilium etiam eiecto auctore. Proponitur in omnium ordinum conſeſſu Pariſienſe de noſtro exilio decretum; vt quid facto opus ſit, ſtatuatur. Non fuit in tanta ciuitate ne vnus quidem, qui innocentiae cauſſam ſuſciperet. non tamen ſtatim fulmen iactum eſt: ille videlicet nodus erat diſſoluendus: cauſſa quaerenda, cur iuſte eijceremur. Ergo rem procraſtinari placuit. Inter haec circa idus Ianuarias; ad multam noctem Tribunus magna cum armatorum manu venit ad nos: in collegium irrumpit: collegij claues occupat, cuſtodias toto collegio diſponit, ne quis e collegio elabatur, aut ex aedibus quid exportetur, neue in colllegium alius irrepat. Ciues ſunt praefecti excubijs portarum, hos Notabiles ciuitas nominat: ex ijs duos toti collegio praefecit: alterum ianuam, alterum oſtium ad ſacrarium cuſtodire iubet. edicit vtrique ſeuere; nequem omnino cuiuſuis ordinis hominem ad nos

intrare

intrare paciantur, ſcholas tantum nobis permittit exercere: & hoc ad populi honeſtioris vitandam offenſionem: aliorum omnino miniſteriorum vſu interdicit. Interim militibus large cibos, potum & ligna praeberi imperat.. ita tota illa nox relinendis dolijs, vinis eligendis, & potationibus traducitur. interim vis lignorum ingens abſumitur. Erant milites omnino ſupra ſexaginta; & omnia ijs ad libitum quotidie ſuppeditanda: conclauia perpetuo diu noctuq. ambulationes, atria, porticus, horti, inconditis vocibus, periurijs, exſecrationibus, impuris cantionibus, militaribus iurgijs, & laſciuientium, bacchantiumue clamoribus perſonabant. cum interim nihil de religioſa diſciplina, deq. horarum, actionumq. partitione intermitteretur; quin in tanta rerum confuſione, tanta iniuriarum perturbatione, ſumma per nos animi tranquillitate adminiſtrarentur omnia. quidquid petebatur, ſedato, promptoq. animo exhibebatur: aſperitas militum, petulantiaq. aequitate animorum, & ſermonis lenitate vincebatur. ipſi nobis infeſti milites, tantam animi conſtantiam, & aequitatem mirabantur. & cum alioqui aſpere de nobis loquerentur, benignitatem tamen, & animorum aequitatem quaſi noſtras iniurias non ſentiremus, efferebant multis laudibus. Et quamuis irritata eſſet paene vniuerſa ciuitas in nos, tanta tamen illata nobis iniuria, & militum procacitas, rumore vulgi diſſipata, etiam noſtros offendit aduerſarios: & qui nobis erant infeſti, animaduerſione dignam iudicabant: ipſiq. milites noſtrarum rerum dilapidatores, per vrbem ambulantes, digito ignominioſe notabantur. Verum illud torquebat aduerſarios, quod nullam ſatis dignam cauſſam inueniebant noſtri exterminii. quare ad Pariſienſium artes confugere conſtituerunt. Quendam

e noſtris auditoribus, quod Pariſijs factum eſſe cognouerant, falſis criminibus, quae pertinerent ad Regem, circumuenire aggrediuntur. ſed cum res ipſa ſua vanitate concideret: ac procerum vigilantia, quibus ille affinitate iunctus erat, obſtaret, incepto deſtiterunt. Illis alia in id excogitantibus, nec ſatis dignum quidquam inuenientibus, miles e caſtris Nemorei transfuga, tanquam comicus teſtis Phania acceſſit ad cauſſam. Is mentitus eſt, ſe paullo ante quam Rex vulnus acciperet, ex ore Ieſuitae Lugdunenſis, qui frequens Principem adiret, audiſſe: Galliam aliquando a tantis miſerijs reſpiraturam. fore enim breui, vt quidam è caelo ictus caderet. crimen illi ſimile, quod duo falſi teſtes ad Cayphae tribunal Chriſto Domino obiecerunt. Sed adornatum mendacium audacem teſtem, & ſtrenuos nactum vindices, e caelo oblatum viſum eſt. ita homlnem magnis pollicitationibus oneratum: ad indicium ſtrenue proſequendum adhortantur. Adiunguntur illi duo collegae, & eorum alter Caluiniſta: qui vna cum illo rem indagent: Sacerdotem illum obſeruent, & agnoſcant: eiuſq. rei cauſſa, clam ad nos ſaepius venere, ac nihil ex ſententia deprehenderunt. Tota vrbe interim rumor diſſipatur: Ieſuitam perduellionis conuictum breui eſſe extremo ſupplicio afficiendum. nempe improbitas Pariſienſi pabulo delectata, ſaepius ad eſcam eandem recurrebat. Noſtri, calumnia cognita, cum ſcirent promptum eſſe falſis criminibus quemlibet opprimere, mutuo ſeſe ad extrema quaeque toleranda, & ſermone hortabantur, & precibus ad Deum comparabant. Sed cum comparatus index nihil expediret; mittitur vt noſtros omnes vnum in locum coactos contempletur; & ex ijs eum deligat quem notauerat. Tum vero Diuinam prouidentiam noſtri

experti

experti ſunt: nam cum omnes ita conueniſſent, vt vnuſquiſque ſe eo die victimam ad ſacrificium lectum iri exiſtimaret, nequam ille popa, omnium conſtantia, alacritateq. perterritus, ita expalluit, vt ſi ipſe in rotam ſtatim rapiendus eſſet. armatus igitur inter inermes pauidus, tremenſq. cum ſingulorum nomina ex tabella ianitoris recitaſſet; ſinguloſq. timide, remiſſeq. intuitus eſſet, ſemimortuis verbis: non comparere eum, quem quaereret, pronunciauit. ita, re infecta, qui ferox modo venerat, nocenti & damnato reo, quam accuſatori ſimilior, abſceſſit. ergo hae quoque alterae inſidiae irritae fuerunt. Tum noſter Praeſes, *Benedictus*, inquit, *Deus, qui redimit nos a calumnijs hominum, vt cuſtodiamus mandata eius*. Socij, eo periculo perfuncti, ſolemne gratijs agendis Deo carmen cecinerunt. Tres iam ipſas hebdomadas, & quot excurrere dies, domeſticum illum carcerem, cum feris illis inexplebilibus noſtri iam pertulerant. Silebant eo tempore amici, cum & irritam fore noſtri defenſionem intelligerent; & ex Principum offenſione ſuarum fortunarum, ac ſui capitis periculum perſpicerent. maerebant tamen domi; & quibus poterant, furtiuis ſchedis, eleemoſiniſq. afflictam noſtram fortunam ſuſtentabant. In his Comes Turnonius, qui tum pro Comite ſtabuli Lugduni praeſidebat, & per internuncios ſaepius ſalutauit: & ipſe coram adijt nonnunquam; neque beneuolentiam diſſimulauit; militumq. ſua auctoritate caſtigauit inſolentiam, contumaciam repreſſit; multis nos aerumnis liberauit; nec dubitauit ſimultates cum optimatibus noſtra cauſſa ſuſcipere. Ad extremum prid. cal. Februarias Propraeſes, cum Regio procuratore, & tribus quatuorue conſulibus, ſub noctem ad nos mittuntur, qui nobis Senatuſconſultum

denun-

denuncient. edicunt vt die craſtino vrbe omnes excedamus; neque quidquam inde, praeter ſuas quiſque ſarcinulas auferamus. Poſtulat noſter Praeſul, quod item Pariſijs factum eſt, tridui ſaltem moram; ac ne tam ſubitum diſceſſum, tam arctis temporum anguſtijs concludant: atque vt ad itineris vſum, aliquid eorum, quae ſuperiores ſuo labore nobis acquiſierant, nobiſcum ferre patiantur. Reſpondit Propraeſes, vt in tumultu diſertus videretur; Nos non ad Baias, aut delicias mitti: debere ea lege contentos faceſſere, quam Regia Maieſtas, Senatuſq. dediſſet. hoc docto reſponſo iniuriae inhumanitas alleuata. At ſaltem inſtat noſter, aliquod tanti ſupplicij crimen proponite. Qui in caput, inquit, Regis coniurarunt, quo omnium ſalus continetur, ij pari poena omnes plectendi ſunt. Non deſeruit cauſſam noſter: rogauitq. An inſontes homines, & indemnatos licet proſcribere, ante quam de illorum cauſſa quaeratur more, ac legibus? Hic cum haeſiſſet aliquantum Propraeſes; poſt, quaſi illud pronunciaturus. *Animaduerte & dicto pare: &, Si te hic ſecundo lumine: Non tam iſta*, inquit, *reſpicienda ſunt, quid ius, quid conſuetudo poſtulet, quam quod ſciſcit plebs, nobilitas iubet, religioſi ordines optant, Pariſienſis Senatus decernit, Rex denique, a cuius nutu pendere decet omnes, imperat.* Accepit imperium noſter; paratoſq. omnes ad mandata exequenda profeſſus: quando ita Diuina permittente Prouidentia nobiſcum agitur, non deerit, inquit, nobis occaſio diuinae rei alibi procurandae, & in proximorum ſalute laborandi. Elicuit Procuratori Regio, multiſq. alijs vbertim lacrymas pia, & à iuſto expreſſa dolore ſententia. Quare cum aequi nihil impetrari poſſet, omnes ſe ad ſubitam profectionem compararunt. Prima cura fuit,

magnum

magnum numerum damnatae doctrinae librorum igni tradere, durauitq. incendium, frementibus Vgonotis, prope ad meridiem diei inſequentis. Qua ſcilicet hora ij, qui nobis diſceſſum imperarunt, ad nos venerunt. ac primum belli hoſpites prandium ſibi expediri: poſt, bibliotheca, omniq. re domeſtica, tum ſacra, tum profana ſigillo Regio obſignata, e veſtigio nos abire iuſſerunt; quantulamcunque moram longam eſſe proclamantes. Ad hanc denunciationem luctus fuit, videre noſtrorum diſcipulorum complorationem. Diceres funus indictum ciuitatis: ita lugentes, commiſerantesq. palam nos proſequebantur: ſe ſuaq. omnia ad viae vſum, & laborum leuamen deferebant. Nec defuere beneuoli, qui ad nos, per media armatorum tela luctu ſaltem proſequendos, acceſſerunt: & inter eos nobiliſſimi non pauci in collum ſingulorum procumbentes, lacrymarum largam copiam profuderunt: multaſq. eleemoſinas nobis ad viaticum contulerunt. Ipſi illi, qui nobis antea infeſti fuerant, rei acerbitatem non ferebant: & quod de crocodillo ferunt, hominem a ſe interfectum aliquando gemere, tam acerbum diſceſſum deplorabant. Scriba publicus, qui alieniore animo a nobis eſſe viſus erat, non modo lacrymis, ſed etiam viginti aureorum numorum eleemoſina ſuum nobis dolorem declarauit. quae in tenui fortuna homine ampla ſatis benignitas agnita fuit. Heluetij milites, quibus atrij noſtri cuſtodia commiſſa erat, in noſtris malis lacrymas multas fuderunt. Vni noſtrorum, qui lugebantur vultus, inter tot lacrymantium ora, facieſq. maeſtitia deiectos, erecti, laeti cernebantur; ſicciſq. oculis in ſuo luctu aliorum lacrymas excipiebant. Egreſſi tandem inter armatorum agmina, Rhodanum petere iubentur; ne, ſi vſitata via proficiſcerentur,

tur, ciuium animos miſerando agmine permouerent. cum praeſertim multi nos cum lacrymis, vel militibus inuitis, proſequerentur; totumq. litus noſtrum caſum deplorantibus compleretur. Tanta tamen fuit aduerſariorum ſuſpicio; vt cum vnus e fratribus Chriſti cruci affixi ſignum paullo maius veſte obuolutum ſecum aſportaret, Propraeſes id deponi, ac reliqui iuſſerit, quod ad commouendam ſeditionem, auferri ſuſpicaretur. Et, cum octo ex iis Dolam eſſent profecturi, nullaq. alia, niſi per vrbem eſſet via, eos operta lectica extra vrbem curauit deportandos. Et quoniam multa in itinere iis, cum ad ipſorum calamitatem augendam, tum ad diuinam prouidentiam laudandam, euenere, ex multis, quae perſcripta ſunt, nonnulla perſequar, quae omitti nullo modo debuerunt. Nauibus impoſiti Rhodano iter ceperunt. Eſt non longe a ripa fluminis, circa vrbis pomerium, Xenodochium mendicorum, curae religioſarum mulierum commiſſum. cum ad eum locum veniſſent, piae feminae ſe cum lacrymis, & eiulatu, ad litus effuderunt: poſitiſq. humi genibus, ſublatiſq. in caelum oculis, manibuſq. noſtram conqueſtae fortunam, fauſtum, vt in malis, iter ſaltem precabantur. Sed ne in eiectione quidem, calamitatum, & periculorum finis. noua in itinere diſcrimina, vrbana damna exceperunt. Vix ad tertium, quartumue ab vrbe lapidem progreſſi erant, cum conſilium cepere nautae ſubſiſtendi: neque ijs, vt progrederentur, vlla ratione perſuadere potuerunt. Erat in fluminis crepidine male ſarta domuncula, nullis ad victum quietemue praeſidiis inſtructa, & vagantium e proximis ſtationibus militum excurſionibus infeſta. Hic multa adhuc ſuperante die, nocteq. inſequente, poſteroq. die ad meridiem ſedendum fuit, nautis tergiuerſantibus,

metumq.

metumq. ſimulantibus; ne, ſi iniuſſu magiſtratuum progrederentur, periculum aliquod adirent. Pauci è ſenioribus ſocij in propinquam caſam conceſſerunt: vbi aegre ad quietem nudos aſſeres, & ſcamna impetrarunt. reliqui partim in nauigio iacuerunt, partim in aperta illa, atque omnibus ventis peruia domuncula flumini impoſita, vna cum P. Prouinciali, ſumma hieme, caelo aſperrimo, ſolo glacie operto, pernoctarunt. Nocte concubia ſuperuenit ab vrbe nauigium. Qui in eo erant, cum ijs, qui nos vehebant, nautis eos occultos habuere ſermones, qui non obſcuras nobis inſidiarum facerent ſuſpiciones: eoq. magis, quod in nauigio illo agnitus homo eſt, ab illo miſſus, qui in nobis expellendis fuerat teterrimus; ipſa tamen illi nocte iter proſequuti ſunt. Sed dubitationem nobis ſuſtulit mulier, in cuius diuerſorio, qui nauigio vehebatur, pridie ſubſtiterat. haec ſe certo cognoſſe nunciauit, hominem illum noſtrorum vitae inſidiari. Poſtero die, circa meridiem, nautae tandem ſoluere conſtituunt, noſtroſq. Viennam deportare. In diſceſſu tres, deuexa iam aetate ſenes, vno, aut altero ex adiutoribus comitibus, à nobis digrediuntur, Camberium proficiſci iubebantur. Hi viginti ipſos annos Lugduni laborauerant: nunc tam graui aetate, tempeſtate perfrigida, denſa glacie omnia tenente, male tutis itineribus, ſuis onuſti farcinulis, aſperum & longum iter pedibus inire coguntur. Reliqui Rhodano iter proſequuti, eo die ad veſperam ad opidum obſcuri nominis appulerant. vbi caedis periculum ingens adierunt. nam praeter portitores moleſtiſſimos, in ſaeuos quoſdam armatos inciderunt; qui noſtros primo appulſu diabolos Lugduno eiectos, ſalutarunt. Hi aliquandiu noſtrorum aduentum praeſtolati, praedam ex noſtris quantuliſcui-

que minutijs magna ſpe deuorarant. Iam ſe ad direptionem comparabant, cum publicas Comitis ſtabuli litteras protulimus: quas etſi initio adulterinas eſſe cauſſabantur; noſtraſq. ſaepius ſarcinulas contrectando, premendo, expendendo, attentarunt; ad extremum tamen iras deuorarunt. Poſtero die nautae ad ſolitas cunctationes, tergiuerſationeſq. rediere. ſed tandem bono congiario deleniti, commodiores ſe nobis exinde praebuere. Inde digreſſi in nauigium, a quo inſidiae timebantur, incidere: ſed periculum eadem arte, qua nautarum duritia diſcuſſum. Viennam cum veniſſent, Nemoreo, & Archiepiſcopo ſalutatis, ab ijſdemq. cum lacrymis excepti, ac dimiſſi, eodem die diſceſſere, magno Principum, ac totius maerore ciuitatis. poſtridie Turnonem tenuerunt: Turnone, & noſtrorum caritate, & Comitiſſae Turnoniae benignitate, tum ipſius ciuitatis humanitate, ex itineris labore & aerumnis, ſe non mediocriter recrearunt. Ciuitas centum ijs numos aureos dono miſit. quae in ciuitate & exhauſta, & non ampla, larga ſatis benignitas fuit. E naui exſcendentibus, Comitiſſa obuiam venit; eoſq. à portu ad collegium eſt proſequuta. eadem, quandiu Turnone quieuere quotidiana e ſua domo cibaria tranſmiſit. Inde profecti Valentiam, Valentia ad opidum aliud haereticorum appulerunt. Hic in ipſa exſcenſione pomorum putrium grandine ab incolis excipiuntur. & cum poſtero die ad opidum alterum Caluiniſtarum direptionibus, & latrocinijs infame, eſſent appulſuri, & ventus violentus periculoſam faceret nauigationem, ne maiorem haereticorum experirentur crudelitatem, ad aduerſam ripam magno cum periculo nauim traiecerunt. Inde reliquum itineris, pedibus aggrediuntur, paucis illis, quae ſecum trahe-

bant impedimentis nautarum fidei relictis. Nondum plane diſceſſerant, cum nautis nunciatur, ſceleratam Vgonotarum manum aduentare, vt Ieſuitas contru cident, illorumq. impedimenta cum nauicula comburant. nautae de nobis iam ſecuri, noſtris etiam rebus conſulere ſtatuerunt. ita ſe periculoſae nauigationi committentes, conatus improborum eluſerunt. noſtri eo die Viuarium vrbem Heluiorum peruenerunt, humaniſſima vſi Canonicorum hoſpitalitate. Inde ad vrbem quod S. Andioli ſuburbium nominant, progrediuntur. Hic omnes praeteriti temporis moleſtias Diuina Prouidentia promptiſſima, vniuerſae ciuitatis beneuolentia, & benigna hoſpitalitate, compenſauit. Primum obuiam ijs venere Franciſcani, a quibus in ſuburbanum coenobium ſumma excepti caritate, dum in vrbem deducuntur, facti obuiam conſules, eos cum lacrymis ſalutant; atque, opidum ingreſſi, in parato inſtructoq. collocant hoſpitio. Ibi omnia Epiſcopi ſumptu, multum huic rei obluctante ciuitate, liberaliſſime ſuppeditantur. Inde ad benignum Antiſtitem ſalutandum ſe conferunt; qui ad primum eorum adſpectum, victus lacrymis, ſeorſim magno cum fletu, ac ſingultu ſe recepit: neque quidquam ab ipſo, praeter lacrymas expreſſerunt. Quacunque per vrbem noſtrum agmen inceſſit, nil, niſi ciuitatis lacrymae cernebantur. in officinis, in vijs, in plateis, ex aedium ſuarum feneſtris, noſtras aerumnas miſerati, humaniſſimi ciues lacrymas fundebant. Hoſpitium ad multam noctem aduentantium, & noſtra, communiaq. mala complorantium, frequentia celebratum eſt. Noſtri per eam occaſionem rudibus ſubinde aduenientibus, ac recedentibus catechiſmum explicare coeperunt: honeſtiores ac peritiores, varijs de rebus pijs diſputationibus tenuerunt. om-

nibus vero pietas pia icone pagellas, piaculares globulos, roſariaq. diſtribuerunt. Quae illi tanta gratia, tantoq. ſenſu pietatis exceperunt: vt etiam beneficij loco fruſtula noſtrarum veſtium decerperent; aut earum ſaltem contactum poſtularent. In diſceſſu, nauem inſtructiſſimam ijs, Auenionem vſque attribuerunt. Et cum iam plenis velis nauigarent, a P. Rectore Auenionenſi miſſus puer eos certiores fecit Vgoriotas Arauſianenſes in armis eſſe, illos vt in itinere opprimerent; & iam non ita longe a loco lanienae deſtinato aberant, cum ſubito perculſi pauore, relicta naui; ſarcinulis in humeros ſublatis, longo viarum anfractu, reliquum iter pedibus Auenionem vſque confecerunt. hoſtes haud ita multo poſt in litore, quo noſtri erant appulſuri, ſpe ſua fruſtrati, ſteterunt. Ita parum abfuit, quin tot aerumnis perfuncti, in ipſo paene portu facerent naufragium. Auenionem pridie Cineralium ingreſſi, ea qua par fuit caritate a noſtris ſunt excepti. Tum vero Illuſtriſſimus Legatus, Reuerendiſſimus Archiepiſcopus, & ipſa ciuitas certamen ſuſceperunt, quis potiſſimas partes in recreandis miſeris, fouendiſq. ſuſciperet. Legatus bene magnam pecuniae ſummam ad tolerandos ſumptus, illo ipſo die ad nos miſit: dieq. poſtero venit ad collegium, exulumq. ſingulos admiſit ad amplexum. Archiepiſcopus magnam, opportuniſſimamq. ſuarum aedium partem, iam ante expeditam, atque omni inſtrumento ad noſtros commodo hoſpitio excipiendos, adornatam praeparauerat, noſtrarum domeſticarum conſcius anguſtiarum. id cum prouidiſſent, & alij viri primarii, eiuſdem imitati ſtudium, ad partem meritorum communicandam, ſe pro ſua quiſque laxitate comparauerant. Sed ſatius viſum eſt, ad coniunctionem retinendam, & ſeruandam

dam diſciplinam, noſtrorum arctari contubernia, quam diſtractis hoſpitijs, diſiunctos habitare: Quare ſui ſtudij meritum conſequuti; pius Antiſtes, & cetera nobilitas, ille fercula in caenam, alij quae parauerant, ſubſidio miſere. Adiecit & illud nunquam ſatis laudatus Praeſul, dignum ſane ſuis laudibus; cum pecunia non ſatis abundaret, ſuarum aedium parietes, periſtromatis nudari iuſſit, vt ex ijs noſtri veſtirentur peregrini: & ex ſua ſupellectili vaſa argentea detraxit, quibus ipſi pecuniam conficeremus. Reliqui porro ciues, pro ſe quiſque certatim alij frumentum, vinum alij, alii lectos, aliaq. vtenſilia, plurimi etiam pecuniam, ad noſtram egeſtatem ſubleuandam contulerunt. Neque ii modo, qui in vrbe erant, & nobiſcum conſuetudine coniuncti, quid noſtra tempora poſtularent, coram oculis ſpectabant; ſed & ignoti multi, & quos à nobis alienos eſſe ſuſpicari poteramus, ex aliis circa vrbibus, viciſq. largis eleemoſinis, rerum noſtrarum ſtatum ſubleuarunt. Hac benignitate, Diuina Bonitas noſtram inopiam tam difficili tempore laxauit. Sed cum alia multa, tum illud in primis diuinae tutelae beneficium declarauit; quod cum ante anguſte habitaremus, aucto tanta acceſſione numero, & cubicula male materiata, & inutilia contubernijs diſtribuere, & multo anguſtioribus, quam ante ſpatiis conubernales comprimere neceſſe fuerit; ita vt octoni, & noueni iiſdem arctarentur cubiculis: tamen tot incommodis, contra omnium opinionem, commoda vſi ſunt omnes valetudine; crarioreſq. morbi, quam cum habitarent laxius, fuere. Sed qui huc Lugduno venere exſulatum, ſcholarum ſplendorem per ſe priore anno auctum, poſt hanc miſeram fugam, magnis incrementis auxere. Nam in noſtro Lugdunenſi gymnaſio, pulſis noſtris,

noui in eorum locum ſuppoſiticii Magiſtri ſuffecti ſunt. ſed eorum partim imperitiam contemnentes, partim haereſim, fedoſq. mores diſcipuli deteſtantes, Lugduno relicto, ſuos veteres magiſtros, in exilium ſequuti, Auenionenſium ſcholarum frequentiam auxerunt. neque legem Pariſienſem timuerunt, quae tanquam Maieſtatis reos, fortunis omnibus euertit; qui extra Regni fines, filios ſuos in noſtram mittunt diſciplinam. Ita Lugdunenſibus ſcholis Auenione reſtitutis, qui tertio inito anno ad Philoſophici ſtudij metas properabat, poſt illam eiectionem, hic repetito curſu, ſpatiiſq. confectis, feliciore fine ſpumantia bijugum colla exſoluit. ſuos enim auditores, maiore celebritate, in multorum Praeſulum, clarorumq. virorum frequentia, ad theſes propugnandas produxit in certamen. Quod item in poſterum reliqui duo, deinceps ſuis vterque ſpatiis, diſpari interuallo decurſis, iam ſibi proponunt. Neque ſtudiorum cauſſa tantum e remotiſſimis vrbibus, vnde noſtri eiecti, longiſſimis itineribus huc venerunt; ſed etiam ad noſtrum vitae genus, vt admiſſi noſtrarum calamitatum ſocios ſe praeberent. Tantumq. abfuit, vt ſaeua eos haec tempeſtas retardarit; vt in multis etiam, quorum remiſiſſe putabatur, vis feruoris reuixerit. Eorum multos P. Prouincialis in magna noſtrarum rerum difficultate, certa in Deum fiducia fecit voti compotes. Sed & ex Auenionenſibus, ad alias religiones multi tranſiere, e minorum vetere B. Virginis ſodalitate ſeptem, e maiorum recens inſtituta, tres. vtraque vero floret & iuuenum numero, & vtriuſque ſtudii laudibus non vulgaribus.

PROSCRIPTIO BILLOMENSIS.

LVgduno tanta cum iniuria nobis eiectis, primum poſt eam cladem Billomenſe Collegium, Pariſienſis legis atrocitatem ſenſit. Eſt Billomenſis ciuitas in Claromontani tribunalis, quaſi metropolitana ciuili dioeceſi. inde enim tum ipſa, tum aliae minores ciuitates ius petunt, & accipiunt. Ad Claromontanos igitur Praeſides, feralis lex de noſtrorum exterminio Lutetia mittitur; vt eam Billomenſibus indicant: addita, niſi rem ſtrenue exequantur, praeter dignitatis imminutionem, graui multa. Non deerant iniuſti muneris idonei miniſtri, & inflammata quorundam in noſtrorum nomen odia: ſed accenſos ad iniuriam animos retardabat omnibus proſpecta Billomenſium pietas, & beneuolentia ſingularis erga nos. vt nemo inuidiae pleniſſima legatione ciuitati tam amicae noſtro nomini, vitam ſuam committere auderet. Ergo litteras officij ad ſpeciem pleniſſimas, Claromontani Magiſtratus ad nos dederunt: Magnam ſe ex noſtro malo capere moleſtiam: maiorem, quod eius miniſtri eſſe iubeantur. Verum ſummi Galliarum ſenatus imperium detrectare, neque ſibi, neque nobis, neque Billomenſibus ſatis eſſe tutum. Rogant vt a ciuitate tutum Regiis miniſtris ad ipſam ciuitatem commeatum impetrent. Quo per noſtros impetrato, Billomum veniunt, nec tamen audent in vrbem introire. Conſules ad portas euocant: eis mandata Regia exponunt; edicunt, vt illa exſequantur. Sub idem tempus Claromontani Epiſcopi litterae perferuntur; qui totam rem impedire nitebatur. Valuit praeclari Antiſtitis auctoritas. ita re infecta, in praeſens Claromontem reditur. Inde Lutetiam vo-

lant litterae. Lutetia paucis poſt menſibus, flagrans edictum Claromontanis mittitur. quo nullam eorum, quae conaretur Epiſcopus, rationem habere iubebantur. & graues minae Billomenſibus proponuntur, ſi diutius noſtros in vrbe conentur retinere. Erat tum P. Prouincialis Billomi: ab ipſo Claromontani Magiſtratus Legati in vrbem, & collegium inducti, contra omnem ſuam ſpem benigne habiti, nobis ſuadere coeperunt, ne his minacibus aedictis terreremur; neue pedem vrbe efferremus. fieri non poſſe, vt non aliquando iniquae proſcriptionis, ipſos paeniteat auctores. Pater tamen lege exilii recitata: Quantum, inquit, & ad rem catholicam, & ad pietatem Gallia tota augendam Societatis opera vtilitatem attulerit, nemo niſi inſanus, aut mendax negare audeat. Cuius operae quoniam multos iam taedere incipit, parati ſumus omnes; Chriſti praecepto, ex vna pulſi ciuitate fugere in aliam. Et quamuis nihil cuique noſtrum gratius poſſit accidere, quam in religionis cauſſa vitam ponere; quoniam tamen ſemper communis otii, tranquillitatiſq. (contra quam falſo inſimulamur) ſtudioſiſſimi fuimus, ne cui turbae alicuius cauſſam praebeamus, aequiſſimis animis tempori cedemus. Vnum tamen illud rogauit, quoniam itinera vndique latronibus eſſent infeſta; neque ita multo ante e noſtris vnus crudeliſſime necatus erat, praeſidium nobis decernerent: & vt nobis Billomi impune eſſe liceret, dum de his rebus Lutetiam litterae mitterentur, & redirent. Vtrumque impetratum. Interim dum Pariſiis reſponſa expectantur, vt breui illa temporis vſura fruerentur, qua breui ſe priuatum iri ſentiebant, Billomenſes certatim ad nos diuini verbi, & ſacramentorum cauſſa confluere; itaque & concio, & confeſſionum tribunalia ca-

lebant

lebant: multiq. per eos dies vitae totius confeſſionem obiuere. Tertium tandem Pariſienſis Curiae decretum emittitur, quo ſolum vertere iubemur. Non viſum eſt tot iam fulminibus percuſſis diutius eſſe obſiſtendum. Ita die tertio ab aduentu Pariſienſium litterarum, magno fletu ciuitatis, diſceſſimus, cunctis in noſtros amplexus irruentibus. Primores vrbis nos Modunam vſque proſequuti ſunt. ea eſt arx Epiſcopi Claromontani, quatuor circiter milliarijs, Billomo diſtans. Ibi octo dies a liberaliſſimo Antiſtite, & in noſtrum ordinem propenſiſſimo humaniſſime habiti, ſubſtitimus. Dederat enim de nobis ille ad Regem litteras; noſq. ibi earum reſponſum expectare cupiebat. vt vero diutius moraremur, impetrari non potuit. ita inde ad noſtros Anicium contendimus. Billomenſes nobiſcum armatorum praeſidium miſerunt; vniq. e conſulibus negotium dederunt, vt nos ciuitatis nomine Anicium vſque deduceret. Ac ne ſic quidem periculo caruit profectio. Loricati equites decem, milliarijs circiter quinque eos inſequuti, infeſtis tandem armis, ijs ſuperuenere. Sed, quod in loco decliui eſſent, & equitibus iniquo, iniuria abſtinuere. quin etiam ferocia in familiaritatem verſa, noſtros ſe olim fuiſſe diſcipulos teſtati ſunt: (egregia ſane laus pietatis) & patres aliquot citabant, qui antea Billomi verſati eſſent. Iidem tamen noſtram fortunam laudabant; quod illo in loco potius, quam expedita in planicie nos aſſequuti eſſent. Ita eam gratiam nobis obtruſerunt, quod nos pauculis illis impedimentis, ac vitam nobis eripere cum deſtinaſſent, Beatae Virginis ope prohibiti, non potuerint. Illo enim in periculo conſtituti, ad ſanctiſſimae matris auxilium, quae Anicij religioſiſſime colitur, confugeramus. illius enim praeſenti ope, non

latro-

latronum inuita, & neceſſaria clementia ſeruati ſumus.

PROSCRIPTIO DIVIONENSIS.

Videbatur poſſe Diuionenſe periculum vitari, niſi rem totam quorundam praua conſilia perdidiſſent. Fatigati enim bello Diuionenſes, & aliarum vrbium deditione moti, ſtatuerunt & ipſi cum Rege, eiuſq. Praetore, qui magnam iam Burgundiae partem occupauerat, paciſci. Duae illae à ciuitate pacis conditiones edebantur. vt tota Diuionenſi ditione nullus eſſet locus haereſi tuendae; & vt Societatis Collegium nihil detrimenti pateretur. Et fuere qui ſi alterutra earum inducenda eſſet, priorem mallent, quam poſteriorem refutari. Et cum his condicionibus dedere ſe ciuitatem honeſtum eſſet, quorundam improbitate factum eſt; vt, ante quam legatio ad Regem mitteretur, aduenienti cum copijs Regio Praetori, Magiſtratus portas aperiret. Arx tamen aliquandiu ſe defendit. Bellum ergo erat inter arcem & vrbem: cum interim noſtri duodecim continentes dies nihil de conſuetis muneribus, nihil de quotidiana opera intermitterent. Et ſane magnum fuit, nos in tanto tumultu, tam conſtanter curſum exercitationum noſtrarum tenere potuiſſe: & in vrbe militum contubernijs occupata, cum armatorum plena eſſent omnia; neque ab ijs moleſtijs, incommodiſq. religioſae aliae familiae exciperentur, nos inter litterarias exercitationes perturbationibus omnibus liberos fuiſſe. Quod tamen Praetoris, & Magiſtratus prouidentia factum videtur. Octauo deinde a deditione die, Rex adueniens in vrbem, excipitur: nec nos a noſtris muneribus deſiſtimus. Multi e comita-

tu Re-

tu Regio amici; nos inuiſunt. Non defuere tamen inimici; qui, vt nobis nocerent, malum ſibi, ſuiſq. liberis ſua manu, vt poſtea ſenſerunt, accerſerent. Ita quarto poſt Regis in vrbem ingreſſum die, Nomophylax, quem Regni Cancellarium appellant, P. Rectorem ad ſe accerſit; humaniter alloquitur, iubetq. caput operire. queritur ſe acerbae denunciationis eſſe oportere internuncium: ſed excuſat iniuncti ſibi a Rege muneris neceſſitatem. docet Regis eſſe voluntatem, vt vrbe noſtri cedant. Quae Pariſijs acta ſunt, commemorat: non videri ſibi Regem eſſe tutum, quandiu ijſdem menibus nobiſcum ſit. Res noſtras omnes nobis integras permitti: nihil inde Regem in fiſcum ſuum inferre, nihil cuiquam dono dare, etſi multi petant, decreuiſſe. proinde tantiſper, dum componuntur res, noſtra apud quoſcunque volumus, deponamus; vel de ijs noſtro arbitratu tranſigamus. Ad haec paucis Pater. Non debere, ſi quid in vllo criminis haeſiſſet, in omnes Societatis homines culpam transfundi: non magis quam Iudae proditionis in reliquos Apoſtolos. Quantopere noſtri labores vtiles Diuioni ſemper fuerint, non ipſam teſtari modo ciuitatem, ſed Burgundiam vniuerſam profiteri. Exilium nobis graue non eſſe, quibus nec propter innocentiam infame, nec ob vitae inſtituta calamitoſum, cum aeque nobis Indiam patriam eſſe, atque Galliam iampridem ſtatuerimus. dolere tamen noſtra opera nos ijs prodeſſe amplius non poſſe, quibus & omnia debemus, & ſumus in primis cariſſimi. Regem ipſum, poſtquam ad catholicam fidem ſe recepit, re ipſa cogniturum, nullos magis, quam noſtros homines ſibi addictos, ac fideles eſſe: quales nos & eſſe, & fuiſſe ſuperiores Chriſtianiſſimi Reges ſingulari ſua in nos beneuolentia declararunt. Sed

quando

quando haereticorum, & aduerſariorum calumnijs ita perſuaſum eſt multis, tutum eadem nobiſcum vrbe Regem eſſe non poſſe, libenter eam ſubibimus fortunam, quae tum Regem ipſum, tum reliquorum animos atrocis facinoris liberet ſuſpicione. Ab hoc ſermone digreſſum confeſtim ſe cum tota familia ad profectionem comparare coeperunt. Ciues interim, & magiſtratus nihil intentatum reliquerunt, vt tantam cladem (ſic enim vere appellabant) a ſua ciuitate auerterent. Plus quadringenti, & in ijs viri primarij praedes ſe pro nobis Regi profitebantur, & in hanc fidem ſuas fortunas omnes, vitamq. obligabant; & profeſſionis tabulae iam conſcribebantur, cum metu territi deſtiterunt; praeſertim cum ſe nihil profecturos animaduerterent. Poſtridie veritus Cancellarius, ne victus Rex vehementi ciuium contentione, de noſtro exilio legem antiquaret, Patrem accerſit: vrget quam primum vrbe cedant: excuſare Pater aeris alieni, aliaſq. difficultates; nec poſſe tam ſubito, tam multa expediri; alioqui ne pridie quidem, e noſtris vllum pernoctaturum in vrbe fuiſſe. Quaerit quantum ſpatium ſibi dari poſtulet; poſtulat noſter triduum: Regium praeterea diploma, Regium praeconem, & militum praeſidium; quo tuti eſſe poſſint in itinere, latrocinijs infeſtis locis omnibus: & vt per vrbes, eo quo aduenae ac viatores, tuti ab iniuria excipiantur. Et quoniam res anguſta domi nobis erat, petijt praeterea aliquam ad viaticum eleemoſinam: vix enim tantum pecuniae ſupererat, vt in ſingula capita ſinguli numi aurei impendi poſſent. Sed quia a Regis aberant aerario, ciuitatem iuſſit nobis aureos centum numerare. Sed neque tantula pecunia expediri mature potuit. Quare amicorum benignitate vtendum fuit. & multi pro ſe quiſque multa detulerunt.

runt. vt cum multorum liberalitati remiſerimus, plus tamen collegerimus, quam quantum a Cancellario dabatur. Reliqua benigne impetrata. Ceterum triduo illo, tantus fuit luctus ciuitatis; vt ipſos iam aduerſarios noſtros, ſui conſilij poeniteret, vel quod maerorem tantum ciuitatis aegre ferrent; vel quod ea calamitate, noſtram illuſtrari innocentiam, augeri gloriam; noſq. tanta eſſe gratia, non apud ciuitatem modo, ſed etiam Burgundiam vniuerſam, aequo pati animo non poſſent. Sed quam ferax ſuſpicionum, prauorumq. conſiliorum eſt maleuolentia. Cum in digreſſu ab amicis, noſtrum aliqui, admota manu pectori, ſinceram teſtarentur amicitiam; fuere qui noſtros eo facto indicare voluiſſe interpretarentur, qua parte corporis Rex petendus eſſet. Aduenerat iam profectioni dicta dies: is fuit prid. idus Iunias; cum prima luce noſtri, peractis ſacrificijs, ad iter ſe parabant, ſummus ciuitatis Magiſtratus ad nos venit: negat illo die eſſe diſcedendum; quod & caelum eſſet fedum pluuijs; nec dum qui praeſidio nobis eſſent equites conueniſſent, quos ex aliquot diſtantibus locis euocaſſent. Sed verior illa fuiſſe cauſſa videtur: quod vici omnes ciuitatis; qua noſtris eſſet tranſeundum, maeſtiſſimis amicis, noſtrum diſceſſum miſerantibus, referti eſſent. & inter eos è noſtris aduerſarijs, vt noſtro malo inſultarent, non pauci conſpecti eſſent: ex quo periculum ab aliqua ſeditione; vel turba populari timebatur. Ergo idibus Iun. lacrymis proſequente ciuitate, diſceſſum eſt: eoq. vultu, & animi conſtantia vrbem amiciſſimam, ſedeſq. cariſſimas noſtri reliquerunt, quo patriam quiſque ſuam, paternam domum, parentes, & propinquos confectos olim lacrymis reliquerant. Aſſona opidum eſt ad Ararim. huc cum venere, omnium infeſtis animis excidiun-

cipiuntur: conuicijs, contumelijſq. omnibus appetuntur; voces etiam iactantur; dignos eſſe, qui de ponte, quem tranſibant, in Ararim deuoluerentur. ac niſi equitum praeſidio defenderentur, periculum eſſet, ne violarentur. Hanc grauem iniuriam Regis tubicen, cui Rex ipſe noſtrum iter commendarat; & ſua ſponte nobis humanum ſe praebebat, grauiter ad portam, & ad Propraefectum queſtus eſt. contra Regis eſſe voluntatem, vt vel minima nobis in itinere fieret iniuria. Regio iuſſu audito, edicitur praeconis voce tota ciuitate, nequis vel ſolo nutu miſeris hoſpitibus moleſtus ſit. Poſtmodum Propraefectus (nam Praefectus ipſe aberat) noſtros adijt; iſq. verbis ſatisfecit: magnum ſe è noſtro malo capere dolorem. Ita factum vt in diſceſſu poſtero die pro contumelijs amicae ſalutationes noſtris redderentur. Inde, datis ab vxore Praefecti ad cuſtodiam peditibus, eo tandem praeſidio Dolam peruenere.

TVRNONENSIS COLLEGII periculum.

TVrnonenſe Collegium reliquum erat, in quod Pariſienſe fulmen iaceretur. & id maxime aduerſarij noſtri contenderunt, vt hinc quoque exterminaremur. in primis vero, Senatus Bliterenſis; qui magnam partem haereticis Senatoribus conſtabat, Toloſa initio tumultuum eiectis. & iam eius decretum emanarat, quo hinc abire iubebamur. Tum Praeſes Bliterenſis, cum ad Regem Turnono iter faceret, & ante noſtrum collegium conſtitiſſet, iure iurando ſe obſtrinxit, ante ſe honore, & vita ſpoliatum iri, quam noſtros Turnone diutius eſſe permiſſurum.

rum. Neque irritam fecit numen proteſtationem. Nam cum Regem hac de re eſſet aditurus, Diuina iuſtitia hominem iuriſiurandi fide, repentina morte liberauit. Nec defuere tamen nobis, quae Dei bonitas eſt, humana etiam praeſidia. Senatus Gratianopolitanus Pariſienſis, & Bliterenſis Senatus decreta antiquauit. quin etiam Lugdunum de noſtris Turnone retinendis ad Regem certos homines legauit. Iuuere quoque noſtram cauſſam Turnone habita Viuarienſium, & Delphinatium comitia. Gens enim vtraque, noſtrae conſcia innocentiae, ſerio admodum noſtrum ſuſcepit patrocinium. ſed omnium maxime ſua auctoritate, & potentia cauſſam obtinuit ipſe Comes Turnonius. Is certum hominem Bliteras allegauit: qui Senatum ab ea mente deterreret: & ſi qua tentaretur vis, ſtrenue ad eam repellendam ſe accinxerat. ita inter tot perturbationum fluctus, & bellorum ſtrepitus ſecuri, nihil de quotidianis muneribus, nihil de ſolemni exercitatione eſt deminutum: ita vt magiſterij titulos, facto doctrinae periculo, Philoſophiae candidati, quo maxime tempore omnia peſſundatum iri iudicabantur, feliciter ſuſceperint. Non tamen omnis prorſus calamitatis fuit expers hoc collegium. Nam haud ita multo poſt, quam noſtri Lugdunenſes hac Auenionem iter habuerunt Illuſtriſſima femina Magdalena Rupifucaldina nobiliſſima Turnonij Comitis coniux, magno huius Collegij damno, & luctu ciuitatis, acerba omnibus morte praerepta eſt. Creditur non magis morbi grauitate, quam moerore ex tot noſtrorum proſcriptionibus extinctam eſſe; cum praeſertim in hoc quoque collegium ea procella immineret; nec ſatis liquido adhuc appareret, quis eſſet exitus futurus. Sed ea minus dolenda, quae quamuis incommoda,

ineuitabilis tamen ſerius, ocyus attulit neceſſitas. Noſtrum luctum Illuſtriſſimi coniugis par humanitas, & ea, quae ſemper fuit egregia in nos volun- tas conſola- tur.

PRO-

PROVINCIA

BELGIVM.

NVMERVS eorum, qui hoc biennio in Belgio verſati ſunt, è ſeptemdecim, octodecimue domiciliis collectus priore anno ad trecentos octoginta tres, poſteriore ad quadringentos, & duodeuiginti peruenit. Sed in ſingulorum domiciliorum numeris prodendis ſequar poſterioris anni rationem. Fuere igitur in Tornacenſi collegio, cui adiuncta eſt probationis domus, omnino quadraginta nouem: in Duacenſi triginta tres: ſex & quadraginta in Louanienſi: viginti nouem in Leodienſi: in Audomarenſi octo & triginta: in adiuncto ei Seminario Anglicano de noſtris praeſunt ſeptem: in collegio Antuerpiano ſeptem & viginti: duodeuiginti in Brugenſi: totidem in Gandauenſi: vno minus in Iprenſi: atque vno plures in Valencenenſi: viginti in Traiectenſi: ſeptemdecim in Cortracenſi: vnus & triginta in Inſularenſi: in Bruxelenſi Reſidentia, quo ſe recipiunt, qui ſequuntur caſtra, viginti ſex: in Reſidentia Montenſi vndecim: quinque in Luxemburgenſi: in Cameracenſi quatuor: tres in Hollandica verſantur Miſſione. E toto numero priore anno exceſſere decem: tirones acceſſere duodecim: poſteriore vita

functi quinque: vnus & viginti ad noſtrum numerum allecti.

COLLEGIVM TORNACENSE & adiuncta probationis domus.

PRima in Belgio, ſecundum Louanium Societati ſedes Tornaci fuit iam inde a B. P. Noſtri Ignatii regimine. Primum etiam collegiorum omnium a P. Iacobo Layne impetratum, quod aliquandiu fuit florentiſſimum. Verum iniuria temporum bellis vniuerſam rem Belgicam verſantibus, ab haereticis diſſipatum, ac difiectum, cum idonea fundatione careret, ne pacatis quidem rebus, & reddita tranquillitate, reſtitutum eſt. Rediere quidem noſtri tandem aliquando: priſtinaſq. repetiere ſedes: Sed probationis in ijs domum inſtituere. Dolebant vero Tornacenſes, cum tot circa ciuitates collegiis noſtrae Societatis laetarentur, ſe qui primi omnium collegio ſedem dediſſent, ſcholarum fructu deſtitutos. Quare ſerio eius rei cura ſuſcepta, aedes noſtrae domui vicinas, in quibus ſcholae multo ampliores, & ſpecioſiores, quam antea collocarentur, coemptas nobis attribuerunt: quae penſili coniunctae traiectu noſtrorum quoque inhabitationi commodum praebent domicilium, cum aula perampla. VII. igitur id. Octobris anni milleſimi quingenteſimi nonageſimi quincti S. Spiritus ope inuocata, ſcholae felici initio apertae, iuuentutem ingenuitate, & nobilitate ſpectabilem coegere. ex eo die tot annorum interuallo collegij nomen repetitum, Magiſtratus ciuitatis abunde omnia, magnificeq. ad ornatum, ſplendoremq. Gymnaſij ſuppeditat. Diuina Bonitas progreſſus in dies

dabit

dabit laetiores. Non caruit credo parte horum meritorum P. Franciſcus Enlart, cuius & in hac peregrinantis, & nunc in aeterna luce conſtituti preces magnam proſperitatis partem impetraſſe credendum eſt. Is enim priore anno vix dum quarto menſe Rectoris munere perfunctus, eſt nobis morte praereptus. acerbiſſimis calculi doloribus cruciabatur: fruſtraq. omni medicorum arte in eam curationem impenſa, ad extremum illud vnicum remedium permiſſu Praeſidum, deſcenſum eſt; vt per ſectionem concretus lapis extraheretur. erat magnitudine paene oui gallinacei, acutis tuberculis, ſeu radijs potius inſtar echini horridus: haerebat in ſumma veſica viſceribus infixus: vt ad caeteros cruciatus inciſionis & euulſionis accederent etiam tot exulcerationes, quot ſpinas e viſceribus aſpera illa durities ſecum euellebat. acerbiſſimum cruciatum ſaeua febris conſequuta triduo hominem extinxit. ita in illa verba: *Maria mater gratiae*, &, *Et hora mortis ſuſcipe*, animam Deo reddidit. Ceterum praeter vſitatam catechiſmi, & ſacramentorum frequentiam, aliqui ad catholicam fidem rediere: alij nutantes in fide confirmati.

In domo probationis tirones viginti quatuor numerati ſunt, quorum quatuor ſunt Sacerdotes, ſtudijs deſtinati duodeuiginti, domeſticis laboribus duo. Galli adoleſcentis, nobili loco nati eſt rebus aduerſis illuſtrata & aucta conſtantia. Is Muſſiponti noſtrorum numero aſcriptus erat. Parentes a Senatu Pariſienſi decretum impetrant, quo noſtri illum recipere prohibeantur. Tentauit Viridunum ſe conferre: quae ciuitas extra Pariſienſis Senatus iuriſdictionem eſt: & dum Tullo, quae illi fortaſſe patria eſt, Viridunum proficiſcitur, ex itinere a ſex equiti-

bus illum inſequutis interceptus Trecas retrahitur ad patrem, qui in ea vrbe Praefectum agebat. Adoleſcens, vt in praelio domeſticorum eſſet conſtantior, voto caſtitatis, & ingreſſu Societatis, ſumpta Euchariſtia ſe obſtringit. adhibentur omnes machinae ad eius animum labefactandum: minae, blandiciae: nil relinquitur intentatum: continenti ſeptem menſium praelio fruſtra oppugnatur. ac ne ille quidem obſiſtendo quidquam proficit: nihil enim ab oppugnatione deſiſtitur: irritiq. omnes adoleſcentis aperti conatus erant. Compreſſo igitur intra animum conſilio: ſimulat ſe manus dare, atque in parentum futurum poteſtate. Mittitur igitur Pariſios: ibi non ante deſtitit, quam opera Illuſtriſſimi ac Reuerendiſſimi Viridunenſis Electi, fugae accepto duce, commeatu inſtructus, multis ſuperatis periculis, in montes Hannoniae peruenit: inde a P. Prouinciali Tornacum ad tirocinium eſt miſſus.

COLLEGIVM DVACENSE.

DVaci priore anno migrauit e vita Sacerdos vnus; a caſtris, vbi vtiliter in Miſſione verſabatur, huc morbo implicitus, curationis cauſſa tranſmiſſus Eum ſequutus eſt e domeſticis adiutoribus ſpectatae virtutis, & probati admodum exempli frater alius. poſteriore anno Iacobus Boullius, vnus e gymnaſij magiſtris, pari virtute, & vitae exemplo conſpicuus. Et hic haeretici nonnulli ad Eccleſiae gremium traducti. De aliorum noſtrae conſuetudinis munerum vtilitate, etſi ea permagna eſt, & ſuppeditat multa ad ſcribendum; tamen, quoniam ex ſimilitudine intelliguntur, ſatietas vitatur. Illud tamen vnum non tacebo, etſi vſitatum. Ad ſpiritalium commentationum

tionum exercitationes Curator quidam animarum, & curatorum Decanus acceſſerunt; eius exemplum curatores aliquot ſequuti ſunt: tum e Benedictinorum familia Prior vnus, & ſcholarum aliquot alumni. Scholae numeroſam habent iuuentutem ſola Theologorum claſſis ſeptuaginta ſupra centum numerat. Philoſophorum trecentos quadraginta, inferiores ſexcentos octoginta, omnino mille ferme ducentorum numerum conficiunt. In ijs Illuſtris Marchio de Renty, alijq. plures nobiles, non minus expectatione, & indole, quam generis nobilitate praeclari. Duae ſunt in hoc gymnaſio ſodalitates, quarum prior B. Virgini dicata, ſodales habet plus trecentos: altera ſanctis omnibus caelitibus, numerat non minus octoginta: & numero reſpondet pietas. ſiquidem priore anno ex ijs vndecim, poſteriore duodecim ſeſe Societati noſtrae dedicarunt. ad Capuccinos item ſeſe contulere multi. Ex eorum numero Anglus adoleſcens, dum intentius in ſtudium incumbit, familiari ſtudioſorum morbo, rupta in pectore vena, magnam vim ſanguinis euomuit. is vnius è noſtris monitu, conſilium rei catholicae tuendae inter ſuos cum repetijſſet, conualuit: ſacriſq. initiatus, atque ad Sacerdotium promotus, in patriam magno ſtudio aduolauit.

COLLEGIVM LOVANIENSE.

Bona hoc biennio, Dei beneficio, cepit incrementa Louanienſe collegium: ſiquidem priore liberalitate Reuerendiſſimi Antuerpienſis Antiſtitis, aucto collegij cenſu, circa finem anni auctus eſt etiam numerus noſtrorum; vt a tricenario numero ad quadraginta tres aſcenderint. Ad binas Theologicas

latronum inuita, & neceſſaria clementia ſeruati ſumus.

PROSCRIPTIO DIVIONENSIS.

VIdebatur poſſe Diuionenſe periculum vitari, niſi rem totam quorundam praua conſilia perdidiſſent. Fatigati enim bello Diuionenſes, & aliarum vrbium deditione moti, ſtatuerunt & ipſi cum Rege, eiuſq. Praetore, qui magnam iam Burgundiae partem occupauerat, paciſci. Duae illae à ciuitate pacis conditiones edebantur. vt tota Diuionenſi ditione nullus eſſet locus haereſi tuendae; & vt Societatis Collegium nihil detrimenti pateretur. Et fuere qui ſi alterutra earum inducenda eſſet, priorem mallent, quam poſteriorem refutari. Et cum his condicionibus dedere ſe ciuitatem honeſtum eſſet, quorundam improbitate factum eſt; vt, ante quam legatio ad Regem mitteretur, aduenienti cum copijs Regio Praetori, Magiſtratus portas aperiret. Arx tamen aliquandiu ſe defendit. Bellum ergo erat inter arcem & vrbem: cum interim noſtri duodecim continentes dies nihil de conſuetis muneribus, nihil de quotidiana opera intermitterent. Et ſane magnum fuit, nos in tanto tumultu, tam conſtanter curſum exercitationum noſtrarum tenere potuiſſe: & in vrbe militum contubernijs occupata, cum armatorum plena eſſent omnia; neque ab ijs moleſtijs, incommodiſq. religioſae aliae familiae exciperentur, nos inter litterarias exercitationes perturbationibus omnibus liberos fuiſſe. Quod tamen Praetoris, & Magiſtratus prouidentia factum videtur. Octauo deinde a deditione die, Rex adueniens in vrbem, excipitur: nec nos a noſtris muneribus deſiſtimus. Multi e comita-

tu Regio amici nos inuiſunt. Non defuere tamen inimici; qui, vt nobis nocerent, malum ſibi, ſuiſq. liberis ſua manu, vt poſtea ſenſerunt, accerſerent. Ita quarto poſt Regis in vrbem ingreſſum die, Nomophylax, quem Regni Cancellarium appellant, P. Rectorem ad ſe accerſit; humaniter alloquitur, iubetq. caput operire. queritur ſe acerbae denunciationis eſſe oportere internuncium: ſed excuſat iniuncti ſibi a Rege muneris neceſſitatem. docet Regis eſſe voluntatem, vt vrbe noſtri cedant. Quae Pariſijs acta ſunt, commemorat: non videri ſibi Regem eſſe tutum, quandiu ijſdem menibus nobiſcum ſit. Res noſtras omnes nobis integras permitti: nihil inde Regem in fiſcum ſuum inferre, nihil cuiquam dono dare, etſi multi petant, decreuiſſe. proinde tantiſper, dum componuntur res, noſtra apud quoſcunque volumus, deponamus; vel de ijs noſtro arbitratu tranſigamus. Ad haec paucis Pater. Non debere, ſi quid in vllo criminis haeſiſſet, in omnes Societatis homines culpam transfundi: non magis quam Iudae proditionis in reliquos Apoſtolos. Quantopere noſtri labores vtiles Diuioni ſemper fuerint, non ipſam teſtari modo ciuitatem, ſed Burgundiam vniuerſam profiteri. Exilium nobis graue non eſſe, quibus nec propter innocentiam infame, nec ob vitae inſtituta calamitoſum, cum aeque nobis Indiam patriam eſſe, atque Galliam iampridem ſtatuerimus. dolere tamen noſtra opera nos ijs prodeſſe amplius non poſſe, quibus & omnia debemus, & ſumus in primis cariſſimi. Regem ipſum, poſtquam ad catholicam fidem ſe recepit, re ipſa cogniturum, nullos magis, quam noſtros homines ſibi addictos, ac fideles eſſe: quales nos & eſſe, & fuiſſe ſuperiores Chriſtianiſſimi Reges ſingulari ſua in nos beneuolentia declararunt. Sed

quando

quando haereticorum, & aduerſariorum calumnijs ita perſuaſum eſt multis, tutum eadem nobiſcum vrbe Regem eſſe non poſſe, libenter eam ſubibimus fortunam, quae tum Regem ipſum, tum reliquorum animos atrocis facinoris liberet ſuſpicione. Ab hoc ſermone digreſſum confeſtim ſe cum tota familia ad profectionem comparare coeperunt. Ciues interim, & magiſtratus nihil intentatum reliquerunt, vt tantam cladem (ſic enim vere appellabant) a ſua ciuitate auerterent. Plus quadringenti, & in ijs viri primarij praedes ſe pro nobis Regi profitebantur, & in hanc fidem ſuas fortunas omnes, vitamq. obligabant; & profeſſionis tabulae iam conſcribebantur, cum metu territi deſtiterunt; praeſertim cum ſe nihil profecturos animaduerterent. Poſtridie veritus Cancellarius, ne victus Rex vehementi ciuium contentione, de noſtro exilio legem antiquaret, Patrem accerſit: vrget quam primum vrbe cedant: excuſare Pater aeris alieni, aliaſq. difficultates; nec poſſe tam ſubito, tam multa expediri; alioqui ne pridie quidem, e noſtris vllum pernoctaturum in vrbe fuiſſe. Quaerit quantum ſpatium ſibi dari poſtulet; poſtulat noſter triduum: Regium praeterea diploma, Regium praeconem, & militum praeſidium; quo tuti eſſe poſſint in itinere, latrocinijs infeſtis locis omnibus: & vt per vrbes, eo quo aduenae ac viatores, tuti ab iniuria excipiantur. Et quoniam res anguſta domi nobis erat, petijt praeterea aliquam ad viaticum eleemoſinam: vix enim tantum pecuniae ſupererat, vt in ſingula capita ſinguli numi aurei impendi poſſent. Sed quia a Regis aberant aerario, ciuitatem iuſſit nobis aureos centum numerare. Sed neque tantula pecunia expediri mature potuit. Quare amicorum benignitate vtendum fuit. & multi pro ſe quiſque multa detulerunt.

runt. vt cum multorum liberalitati remiſerimus, plus tamen collegerimus, quam quantum a Cancellario dabatur. Reliqua benigne impetrata. Ceterum triduo illo, tantus fuit luctus ciuitatis; vt ipſos iam aduerſarios noſtros, ſui conſilij poeniteret, vel quod maerorem tantum ciuitatis aegre ferrent; vel quod ea calamitate, noſtram illuſtrari innocentiam, augeri gloriam; noſq. tanta eſſe gratia, non apud ciuitatem modo, ſed etiam Burgundiam vniuerſam, aequo pati animo non poſſent. Sed quam ferax ſuſpicionum, prauorumq. conſiliorum eſt maleuolentia. Cum in digreſſu ab amicis, noſtrum aliqui, admota manu pectori, ſinceram teſtarentur amicitiam; fuere qui noſtros eo facto indicare voluiſſe interpretarentur, qua parte corporis Rex petendus eſſet. Aduenerat iam profectioni dicta dies: is fuit prid. idus Iunias; cum prima luce noſtri, peractis ſacrificijs, ad iter ſeparabant, ſummus ciuitatis Magiſtratus ad nos venit: negat illo die eſſe diſcedendum; quod & caelum eſſet fedum pluuijs; nec dum qui praeſidio nobis eſſent equites conueniſſent, quos ex aliquot diſtantibus locis euocaſſent. Sed verior illa fuiſſe cauſſa videtur: quod vici omnes ciuitatis; qua noſtris eſſet tranſeundum, maeſtiſſimis amicis, noſtrum diſceſſum miſerantibus, referti eſſent. & inter eos è noſtris aduerſarijs, vt noſtro malo inſultarent, non pauci conſpecti eſſent: ex quo periculum ab aliqua ſeditione; vel turba populari timebatur. Ergo idibus Iun. lacrymis proſequente ciuitate, diſceſſum eſt: eoq. vultu, & animi conſtantia vrbem amiciſſimam, ſedeſq. cariſſimas noſtri reliquerunt, quo patriam quiſque ſuam, paternam domum, parentes, & propinquos confectos olim lacrymis reliquerant. Aſſona opidum eſt ad Ararim. huc cum venere, omnium infeſtis animis ex-

cidiun-

rum. Neque irritam fecit numen proteſtationem. Nam cum Regem hac de re eſſet aditurus, Diuina iuſtitia hominem iuriſiurandi fide, repentina morte liberauit. Nec defuere tamen nobis, quae Dei bonitas eſt, humana etiam praeſidia. Senatus Gratianopolitanus Pariſienſis, & Bliterenſis Senatus decreta antiquauit. quin etiam Lugdunum de noſtris Turnone retinendis ad Regem certos homines legauit. Iuuere quoque noſtram cauſſam Turnone habita Viuarienſium, & Delphinatium comitia. Gens enim vtraque, noſtrae conſcia innocentiae, ſerio admodum noſtrum ſuſcepit patrocinium. ſed omnium maxime ſua auctoritate, & potentia cauſſam obtinuit ipſe Comes Turnonius. Is certum hominem Bliteras allegauit: qui Senatum ab ea mente deterreret: & ſi qua tentaretur vis, ſtrenue ad eam repellendam ſe accinxerat. ita inter tot perturbationum fluctus, & bellorum ſtrepitus ſecuri, nihil de quotidianis muneribus, nihil de ſolemni exercitatione eſt deminutum: ita vt magiſterij titulos, facto doctrinae periculo, Philoſophiae candidati, quo maxime tempore omnia peſſundatum iri iudicabantur, feliciter ſuſceperint. Non tamen omnis prorſus calamitatis fuit expers hoc collegium. Nam haud ita multo poſt, quam noſtri Lugdunenſes hac Auenionem iter habuerunt Illuſtriſſima femina Magdalena Rupiſucaldina nobiliſſima Turnonij Comitis coniux, magno huius Collegij damno, & luctu ciuitatis, acerba omnibus morte praerepta eſt. Creditur non magis morbi grauitate, quam moerore ex tot noſtrorum proſcriptionibus extinctam eſſe; cum praeſertim in hoc quoque collegium ea procella immineret; nec ſatis liquido adhuc appareret, quis eſſet exitus futurus. Sed ea minus dolenda, quae quamuis incommoda,

incul-

ineuitabilis tamen ſerius, ocyus attulit neceſſitas. Noſtrum luctum Illuſtriſſimi coniugis par humanitas, & ea, quae ſemper fuit egregia in nos volun-tas conſola-tur.

PROVINCIA

BELGIVM.

NVMERVS eorum, qui hoc biennio in Belgio verſati ſunt, è ſeptemdecim, octodecimue domiciliis collectus priore anno ad trecentos octoginta tres, poſteriore ad quadringentos, & duodeuiginti peruenit. Sed in ſingulorum domiciliorum numeris prodendis ſequar poſterioris anni rationem. Fuere igitur in Tornacenſi collegio, cui adiuncta eſt probationis domus, omnino quadraginta nouem: in Duacenſi triginta tres: ſex & quadraginta in Louanienſi: viginti nouem in Leodienſi: in Audomarenſi octo & triginta: in adiuncto ei Seminario Anglicano de noſtris praeſunt ſeptem: in collegio Antuerpiano ſeptem & viginti: duodeuiginti in Brugenſi: totidem in Gandauenſi: vno minus in Iprenſi: atque vno plures in Valencenenſi: viginti in Traiectenſi: ſeptemdecim in Cortracenſi: vnus & triginta in Inſularenſi: in Bruxelenſi Reſidentia, quo ſe recipiunt, qui ſequuntur caſtra, viginti ſex: in Reſidentia Montenſi vndecim: quinque in Luxemburgenſi: in Cameracenſi quatuor: tres in Hollandica verſantur Miſſione. E toto numero priore anno exceſſere decem: tirones acceſſere duodecim: poſteriore vita

functi

functi quinque: vnus & viginti ad noſtrum numerum allecti.

COLLEGIVM TORNACENSE & adiuncta probationis domus.

PRima in Belgio, ſecundum Louanium Societati ſedes Tornaci fuit iam inde a B. P. Noſtri Ignatii regimine. Primum etiam collegiorum omnium a P. Iacobo Layne impetratum, quod aliquandiu fuit florentiſſimum. Verum iniuria temporum bellis vniuerſam rem Belgicam verſantibus, ab haereticis diſſipatum, ac diſiectum, cum idonea fundatione careret, ne pacatis quidem rebus, & reddita tranquillitate, reſtitutum eſt. Rediere quidem noſtri tandem aliquando: priſtinaſq. repetiere ſedes: Sed probationis in ijs domum inſtituere. Dolebant vero Tornacenſes, cum tot circa ciuitates collegijs noſtrae Societatis laetarentur, ſe qui primi omnium collegio ſedem dediſſent, ſcholarum fructu deſtitutos. Quare ſerio eius rei cura ſuſcepta, aedes noſtrae domui vicinas, in quibus ſcholae multo ampliores, & ſpecioſiores, quam antea collocarentur, coemptas nobis attribuerunt: quae penſili coniunctae traiectu noſtrorum quoque inhabitationi commodum praebent domicilium, cum aula perampla. VII. igitur id. Octobris anni milleſimi quingenteſimi nonageſimi quincti S. Spiritus ope inuocata, ſcholae felici initio apertae, iuuentutem ingenuitate, & nobilitate ſpectabilem coegere. ex eo die tot annorum interuallo collegij nomen repetitum, Magiſtratus ciuitatis abunde omnia, magnificeq. ad ornatum, ſplendoremq. Gymnaſij ſuppeditat, Diuina Bonitas progreſſus in dies dabit

dabit laetiores. Non caruit credo parte horum meritorum P. Franciſcus Enlart, cuius & in hac peregrinantis, & nunc in aeterna luce conſtituti preces magnam proſperitatis partem impetraſſe credendum eſt. Is enim priore anno vix dum quarto menſe Rectoris munere perfunctus, eſt nobis morte praereptus. acerbiſſimis calculi doloribus cruciabatur: fruſtraq. omni medicorum arte in eam curationem impenſa, ad extremum illud vnicum remedium permiſſu Praeſidum, deſcenſum eſt; vt per ſectionem concretus lapis extraheretur. erat magnitudine paene oui gallinacei, acutis tuberculis, ſeu radijs potius inſtar echini horridus: haerebat in ſumma veſica viſceribus infixus: vt ad caeteros cruciatus inciſionis & euulſionis accederent etiam tot exulcerationes, quot ſpinas e viſceribus aſpera illa durities ſecum euellebat. acerbiſſimum cruciatum ſaeua febris conſequuta triduo hominem extinxit. ita in illa verba: *Maria mater gratiae*, &, *Et hora mortis ſuſcipe*, animam Deo reddidit. Ceterum praeter vſitatam catechiſmi, & ſacramentorum frequentiam, aliqui ad catholicam fidem rediere: alij nutantes in fide confirmati.

In domo probationis tirones viginti quatuor numerati ſunt, quorum quatuor ſunt Sacerdotes, ſtudijs deſtinati duodeuiginti, domeſticis laboribus duo. Galli adoleſcentis, nobili loco nati eſt rebus aduerſis illuſtrata & aucta conſtantia. Is Muſſiponti noſtrorum numero aſcriptus erat. Parentes a Senatu Pariſienſi decretum impetrant, quo noſtri illum recipere prohibeantur. Tentauit Viridunum ſe conferre: quae ciuitas extra Pariſienſis Senatus iuriſdictionem eſt: & dum Tullo, quae illi fortaſſe patria eſt, Viridunum proficiſcitur, ex itinere a ſex equiti-

bus illum inſequutis interceptus Trecas retrahitur ad patrem, qui in ea vrbe Praefectum agebat. Adoleſcens, vt in praelio domeſtico tum eſſet conſtantior, voto caſtitatis, & ingreſſu Societatis, ſumpta Euchariſtia ſe obſtringit. adhibentur omnes machinae ad eius animum labefactandum: minae, blandiciae: nil relinquitur intentatum; continenti ſeptem menſium praelio fruſtra oppugnatur. ac ne ille quidem obſiſtendo quidquam proficit: nihil enim ab oppugnatione deſiſtitur: irritiq. omnes adoleſcentis aperti conatus erant. Compreſſo igitur intra animum conſilio: ſimulat ſe manus dare, atque in parentum futurum poteſtate. Mittitur igitur Pariſios: ibi non ante deſtitit, quam opera Illuſtriſſimi ac Reuerendiſſimi Viridunenſis Electi, fugae accepto duce, commeatu inſtructus, multis ſuperatis periculis, in montes Hannoniae peruenit: inde a P. Prouinciali Tornacum ad tirocinium eſt miſſus.

COLLEGIVM DVACENSE.

Dvaci priore anno migrauit e vita Sacerdos vnus; a caſtris, vbi vtiliter in Miſſione verſabatur, huc morbo implicitus, curationis cauſſa tranſmiſſus Eum ſequutus eſt e domeſticis adiutoribus ſpectatae virtutis, & probati admodum exempli frater alius. poſteriore anno Iacobus Boullius, vnus e gymnaſij magiſtris, pari virtute, & vitae exemplo conſpicuus. Et hic haeretici nonnulli ad Eccleſiae gremium traducti. De aliorum noſtrae conſuetudinis munerum vtilitate, etſi ea permagna eſt, & ſuppeditat multa ad ſcribendum; tamen, quoniam ex ſimilitudine intelliguntur, ſatietas vitatur. Illud tamen vnum non tacebo, etſi vſitatum. Ad ſpiritalium commenta-

tionum exercitationes Curator quidam animarum, & curatorum Decanus acceſſerunt; eius exemplum curatores aliquot ſequuti ſunt: tum e Benedictinorum familia Prior vnus, & ſcholarum aliquot alumni. Scholae numeroſam habent iuuentutem ſola Theologorum claſſis ſeptuaginta ſupra centum numerat. Philoſophorum trecentos quadraginta; inferiores ſexcentos octoginta, omnino mille ferme ducentorum numerum conficiunt. In ijs Illuſtris Marchio de Renty, alijq. plures nobiles, non minus expectatione, & indole, quam generis nobilitate praeclari. Duae ſunt in hoc gymnaſio ſodalitates, quarum prior B. Virgini dicata, ſodales habet plus trecentos: altera ſanctis omnibus caelitibus, numerat non minus octoginta: & numero reſpondet pietas. ſiquidem priore anno ex ijs vndecim; poſteriore duodecim ſeſe Societati noſtrae dedicarunt. ad Capuccinos item ſeſe contulere multi. Ex eorum numero Anglus adoleſcens, dum intentius in ſtudium incumbit, familiari ſtudioſorum morbo, rupta in pectore vena, magnam vim ſanguinis euomuit. is vnius è noſtris monitu, conſilium rei catholicae tuendae inter ſuos cum repetijſſet, conualuit: ſacriſq. initiatus, atque ad Sacerdotium promotus, in patriam magno ſtudio aduolauit.

COLLEGIVM LOVANIENSE.

Bona hoc biennio, Dei beneficio, cepit incrementa Louanienſe collegium: ſiquidem priore liberalitate Reuerendiſſimi Antuerpienſis Antiſtitis, aucto collegij cenſu, circa finem anni auctus eſt etiam numerus noſtrorum; vt a tricenario numero ad quadraginta tres aſcenderint. Ad binas Theologicas

ſcholas, tertia acceſſit ſacrorum librorum explanatio: tanta frequentia celebratur, vt eam ſcholae laxitas vix capiat. priuata quoque ſchola intra domeſticos parietes noſtri Hebraicam grammaticam docentur; quae ſequente anno ſchola foras educta, cum externis quoque in publico gymnaſio communicata eſt. Poſteriore anno Fundatorem habuit collegium eundem Antuerpienſem Epiſcopum Læuinium Torrentium, noſtri ordinis amantiſſimum, virum non minus doctrinae fama inclytum, quam honoris dignitate, & auctoritate ſuſpiciendum: vt praeter vtilitatem, magnum etiam momentum addat ad Societatis exiſtimationem, ampliſſimi viri de nobis, doctrinaq. noſtra iudicium. Habuit in votis, praeter Theologicas, philoſophicas quoque ſcholas, hic noſtro more explicari, quibus eodem anno iv. non. Octobr. initium factum eſt, bene magna frequentia. Sed non ei licuit huius laetitiae fructum viuo percepiſſe. is enim Aprili menſe exeunte vixerat. Rudimentis ad diuinas commentationes inſtituti multi ſunt, tum religioſi, tum Illuſtres viri. in quibus Comes quidam Scotus, Regij ſanguinis, magnam ſe ad Chriſtiano viro dignam vitam traducendam percepiſſe vtilitatem profitetur. Tres adhuc habuimus in vrbe hac ſodalitates. primam B. Virgini dicatam; de qua nullis prope ſuperiorum annorum litteris ſcriptum non eſt: illud his literis addendum: praeter latinas hortationes, quae Dominicis diebus, ab vno e noſtris habentur, ſodales ipſos feſtis diebus ſanctæ Matris, mutua ſeſe oratione hortari ſolitos: quod egregie aliquando praeſtitit publicae Academiae Rector, vnus e conſcriptis, vt interim omittam plures ex ijs, qui diuerſos religionum ordines ſequuti ſunt. Alteram, in quam ciues aetate militari ad vrbis prae-

ſidium, & expellendas haereſes referuntur: de qua ab anno xc. quotannis eſt perſcriptum. ea nunc a S. Sede Apoſtolica aucta, ſacris indulgentijs ſpem ſui magnam facit. Tertiam inuocatione S.Petri inſignitam. haec negotium promouendi catechiſmi ſuſcepit, & viros, matronaſq. complectitur. & de matribus quidem accurate ſcriptum eſt proximis litteris anni xciij. viri porro ita per vrbem diſtributi rem vrgent, vt nullum paene templum fructu careat tam ſalutaris inſtitutionis. His tribus addita quarta in patrocinium ſe dedit omnium Sanctorum. in hanc ſelectiſſimi tantum admittuntur; & diu, multumq. in primo B. Virginis Sodalicio probati. hi diligentiorem, ac magis peculiarem Dei cultum profitentur. illudq. in primis ſtudioſe curant, vt quam religioſiſſime leges quaſque, vel minimas primi ſodalicij obſeruent.

COLLEGIVM LEODIENSE.

LEodij anabaptiſtae duo: Haeretici aliquot, & a fide apoſtatae ad Eccleſiae gremium ſe receperе. Sed poſteriore anno, Huenſi arce proxima Leodio proditione capta ab haereticis, in magna rerum perturbatione, tum ditio tota tum vicina vrbs Leodium verſabatur; auctuſq. noſtris labor eſt, tum concionibus (nam id forte per Quadrageſimam contigerat) tum confeſſionibus, hortationibus, priuatiſq. colloquijs ciuium animis ad ſpem in diuina ope erigendis. Quadragenarum horarum in ſingulas hebdomadas in noſtro templo, indicta publice ſupplicatio, ſuper ceteris temporis laboribus, nos bene ſollicitos, occupatoſq. habuit. Sed Deo grates concionum, ſupplicationum, ceterorumq. laborum fru-

ctus conſtitit. Sereniſſimus enim Princeps, magnis opibus rem aggreſſus, arce ex hoſte recepta, incommoda omnia, periculaq. diſcuſſit. Reddita tranquillitate, Princeps de commodis Societatis cogitare coepit. Leodienſe collegium, qua parte Moſa flumine alluitur, a media vrbis parte ita dirimitur, vt non niſi nauigio, aut longo moleſtoq. ambitu viarum. inde ad nos adiri poſſit, quorum vtrum ſit incommodius, tum diſcipulis ad gymnaſium, tum reliquis ciuibus ad noſtrum templum euntibus, non facile quis dixerit. Opus aggreſſus eſt Princeps ſua dignum maieſtate, ab vlteriore vrbis parte recta noſtrum ad Collegium ponte iuncto flumine, iter continuare conſtituit, cuius in fundamenta primus ad ripam collegio proximam, ab ipſo Principe iactus eſt lapis. Opus tanto Principis, ciuiumq. ſtudio, ac tanta Praefectorum, fabrorumq. contentione ſuſceptum; continuatumq. eſt; vt erectis pilis, iactiſq. fornicibus, pons centum ſexaginta pedes longus, ſexdecim latus, ſtratus iam ſit, & ante hiemem ſpes ſit vſui eſſe poſſe, cum prid. id. Iunias initium iaciendis fundamentis factum ſit. Leuata eſt eiuſdem Principis, & Conſulum benignitate collegij inopia, hoc anno quinque florenorum millibus dono datis. & nunc de collegij etiam fundatione cogitationem ſuſcepit. Proximam quoque aream collegio Conſules lapidibus ſternendam curarunt. Sacellum, quo templum iam pridem auctum erat, pia canonici liberalitare poſteriore anno perfectum eſt, & ad noſtros vſus accommodatum. Auctus eſt templi apparatus, piorum amicorum benignitate. Nam vrbis Antiſtes Praepoſitus, Conſules ciuitatis, & Eccleſiarum Decani ſinguli ſingulas feneſtras ronouandas, ornandaſq. ſuſceperunt. Sacra quoque ſupellex, eadem liberalitate aucta eſt.

Exſti-

Exſtitit & illud erga nos beneuolentiae ſimul, & iudicij argumentum non obſcurum. Primaria cathedralis Eccleſiae concio noſtris demandata eſt. & qui eo munere nunc fungitur, a magna populi frequentia, gratis animis auditur: cum tamen prior altera noſtra ad S. Dioniſij non minore frequentia celebretur. Chriſtiana doctrina, ſeptem diuerſis locis a nobis explicatur. cuius fructum vt augeret Princeps publice edixit, vt Parochi, patres, matreſq. familias, liberos, ſeruos, ancillas, omneſq. ſuae curae commiſſos, ad conuentus illos mittant. Eſt etiam extremo ſupplicio damnatis multo cumfructu opera praeſtita: ſed in duobus praecipue quanuis diuerſo exitu, ſtrenue tamen laboratum eſt. Erat vtrique dicta perduellio, & vterque eius criminis damnatus: poena irrogata, reſti vt ſuſpenderentur. Alter, facta confeſſione peccatorum, ita ſe compoſuit ad pietatem: vt multa animi vera confecti paenitudine documenta daret, ac dum duceretur ad ſupplicium, ab obuia multitudine, & miſerationem, & multa Miſſae ſacrificia preceſq. impetraret. De altero, nullum eſt operae pretium referre, niſi vt conſtantis caritatis & pertinacis in iuuandis tali tempore miſeris perſeuerantiae exemplum alijs prodatur. nam licet omnis incaſſum effuſa ſit opera, nihil tamen eſt omiſſum ad veſanum hominem, ad extremum vſque ſpiritum iuuandum. Deerrauerat ille a fide, ita vt, cuius eſſet ſectae, ne ipſe quidem ſciret: tantum ſe Chriſti diſcipulum ferebat. Compellatus de remedio ſaluandi animi, veram religionem eludebat: conuictus falſi dogmatis, noſtrum Sacerdotem doctiorem eſſe reſpondebat, quam vt eius argumentis a ſe non aeque docto reſponderi poſſet monitus, vt fidem haberet doctiori, ludibundus in cantus erumpebat. Nihil

eo, &

eo,& die poſtero non tentatum eſt: nihil ad animum deſcendit. Cum e carcere ad patibulum eſſet educendus, praemonuit ſe itinere toto, quaſi per laſciuiam cantillaturum. proinde data eſt opera, vt illi os obſtrueretur. ita contumax eius licentia retuſa. Vbi ventum ad patibulum, noſter nihil reliqui fecit ad omnem curam, ſollicitudinemq. cohortationibus, precibus, flexis etiam iterum & tertio genibus, contumacem proteruiam flectere contendit, mirante tantum ſtudium, contentionemq. ciuitate. Conſcendit tandem, & ipſe poſt reum ſcalas. Inde facto ſigno crucis, breuem ad populum ſermonem habet, ſi forte ea res hominis ipſum mortis limen intrantis, obduratum emolliret animum. Silentio audiere omnes; detecto capite. Noſter Deum teſtatus, & eorum Patronum S. Lambertum, nihil ſe operae induſtriaeq. in reo ad Deum traducendo, omiſiſſe. ſed quod ab illo non potuit, ab ipſis velle ſe verae fidei exprimere confeſſionem. Rogat igitur multitudinem: an veram eſſe fidem credant, quam ſancta catholica Ecclesia Romana praedicat? vna voce aſſenſere omnes: & An in illa viuere, moriq. certi ſint? cumq. hic quoque acclamaſſent, conuerſus ad reum, ſi forte tanto hominum conſenſu aliquid profectum eſſet: ſilice durior apparuit. tum a populo in eum omnia conuiciorum genera coniecta; poſtulatumq. vt admotis flammis, viuus cremaretur; in eoq. magna contentione perſeueratum, quoad eſt miſer ille, elidendis faucibus, e ſcalis deturbatus. Expreſſit, ſi nihil aliud dura obſtinatio ab homine alienae ſalutis ſtudioſo peſeuerantem in diuino opere conſtantiam, quae vel exemplo, alio duntaxat tempore, alijs prodeſſe poſſit.

Scholae viginti circiter adoleſcentes diuerſis religionum familijs dedere. Excurſum in prouinciam

Duca-

Ducatus Limburgici, Praefecto & Bruxelenſi aula poſtulantibus. & paucis menſibus, quibus Sacerdos cum comite ibi verſatus eſt, multis obitis populis, ingens auxilium allatum imperitis, & agreſtibus, & non nihil haereticorum vicinitate deprauatis. Non eſt Illuſtris viri Paulli de Stoor memoria praetereunda; qui quondam in aula, floruerat; poſt, vt ſunt humanae viciſſitudines, & rerum conuerſiones, fortunae victus iniurijs, in ſua ſe recipiens, quandiu vixit, ſibi vixit. is quamuis ante non ita multum noſtra conſuetudine vſus eſſet; in hoc tamen rerum ſtatu, ita Societatis opera illi non defuit; vt diceret, florentibus rebus ſuis, multos ſibi amicos preſto fuiſſe: aduerſis, ſolos Societatis homines conſtantes ſe experiri, & beneuolos. Ita noſtrorum conſuetudine, longe ad ſtudium pietatis progreſſus erat: noſtros ita complexus, vt illis ſe ſuaq; omnia committeret. Adhuc viuens, mille florenorum cenſum annuum collegio attribuit, poſt coniugis obitum percipiendum. Morti proximus, excluſis alijs, vnum ſibi P. Rectorem adeſſe voluit. Teſtamento nobis bibliothecam ſuam reliquit: & argentea vaſa nonnulla, auro admiſto affabre elaborata. ex ijs duo ad lumina coram Sacroſancta Euchariſtia accommodata; Tertium pretioſius ſolennioribus diebus, Euchariſtiae aſſeruandae deſtinatum eſt.

COLLEGIVM AVDOMARENSE, & Seminarium Anglicanum.

Audomari duo vita functi priore anno alter, poſteriore P. Ioannes Lanoy profeſſus quatuor votorum: vir incredibili animi lenitate, quem nemo vidit

vidit vnquam iratum: ad opus vero impiger, ac ſtrenuus, & magna caritate praeditus. Haeretici nonnulli ad catholicae gremium Eccleſiae recepti, Audomari, tum Maruillae, vbi duo de noſtris habuere conciones. Ad gymnaſium binae diebus ſingulis de conſcientiae iure ſcholae acceſſerunt. eae idoneo ſatis auditorum numero tum noſtrorum, tum externorum frequentantur.

De Anglicano Seminario, Regis Hiſpani munificentia Audomari excitato, deq. adoleſcentium indole ſcriptum eſt proximis litteris, id hoc biennio magna accepit incrementa. verſantur in eo e noſtris ſeptem Sacerdotes, Scholaſtici duo cum vno adiutore. Alumnorum numerus priore anno ad triginta tres peruenit: poſteriore plus minus excreuit ad quinquaginta; plerique honeſto loco nati, quorum parentes ob fidem catholicam aut carcere tenentur; aut exſilium bonorumue proſcriptionem patiuntur. adoleſcentes ipſi, etſi tenera adhuc aetate, egregia tamen indole, & maturo ingenio eſſe noſcuntur. primum in litteris ſuos anteeunt aequales. deinde, quo conſilio huc miſſi ſunt, aſſidue animo voluntant. De martyrio, deq. laboribus, ac difficultatibus, quibus in Anglia catholici premuntur, libenter audiunt; & ſe ad illa ſubeunda animant. Et ſane ſuae conſtantiae non obſcurum ſpecimen dedere. Sex eorum mittebantur in Hiſpaniam, itineris duce Sacerdote vno e Societate. qui a piratis capti, in Angliam abducti, neque minis, neque blanditijs à catholica fide auerti potuere. Vnus tantum ex illis natu minimus, aetatis mollitudine ſuccubuit; ceteri conſtantes perſtitere. nullus tamen Sacerdotem noſtrum, qui ſe ferebat mercatorem Italum, prodidit. quo factum eſt, vt breui liber mitteretur. Adoleſcentes in domo Pſeudoarchie-

chiepiſcopi Cantuarienſis ſeruabantur. propria menſa, quae illi legitimis cibis parabatur, vtebantur; palam legitimam precationem praemittebant, & gratiarum actionem ex Eccleſiaſtica praeſcriptione, ſubijciebant: ſigno crucis ſe muniebant; omniaq. catholici hominis ſigna conſtanti animo edebant. Duo ex ijs fuga elapſi, iterum cogitant Hiſpaniam. Catholici interim clam eorum, qui relicti ſunt ſermone de inſtitutione, & vitae ratione huius ſeminarij edocti, egregie animati ſunt, ad ſuos liberos huc tranſmittendos. hinc factum eſt, vt breui eorum numerus ad eum, quem dixi, terminum peruenerit. Rem non omittam magnae in adoleſcentulis indicium conſtantiae. Qui in Hiſpaniam mittebantur, admoniti de itinere, mirum dictu, quam generoſo animo omnia reliquerint, pretioſas veſtes, libros, inſtrumenta muſicà, quibus antea aſſueuerant, amicos, ac familiares, cum quibus antea coniunctiſſime vixerant. ita ſe liberos omni humanarum rerum ſtudio oſtenderunt, vt ſi diu religioſam vitam profeſſi eſſent. Quin etiam e portu dum opportunitatem nauigandi operiuntur, miſſis litteris ad collegium erratorum veniam a patribus petierunt; gratiaſq. egerunt de tam ſtudioſa inſtitutione, & pia in ſuam vtilitatem impenſa cura. Ex ijs Sacerdotibus, qui collegio praeſunt, vnus, Ipras euocatus praedonem Anglum a catholicis exceptum, & morti addictum ad catholicam fidem reuocauit.

COLLEGIVM ANTVERPIENSE.

ANtuerpiae biennio toto haeretici ſexaginta piorum cetui ſunt agregati. Septem perinde affecti, vt ſi nullum numen, nullam religionem eſſe crede-

crederent, in uiam reuocati: ſex ne fidem deſererent, retenti. Prauorum dogmatum libri plurimi exuſti. Quinque priore anno, ſex poſteriore in carcere, ante quam extremo ſupplicio afficerentur, deteſtata haereſi, & peccata rite confeſſi, non indigna catholico homine pietate eam mortem ſubiere. Et in vno quidem certa diuinae praedeſtinationis argumenta perſpecta. Erat hic genere iuſta & ingenio nobilis: ſed Lutheri inſtitutis vitam egerat. Ad eum confirmandum deſtinatus Sacerdos, per id tempus rebus alijs occupatus, munus illud obire non potuit. Eius loco miſſus alius reum obſtinatum, genus & patriam occultantem, & ciuem ſuum, & quondam condiſcipulum agnouit. Is tamen, an vt ſe excuſaret, an vt piarum hortationum moleſtiam auerteret, ſuae perfidiae cauſſam illam praetendebat; quod nullam aliam religionem doctus eſſet; proinde nec ſcire ſe quam aliam ſequatur. ſed haec quoque, illo mendacij conuicto, fallacia detecta eſt. vna enim ſecum, illi obiecit pater, catholicae fidei rudimentis olim adoleſcentem eadem ſchola fuiſſe inſtitutum. Cum tot certis ſignis teneretur, dedit tandem manus; &, mora tantiſper impetrata, ſe ad mortem in catholica fide oppetendam comparauit: qui niſi hac ratione agnitus, in ſua obcaecatus peruicacia perijſſet. Videtur diuina Bonitas pati noluiſſe ouem ſuam e ſuis ſibi manibus auelli. In eodem carcere tres alij ab atheiſmo potius, quam haereſi abducti. Duo quidem non haeretici, ſed maleficij damnati totius vitae confeſſionem vni e noſtris explicarunt. alteri quoque eorum impetrata venia, & hic non ita multo ante furtum intempeſta nocte dum facere tentat noſtro in collegio, fratrem obſiſtentem nouem vulneribus ſauciauerat. Reſtitutiones aliquot centenum, trecentenum, &

mille-

millenum florenorum procuratae.

Eſt hoc collegium multis ſacris reliquijs inſtructum. ad eas poſteriore anno maximum acceſſit ornamentum, caput S. Guilielmi Ducis Aquitaniae, odio primum, poſtmodum familiaritate S. Bernardi, eximiaq. poſtremo vitae ſanctitate clariſſimi. Venit igitur hoc anno in noſtram poſſeſſionem illa via. Seruabatur ante Marcodurae metropoli Ducatus Iuliacenſis in Monaſterio heremitarum ipſius ſancti Guilielmi, quod proxime vrbis menibus ſitum erat. Anno autem milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo, expugnata a Carolo V. Auguſto Marcodura, Monaſterium funditus ſublatum eſt: Religioſi disiecti. illi in diſceſſu ſacras reliquias ita inter ſe partiti ſunt; vt S. Guilielmi caput Priori obtigerit. Is aliquandiu incertus, quem locum ſibi, ſacroq. capiti ſedem deligeret, anno demum eiuſdem ſaeculi ſeptuageſimo tertio Arnoldo Cools e Carmelitana familia viro religioſo libera & publica donatione conceſſit. Hic Antuerpiam cum venerabili cranio commigrauit. occupata poſtmodum ab haereticis Antuerpia, Carmelitae domeſticum inſtrumentum, vnaq. ſacrum caput, ligno incluſum in manus hoſtium deuenit. Hoſtes id auctioni ſubiecere. Duo auctioni praeerant, alter catholicus, alter haereticus; inſtabant milites, vt venderetur, conniuente catholico, ac permittente. cumq. licitatores haud dubie per ludum, ac laſciuiam ingentia pretia, & maiora in ſingulas profeſſiones quam vt pendi poſſent, pollicerentur, haereticus auctionator, ſeu noua tactus pietate, ſeu militum laſciuia offenſus, ſed, vt vero ſimilius puto, occulto interiore motu diuinitus immiſſo, venerabile caput eorum ludibrio ſubtraxit; domiq. ſuae, ſed non ea, qua par fuit, dignitate aſſeruauit. quod illi ma-

gno

gno ſtetit nam eius vxorem primum; mox filiam, totam denique familiam pertinax morbus afflixit. quibus ille malis territus, ſocium monet catholicum, vt caput illius mortui (ſic enim irreuerenter appellabat) ſibi ex aedibus efferret: alioqui ſe pedibus, calcibuſq. foras deuoluturum. totam enim ſibi familiam funeſtaſſe. adiecit etiam nocturnam eius vmbram terroribus omnia complere. Ita ab haeretico tranſijt ad catholicos: & apud catholicos quali quali religione aſſeruatum ad annum vſque octogeſimum ſextum. Eo anno vrbe a catholicis recepta, & religione reuocata, ſacrum illud pignus noſtro collegio oblatum: ibiq. depoſitum tantiſper dum hoc anno Pontificis Maximi decreto nobis perpetuo iure conceſſum eſt: addita etiam Pontificia indulgentia plenaria ijs, qui Dominico die ipſius S. Guilielmi feſtum ſequente precabundi noſtram aedem inuiſerint. Ad ſacram ſupellectilem paruum pegma acceſſit ad Euchariſtiam populo proponendam, ad eius ſimilitudinem, quod Romae habetur in domo profeſſorum. Baſi pedali dextera laeuaq. angeli inſiſtunt manibus orbem tenentes, qui ſolis inſtar circunquaque radios emittit. quo criſtallo lucidiſsima ſacra hoſtia incluſa elucet. orbis ipſe vna cum radijs varijs ornatur vnionibus. totum pegma argenteum inauratum mille ſtat florenis. Senatus gratam ſibi eſſe Societatis operam nouis quotidie beneuolentiae argumentis declarat. nam, & rei domeſticae difficultatem expediuit, & ſcholis adhuc amplificandis locum laxiorem, pretio perſoluto nobis aſſignauit.

MIS-

MISSIO HOLLANDICA.

AD hoc Collegium pertinet Hollandica Miſſio. Pergunt tres ſacerdotes inter multas inſidias, ac difficultates baptiſmo alijſq. ſacramentis patriã Indiam excolere; Catholica religione alienos in-formare, Orthodoxos confirmare; vrbes populoſq. ac regionem omnem peragrare: & cum in vna ciuitate inſidijs appetuntur, fugiunt Chriſti præcepto in ciuitatem alteram, quam ad rem ipſos ſæpe hæreticos habent periculi nuncios, & monitores.

Hæc vniuerſe illorum litteris cognita ſunt: illa præpoſtero ordine, quia ſic inter feſtinandum commodum fuit, ſubijciemus, quæ priore prioris anni ſemeſtre ipſorum litteræ pertulerunt. Per Quadrageſimam quotidie binis, terniſue in locis, intra priuatorum ædes, ſermones de rebus pijs ad clandeſtina conuenticula habuere. conueniebant autem rari, ne frequentia proderentur, quindeni minimum, non plus viceni. poſt ſermonem ſinguli confitebantur: poſteroq. die, alio in loco, periculi vitandi cauſſa, ad ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium, ſacramq. ſynaxim conueniebant: inde ſeni, ſepteniq. quotidie infantes, & ſæpe etiam adultos baptizabant. matrimonia ritu hæretico contracta, ad ſacram canonum formam reuocabant. & adhuc confeſſionum generalium ingentem numerum exceperant. Euchariſtiæ ſacramentum plus tribus hominũ millibus contulerant. Ab hæreſi ad Eccleſiam vndetriginta traduxerant. Sed è ſemeſtri ſpatio, quantum biennio toto profecerint, facile cogitari poteſt, etſi magnus eſt rerum curſui ſcopulus obiectus. Nam, Anglis adnitentibus, pœna proſcriptionis bo-

norum, exſilij, & capitis propoſita edictum eſt, nequis Catholicorum conuentus habeatur: nè Miſſa celebretur; neue ſacramenta ritu Catholico adminiſtrentur. Quæ res multos pauore affecit. Egregij tamen Chriſtianæ propagatores pietatis magno animo perſiſtunt parati ad vitam in diuina cauſſa fundendam.

BRVGENSE, ET ALIA Collegia.

BRugis noui pæne nihil accidit, cinguntur vndique belli periculis: & excurſionibus, tum Anglorum, tum Batauorum infeſta omnia. quare noſtrorum opera menibus ſe continet, De pænitentium, & Sacellum noſtrum frequentantium numero, maiore, quam pro menſura loci, ſcriptum eſt proximis litteris. Parthenium Sodalicium auctum, adſcriptis ad ſtudioſos multis claris viris', & magnam reipub. partem ſuſtinentibus; tum canonicis multis, & vrbis parochis pæne omnibus. Eluxit diuinæ Matris patrocinium, & præſens in grauiſſimo periculo auxilium in vno e recentibus. cui ex onuſto curru elapſo rota circumacta collum preſſit, non modo innoxia, ſed ne vllo quidem mali veſtigio relicto.

Deceſſit Ipris, nondum plane probationis anno altero exacto Iacobus Huer, qui ibi Græcas litteras profitebatur: longo confectus morbo, ea veræ pietatis ſigna dedit, quæ & vitæ recens inſtitutæ comitari, & longa ſolet interitus expectatio afferre. De Anglo pirata hic ſupplicio affecto, ſcriptum eſt in ſeminario Anglorum Audomarenſi. Ad eum tres adiuncti comites eodem ſupplicio affecti, & eiuſ-

dem

dem ſacerdotis opera, cum Duce primario ad fidem Catholicam traducti. Duo alij ex eodem grege in carcere item deteſtati hæreſim, ac fidem Catholicam conplexi; ſupplicium æquo animo ſubierunt. Præter hos hæreſim nonnulli alij abiurarunt; Quidam vitæ paullo ſolutioris, multis calamitatibus appetitus, multis etiam fruſtra cohortationibus ad vitam corrigendam multatus, tandem graui preſſus morbo, ad ſe rediјt; Sacerdotiq. noſtro ad ſe accito totius vitæ peccata ſacra confeſſione explicauit; & a confeſſione paullo poſt conualuit.

Gandaui quindecim ab hæreſi reducti ſunt. Scholarum fructus vel ex illa vna re, quantus ſit conijci poteſt. Vir patricius, genere, & auctoritate potens, cum paucis annis ante de conſtituendo Collegio in Senatu ageretur, propenſis ceteris omnibus, & noſtræ cauſſæ fauentibus, vnus aduerſatus eſt, nihilque reliqui fecit ad totam rem impediendam. Is tamen collegio conſtituto, liberos ſuos cum ciuibus alijs in noſtram miſit diſciplinam. Ij tantum breui profecerunt; vt parens, admiratione victus, noſtrum inſtitutum, noſtramq. in iuuentutis diſciplina rationem etiam ſupra modum laudare non deſiſtat. Tamq. propenſo eſt in nos animo; tamq. illi grata magiſtrorum induſtia, vt ad excitanda præmijs puerorum ingenia, non libros tantum, ſed pecuniam etiam liberaliſſime ſubmittat. Quicquid auri, quicquid in ſuppellectili habet argenti, quicquid tabularum, ornamentorumq. domi, id totum ad ornandum gymnaſium tranſmittat, idq. tanta contentione facit; vt nobis quodam modo modeſtiæ limites tranſiliendi ſint, ne tantã generoſi viri liberalitatem aſpernari videamur. Sodalibus porro B. Virginis quantæ curę ſit amor pietatis, vel ex eo po-

teſt intelligi, quod aliqui pro ſuo in Deum amore inſignes contumelias, etiam cum dignitatis detrimento æquo animo ferre, quam iniurias, ne iudicio quidem perſequi maluerunt. Studia porro edomandi corporis, quoniam hæc vſitata ſunt, & cum ceteris communia prætereunda ſunt.

Traiecti duo priore anno diem ſuum obiere, Deo certe noti. poſteriore P. Arnoldus Procurerius, vir, vt grandi ætate (annum enim quartum, & ſeptuageſimum agebat) ita etiam ſtudio precationum apprime deditus, & vitæ exemplo ſingulari. Ad fidem ab hæreſi aliqui traducti ſunt. E gymnaſii alumnis ſeptem varijs ſe Religioſorum familijs dicarunt: e quibus tres erant Sodalicio B. Virginis adſcripti. Catecheſis hoc anno accepit incrementum magiſtratuũ diligentia, qui edixere, vt ſcholarum omnium magiſtri ſuos diſcipulos adducerent; & vt alij quoque conuenirent, curam ſuſcepere. Eſt & e præſidiario milite pium Sodalicium inſtitutum. in id qui relati ſunt, ducentorum numerum excedunt. Hi non militibus ſolum reliquis, ſed etiam ciuibus exemplo prælucent pietatis. Ipſorum præterea ſtationes Patres adeunt, habentq. ad eos de diuina lege ſeruanda ſermones hebdomadis ſingulis. quo fit, vt non minor ſit militum numerus, quam ciuium in noſtro templo ſacramenta frequentantium.

Cortraci quoque cura magiſtratuum impenſas ad munuſcula emenda ſuppeditantium ſcholæ catechiſticæ promotæ: & excurſionibus ad vicina opida incolæ, præſidiarijq. pijs ſermonibus ad pietatem excitati. Compoſita diſſidia, & magni momenti, & difficilia. Sed quia iſtorum plena ſunt omnia, narratione ſuperſedendum viſum eſt. A deſperatione nonnulli: ab hæreſi aliquot reuocati. E ſæculi flu-

ctibus

ctibus in portum religionis inuecti e noſtris diſcipulis complures. In his germani fratres duo claro genere nati ad Capuccinorum ordinem ſe contulerunt.

Valencenis vixit P. Guido Marboreus. morbum contraxit dum vario morborum genere affectis in noſochomio ſedulo opitulatur. Vir vere religioſus, & verus, germanuſq; filius Societatis. In eodem valetudinario decumbentes multi, milites præſertim noſtrorum opera, hæreſi abiurata, piam, & Chriſtiano viro dignam mortem obiuere: nonnulli etiã conualuere, nobiſq; gratias egere: quorum opera & veram religionem agnouere, & cum Eccleſia ſancta reconciliati ſunt. Et hic quoque B. Virginis Sodalitas multos religioni peperit. Comes Fontanus, cum hac iter faceret, magno vniuerſæ ciuitatis apparatu exceptus eſt: in quo etiam Gymnaſij noſtri extitit induſtria: dato dramate, quo ciuitati teſtimonium dabatur, & in Regem fidei, & voluntatis in ipſum Comitem gubernaroremque. Collegium ipſe poſtero die inuiſit perhumaniter; multaq. & præclara erga nos ſuæ beneuolentiæ ſigna dedit. Auctum ſacrum inſtrumentum veſte, pixide, & artificioſe elaborato ad continendam Euchariſtia pegmate peramplo. In Heſuidienſem Miſſionem Sacerdos ex hoc Collegio Sacerdoti alteri comes additus opida aliquot illius oræ magna vtilitate luſtrauit incolarum. vt quocumque veniret, magna gratulatione exciperetur: ad eumq. Chriſtianæ rudimenta diſciplinæ explicantem, puerorum, adultorumq. greges conuenirent.

Scholæ Inſulenſis Collegij in opportuniorem locum tranſlatæ ſunt. Collegij etiam ædificium ad meliorem deſcriptionem vſumq. commodiorem

reformatum. Multi ab hæreſi abducti. Seminarium noſtrorum adoleſcentium qui humanitatis ſtudijs ad ſcholas regendas informantur, in hoc Collegio poſteriore anno collocatum eſt: alumnis magiſtri duo dati; alter qui eos latinis, alter qui Græcis litteris inſtituat. Ad id eleemoſina matronæ nobilis, quæ ter mille & ducentos florenos nobis dedit, adiuti ſumus.

RESIDENTIA BRVXELLENSIS.

HAeretici ab ijs, qui Bruxellis reſident, ad Catholicam fidem reuocati; ſed ægrotorum militum, Germanorum præſertim magnus numerus ante mortem ad Eccleſiam adiunctus. Angli ad quadraginta, quorum bona pars in fide nutabat, cõfirmati; & retexta priore vita, ad meliorem reuocati. Duo ſacrarum Virginum cœnobia adiuta; alterum a licentia, quam temporum calamitas inuexerat, ad veterem diſciplinam reuocatum; alterum diurnis nocturniſq. terroribus, qui quadriennio iam illud infeſtum habebant, liberatum. Eiecta etiã ex vrbe famoſa meretrix. cuius cauſſa multæ patratæ cedes erant; & ingens malum repreſſum. Ex ijs qui Bruxellas ſe recipiunt, Sacerdotes decem militibus iuuandis, qui in caſtris degunt, ſunt deſtinati. Ij cum nulli nationi ſua opera præſto non ſint, operam præterea dederunt, vt Vallones milites, qui antea negligebantur, ſua, etſi exigua domo hoſpitali, vel cum ſaucij ſunt, vel cum in morbum incidunt, curentur: corrogatiſq. eleemoſinis, Hiſpanorum more ſuſtententur. Et cum poſteriore anno per Quadrageſimæ tempus Huenſis arx obſideretur (eſt id munitum præſidium in Eburonibus: Batauis

per-

perduelles occupauerant) Sacerdotes quatuor caſtra ſequuti, Pontificiam culparum remiſſionem indixerunt: ingens militibus iniectus ardor eſt eius religionis obeundæ: vt nulla ne nocturni quidem temporis pars a confeſſionibus audiendis vacua præteriret. Quo facilius factum eſt, vt paulo poſt, expugnato oppido, milites a prædandi licentia,& muliebri pudicitia violanda continerentur. Inde ad Caſtellettum Picardiæ opidum copiæ ductæ: eas ſequuti Sacerdotes decem,dum obſidetur opidum, milites ad male actæ vitæ pænitudinem hortantur: ac primum quidem primorum ordinum centuriones, tum reliquum vulgus militum iterum confeſſione expiati,ad oppugnanda mœnia ſe comparabant. Verum ſexto obſidionis die, opido in deditionem accepto, Dorlandum belli vis translata: diſterminat id opidum extremos Atrebates a Picardis. Hic rurſus noſtris Sacerdotibus labor geminatus: vt non modo noſtris militibus, ſed hoſtibus quoque inter arma, & prælium, belli Marte ſæuiente, opem ferrent. Delecta enim ex flore Gallicæ nobilitatis iuuentus, duce Bullonio, obſeſſis auxilio veniebat, tanta fiducia, & alacritate, vt prope iam intra obſidentium caſtra penetrarent. Verum maiore fiducia rem aggreſſi, quam viribus, repulſi, cæſi, fugatiq. ſunt. Multi tum equites, tum pedites confecti vulneribus, ac ſemineces, confeſſione expiati: nonnulli, qua prece, qua pecunia noſtrorum opera neci ſubtracti. In ijs quidam, qui Duaci in noſtra ſe fuiſſe diſciplina teſtabatur. Alijs tantiſper dum confiterentur, frementibus licet militibus, & ægre ferrum continentibus, breuis vſura a furentibus in cædem extorta, ante plane quam trucidarentur. Hæc decimo obſidionis die, ipſo S. Iacobi peruigi-

lio euenere. Quinto inde die vrbs vna cum arce expugnata. Hoſtiliter ſæuitum in armatos: cæſa hoſtium ad duo millia, cohibita tamen a templis, & virginibus omnis iniuria militaris. id quod, noſtris præſertim auctoribus, etiam in alijs direptionibus ſolenne fuit. Hic quoque inter cædes & vulnera, hoſtibus iam neci datis, noſtrorum opera confeſſionibus excipiendis præſto fuit: retentaq. non ſine magna noſtrorum contentione, & animi præſentia ad breue duntaxat tempus, furentium militum a confitentium cæde ferocia. Fuit qui inter militum gladios, ad noſtri Sacerdotis, cuius opem implorabat pedes abiectus, diceret: triduo ante ſe illius Miſſæ ſacrificio interfuiſſe. Ad Miſſæ nomen ſua ſponte milites ſacræ rei reuerentia ab illius cæde temperarunt. Sed redacto in poteſtatem opido, hoſteq. deleto, cum cæſorum cadauera noſtri ſcrutarentur, ſi quem forte ſpirantem adhuc inuenirent, tremebundus quidam, ſanie coopertus, ac pro mortuo relictus opem implorauit. deportatur noſtrum in hoſpitium, ac remedijs pro copia, fouetur. tum ablutis, obligatiſq. vulneribus, pænitentiæ ſacramento animi quoque vulnera ſanantur. poſtremum vtcumque curatus, atque idonea pecunia adiutus, remittitur ad ſuos. Cameracum inde profectum eſt: auctoq. exercitu nouis auxilijs, noſtrorum quoque numerus augendus fuit: nam ad decē priores acceſſere quatuor. ita trifariam diſtributi, ſuæ quique præerant caſtrorum parti. Ac præter vſitata & communia, ægrotorum tuguria, ſitu, ſqualoreq. ſordida, fetore tetra, obita quotidie. ſacroſanctum Chriſti corpus longe in agros magno nobilium comitatu delatum moribundis. duella mutuo ſe prouocantium, vel ipſo corporis oppoſitu prohi-

prohibita. ſeditiones militum ob retenta ſtipendia, ad ſeceſſionem ſpectantium repreſſæ: ſcorta e caſtris exacta ad ducenta. Hæc vniuerſe. Illa ſigillatim. vir & claritate nominis, & munere, quo fungebatur in exercitu Illuſtris, vitæ licentia magno erat inuitamento alijs ad libidines, hic graui preſſus morbo, accito vno e noſtris Sacerdotibus, magna præteritæ vitæ pænitudine confeſſionis ſacramento, & alto doloris ſenſu commiſſa diluit: & ſacroſanctã Euchariſtiam poſtulauit. Quam tanta corporis, animiq. reuerentia, & doloris ſignificatione excepit aduenientem, vt adſtantes omnes (& multi conuenerant) commoueret; nec contineri potuit, ne patris quidem monitu cohibentis, quin ſe voto obligaret, ſi ſupereſſet, Capuccinorum inſtitutum amplectendi. Contra alij duo contumaciores, cum pia monita aſpernarentur omnia; quo magis ad vitæ, morumq. emendationem inuitarentur: interpoſitis etiam minis, futurum, vt niſi ſe reſpicerent, cum minime opinarentur, male perirent; eo magis religionem ac pietatem ludum, riſumq. faciebant. Vtrique comminatio vera fuit. alter prope ſtatim ab eo ſermone ſclopo traiectus eſt: alter prædatũ egreſſus a frumentatoribus interemptus. Neque contumacium ſolum veſania punita diuinitus; ſed bonorum etiam pietas miraculo comprobata. Tormenti ænei pila in femur Angli militis impacta, qui eo die ſacro Chriſti corpore ſe munierat, reſilijt innoxia. Simili prope ratione, periculo eodem alius e noſtris Sacerdotibus perfunctus: is dum ſuis laboribus intentus, obſeſſo opido ſecurus obequitaret, ferreus tormenti globus, in eum libratus ei caput abſtuliſſet, niſi diuinitus illo ipſo temporis momento equo in genua prolapſo, vacuo ictu præterijſſet.

Demum

Demum Cameraco altero iam a prima obſidione menſe, vna cum arce in poteſtatem redacto, noſtri in vrbem introducti antiquas ſedes, vnde tredecim annis ante iniurioſe exturbati erant, repetierunt. Eas duo Sacerdotes, duobus adiunctis fratribus, incolere, noſtræ Societatis munia magna ciuitatis voluntate exercere cœperunt. ita ſpes eſt, lætos admodum fructus prodituros.

RESIDENTIA MONTENSIS. & Luxemburgica.

IN Montenſi Reſidentia exceſſit e viuis P. Balthaſar Magnus, vt exiguo corpore, ita contra animo, ſtudio iuuandi proximos, & laboribus impigre obitis, non minus, quam nomine Magnus. Hic multis annis militibus iuuandis ſtrenue operam impenderat; donec excipiendæ confeſſioni intentus, lapide ictus in capite ſemiuiuus per media caſtra reportatus eſt ad ſocios. qui priſtina recepta valetudine, eodem quo antea animi ardore ad priſtina munia ſe retulit; ſed laboribus & ærumnis caſtrenſibus confectus contracto morbo ex itinere huc diuertens extinguitur. Vrbanarum ſcholarum pueri, qui a ſæcularibus ludi magiſtris litteris inſtituuntur, tanta alacritate Chriſtianam percipiunt inſtitutionem, vt ad aduentum noſtrorum mirifice exhilarentur. & ſi quo caſu, vt fieri neceſſe eſt, maioribus interuenientibus occupationibus, ſtata dies prætcritur, ipſi magiſtri ſollicite mittũt, qui nos accerſant. Auximus bibliothecam florenis ducentis liberalitate Magiſtratus nobis dono datis. & tum ipſe alijs in rebus, tum pij ciues priuatim ſuam ſæpe in Societatem voluntatem ampla beneficentia declararunt.

Luxem-

Luxemburgum priore huius biennij anno mandato Regis Sacerdotes tres, cum fratribus duobus ad primordia Collegij inſtituenda miſſi ſunt. Quatuor Prioratus, poſtulante Rege, Pontificis Gregorij XIII. & Xiſti V. litteris ad collegij fundationem ſunt attributi. quorum trium iam poſſeſſionem adiere: quarti poſſeſſor adhuc ſuperat. Conciones Dominicis diebus, & catechiſmum Germanice explicare cœperunt: quod etiam per Aduentum ter quaque hebdomade factum eſt, magno ciuium concurſu. habita eſt & Gallica concio. frequens etiam ſacramentorum vſus paullatim inducitur: &, vt in ciuitate huius religionis inſolente, multum proficitur; ſperamuſq. rem in dies maiora habituram incrementa. Fatentur certe viri graues longe aliam eſſe huius ciuitatis faciem, atque ante aduentum noſtrum fuit. Ciues ipſi, vt nunc eſt, nobis beneuolos ſe præbent. Collegio nondum certa ſedes conſtituta. Sed Regis iuſſu primoribus, & Senatui negotium datum eſt, omnino vt Collegium Societati in ora hac conſtituatur. Illuſtriſſimus ipſe Carolus Masfeldius Comes vrbem vniuerſam pedes obiuit; vt locum opportunum deſignaret. ſed nihil adhuc expeditum erat.

PRO-

PROVINCIA POLONIA.

NVMERAVIT hoc biẽnio Polonia Prouincia ſocios omnino trecentos nonaginta duos: e quibus Sacerdotes fuere priore anno centum quinquaginta, poſteriore centum quadraginta quattuor, domicilijs tredecim, pauciſq. reſidentijs ſeu miſſionibus diſtributos, in quibus ſigillatim recenſendis, quod in alijs fecimus prouincijs, anni poſterioris numerum ſequemur. In Collegio Vilnenſi fuere ſexaginta quatuor, in Bransbergenſi triginta quatuor, triginta in Poſnanienſi, duodeuiginti in Pultouienſi, in Lublinenſi viginti tres, In Iaroslauienſi viginti ſeptẽ, ſeptemdecim in Polocienſi, viginti quatuor in Caliſſienſi, viginti tres in Derpatenſi, ſex & triginta in Rigenſi, in Nieſuiſienſi ſexdecim, in Cracouienſi profeſſorum domo duodeuiginti, in Probationis domo item Cracouienſi quadraginta duo: in Miſſione Gedanenſi Sacerdotes tres: in Miſſione in Regia Sacerdotes tres, duobus fratribus comitibus: in Leopolitana ſede Sacerdotes item tres, cum fratribus duobus. fuere quoque in Miſſione alia ſuperiore anno, cum tribus fratribus Sacerdotes quinque. E viuis exceſſere priore anno quinque: totidem ſupra viginti venere eodem anno ad Societatem: po-

ſteriore anno vno vterque numerus minor fuit.

COLLEGIVM VILNENSE.

IN Collegio Vilnenſi noſtri primum ad cæleſtem opem bello implorandam, contra Turcam, precationem Dominicis ac feſtis omnibus diebus omnes; tum ſtata ſibi quaque hebdomada ieiunia indixerunt multi, & vt ſacrificiorum magnum numerum preceſq. alias extra ordinem omittam, ad duum millium flagellationum ea cauſſa ſuſceptarum numerus peruenit. Eadem ſtudia noſtris auctoribus, etiam Parthenij, & alumni Pontificij ſuſceperunt. Ceterum conſtitit biennio toto fructus operæ, errantibus ad fidem veram reuocandis. Plus centum quadraginta homines priore anno, poſteriore centum & triginta, partim ab hæreſi, partim a ſchiſmate noſtrorum opera reducti ſunt. In ijs duo nobiles ſuorum in conciliabulo diſſidia non ferentes, ad nos venere poſtulatum, vt ſe cum Catholica Eccleſia coniungeremus. Virgo nobilis, parentibus inuitis, ac dotem illi ſe negaturos interminantibus, victrix tamen conſilij, ad Catholicam Eccleſiam adiungi voluit. Adoleſcens ab hæretico nobili, cuius ſe famulatui addixerat, Vilnam miſſus erat; vt a Vilnenſibus miniſtris, & artem concionandi, ſiue circulandi, & ceteros veſanæ ritus impietatis doceretur. & erat hic ante catholicorum ritu hypodiaconatus ordine initiatus: vtriuſque rei, & ſacrorum, & religionis, quam profeſſus erat, impie deſertor. Hic, cum vno e noſtris congreſſus, ad ſe redijt; ſacriſq. domi noſtræ commentationibus excultus, eiurata hæreſi, atque in fide confirmatus, monaſterio, vnde diſceſſerat, ſe reddidit. Scythæ quin-

que,

que, duo priore, tres poſteriore anno, quorum vnus ſchiſmaticus, Mahometani reliqui, ad veram Chriſti fidem contulere ſeſe. Mulier ſchiſmatica cum ſupremum inſtare ſibi diem intelligeret, repudiatis Ruſſorum Popis, Sacerdotem noſtrum ſibi iuſſit aduocari. Verum cum eius familiaris, noſtrorum acceſſum prohiberet; tantum tamen animo conſtantiæ ac roboris, Diuinus infuſus Spiritus iniecit; vt victa improbitate, ægrotæ tandem ſatisfieret: ipſa actæ vitæ per confeſſionem noxis expurgatis, in Catholica Religione confirmata, Catholico ritu diem clauſerit extremum. Affuere etiam de more noſtri ſupplicio afficiendis. Quo in genere res contigit exempli ſane ſingularis, & euidens diuinæ prouidētiæ, in tuenda innocentia argumentum. Reus ducebatur ad ſupplicium, quem falſi criminis conuictum, ſed aduerſariorum potentia oppreſſum, rumor erat. Noſtrorum preces miſer ante flagitauerat, noſtri non modo in id ſedulo, ea qua par fuit commiſeratione incubuere, ſed aliorum etiam precationes, monito pro concione populo, expetierūt. Ita miſero, extremo illo tempore omnibus & caritatis, & commiſerationis officijs affuerunt. Procedebat miſer grandi natu per confertam turbam, ſuā ſemper innocentiam conteſtans, ſpe fixus in diuina prouidentia, cuius aſſidue opem implorabat. Ad ſupplicij locum ventum eſt. Erat ille viuens in fruſta diſſecandus. Iam porrecti humo, diſtentique nudo pectori carnifex cum cultro imminebat; cum populus vna voce facinus crudele inclamare; appellare aduerſarios, vt mitiore pœna ſint contenti (eſt enim gentis more ius accuſatori vel de ſupplicij acerbitate remittere, vel crimen totum condonare) Victi populi clamore concedunt, vt ferro iugulетur.

gulетur. Sed ecce tibi noua difficultas. publicus ciuitatis enſis, quo ſolo carnifici lege licet agere, non aderat: nec tolerari mora poterat, donec ex vrbe afferretur. itaque iubent reſti ſuſpendi. Eo ſupplicio contenti, voti compotes diſcedunt aduerſarij: ille pendens mortuus omnibus apparet. Dilapſa multitudine, qui eius caſum miſerati, cadauer ad ſepulturam impetrarant, præciſo fune, dum corpus curant ad humandum, redeuntibus paullatim ſenſibus, cœpit ille ſe mouere, mox etiam reſpirare, tum amici illum magnis vocibus inclamare, fouere, & quibus licuit, in præſens adiuuare. noſtri qui ei ad ſuſpendium vſque affuerant, reuocantur, accurrunt, addunt animos, confirmant ſemianimem, reportatur in vrbem, recreatuſq. domum ſuam incolumis dimittitur. Non dubium quin precibus oblatis Diuina Clementia hominis innocentiam conceſſerit.

Scholis priore anno non leue acceſſit ornamentum, Franciſcanorum de nobis opinione, ac iudicio; qui ſuos alumnos nobis doctrina imbuendos commiſerunt, duo Theologiæ, quinque Philoſophiæ, Rhetoricæ ſcholas quatuor frequentant. Ceterum cum multitudine, & nobilitate gymnaſium frequentetur, vt cum maxime, tum vero ingenij laudibus, & pietate floret. Parthenij præcipue præclara vtriuſque ſtudij documenta edidere. Nam & ipſo mortis Chriſti die, & iterum & tertio, cum Rex ad auitum ſuum pacandum Regnum in Sueciam exiſſet, agmine proceſſere magna indole pietatis, & nouo in gente exemplo, flagellis ſe cædentes. Ex eorum, aliorumq. ſcholas frequentantium numero quinque in Societatem ſunt allecti; ad inſtituta alia ſe contulare plures. Itum eſt priore anno a Sacerdote noſtro Nouogrodecum (opidum id eſt in

Lituania, vbi per id tempus, ius nobilitati diceba-tur) ibi præter multorum auditas confeſſiones, duo primæ nobilitatis viri, ad catholicorum numerum, ſe adiunxerunt. In opidum alterum Paſchalibus ferijs Sacerdos alius ſe contulit; quingentos, qui nunquam tota vita pænitentiæ Sacramentum obi-uerant, audiuit: plurimos, in ijs etiam adultos, & grandi natu baptizauit: viros nobiles quatuor, in fide hæſitantes, confirmauit: qui extra vrbem pro-cul à templis, in ſuis prædijs more nobilium age-bant, ijs, vt Paſchalia Chriſti Domini intra opidũ, in ſacris ædibus, cum communi Eccleſiæ lætitia ce-lebrarent, perſuaſit. Ita viri nobiles multi, biduo ante Paſcha in templis in preces effuſi pernocta-runt. Poſteriore anno, ab vno reditum eſt Nouo-grodecum; vt cum Ebionitis anabaptiſtis, de Chri-ſti diuinitate, ex prouocatione diſputaretur. biduo diſputatum eſt, in magna virorum Principum, & nobilium corona. Ita diſceſſum, vt non modo ca-tholici, ſed etiam Rutheni ſchiſmatici, hæretici quoque Zuingliani, ijq. viri primarii, noſtro vi-ctoriam gratularentur. Manauit rei fructus ad ab-ſentes. nam diſputatio tota, vt eſt habita, prodita typis exiit in vulgus: plurimiq. impietatem pro-fligatam, & defenſam veritatem, lætari ſe ſignifica-runt. Excurſum ab aliis in vicina opida, magno in-colarum bono. In iis vir apprime nobilis, ab hæreſi ad Catholicam fidem eſt traductus. Id vnus e fa-mulis hæreticus iniquiſſimo ferens animo, conce-ptum odium in noſtrum patrem, cuius opera herus reſipuerat, amaris vocibus ſubinde effundebat; dum modo ſathanam, modo Iudam nominabat. Is in iurgio non ita multo poſt, letaliter alterum vulne-rauit: ex quo multa ei calamitatum ſeges oborta eſt.

quare

quare grauiora adhuc veritus, ad placandum numen ſe conuertit: atque ad eius, quem carpebat, Sacerdotis pedes abiectus, contumaciæ ſuæ venia petita,& hæreſim, & præteritam vitam deteſtatus, expiauit. Poteſt & alterum eiuſdem generis attexi argumentum: ex quo item vexatione dari intellectum, liquido appareat. Matronæ duæ nobiles hæreticæ, die Dominico Palmarum, Catholicorum templum, captandi riſus cauſſa, petebant, præcipue, vt, cum reliquis eius diei cerimoniis, ſacram proceſſionem irriderent: quos illæ, per ludibrium, Papiſtarum luſus nominabant. Erat fluuius traijciendus. is forte per eos dies, liquatis niuibus, auctior ſolito, rapidiorq. defluebat. hunc dum tranſeunt, ponte dehiſcente, carpentum ſecum feminas, traxit in flumen. metu ſubitæ mortis ex riſu verſæ in religionem feminæ, diuinam opem ſuppliciter implorant: vouent, ſi periculum euadant, ad fidem Catholicã ſe redituras. Factæ voti compotes, ad ſanitatem rediere; ipſoq. anniuerſario Chriſti patientis die, & concioni interfuere, &, facta peccatorum confeſſione, abiecta hæreſi, ad Catholicos ſe recepere.

Non eſt ſilentio prætereunda piorum liberalitas. Septingenti floreni ab vno, cum in ære alieno eſſemus, diſſoluendis nominibus dati ſunt. Magnus Prælatus cum cognouiſſet hæreticos prædium noſtro vicinum, ædificandæ ſibi ſynagogæ emere velle, vt eorum conatus impediret, quingentis florenis nos donauit, vt ipſi prædium vindicaremus.

V COL-

COLLEGIVM BRANSBERGENſE, Poſnanienſe, & Pultouienſe.

BRansbergæ priore anno ab hæreſi triginta duo. totidem circiter poſteriore ad catholicos ſe tranſtulere, præter alios, qui ex Germania huc ſtudiorum cauſſa profecti ad Eccleſiam vltro rediere. Parthenia ſodalitas non paucos ex ſuo numero, tum in noſtrã, tum in alias religioſorum familias trãſmiſit. Virgines ſex perpetuæ integritatis conſiliũ cepere.

Poſnaniæ biennio toto ducenti ſexaginta plus minus ad Eccleſiam rediere. Ex ijs vnus antea Sacerdos, qua iniuria, ſeu caſu neſcitur, ſed doloris impatiens, duobus circiter annis, quam vomere, aut ſaltem coquere debuit iracundiam, in ſuam perniciẽ effudit, hæreſeon factus proclamator. vt ipſi hæretici exultarent, hominem transfugam, & diſſertum ſe nactos eſſe. Adiuit hominem noſter Sacerdos: graui, ſeriaq. oratione, miſeriam ſuam vt agnoſcat adhortatus, ita hominem perculit; vt hæreticis relictis, ad nos protinus contenderit: domiq. noſtræ longa meditatione, ſua mala deteſtatus, in principe vrbis Eccleſia, magna hominum frequentia, hæreſim eiurauerit. Matrona etiam nobilis a prima ætate hæreſibus imbuta; itemq. vir nobilis plus annos quinquaginta. varia ſequutus hæreticorum caſtra. Duo prauarum opinionum magiſtri, Catholicorum item numerum auxerunt. Iudæus item, magno honore apud ſuos, & Rabini clarus munere, vltro ſe contulit ad nos, paratus Chriſto nomen dare. exceptus domi noſtræ, non modo in fide a noſtris eſt inſtructus, ſed etiam a grauiſſimis periculis, quæ illi Iſraelitæ tetenderant, defenſus. Ita baptiſmo ablutus,

lutus, noſtri hominem ſartum, tectum conſeruarunt. Illuſtris fuit Regis aduentus in hanc vrbem. qui ex Suecia, antiquo ſuo Regno rediens, cum hac iter faceret, ad triumphalem fornicem, in vrbe illi magnifice extructum, à noſtris diſcipulis ſemel, poſtridie iterum in Collegio, cum illuc cum Regina rei diuinæ cauſſa veniſſet, ſalutatus eſt. Inde Collegium ingreſſus, noſtrum ſingulos ad ſe admiſit ſalutandum. Non eſt omittendum vſitatum quidem alibi, ſed plane tamen miraculum. Incendium in vrbe excitatum, humanis nullis poterat artibus ſedari. iniectis ab vno è noſtris fragmentis aliquot ceræ conſecratæ, ita reſedit, vt ciuitatem magno terrore liberarit. Ad rem tum ſacram, tum familiarē, hoc biennio, piorum liberalitate nonnulla acceſſerunt incrementa. Ad templi fabricam perficiendam collati floreni ſeptingenti. Perfectum item tabernaculum auguſto Chriſti corpori aſſeruando, impenſa maxime piæ cuiuſdam Virginis; quæ duo fere in id florenorum millia impendit. opus plenum dignitatis: & cui ſimile vix reperias in his oris, totum ex cupro conſtat inaurato; pretioſo varij generis lapillo illuſtratum; arte ingenioq. noſtri fratris, ex ijs, qui operis ſunt adminiſtri deſcriptum ac formatum. Hortos præterea, quibus ad amenitatem, & animi oblectamentum vtebamur, quod omnium aſpectui ſubiecti eſſent, cum alijs, & maioribus, & opportunioribus commutauimus.

Pultouiæ ab hæreſi abſtracti ſex. paruus alibi numerus magnus eſt in vrbe adhuc minime hæreſibus fedata. Adoleſcentes ſex in Societatem noſtram cooptauimus: e quibus tres e Parthenia ſodalitate prodiere. ipſa porro ſodalitas quotidie progreditur ad pietatem. Epiſcopus nunquam cogitare deſinit,

qua ratione de nobis melius in dies mereatur. noſtrorum conſuetudine delectatur: noſtra opera vtitur perlibenter. Clericorum ſeminarium inſtituit: eius nobis curam demandauit: tricenis in annos ſingulos florenis Collegij vectigal auxit: voluitq. clericorum cauſſa, gymnaſium ſcholas de controuerſis quæſtionibus, ac de conſcientiæ iure auctius eſſe. adiecit ad emendos nouis profeſſoribus libros, florenos in præſens ducentos quadraginta, plura deinceps pollicitus ſe daturum. Hac fama commotus Luceorienſis Antiſtes, & ipſe alumnos aliquos huc miſit; & vt vna cum Seminarij clericis, eodem contubernio, diſciplinaq. inſtituerentur, impetrauit.

IAROSLAVIENSE Collegium.

IN Iaroslauienſi Collegio non erit alienum hoc attingere. Septingenti prope, & ij omnium ordinum homines, totius peccata vitæ expiarunt. & fuere in ijs, qui e vicinis opidis hæreticorum huc venerunt; licet multam magiſtri opidorum indixerint ijs, qui ſacrorum cauſſa ad catholicos accederent. Ab illegitimo concubitu auulſi quinquaginta quinque, viginti ſex legitimo matrimonio coniunctis. Qui ſuperſtiti coniugi pellicem ſuperinduxerant, vel inceſtis nuptijs ſe contaminarant, octo reſipuerunt. Coniugia male diſciſſa, reconciliata ſeptuaginta ſex. Vnus & viginti cælibem vitam ſunt profeſſi. A ſchiſmate Græcorum Rutheni viginti nouem, ab hæreſi vnus, & viginti rediere.

Scholæ & frequenti, & præcipua nobilitate florent. Sunt in ijs adoleſcentes, qui, quam cum lacte ſuxerant, hæreſim repudiarunt: in eoq. ſe viriliter admo-

admodum conſtantes præbent. Duos tenera adhuc ætate fratres mater, & hæretica, & furens, neque minis, neque verberibus vnquam potuit adducere, vt die vetito cibos illegitimos, ne primoribus quidem labris deguſtarent.

Excurrere verni ieiunij diebus Sendomiziam Sacerdotes duo; qui præter ceteras vtilitates, multos in fide vacillantes confirmarunt: reuocarunt ab hæreſi nonnullos: odia, & non incruentas dimicationes compreſſerunt: pietatem in ea gente mirum in modum excitarunt, extremæ præſertim Quadrageſimæ ſanctiore tempore, iubileo promulgato, traductiſq. interdiu, noctuq. ſupplicationibus, non ſine flagellatione, nouo, & nunquam ante cognito in ijs finibus ſpectaculo. Alibi aliqui hæreſibus expeditis vulgoq. ſuperſtitioſorum rituum, quando vniuerſa Catholica religio non potuit, ſaltem inducta contemptio eſt. Hæc priore anno.

Poſteriore tentatis morbo nonnullis, vnus deceſſit P. Stanislaus Herbeſtus, vir excellenti virtute, & huius Collegij Rector aliquandiu. qui linguæ vſu, ex morbo aliquot annis pæne deſtitutus, rei domeſticæ tamen, quod vnum potuit, procurationem adminiſtrauit: negotium neque parui momenti, neque homini debilitato expeditum. Itaque non ante deſtitit labore ſibi difficillimo, huic Collegio prodeſſe, quam vita, ſpirituq. deſtitutus. obijt prid. id. Maias, ipſo octauo feſto die patroni ſui S. Stanislai. elatus eſt magno totius ciuitatis, tum nobilium, tum popularium mærore: qui tantam virtutem, & ſtudium de omnibus bene merendi, alte animo impreſſa retinebant. Eodemq. ipſo die, quo ille humatus eſt, P. Ioannis Harti, qui in Anglia Fidei Catholicæ cauſſa, equuleo tortus erat, corpus ſeptem

annorum interuallo, non ſine admiratione adhuc integrum, ex alieno in noſtrum ſepulchrum eſt translatum.

Quod ad operam, præter quotidiana, vndequinquaginta, partim hæretici, partim ſchiſmatici ad Eccleſiæ Romanæ gremium venerunt. Miraculo præterea fuit ſimillimum, quod alijs prodeſſe poſſit. Miles, dum collatis ſignis pugnaretur, in acie proſtratus, imminentis hoſtis mucronem exſpectabat; vouet in tanto diſcrimine, ſi euadat, ſe peccatorum confeſſionem in æde noſtra obiturum; voto concepto, ex hoſte etiam ſuperior euadit.

Scholis nonnihil ſubtimuimus, noua Academia in propinquo excitata. ſed, Diuinæ bonitati grates, nullum damnum factum eſt: nam & frequentia eadem fuit, & ſtudia pietatis acriora. Parthenij præſertim documenta præcipua dedere. Nam turbatis rebus, & in vicina Vngaria a Turcis, & intra fines a Tartaris, præter quadraginta horarum bene frequentem ſupplicationem, verbera ducenti ferme vltro ſibi adhibuerunt: vt taceam interim tum cilicia, ceteraſq. corporis afflictationes; tum illa, quæ biennio ante ſcripta ſunt: cum vulgo, ſtipe corrogata ægros iuuare, pauperum pedes abluere, ad omnia ferme ſeruilia miniſteria Chriſti cauſſa deſcendere, inſtituerunt. Quorum hoc anno exemplum æmulata Ducis Oſtrogienſis coniunx, ſemel & iterum, pauperibus ſua manu cibum miniſtrauit. Magnus præterea hominum in nos amor, cum antea ſemper, tum præcipue conſtitit hoc anno; cum aduerſo caſu iniecto incendio prædium noſtrum cum inſtrumento exuſtum eſt. Tum ſiquidem in tanto rei familiaris damno, plus propemodum a pijs hominibus, ac noſtri ordinis amantibus, ad noſtras

ſtras expediendas difficultates ſubmiſſum, quam amiſſum eſt. Tum alia ratione ſi minus re, in præſens certo tamen iure in perpetuum iactura; non modo compenſata, ſed eſt etiam abunde cumulata: Vicum enim piæ matronæ nobis addixerunt; in cuius plenam poſſeſſionem cum venerimus, copioſiorem familiam, ad hominum vtilitatem procurandam, alere poterimus.

COLLEGIVM LVBLINENSE.

LVblini vtroque anno meſſis ſane fuit non infecunda: Quadraginta circiter priore anno ab hæreſi traducti: quorum pleriq. ab ipſis incunabulis prauis opinionibus imbuti; alij plures annos in ſuis erroribus verſati erant. Iudæa virgo in Chriſtiana fide eſt a noſtris inſtituta. hæc antequam coniugio deſtinaretur, ſenſerat interioribus ſe ſtimulis, ad Chriſtianam religionem excitari: ſed poſtquam ſuæ gentis viro deſponſata eſt, cœpit ardentius exſtimulari. quare rata præuertendas eſſe nuptias, cum pia, & graui matrona rem communicat. hæc ſuſcipit puellæ patrocinium, tutum ei aduerſus parentum violentiam in ſuis ædibus receptum præſtat, noſtroſq. illi fidei magiſtros adhibet. Inſtituta aliquot hebdomadis, vt ſummo parentum dolore, ita communi omnium lætitia, in Principe vrbis æde, eius baptiſmus celebratur, Epiſcopi Vicario ſacramentum conferente.

Scholæ noſtræ Palatini, arcis Lublinenſis Præfecti iudicio, magnum ad hominum æſtimationem cœpere incrementum. Is enim, vt teſtatum eſſet omnibus quid de noſtra in inſtituenda iuuentute diligentia ſentiret, filium octennem in noſtram tra-

didit diſciplinam. Splendorem præterea pietas auxit Partheniorum: nam præter vſitata, & quotidiana virtutum documenta, illuſtre fuit, & non vulgarem laudem tulit, in re iam veteri,& vſitata, nouum factum. nam cum, quibus diebus ſolẽnis Chriſti paſſi memoria recolitur, biduo de more ſolemnem ſupplicationem, prælata cruce, multa cum face, ad Chriſti ſepulchrum, ſub veſperam, traducerent, magnum flagellantium numerus cœpit hoc anno incrementum: cum multi ſe adoleſcentes, e ciuium numero, ad Congregationis alumnos, flagellis inſtructi adiunxiſſent. Rem fecit adhuc religioſiorem, & maiorem ad pietatem auxit ardorem pia femina; quæ filiolum, tenella admodum ætate, ſeminudum, cum ſcuticula agmini ſe verberantium inſeruit: puerum palam his vocibus hortata. Habe puer grandem animum; vt iſta diſcas ætate, illius amore pati aſpera; qui tui amore mortem paſſus eſt. Permouit ea res ita vehementer, qui ſpectabant; vt quod tunc in agmine non poſſent, multi domi poſtea illo exemplo flagris ſe ceciderint.

Quadrageſimæ ferijs,Sacerdos ad prædia,vicoſq. nobilium excurrit,ſacra myſteria circunferens. Venit præter ceteros ad ſenem & nobilem, & diuitẽ, auitæ religionis non ipſ[illegible]tum,ſed vniuerſi ex familia tenaciſſimæ.Is oblatam ſibi diuinitus occaſionem, magna lætitia excepit;ſeq. cum omni familia, ad ſacra percipienda ſacramenta comparauit. Vicanos porro ſuæ ditionis vniuerſos, tum auctoritate,tum hortatione efficaci,ad Chriſtianæ rudimenta diſciplinæ, confeſſionis, atque Euchariſtiæ percipienda ſacramenta inuitauit: Se illis quodam modo paſtorem eſſe oportere; ſeq. de illorum ſalute diuinæ iuſtitiæ rationem reddere debere: ipſorum

ſorum ſanguinem de ſua manu Deum exacturum; ſuiq. eſſe officij curare: vt qui in ſua familia, ditioneue ſunt, Chriſtiani ne ſint, an infideles, dignoſcantur. Hac orationis grauitate perſuaſum omnibus, vt alacri animo, ad animi remedia quærenda ſe cõuerterent. Vnus officio defuit, qui anabaptiſtarum flatu putrefactus, ſalubre imperium aſpernatus, quãuis alioqui, & frugi, & hero carus, è familia exactus eſt. Idem vir nobilis paullo poſt, promulgato in illa prouincia Iubileo, a P. Rectore per litteras contendit, vt eo Sacerdotes mitteret. Duo profecti, duas ibi morati hebdomadas, alijs familijs multis in eodem tractu auxilio fuere. Ingens pænitentium numerus: nobiles aliquot ex hæreſi educti. Quo in numero quidam, quinquaginta ipſos annos, Valdenſibus adhæſerat: Samoſathenis alius viginti. Hæc feda monſtra parit venenatum iſtud nouorum apoſtolorum, ſeu apoſtatarum euangelium. Germanus item diſceſſit a Luthero, cum tamen ſui dogmatis eſſet peritiſſimus. Ac, ne rem leuem quis exiſtimet, cum dignitate hi ceteris præſtarent, maluerunt fidem Catholicam profeſſi, redigi in ordinem, quam cum religionis iactura clari eſſe inter ſuos.

Poſteriore anno a ſchiſmate vnus, ab hæreſi triginta plus minus reuocati. Hæreticus Miniſter, a viro nobili cum Sacerdote noſtro commiſſus ad diſputandum, ita conuictus eſt, vt ſtupidus diſceſſerit. Pro concione Sacerdos noſter duo præcipue in ciuitate vitia notauit ſæpius: & quod nundinarum tempore maior ſolito ſcortorum numerus confflueret: & quod parum decenter ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum, per vrbem deferretur ad ægrotos. Exactæ ex vrbe mulierculæ: & ſodalitas e Sa-

cerdo-

cerdotibus, ac ciuibus primarijs inſtitui cœpta, quæ curam ſuſciperet, vt digna ſacro Chriſti corpori reuerentia haberetur.

Excurſum eſt etiam hoc anno ſæpius ad vicina loca; ac dum e ſuperiore loco hæreſes exagitantur, vir nobilis, qui in ſectarum doctrina magnos proceſſus habebat, primo cœpit de ſua doctrina dubitare, poſt etiam catholicam probare veritatem, demum aperte etiam hæreſim contemnere. Et quo tempore in Prouincia litteræ darentur, nunciis certis cognitum iam erat, ipſum ſeſe Catholicæ Eccleſiæ addidiſſe. Spes eſt, non leue ipſius ad Eccleſiam acceſſum momentum habiturum, & propter opinionem doctrinæ: & quod iam non contemnendo, in repub. fungatur magiſtratu. Alio in loco Dynaſta Catholicus nouum templum in medio ſchiſmaticorum extruxerat, ad eius conſecrationem noſter ſacerdos inuitatus, de ea religione, deq. ſacris alijs Eccleſiæ ritibus verba fecit, Antiſtite Luceorienſi, multiſq. alijs viris nobilibus, tum Eccleſiaſtici, tum ſecularis ordinis audientibus. Tam alte eorum animis oratio inſedit; vt multi ad confirmationis ſacramentum acceſſerint; vſque eo, vt eorum audiendis confeſſionibus, cum multi eſſent Sacerdotes, tamen non ſufficerent. Obliquis oculis hæc a Popis Ruſſorum aſpiciebantur. timereq. cœperunt, ne huius templi nobilitate ac ſplendore, ipſorum templa cōtemnantur. Actum eſt cum illis de religione; ac pro concione demonſtratum, vnam eſſe Eccleſiam, vnū eius paſtorem Petri ſucceſſorem: neque illi cæleſte Regnum patere, cui ille commiſſa ſibi claue non aperiat. Commouit ea diſputatio plurimos: ſed perturbauit vniuerſam Poporum nationem; multum vero momenti attulit, ad illorum labefactan-

dam

dam inconſtantiam, quod per eos dies Græcus Epiſcopus, e Moſcouia in Thraciam rediens, in opido ſubſtiterat, & concioni interfuerat. Hominem officij cauſſa noſter conuenit; ſermonemq. de Romani Pontificis poteſtate contulit, quam cum validis teſtimonijs confirmaret, Græcus, ſiue quod vere ita ſentiret, ſiue quod in anguſto ſe deprehenſum animaduerteret; vt ij ſolent, qui ſapientes videri volunt, cum aientibus aiunt, cum negantibus negant; illa non ſolum vera eſſe faſſus eſt, quæ dicerentur; ſed plura etiam, quam noſter ad eandem rem probandam, tum ex ſacris litteris, tum ex ſanctis patribus teſtimonia protulit. Quid ille probaturus animo diſceſſerit, incertum eſt: ſed certe ipſius aſſertione, maior iniecta eſt Popis perturbatio. ad quæ infelix turba cum, quid reſponderet, non haberet, tumultuari cœpit, & inter ſe conſilia agitare, an ſub poteſtate Luceorienſis Epiſcopi eſſe oporteret. incertiq. conſilij, rem ad Voladicam (ſic enim ſuos Antiſtites appellant) retulerunt. Qui niſi reſipuerint, ac manus dederint, videntur non plus profecturi, quam vt imperiti ab imperito edocti, nunquam non ſtulti eſſe doceantur.

POLOCIENSE COLLEGIVM.

POlociæ quoque, vt Vilnæ Vngaricis tumultibus Dominicos, feſtoſq. dies totos in precibus noſtri traduxerunt, verberatione, aſperitatibusq. alijs adhibitis. & vt populus preces coniungeret, Sacroſancta Euchariſtia è ſanctuario prolata, & omnium aſpectui propoſita. Octo & viginti hæreſim, ſchiſma quadraginta octo, biennio toto reliquerunt: vtrique partim in vrbe, partim extra

vrbem

vrbem varijs excurſionibus; quibus multum catholica res de more ſubleuata: ſublata vitia, abuſuſq. permulti; diſcuſſa inſcitiæ caligo, infantibus per multis baptiſmus adhibitus, vt excurſione vna duodeuiginti ſupra centum ſacro fonti admoti ſint. Sed domi ſacra, vt in vrbe multum hæreſibus infecta, a Catholicis ſtudioſe ſatis culta ſunt. Dies feſtus nullus præterit, quin aliqui ſacram obeant ſynaxim, ſolennioribus vero diebus plures admodum. Sed Iubileo promulgato, tantus e circuniectis locis, vrbeq; ipſa ad ſacramenta concurſus factus eſt, vt feriæ Paſchales agi viderentur. Scholas, hæreticorum, quibus regio abundat, partim odio, partim metu, minus habemus frequentes, quam vellemus. Intelligunt ſiquidem homines, prauis opinionibus imbuti, noſtram induſtriam eo ſpectare, vt iuuentute inſtituenda, nouorum dogmatum auctoritas prematur, veritas corroboretur. ita ſuos liberos noſtri Collegij acceſſu prohibent, non tamen deſunt, qui e tam tetra caligine, aliquem tamen noſtræ lucis aſpiciant fulgorem. Vir notæ nobilitatis, & magiſtratu clarus, olido Iudaiſmi ceno alte infectus (vah propudium humani generis) tres filios tamen noſtræ commiſit diſciplinæ; quatuor alius anabaptiſta: vnũ alius e plebe. qui quid ſapiat incertum eſt; graueolentiam tamen exhalat Iſraelis. Sunt & alij Caluinianis, alij ſchiſmaticis orti parentibus (proh dolor quanta fex) qui tamen faciles ſe præbent ad noſtrã diſciplinam; ac ferme omnes palam catholico ſe ritui accommodant; diuinis apud nos interſunt libenter; Sacerdotibus operantibus miniſtrant; vt in eo ſtudio etiam Catholicorum filijs præcurrant. Optanda ætati eſt conſtantia, ſed futurum videtur, vt conceptum quondam ſemen, non euaneſcat. Et

fuit

fuit qui oblata occaſione, ſe noſtræ alumnum diſciplinæ profiteri non erubuit. Vnus enim ex ijs, a patre hæretico ducere choreas iuſſus, conſtanter recuſau t; miratuſq. pater eſt noſtræ inſtitutionis grauitatem.

Excurſum eſt tum ad loca alia, tum ad Orſam opidum in finibus Lituaniæ ſitum ad Boriſthenem, præclare vbique opera poſita, catholicis retinendis, rudibus inſtruendis, hæreticis & ſchiſmaticis redarguendis. Miniſter certe hæreticus, quandiu noſtri Orſæ fuerunt, ſui poteſtatem facere non eſt auſus. quo facilius fuit ſcholam ibi excitare; in quam ſtatim, non pauci nobilium filij ſunt admiſſi. In opido altero curatum eſt per noſtros, ſchiſmaticis fruſtra obnitentibus, vt templum paullo ante noſtrorum opera exſtructum, pariete ſepiretur, fieretq. auguſtius. Adiectum eſt, & Xenodochium, & ſchola, quam etiam hæretici flagitarant.

COLLEGIVM Caliſſienſe.

CAliſſij biennio toto cum commoda fere Socij vſi valetudine ſint, vnus P. Alfonſus Piſanus annum agens nonum, & ſexageſimum, in Societate quartum & quadrageſimum, laboribus confectus, priore anno incidit in morbum acerbiſſimum, qui in graui corporis cruciatu, non minus nunc ferendo forte præbet exemplum patientiæ, quam cum valeret, docendo ac diſputando, ſapientiæ. Hæretici ſupra triginta, varias deteſtati hæreſes, cum Eccleſia reconciliati ſunt. In his peſtilentis doctrinæ magiſter, domi noſtræ cum ſe collegiſſet, facta omniū, quæ admiſit in vita, peccatorum confeſſione, pu-

blice

blice in templo errorem damnauit ſuum; cauſaſq. tum errorum, tum veritatis agnitæ expoſuit, audiẽte Archiepiſcopo Gneſnenſe, alijſq. Principibus viris, vt magno cum hæreticorum dolore ac dedecore, ſic magna cum Eccleſiæ Catholicæ lætitia, & gloria. Ceteris in rebus conſtitit operæ fructus; neque vnus aut parui de ſathana triumphi reportati. A morte & veſania multi peccatorum confeſſione liberati, qui catholici ne eſſent, an hæretici, ne ipſi quidem expediebant, ad mentis ſanitatem, & pietatis ſtudium adducti. A praua viuendi cōſuetudine, animiq. ſui negligentia ad monaſticæ vitæ conſilium aliqui traducti Voto ſe religionis obſtrinxit adoleſcens non ignobilis, miniſtri filius: ita de Sathanæ vinea in Dei cellam nonulla vindemia collecta. Virgo, quæ ſuam Deo vouerat integritatẽ, ſtatu poſtea rerum ſuarum ita poſtulante, imperio eorum, in quorum erat poteſtate, nubere coacta, virum, cui tradita eſt, in voti ſocietatem ſecum traxit.

Scholæ egregiam habuere poſteriore anno ingenia oſtentandi occaſionem: Regem enim hac iter facientem, alumni ſuis quiſque ingenij fetibus, exceperunt. Data eſt tragœdia Iehu, Rege ſpectante, & magno virorum principum conſeſſu. habuit admirationem potiſſimum argumentum bene longũ, ac diffuſum, ad duarum horarum tantum (ſic enim Rex præceperat) actionem contractum; ita vt ex tanta hiſtoria, nihil ad integritatem deceſſerit. Tragœdia peracta, Rex Collegium ingreſſus, magna beneuolentiæ ſignificatione, noſtros ſe ſalutantes excepit.

Non minor, quam in re litteraria in omnibus, fuit ſplendor pietatis, in Sodalibus B. Virginis. Nam, vt

vt omittam Bacchanalia, per multam pietatem, ac corporis aſperitatem tranſacta, funeralia Chriſti Domini eo argumento pietatis proſequuti ſunt; vt flagellatio res vſitata, & vulgaris, nouam admirationem hoc biennio habuerit. Multi enim & Sacerdotes, & viri nobiles, exemplo permoti, ſcholaſticis adiunxere ſeſe, vt vna cum illis pari feruore flagella corpori incuterent. Aduentus Domini diebus, a Præfecto Congregationis ad Valetudinaria ſodales dimiſſi, magno decumbentibus, & omni officiorum genere, etiam ablutione pedum, & pecunia erogata, leuamini fuerunt. Ex ijs aliquot, rebus humanis abiectis, cœnobio ſe addixerunt. & priore quidem anno Societatem noſtram tres, poſteriore vero quatuor ſunt amplexi: duo alij in opportunum tempus dilati, cum præterea eodem ſtudio multi teneantur.

Templi ædificatio, ſuperioribus annis inſtituta, ad iuſtam iam creuit altitudinem. Rem vrget Illuſtriſſimus Antiſtes fundator. Qui cum antea ſemper, tum non deſinit hoc tempore de noſtris commodis cogitare. Nunquam ad illum adit P. Rector (nam in vrbe alia degit) quin aliquo auctus redeat emolumento. Priore anno argenti facti tantum dedit, vt ad mille & quingentorum florenorum æſtimationem aſcenderet. Auctum eſt eodem anno collegij annuum vectigal quadringentorum, ac nonaginta aureorum; cenſu coempto, pecunia collata, tum à pijs alijs amicis, tum ab ipſo maxime Antiſtite. Poſteriore anno Collegij Rectorem ad ſe euocatum, ſanctorum plurimis reliquijs; argenteo calice multi operis, veſte ſacra inſuper, & pecunia donatum dimiſit, iuſſitq. adhuc plura exſpectare.

DERPATENSE Collegium.

DERPATI Congregatio B. Virginis die Cœnæ Domini dicato, præclaro pietatis documento, epulum dedit pauperibus, iisq. pedes Chriſti D. exemplo lauit. Eſt præterea Chriſti corporis alia Sodalitas, Vilnenſi ſimilis, ſex ſeptemue annis ante inſtituta, paruis quidem initijs, nunc ad maiora iam cœpit excitari incrementa. In eam viri, feminæq. ſuo vtrique cetu diuiſi, adſcribuntur; nobileq. certamen pietatis inter ſe ſuſcipiunt. nam deuotior ſexus, virorum magis acuit ardorē, ne ipſi ab imbecillioribus vincantur. Valetudinaria illarum exemplo incitati, & ipſi inuiſunt; ſolantur ægros; pauperes, pro ſua quiſque facultate, eleemoſina iuuant; a turpi vitæ genere ad honeſtatem, quos poſſunt, traducunt. Feminæ vero in eo genere acriores: vt illarum ſedulitate multi crebro confitendi ſuſcipiant conſuetudinem. Ex ijs matrona pia, ſed inops, cum alteri ægrotanti opem ferre non valeret, magno animo ſua contempta dignitate, emendicandæ illius nomine ſtipis negotium ſuſcepit. Effundit ſe iam huius ſodalicij nomen, & fama pietatis: ita vt vir primarius, ac generis perilluſtris, ad inopum egeſtatem ſubleuandam, cenſum annuum horti ſuburbani, huic Sodalicio addixerit. Horum ſodalium præſentia, facilius nobis fuit, Chriſti corpori die dicata. ſolennem ſacroſanctæ Euchariſtiæ pompam per vrbem auguſto traducere apparatu, tubarum ſonitu, diſploſione tormentorum, armatorum agmine inſtructo, choro ſymphoniacorum, & dramate ad tempus accomodato. quod eo magis

gis fuit admirandum, tantam rem nos auſos eſſe, & feliciter Diuina ope peregiſſe, quod illo anno (is fuit nonageſimus quinctus) Catholicus magiſtratus, nullus eſſet in ciuitate. Itaque ſpes eſt, vt ſe dant initia, maiora in dies Sodalicium habiturum incrementa.

Itinera in finitima loca ſuſcepta, magnos in horreum Domini prouentus conuexerunt. Vna excurſione totius vitæ confeſſiones exceptæ ſunt mille, & ducentæ: multorum annorum quingentæ quadraginta quatuor: ab hæreſi abducti viginti quatuor; & in ijs miniſtri vnius filius. A ſchiſmate cum Eccleſia reconciliati quatuordecim: baptiſmo abluti ducenti ſeptuaginta vnus: vt interim numerum eorum, qui ad ſacram ſynaxim ſunt admiſſi; vt matrimonia Eccleſiaſtico ritu copulata; vt diſſidentiũ reconciliationes, & reliqua Societatis miniſteria prætereamus.

Itum etiam ad Heſtones; eademq. obita Societatis miniſteria. Triginta ſex ad Romanam Eccleſiam adiuncti. & in ijs vir nobilis, qui diu dubius, errorum ne ſcopulis adhæreſceret, an ad oblatum ſalutis portum curſum tenderet, ancipiti in ſententia fluctuauit; hinc veritatis amore, illinc humano pudore ventos commouente. in incerto igitur ſalo verſanti formidoloſa mortis alea, venti melioris flatus duplicauit: ac ne ſic quidem proram aduertebat: cum ſubito familiaris interitu perculſus, omnem ex animo cunctationem excuſſit; accitoq. noſtro Sacerdote, vere, & ex animo ſtatui ſuo illacrymans, totum ſe Catholicæ Eccleſiæ permiſit. Aliorum qui in ſuis dogmatibus perſiſtunt, animis illud certe infuſum, vt de Catholica Eccleſia ſentiant non male. Itaque propemodum in æquo ſita res eſt; nec

difficile fortaſſe fuerit, in partem alterutram impellere. noſtros enim ritus non, vt alibi, aſpernantur: quin etiam in morbo herbas Eccleſiaſtica benedictione affectas vltro depoſcunt, rati ægrotantibus eſſe ſalutares; & felicia interdum euenta conſequũtur. Hæc prioris anni excurſionibus. Repetitæ eædem poſteriori, pari cum fructu eorundem miniſteriorum; & viginti partim hæretici, partim ſchiſmatici reconciliati.

Inſtituta eſt etiam in noſtris prædijs noua parecia; magno noſtrorum colonorum, & Collegij cõmodo; cum & Sacerdotem habeant aſſiduum, & Collegij patres onere leuati ſint crebro ad eos, longo præſertim itinere, excurrendi.

COLLEGIVM RIGENSE cum adiuncta probationis domo.

RIgæ priore anno diem obiere extremum nouicius Sacerdos P. Gaſpar, ſexto ab ingreſſu menſe; & Albertus Volterus e veteranis, phthiſi vterque conſumptus. Videntur iam, Chriſto laus, vetera in nos hæreticorum odia deſediſſe; & quæ communia, & vſitata alibi, poſſe hic, vt noua, & admirabilia narrari. Confitentium, & ad ſacram menſam accedentium magnus numerus; maior vtique, quam in hæretica ciuitate; & nobis modo infenſiſſima, expectari poſſet. Baptizati centum quinquaginta nouem: matrimonia Eccleſiaſtico ritu coniuncta duo ſupra centum. A Luthero Germani decem, Lotaui ducenti octoginta tres, vnus a ſchiſmate, ab Anabaptiſtis alter receſſerunt. Vitæ to-

tius

tius admiſſa, integra confeſſione, euoluerunt centum ſeptuaginta quinque. Ita quantum de perfidiæ lance detrahitur, tantum in alteram Catholicæ cauſſæ imponitur. Vnde ſpes eſt, ſi, vt cœpit, res ire pergat, hanc aliquando alteri præponderaturam. Euocantur noſtri, ſacramentorum cauſſa, longe extra vrbem; fauetq. diuina bonitas piorum ſtudio, præclaris interdum documentis. Mulieri enim tribus iam hebdomadis affixæ lecto, protinus adhibita ſacramenta, ſanitatem reddidere. Infans, qui lac exſugere non poterat, cæleſtis agni ſacra cera, cœpit melius habere. Pedibus æger alius, & morbo diuturno illorum vſu deſtitutus, ſacra apud nos Euchariſtia percepta, omni ſolutus eſt impedimento. Vnus è tironibus, plebem ruſticam dum erudit, roſarij myſteria expoſuit: tantus eius religionis eſt ruſticorum animis ardor iniectus, vt ſtatuerint quantolibet pretio, globulorum ſibi quiſque coronam comparare: eiuſq. rei cauſſa, triginta in vrbem redeuntem proſequuti ſint: idemq. poſtero, & tertio die alij plures imitati. Ita ſe exerit inſita huic genti, a natura probitas, & pietatis amor, niſi fornacẽ Babylonicam, tartareo fumo teter miniſtrorum flatus ſuccendat. Sed illis iam bonorum fauore, & diuina ope nobis aſpirante, de præterita multum audacia deceſſit. Non tamen eſt odium penitus extinctum, quin fractas vires ſuas intentet aliquando; & quaſi ex inſidijs erumpens, agmen ſubinde, imbecilla velitatione carpat. Ad arcem Lemſelem, Præfecti rogatu, noſter Sacerdos ſe contulerat, vt die feſto Purificationi Virginis, rem diuinam faceret in templo, ab Rege nuper hæreticis adempto. Id vbi reſciuere furioſi, Sacerdotem adorti, auulſum ab ara, extra templum præcipiti furore protruſere. In

vrbe quoque, quando neque veris, neque veriſimilibus iam poſſunt; conantur ſaltem ſtultis, & hebetibus commentis, occultum in nos odium expromere. vt nuper cum Sacerdoti noſtro collum a diabolo obtortum, alterum in lupum conuerſum aniculis, & miſeræ plebeculæ obtruſerunt. Sed, Diuino protegente numine, re Catholica in tam aduerſa prius ciuitate iam pæne conſtituta, ita aduerſariorum retuſam audaciã non timemus, vt ipſo corporis Chriſti die feſto, ſacram adornare pompam, Euchariſtiamq. digno apparatu circumferre auderemus, magna proſequente hominum frequentia. & iam palam ad ægrotos, accenſis facibus circunferre cœpimus, nullo prorſus ne moleſtiam quidem exhibẽte. Quin etiam Dux Curlandiæ quanuis hæreticus, præbuit ſe nobis honorificum; nam cum hac iter faceret, peramanter Collegium inuiſit, & nos etiam non contemnenda eleemoſina donauit. Hic prioris anni curſus, pro temporum natura ſatis felix. felicior eſt adhuc alter inſequutus. Sex & quinquaginta, partim hæretici, partim ſchiſmatici, nonnulli etiam propemodum gentiles, ad veræ religionis viam, cultumq. conuenere. In his miniſter, qui in cathedra peſtilentiæ biennio conſederat; & primarij Capitanei (maximi honoris nomen id eſt, & magnæ in rep. auctoritatis) coniux, quæ a prima infantia hæreſim imbiberat. Eſt & alterius adoleſcentis ſpectata conſtantia. quem cum reſciſſet herus, apud nos confeſſionis obiſſe ſacramentum (nam etiam nobilium filij, in his locis in familias nobiliũ traduntur in obſequium) & velle ſacram Euchariſtiam communicare, per cauſſam longi itineris, puerum illo die amandare ſtuduit. ille vero non alia ratione ſe itineri commiſſurum conſtanter aſſeuerans,

rans,niſi ſacro Chriſti corpore munitum,confictam heri fallaciam inanem fecit. Virgo item nobilis,a matrona,cui in famulatum data erat,male verberibus accepta, quod die Chriſti Domini cænæ, apud nos animi labes expiaſſet, non tamen eſt deterrita, quo minus Chriſti reſurgentis die, denuo ſacramenta vſurparet. Ita ſenſim carpendo minuitur impietas,religionis cultus augetur. Denique hæretici ipſi, ſiue cauſſæ victi æquitate,ſiue ſenſim ipſorum potentia labante,quotidie minus feroces habent ſpiritus contra nos. Natalia certe Chriſti Domini,nunquam neque tranquillius, neque frequentia maiore celebrauimus. ipſi etiam Lutherani, lætitiæ participes eſſe voluerunt.

Quin ex ijs, qui adhuc vetus ſequuntur calendarium,multi per eos dies nobiſcum diuina officia celebrarunt; patriaq. carmina,de more, cum Catholicis concinuerunt; & thus, & aquam conſecratam (religioſus videtur eſſe gentis vſus) a collegio petierunt. Duo e primarijs ciuibus, liberos nobis inſtituendos tradiderunt. Sed quo facilioribus vtimur ciuibus, eo magis rabularum ac miniſtrorum, contra nos rabies exaſperatur. Vnus ex ijs, cum e ſuperiore loco in noſtrum nomen baccharetur licentius, conuerſa ad ſenatum oratione, ipſum in viſceribus ciuitatis alere latrones, quos lege Moſi data ſupplicio afficere oporteret, furenti vomere loquacitate non erubuit. Deſpecta eſt ridicula abiectiſſimi concionatoris proclamatio. quin etiam hæreticorum,&aduerſariorum noſtrorum irritauit animos,ad noſtram innocentiam tuendam,laudes aſſerendas. Conſul primarius dicere non dubitauit; tantas ineptias, ſe in vlla concione audiſſe nunquã. Dicebant alij, Ieſuitas homines eſſe quietis amato-

res: neque vlli negotium faceſſere; ita viuere in ciuitate,ac ſi nulli eſſent. Sed nō plus profecit acerbus ille proclamator, quam crabrones irritauit contra ſe; repreſſaq. eſt audacia garriendi. Vocatis enim in prætorium miniſtris,compulſis etiam qui recuſarēt, caſtigata ſeuere viuendi, dicendiq́ licentia, certa concionandi forma præſcribitur; à qua qui recedat, perniciosſum ipſi futurum. Ita inter ſe varia altercantes, ignominiæ pleni dimittuntur. Nec leuem plagam in eo acceperunt, cum ædiculam B. Virginis, quam in profanos vſus feda monſtra verterant, ex eorum manibus recepimus. ea ceſſit in vſus Catholicorum Lotauorum: in eaq. Chriſtianæ legis præcepta feſtis diebus,per noſtros edocentur. Sunt Lotaui antiqui Liuones, genus hominum in ſeruitutem redactum; proprio vtuntur idiomate: etiam inde a primis Liuonæ motibus, Lutheri impietate deprauati. Hi ſiue triūphi,ſiue induciæ cū hæreticis.

Ceterum Epiſcopo ſane vtimur beneuolo. Paſchales feſtos dies nobiſcum egit, rituq. ſolenni e Pontificali libro in noſtro templo rem diuinam fecit; ſacriſq. operatus, concionem habuit ad populum. Idem, coacta ſuæ Diœceſis Synodo, non eo ſolum P. Rectorem Rigenſem, ac Derpatenſem euocauit; ſed nihil non de ipſorum ſententia conſtituit. Et cum, peracta Synodo iterum Rigam rediſſet, octo diebus in noſtris ædibus ſecretis ſe commentationibus exercuit. Quo tempore cum multi nobiles eum adire vellent, neque admitterentur,conſuetudinis ignari, mirabantur, idq. etiam vario ſermone iactabant: Tantam eſſe Ieſuitis poteſtatem, vt viros principes Regni Senatores, clauſos domi contineant; neque exire, neque ab alijs adiri patiantur. Excurſiones ad vicinos populos,

ſolito

ſolito cum fructu obitæ, rudeſq. homines Chriſtianæ fidei edocti rudimenta. Fuitq. alicubi rerum diuinarum inſcitia tanta, vt arboribus aliqui diuinum cultum tribuerent; alij tonitrua inuocarent. & hi quoque ad Dei cognitionem traducti ſunt. Aliæ inſuper vtilitates, tum ad pietatis cultum, tum ad commoda cetera, præſtitæ permultæ.

NIESVISIENSE Collegium.

NIeſuiſienſium ſociorum opera, hoc biennio ab hæreſi ad Eccleſiam viginti, è ſchiſmate ſeptuaginta ſeptem rediere. Suſceptæ ſubinde ſunt peregrinationes, ad inuiſendos nobiles, qui in ſuis prædijs viuunt, & eorum confeſſiones exceptæ, tum ipſorum dominorum, tum familiarium magno numero. Excurſum etiam in Ruſſiam, & Catholici Eccleſiæ ſacramentis recreati. rudes elementa fidei, quacunque itum eſt, edocti, obſtrepentibus alibi Popis, & fruſtra rem impedire adnitentibus; alibi probantibus, plaudentibuſq. & noſtris gratias agentibus. rei enim vtilitatem agnoſcebant, neceſſitatẽ fatebantur. nam præter crucis ſignum, & frontis ad terram, Græcorum ritu, acclinationem, nulla in rudi plebe, Chriſtiani hominis ſigna cernebantur.

Exſcripta, & ipſorum characteribus excuſa, Chriſtianæ fidei capita, in templis propoſita ſunt: mirum viguit ſtudium ſimplicium, in illis exſcribendis, ediſcendiſq. ſublatæ preterea ſuperſtitiones multæ ſunt & conſuetudines Chriſtiano nomine indignæ. Vir nobilis cum videret noſtros ad ſe adire, multis audientibus, cum riſu dixit. Hi ad me veniunt, vt me in ſua trahant dogmata; ſed facilius diabolo, quã

mihi perſuadeant. Magna vis eſt veritatis; præſertim cum ſpiritus, vbi vult, ſpirat. Nullæ homini præcipue admotæ machinæ: tantum illa attente audiuit,quæ concioni dicebantur. ita permotus eſt, vt damnata prioris vitæ licentia, & Sacerdoti noſtro culpas confeſſione explicarit; & Deo gratias egerit, quod ſibi talem obieciſſet hominem, a quo & ſua pericula, & remedia malorum didiciſſet. Primarius in ea regione Dux, etſi ſchiſmati addictus, noſtrorum tamen adire concionem, ac Miſſæ ſacro intereſſe voluit. quin ipſo die Paſchæ,cum primum Eccleſia illa, ſiue ex inſcitia, ſiue quauis alia cauſſa cineralia inirent, feſtum diem nobiſcum celebrauit. noſtram in hominum ſalute procuranda diligentiam, ampliſſimis verbis collaudauit: contraq. Poporum inertem negligentiam notauit; qui nihil tale aut ſcirent, aut vnquam cogitarent. Denique ea fuit operis vtilitas, vt magnum vbique ſui deſiderium reliquerint.

CRACOVIENSIS VTRAQVE domus, & profeſſorum, & probationis.

CRacouiæ deceſſit P. Nicolaus Sedhoroſchius. triginta egerat annos in Societate, vota quatuor profeſſus, ſpectata virtute vir, & multis in hac Prouincia laboribus toleratis. Reducti ad Eccleſiã Catholicam triginta ſeptem: ad honeſtam viuendi rationem feminæ ſex: aliæ a pellicatu,vel abductæ, vel coniunctæ matrimonio. Sed nos rebus vulgatis volutamur: nec mirum in vrbe Regni Principe, & fide Catholica maxime florente, eas in horreum Domi-

Domini meſſes comportari, quæ in alijs tranquillis Regionibus, Italia, & Hiſpania, magno vtique prouentu, ſed vſitato, & quotidiano colliguntur. Labor operarum, & aſſiduus, & ingens fuit. eſt enim domus hæc non vrbis modo, ſed omnium circa populorum, ad ſacram pænitentiam euntium, commune perfugium. Increbuit enim longe, lateq. illa de noſtris hominibus opinio, non vſquam felicius, quã apud Societatis Sacerdotes, conſcientiæ onera deponi. Ita factum eſt, vt etiam alias Religioſas familias totas, hoc beneficij genere affecerimus. Egregie ipſa quoque ciuitas viciſſim, noſtrorum labores ſua compenſat liberalitate: neque patitur aliquid eorum, quæ ad quotidianum ſpectant vſum, nos deſiderare. Quod in tanto noſocomiorum, religioſorum mendicantium numero magni certe æſtimãdum eſt. Sacra ſupellex præterea, argento facto non modico, ſacerq. reliquus apparatus multa, & magni pretij veſte auctus eſt. Sed omnium beneficentiam, ſiue rem ipſam, ſiue dantis animum perpendas, Sereniſſimi Regis ſuperauit liberalitas. Qui ædium noſtrarum anguſtijs permotus, amplioris ædificij a fundamentis extruendi Regium cepit conſilium. Is in cuius manu Regum ſunt conſilia, tum hoc, tum alia maiora Regis optimi cepta promoueat. Excurſum eſt etiam, Lublinenſis Palatini rogatu, in Podoliam, & ſolitum doctrinæ lumen populis illatum; & animorum morbis remedia adhibita.

Nouicij, qui in Cracouienſi Probationis domo verſati ſunt, & ipſi ſuis armis cum antea ſemper, tum Vngaricis maxime periculis, pro communi ſalute pugnarunt, precationibus, & corporis vſitatis afflictationibus. Sed veteranorum opera ſchiſma

quin-

quinque, hæreſim duo, & viginti abiecerunt. Reuocati item aliqui ad vitam in clauſtro agẽdam. Curatum eſt, vt Parecia, cuius iam cenſus interierant, a claro, & præpotenti viro duplo, quam antea maioribus prouentis conſtitueretur. Cum Scythicis, Turcicíſq. motibus, multæ ad multa templa ſupplicationes, agmine procederent: indicta eſt ad noſtrum quoque templum, certo die, ſupplicatio. Sodales, quibus a miſericordia eſt nomen, e prima nobilitate collecti, & multi ex primarijs ordinibus, Eccleſiaſticis, agmen ſuum digno apparatu adornabant. Traducenda erat ſupplicatio ſub noctem. id vbi reſciſſet Rex, cum paucis conſcijs, ex ordine Senatorio, ad Sodalicium ſe contulit. ignotuſq. ſacco & ipſe Sodalitij indutus, vna cum alijs proceſſit. Incedebat agmen, multa face collucens, & ſymphoniacorum choro perſonans. Vbi ad templum ventum eſt, ingreſſi, eo quo venerunt ordine, in genua cuncti procumbunt. breuis ab vno e noſtris concio habetur, qua abſoluta, qui nixi genibus adhuc ſteterant: proni ad terram procumbunt, interim, vt conſtitutum erat, aliqui (& hi ferme Eccleſiaſtici ordinis, & magna dignitate præditi) conſcenſa ſuperiori parte templi, ceteris interim prono pectore orantibus, ſeſe per horæ quadrantem flagellis ceciderunt.

Affecit intimo ſenſu pietatis, tantæ ſpectaculum religionis: multoq magis rumore vulgato, Regem in ſupplicationem prodijſſe, vt multi Senatores indoluerint, non ſe ei comites addidiſſe: atque in partẽ tam piæ non veniſſe actionis. Excurſum hinc quoque ad vicinos, compoſita permulta; multorumq. tum tranquillitati, tum ſaluti animi proſpectum. Quæ cum & magna, & magni fuerint momenti, vſque

que ad admirationem: tamen ne ſæpius ſimilia narrentur, omittuntur.

SEDES LEOPOLITANA.

LEopoli, cum Armenis, qui ibi negotiantur, Rutenis, & ipſis adhuc ſchiſmaticis, & varia hæreſum colluuione, aſſiduum negotium, & quidem Armeni, quanuis tenaces ſuæ ſectæ, non tamen ſe præbent ab Eccleſia Romana alienos: ſed illud exſpectant, vt ipſorum Patriarcha Pontifici Romano ſe ſubijciat,& iam ex ijs vnus, magno natu,in noſtro domeſtico ſacello, ſacra myſteria ſalutis, Catholico ritu nobiſcum clam communicauit. Ruteni vero valde ſunt ancipites; cum præſertim cognouerint Chiouiæ Metropolitam, cum Vladicis aliquibus, ſuæ Eccleſiæ nomine legationem ad Rom. Pontificem de reconciliatione ſuſcepiſſe. Ita per eam occaſionem hic viginti, & eo amplius ad latinos acceſſerunt. Ex hæreticis quatuor ſupra viginti tranſierunt ad Catholicos. Arriani duo, adoleſcens & femina iam marito tradita, baptiſmo expiati. Labores ſolito cum fructu, eo plures hic fuere, quo plus operis ſuppeditauit; & operarum paucitate laboratum eſt. Inter hæc Scythici tumultus, repentinæq. excurſiones Sacerdotem noſtrum, hinc profectum, loca circuniecta obeuntem, huc illuc mutatione ſedis agitarunt; vt modo Epiſcopis comitaretur, modo militum copias ſequeretur, modo in ipſis caſtris verſaretur. Sæpe etiam,oblata itinerum occaſione, ad remotiores populos, opida, vrbeſq. penetraret. Conſtitit ſiue peregrinationis,ſiue no-

uæ ſubinde initæ fugæ vtilitas. Nam per eam occaſionem, cum præcipuis egit Vladicis Rutenorum de ſchiſmate tandem abrumpendo; & reſarcienda, cum Romana Eccleſia coniunctione, & obedientia proteſtanda. ex tenui, ac prope fortuito initio, magna creuit rei maximæ occaſio. Acceſſit ad cauſſam Antiſtes Luceorienſis, tum etiam Regia auctoritas, ita re diu, multumq. deliberata, ea ad ſummum omnium in terris Antiſtitem miſſa legatio, quam paullo ante memoraui. Sed dum huc illuc peregrinatur, multa geſſit, quanuis vſitata, non tamen indigna, quæ his litteris commemorentur. Confeſſiones vitæ totius excepit octingentas quinquaginta quatuor. hæreticos, quorum numerum iniuit, ſexaginta ad lumen veritatis reuocauit. In his Dux quidam primarius Rutenus. Agnouerat hic ſuperiore anno malum, ſed ſalutare conſilium non expediebat. tandem noſtro ſuperueniente Sacerdote, occaſionem complexus, lacrymans ipſe cum coniuge, duobus filijs, totidemq. filiabus, & familia vniuerſa, Eccleſiæ reſtitutus eſt; factaq. confeſſione peccatorum iterum, & ſæpius, magno cum fructu diuino Chriſti corpore ſe pauit. Et vt perpetuum ſit bonum, neue vllus in poſterum nouitati detur locus, templum extruxit, eiq. Sacerdotes duos, alioſq. diuinarum rerum adminiſtros addixit, qui ſacra ibi latino ritu obeant. Filios autem adhuc pueros Iaroslauiam, in noſtram miſit diſciplinam; vt Romanæ innutriti fidei, eiuſdem in poſterum ſint retinentiſſimi. Eius exemplum imitata ſoror, quæ Duci alteri, ſed ſchiſmate, & hæreſi infecto nupta, aliquandiu obdurue-rat, abiecto errore, cum Eccleſia Catholica, & ipſa ſe coniunxit. Veniunt in hunc numerum Duces alij, Duciſſæq. ſed cum perſonæ tantum indicentur, no-

men interim nullum prodatur, omittuntur. Non tamen ex hoc numero excipietur alius, minore quidem tituli ſpecie, ſed pietatis candore non deſpiciendus. Eiecerat hic quidem hæreſis venenum, animum peccatorum confeſſione expiarat; a cæleſti tamen menſa, cum ſæpius a noſtro Sacerdote vrgeretur, importuna tamen dubitatione abſtinebat. ita quo tempore per horam ſacrificij myſtica hoſtia, manu ſublata ſacerdotis adoranda populo oſtéditur, hæc reputare ſecum, & tacitus apud ſe orare cœpit. Meam ſimplicitatem vides, Deus optime: ſi iſta in hoſtia abditus es, fac te mihi palam; ſin minus, ab hoc me diſcriminoſo idolatriæ vindica errore. Periculoſa alea nec cuilibet facile tentanda, reſpexit tamen diuina bonitas ſincerum animi candorem; mentiq. imbecillæ, & alta caligine olim occupatæ, in tempore ſubuenit. trino radio cælitus demiſſo, diuinam ſuam in ſacra hoſtia præſentiam declarauit. Tum ille multo cum fletu, ſuam incuſans incredulitatem, iureiurando ſe obſtringens, quod viderat, narrauit; factusq. teſtis oculatus, non dubitauit ſacroſanctæ Euchariſtiæ fidem, apud impios ac perfidos aſſerere. Et vt intelligatur quanta ſit vanæ perſuaſionis vis, quamq. indigna fuerint ijs, quas impoſtores fallacias obtrudunt, proba alioqui incolarum ingenia, Chelmenſis Antiſtes, dum ſuam obiret Diœceſim, eundem peregrinantem Sacerdotem ſecum duxit. In opidis iampridem ab hæreſi occupatis, tanta gratulatione, ac triumpho excipiebantur, vt ſi nunquam ne vmbra quidem hæreſis illuc perueniſſet. hærebat, vtique infixa animo antiquæ religionis reuerentia. Facile fuit homines ſuopte ingenio ad pietatem propenſos, ad rectum ſalu-

tis tramitem reducere. Multi ad ſacras epulas admiſſi: multi ab ipſo Antiſtite confirmationis ſacramento communiti: reſtitutæ Eccleſiæ; iiſq. miniſtri idonei præfecti. Res in eo genere contigit, narratu non indigna. Inchoatum templum, homo locuples nuper ad faſtigium adducere, & prouentibus augere conſtituerat. ſed dum importuna dilatione, moras nectit, incidit in morbum, ex quo ita cœpit grauiter habere, vt breui interitus expectaretur. Is ſenſit per quietem ab infernis miniſtris, ad tribunal ſe duci venerandi ſenis, qui ius ingenti multitudini dicebat. ab hoc in fetidiſſimum carcerem duci iuſſum eſſe: ſed alterius ſenis interuentu, ad idem tribunal iterum retractum; atque a iudice, quid crederet, interrogatum. tum ſe ea, & credere, & ſeruare reſpondiſſe, quæ a Sacerdote noſtro, quem iudici aſtantem indicabat, doctus eſſet. atqui iudicem dixiſſe, Vota non reddere, & in diuina cauſſa eſſe negligentem, vtique hic nunquam docuit. Tum ſe illa reprehenſione conuictum, cum lacrymis inducias petijſſe; quibus impetratis ille ad ſe redijt, cœpitq. melius habere. & ecce tibi poſtero die, noſter ſuperuenit Sacerdos, cui hæc omnia narrauit, ac tandem ex morbo recreatus, votum ſoluere primo quoque tempore approperauit.

Præclare igitur hoc toto tempore, tum domi, tum peregre eſt opera poſita. Interrupit tamen aliquantum rei Chriſtianæ curſum poſterioris anni peſtilentia; immo vero auxit labores, & laborum fructus: modiſq. omnibus morbidis ſubuentum eſt; & magiſtratuum induſtria ad laboranti multitudini ſubueniendum excitata; vt curatio ægrotis, honeſta

neſta defunctis ſepultura, non deeſſet. neque tamen in tot difficultatibus, reliquorum miniſteriorum opera ceſſauit.

Ad Eccleſiam, partim a ſchiſmate, partim ab hæreſi ſex, & quadraginta rediere. In his miniſter vnus, qui plus viginti annis imperitis impcſuerat, hæreſim multis cum lacrymis, principe in templo, eiurauit. Armeni, quibus hæc ciuitas abundat, frequentes noſtris interfuere concionibus, cupiuntq. ſublato peſtis metu, nobiſcum de religione agere. Interim liberales erga nos eſſe non deſinunt. Idem facit, & femina primaria, e Græco ſchiſmate. ſignificatq. ſe noſtrorum concione, colloquioq. multum delectari; ſerioq. de ſua iam ſalute cogitare. Virgines duæ nobili loco natæ, ex impuro Anabaptiſtarum grege, ſacro baptiſmati admotæ.

E ſimili item incendio educta nobilis alia matrona, quæ triceſimo ætatis anno, impuro Ebionitarum fonte tincta erat. Aliæ virgines religionem Catholicam complexæ, a parentibus male acceptæ, virgis etiam conciſæ, auelli ſe a fide non ſunt paſſæ. Lectiſſima femina, Valachiæ Principis ſoror, fratrem perpulit, quanuis ſchiſmaticum, vt hæreticum blateronem, qui miniſtrum ageret, e ſua pelleret ditione. Eadem Leopolim cum veniſſet, multa de rebus ad conſcientiam pertinentibus, cum Sacerdote noſtro contulit. Varijs excurſionibus Ruteni quinque, hæretici quatuor, & quadraginta Catholicis ſe adiunxere. Templum vnum, ædiculæ duæ, ad reſtituenda deleta antiquæ veſtigia religionis, vbi nulla erant, exſtructa. Actum multis cum Principibus viris de religione; & partim

tim ad veri cognitionem traductis, partim
inclinantibus, ſpes eſt, breui
magni futuri ad Ec-
cleſiam acceſ-
ſus.

PROVINCIA AVSTRIA.

SI vllæ huius biennij litteræ, cum in Prouincijs recitabuntur, Auſtriacæ maxime feræ viſuræ ſunt, ipſis præſertim Auſtriacis, atque eorum finitimis Italis, Germanis, & Polonis; & ſæpe riſum, mærorem ſæpe cõmouebunt. nuncios enim perferunt de rebus maximis: ſed quæ, non modo vetuſtate iam exoleuerunt; ſed eam poſtea ſortitæ ſunt mutationem; vt multæ ſpes prolapſæ in deterius, ſine triſti recordatione repeti non poſſint. Sed quid faciendum? ſero ſuſceptas, ſerius mitti neceſſe fuit: neque omnino omitti debuerũt. Remotis certe Indis, Peruuianis, ac Mexicanis, tam erunt recentes, quam nobis noſtrorum acceſſus ad Philippinas, penetratio ad Maranonem, Cicimecæ ad manſuetudinem, & amicitiam adducti, & alia multa, quæ illorum litteris ipſis erunt obſoleta, nobis recentia. Neque ſane fuit, ob interruptum ſcribendi opus, annorum octo rerum memoria dignarum ſeries intercidenda. Sed liberum erit cuique, quæ moleſtam habent commemorationem, ea præterire. Numerus igitur eorum, qui hoc biennio in Auſtria Prouincia verſati ſunt, ad rationem prioris anni perſcribetur, quoniam poſterioris, ex litteris Prouinciæ, iniri nullo modo potuit. Fuere igitur Prouincia tota Socij trecenti viginti duo, Collegijs ſeptem, vna probationis domo, & reſidentijs aliquibus diſtributi. in Colleggio Viennenſi quadraginta ſeptem, in Pragenſi quadraginta vnus, in

Olomucienſi octo & triginta; in Græcienſi ſexaginta; tres & viginti in Crunlouienſi, viginti octo in Thurocienſi, ſexdecim in Commotonienſi, in domo probationis Brunenſi quinquaginta octo, veterani ſexdecim, tirones duo ſupra quadraginta. Tribus in Reſidentijs Nouodomenſi, Sileſienſi, & Tranſiluana omnino vndecim. acceſſit poſteriore anno Collegium Claudiopolitanum, in Tranſiluania reſtitutum. Exceſſere e viuis poſteriore anno ſeptem, adiuncti ad noſtrum ordinem triginta. Horum priore anno numerus proditus nullus eſt.

COLLEGIVM VIENNENSE.

VIennæ diem ſuum obijt priore anno P. Ioannes Nicolaus Domnius, magno apud omnes ſui relicto deſiderio. Vixit in Societate annis octo & triginta; multiſq. ac magnis muneribus perfunctus, inſigne ſemper dedit patientiæ, candoris animi, ac religioſæ ſimplicitatis documentum. quibus virtutibus, non domeſticis ſolum gratus fuit, ſed alienis etiam, qui hominem norant, longe cariſſimus. Quod ad ſtudia pietatis attinet, longe plus ſolito, ad auertenda belli mala, publicis precationibus data eſt opera. nam præter quadragenariam ſupplicationem, quæ a noſtro templo inſtituta, & anno toto per omnia Viennenſia templa, continenti opera, in orbem, circumactam, ac quartum in noſtro templo vſurpatam, tota etiam continenti hebdomada, ſemel eodem in templo ſupplicatum eſt. Ob eadem pericula, Sacerdotis, qui in noſtro templo eſt a concionibus ſuaſu, Parochi omnes, prædicatoreſq. alij per autumnum, conſpiratione facta, eodem die ciuitatem ad pœnitentiæ ſtudium excitarunt. Tantus factus eſt ad templum noſtrum concurſus pœnitentium, vt ſacer agi Paſchæ dies

videre-

videretur. Ceterarum ſpiritalium rerum curſus, anno toto eo maiore contentione proceſſit, quo propiora pericula, homines ſui officij admonebant. Duo in graui inundantium aquarum periculo conſtituti, voto nuncupato, confeſſionis apud noſtros obeundæ, ſeruati ſunt. Miles hæreticus, matura iam ætate, in graui periculoſoq. morbo conſilium cepit peccata Catholico Sacerdoti confitendi. ergo eius rei negotium dat familiaribus: illi noſtrum ſacerdotem adhibent; quamuis non obſcure intelligerent, id illi minus gratum futurum. egit cum ægroto noſter, tanta cum dexteritate; vt, abiurata hæreſi, & confeſſione expiatus, ſingulari Dei beneficio, vna cum animi, corporis quoque recepta valetudine, ſurgeret ſtatim e cubili. Mulier hæretica, non morbo ſolum, ſed magnis etiam, & horrendis agitationibus concitabatur, maligno ſpiritu obſeſſam diceres; vt catenis conſtringenda fuerit, ne ſe præcipitaret. Maritus quamuis hæreticus, aduocat tamen e noſtris vnum. is per quieta interualla, quæ dabantur ſubinde, hactenus libenter auditus eſt, quoad palam in ſermonem de religione ingreſſus eſt. tum vero mulier ad ſuam conuerſa peruicaciam, ita ſermonem reiecit, vt, re deſperata, noſter ſe receperit. Sed ecce tibi, non poſt multos dies, diuina bonitas, ita ægrotæ immutauit animum, vt eidem Sacerdoti ad ſe rurſus accerſito, reiecta hæreſi, confiteretur, & cum Eccleſia reconciliaretur. ex eoq. tempore, Dei beneficio, melius habere cœpit; & cum hæc in Prouincia ſcriberentur, propemodum iam conualuerat. Hæretici alij, in Petri nauim recepere ſeſe multi, tum indigenæ, tum aduenæ Angli, Scotiq. qui venere militatum. idq. maxime, cum vel morbi grauitate, vel hoſte premente, mortis

metus immineret. Nonnulli etiam,per occaſionem iungendi matrimonij, ad Catholicos ſe adiunxere. Catholicus adoleſcens grauiter in domo Lutherani hominis ægrotabat; vt inunctus oleo, propè iam eſſet depoſitus. Noſter Sacerdos, qui erat illi a cõfeſſionibus,extremi officij cauſſa aduocatur. rogatus ab honeſtis viris,vt moribundum hominem,de matrimonio iungendo cum ſui hoſpitis filia interpellaret; negat Catholico homini; cum Lutherana muliere contrahere licere: ſi Catholica puella eſſe velit,ſe iuuenis animum exploraturum. Annuit vterque, & parocho adhibito, ſacro Catholici matrimonij fœdere iunguntur. Factum pro ſua bonitate Deus probare viſus eſt. qui in ſingula momenta, animam exhalaturus videbatur, cœpit melius habere; breuiq. & recepta valetudine, & coniuge Catholica lætatus eſt. In carcere quoque multi ad Catholicam fidem reuocati, præſertim extremo ſupplicio adiudicati. Sed admirationi fuit mulier,tanto atrociore ſupplicio punienda, quanto crudelius facinus commiſerat. hæc noſtro Sacerdoti, qui ſtatis temporibus carcerem inuiſit, ita confeſſa eſt; vt abiecta hæreſi, & magno concepto ſpiritus feruore, tam ardenter ad extremum vſque ſupplicium, de Deo, & loqueretur, & cogitaret, vt omnibus eſſet admirationi. Perſpecta eſt in puerperis duabus conſecrati agni efficacia. altera toto biduo diriſſimis cruciatibus conficiebatur; vt ſpe vitæ plane iam exciderit. adhibetur ſacra cera,& Miſſæ ſacrificium offertur. ſub ipſum tempus ſacrificij, ægra & dolore omni, & partu leuata eſt.

Altera periculoſius adhuc laborabat. tranſuerſus fetus, & extinctus, ſummo cum cruciatu matris viſceribus hærebat, altero tantum brachio emiſſo.

dedit

dedit e noſtris vnus cereum agnum, collo laborantis applicandum. quo admoto, paullo poſt afflicta mulier fetum emiſit.

Ne ſtudia quidem litterarum tāto bellorum metu remiſerunt. frequentia, pro temporum natura, qua maiorem non deſideres. octingenti fere auditores toto anno numerati. Verum exeunte anno, Iaurino in Vngaria à Turcis occupato, ducenti circiter ſubtracti ſunt. Eorum aliqui in ea, qua imbuti ſunt a nobis fide retinenda, egregie conſtantes ſeſe præbuere. Adoleſcentē nobilem mater hæretica domū reuocatum verbis, minisq. cum a fide non poſſet remouere, diu compedibus conſtrictum tenuit. victa tandem pueri conſtantia, miſſum fecit. Alter item nobilis, virilem præuertit animum ætati. Negauit mater vidua, eum ſe filium agnoſcere, qui non in eadem, qua ipſa permaneret fide. Negauit & ille ſe matrem agnoſcere, quæ a vera fide aberraret. ſumptaq. ſua ſecum hæreditate, matrem ſuas ſibi res habere iuſſit: factoq. diuortio, ad cognatum Catholicum conceſſit. Alij pane potius & aqua vitam ſuſtentarunt, quam vt diebus religioſis, cibis vetitis veſcerentur. Et vt aliquid de Sodalitatibus dicatur, eſt in collegio conuictorum ſodalitas Sanctæ Barbaræ dicata. diem ſuum obijt ex eo cetu adoleſcens, inſigne in diuturno morbo patientiæ exemplum: ſex ipſos menſes lectulo affixus decubuit, tanta macie confectus: vt conſumptis viſceribus, ſola cutis oſſibus hæreret. & cum longa corporis cubatiòne, exeſis lateribus, dorſo attrito, ipſo oſſium preſſu, & vi morbi grauiſſimos ſentiret cruciatus; mirum eſt, quam ſuam cum diuina ſemper voluntatem coniunctam habuerit: ab vno Deo aſ-

ſidue petens vnicum patientiæ clypeum. Is nocte D. Catherinæ feſto præeunte, inter preces,cum ſubito vehementius ſe affici ſentiret,feminas duas,humana ſpecie auguſtiores,ad ſe videt accedere. coniectura eſt S. Barbaram, & S. Catherinam, quas ille pio ſtudio proſequebatur, fuiſſe, & ex codicibus, quos manu tenebant, eas orantes iudicauit. Harum aſpectu valde cum recrearetur, videt pone illas horribili aſpectu dæmoné, varijs geſtibus, terroribusq. ſe ab orandi ſtudio auertere conantem: ſed exclamante eo: *Abrenuncio tibi ſathana*: confeſtim feda ſpecies euanuit, manentibus illis aliquādiu, quarum aſpectu magnam animo cœpit voluptatem, donec ſenſim lenis afflictum corpus ſomnus obrepſit. Paucis poſt diebus, ſacramentis omnibus munitus, eadem, qua in morbo verſatus erat, pietate conſumptus eſt. Ex ſodalitate item B. Virginis,alter inſigne dedit in morte documētum pietatis. Ad eum confirmandum extremo tempore noſtri cum veniſſent, cœpit cum adſtantium voluptate incredibili, B.Virginem præſentem compellare: illius ſibi aduentum gratulari; oculiſq. in ſublime defixis,magna voce, ac maiore quàm pro viribus, in diuinæ Matris laudem ſe effundere. & cum magnam partem carminis,*Salue Regina*, percurriſſet, ſubiunxit illa S. Eliſabetis: Vnde ſibi tantum bonum, vt ad ſe veniret mater Domini: multaq. in eam ſententiam continuauit, vt emotæ mentis eſſe videretur. Sed interpellatus a noſtris, tam appoſite reſpondit, & tam integris ſenſibus; vt appareret, illud non fuiſſe aut vaticinium, aut delirium; ſed verum Matris ſanctiſſimæ aſpectum. & hæc quo maxime tempore mors immineret,euenerunt. Porro ſodalitas ex nonnulla infrequentia magnum

hoc

hoc anno accepit incrementum, nouo hominum ordine adiuncto. nam cum antea noſtri gymnaſij adoleſcentibus tantum conſtaret; hoc anno viri primarij aliquot, & ex vniuerſitate Doctores, & Magiſtri, ad eorum numerum adlecti, ita languentium teporem excitarunt; vt renaſci quodam modo viſa ſit. Quare duobus iam conſtat ordinibus, ſtudioſis litterarum, & alijs extra gymnaſij diſciplinam, quos propterea externos vocant. Habent hi quoque ſuũ proprium Rectorem, gradusq. alios honorum, qui conſiliorum ſint, & rerum exſequendarum adminiſtri. Rector ipſo Viſitationis Virginis feſto die, ducentis circiter pauperibus prandium dedit, illiſq. ad menſam adminiſtrauit; & pecunia donatos ſingulos dimiſit. Aegrotos, ex ſuo corpore vterque ordo, non modo inuiſunt, & ſi qua re indigent, adiuuant humaniter; ſed etiam ſi quando morbi grauitas id poſtulat, diſtributis inter ſe temporibus, noctes totas ijs vigilando aſſiſtunt: defunctos quoque honeſto proſequuntur funere. Et iam vrbe tota bonum ſodalitas diffundit odorem pietatis. Præter vrbanos, & ſodalitatũ alumnos, eſt etiam egregia opera præſtita militibus, qui e diuerſis regionibus, ad bellum contra Turcas confluxerunt, præſertim Tirolenſibus, & Italis. Hi frequentes ad noſtrũ templum confluebant, vt ſe ſacramentis communirent: illudq. frequenti ſermone vſurpabant: Si vnquàm alias, nunc maxime ex animo, & integre animum culpis eſſe perpurgandum.

Itaque diu multumq. Sacerdotes noſtros habuere occupatos, multiq. noſtrorum vſi conſilio, decimo quincto, alij etiam octauo quoque die communicandi conſuetudinem etiam in caſtris retinuerũt. vt mirum nõ fuerit, eos his munitos præſidijs, egre-

giæ in prælio virtutis facinora edidiſſe. Iuit præter ceteros ad caſtra, ex hoc Collegio Sacerdos, qui Sereniſſimo Matthiæ Auſtriaco eſſet a concione. Exceptus a Sereniſſimo Principe eſt humaniſſime, auditus in tentorio eiuſdem a Principibus viris, etiã hæreticis perlibenter; qui ſe dicentis humanitate, & doctrina mire teneri fatebantur. Eiuſdem Sacerdotis caritas, & indefeſſus animus, audiendis militum confeſſionibus, eorum commodis procurandis, ægrotantium præſertim, & inopum eluxit. Magnũ quotidie numerum tum pecuniæ, tum carnium diſtribuendum curauit; quæ omnia, e multorum pia liberalitate corrogauerat. ſaucios e prælio in caſtra reportabat: vita functos ſepulturæ dabat; milites cateruatim obibat; eoſq. ad fortiter pro fide dimicandum hortabatur: hæreticos, vt veræ fidei lumen agnoſcerent, monebat: infantes, ne ab hæreticis baptizarentur, ipſe ſacro lauacro abluebat: omnia denique Societatis munia impigre obibat: vt ad intempeſtam noctem interdũ ſtrenuus Chriſti miniſter operam perduceret. Continentium laborum contentionem, infractus animus facile ſuperabat; corpus tandem non lapideum ſuccubuit. Grauis morbus laborum magnitudine contractus, multarum rerum, atque optimorum ſtudiorum curſum interrupit. Hæc a noſtris profecta, in externos: rebus illis aucti ſumus ipſi ab externis: auleis ad ornatum templi, tum alijs, tum octo præcipuis egregia textura, ab Illuſtriſſima matrona Manriqueſia dono datis, totam D. Paulli ex actis Apoſtolicis hiſtoriam explicantibus: munus eſſe dices Rege dignum. Acceſſit bibliothecæ noſtræ, alterius teſtamento numerus non modicus librorum: templo præterea talerorum centum eleemoſina. Femina

alia

alia rerum omnium ſuarum hæredes, nos ex aſſe teſtamento reliquit. Hæc his belli motibus huius ſæculi quartus & nonageſimus ſuppeditauit annus.

Inſequentem annum, maior excepit, vt bellorum, ita etiam laborum moles. Ea nobis Sacerdotes duos in ipſo ſuſtulit ætatis flore, qui cum ad varia Societatis munera idonei, dum ægrotis (quorum magnam copiam, vicina caſtra ſubinde ſubmittebant) ſubleuandis, eorum confeſſionibus excipiendis, in vrbe operam impendunt, morbo ipſi correpti, vix dum inito laborum curſu, extinguuntur. Non defuit propterea reliquorum opera diuerſarũ gentium ægrotis, e caſtris item huc ſe recipientium, & cum in priuatis alijs, tum maxime in hoſpitali domo decumbentibus, humano pleriſq. ſolatio deſtitutis. Ita noſtris a rebus alijs ad horum miſerorum leuamen fuit cura omnis, cogitatioq. traducẽda. Neque fruſtra laboratum. Multi ſiquidem magna data ſignificatione pietatis, diem ſuum obiere: multi ab hæreſi traducti ad lumen veritatis intuendum. Anglus nobilis, totum ſe tradere religioni conſtituerat: ſed ingraueſcente morbo, cum, quod conceperat, parere non poſſet, felicem tamẽ. Dei beneficio, vitæ finem eſt adeptus. Huius, & duorum aliorum funera, noſtrorum opera honorifice curata, magnam Anglorum nobis beneuolentiam conciliarunt. Nobilem alterum ex eadẽ gente graui morbo decumbentem, noſtri hortationibus, diſputationibuſq. ita affecerunt, vt a veritate amplectenda non longe abeſſe videretur. cum ecce tibi homo Caluiniana peſte imbutus, a ſalutis itinere ita tranſuerſum egit, vt miſer in illa perfidia moreretur. Quo hic ſupplicio non dignus iudicetur, qui animum ſalutis viam ineuntem, repente ad inte-

interitum retraxit ſempiternum? quis non illum maioribus mactandum cruciatibus cenſebit? Sed agnoſce Dei miſerationem, & quantum ab humanis diuina diſtent iudicia animaduerte. Qui monita ſalutis audiebat, male perijt; qui ei perniciem parauit ſempiternam, ſeruatus eſt. Extincto illo, hic peſſimi conſilij ſuaſor, graui & ipſe corripitur morbo, qui non minus corpus affligebat, quam animum varijs curis cruciabat. Ergo mutatis curis, Sacerdotem noſtrum, quem ab altero abegerat, per litteras ad ſe accerſit: docet periculum: orat errantem ouem ne contemnat: ſe ad ſatisfactionem eſſe paratiſſimum. Docetur fidei ſinceræ capita; peccata homo ad illam diem Caluiniſta expiat; ſacrum Chriſti corpus percipit; totum alterum, nempe ex lupo agnum factum eſſe diceres. Alte igitur Catholica fide concepta, conualuit; &, vt ſunt Diuinæ Bonitatis opera non inchoata, tam admirabilis facta mutatio eſt, vt ſpes ſit, illi ad impium in amicum facinus digne deplorandum datam eſſe diem. Neque vero ægroti tantum, ſed & validi etiam, ad ſexaginta quatuor, ab hæreſi reuocati. In iiſq. Angli multi, & pleriq. nobiles, qui ad bellum venerant. Eorum vnus, ita præfracto erat ingenio, ita a Catholicorum, maxime Ieſuitarum nomine abhorrens, vt etiam quacumque obuios conuicijs laceſſeret. Hic tridui diſputatione conuictus, magna cum Catholicæ Eccleſiæ gloria, veram amplexus eſt religionem. alius ſeptem ab hinc annis, ſanctorum exemplis, ac virtutibus in Anglia legendis, voto caſtitatis ſe obtrinxit. hic noſtrorũ opera in religione inſtructus, abiectis belli conſilijs, Romam noſtri inſtituti amplectendi cauſſa diſceſſit. Ex ipſo etiam prope mortis turbine, hæreticos

ticos quatuor ſupplicio addictos, noſtrorum ſuaſiones, ad Eccleſiam reductos, ab æterno ſupplicio vindicarunt. Erant ob proditum Turcis Iaurinum, extremo ſupplicio afficiendi, Comes ab Hardeche, & Perlinus (ita hic nominatur, omni alia nota nudatus) hæreticus vterque. neque enim potuit, niſi ab hæretico tanta perfidia proficiſci. Sed duorum molentium eadem mola vnus eſt abſumptus, altero relicto. Comes in ſua perfidia, reliqui ſibi nihil fecit ad omnem animi interitum: qua fama ſtetit illius fides apud homines, eadem apud Deum ſuam eſſe voluit ſalutem. Perlinus inſigne documentum fuit, & quam perniciosa ſibi ſint conſilia parentum, filios a religione abducentia; & quam non ſit inutile caſte aliquando ſtudia coluiſſe pietatis. Habuit hic Perlinus adoleſcens in votis noſtram nobiſcum inire Societatem. mater, vt puerum ab eo conſilio auerteret, ipſa ſuis manibus armis inſtruxit, enſe accinxit, atque ad eam militiam armauit. quæ illi tanto cum Chriſtianæ rei malo, infame attulit exitium. Hic igitur morti addictus, facta rerum omnium iactura, ſtatuit, quod omnium maximum fuit, animi vitam ſempiternam incolumem ſeruare. Noſtrum accerſit Sacerdotem; ſæpiuſque peccata confeſſus, atque Euchariſtiæ ſacramento confirmatus, ſumma pietate, fortiq. animo ſupplicium ſubiuit. Amiſſo tam indigne Iaurino, vna ſupererat ſollicitudo, eaque maxima Comarrhæ defenſio. quod vnum præſidium, tanquam vnicum repagulum hoſtibus obiectum, supereſſet. quo ſi Turca potiretur, liberum in totam Morauiam, Auſtriamq. excurſum eſſet habiturus. Sed eam rem multi detrectabant. Aegre tandem vir nobilis inuentus; qui diuina fretus ope, peractaq.

apud

apud nos confeſſione, propugnaculum ſuſceperit tuendum. aſſumptiſq. ſecum Tirolenſium fortiſſimis, Turcarum impetus non repreſſit modo, ſed ipſos etiam magnis cladibus affectos pedem referre coegit. Teſtabatur idem poſtea, ſe non tam viribus & armis, quam piorum precibus, a Chriſtianis tantam belli molem auertiſſe: atque in gratiarum actionem noſtrum templum repetijt, iterumq. ſacroſancta myſteria obiuit, & noſtrarum precum ſuffragia expetijt. ſed quod ad reliquum bellum pertinet, quando huc deuenimus, qui Pontificias copias ſequuti ſunt Socij quatuordecim, Capuccini vndecim, huius Collegij hebdomadis aliquot vſi hoſpitio, magna ſuæ modeſtiæ, grauitatis, ſanctitatis dedere documenta. Ijdem quas in militia vtilitates præbuerint, ne eadem iterentur, omittenda ſunt in præſens. Sed dum in caſtris verſantur, omnes duobus exceptis, partim cæli grauitate, partim alijs incommodis morbo correpti, Viennam conceſſerunt, omnes ea, qua par eſt, humanitate habiti. Ex ijs fratres duo vita functi ſunt, totidemq. Sacerdotes. quorum alter ita afflictus, & exanimis huc venit; vt vita illi tandiu ſupereſſe viſa ſit, quoad intra Collegij ſepta, ſacramentis omnibus munitus, inter ſuorum manus expiraret. Nam Collegio illatus, ſtatim loquendi facultate deſtituitur. extremo igitur ſacramento perunctus (nam biduo ante ſe ſacro viatico munierat) e corporis cuſtodia breui educitur. Reliqui item Sacris Eccleſiæ myſterijs perceptis, pleno pietatis obitu, ſe religioſo viro dignam vitam duxiſſe declararunt. Sub idem tempus Sacerdos alius e Collegio Thurocienſi, negotiorum cauſſa, cum hac Pragam iter faceret, eodem & morbi, & pio mortis genere vitam finiuit. Eadé

carita-

caritatis officia, & duobus Capuccinis præſtita, graui morbo implicitis, donec diuina ope, priſtinam recepere valetudinem.

Sed præter bellum, aliaq. quæ cum bello ſunt coniuncta, ſunt alia non indigna, quæ narrentur. Euentum rei hinc funeſtæ, hinc lætæ declarauit quanti interſit Eccleſiæ præcepta non contemnere. Conficiebantur ſulphurea artificialium ignium fomenta, ſub quodam vrbis propugnaculo. Verſabantur in eo opere Itali ſeptem, cum totidem Germanis. Venerat dicta dies ignibus periclitandis, ea feſta dies erat. Itali, priuſquam operi manus admouerent, recta ſe ad noſtrum templum conferunt, rei diuinæ de more vt interſint. mittitur, qui Miſſæ ſacrificio intentos, reuocet confeſtim. perſiſtunt illi nihilominus ad finem ſacrificij. Germani interim hæretici, impatientes moræ, rem ipſi ſine Italis exequi conſtituunt. ac, dum illa, quæ opus ſunt, expediunt, flamma, qua ad lumen vtebantur, cuſtodita parum caute, in præparatam decidens materiam, momento cuncta corripit, inflammatiſq. ſulphurei pulueris, quæ ibi erant, vaſibus, tanta repente ſtrages, cum horribili fragore conſequuta eſt, vt non modo miſeros illos, cunctaq. opera exuſta obtriuerit: ſed ipſum etiam propugnaculum euertendum fuerit, ni per amplum ſpiramentum, in ſublime apertum, illa ſe vis ignea in aerem effudiſſet. Ita Catholicos ſtudium diuinæ rei a certo, præſentiq. interitu vindicauit. Habuit quoque quod contigit adoleſcenti, non leue ad pietatem incitamentum. verſatus hic aliquandiu in noſtro gymnaſio, cum per vindemiæ tempus, ſe ad villam receſiſſet, ſemiebrius die quodam ſub veſperam ruſtici domum intrare contendit, neque illo magis ſo-

briu3

brius ruſticus erat. ita dum ei obluctaretur aſperius, venitur ad gladios: in ea contentione vulneratur ruſticus, qui cum ſe ferro imparem eſſe intellexit, ad arma alia ſibi promptiora, refugit. Ingentem concitat in iuuenem malorum dæmonum cateruam, aſpectu tam horribili; vt, niſi confeſtim a ruſtico reuocarentur, terrore ille exanimaretur. non tamẽ illorum omnino in præſens infeſtatione liberatus eſt. horrenda ſpectra, & obſcenæ laruæ ſubinde hominem terrebant, ita vt duorum menſium ſpatio, nullam pæne ſenſerit quietem. Sed nocte quadam ingens in eius cubiculum fedarum multitudo vmbrarum irrupit, ignes ex oculis, naribus, auribuſq. exhalantium, atque vna cum formoſis mulieribus, comptis ad laſciuiam, choros ducentium. diffuſa lux diei lumini æquabat: neqne vlla vi precum, aut ſigno crucis infeſtas potuit ſpecies ab ſe abigere, quo ille maiore terrore complebatur. putauit ſe omnino moriturum, ſi tetra ſibi ſpectra iterum obijcerentur. Ita poſtridie noſtrum acciri iubet Sacerdotem; aberat enim ille non ita longe ab vrbe. facta igitur totius vitæ confeſſione, omni prorſus infeſtatione liberatus eſt.

Scholæ ob bellicos tumultus minorem, quam vnquam antea diſcipulorum numerum habuerunt. pauciores fuere ſeptingentis, cum nongentorum ſuperioribus annis numerum excederent. non tamen idcirco remiſſa eſt diſcendi cura. Specimen ingenij, atque ad litteras proceſſuum præbuere, aduentu multorum Principum virorum, qui & noſtrum gymnaſium viſerunt, & noſtram docendi rationem ſpectarunt, probaruntq. Exceptus eſt magno procerum conſeſſu oratione, & dialogo Tranſſiluaniæ Principis legatus, ſponſaliorum cauſſa huc

miſſus.

miſſus. Placuit actio, & actionis argumentum. id fuit Dauidis cum Philiſtæo pugna. quæ ſuo euentu felices Sereniſſimi Principis, non minus virtute, quam ætate florentis ex vetere hoſte Synamæ Turcarum Baxaa adumbrauit. omen ſe accipere vniuerſa Tranſiluaniæ nobilitas, magna lætitia ſignificauit. Sed ingraueſcente bello, & rebus Vngaricis iam pæne deploratis, accerſitus e Belgio fama ille inſignis & bellica laude clariſſimus Carolus Masfeldius, cum primum Viennam appulit, nihil prius habuit, quam vt cõſcientiæ maculas apud nos elueret; & ſe ſacroſancto Euchariſtiæ, alijſq. pietatis præſidijs muniret. Et cum maioris ſuæ quietis cauſſa, ad ſacroſanctum Chriſti corpus capiendum, in domeſticum Sacellum ſeorſim a vulgi ſtrepitu inuitaretur, reſpondit teſtatum velle ſe, & cuius ſit fidei, & quam religionem propugnandam ſumpſerit. Ita ipſo die Pentecoſtes in templo palam, ſacram Euchariſtiam communicauit. Ingreſſus Collegium appoſito & actionis, & orationis genere ſalutatus eſt. Gratam ſibi oſtendit accidiſſe eam honoris ſignificationem: egregiumq. ſe noſtræ Societatis Patronum fore profeſſus eſt. Et cum per octauas Corporis Chriſti ſolemnis ſacroſanctæ Euchariſtiæ ſupplicatio, e noſtro templo duceretur, vna cum Archiduce Matthia, alijſq. Dynaſtis, & primæ nobilitatis viris magna ſignificatione pietatis proceſſit. Exhibitus eſt Iſaacis pueri ad ſacrificium oblatio; qua ad lacrymas vſque delectatus eſt. Profectus ad caſtra ipſo Viſitationis Virginis die, quo Strigonium cœpit obſidere, P. Prouinciali iterum confeſſus eſt, & diuino cibo recreatus. Ita B. Virginis Vngariæ patronæ auſpicijs, hoſtes adhortus, inſigni clade affectos prid. non. Auguſt. profligauit.

Dialogus

Sed

Sed quam non firmo præſidio ſtant humana? Cum iam omnium animi ad ſpem rerum meliorum, tanto Duce erecti eſſent, repente in medio victoriæ curſu, morbo correptus extinguitur. Ac cum ſibi mortem iam imminere intelligeret, rurſus ſacramentis omnibus muniri voluit XIX. Cal. Sept. ipſo Aſſumptionis peruigilio, ſub veſperam vitæ finem fecit. Cadauer Viennam deportatum, noſtro templo illatum, quam honorificentiſſimo funere tumulatum eſt. Interfuere, præter vniuerſum vrbis clerum, magna Procerum, ac Magnatum frequentia: in ijs præcipue Sereniſſimus Dux Mantuæ, qui etiam funus honorificentiſſimo comitatu proſequutus eſt. Exſequiæ multo carminum genere cohoneſtatæ. habita de clariſſimi herois laudibus concio funebris. quæ ita affecit auditorem; vt explendis clarorum virorum votis iterum, & ſæpius fuerit excudenda. Præfectus porro aulæ ipſius, vt ſuã, ſuiq. Principis voluntatem erga nos teſtatam relinqueret, calicem, & inſignem argenteam crucem, aliaq. altaris ornamenta, noſtro templo attribuit, perpetuum monumentum pietatis, & excellentis tanti Principis virtutis. Potuiſſet tam longo præſertim tempore, totum hoc quaſi epiſodium præteriri: ſed ad tantæ pietatis memoriam, & Societatis, apud Principes gratiam illuſtrandam, non viſum eſt inutile hæc commemoraſſe.

COLLEGIVM PRAGENSE.

E Pragenſi Collegio priore anno deceſſit P. Paullus Vincentius, cuius mors eo fuit acerbior, quod curſu iam peracto ſtudiorũ, & Philoſophicæ doctrinæ triennali ſchola explicata, ſpem vtilitatum

tum faciebat maximarum. Eſt ille, ſi non cruci ſuffixus, ad ſimilitudinem tamen Chriſti Domini, quinque vulneribus diu cruciatus. cum ad auertendas ſanguinis vomitiones, medicus ei manibus, pedibuſq. anaſtomaſtica e cãtharidibus emplaſtra adhibuiſſet. Ita magno ille pietatis ſenſu lætabatur, eo ſe leti genere cõſumi, quo noſtræ ſalutis auctor vitã fudit, cũ pectore intus exulcerato latus Chriſti vulneratum; manuum, pedumq. venis perforatis, clauorum ſacra foramina referret. Et cum deſperatis rebus omnibus, Pilſnam patrij cæli experiundi cauſſa miſſus eſſet, tabe conſumptus IV. Non. Nouemb. ſub veſperam migrauit. Elatus eſt funere honorifico, vrbanis templis omnibus aera pulſantibus; totaq. effuſa ciuitate ad exſequias cohoneſtandas. Conuenit ad ſacra non vrbanus modo clerus omnis, ſed e propinquis etiam vicis, opidiſq. Sacerdotes euocati, quorum humeris de more cõportatus, in templum illatum eſt: & funebri etiam concione, lacrymante populo, laudatus. Locus ſepulchro datus ante aram Principem, vbi non niſi Antiſtites condi ſolent. Dedit hoc ciuitas Catholica & ſuo ciui, & noſtro inprimis ordini, cuius eſt amantiſſima. Sed Pragæ, præter vſitata, priore anno a varijs hæreſibus ad Catholicæ gremium Eccleſiæ reuocati ſunt octoginta tres: centum poſteriore. Ac præter nonnullos, e prima nobilitate magnæ ſpei adoleſcentes, eſt operæpretium nonnullorum ſigillatim meminiſſe. Iureconſultus, nobili genere natus, cognita veritate, incredibili ſtudio flagrat, populares ſuos ad eandem lucem intuendam reuocare: vt ea de re librum etiam conſcripſerit. Duo præterea concionatores, ſexagenario vterque maior, qui promiſſa canicie, & maie-

ſtate corporis verenda, eo fuere ad virus peſtilentiæ ſpargendum inſtrumenta aptiora. & hæ duæ columnæ e ſynagoga ſathanæ detractæ. Anus nonagenaria, in hunc numerum referenda necne ſit, ambiguum eſt. Sed ſiue Catholica, ſiue hæretica, tot annorum peccata vna confeſſione expiauit. Femina olim hæretica, cum ex Catholico coniuge multa noſtrorum concionibus audita quotidie cognoſceret, ipſum rogauit, vt, quoquo modo poſſet (ægrotabat enim) ſe ad noſtram concionem curaret deportandam. Imponitur currui, audita concione ſanatur: ac non ita multo poſt, facta cõfeſſione peccatorum, Catholicorum cetui adiungitur. Senex octogenario maior, non expers litterarum, toto vitæ tempore in Huſſitarum hæreſi permanſerat, quæ ſcilicet eſt ad curandum difficillima, & hic totius vitæ confeſſione explicata, atque vna ſpecie ſacra hoſtia percepta, ad Eccleſiam eſt aggregatus. Alij morbo caſtigati, conſilium Catholicæ religionis amplectendæ, quod in dies differebant, repræſentare ſunt coacti. Magici libri, & hæreſi infecti nobis comburendi traditi. Eſt præterea in energumeno factum periculum exorciſmorum: ſed irritata, initio præſertim, non fracta dæmonis peruicacia eſt. intellectum tamen, & quanto in humanum genus odio ſit cruenta illa fera, & quanta vis ſacrorum ſit aduerſus tartareas phalanges, proinde non ſit alienũ ad aliorum vſum, totius rei ſeriem exponere. Hunc miris modis malus diuexabat, linguam homini interdum ad pectus exerebat, in globum ſæpe totum corpus obuoluebat. Vocati cum ſanctis reliquijs e noſtris duo, hominem offendunt capite manibus inſerto, & menſæ acclinato dormienti ſimilem; vt nullis neque clamo-

clamoribus,neque vellicationibus excitaretur. Admouentur capiti S. Agnetis, ac ſanctorum aliorum reliquiæ, eas confeſtim manu reijcit; neque patitur ſibi admoueri. numquam tamen, vt vel caput tolleret, vel Sacerdotes adſpiceret, adduci potuit. Legi cœptum eſt Euangelium S. Ioannis, tum obliqua facie ſenſim caput tollit; eoq. vſque ſe erexit; vt mirabiliter ſublimis, a terra ad altitudinem palmi vnius in aere ſuſpenderetur.quo viſo territi multi diffugere. os illi interim oculi,totaq. facies horrendum in modum diſtorquebatur & cum deſidens iterum tolleretur,duo eum validi homines, ad terrã deprimere non poterant.Res admirabilis,& raram, ad inſolentes harum rerum, fidem habitura: & tamen cum hæc ſcribenda mihi data ſunt, forte Venetus adoleſcens, noſtris curandus Sacerdotibus traditus,ſimilibus omnino, ac magis horrendis agitabatur intẽperijs. atq. hæc quotidie ipſi ſpectabamus. Reuocati eodem die noſtri exorciſmis, ſacriſq. reliquijs admotis, ita ille quietus, immotuſq. manſit,vt ſpem faceret eſſe iam incolumem. Quærunt ex eo noſtri, Catholicus ne ſit, an hæreticus: reſpondet, fuiſſe ſe Catholicum: verum cum ægrotaret in Sileſia, coactum nefandas cum Lutheranis execrationes communicare. Noſtri igitur ad obeundam in craſtinum confeſſionem adhortantur. Redeunt poſtridie, hominem offendunt a ſenſibus alienatum; ſomnoq ita oppreſſum, vt nulla ratione poſſet excitari. Conſecratum agnum,& luſtralem aquam domeſticis relinquunt; earumq. rerum vſum docent, nam erant hæretici. Tertio die reuocantur, paratum inueniunt ad confeſſionem faciendam. qua peracta, hortantur, vt ad ſacram accedat Euchariſtiam; facturum pollicetur. Paucis

diebus nocte intempeſta, diabolum videt cultro armatum, cædem minitantem, ni ſacram agni ceram ab ſe abijciat. Accurrunt ad clamores domeſtici: vident hominem brachia iactantem, dimicantium in morem, antagoniſtam nullum vident. ſe ille cum diabolo pugnare querebatur. aquam aſpergunt benedictá, vt a noſtris erant moniti, quieſcit infeſta dimicatio. Mane vero, clauſis foribus, nuſquam tota domo reperitur, etſi creditus eſt a dæmone ablatus, potuit tamen vel præſens familiarium aſpectui ſubduci. quod non ſemel domi noſtræ, Veneto adoleſcenti contigit. paucis poſt diebus in eundem locum reſtituitur. Inde, prauo vtique conſilio, in Xenodochium hæreticorũ tranſlatus a domeſticis. Ibi cum ageret, a dæmone, qui modo equi, modo hirci ſpecie vtique illi vſitata, appareret, per aerem longe aſportatus eſt, ac ſæpius eundem in locum reſtitutus. alias intra tartara demiſſus, ſpeciem infernarum pœnarum, nonnulloſq. ibi, quos diuerſis in regionibus nouiſſet, ſpectaſſe ſe narrauit. In tanta tandem calamitate conſtitutum Virgo Catholica, quæ eodem in Xenodochio degebat, aqua Eccleſiaſtica, pijſq. alijs ſubſidijs adiuuit. Hæc ille inde emiſſus noſtris poſtea narrauit: ſeq. Catholicæ virgini acceptum referre teſtabatur, quod e vinculis dæmonis, eiuſq. cruciatibus euaſerit.

Excurſiones fuere nonnullæ, P. Paullus, quem extremo hoc anno diem ſuum obijſſe ſcripſimus, in Baronis cuiuſdam ditione, præter confeſſiones auditas, aliquot a Lutheri impietate reuocauit, alium ibidem graui morbo laborantem (& fuiſſe creditur apoplexia) benedictione ex forma Eccleſiaſtica impertiuit, confeſſione purgauit, cæleſti

pane

pane recreauit. Is poſt duas non amplius horas, eo ſe morbo leuatum ſenſit.

Scholæ quo primum die Reuerendiſſimus Archiepiſcopus a conſecratione ſua collegium inuiſit, generoſum Antiſtitem vario ſcriptionis genere exceperunt ſoluto, numeris aſtricto, Græco, Latino. Partheniæ ſodalitatis nomen cum in dies antea, tum hoc maxime biennio auctum eſt. cuius priore anno, in eam ſe adſcribi voluerunt Reuerendiſſimus Archiepiſcopus cum germano fratre, Burgrauius Regni ſeu Prorex cum coniuge, ac liberis; ſupremus Regni Prætor item cum coniuge, pluresq. alij proceres ac Barones. Pauperum Collegium octoginta aluit alumnos. Dederunt & ipſi vtroque anno dramata elegantius, quam ſplendidius, & laudem tulerunt etiam ab ijs, qui in aula verſantur, Italis. Noſtrum Collegium inuiſere viri Principes, Archiepiſcopus ſæpius, Marchio de Burgan, & Comes Mansfeldius, cum in Vngariam proficiſceretur. Is poſtremis Quadrageſimæ diebus, ſacris officijs in noſtro templo interfuit. ijſdemq. diebus vni e noſtris Sacerdotibus confeſſus, noſtro in templo inter confertam multitudinem ſacrum Chriſti corpus communicauit. Et vt euidentiore argumento ſuam erga noſtrum ordinem teſtaretur voluntatem; Praga diſcedens, cum ante noſtras ædes præterueheretur, iuſſit agmen ſubſiſtere. Patreq. Rectore euocato, ſe, totamq. belli molem noſtrorum precibus accurate commendauit. Moſchi item oratores ad Cæſarem venere, eorum Popus (ſunt enim & ipſi, vt Ruteni cum Græca Eccleſia coniuncti) ſponte ad nos venit; Romanos ritus ſpectauit, probauitq. Lutheranos vero, Huſſitas, hæreticoſq. reliquos vehementer exſecratus eſt, aiebat ſe optare, atque

etiam ſperare, Principem ſuum, ſuamq. Eccleſiam opera Cæſareæ maieſtatis cum Romana coniunctũ iri. Neque vero Principes viri, ac Dynaſtæ, quam priuati, ceteraq. nobilitas noſtri amantiores ſeſe præbuere: quod illi cum omni officiorum genere declararunt, tum, vt alia multa omittam, Patres Romam ad generalem conuentum proficiſcentes, & viatico iuuerunt, & fauſtis comprecationibus, atque omnibus iucundiſſimæ familiaritatis officijs ita ſunt proſequuti, vt pæne ex illorum amplexibus in Italiam mitti viderentur. Nec leue fuit argumentum bonorum in nos beneuolentiæ, in inſigni nobis illata contumelia vindicanda. Petulans quidam Lutheranus, quo œſtro percitus incertum, venit ad collegium. Quærit de ianitore, ecquid illic Ieſuitæ habeant, & an ipſe quoque Ieſuita ſit? Id cum cognoſſet, violenter inuolat in hominem, & miſerum, imbecillumq. ſenem a ianua facile deturbat; conuicijs pugniſq. male accipit; ac deniqüe totum laceraſſet, niſi qui tum forte ad collegium venerant, non ſine magna contentione prohibuiſſent. Noſtri rem patientia, & ſilentio texere: viri nobiles ad Archiepiſcopum, Archiepiſcopus ad ſummum Cameræ præſidem detulit. Præſes iniurioſum illum in carcerem compingit, graui illi irrogata multa, cuius parte, cum deprecatores ille nos adhibuiſſet, paullo poſt leuatus eſt. Sed quantum in ea cauſſa tum Præſidis, tum ciuitatis in nos beneuolentia eluxerit, ne longior ſim, referre ſuperſedeo. Nec minora hominum ſtudia in nos eleemoſinæ quoque declararunt; quibus & rei noſtræ familiaris anguſtiæ ſubleuatæ ſunt, & templorum factus auctior ornatus. Et quidem Italico Sacello cui necdum ſuprema manus eſt impoſita, pe-
ripetaſ-

ripetaſmata aris, parietibusq. ornandis, & pecuniam illuſtrium matronarum liberalitas ſuppeditauit. Nec cetera duo templa S. Saluatoris Boemorum, & S. Clementis Germanorum ſua donaria deſiderarunt.

COLLEGIVM Olomucienſe.

OLomucienſe Collegium ſocios duos cælo conciliauit, P. Hurtadum exacta ætate ſenem, afflictaq. valetudine, & ad vſque extremum tempus, etiam morbo impeditum, inſtituti ſeruantiſſimum. longa fecit ætas, & rerum vſus, vt multos,diuq. in Societate exhauſerit labores. & Ioannem Rullum, operis externi adiutorem. Hic illa ipſa hora, qua ſocij ſua vota, ſuiq. ipſorum obligationem iterabant, Deo ipſe ſuum reddidit ſpiritum. Fuit vterq. obedientiæ cultor,& in proximos inſigni caritate. E concionibus, præter quotidiana, illi præcipue collecti fructus. Cum praua blaſphemandi conſuetudo in vulgus paſſim irrepſiſſet, admoniti pro concione, magiſtratus duorum pœna reliquos fecere cautiores. Hæreticus iam grandi natu, cum de imagine Chriſti cruci ſuffixi, eiuſq. perpetua memoria noſtrum ad concionem multa diſputantem audiſſet, ita probauit, quæ dicebantur, ita ad verum, interioremq. animi ſenſum tranſmiſit; vt, qui ante omnem ſacrarum vſum imaginum damnaſſet, artificem confeſtim adierit; & Chriſti e cruce pendentis effigiem ſibi comparauerit. Alius, cum vitia nonnulla noſter in concione damnaret vehementius, ita permotus eſt, vt a

concione, ad eum, tanquam graui vulnere ſaucius ad medicum, accurreret, animi malo medicinam quærens. factaq. ex eo tempore vitæ mutatione, eam ſibi legitimo matrimonio copulauit, cum qua longo tempore illegitimo toro conſueuerat. Ab vſurpatione calicis, ad vnius tantum ſpeciei vſum biennio toto reuocati quatuor & viginti ſupra centum: a varijs hæreſibus, ad recte ſentiendum, ſeptuaginta quatuor. Et vt intelligatur, quantam omnia corrumpentium nequitia mentibus hominum caliginem offuderit; & obtruſis illorum mendacio falſis opinionibus, ſtare adhuc hæreſim. Saxo Lutheri erroribus imbutus, noſtrum de Chriſto ſerio & ex intimo ſenſu concionantem vehementer admiratus eſt. & eam rem ſibi nouam, contraq. opinionem accidiſſe familiaribus narrauit. quippe ſibi ante perſuaſum fuiſſe, Papiſtas Chriſto relicto, tantum de ſanctis, eorumq. meritis diſputare. Væ aliti valle natæ infelici: tantum valet infuſa mendacio opinio, vt nationes totas ſæpe occupet, ac ne vni quidem veniat in mentem, oculos aduertere ad veritatis lucem intuendam. Hic veritate indagata, paucis poſt diebus ad nos venit; dedoctuſq. quas falſo præceperat opiniones, vna cum illis etiam hæreſes abiecit; rituq. Catholico confeſſus, Catholicam fidem eſt profeſſus. Huſſita multis annis praui dogmatis concionator, defecerat ad Lutheranos: apud quos aliquandiu non obſcuri fuit nominis. Sed miniſtris (vt hinc appareat inconſtantia, quaſi liceat in rebus fidei idem quod in Ludo) ad Caluinum ſenſim inclinantibus, non facile aſſentiebatur. Ergo illi hominem a ſuo conſortio excludunt. ea excommunicatio illi ſaluti fuit. Dum ſoli vertendi cauſſa iter faceret (vide

vagos

vagos euangeliſtas & venales) in hominem incidit Catholicum ; qui quod auditor fuerat in ſcholis noſtris, ab eo, poſt habitum de fidei capitibus ſermonem, in eam ſententiam adducitur, vt noſtros adeat. a quibus edoctus tandem veritatem, Catholicam fidem, quam antea tandiu impugnarat, eſt amplexus. Multi præterea ex remotis hæreticorum regionibus, cognoſcendæ ſtudio veritatis, huc venerunt; edoctiq. a noſtris, prauas opiniones abiecerunt. Multi præterea, qui antea fluctuabant, in fide confirmati; nunc certi in ſententia malunt patrijs bonis, quam à ſemel ſuſcepto fidei propoſito decedere.

Scholæ quoque ſuos fructus dederunt. Vtriuſque ſodalicij B. Virginis alumni egregium pietatis ſtudium, tum alias, tum maxime præ ſe tulerunt, cum ter vtroque anno quadragenis horis ſupplicatum eſt. Pueri tenera ætate, a grandibus aſſiduitate orandi, & contentione ſuperari ſe paſſi non ſunt. Fuereq. qui totas prope noctes, ne tempus orandi eos præteriret, inſomnes duxerint. Fuit, qui dum viueret peculiari ſtudio, cultuq. Diuinam matrem proſequtus, eius aſpectu ſub mortis horam recrearetur. Alij duo, hæreticis nati parentibus, & opulentis, ab ipſis in patriam reuocabantur, vt Caluiniano magiſtro corrumpendi traderentur. hi in exſilio, ſummaq. rerum omnium indigentia, vitam trahere, quam in patria abundare, cum diſpendio, aut periculo religionis maluerunt. Domi parentum alij, diebus ieiunio ſacris, ſolo pane vitam ſuſtentarunt, ne vetitis cibis Eccleſiæ leges violarent. Eſt præterea tertia Sodalitas S. Annæ dedicata, ea conſtat ex eo genere ciuium, qui ſcholas non frequentant. Hi præter cetera, maximo apparatu,

pretio-

pretioſa ſupellectili, & concentu muſico,diem Patronæ ſuæ feſtum celebrant, confluente ad ſacra tota pæne ciuitate.

Eſt in hac ora celebris peregrinatio ad templum S. Annæ, vetuſta religione venerandum. Huc per id tempus, quo anniuerſario curſu, eius redit feſtus dies, magna vndiq. confluit hominum multitudo. Miſſi eo Sacerdotes tres, magnum rei Chriſtianæ promouendæ momentum attulerunt,concionibus, monitionibus,catecheſibus, & audiendis pænitentibus. Et, quoniam ex ijs multi, in dynaſtijs hæreticorum verſabantur,pia illi quamuis mente præditi, ſumma tamen rerum ignoratione tenebantur. vnus e noſtris eos per horas aliquot ita erudijt, ſalutaribuſq. præceptis, ad confeſſionem rite obeundam inſtruxit; vt inſitam genti a natura probitatem, facile perſpiceres. multi enim cum docerentur, tenere lachrymas non poterant: certatim vero ad confeſſionem magno numero accurrebant.

Collegij pars ſuperioribus annis ædificari cœpta, priore horum duorum anno, ad culmen perducta, oportunum iam cubiculis locum, & amenum longe proſpectum incolentibus præbebit:Tum domus coempta conuictorum habitationi: ruinæq. alterius cum illa continentis, de quibus biennio ante ſcriptum eſt,ita eodem anno reſartæ, & accomodatæ, vt breui ſperemus, commodam habituras manſionem.

SEDES

SEDES VRATISLAVIENSIS.

PErgunt in Vratiſlauienſi Sede, noſtri nutantes in fide confirmare; errantes ad viam reuocare; &, vt in ſterili ſolo pro paucitate operarum, non maligne reſpondet labori fructus. Quatuor & viginti ab erroribus retulere ſeſe ad Eccleſiam; aliquot etiam ad vnius ſpeciei vſurpationem. Inſignis fuit, & ad hominum ſermonem in primis celebris, Ciuis Vratislauienſis eruditione, & doctrina clariſſimi, & in ſcholis etiam remotioribus magni nominis, ad Eccleſiam Catholicam reconciliatio; magnoſq. fecit vrbe tota motus animorum: vt per id tempus, nihil aliud per hominum ora verſaretur. Is porro ardore tanto veram amplexus eſt religionem; vt duos germanos fratres ad eandem magna contentione cohortetur: cogitetq. in poſterũ etiam ſcriptis libris ciues ſuos ad eandem amplectendam veritatem cohortari. Nec deſunt alij clari viri, doctrina, & litteris conſpicui, qui tanti viri exemplo, bene iam de Catholica religione cogitent; noſtrorum familiaritate delectentur. ita ſpes eſt, breui hos quoque ad Catholicorum caſtra tranſituros. Eorum porro, qui reſipuerunt, tentata varie conſtantia eſt. Vratislauienſi adoleſcenti amici, & familiares, honeſtum matrimonium cum hæretica coniuge, & honorem in ciuitate magni faciendum deferebant, vt illum a ſuſcepta fide reuocarent. ſed maluit horum omnium commodorum iacturam facere, quam fidei periculum adire. Paribus pollicitationibus adoleſcens alter item Vratislauienſis appetitus, pari conſtantia, & fide ſuorum ciuium eluſit artem. hunc Senatus ampli ſtipendij

pendij emolumento, & magnorum ſpe ornamentorum ad ſe alliciebat; ſed maluit patriæ beneficio, quam veræ fidei lumine priuari. Alij duo tenera adhuc ætate, e noſtris ſcholis huc aliunde ab hæreticis parentibus miſſi, vt magiſtrorum, ac condiſcipulorum conſuetudine corrupti, ab optima fidei doctrina, qua a noſtris erant imbuti, deficerent, tam ſe præbent in ſana doctrina conſtantes, vt non vereantur de religione id ætatis pueri, cum præcipuis ſcholiarchis decertare, ita, vt, Ieſuitarum arte infatuatam teneram ætatem, cum dedecore dicere non dubitent. Inuiſunt de more noſtri etiam ægrotos. Infantem comitiali morbo periculoſe laborantem inuenerunt, matri ſuadent, peregrinationē voueat ad B. Eduigis ſepulchrum. voto concepto infans conualeſcit, ita vt nunquam deinde eo morbo laborarit. Euocatus e noſtris vnus a nobili Dynaſta, eius confeſſionem excepit, hominemq. perpulit, vt collapſam pæne in ſua ditione Catholicam religionem, reſtituendam ſuſciperet. eſtq. ſpes, magnum in eo Sileſiæ tractu, Catholicam fidem incrementum habituram.

DOMVS PROBATIONIS Brunenſis.

MAgnum argumentum Brunenſes ſuppeditarunt, magna ſiquidem ipſis multarum exercendarum virtutum materia ſuppeditauit. Ingens militum colluuies, ex hæreticorum finibus, Saxoniæ maxime, ad bellum confluentium, campum ſane latum licentiæ aperuit. Sed Diuinæ Prouidentiæ argumenta non obſcura perſpeximus. nam & ſocij humi-

humiliandi ſui occaſio non defuit; &, diuina eos protegente cura, in Dei Patrocinio ſperare didicerunt. duplex familia veteranorum, & tironum, & copioſa vtraque, duorum annorum ſpatio, magnam laborum & ærumnarum ſegetem meſſuerunt. Sed e magno rerum aceruo ea, quæ interim vtroque anno contigerunt, ſeligemus acuratius. Anno priore e tironibus vixit vnus; ceteris omnibus ſuperſtitibus. De veteranis igitur prius. Hi priore anno ſedecim fuere; tirones duo ſupra quadraginta. Illorum opera rediere ad Eccleſiam triginta ſeptem: & erit operæ pretium nonnullorum cauſſam agnoſcere. Anabaptiſta multos annos in Laruata illa vixerat hypocriſi. is contra fucatam illam ſanctimoniam piaculum commiſerat. Ergo illi dicta dies, damnatoq. inobedientiæ, aliorum cetu interdicitur, atque purgandæ contumaciæ, ad agendam pænitentiam (vt ipſi loquuntur) in hoc mundo peruerſo, exſilium indicitur. Diceres, ab impuris nebulonibus reſtitutam Paradiſum: tanto ſupercilio quaſi Adamum inde eiecerint, mundi caſtigant prauitatem. Vide deformes ſimios: romphea ignea ad complendam fabulam deſiderabatur. Seuerum anathema miſero ſaluti fuit. Nam, vt cæcus ille euangelicus a Iudæis extra ſynagogam eiectus, a Chriſto exceptus eſt: ſic, re cognita, exſilio hic multatus, ad pænitentiam in Eccleſia meliore agēdam, noſtrorum opera traductus eſt. Alius cuius ſectæ fuerit, nihil ad rem, Catholicus certe fuiſſe non videtur. Hic anabaptiſtarum ſimulata ſanctimonia, & mellito orationis veneno illectus, ſtatuit patria, domo, rebuſq. omnibus relictis, vna cum coniuge & liberis, clam ad ridiculam ſtulte beatorum Paradiſum ſe transferre; & ſimplicem illam

falla-

fallaciæ plenam ſimulationem conſectari; Non æquo id ferebat animo coniunx Lutherana; ſed cõiugalis non inſcia neceſſitatis, & amore tracta filiorum (quatuor enim erant) maritum ſequuta, obtemperauit ſubinuita. Ei tamen perſuaſit, ne ſe iterum baptizari pateretur. Sed breui cognita ſanctorum Paradiſi incolarum vanitate, quippe qui pia multa ſancteq. profiterentur, præſtarent nihil, niſi nugas, miſerum cœpit conſilij pœnitere. Sed homo aduena, in ignota regione, & inter ignotos, cũ imbecilla familiola, quo ſe verteret, non habebat. Coniux virago ei conſilium expediuit. Audierat colonos, qui in ditione Ieſuitarum eſſent, benigne, beneuoleq. tractari, noctu ad propinquum vicum noſtræ ditionis venit, ibi facile & domum, & condicionem ſibi, & marito impetrat; edoctaq. fidei noſtræ myſteria, facta confeſſione peccatorum, vna cum marito, & filijs, Eccleſiæ Catholicæ adiuncta eſt. Ab vſurpando ſub vtraque ſpecie ſacramento, ſexaginta ſeptem reuocati; multi a diaboli vexatione liberati. Furtum commiſerat, qui dæmonem horribili ſpecie ſæpe obuium habebat, ſe vt vel laqueo ſtrangularet, vel in puteum deijceret inſtigantem. is confeſſione peccatorum, omni prorſus moleſtia liberatus eſt. Alij adhibita agni conſecrati cera multis infeſtationibus, illuſionibusq. erepti, quo factum eſt, vt melioris vitæ conſilium ſuſceperint.

E ſcholis præter vſitata, ille præcipuus exſtitit fructus, ex ijs, qui eas frequentant, matronam vnus non modo ad Catholicam fidem, & noſtrorum concionem; ſed ad ſacramentorum quoque vſum, & tam ardens pietatis ſtudium ſuſcipiendum adduxit; vt nihil tanti ſit, quod ipſam ab eo retardare,

ne-

& noſtri templi conſuetudine poſſit abducere. cuius rei cauſſa mariti etiam hæretici, iniurias, verbera ad ſanguinis effuſionem, & domicilij ſeiunctionem inuicto perfert animo. Adoleſcens hæretica in gente natus, & in hæreſi educatus, Brunam ſtudiorum cauſſa conceſſit: aſſiduaq; ei ſollicitudo imminebat, ne noſtrorum conſuetudine delenitus, ſenſim a concepta, quam ipſe veram putabat, religione, ad noſtram, quam horrebat, inclinaret. Ergo, vt aduerſus tam ſalutare periculum ſe muniret, triẽnio toto nouas ſemper difficultates, aduerſus fidei fundamenta proponendo, noſtros fatigabat. Quod falſo tuendo dogmati putauit eſſe propugnaculum. ea machina fuit validiſſima ad euertendum. nam cum omnibus eius quæſtionibus, dubitationibusq. abunde ſatisfieret, non potuit perſpectæ veritati refragari. ita non ille tantum ad Catholicos traductus, ſed illius opera pater quoque familias, apud quem puerorum agebat inſtitutorem, vna cum cõiuge, cum Eccleſia reconciliati. Parthenia Sodalitas non ita multo ante ex Italis, Germanis, & Morauis inſtituta, hoc anno procella aliqua, ſed non magna, eſt aliquantum agitata. Solent vrbis huius opifices certo anni tempore coire, & ſuas querelas Senatui proponere. conſpirauere ex eo genere aduerſus eam hæretici, maleuoliq. vt eam per Senatum varijs criminationibus peſſundarent. nouam, eamq. pernicioſam eſſe in ciuitate, excitatam Sodalitatem B. Virginis fraterculorum (ſic enim per ludibrium nominabant) paci publicæ aduerſariam: tranquillo ciuitatis ſtatui inimicam; communi iuri, ac libertati, atque adeo ipſi Cæſareæ Maieſtati inſidioſam. In hæc verba imperiti conceperant criminationem; rati ea in iudicio, apud peritos tam

facile

facile admiſſam iri, quam ipſi ſtulte ea excogitarant. Cum ad rei diſceptationem ventum eſt, qui omnia in verborum vento collocarant, non tam fortiter ea viris ſapientibus probarunt, quam audacter in conuicio iactauerant. Erant in Senatu Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Olomucienſis Epiſcopus, Magnificus D. Subcamerarius, & ipſius Cæſareæ Maieſtatis, per totam Morauiam Vicarius, multiq. generoſiſſimi Barones. Decreuit igitur Senatus: Non videri tanti ſceleris eſſe poſſe ſuſpicionem. Hoc ſapienti reſponſo, moleſtæ repreſſa plebeculæ audacia, & latrantium obſtructa canum ora. Tantumq. abfuit, vt illo motu quateretur ſodalitas, vt maiore firmitate eius fixa ſit auctoritas, & ſplendore maiore nomen illuſtratum. Multi enim hoc anno, & p[illegible]q. aliarum familiarum Religioſi viri, ei nomen dederunt. Ipſe Reuerendus P. Prior Ordinis Prædicatorum, cum ſuæ familiæ fratribus omnibus, in eam adſcribi voluerunt. Tres præterea magnæ auctoritatis Senatores cooptati: vt multos interim prætercam, qui horum exemplo permoti idem fecerunt. octo alii præterea, vt & ipſi adlegerentur, partim ſub vtraque ſpecie communionem, partim etiam hæreſim deſeruerunt. Ex ipſo Sodalicio vir primarius, anniuerſariæ expiationi animarum die ſacra, quinquaginta pauperibus Catholicis conuiuium dedit, rem antea in hac vrbe inauditam, ipſe cum coniuge, & aliquot e familiaribus, & e Societate Sacerdotibus [illegible]obus, nouum ſpectaculum admirante, & probante ciuitate, menſæ miniſtrarunt. epulatos ſingulos pecunia donatos dimiſit. Magna præterea tum his, tum aliis rebus eſt de noſtrorum probitate, & doctrina inter Catholicos opinio; vt multi, ac non infimæ condi-

cionis

gionis viri, e remotis locis, tum confeſſionis, tum conſilij cauſſa nos adeant. Neque apud Catholicos modo, ſed etiam apud hæreticos, primæ præſertim nobilitatis viros, magno in honore eſt Societatis nomen. Vir illuſtri loco natus Fridericus a Zerotyn, toti huic Prouinciæ a Cæſarea Maieſtate Capitaneus datus, quamuis a catholica religione alienus, poſtridie tamen, quam ei delatus eſt honos, P. Rectorem accerſit; eiq. aperte teſtatus eſt, ſe antea priuatum fuiſſe; nec potuiſſe pro voto ſuam erga Societatem beneuolentiam declarare: nunc publica ſibi impoſita perſona, maiorem eius rei ſibi facultatem fore: ſeq. ad nos omnem operam, ſtudium, beneuolentiam, officiaq. omnia deferre. Is, præter ſingularem humanitatem, qua vir generoſus præditus eſt, in publico etiam Baronum, ac nobilium conuiuio, ample Societatem collaudauit: nobis enim religioſæ diſciplinæ. ſimplicis modeſtiq. cultus, victuſq. & in populis iuuentuteq. docenda induſtriæ ſingularis, clarum teſtimonium dedit. Sed vt propicios nobiles habuimus; ita deprauatam plebem ſæpe infeſtam experti ſumus, occaſione præſertim militum, qui e Saxonia venerunt. Hi furentes ſecum concionatores adduxerunt. quibus cum data eſſet concio ad deprauatam multitudinem, & vmbratilia etiam, ſacrilegaq. quæ ipſi appellant ſacramenta corruptæ plebi obtuliſſent, tantum populi furorem excitarunt, militibus audaciam facientibus; vt parocho, Ieſuitis, Catholicis omnibus, templis domibuſq. Catholicorum, excidium minarentur. Ita lætos Paſchæ dies per ſummam trepidationem, occluſis foribus, ac bene munitis cum Chriſti diſcipulis Catholici peregere. Non tamen in tanta rerum perturbatio-

ne, tanta fuit circa templum noſtrum ſolitudo; vt non mille & trecentis ipſo Paſchæ die cæleſtis panis diſtribueretur. Sed etſi viderentur inſanire contra nos, nulli tamen adhuc, diuino nos protegente patrocinio, violenta manus illata. Sacerdotem noſtrum extra vrbem milites tres circumſtete-runt, illum vt veſtibus, & pecunia leuarent; ſicas, pugioneſq. intentarunt; ſed perſpecta, vt veriſimile eſt, inanitate prædæ, non vltra minas ſæuierunt. Miles alius vltra modum conuicijs, maledictis, & confictis etiam mendacijs, probiſq. Eccleſiaſtici, ac religioſi, noſtri maxime ordinis, viros impetebat. is monitus a commilitone, vt tam execrandis parceret vocibus, in homines præſertim innocentes, alioqui non longe abfuturam iram vindicem, eo incitatior, furioſiorq. exarſit; eoſq. maxime petulantia linguæ laceſſiuit, quos noſtros colonos, noſtræq. ſciret eſſe ditionis. Paruiſſet ille monenti ſapienter: non vtiq. in ſuam perniciem verum feciſſet contubernalis vaticinium. paucis enim diebus, inter comedendum, gutture, vnde tot impia probra profudiſſet, obſtructo, ſuffocatus eſt. longum eſſet quoties licentiæ, ac maledicentiæ ludibrio fuimus, referre: quoties nobis, ædibuſq. noſtris arma, vis, iniuriæ intentatæ. Coniurauerant è fece ciuitatis, aſſumpto militum ornatu, viliſſima capita circiter trecenta, vt militum ſpecie domum noſtram diriperent: & iam intra primam ianuam irruperant, areâq. priorem occupauerant; foreſq interioris ianuæ moliri cogitabant. Sed, vt erat temere collecta multitudo, nullo duce, communi conſilio nullo, pleriq. antequam certum cõſilium firmarent, dilapſi ſunt. eoſq. qui reliqui fuere, vnus e Parthenijs adoleſcentulis, Deo illi men-

tem

tem ſuggerente, ita arte ſuadendi, & blandiloqua oratione illorum animos demulſit, vt cunctis diſceſſum perſuaſerit. Alio tempore, eodem perciti furore, ex hæreticis multi armati templum noſtrum intrarunt. Id cum Parthenij reſciſſent, veriti, ne quam illi iniuriam adorirentur, & ipſi ſumptis armis, ad propulſandam accurrerunt magno numero. &, vt eſt ira præceps, in iniuria præſertim, & furore, periculum fuit, ne cruenta aliqua rixa oriretur. Sed, re cognita, Senatus mature edixit, vtrique arma ponerent: quoſdam etiam vetuerunt domeſticis liminibus excedere. Sed in hoc genere nouicij, vt eſt materia id genus iniurijs opportunior, omnium maxime exagitati. Primum enim ab indigenis hæreticis vexati, probris, conuicijs, contumelijs affecti; lapidibus etiam, non ſemel appetiti; latrunculi, nebulonum ſceleſtiſſimi nonnumquam appellati: minæ etiam detrahendi ſpolia intentatæ: & ſpoliati fortaſſe fuiſſent, niſi publicus locus ijs fuiſſet adiumento. Ad diuinam implorandam opem contra Turcas, inſtitutũ erat, vt certo diei tempore ſignum, è ſacra turri, æris ſono publice daretur; indictumq. vt eo audito, omnes ſe, quocunque quiſque loco eſſet, ad precandum in genua deijcerent. Noſtri dum religioſe, quod iubentur faciunt, Catholicos quidem ad imitationem permouerunt; hæreticos vero ita irritarunt, vt alios ad terram protruderent, in luto alios prouoluerent, pedibus conterere, ferro violare conarentur. vt minimum probra, conuiciaq. mitiſſimi veræ virtutis cultores pertulerunt: nebulones, hypocritæ, phariſæi, Iebuſæi ſæpe audierunt, aliaq. turpia, vt ſi nominentur, honos ſit auribus præfandus. In itinere, dum in vicos exeunt, ad rudes

pietate informandos, hæc maxime perpetiebantur. vſque eo, vt etiam impudicarum mulierculaꝛum, quas vel hæretici immitterent: vel ipſæ ſua procacitate itinera ijs interciperent, petulantiam, atque adeo effrontem audaciam inuicta modeſtia pertulerint. Maiora adhuc a militibus, periculoſioraq. ludibria tulerunt. Sclopi ad latera ijs applicitis, ignesq. fomiti admoti; ſtricti gladij, ictus intentati. Tres aliquando temulenti eos a catechiſmo redeuntes circunſtetere; tot tantiſq. ludibrijs diuexarunt; vt multi, partim vicem miſerati, partim per laſciuiam riſum captantes, ad ſpectaculum accurrerint. Tirones Vulcanijs tecti armis, nulla re alia, ſe, niſi forti patientia, & immota manſuetudine vindicare. Tandem diu, multumq. deluſi, ſuperuentu militis honeſtioris dimittuntur. Hæc omnia, pro ſua pietate, pijs precibus, ac votis compenſare nouicij nituntur. Sed, vt aliquid de ijs ordine dicamus, quod Chriſto Deo grates agantur: videtur hæc probationis domus, cum Romana poſſe comparari; tot in ea diuerſarum nationum alumni inſtituuntur, Itali, Galli, Germani, Bauari, Auſtriaci, Saxones, Boemi, Hungari, Moraui, Croati, Poloni. Quocirca illud eſt hoc anno inſtitutum, vt omnes linguam Boemicam condiſcant. quo in ſtudio ita profectum eſt, vt omnes commode iam cum Boemis & Morauis agere poſſint. Fuere quoque vocationes aliquorum non vulgares. Quidam concepto Societatis voto intepuerat; iamq. omnino inde animum abduxerat. hunc tandem Diuina clementia reſpexit, flagellisq. ſemel & iterum caſtigatus, ad ſe reduxit. ex alto enim admodum tecto præceps lapſus, venit ad extrema; vt a medicis deſtituto ſpes ſalutis nulla ſupereſſet, tunc voto re-

ligionis

ligionis repetito, priſtinam recepit valetudinem. Sed periculo perfunctus, oblitus voti, iterum ex alta arbore, tam graui caſu decidit; vt omni ſenſu, membrorumq. vſu deſtitutus, menſem totum iacuerit: ſorbitiunculiſq. tantũ tenuiſſimis ægre animam tenuerit. Cum primum melius habere cœpit, diuina monita intelligens, non vltra differendum ratus, nouo ſe voti vinculo adſtrinxit, receptaq. valetudine fidem Deo datam liberauit. Certus alter animi, nobili ſe alicui religioni addicere, Parochum conſuluit, cuinam potiſſimum ſe applicaret. prætulit ille omnibus Societatem; adiecitq. ſperare ſe, ſi animarum cura ſiberetur, ſe quoque eiuſdem conſilij ſocium futurum. Hoc conſilio, & ſacra obita ſynaxi, tantum eius rei ſe ardorem concepiſſe animo perſenſit; vt non niſi factus voti compos, conquieuerit. Alius parentibus natus Lutheranis, noſtrorum opera, ad fidei lumen, & ſacramentorum vſum adductus, parentum ſæuitiam in ſe eo vſque irritauit, vt ipſum aliquandiu domi cuſtodierint. Inde ſuſcepto Societatis conſilio, non ante admittendus viſus eſt, quam venia à parentibus extorta. Arduum omnino negotium, & inexplicabile adoleſcenti videbatur: nihil tamen omiſit, quo parentes in ſuam traheret ſententiam. Contra pater eo furore exarſit; vt conuicijs, verberibusq. male multatum adoleſcentem, negarit inpoſterum ſe filij loco habiturum. Sed vbi ſenſit ſæuitiam nihil prodeſſe, leniora remedia reſpiciens, blanda oratione filium inſtitit hortari, ne ſe patre relicto, cum peſtilentiſſimis hominibus (ſic enim nos appellabat) ſe perditum iret, qui antequam pauci decurrant anni, inſtar nebulæ euaneſcent; vt ne veſtigium quidem, aut vmbra ſuperet.

Cedendum in præſens exiſtimauit adoleſcens patris aſperitati: ita dilatis votis, ſtudio retento, Catholicorum conſuetudine anno toto prohibetur. cum interim ſubinde, clam parentibus, ad nos, atque ad ſacroſanctam ſynaxim, tanquam ad firmã ſuæ vocationis ancoram rediret. ſed creſcente in dies ſtudio, vt longioris moræ tolleret pericula, ſtatuit clam domo paterna aufugere. non tamen tam caute ſua conſilia adminiſtrauit, vt patris falleret ſagacitatem. Quare acerbior, quam ante in iuuenem coortus, pugnis, colaphiſq. ita ei faciem fedauit, vt ſanguis efflueret; ac per ſchalas raptatum, afflictumq. humo, pedibus immaniter calcarit, poſt in tetrum locũ intruſum, aſperiora iuſſit exſpectare. At iuuenis inde euadens, ſaltuq. ex edito loco ſe demittens, cruenta adhuc facie, ſine capitis tegmento, ſine amiculo, diſcincta veſte, qualem furor patris dimiſerat, per mediam vrbem, ad domum noſtram accurrit. exceptus a noſtris, placatis per P. Rectorem parentibus redditur. clementer habitus, congreſſu tamen noſtrorum arcetur. Mittitur haud ita multo poſt ad mercatorem Huſſitam, in ciuitatem eadem labe infectam, vt in tanta ſentina impietatis, religionis ſtudium tabeſceret. Inde tandem Pragam profugit; ſuperatiſq. multis parentum contentionibus, Praga huc tandum ad tirocinium tranſmittitur. In patriam alius ad res ſuas componendas, antequam admitteretur, profectus, ab inſidioſo itineris duce, in collem denſis obſitum arboribus deducitur. ibi perfidus comes, miſerum adoritur ligone, caputq. illi diffidiſſet, niſi ille ictũ prouidens, celeritate, nequiſſimi latronis ſcelus anteuertiſſet. inde per deuia ſyluarũ, curſu ſe præ-

cipitans,

cipitans, poſt longam fugam, eo euaſit, vnde a ruſticis in viam reuocatus eſt.

Hactenus prioris anni res. poſteriore tres e viuis exceſſere: veterani omnes: ex ijs duo magno incitamento reliquis fuere ad perſeuerandum: tanto vterque pietatis ſenſu perfundebatur, tanto ſtudio diuinæ bonitati gratias agebant, quod in Societate morerentur. Eorum alter Sacerdos tertium probationis annum peragebat. Tertius item Sacerdos Olomucienſi conuictorum Collegio præfuerat. Hic moleſta. difficiliq. manuum pedumq. contractione conflictatus, cum opem nullam medicorum ars afferret; Brunam, ſi forte cæli mutatio prodeſſet, miſſus eſt; ſed nec plus opis in aere, quam in medicina fuit. quin etiam in dies ingraueſcens; lapſus in hydropem, III. Idus Decembr. conſumptus admirabile in tanta cruciatuum acerbitate reliquit exēplum patientiæ. Ad Orthodoxam rediere fidem octo ſupra quadraginta. Et quamquam hæreticorum animi a Catholicorum ritibus abhorrent: in ſuis tamen difficultatibus, cum fruſtra ſuorum piaculis tentatis, ſuis opibus diffidunt, ad nos adeunt, noſtra remedia exquirunt. Mulier ob ſuperſtitionem in puerperio commiſſam a dæmone torquebatur; noſtrorum opem per virum pium expetijt. hæc primo quidem noſtrorum pietatem irridere; oblatas ſanctorum reliquias prope ilocalariter oſculari, ſiue dæmone illam, tamquam energumenam agitante, ſiue hæreſum vitio Catholica piacula ipſa contemneret: deinde cum ſaniorem mentem induiſſet, ad ſe redijt; confeſſioneq. peccatorum, omni prorſus moleſtia liberata eſt. Eius rei fama diuulgata, e multis Morauiæ partibus id genus ægro-

ti, ad nos tamquam ad certos mali depulſores, adducebantur.

Scholæ hoc anno petentibus Reuerendiſſimo Epiſcopo, Subcamerario Cæſareo Morauiæ, ac Senatu vniuerſo; auctæ ſunt Humanitatis ſchola; cum ante grammaticæ fines non excederent. Ex ijs, qui ſcholas frequentant, Sodalitas B. Virginis hoc anno cum Romana Sodalitate eſt coniuncta. Sodalitatem alteram ciuium cum Sodalium numerus auctior, & ſtudium maius pietatis auxit; tum magnopere ſua promouit auctoritate Illuſtriſſimus Præfectus Sigiſmundus à Dietrichſtain. is, præter cetera, calicem cum patena Sodalitati donauit. Illuſtriſſimus vero eius frater, qui biennio antequam hæc Romæ ſcriberentur Cardinalis, ac non multo poſt Olomucienſis Epiſcopus factus erat, numerum auxit ſodalium; eiuſq. ſumptibus in aula ſcholarum præalta circum ſedilia parietibus applicita exſtructa ſunt. Porro ex pecunia à reliquis ſodalibus collecta, empta periſtromata, & noſtri templi, & ſodalitatis vſui.

Nunc veniamus ad nouicios. Eorum nonnulli morbo admoniti, vocationis conſilium, quod procraſtinabant, repræſentarunt. Quidam centum amplius leucas longe à patria ſtudioru cauſſa miſſus, conſilio noſtræ Societatis ſuſcepto, ea de re parentes fecit per litteras certiores. mater primum dolore victa incidit in apoplexiam. Iratus pater adoleſcentem domum reuocat, & ſimul matris caſum per litteras exponit. Eſt ille quidem matris commiſeratione nonnihil emollitus, cunctatur tamen, & in ſententia perſiſtit. Pater moræ impatiens, & filij deſiderio commotus, homo grandi

ætate,

ætate, tantum iter ſuſcipere non dubitat, filium vt domum reducat vna ſecum. ſed Deo meliorẽ cauſſam iuuante, felicior in ea diſceptatione filius patrem in ſuam ſententiam pertraxit; vt non modo manus dederit, ſed filium etiam ad tirocinium deduxerit. Alius miſerando luctu ſuorum factus eſt voti compos. alebatur hic item in ſtudijs extra patriam; certioreſq. ſui conſilij parentes fecerat. Pater non ipſe ſolum graui iracundia in filium excanduit, ſed duas etiam eius ſorores, & fratrem; cuius impendijs adoleſcens alebatur, in eum incitauit: vt negaret ille, adoleſcenti in poſterum ne teruncium quidem ſe miſſurum. Itaque in anguſtum redigebantur conſilia adoleſcentis. Et vero optandum fuit, vt non tanta mercede ea difficultate ſolueretur. malum aliud & repentinum, & dolendum ei malo ſubuenit. Parens, ſorores, & frater adoleſcentis, qui eius conſilijs aduerſabantur, eodem pæne tempore morbo extinguuntur. Adoleſcens & ſi luctu ſuorum præpeditus, impedimentis tamen, quibus tenebatur, liberatus, ad ſua capeſſenda vota euolauit. Diu Societatis vocationem animo verſarat alius: poſt cœpit ad religionem aliam inclinare animus. in ea cogitatione grauem incidit in morbum. quo liberatus ambigebat adhuc, vtro ſe verteret. Sed omnem ambiguitatem ſpiritales commentationes ſuſtulere, animũq. certa in ſententia firmarũt. itaque eam, quam primo cogitauit Societatem, eſt amplexus. Sigiſmundum Poloniæ Regem ſequebatur alius nauigantem in Sueciam, relicto litterarum ſtudio, cum ſubita coorta tempeſtate, aulæ fallacias deſerere, & vitam corrigere, ſi eo periculo liberetur, conſtituit. factus voti compos, ſeſe ad Societatem adiunxit. Neque vero fortes in capeſſen-

do,

do,ſegnes autem, aut oſcitantes in gerendo negotio ſe præbuerunt. Quendam mater, centum leucarum itinere, miſſo certo homine cum litteris & pecunia domum inuitabat: ſe dolore, & graui morbo implicitam veniſſe ad extrema: proinde antequam plane obiret, venire maturaret. addidit ad fidem faciendam, aureum anulum, quo ſoleret ipſa obſignare litteras, epiſtola incluſum. Ad hæc reſpondit cordatus adoleſcens. Matrem, ſi eo morbi grauitate redacta eſſet, quo tempore nuncij mitterentur; cum illuc ipſe veniſſet, aut morbi periculum iam euaſiſſe; aut morbi grauitate iampridem exſtinctam ſe reperturum fuiſſe. exſtinctæ nullo futurum leuamento; ſuperſtiti plus hic in cetu tot religioſorum, quam præſentem præcibus ad Deum profuturum. Ita artem prudentia eluſit. anulum pecuniamq. ne vno quidem teruncio adempto, domum remiſit. Ad catechiſmum explicandum cum exeunt in pagos, etſi tempora ſunt valde perturbata, tamen opinione maior numerus concurrit. ſexcenti, ac ſeptingenti fere numerati ſunt. Fauent operi viri primarij; etſi hæretici nonnumquam per laſciuiam ludentes, ſunt moleſti. ſed aut noſtrorum lenitate, & patientia vincuntur, aut magiſtratuum interdum minis, magnorumq. virorum auctoritate, cohibentur. Signum crucis edocti ruſtici quam vim habeat, in poſtibus domorũ inſculpere, & ad omnes vſus adhibere inſtituerunt. Deuotionem in B. Virginem illorum animis accurati catechiſtæ impreſſere; vſum aquæ luſtralis in domos induxere: ſacrarum imaginum cultum, venerationemq. docuere. ita in ſuis domibus pagani, noſtrorum hortatu, ante eas quotidie ſtatas preces perſoluunt. Iam quibus probris, contumelijſq. a

militi-

militibus, dum eunt, redeuntq boni tirones affi-ciantur,res ſuperioris anni ſatis ſuperq. declararunt. hoc poſteriore anno nihilo meliores factæ ſunt. Sed & his,& alijs aſperitatibus tantum abeſt, vt concepta animo virtus cedat, vt aduerſus iniurias fortiores, hanc ſui ipſorum victoriæ occaſionem egregij Chriſti tirones libentibus animis excipiant.

COLLEGIVM Græcienſe.

QVatuor Græcij humanæ debitum naturæ perſoluerunt: priore anno duo; Theologiæ ſtudioſus alter, alter domeſticorum muniorum adminiſter: totidem poſteriore, adiutor alter,& P. Emericus Forslerus, qui multis annis huic & Viennenſi præfuit Collegio: deuexa iam ætate ſenex, & mẽbrorum vſu deſtitutus iam triennio diutius. Sereniſſimæ Principi Mariæ multis annis fuerat a confeſſionibus, quam operam ipſa ſollicitudine,& omni beneuolentiæ ſignificatione, in patris ægritudine mirifice compenſauit. nam & ſæpe inuiſit ægrotantem, & ſuis ipſa manibus eſculenta apparauit.

E ſcholis alumni Pontificij aliquot Philoſophia, ac Theologia inſtructi in meſſem dominicam miſſi ſunt. duo ſacerdotes ex eo numero Theologiæ Baccalaurei creati. Ex alijs egregij iuuenes non pauci in Philoſophia Magiſterii, & Baccalaureatus honore decorati. Ex omni iuuentute, decem priore anno lecti ad ſocietatem: ſed ob temporum difficultatem, tres interim ad tirocinium admiſſi. Habitæ de more publicæ diſputationes, aliæq. actiones litterariæ. Ad eas hæreticorum doctores ali-

quando

quando inuitauimus: ſed ſuæ cauſſæ diffiſi, neque ipſi venire ad nos, neque noſtris auditoribus ad ſe euntibus, diſputandi locum eſſe voluerunt; imperitiæ notam ipſi ſibi impingentes. Quo fit, vt ex eorum ſchola non pauci egregij, & nobiles adoleſcentes, noſtros reuereantur, & ſuſpiciant; ſubindeq. aliqui, eorum relicto grege, ad noſtrum gymnaſium ſe referant; multiq. id ſe facturos dictitent, niſi eorum, a quibus reguntur, imperio prohiberentur

Hæreſim ad octoginta reliquerunt: ex ijs homo ſexagenarius, perſpecta veritate, factaq. confeſſione peccatorum, cum lacrymis teſtatus eſt, nunquam ſe toto tam longæ vitæ tempore, tantam animo iucunditatem percepiſſe. Alius permultis annis ſæpe ſollicitatus, nunquam tamen ab obſtinata mente deduci potuit. Is nunc aberrantes alios ad ea paſcua, ad nos adducit, quæ ſibi ſenſit eſſe ſalutaria. Triginta natus annos alius, nullam neque ſectam, neque religionem ſequutus, omnino ſine Deo vixerat, is nunc non modo Chriſtiano homine dignam, ſed magna etiam cura, ſtudioq. pietatis vitam agit. Hæretici concionatores videntur aliquid de ſua iam acerbitate in dicendo remiſiſſe. Vnus enim præter cæteros perfrictæ frontis, & veneno linguæ magis ſæuus, vir omnino ſubdolus, & peſtilens, & ad imperitam plebem obducendam valde promptus, ſæpius e ſuperiore loco, a noſtris confutatus, non obſtinatus modo in ſua hebetudine, ſed, quaſi œſtro percitus, contra veritatem coortus, ſemper furioſior, venalem continere linguam iuſſus eſt, & palam verba facere prohibitus.

De Sereniſſimorum Principum benignitate erga nos, de Sereniſſimæ Principis Mariæ pietate, ac libérali-

beralitate, tum in decumbentes in noſochomijs, tum in egenos mendicato victitantes, eadem dici poſſunt, quæ quadriennij ſuperioris annalibus ad verbum continentur. His litteris illa etiam addi poſſunt, ad ipſorum teſtandam pietatem. Cum ad auertendam iram numinis in Turcam publice, & quadragenis horis in templis, & agmine ad diuerſas Eccleſias traducto ſæpius ſupplicaretur, ipſi tanta pietate ac modeſtia interfuerunt, vt ſi nulla eminentia a ceteris diſtarent. quæ res incredibile dictu eſt, quanto intus dolore hæreticos exurat. Ijdem cum peregrinationem ad B. Virginis in Cellis (templum præcipuæ religionis eſt) ſuſcepiſſent, de noſtris aliquos vna ſecum proficiſci voluerunt. Eadem Sereniſſima mater, cum graui morbo decumberet, duos e noſtris ad eandem B. Virginis ædem deſtinauit; qui votiuum, ac tanta Principe dignum munus offerrent, & ex itinere magnam egentibus pecuniam diſtribuerent. Sereniſſimi filij commodam domum noſtris ædibus continentem, in quam bona ſcholarum transferatur pars, nobis attribuerunt. Eorumdemq. liberalitate, peramplæ ædes Collegio propinquæ, in quas conuictores e noſtro Collegio transferantur; magno noſtrorum commodo, ſex florenorum millibus coemptæ.

In iuuentute illa quæ extra domeſticam noſtram diſciplinam litteris à nobis inſtituitur, quos ad domeſticorum & conuictorum differentiam, externos nominamus, inſtituta poſteriore anno Sodalitas eſt, B. Virgini dicata. In eam Sereniſſimus Archidux Ferdinandus adſcribi voluit. Ex ea, reliquaq. iuuentute, decem in Societatem cooptati, & nouiciorum numero adſcripti. Itaque abunde videtur ijs ſatisfactum, quorum vota ſuperiore anno dilata

eſſe

eſſe ſcriptum eſt. Sacerdos Archiducem Ferdinandum ſequutus in caſtra, aliquos ad fidem Catholicam traduxit: ſpeſq. erat, alios & eos e procerum numero, bene erga Romanam Eccleſiam affectos, certis amotis impedimentis, breui Catholicos futuros. nobilis in ijſdem caſtris adoleſcens, ſacerdotis noſtri conſuetudine, & colloquijs fidem Catholicam iam animo conceperat: differebat reditum tamen ad Eccleſiam, quaſi ea res parum, aut nihil ad ſalutem pertineret. ita perſpectam probabat veritatem, vt illam amplecti cunctaretur. incidit in grauem morbum, vehementiq. æſtu febrium affligtabatur: ne hoc quidem verbere fit incitatior. Sed vt ſæpe ijs accidit, quos dæmon ſuo verſat arbitratu, quem perſpecta, & probata veritas non mouit; ſpectra horrifica exterruerunt. Atro colore hominem, cornuta fronte præſentibus amicis videt vigilans, cum homine alio, prolixa barba, quales incedere ſolent in his locis prædicantes, ſermonem habere: territus horribili ſpecie confeſtim IESVM MARIAM inclamat. Sane vt Iudæus ille apud S. Gregorium audiuit: Vas vacuum, ſed ſignatum: ita aduerſus hunc reſponderi potuiſſet: Ignotus miles, ſed nota teſſera. Ad eam vocem tetra imagine ſoluta, ſpeciem videre ſibi viſus eſt Angelorum aſſiſtentium; quorum aſpectu recreatus, accerſito Patre, vitæ totius inſtituit confeſſionem, ſacramentaq. percepit.

Excurſiones multæ ſuſceptæ, ſolito cum fructu, & quorumdam hæreticorum ad Eccleſiam reuocatione. A ſacri calicis vſu, varijs in locis plus mille reuocati. Sed noua quodam modo fuit in Vngariam ſuperiorem, cum Sereniſſimo Archiduce Maximiliano. Caſhcuiæ, quæ prouinciæ metropolis

eſt, viginti ipſis annis nulla Catholica concio audita, nullæ Catholicæ cerimoniæ conſpectæ. Ad aduentum Sereniſſimi Maximiliani ſacra ædes a fundamentis excitata, plus mille hominum capax. In ea ſacra ritu Catholico, & concio celebrata. Curatum eſt etiam, vt ſacrum ægrotis viaticum, publica reuerentia, per vias deferatur, res multis iam annis in ea ciuitate obſoleta. Excitati vbique videntur hominum animi, vt aliquod Societatis expetant Collegium. Alia præterea miſſio, ſi minus ad euertendam hæreſim, at certe ad caritatis fructum, & egentium vtilitatem fuit inſignis. Reuertebantur ab Vngarico bello Italicæ copiæ Pontificiæ. ad eas per ſuos fines honorifice deducendas, Ferdinandus Archidux viros nobiles miſit. qui etiã darent operam, vt vili pretio large commeatus copia ſuppeteret. Et quoniam magnum morbidorum numerum in exercitu eſſe cognouerat, magnum carrorum numerum (quadringenti ij fuerunt) deportandis ægrotis militibus obuiam miſit. res Catholico, & generoſo Principe, & Auſtriaco genere digniſſima. Et, vt tota res Chriſtiana caritate, & ægrotantium commodo adminiſtraretur, duos e Societate ei negotio præfecit. Adiecit etiã magnam pecuniæ ſummam, qua leuaretur egentium inopia. Noſtri, corporum valetudinem ita tuendam ſuſceperunt, vt non minore diligentia animos curarent. Sed miſeranda erat rerum facies, ægrotantium ingens numerus, non minus fame, quam morbo pereuntium: pleriq. ſeminudi. ita opportuna fuit pecunia ab Auſtriaco ſuppeditata. cibo, eſurie conſumpti, recreati: indumenta nudis tegendis comparata: ad agmen ſequendum langui di curribus impoſiti: &, quoniam morbi grauitate

tate aliqui, currumq. quaſſatione deficiebant, imbecilliores tantiſper ſubſiſtere iuſſi, donec curatione, & die vi morbi lenita, itineri committere ſe tuto poſſent. Nobiles aliquot morbo iuxta, & egeſtate conflictatos, cuidam Epiſcopo commendarunt. a quo benigne habiti, humaniterq. tractati, recepta valetudine, pecunia etiam inſtructi in Italiam remiſſi ſunt. His laboribus acceſſit & illa difficultas. nam licet itinera magna cibariorum copia abundarent: in hoſpitijs tamen eſculenta ægrotantibus opportuna, illa præſertim quibus Itali ſunt aſſueti, deſiderabantur. huic quoque incommodo noſtri, Italicæ conſuetudinis non ignari, ſubuenere. valetudinarijsq. præſcripſerunt, quemadmodum cibaria ægrotis ad Italiæ conſuetudinem parare opus eſſet. Quæ res tanta beneuolentia noſtris militum animos deuinxere; vt quaſcumque inter eos obortas controuerſias, vel vnico verbo ipſi ſedarent; quocumque venirent, ſumma reuerentia, & gratia ab omnibus exciperentur. Gratiæ noſtris coram vniuerſo exercitu à Præfectis actæ: in primis vero Sereniſſimo Archiduci, datis litteris ad Summum Præfectum Aldobrandinum, & Apoſtolicum Nuncium Græcij adhuc agentes, tanta liberalitate dignæ.

CRVNLOVIENSE Collegium.

CRunlouiæ, nonnulla licet ſecunda afflet aura, aduerſo tamen flumine nauigatur: vt non niſi contenta ſtrenuorum nautarum remigatione, Catholicæ religionis curſus prouehatur. Mirum quæ machi-

machinæ ad conatus impediendos ab hæreticis, quorum robuſtior eſt factio, adhibeantur, Catholicos modis omnibus diuexant: eorum coniuges hæreticas, vt viros apud magiſtratum hæreticum falſis criminibus accuſent, follicitant. Viciſſim hæretici Catholicas vexant vxores, vſque eo, vt aliquæ thori maluerint, quam fidei facere diuortium. aliæ duriſſima fortitudine, quotidianis colaphis callum obduxerunt: alijs occaſio oblata declarandi ſibi certius eſſe vitæ, quam fidei facere iacturam. Earum vnam Lutheranus coniux precibus primum, ac blandicijs, tum iurgijs, ac terroribus, ad hæreſim perducere conatus, ad extremum pugnis in eam, ac verberibus deſæuijt; vt vibicibus fedata facies, ſeu potius ornatior, quam gemmis, inuiolatam fidem teſtaretur. ferrum tandem furens in eam ſtrinxit, admouitq; pectori: ſed intellexit vitam ſe illi prius, quam fidem erepturum. re igitur deſperata, veniam ei dedit, quamcunque vellet, fidem coleret. Nec minus ſi poſſint, crudeliter ſæuiant in nos. Duo e noſtris diſcipulis, quod hæretico miniſtro prætereunti honorem minime habuiſſent, tanquam rei maieſtatis ab aſtantibus tracti ad tribunal, eorum alter Catholico patre natus, adeſſe ad ſpectaculum parente iuſſo, palam virgis cæſus eſt: alter in octauum diem in tenebricoſum carcerem compactus. Hi nempe cum apoſtolis in ſua triumpharunt ignominia. Sed quo maiores in veræ fidei alumnos tēpeſtates excitantur; eo altiores eorum mentibus conſtantia radices agit. Senator de nobis, ac de ciuitate vniuerſa benemeritus, ſententiam rogatus in Senatu, cum homini hæretico neſcio quid negandum eſſe cenſuiſſet; ita aduerſæ factionis animos incitauit contra ſe, vt, quo nomine ignoro, pe-

riculum ei capitis crearent; ac niſi ſuam viri graues auctoritatem interpoſuiſſent, innocentem hominem facili negotio oppreſſiſſent ... Nulli ſumptui parcunt, vt noſtra conſilia, noſtri conatus omnes infringantur: Templum à fundamentis exſtruere cœperunt; vt ſit quaſi altare contra altare. Aperto ludo magiſtros conduxerunt: inanes ſpargunt rumores, libros etiam criminationum plenos edunt contra nos. gymnaſij noſtri diſcipulos à noſtra conſuetudine auertere, & ad ſe transferre omni ope conantur. & vero nonnullos abduxerunt. Sed Diuina Prouidentia eorum numerum expleuit abundantius. nam aliunde nobis, & plures, & nobiles ſuperuenerunt: tum ij, qui dilapſi erant, paullatim ad nos ſe retulere. Ex eorum numero, ſeptennis puer, tanta conſtantia fuit, vt ad nos reuerſus, ne virgis quidem auocari iterum potuerit. Quare non mirum, non eam eſſe, quæ deberet circa nos frequentiam. Sed tamen e puſillo grege, multi fetus, & e maligna ſegete boni fructus colliguntur. Scholæ quidem poſteriore anno duos egregie indolis, priore quinque nobis dederunt adoleſcentes.

Summus omnium ardor ad litteras; &; vt cetera taceam, ita cum Græcis Latina coniungunt; vt non facile iudices, vtrum promptius, ac melius Latine, an Græce loquantur, & ſcribant. ſtatas habent vtriuſque exercitationis viciſſitudines; menſibuſq. ſingulis Rhetores ac poetæ vtriuſque ſcriptionis præſcripta penſa perſoluunt. Neque magis litterarum, quam pudoris, ac pietatis feruent ſtudio. Videre eſt quod doleas, pueros nobiles, qui à nobis inſtituuntur, cum circa Paſchæ ferias à parentibus hæreticis domum reuocantur, angi animo miſellos, ac lacrymabundos à nobis auelli; quod ſciant ſe ad

execran-

execranda eorum dierum myſteria adactum iri. Sed quanto vniuerſa hæc iuuentus ceteris pietate anteit; tanto his etiam præſtant, qui B. Virginis ſodalitati ſunt adſcripti; vt non iam Parthenij Sodales, ſed flos ex alijs ſodalitatibus delibatus, aut etiam Religioſorum cętus, à vulgi conſortio ſeiunctorum videatur. ieiuniorum, ciliciorum, flagellationum, chaumaniarum vſus familiaris: mitto quæ cum ceteris ſunt communia. illud ſibi præcipuum ſtudium ſumpſerunt: alios vt à vitijs ad ſtudia traducant pietatis; ad feſtorum dierum ſeruandam ſanctitatem adhortentur; rudes inſtruant; precandi ſtudium, commiſſaq; recognoſcendi rationem doceant; ſacramentorum vſum ſuadeant; blaſphemos caſtigent; concilient diſſidentes; ſolentur mæſtos: eleemoſina denique egentes ſubleuent. Neque harum rerum ſtudio tenentur tantum, quæ honeſtam habent ſpeciem pietatis; ſed earum quoque, quæ auerſam & ingratam. res aduerſas, & odioſas æquo ferunt animo. conuicia, contumelias, vexationes, etiam verbera, pietatis tuendæ cauſſa, contemnunt. Atque hi ſcholarum fructus.

Quid miniſteria cetera proficiunt? ægre nauem contento remigio ſubeuntem promouent; vt quæ ceteris in locis tanquam communia omittuntur; hic tanquam ſingularia non commemoranda, ſed enumeranda ſint. A varijs hæreſibus abſtracti aliqui, etſi non ita multi. Concubinæ ſeptem priore anno legitimo matrimonio coniunctæ: poſteriore octo contracto matrimonio ex alto ceno ſcelerum extractæ. Et, vt veluti pauperes, pecus numeremus, qui confeſſionem rite obierunt, priore anno ter mille trecenti ſexaginta: poſteriore quadringenti ſexaginta nouem; ſupra tria millia numerati ſunt.

ita ſenſim propellitur nauis, etſi vndis in aduerſum propellentibus. Reuerendiſſimus Archiepiſcopus, cum confirmationis ſacramentum noſtro in templo contuliſſet, ſeptingentos omnino eo ſacro caracte-re ſignauit: fuereq. in ijs, qui quinquaginta, ſexa-ginta, & ſeptuaginta annos nati eſſent. quæ res, et-ſi difficilem, ac lentum, progreſſum tamen aliquem teſtatur. Traducta quoque eſt per vrbem, magno apparatu, die Chriſti corpori dicato, ſacra pompa, magna ſecuritate, nullo perturbationũ motu. Vnus tamen petulantior occepit inſtrepere; ſed præſto fuit Senatorij ordinis, qui ſua auctoritate, hominem compreſſit; impactoq. colapho, linguæ retudit pro-caciam. exhibitus dialogus religioni diei accomo-datus. ingens numerus variorum carminum, ænig-matum, emblematum, aliorumq. argumentorum explicatus: noua res in vrbe hac, & admiranda re-rum varietate, & picturæ amenitate, & delectatio-nem attulit, & laudem retulit. ita inter ſecunda & aduerſa contrarijs vſque fluctibus agitamur. Si vi-ueret Illuſtriſſimus Fundator noſter, meliorem cur-ſum res tenerent. Nam etſi frater Illuſtriſſimus opum omnium hæres, omnibus nos humanitatis officijs complectitur: negotium tamen religionis, ne ſibi aduerſari videatur, non eſt, quod ſperemus, niſi Deus ei meliorem mentem dederit, ab ipſo pro-moueri. Adiere tamen aliquando hominem, ſalu-tandi cauſſa noſtri diſcipuli; magnam ex ea re per-cepit voluptatem. admiratus adoleſcentium lo-quendi alacritatem; noſtramq. inſtituendæ iuuen-tutis rationem, induſtriamq. laudauit. Nec tamen quicquid adbuc in religione promouenda ponitur operæ, pænitendum eſt. Siquidem milites Boëmi ad bellum contra Turcas profecturi, ſi minus om-

nes,

nes, bona certe pars, facta confeſſione peccatorum, expiarunt animum: gratiſq. animis acceperunt, donari ſe agni conſecrati imaginibus: Fuere & excurſionum non contemnendi fructus. E multis agrorum parecijs, ſublatus abuſus intolerandus. Conſueuerant ruſtici Catholici (tanta eſt inſcitia) non alia vti confeſſione, quam turmatim multi, cōcepta verba coram Sacerdote palam pronunciare; quibus ſe generatim accuſarent, nullo certi criminis nomine prolato; & vna abſolutionis forma ſemel pronunciata, ſimul omnes dimittebantur. Dedocti errorem, doctiq. tam ipſi quam parochi veram confeſſionis rationem, & illi ſe ad ſacramentum rite obeundum compararunt: & hi ſe poſthac maiore cura ſuo munere functuros promiſerunt.

COLLEGIVM Thurocienſe.

THurocienſi Collegio peropportunus accidit P. Laurentij Madij Viſitatoris aduentus: qui, cum iucunda ſuperiorum temporum, quibus huic Prouinciæ præfuit, memoria, incredibili voluptate omnes affecit; tum maxime ſingulari humanitate, ac morum ſuauitate iratum nobis animum Comitis Reuai mitigauit. Is enim admiratione tantæ virtutis, mira ſuauitate, ac modeſtia temperatæ, cœpit hominem ſuſpicere; atque illius amore contumacem in Societatem animum ſenſim deponere. Sed & antea ſæpius, & initio maxime huius biennij, noſtro nomini fuit admodum infenſus. Nam vt omittatur ſuperioris anni, de Thurocienſi Præpoſitura controuerſia, de qua litteris proximis ſcri-

ptum eſt; nunquam deſtitit comitijs nobis negotium faceſſere. nam octo comitatus in ſuam ſententiam pertraxit, vt Regno pelleremur. Sua præterea perfecit auctoritate, ne nobilium vicinorum liberi ſcholas noſtras frequentarent. Ad hæc incommoda, etiam illud acceſſit: quod ſiue ab illo, ſiue ab alijs nobis infeſtis, incertum (artificium certe olet eandem officinam) eorum animi, qui noſtræ ditionis ſunt, ad defectionem ſollicitati ſunt; ne annuum, quod debent, vectigal nobis penſitarent: eoq. perpulſi, vt nos in comitijs Regni generalibus, tyrannidis, & iniuſtæ exactionis accuſarent: cauſſa apud iudices nobis parum opportunos in diſcrimẽ adducebatur. ſed fauit noſtro iuri Diuina prouidentia, tum Imperatoria Maieſtas nos moleſtia liberauit. Edixit enim, vt quicquid antea per auream Belæ Regis bullam vaſſalli, tributi nomine, quotannis Præpoſituræ ſoluere iuberentur, nobis eo nomine ſoluerent. alioqui grauiora eos incommoda adituros. Sed hæc quodam modo ferri potuerunt. illud vero cum extrema pernicie, & ignominia coniunctum; de quo etiam in ſequentis anni litteris ſcribendum fuit. Graue & infame iudicij periculum nobis intentauit. Nam cum ſuperiore anno Lutheranus parochus domi ſuæ intempeſta nocte a latronibus interfectus eſſet, eiuſq. pecunia direpta; eius cædis homines Societatis IESV, in ſuſpicionem vocauit; eiuſq. rei nomine omnes de Societate, quorum potuit nomen expiſcari, etiam R. P. N. Generalis. & eorum, quorum editis libris nomen eſt illuſtre, Roberti Bellarminij, & aliorum quantumuis abſentium, quaſi Syllanæ proſcriptionis tabula propoſita, ad cauſſam dicendam vocauit. Videatur hæc ridenda comminatio Vngarica-

rum

rum rerum imperitis. Regni enim lege cædis rei citati ad iudicium, proſcriptionis pœna propoſita, ſiſtere ſe coram ad iudicium præſentes debent, non vadem, aut procuratorē alium ſubmittere. Id quod etiam in cauſſis Maieſtatis ſeruatur. Venere ad iudicium, qui præſentes fuerunt; ſuntq. omni periculo liberati: in abſentes lata ſententia; vt proſcriberentur: proſcripti fuiſſent proximo iudicio, niſi Diuina Prouidentia, amicorum fauor, & noſtrorum hominum manſuetudo, nobis adiumēto fuiſſet. Detulit enim Comes condicionem, ſibi non iniquam, vt ſi de telonij iure, in vno e noſtris ōpidis conſtituti, ſibi cederemus, ſe actionem illam non perſequuturum. Et vero id telonium ad arcem Blatnizam, cuius Rauaiana familia nunc eſt hæres, olim pertinuit: ſed Præpoſito Thurocienſi hypothecæ nomine addictum fuiſſe, antiqua Comitis priuilegia teſtantur. Fuit Rauaianis, & cum Rege olim, & proxime cum Collegio controuerſia conſtituta. Nos in tali articulo oppreſſi, ac ne litigioſorum nomen ſubiremus, quod impenſa pecunia e nobis redimendum fuit, illo ipſo nos infamis iudicij periculum redimere coacti ſumus. Ille hac præda contentus, proſcriptionis remiſit actioni, nota tamen inuſta noſtro nomini, penitus deleta non dum erat; & compoſitione potius & mercede, quam aut cauſſa, aut innocentia, iudicio liberati videri poteramus. Sed huic quoque malo ſubuenit Diuina Prouidentia. Et quoniam hæc quinquennio ſerius, quam debuerunt Romæ præpoſtere ſcribebantur; quemadmodum omni criminis ſuſpicione liberati ſumus, inſequentis anni litteræ continent. Ex eo tempore Comes, quaſi ſatiata iam ira, accedente præſertim P. Viſitatoris comitate, factus nobis placatior,

 exceptus

exceptus eſt in Collegio dialogo, tum ipſi, tum ceteris ſpectatoribus viris nobilibus non iniucundo, & Græca, & Latina oratione. Mirifice nobis ea res vicinorum animos conciliauit, vt qui antea, ſe opponerent, ne liberi in diſciplinam nobis traderentur, nunc vltro ſuos offerant. Comes certe in dies placatior, magna cum omnium admiratione nos, noſtraq. tuetur: & nobis iam amicus, & dici, & haberi vult. Affirmant illius domeſtici, nunquam eum eſſe tranquillo animo, aut lætitiam vultu præ ſe ferre, niſi cum egit aliquid nobiſcum. Hanc illi perpetuam a Deo dari mentem, eſt optandum. At ſi amiſſo telonio Collegij prouentus imminuti ſunt; aliunde tamen damnum ex parte compenſatum, nouo prædio, atque ædificij parte noſtris vſibus accomodata accedentibus.

Scholæ priore anno ſecundo maxime curſu, ad vtrunque ſtudium, & pietatis, & doctrinæ prouehebantur: cum capto Iaurino, quaſi ſubito fulmine percuſſi, diſcipuli omnes diſiecti, diſſipatiq. ſunt. Conuictores, alumniq. cum lacrymis a nobis digreſſi, in ſuas quique ſedes rediere: nonnulli tamen precibus extorſerunt, ſibi vt liceret eandem nobiſcum aleam ſubire. Ex quo quanta fuerit illius iuuentutis probitas, quam modeſta & non grauis diſciplina, aperte intelligitur. Neque erit alienum, in hanc ſententiam illud referre. Vir primarius ad bellum proficiſcens, huc ex itinere diuertit, Collegij inſpiciundi cauſſa: Quæſiuit ex vno e conuictoribus, fortaſſe ſibi noto, ecquid ipſi placeret ea diſciplina? Ingenue reſpondit: partim ſibi placere, partim diſplicere. Placere quidem, quod optime doctrina, & moribus adoleſcentes inſtituantur, diſplicere vero, quod nunquam a contubernio, nun-

quam a Præfecti latere diſcedere; nihil denique vnquam, ad libitum, facere libertas ſit. Atqui hoc ipſum eſt, reſpondit ille, quod ego filio meo quæro: ſtatuitq. cum primum a bello rediiſſet, eum in eam tradere diſciplinam. Sed hæc priore anno.

Poſteriore, quamuis periculo nondum depulſo, maiore tamen frequentia diſcipuli rediere. Quantopere vero in tanto tumultu, in ſtudia incumbant; cum quotidianis exercitationibus, tum maxime illo tempore declararunt, cum Sereniſſimi Tranſiluani ſponſa, vna cum matre hac iter faceret. vtranque enim vario carmine ornarunt.

De Vaſſallorum pietate, litteris alijs eſt ſcriptum. Illud huius temporis proprium. Qui ad bellum profecti ſunt, ij ſacramentorum præſidio ſe muniuerunt. in caſtris conceptam domi pietatem retinuerunt; vt nunquam, cum poteſtas eſſet, Miſſæ ſacrificium ommitterent. & conſtat Diuinam Prouidentiam illorum aſpexiſſe pietatem. Siquidem ex alijs, multis interfectis, e noſtris tantum quatuor deſiderati ſunt: exiguus numerus, ſi cum ceteris conferatur: ceteri incolumes domum rediere, cum tamen hoſti ſæpius obijcerentur. Cozatij, tuendis Polonicis finibus, ab incurſione Tartarorum præpoſiti, militum genus rapinis, & excurſionibus, quam bellicis factionibus illuſtrius, cum hac iter facerent ad bellum Turcicum, Deo gratias agebant, quod magnam Vngariæ partem emenſis, templa tandem Catholica intrandi, & Catholicos ſpectandi ritus poteſtas eſſet. Eorum multi ad confeſſionem, & ſacram menſam acceſſere; minuſq. damni noſtris prædijs intulere, quam feciſſent, quod ea eſſe ſcirent in Catholicorum poteſtate: a noſtriſq. colonis hoc nomine iniuria abſtinuerunt; quod & Ca-

tholici.

tate aliqui, currumq. quaſſatione deficiebant, imbecilliores tantiſper ſubſiſtere iuſſi, donec curatione, & die vi morbi lenita, itineri committere ſe tuto poſſent. Nobiles aliquot morbo iuxta,& egeſtate conflictatos, cuidam Epiſcopo commendarunt. a quo benigne habiti, humaniterq. tractati, recepta valetudine, pecunia etiam inſtructi in Italiam remiſſi ſunt. His laboribus acceſſit & illa difficultas. nam licet itinera magna cibariorum copia abundarent: in hoſpitijs tamen eſculenta ægrotantibus opportuna, illa præſertim quibus Itali ſunt aſſueti, deſiderabantur. huic quoque incommodo noſtri, Italicæ conſuetudinis non ignari, ſubuenere. valetudinarijsq. præſcripſerunt, quemadmodum cibaria ægrotis ad Italiæ conſuetudinem parare opus eſſet. Quæ res tanta beneuolentia noſtris militum animos deuinxere; vt quaſcumque inter eos obortas controuerſias, vel vnico verbo ipſi ſedarent; quocumque venirent, ſumma reuerentia, & gratia ab omnibus exciperentur. Gratiæ noſtris coram vniuerſo exercitu à Præfectis actæ: in primis vero Sereniſſimo Archiduci, datis litteris ad Summum Præfectum Aldobrandinum, & Apoſtolicum Nuncium Græcij adhuc agentes, tanta liberalitate dignæ.

CRVNLOVIENSE Collegium.

CRunlouiæ, nonnulla licet ſecunda afflet aura, aduerſo tamen flumine nauigatur: vt non niſi contenta ſtrenuorum nautarum remigatione, Catholicæ religionis curſus prouehatur. Mirum quæ machi-

machinæ ad conatus impediendos ab hæreticis, quorum robuſtior eſt factio, adhibeantur, Catholicos modis omnibus diuexant: eorum coniuges hæreticas, vt viros apud magiſtratum hæreticum falſis criminibus accuſent, ſollicitant: Viciſſim hæretici Catholicas vexant vxores, vſque eo, vt aliquæ thori maluerint, quam fidei facere diuortium. aliæ duriſſima fortitudine, quotidianis colaphis callum obduxerunt: alijs occaſio oblata declarandi ſibi certius eſſe vitæ, quam fidei facere iacturam. Earum vnam Lutheranus coniux precibus primum, ac blandicijs; tum iurgijs, ac terroribus, ad hæreſim perducere conatus, ad extremum pugnis in eam, ac verberibus deſæuijt: vt vibicibus fedata facies, ſeu potius ornatior, quam gemmis, inuiolatam fidem teſtaretur. ferrum tandem furens in eam ſtrinxit, admouitq; pectori: ſed intellexit vitam ſe illi prius, quam fidem erepturum. re igitur deſperata, veniam ei dedit, quamcunque vellet, fidem coleret. Nec minus ſi poſſint, crudeliter ſæuiant in nos. Duo e noſtris diſcipulis, quod hæretico miniſtro prætereunti honorem minime habuiſſent, tanquam rei maieſtatis ab aſtantibus tracti ad tribunal, eorum alter Catholico patre natus, adeſſe ad ſpectaculum parente iuſſo, palam virgis cæſus eſt: alter in octauum diem in tenebricoſum carcerem compactus. Hi nempe cum apoſtolis in ſua triumpharunt ignominia. Sed quo maiores in veræ fidei alumnos tēpeſtates excitantur; eo altiores eorum mentibus conſtantia radices agit. Senator de nobis, ac de ciuitate vniuerſa benemeritus, ſententiam rogatus in Senatu, cum homini hæretico neſcio quid negandum eſſe cenſuiſſet; ita aduerſæ factionis animos incitauit contra ſe, vt, quo nomine ignoro, pe-

riculum ei capitis crearent; ac niſi ſuam viri graues auctoritatem interpoſuiſſent, innocentem hominem facili negotio oppreſſiſſent. Nulli ſumptui parcunt, vt noſtra conſilia, noſtri conatus omnes infringantur; Templum à fundamentis exſtruere cœperunt; vt ſit quaſi altare contra altare. Aperto ludo magiſtros conduxerunt: inanes ſpargunt rumores, libros etiam criminationum plenos edunt contra nos. gymnaſij noſtri diſcipulos à noſtra conſuetudine auertere, & ad ſe transferre omni ope conantur. & vero nonnullos abduxerunt. Sed Diuina Prouidentia eorum numerum expleuit abundantius. nam aliunde nobis, & plures, & nobiles ſuperuenerunt: tum ij, qui dilapſi erant, paullatim ad nos ſe retulere. Ex eorum numero, ſeptennis puer, tanta conſtantia fuit, vt ad nos reuerſus, ne virgis quidem auocari iterum potuerit. Quare non mirum, non eam eſſe, quæ deberet circa nos frequentiam. Sed tamen e puſillo grege, multi fetus, & e maligna ſegete boni fructus colliguntur. Scholæ quidem poſteriore anno duos egregie indolis, priore quinque nobis dederunt adoleſcentes.

Summus omnium ardor ad litteras; &, vt cetera taceam, ita cum Græcis Latina coniungunt; vt non facile iudices, vtrum promptius, ac melius Latine, an Græce loquantur, & ſcribant. ſtatas habent vtriuſque exercitationis viciſſitudines; menſibuſq. ſingulis Rhetores ac poetæ vtriuſque ſcriptionis præſcripta penſa perſoluunt. Neque magis litterarum, quam pudoris, ac pietatis feruent ſtudio. Videre eſt quod doleas, pueros nobiles, qui à nobis inſtituuntur, cum circa Paſchæ ferias à parentibus hæreticis domum reuocantur, angi animo miſellos, ac lacrymabundos à nobis auelli; quod ſciant ſe ad

execran-

execranda eorum dierum myſteria adactum iri. Sed quanto vniuerſa hæc iuuentus ceteris pietate anteit; tanto his etiam præſtant, qui B. Virginis ſodalitati ſunt adſcripti; vt non iam Parthenij Sodales, ſed flos ex alijs ſodalitatibus delibatus, aut etiam Religioſorum cetus, à vulgi conſortio ſeiunctorum videatur. ieiuniorum, ciliciorum, flagellationum, chaumaniarum vſus familiaris: mitto quæ cum ceteris ſunt communia. illud ſibi præcipuum ſtudium ſumpſerunt: alios vt à vitijs ad ſtudia traducant pietatis; ad feſtorum dierum ſeruandam ſanctitatem adhortentur; rudes inſtruant; precandi ſtudium, commiſſaq. recognoſcendi rationem doceant; ſacramentorum vſum ſuadeant; blaſphemos caſtigent; concilient diſſidentes; ſolentur mæſtos: eleemoſina denique egentes ſubleuent. Neque harum rerum ſtudio tenentur tantum, quæ honeſtam habent ſpeciem pietatis; ſed earum quoque, quæ auerſam & ingratam. res aduerſas, & odioſas æquo ferunt animo. conuicia, contumelias, vexationes, etiam verbera, pietatis tuendæ cauſſa, contemnunt. Atque hi ſcholarum fructus.

Quid miniſteria cetera? proficiunt? ægre nauem contento remigio ſubeuntem promouent; vt quæ ceteris in locis tanquam communia omittuntur, hic tanquam ſingularia non commemoranda, ſed enumeranda ſint. A varijs hæreſibus abſtracti aliqui, etſi non ita multi. Concubinæ ſeptem priore anno legitimo matrimonio coniunctæ: poſteriore octo contracto matrimonio ex alto ceno ſcelerum extractæ. Et, vt veluti pauperes, pecus numeremus, qui confeſſionem rite obierunt, priore anno ter mille trecenti ſexaginta: poſteriore quadringenti ſexaginta nouem; ſupra tria millia numerati ſunt:

 ita

ita ſenſim propellitur nauis, etſi vndis in aduerſum propellentibus. Reuerendiſſimus Archiepiſcopus, cum confirmationis ſacramentum noſtro in templo contuliſſet, ſeptingentos omnino eo ſacro caractere ſignauit: fuereq. in ijs, qui quinquaginta, ſexaginta, & ſeptuaginta annos nati eſſent. quæ res, etſi difficilem, ac lentum, progreſſum tamen aliquem teſtatur. Traducta quoque eſt per vrbem, magno apparatu, die Chriſti corpori dicato, ſacra pompa, magna ſecuritate, nullo perturbationũ motu. Vnus tamen petulantior occepit inſtrepere; ſed præſto fuit Senatorij ordinis, qui ſua auctoritate, hominem compreſſit; impactoq. colapho, linguæ retudit procaciam. exhibitus dialogus religioni diei accomodatus. ingens numerus variorum carminum, ænigmatum, emblematum, aliorumq. argumentorum explicatus: noua res in vrbe hac, & admiranda rerum varietate, & picturæ amenitate, & delectationem attulit, & laudem retulit. ita inter ſecunda & aduerſa contrarijs vſque fluctibus agitamur. Si viueret Illuſtriſſimus Fundator noſter, meliorem curſum res tenerent. Nam etſi frater Illuſtriſſimus opum omnium hæres, omnibus nos humanitatis officiis complectitur: negotium tamen religionis, ne ſibi aduerſari videatur, non eſt, quod ſperemus, niſi Deus ei meliorem mentem dederit, ab ipſo promoueri. Adiere tamen aliquando hominem, ſalutandi cauſſa noſtri diſcipuli; magnam ex ea re percepit voluptatem. admiratus adoleſcentium loquendi alacritatem; noſtramq. inſtituendæ iuuentutis rationem, induſtriamq. laudauit. Nec tamen quicquid adhuc in religione promouenda ponitur operæ, pænitendum eſt. Si quidem milites Boëmi ad bellum contra Turcas profecturi, ſi minus omnes,

nes, bona certe pars, facta confeſſione peccatorum, expiarunt animum: gratiſq. animis acceperunt, donari ſe agni conſecrati imaginibus: Fuere & excurſionum non contemnendi fructus. E multis agrorum parecijs, ſublatus abuſus intolerandus. Conſueuerant ruſtici Catholici (tanta eſt inſcitia) non alia vti confeſſione, quam turmatim multi, cōcepta verba coram Sacerdote palam pronunciare; quibus ſe generatim accuſarent, nullo certi criminis nomine prolato; & vna abſolutionis forma ſemel pronunciata, ſimul omnes dimittebantur. Dedocti errorem, doctiq. tam ipſi quam parochi veram confeſſionis rationem, & illi ſe ad ſacramentum rite obeundum compararunt: & hi ſe poſthac maiore cura ſuo munere functuros promiſerunt.

COLLEGIVM Thurocienſe.

THurocienſi Collegio peropportunus accidit P. Laurentij Madij Viſitatoris aduentus: qui, cum iucunda ſuperiorum temporum, quibus huic Prouinciæ præfuit, memoria, incredibili voluptate omnes affecit; tum maxime ſingulari humanitate, ac morum ſuauitate iratum nobis animum Comitis Reuai mitigauit. Is enim admiratione tantæ virtutis, mira ſuauitate, ac modeſtia temperatæ, cœpit hominem ſuſpicere; atque illius amore contumacem in Societatem animum ſenſim deponere. Sed & antea ſæpius, & initio maxime huius biennij, noſtro nomini fuit admodum infenſus. Nam vt omittatur ſuperioris anni, de Thurocienſi Præpoſitura controuerſia, de qua litteris proximis ſcri-

ptum eſt; nunquam deſtitit comitijs nobis negotium faceſſere. nam octo comitatus in ſuam ſententiam pertraxit, vt Regno pelleremur. Sua præterea perfecit auctoritate, ne nobilium vicinorum liberi ſcholas noſtras frequentarent. Ad hæc incommoda etiam illud acceſſit; quod ſiue ab illo; ſiue ab alijs nobis infeſtis, incertum (artificium certe olet eandem officinam) eorum animi, qui noſtræ ditionis ſunt, ad defectionem ſollicitati ſunt; ne annuum, quod debent, vectigal nobis penſitarent; eoq. perpulſi, vt nos in comitijs Regni generalibus, tyrannidis, & iniuſtæ exactionis accuſarent. cauſſa apud iudices nobis parum opportunos in diſcrimẽ adducebatur. ſed fauit noſtro iuri Diuina prouidentia, tum Imperatoria Maieſtas nos moleſtia liberauit. Edixit enim, vt quicquid antea per auream Belæ Regis bullam vaſſalli, tributi nomine, quotannis Præpoſituræ ſoluere iuberentur, nobis eo nomine ſoluerent. alioqui grauiora eos incommoda adituros. Sed hæc quodam modo ferri potuerunt. illud vero cum extrema pernicie, & ignominia coniunctum; de quo etiam in ſequentis anni litteris ſcribendum fuit. Graue & infame iudicij periculum nobis intentauit. Nam cum ſuperiore anno Lutheranus parochus domi ſuæ intempeſta nocte a latronibus interfectus eſſet, eiuſq. pecunia direpta; eius cædis homines Societatis IESV, in ſuſpicionem vocauit; eiuſq. rei nomine omnes de Societate, quorum potuit nomen expiſcari, etiam R. P. N. Generalis. & eorum, quorum editis libris nomen eſt illuſtre, Roberti Bellarminij, & aliorum quantumuis abſentium, quaſi Syllanæ proſcriptionis tabula propoſita, ad cauſſam dicendam vocauit. Videatur hæc ridenda comminatio Vngarica-

rum m

rum rerum imperitis. Regni enim lege cædis rei citati ad iudicium, proſcriptionis pœna propoſita, ſiſtere ſe coram ad iudicium præſentes debent, non vadem, aut procuratorē alium ſubmittere. Id quod etiam in cauſſis Maieſtatis ſeruatur. Venere ad iudicium, qui præſentes fuerunt; ſuntq; omni periculo liberati: in abſentes lata ſententia; vt proſcriberentur: proſcripti fuiſſent proximo iudicio, niſi Diuina Prouidentia, amicorum fauor, & noſtrorum hominum manſuetudo, nobis adiumēto fuiſſet. Detulit enim Comes condicionem, ſibi non iniquam, vt ſi de telonij iure, in vno e noſtris opidis conſtituti, ſibi cederemus, ſe actionem illam non perſequuturum. Et vero id telonium ad arcem Blatnizam, cuius Rauaiana familia nunc eſt hæres, olim pertinuit: ſed Præpoſito Thurocienſi hypothecæ nomine addictum fuiſſe, antiqua Comitis priuilegia teſtantur. Fuit Rauaianis, & cum Rege olim, & proxime cum Collegio controuerſia conſtituta. Nos in tali articulo oppreſſi, ac ne litigioſorum nomen ſubiremus, quod impenſa pecunia e nobis redimendum fuit, illo ipſo nos infamis iudicij periculum redimere coacti ſumus. Ille hac præda contentus, proſcriptionis remiſit actioni, nota tamen inuſta noſtro nomini, penitus deleta non dum erat; & compoſitione potius & mercede, quam aut cauſſa, aut innocentia, iudicio liberati videri poteramus. Sed huic quoque malo ſubuenit Diuina Prouidentia. Et quoniam hæc quinquennio ſerius, quam debuerunt Romæ præpoſtere ſcribebantur; quemadmodum omni criminis ſuſpicione liberati ſumus, inſequentis anni litteræ continent. Ex eo tempore Comes, quaſi ſatiata iam ira, accedente præſertim P. Viſitatoris comitate, factus nobis placatior,

 exceptus

exceptus eſt in Collegio dialogo, tum ipſi, tum ceteris ſpectatoribus viris nobilibus non iniucundo, & Græca, & Latina oratione. Mirifice nobis ea res vicinorum animos conciliauit, vt qui antea, ſe opponerent, ne liberi in diſciplinam nobis traderentur, nunc vltro ſuos offerant. Comes certe in dies placatior, magna cum omnium admiratione nos, noſtraq. tuetur: & nobis iam amicus, & dici, & haberi vult. Affirmant illius domeſtici, nunquam eum eſſe tranquillo animo, aut lætitiam vultu præ ſe ferre, niſi cum egit aliquid nobiſcum. Hanc illi perpetuam a Deo dari mentem, eſt optandum. At ſi amiſſo telonio Collegij prouentus imminuti ſunt; aliunde tamen damnum ex parte compenſatum, nouo prædio, atque ædificij parte noſtris vſibus accomodata accedentibus.

Scholæ priore anno ſecundo maxime curſu, ad vtrunque ſtudium, & pietatis, & doctrinæ prouehebantur: cum capto Iaurino, quaſi ſubito fulmine percuſſi, diſcipuli omnes diſiecti, diſſipatiq. ſunt. Conuictores, alumniq. cum lacrymis a nobis digreſſi, in ſuas quique ſedes rediere: nonnulli tamen precibus extorſerunt, ſibi vt liceret eandem nobiſcum aleam ſubire. Ex quo quanta fuerit illius iuuentutis probitas, quam modeſta & non grauis diſciplina, aperte intelligitur. Neque erit alienum, in hanc ſententiam illud referre. Vir primarius ad bellum proficiſcens, huc ex itinere diuertit, Collegij inſpiciundi cauſſa: Quæſiuit ex vno e conuictoribus, fortaſſe ſibi noto, ecquid ipſi placeret ea diſciplina? Ingenue reſpondit: partim ſibi placere, partim diſplicere. Placere quidem, quod optime doctrina, & moribus adoleſcentes inſtituantur, diſplicere vero, quod nunquam a contubernio, nun-

quam a Præfecti latere diſcedere; nihil denique vnquam, ad libitum, facere libertas ſit. Atqui hoc ipſum eſt, reſpondit ille, quod ego filio meo quæro: ſtatuitq. cum primum a bello redijſſet, eum in eam tradere diſciplinam. Sed hæc priore anno.

Poſteriore, quamuis periculo nondum depulſo, maiore tamen frequentia diſcipuli rediere. Quantopere vero in tanto tumultu, in ſtudia incumbant; cum quotidianis exercitationibus, tum maxime illo tempore declararunt, cum Sereniſſimi Tranſiluani ſponſa, vna cum matre hac iter faceret. vtranque enim vario carmine ornarunt.

De Vaſſallorum pietate, litteris alijs eſt ſcriptum. Illud huius temporis proprium. Qui ad bellum profecti ſunt, ij ſacramentorum præſidio ſe muniuerunt. in caſtris conceptam domi pietatem retinuerunt; vt nunquam, cum poteſtas eſſet, Miſſæ ſacrificium ommitterent: & conſtat Diuinam Prouidentiam illorum aſpexiſſe pietatem. Siquidem ex alijs, multis interfectis, e noſtris tantum quatuor deſiderati ſunt: exiguus numerus, ſi cum ceteris conferatur: ceteri incolumes domum rediere, cum tamen hoſti ſæpius obijcerentur. Cozacij tuendis Polonicis finibus, ab incurſione Tartarorum præpoſiti, militum genus rapinis, & excurſionibus, quam bellicis factionibus illuſtrius, cum hac iter facerent ad bellum Turcicum, Deo gratias agebant, quod magnam Vngariæ partem emenſis, templa tandem Catholica intrandi, & Catholicos ſpectandi ritus poteſtas eſſet. Eorum multi ad confeſſionem, & ſacram menſam acceſſere; minuſq. damni noſtris prædijs intulere, quam feciſſent, quod ea eſſe ſcirent in Catholicorum poteſtate: a noſtriſq. colonis hoc nomine iniuria abſtinuerunt; quod & Catholici.

tholici, & noſtræ eſſent ditionis. ita vnde minime rebamur, armatorum in nos humanitatem experti ſumus.

Inter haſce varias rerum viciſſitudines nos, noſtraq. omnia hoc biennio verſati ſumus. Sed incredibile eſt in nos hæreticorum odium; vt illis etiam, qui noſtra opera ad fidem veniunt, infeſti ſint. Virum nobilem hoc nomine in concionibus, in circulis, in conuiuijs multis maledictis proſciderunt, pecora illi furto abegerunt: neque abeſt ſuſpicio, vita functum, illorum inſidijs veneno extinctum eſſe. Noſtrorum tamen infractus labor, & ſtudium nunquam deſiſtit, & fallacias confeſſionis Auguſtanæ confutare, & veritatem Catholicam aſſerere. Excurritur ad diuerſa loca, ad nobiles, qui nos ſubinde euocant, & depellendis inſcitiæ tenebris, confutandis hæreſibus, emendandis, tollendiſq. vitijs, dæmonum infeſtationibus ſedandis, ſacramentorum, ſacrarum reliquiarum, conſecrati agni, atque aquæ luſtralis remedio, magnæ ſæpe meſſes in horreum Domini coguntur. Deo Laus.

MISSIONES COLLEGII Thurocienſis.

SEllliæ, & alijs circa locis, duo verſati Sacerdotes, aliquot ab hæreſi abduxerunt: hæreticorum libros combuſſerunt: adoleſcentem aquæ benedictæ vſu, a dæmonum terroribus liberarunt.

In caſtra ad Strigonium miſſus Sacerdos multum Societatis nomen illuſtrauit. verſabatur cum ciſdanubianæ Vngariæ Prorege Nicolao Palfio. Et cum abſente eo, quo Prorex vtebatur ad concionem,

nem, hic eius loco productus eſſet, vt orationem aggreſſus eſt, omnium in ſe animos ſumma admiratione conuertit. Erant ſummi viri permagnô numero, tum Eccleſiaſtici, tum ſæculares. quorum eo maior fuit admiratio, quod ea Sacerdos eſſet, & ætate, & oris, totiuſq. corporis habitudine, vt non longe à pueritiæ annis abeſſe videretur. quo magis verebantur viri Principes, qui exteriiam ſpeciem intuebantur, intus animum non videbant; ne cum aliquo rei catholicæ pudore, non ſatis digne rei magnitudini reſponderet. ſed metum omnem ſoluit prima dicentis oratio. tantam enim grauitatem, ſapientiamq. ad extremam vſque concionem præ ſe tulit; vt per Vngariam omnem, eius, & adoleſcentiæ; & virtutis fama funderetur. Viri Principes non modo eum libenter audiebant, ſed etiam de rebus ſerijs; & ad conſcientiam pertinentibus cum eo communicabant. Vir primarius egregie catholicus, & miles generoſus, Valentinus Balaſſius, cum ei in oppugnatione Strigonij ænea pila vtrumque pedem traieciſſet; ex eoq. vulnere ſibi moriendum eſſe intelligeret, eum ſibi adhibuit Sacerdotem, illiuſq. prudentiæ, ac fidei, ad extremũ vſque ſpiritum, ſe totum regendum permiſit. Filium octennem, quem vnicum habuit, ſcriptis litteris, Sereniſſimo Principi Mathiæ commendauit: petijtq. daret operam, vt octennium totum Societatis diſciplina inſtitueretur. has litteras Principi reddendas non alij, quam huic Sacerdoti dare voluit, adiecto etiam elogio honoris; quod ipſum, & natura, & vitæ inſtituto veracem eſſe ſciret.

Slechenſis Miſſio, ob Catholicorum Sacerdotum paucitatem continuata eſt. nouella enim arua noſtro ſatu catholicæ ſegete concepta, cultura deſtituenda

tuenda non fuerunt. Et ſunt, pro captu gentis, in religione conſtantes; quantumuis aſſiduis hæreticorum vexationibus laceſſantur. Auditis in Eccleſia rationibus, egregie os obſtruunt aduerſarijs, ſed obruuntur multitudine, ſi quando ad pagos alios ſe conferunt: nec tamen indefenſam cauſſam relinquunt. neque verentur, ſi quando res ferat, etiam verbera defendendæ veritatis cauſſa ſubire. Aliqui ſuarum rerum cauſſa, longe commigrarunt; hos ſacramentorum cauſſa non piget longo itinere ſubinde patriam repetere.

Silniza vicus ſeptem milliarijs diſtat a Collegio. Huc recepto ex Turcis Philecho præſidio vicino, & mortuo parocho, miſſus Sacerdos populum ad Eccleſiam Catholicã, atque ad ſacramenta ſub vnius tantum panis ſpecie vſurpanda reuocauit. His acceſſere Poloni quinque: quorum vnus ſummo loco natus, Silnizam ea tantum de cauſſa conceſſit, vt eſſet poteſtas ſacramenta, ritu catholico, communicandi. Delata eſt in proximum Caſtellum Euchariſtia ad nobilem Polonum, & extrema illi vnctio adminiſtrata. Vſus benedicendi ſatis, aquæ, herbis, & cibarijs, iam ab annis viginti quinque magna ſeniorum voluptate reuocatus: reſtituta Eccleſiæ ieiunia: eſus eſcæ prohibitæ ſublatus. Traducta per vias corporis Chriſti ſacra ſupplicatio, maioreſq. per agros Litaniæ die feſto S. Marci tanto interuallo repetitæ, frementibus e cathedris miniſtris. In magna agrorum ſiccitate, producta cum inuocatione cæleſtium ſupplicatione, ſubito largus imber impetratus. Demum Selliæ, ac Silnizæ parochis catholicis datis, ad collegium ſe noſtri receperunt.

Stropchouiæ opido Vngariæ, in confinijs Ruſſiæ, ac Poloniæ, & tribus alijs in vicis adiacentibus, per

noſtrum

noſtrum Sacerdotem, & Catholica fides, & ritus catholici ijdem, qui Silnizæ reſtituti ſunt. in id maxime incumbente viro primario Stephano Petheo. Hic antea cum fratribus Viennæ à noſtris inſtitutus erat; vehementerq. & cum lacrymis huic noſtro Sacerdoti à parente recens ad Fidem traducto commendatus. Eiectus eſt Parochus Lutheranus: ludi magiſter obſtinatior hæſit aliquandiu: poſtmodum Catholicæ Eccleſiæ ritibus offenſus, ſponte ſolum vertit: cui Catholicus adoleſcens, in Rethoricis à noſtris inſtitutus, e Lublinenſi Collegio accitus, ſuffectus eſt. Hunc longæui ſenes memores adhuc antiquorum rituum, qui nunc longo interuallo repetuntur, magna perfunduntur voluptate. prodeſtq. illorum teſtimonium, cum præſertim meliora tum fuiſſe tempora teſtantur; ad alios ad Catholicum gregem reuocandos. Et quanquam magno ſtudio ritus catholici excepti celebrentur: fieri tamen non potuit, quin aliquæ fermenti veteris reliquiæ, roborata tot annorum negligentia, fraudi fuerint aliquibus. Deceſſerat nullo adhibito ſacramento mater familias quædam. hæc Eccleſiaſtica ſepultura eſt prohibita. mirum, quantum torporis hæc animaduerſio reliquis excuſſerit. Itaque certatim diebus feſtis àd Eccleſiam conueniunt, ne ſacrarum rerum contemptores habeantur; ac poſt mortem ſimili ignominia afficiantur. Videre erat ſenes, debilitatos, cæcos, claudos, mutuo ſeſe inuicem adiuuantes, ad templum properare, ne Eccleſiaſticis conuentibus deeſſent. Ipſe Præfectus arcis grauiter ægrotans, cum ad ſermones de confeſſione facienda aures obſtrueret, cognito ſe Eccleſiaſticæ ſepulturæ exſortem fore, totius vitæ inſtituit confeſſionem; ſacroq. viatico refectus, priſtinam recepit

pit valetudinem. Alij multi e deſperatis morbis, hoc ſacramentorum remedio conualuere. Multis alijs documentis Diuina bonitas declarat, placere ſibi ſacri cultus reuerentiam. Cum enim graues tempeſtates ventorum, turbines,& horrendæ grandines ita ſæuiſſent,vt tecta ipſa male tuta fuerint;& vicinorum ſata graue damnum fecerint, Stropchouienſia arua, quod Eccleſiæ luſtrationibus, litanijs, alijſq. piaculis munita eſſent; & frequenter, pieq. admodum, ab ipſis incolis luſtrali aſperſione perfuſa, illæſa prorſus permanſere. Thuranium vicum Vngarico milliario Stropchouia diſſitum, Sacerdos cum Petheo venerat, rei Catholicæ procurandæ cauſſa. operã danti confeſſionibus audiendis, anus duæ ſuperueniunt. rogant vti ſacerdotalis ſtolæ mulieri partus difficultate laboranti, collo applicãdæ, fieret poteſtas: cum in præſens nulla eius rei eſſet copia, hora elapſa, rediere contendentes,vt aliquid opis afferretur: iam iam enim puerperam cum fetu morituram. Cum aliud non ſuppeteret, promit ex Breuiario Sacerdos induſij particulam B. P. N. Ignatij. monet, vt in nomine Patris, & Filij,& Spiritus ſancti, pectori laborantis admoueant. Admouetur. dicto citius mulier incolumis incolumem edit puerum; eiq. in baptiſmo Georgij Ignatij nomen imponitur. Excurſionibus aliquibus Rutheni finitimi, Chriſtianæ diſciplinæ rudimentis, & ſalutari doctrina, magna cum ipſorum voluptate, ſunt imbuti. Thrax quidam, qui hic vocantur Raſciani non ita longe diſſiti; ritu religioneq. primum Græcus, poſtea Mahometanus, iterum Chriſtianus Lutheranus, concionibus, priuatiſq. colloquutionibus noſtri ſacerdotis, Catholica religione imbutus raræ nunc pietatis exemplo alijs prælucet: vt mori

ſe

ſe malle præoptet, quam ſemel agnitæ fidei facere iacturam. Fuere & finitimis Polonis vtiles excurſiones. quorum aliqui, qui Lutheranis ſe coniunxerant, reuocati: alij languentes excitati. Mitto alios, qui catholici inter Lutheranos, & Caluiniſtas degentes, cognito noſtri ſacerdotis in ſuos fines aduentu, ad ſacramenta aduolarunt. ſed laudanda, & Deo multis precibus commendanda Magnifici D. Pethei pietas; qui nihil reliqui fecit, ad Catholicam fidem, piumq. diuinorum cultum in illa ora propagandum: ſummaq. contentione tum à P. Prouinciali, tum à R. admodum P. N. Generali flagitabat, vt aliquæ fiant Miſſiones ad populos tam multos, qui ſpiritali ſunt paſtore deſtituti.

COMMOTOVIENSE Collegium.

Deceſſit priore anno Commotouiæ P. Bernardus Cochius, vir magnæ erga captiuos, pauperes, ac rudes homines caritatis. Diem ſuum obijt maioris hebdomadæ ſexta feria. Fructus, quos biennij ſuperioris calamitatem parituram ſperare debuimus, etſi tarde adoleſcunt, erumpere tamen iam incipiunt. Quadraginta priore horum duorum annorum, triginta poſteriore ad Romanam Eccleſiam contulere ſeſe. Gymnaſium Rhetoricæ ſchola auctum eſt. Pauperum domus alumnorum auxit numerum. alit nunc ſeptuaginta, bonæ indolis adoleſcentes. ex eorum numero, aliquot varijs dedimus religionibus: nonnulli Societatis nobiſcum ineundæ conſilia maturant. Viget in omnibus idem pietatis, & doctrinæ ſtudium. Duo

ex il-

ex illis in patriam, ad cernendam hæreditatem reuocati: propoſita optione, aut hæreditatis iure cedendi, aut religionis mutandæ, ſinceri in fide,& hæreditate vacui redire maluerunt. Senatus & Præfecti ciuitatis, vt etiam in ipſa populi concitatione contra nos factum eſt, propicia, & beneuola vtimur voluntate. Eorum munificentia præmia de more ſtudioſis data. Quod biennio ante inſtitutum eſt, vt ter in anno ad B. Virginis ædem Crupnam noſtri proficiſcerentur, adhuc magna confluentis multitudinis vtilitate. Emporium enim videtur eſſe animarum. tanta pietate homines ad confeſſionis ancoram, & vitæ reformationem confugiunt. Actum per eam occaſionem cum grauibus. & doctis viris de religione, magna ipſorum probatione: ſperamuſq. iacta eſſe ſemina, quæ aliquando fructum parient. Concioni in illa æde habitæ interfuere hæretici miniſtri qui, cum peroraſſet noſter, mæſti, ac gemebundi aſſedere; incertum ne erepta ſibi præda, an ſuæ cognitione prauitatis. Remigratum eſt in noſtrum ædificium, iam magna ex parte poſt ſuperiorem cladem, de qua biennio ante ſcriptum eſt, reſtitutum.

NOVODOMENSE Collegium.

ILluſtriſſimus Adamus à Nouadomo, Regni Boemiæ Cancellarius primum, poſt etiam factus Prorex, cognita vtilitate, quæ à Societate proficiſcitur in alias Boemiæ ciuitates, Pragam, Crunlouiam, Commotouiam, & in Morauiam totam, adiecit animum in ſuam quoque ditionem accerſere

Socie-

Societatem, impellente maxime in eam mentem Illuſtriſſima Comite à Montfort eius coniuge, tamq. ardenti ſtudio rem complexus eſt; vt difficillimo tempore, rebus maxime Turcico bello perturbatis, expedita pecunia, à Reuerendo admodum P. N. Praepoſito Generali Collegium Societatis impetrarit: ſtatimq. fundamenta inſignis fabricae magnis expenſis Nouae domi ciuitate ſua iacienda curauit. Et quoniam propter Regni occupationes à conſilio Imperatoris abeſſe ipſe non poteſt, filium, quem tum vnicum habuit, miſit qui ſolemni Eccleſiae ritu primum lapidem in fundamenta iaceret. Interim bibliothecas duas magni pretij, omni librorum genere refertas, futuro collegio coëmptas attribuit: earum altera, quae maior eſt, quatuor ſcutatorum millibus aeſtimatur. ſtatimq. ac noſtri eo profecti ſunt, ad ſcholas non exiguum adoleſcentium numerum coegerunt. Eſt ipſa vrbs Nouadomus admodum celebris; in confinio Auſtriae, ac Boëmiae: loco & ameno, & ſalubri ſita, ditio late patens, & in multos populos diffuſa; ſed multum haereſibus fedata: vt opportuna admodum haec noui Collegij fundatio exiſtimetur.

TRANSYLVANIA.

VERSATI e Societate ſunt in Tranſyluania anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo quarto Socij quatuor, omnes Sacerdotes, Albae Iuliae duo, Vduaraliae tertius, quartus Feneſini.

Sacerdos, quem ſuperioris anni litteris ſcriptum eſt, miſſum eſſe à Sereniſſimo Principe Tranſyluaniae, ad ſummum Pontificem, & inde ad Caeſarē,

 redijt

rediјt cum mandatis Apoſtolici Antiſtitis, Caeſareaeq. Maieſtatis. Placuit Sereniſſimo Principi, Regniq. proceribus, qui omnes fere aderant, ſummi Pontificis monitu, reſciſſo federe Turcarum, ad partes Chriſtianorum tranſire; & cum Caeſarea Maieſtate fedus inire. Igitur idem Sacerdos Pragam miſſus ad Imperatorem cum cōdicionibus federis. Probauit condiciones Caeſar: Decretumq. auctenticum ad Sereniſſimum Principem, Tranſyluaniaeq. proceres remiſit, cui ipſi aſſentirent. Et quamquam noſtro Sacerdoti poteſtas facta erat de totis condicionibus cum Caeſare tranſigendis; ob rei tamen magnitudinem, poteſtate vti noluit: totumq. negotium Principibus integrum remiſit. Tordae igitur Tranſyluaniae vrbe, menſe Maio comitia Regni habentur. Sed ſiue magnitudine periculi interim attentius conſiderata, ſiue aliquibus ad Turcam omnia trahentibus, ſiue quacumque alia de cauſſa, ita multorum procerum, ac praecipuorum animi immutati ſunt, vt neque his, neque duobus poſtea conuentibus Albae celebratis, quantumuis Sereniſſimus rem ſtrenue vrgeret, obtineri potuerit, vt federis delatae condiciones, & Caeſaris poſtulata rata eſſent. non tamen animum deſpondit Princeps: tertio conuentum cogit Albae: tantaq. contentione acta res eſt, vt circa vj. Id. Iul. communi omnium ſuffragio, probatis federis condicionibus, bellum aduerſus Turcam decerneretur. Princeps cum omni nobilitate ad noſtrum templum venit. Veſpertinae preces in gratiarum actionem decantantur: & Hymnus *Te Deum* adijcitur. Dimiſſi Proceres ſuam quiſque domum, vt ſe quam maxima ope compararent: iuſſiq. quincto decimo die redire. Interim per anguſtias Huthſtienſes Tar-

tarorum ad triginta millia in fines Tranſyluaniae, & Poloniae irrupiſſe nunciantur. Neque abeſt ſuſpicio, dolo eorum, qui factioni Turcicae fauebant, & Chriſtiano federi aduerſabantur, inuitatos. Per eam occaſionem ſeditioſi acta Albeſia reſcindere, aperte à fide deficere, cunctos ad defectionem ſollicitare, coitiones in caput Principis agitare cœperunt. Sacerdotem noſtrum, quem federis auctorem cum Chriſtianis eſſe ſcirent, in cuius necem antea conſpirauerant, ex itinere interceptum in arcem Bethleem cuſtodiae recludunt. Claudiopolim conuentum aliorum procerum indicunt. Conueniunt primarij quique. Refertur ad conſilium de ſumma rerum alteri Principi demandanda, illo ſubmoto, qui Turcicae factioni aduerſatur. Princeps tanto tumultu ſubito coorto, cedendum ratus, furori ſe ſubduxit. Inter fugam conſilium illi inditur diuinitus. Subſtitit in imperij ſui finibus; inde ad Proceres, & nobiliſſimos quoſque ciuitatum litteras dedit, quibus conſilij ſui rationem reddidit. Se Chriſtianum Principem Chriſtianorum fines velle, & poſſe ſuorū armis, & auxiliorum, ſi & viri eſſe, & in fide velint permanere, à duriſſimá impiorum ſeruitute vindicare. Iniuſte ſe ſuo imperio exturbari; qui nihil vnquam, niſi ſuorum Procerum, ac ſuae gentis commoda ſpectarit. Proinde etiam atque etiam videant, quo progrediantur. Si pellendis Principibus aſſueſcant, nunquam defore materiam ſeditionum, nunquam caedium. ipſos prius, quam alienos, qui de imperio certabunt, conſumptum iri, ſibi quoque ad eos, quorum opibus iſta moliuntur, receptum patere; neque ſibi aliorū arma defutura, à quibus ipſi quantumuis ſupplices non recipientur. Ac, ſi imperium ferendum ſit (non enim tot gentes ſuperbiam,

& auaritiam ſeditioſorum patientur: quin antiquam reipub. formam, ſuaeq. ciuitatis Rectorem requirent) praeſtare ſuae gentis legitimo Principi, optimo iure, & omnium conſenſu, ac iureiurando conſtituto parere, quam cuilibet per factiones ſeditioſorum, aduerſis plurimorum voluntatibus, repentina libidine, ac paucorum potentia, ambitioneq. ad ſummum imperium ſubito euecto. Qui ſi quando ijſdem, quorum eſt opibus imperium adeptus, diſplicere coeperit, ad alios, atque ad alios, nullo mutationum fine ſumma rerum deuoluenda ſit: donec continentibus bellis exhauſti, à graui aliqua potentia omnes eadem ruina opprimantur. His litteris in conuentu recitatis, animos boni ſuſtulerunt. Tres omnino nationes Saxonica, Siculica, & Hungarica in fide ſteterunt. Cum his tota militia, & reliqua nobilitas conſentiebat. Hi conſtanter nullum ſe alium Principatum gerere paſſuros eſſe proteſtati ſunt, ſuo legitimo Principe Sigiſmundo Battoreo ſuperſtite. Ab his honorifica legatione, antequam conuentus mitteretur, Battoreus Claudiopolim reuocatur. Ijſdem comitijs, ipſo auctore, bellum in Turcas iterum decernitur. Lecti Dynaſtae quinque fideliſſimi; qui ad Imperatorem, ad fedus ſtatuendum mitterentur. Hi ſe cum Sacerdote noſtro, qui admirabili cōſilio e carcere Bethleemitico elapſus, Pragae cum Caeſarea Maieſtate de rebus ijſdem agebat, coniunxere ſeſe; totum negotium feliciter, Diuina fauente Prouidentia, confecere. Non deſiſtebant interim ſeditioſi clandeſtina cum Turcis cōſilia communicare: inſidias in caput Principis moliri. Eos Princeps Claudiopoli comprehenſos, conuictoſq. ſupplicio affecit, eorum bonis publicatis. Eorum aliqui ſuperioribus annis praecipui auctores

noſtrae proſcriptionis fuere. Haec de ſumma rerũ anni nonageſimi quarti. Vduaraliae ab anno nonageſimo ſecundo ſacerdos ibi moratus ita rem Chriſtianam promouit, vt cum ante in arcis templo haberet concionem, deficientibus haereticis, parochiale opidi templum extra arcem occuparit; quod vno & triginta annis habuerant haeretici in ſua poteſtate, in eoq. miniſtri ſuum conſtituerant Archidiaconum. Sed is coactus eſt abſcedere, felicem rei Catholicae progreſſum non ferens. Duo millia ad Catholicam fidem acceſſere: ſex item miniſtri & quidem aliqui non mediocris exiſtimationis, ſitum vxor Praefecti arcis cum matronis aliquot ciuitatis. Fuit illic noſter Sacerdos ad menſem Maium anni nonageſimi quincti. eo inde Claudiopolim reuocato, parocho Catholico parecia commiſſa eſt; & ſpes eſt, rem progreſſum felicem habituram.

In Feneſina Reſidentia magno ſui relicto deſiderio, grataq. memoria vtilium laborum, modeſtiae, ac virtutum ceterarum vixit P. Marcus Marderus, ſincerus obedientiae filius, & ſingularis pietatis vir. longo eſt morbo conſumptus. Et quoniam abſente P. Alfonſo Carrillio, agenteq. Pragae apud Caeſarem, deceſſit; non fuit qui tãtarum virtutum, totq. pro pietate exhauſtorum laborum memoriam colligeret. Sed apud Deum humanarum litterarum memoria nulla opus eſt. Fructum certe maximum ab ipſo profectum eſſe certum eſt, quoniam impiger vineae Domini cultor ſemper fuit.

Anno nonageſimo quincto, extincto Sacerdote, qui Feneſini reſidebat, tres e noſtris in Tranſyluania reliqui fuerunt. Ad xvij. Cal. Iun. communi totius Regni decreto, ac Procerum omnium conſenſione, Comitijs generalibus in Tranſyluaniam Societas re-

uocata eſt: & generoſiſſimi Principis mandato, per Senatores Claudiopolitanos ab ipſo delegatos, ſolemni diplomate Collegium Claudiopolitanum, & poſſeſſio Monaſterienſis Abbatiae nobis reſtituta. Conuocatis e diuerſis locis ſocijs, conuenere Sacerdotes octo, magiſter vnus, & coadiutores duo. Hic adhuc omnium noſtrorum numerus in Tranſylua-nia. Scholae confeſtim apertae: iuuentus quatuor in claſſes diſtributa, Grammaticae tres, Humanitatis vnam. ſed propter noſtrorum hominum paucitatem, neceſſe habuimus tantiſper, dum plures e noſtris conueniunt, duorum magiſtrorum externorum vti opera. Auditorum numerus creſcit in dies; ſperamus futurum auctiorem, cum Collegium erit conſtitutum. Aluntur interim piorum eleemoſina viginti pauperes in ſtudijs, quos huic genti ſperamus breui magno futuros adiumento. Conciones haberi coeptae quaternae: binae in noſtro templo, Vngarica, & Germanica: binae in templo Monaſterij, vtraque Vngarica. Hae vt in ſolo iamdiu cultura deſtituto, & ad proſciſſionem duro, fructus parere coeperunt non maligne. aliqui ab haereſi abſoluti: nutantes in fide confirmati: à ſuperſtitionibus abducti alij: alieni facta reſtitutio: ab indigno vitae genere abducti alij: generali confeſſione expiati multi: baptiſmo non pauci luſtrati, & quidem iam adulti. Excurſum eſt etiam in vicina loca: & eaedem ex noſtris miniſterijs vtilitates circumlatae. In populo quodam audita de vetere Romana Catholica Eccleſia concione, ita incolae permoti ſunt vt, niſi haeretici Dynaſtae, cui parent timor obſtitiſſet, cōtinuo rabulam haereticum eiecıſſent. ſed nos enixe obſecrarunt, vt ſuam cauſſam ſuſciperemus; ſeq. ſuis dominis comendaremus, vt

à lu-

à lupis illis animarum liberentur. In Reſidentia quoque Albae Iuliae vtiliter admodum eſt opera poſita, fauore maxime Sereniſſimi Principis. Nam per Quadrageſimae dies Templum in vrbe celeberrimum, quod haeretici Arriani, & Caluiniſtae quadrageſimum iam annum poſſidebant, catholici receperunt. Ab haereſi valde multi reuocati. in ijs duo filij Dynaſtae nobilis, alijq. tres primariae nobilitatis aulici; & nonulli Caluiniani Euangelij buccinatores. Ex ijs vnus humanitate, & doctrina reliquis facile anteibat, cuius praeter ceteros conuerſio haereticos magno dolore, vt viciſſim catholicos laetitia affecit. & nunc parecia opidi nõ ignobilis eſt ei demandata. quae, Caluiniſmo iam ante occupata, hominis nunc ab ea ſecta auerſiſſimi induſtria eſt ita repurgata; vt duobus exceptis, omnes iam ad Catholicam Eccleſiam redierint. Eiecti item ex alijs opidis, vicis, arcibus Caluiniſtici concionatores; & eorum loco catholici ſuffecti. quorum induſtria tantum iam ad catholicorum numerum acceſſit, vt ratio iniri non potuerit.

Sed tempus eſt, vt de Sereniſſimi Principis pietate aliquid dicamus: cuius ſe tam praebet ſtudioſum, vt & tanquam Princeps, &, vt Probus ille ſancto Ambroſio dixit, tanquam Antiſtes exemplo alijs anteeat. Primum quo die Albae catholicis templũ eſt redditum, ipſe Sacerdoti aedem à profanis ritibus Eccleſiaſticis piaculis expurganti ſacram aquã miniſtrauit, argenteam, qua continebatur, concham ſua manu gerens. peractaq. cerimonia, ad Miſſae ſacrum magna cum omnium admiratione, miniſtrantis operam praeſtitit. Et cum poſtea circa feſtum omnium Sanctorum Claudiopolim veniſſet, magna ſignificatione pietatis in templo noſtro cum

tota aula communicauit: multumq. per eos dies ſacrorum frequentatione Catholicorum animos erexit. Et, vt aliquid de publicis dicamus, percuſſo fœdere cum Imperatore, ſuſceptoq. bello contra Turcam, Diuina potentia non obſcuris documentis illius conſilia probauit. Nam cum Turcicus Sinama ſupremus belli ductor, Baxaem vocant, in Valachiam cum exercitu amplius ducentorum millium armatorum irrupiſſet, Princeps Battoreus, obuiam factus, eum ingenti clade affecit; impedimentiſq. exutum in fugam vertit. tres praecipuas arces quas Turcae valido praeſidio firmarant, in poteſtatem redegit: Beegos aliquot, qui Dynaſtae ſunt inter eos, & Baxaem alterum, Synama elapſo, captiuos fecit. Comitem ſacrorum cauſſa ſecum duxit e noſtris Sacerdotem vnum. qui praeter ſolatium, quod Principi tulit, magno item adiumento ſuis laboribus militi fuit. Per idem tempus Duces alij ipſius auſpicijs Baxaae Temeſuarienſis copias profligarunt, duobus alijs in pugna Beegis comprehenſis. Lippa vrbs munitiſſima cum duodecim alijs arcibus expugnata. His potitus victorijs Claudiopolim venit: atque agendis caelitibus gratiis in noſtrum templū primum diuertit. vbi ab vno e Sacerdotibus Latina Oratione tot praeliorum victori eſt facta gratulatio. Haec de primiciis noſtri reditus in Tranſyluaniam.

***

PRO-

PROVINCIA GERMANIAE SVPERIOR.

INGOLSTADIENSE Collegium.

INGOLSTADII priore anno ſcholae, praeter felicem rerum curſum, de quo non illa iterantur, quae ſuperioribus annis ſcripta ſunt, hoc inſigne ad memoriam habuerunt. In repetitione ſtudiorum inter eos, qui diligentiae praemio in ſtudiis minoribus cohoneſtati ſunt, principem locum tenuit in ſuo ordine Sereniſſimus Albertus Bauarus, natu minimus e Sereniſſimi Ducis filijs. Alij vero Sereniſſimi eius fratres Philippus Ratisbonenſis Epiſcopus, & Ferdinandus Colonienſis Electus doctore e noſtro Ordine adhibito, biennio iam in ſtadio philoſophiae vna decurrentes, quoties publice theſes diſcutiendae propoſitae ſunt, ſua praeſentia cetum decorarunt. libri praeterea editi nonnulli inſignem hunc annum reddiderunt. Graeca Grethſeri grammatica, de octo partibus orationis, ſyntaxi, ac proſodia multis locis auctior typis excuſa. Ab eodem confutata mendacia, quae Heliae Haſenmilheri nomine, de quo ſuperiore anno ſcriptum eſt, haereticorum culmina ediderant contra Socie-

Societatem. Et vt inanis maledicorum conatus, vanaq. loquacitas, vel imperitis nota eſſet, prodijt in lucē Petri Steuartij apologia à Reuerendo Cleopha Ritelmario Sacerdote Auguſtano in vernaculam linguam conuerſa: quam auctor ſuperiore anno Latine ſcriptam infami libro oppoſuerat. Lucas praeterea Oſiander iunior, inquieti homo ingenij, & inter haereticos concionatores non elinguis, illa defendere conatus erat, quae in P. Gregorij Valentij Analyſim ab ipſo ſcripta, nullo negotio eleuata erant. Sed quo contentius vires exeruit, eo magis imbecille robur apparuit. Vt leuis & indignus, qui in ſtadio compareat, ſuppreſſo nomine, iterum facili velitatione reprehenſus eſt. Quae res mire hominem torſit; qui ſe Crotoniatae lacertis praeditum exiſtimans; proſtratum videt in arena, nondum adſpectu dignatum ab aduerſario; quaſi larua, non homo certauerit. Sereniſſimi Ducis Guilielmi, mandato, & Epiſcopi permiſſu, ex templi cuiuſdam cenſu floreni duceni ſtudioſis pauperibus alendis ſunt addicti. ſpes eſt magnae vtilitatis. Hi enim ad parecias tenues, quas alij deſpiciunt, inſtituuntur. Cum ſcholis Parthenij ſodales ſunt coniuncti; de quibus illud hoc anno praecipuam habet laudem; quod ſolo ieiunij verni tempore, plus ducentae zonae cilicinae diſtributae ſunt: nec tamen petentibus omnibus ſatisfactum. & fuit, qui vrticas, & roſarum ſpinas pro cilicio corpori applicuit. Porro in conſuetudine, conuictuq. aliorum videntur nobiſcum ſocietatem alienae procurandae ſalutis iniuiſſe. ita haereſi infectos odorantur, in eorum ſe inſinuant conſuetudinem; vt vel opportune ſana conſilia inſtillent; vel ſi minus, ſaltē pericula amoueant afflandi alios. ſi quem in officio Chriſtiani homi-

minis

minis languentem viderint, ad ſacramentorũ vſum adhortantur: impias reprimunt voces exſecrantiũ; maledicorum licentiam caſtigant: nec timent eius rei inuidiam, ſermoneſq. hominum ſubire. Nec defuere, qui egentes fidei rudimentis inſtructos, larga etiam eleemoſina donarint. Fuit & qui in vico extra vrbem coactos pueros, puellaſq. dominicam docuerit orationem; & praemiolis etiam ſuo aere coemptis exhilarauerit. Supplicatio, quae quotannis in Paraſceue noctu traducitur, hoc anno ſolito fuit apparatior, procedentibus in eam, & crucis ſignum praeferentibus tribus Bauaris fratribus, & Sereniſſimo Archiduce Ferdinando Auſtriaco, agmen etiam fuit ſolito inſtructius, maiora pietatis argumenta, & maior etiam vtriuſque ſexus frequentia. Diuina bonitas non deſinit his, alijſq. pietatis ſtudijs bonorum alumnorum animos ad maiorem in dies virtutem inflamare, ſicut & contumaciam poena ſubinde caſtigare. Exceſſerat e cetu cauſſa non iuſta vnus: praeſto diuina affuit animaduerſio. Dum iter facit, equo excuſſus tam graui caſu allidit ur ad terram; vt medici non minus, quam triennij curatione luxati artus in ſuas ſedes reſtitui poſſe affirmarent. Miſer ſuo malo doctus, contumaciam ſuam reprehendit: ſpondetq. quamprimum ſodalicio ſe rediturum. Voto concepto, dolor remittit, aeger breui coualeſcit.

E ſpiritali opera ſoliti fructus ſunt percepti. Ad Eccleſiae gremium ſe recepere (etſi nulli palam hic haeretici) à Luthero, & Caluino ad viginti. Ad Societatem admiſſi ſtudioſi quinque, ea indole, quae preponderet paucitati. Latum eſt miniſterijs ſpiritualibus etiam corporibus auxilium. Aegrotus à medicis deploratus, peccata vni e noſtris Sacerdo-

tibus

tibus confeſſus, votoq. ad certum templum nuncupato, poſtridie integram recepit valetudinem. Femina veneficijs pedum, manuumq. vſu impedita, ſacri agni plagula ad collum alligata, terraq. e religioſo loco petita, male affectis artubus perfrictis faſcinum abegit. Alia diuturno capitis dolore, votiua ſuſcepta ad D. Virginis aedem peregrinatione, liberata.

Sed iam ad nonageſimum quinctum annum trāſeamus. Fuit adhuc illuſtrior ſuperiore, non praeſentia ſolum, & ſtudio, ſed nobili etiam actione literaria, Sereniſſimorum Bauarorum Philippi & Ferdinandi. Theſes enim ex vniuerſa Philoſophia tanta indole ingenij defenderunt, vt cum acriter à profeſſoribus argumentorum ſubtilitate premerentur, tanta cum laude difficultates omnes expedierunt, quanta priuatus quilibet, magno praeditus ingenio, qui ex humili fortuna ad ampliſſimos honores iter ſibi aperiret. Et quia non minoré, quam ſibi doctrina, Academiae ſua maieſtate gloriam afferebant, tam illuſtris beneficij gratiam agnoſcentes, Academici omnes, tum doctores, tum auditores, eos frequentiſſimo agmine e regia in Academiam deduxerunt. Primo die Philippus, altero Ferdinandus in arenam deſcendit: dies integer vtrique diſputationi datus. tertio die Illuſtris Comes de Porcia Theſes e libris Ariſtotelis de anima propugnauit. Abſoluta Principum diſputatione, Praeſes ipſorum nomine coronae vniuerſae, nominatim vero ciuibus, Academicis, ac Patribus appoſita oratione, & perſonae grauitate digna gratias egit. Conſurrexit Academiae Rector, & graui pariter, & rei accomodata oratione declarauit, quantum Academiae, Principum humanitate, gloriae acceſſerit,

ceſſerit,

ceſſerit; quantamq. & in praeſens apud omnes gẽtes, & ad poſteros laudem ſimul, & admirationem res habitura ſit, cum tanti Principes, poſita maieſtate, ſua & humanitate, ad priuatorum ſe fortunam condicionemq. demiſerint, & doctrinae laude sũmis viris aequauerint. Ex Academia rurſus veſpere vterque eadem frequentia, ijſdemq. honeſtae multitudinis ſtudijs, in Regiam reducti ſunt. His actis, quod definitum eſt temporis Ingolſtadienſi commorationi, non in otio, aut ceſſatione ſtrenui Muſarum amatores poſuerunt: ſed continuato curſu ſtudiorum, eodem duce, locos nonnullos, Principibus maxime accommodatos, in Theologia perluſtrarunt. Inde adueniente profectionis tempore, Philippus Ratisbonam ad ſuum Epiſcopatum: Ferdinandus Coloniam, ad partem Epiſcopalis muneris ſuſtinendam, à patruo euocatus diſceſſere. Albertus adhuc ſuo ſplendore noſtrum gymnaſium illuſtrabat. Parem quinquennio toto ſplendorem attulit Sereniſſimus Ferdinandus Auſtriacus e Caroli Archiducis filijs natu maximus. Hunc peracto quinquennio, cum Graecium reditum pararet, & ſcholae noſtrae, & Academia vniuerſa exornarunt multiplici emblemate, & vario carminum genere. quibus quinquennium, quod in hac vrbe poſuit in ſtudijs, collaudarunt. ea quinquennalia inſcripſere. Eorum quae probatiſſima viſa ſunt, Principi oblata; quae ſecum abſtulit, iucundam, vt ipſe dicebat, Ingolſtadienſium memoriam. Et vt multa, eaq. gratiſſima eiuſdem Principis beneuolentiae ſigna erga nos, viciſſimq. grati animi ſignificationes praetereantur; mille iam ante Vngaricos auro probatiſſimo collegio dederat: e quibus prope bis mille floreni redacti ſunt, ad aram Principem noſtri templi

abſol

abſoluendam. quam ſtructura, & opere magnifico, noſter ſodalis ſculptoriae artis peritus, quinquennij opera perfecit. Inde ſub ipſum diſceſſum, ſexaginta dedit numos aureos, e quibus fructus annus percipiatur, quo fructu Xeniola quotannis comparentur ornandae puerorum diligentiae, qui praeter ceteros in catechiſmi ſtudio excelluerint. Auctum gymnaſij nomen hoc anno tertio P. Gregorij Valentii commentario in ſecundam ſecundae partis S. Thomae; confutata item tertio iam ab eodem mendacia praedicantis Vittembergici.

Sodales B. Virgini dicati, praeter ſupplicationes, ad diuinam opem aduerſus belli pericula impetrandam, cum dicta die votiuum in honorem S. Spiritus ſacrum, ſolemni cerimonia, & apparatu decantandum curaſſent, egentibus in ſingula capita (& confluxerant ad ducentos ſupra mille) ſingulos panes iuſti ponderis diſtribuerunt. Et vt beneficentia ad conſequens tempus manaret, collata pecunia cenſum conſtituerunt, quò ſingulis annis, ſumptus idem ſuſtineatur. Ex eorum numero ſex rebus humanis nuncio remiſſo, partim ſe ad Societatem, partim ad inſtituta alia contulere. Vniuerſe vero in Societatem noſtram, hoc anno, octo praeclaris naturae dotibus inſtructi, cooptati ſunt. Commentationibus porro ſpiritualibus ſe tam multi exercuerunt, vt ab Aduentu Domini ad Pentecoſten, nulla fere hebdomada tranſierit ab iis vacua, qui in eum receſſum confugerunt, quin etiam interdum terni, quaterniq. exercebantur, hiq. partim adoleſcentes liberi, nulliq certo vitae generi addicti, partim religioſis familijs adſcripti, quorum magna pars, a Monaſterii Praepoſito, qui eam vtilitatem iam antea deguſtarat, huius rei cauſſa ad nos miſſi.

Et

Et ſane conſtitit operae fructus. hi enim ſuis Monaſteriis, parochi alii ſuis pareciis iuuandis, plurimum illi monaſticam diſciplinam, hi rem Catholicam promouerunt. Adiutum item, ac paene reformatum Monaſterium alterum, ab vno e noſtris illuc euocato. Auditae omnium confeſſiones, a primis annis pleraeq. inſtitutae; tradita ſingulis propria praecepta; communiter etiam viam reſtituendae, ac retinendae diſciplinae commoſtrata, & variis hortationibus omnium animi ad amorem ſuae religionis, & ſtudium placendi Deo inflammati.

RESIDENTIA Biburgenſis.

IN Biburgenſi ſede ad agreſtis incolarum vitae rubiginem deterendam illud acceſſit. Traditum nobis Parochi conſilio negotium, catechiſmo tenerae aetatis informandae; quod viderent aliis inſtitutoribus parum feliciter procedere. non fuit inane iudicium. Noſtri laeto animo rem ſuſceperunt, perfeceruntq. vt per Magiſtratus opidi, qua hora catechiſmus exercetur, pueri in templum ad diſcendum cogerentur. Neque pueri tantum, ſed grandes etiam ad pietatem informantur, tum Biburgi, vbi noſtra ſedes eſt; tum Abenſpergae, in quam ciuitatem noſtri ſaepe commeant.

Duo ſunt templa noſtri iuris S. Leonardi alterum. B. Virginis alterum Aleſtorfianum. De S. Leonardi prius. Abeſt paucis paſſibus Biburgo. templum antiqua religione venerandum, & miraculorum multitudine antea celebre; modo recentium temporum iniuria neglectum, nunc in priſtinum nitorem,

rem, cultumq. reſtitutum, religio quoque,& cele-britas lōgo interuallo reuocata, miraculorum quoque ſplendorem renouauit, Virgo nobilis octo iam menſes lecto affixa, pedum dolore laborabat, vt ſe nequaquam ſuſtineret, Vouit cereos pedes ei templo offerendos, continuo leuata eſt: deportataq. in templum, factis precibus, ita ſe corroborari ſenſit, vt aerumnulis initio, poſtmodum plane libera ſuis pedibus domum rediret. Mulier alia, lingua morbi veneno adeſa, loquendi vſu deſtituta, argentei munuſculi promiſſo, facta eſt voti compos. Multo adhuc illuſtrius, & piorum frequentatione celebrius templum Aleſtorfianum B. Virgini dicatum, ab opido Aleſtorfio nominatum. Hinc multa a matre Virgine petuntur beneficia, nec votis fruſtrantur piae preces. Senex manuum frigore contractarum; puella nobilis dolore capitis; duo alii totius corporis cruciatibus ſanati. ſed non caruit admiratione rei humilis, ac tenuis euentum. Mulier parturiens, difficultate periculoſe premebatur: vouet pro ſua tenui copiola, ſi incolumem edat fetum, ipſa incolumis, ſe huic templo gallinam oblaturam;&, quae ibi magna religio eſt & vſitata, altare nixam genibus raptantem obituram. Voti rea gallinam offert, altaris omiſſa circuitione. Diſtabat a templo eius domus ſemihorae itinere. Domum reuerſa, gallinam oblatam reperit, cum grege aliarum. Mirata conſulit vicinas, reſpondent: videat integre ne ſit voto ſatisfactum. Tum illa fraude cognita, templum repetit; pie circumit flexo poplite altare, redditaq. gallina reſtitit in commodum aeditimi, patrii laris penitus oblita.

Fuere & excurſionum iidem fructus, qui locis aliis: Decem duodecimue ſunt circa opida, viciq.

quo

quo ſubinde noſtri commeant, magno incolarum bono, exſpiandis animis, pacificandiſq. diſſidentibus. Reſtituta eſt antiqua, ſed multorum annorum negligentia abolita conſuetudo, extremae vnctionis aegrotantibus ad mortem adhibendae. Praua enim inoleuerat opinio; eum cui ſacra vnctio adhiberetur, quaſi neceſſitate quadam moriturum. abolita eſt opinio pernicioſa, aegroto vno iam omnium iudicio depoſito, huius ſacramenti beneficio priſtinae ſanitati reſtituto.

COLLEGIVM Dilinganum.

QVAE nonageſimo quarto anno litterae Dilingae datae inſcribuntur, incrementum aliquod nobis commiſſae publicae Academiae continent. numerum enim auditorum, qui ex alijs circa ciuitatibus confluunt, auctum eſſe ipſorum indicat inita ratio: ſeptuaginta ſupra quingentos cenſuerunt, bona indole pleroſq; vt ex multis Germaniae vrbibus lectiſſimi quique huc confluxiſſe videantur. In hijs ex duobus, & triginta Monaſterijs, ad ſeptuaginta cœnobitae numerantur, & progreſſione ad doctrinam, & modeſtia morum, pietateq. magna ſpes futurae olim in ipſorum ſedibus reformationis. Parthenij ſemel, & iterum quadragenis horis Deo ſupplicarunt: & quo tempore comitia de Turcarum bello communibus viribus propulſando haberentur; & rurſum per menſem Nouembrem, ad diram eiuſdem belli peſtem auertendam, magno exemplo ciuitatis. quippe non Parthenij modo, ceteriq. ſtudioſi vniuerſi: ſed ciues etiam,

tanta permoti pietate ſeſe adiunxere; vt ad ſanctimoniales quoque exemplum permanauerit. Nam & ipſae pia noſtrorum ſtudia imitatae, eandem religionem obiuere. Mendicis etiam panes magno numero diſtribuerunt. Duo ex ijs germani fratres, per aeſtiuas ferias, in patriam cum rediſſent, magna cum ciuitatis vniuerſae admiratione, ſuſceptam octauo quoque die adeundae ſacrae menſae conſuetudinem continuarunt. Sed ex vtroque numero, tum Partheniorum, tum reliquorum auditorum, ſcholae nobis nouem hoc anno lectiſſimos adoleſcentes dedere: Sacerdotes duos, philoſophiae magiſtros quatuor, logicae ſtudioſos duos, vnum Rhetoricae. His duo additi domeſticis operis addicti, vndenarium numerum expleuerunt. & erit operae pretium duorum, triumue conſtantiam agnoſcere. Philoſophici ſtudij curſu peracto, primus antequam in patriam rediret, ad noſtrum ſe gregem adiungere peroptabat. Iubetur conſilium parenti aperire, ab eoq. commeatum impetrare. Venerat per eos dies Dilingam pater, filium domum ſecum reducturus. Timebat ille tamen patris violentiam, & praeferuidum ingenium, ac non modo illius horrebat conuicia, & plagas; ſed etiam ne tam arcta cuſtodia aſſeruaretur, vt inde expedire ſe non poſſet. Statuit igitur Patrem litteris ſuae voluntatis certiorem facere, & ſe periculo ſubducere. Scriptis igitur litteris, quae patri redderentur, ad nos profugit. Pater, qui iam ante eius rei in ſuſpicionem venerat, omniq. diligentia filium obſeruabat, lectis litteris, accurrit. violenter obnitentem filium e vicina domo, in quam ſe receperat, extrahere conatur; ſed nihil proficit. Reuocatur adoleſcens in Collegium, rurſus irae plenus pater ve-

ter venit ad collegium; poſcit ſibi reddi filium: producitur adoleſcens: parens paterna iura commemorare: illorum merita exponere, quorum liberalitate in ſtudijs ſe ſuſtentauerat; matris dolorem indicare, quam vltimo illo diſceſſu inſalutatā praeteriret. Quibus omnibus communi huius generis velitatione adoleſcens egregie ſatisfecit; vt victus rationibus pater obmutuerit. Patrem tamen Rectorem (ea vis doloris fuit) obſecrauit, vt pro imperio filium e Collegio abire, & ſe ſequi iuberet. Ridiculum. dolori tamen danda venia. Perhumaniter negat Rector, id ſe iure poſſe; non retenturum ſi velit abire: non tamen eiecturum, ſi manere. Victus hoc certamine adit Epiſcopum: atrocem iniuriam expoſtulat; opem flagitat. At prudentiſſimus Praeſul, noſtri ordinis, Religioniſq. inprimis ſtudioſus, re cognita hominem blande conſolatus dimittit. Redit ille in patriam, dolore adhuc aeſtuante. impetrat a ſuae ciuitatis Senatu, ad Epiſcopum epiſtolam; qua grauiter accuſamur; quod retinendis aliorum filijs, parentum, amicorumq. impenſa educatis, non tam illorum ſpes omnes euertimus, quam in loculos, & crumenas (his enim verbis vtebantur) nullo iure, nulloq. pudore inuadimus. Has litteras Reuerendiſſimus Antiſtes ad Collegium miſit, ad quas ſic reſcriptum eſt; vt, & ciuitati ſatisfieret; & paterna iracundia deferbuerit. Adoleſcens alius naturae pariter, ac fortunae muneribus inſtructus, erat à noſtra conſuetudine alienior. is P. Rectorem de conſilijs Euangelicis differentem audiuit aliquando: & commodum locum illuſtrem ad eam rem ex ſacris litteris explicabat. Admotus eſt cordis fomiti diuinus ignis, ſenſimq. ita incaluit; vt illo ipſo die Patrem adie-

Dd. 2 rit;

rit; ſibi eſſe in animo, Chriſti ſequi conſilia expoſuerit. Verum recurrentibus poſtmodum priorum rerum cogitationibus, anceps animi pugnabat ipſe ſecum. haerebant infixi animo aculei ex Patris diſputatione; quam velut diuino ſibi ore miſſam, audiſſe ſe exiſtimabat. hi diu noctuq. animum exſtimulabant, ad diuina confeſtim conſilia capeſſenda. ſed amor humanarum rerum aciem diuinorum iaculorum ſubinde hebetabat. quantoq. illi acrius ad arduum capeſſendum iter excitabant, tanto hic nube variarum cogitationum à curſu reuocabat. Itaque cauſſas ſecum ipſe quaerebat; verſabatq. in omnes animum partes; dubitabat, ſciſcitabatur, ambigebat, excuſabat, moras nectebat, varias ipſe ſibi ludificationes faciebat; ſi qua poſſet ratione Deum ad ſe vocantem non audire; & conceptos diuini amoris igniculos a ſe excutere. ſed quo magis aduerſis ventis perflabantur; eo ſuſcitabantur vehementius. ſermo de diuinis conſilijs nimis alte penetrarat, penitusq. eius animo inſederat. Hic inter fluctuantes animi curas, ſuccedentibus alijs, alijſq. cogitationibus, ijſdemq. euaneſcentibus, ſolus ſtetit; idemq. hominem tandem certa in ſententia conſiſtere coegit. Agit denuo ſerius, quam ante, nec ambigue, dubitanterq. ſed certa, & conſtanti voluntate. Tota res in P. Prouincialis reijcitur aduentum. Qui cum veniſſet, ingenti alacritate ad ipſum ſe admitti poſtulat. differtur in alterum, tertiumue diem cōſtantiae firmandae cauſſa. Nihil aliud interim diu, noctuq. niſi quos cum P. Prouinciali ſermones haberet, cogitabat: quorum etiam magnam partem memoriae cauſſa litteris mandabat. Admiſſus tandem ad Prouincialem, & voti factus compos, feſtinat in patriam ad pa-

trem:

trem: vt, quae inde impedimenta, perturbationeſq. oriri poſſent aliquando, ipſo ſtatim initio expugnarentur. Iucundus, hilariſq. adoleſcentis aduentus patri fuit; qui mox in perturbationem, maeroremq. vertit. Verſabantur Dilingae ſtudiorum cauſſa cum hoc natu maximo duo alij minores fratres, & forte eorum alter, qui ipſum proxime aetate ſequebatur, votum iamdiu aluerat Societatis: neque eius rei neſcius erat pater. Rogat confeſtim ſenex: quid fratres alij? qui valent? an conſilium adhuc abiecit ille amplectendi Ieſuitarum inſtitutum? Quin in ſententia perſiſtit, vt cum maxime, reſpondet adoleſcens. eiuſq. rei gratia huc conceſſi, illius, vt apud te cauſſam agerem; teq. exorarem, hanc illi, vt veniam dares. nam quod ſperes eum mentem mutaturum, nihil eſt. Pater, qui duos ſibi ſupereſſe filios ſperabat, ne cum caelo pugnaret, dat veniam non inuitus. Tu vero, conuerſus ad filium, ait, quid cogitas? Tum ille renidēs, hanc curam, inquit, mitte pater: de me Deus viderit. Non ſatis laetus hoc reſponſo ſenex, pergit adoleſcentem rogare, inſtare, vrgere, donec poſt aliquam tergiuerſationem certum tandem exprimit reſponſum. Tum ſubito exorta comploratio vniuerſam familiam perturbat. pro ſe quiſque ea, quae cuique tali tempore in promptu ſunt proferre: miſerari ſenis fortunam, tota ſua paene prole vno tempore orbari: pater filijs ingratum animum, impietatem, crudelitatem obijcere: perfidos Ieſuitas nominare; qui ſuis fallacijs incautos decipiant adoleſcentes. Sed nimirum facturum ſe, vt quando ſibi filios eripiant, aes alienum in ijs in ſtudijs alendis contractum, vt diſſoluant ipſi, qui ſuae pecuniae fructū ad ſe traxerint. Totum illo die tem-

pus querimonijs, accuſationibus, viciſſimq. purgationibus conſumptum. Poſtero die venitur ad aliud certamen. erat ſororis vir, homo feruidus, & calidiore ſangnine, quam ſenex. is iuuenem excipit inclementius; conuicijs, iurgijs, opprobrijs proſcindit. auget malum irata ſoror. Superuenit interim Pater: redintegratur praelium; multa de iure diſputantur (erat enim vterque & ſocer, & gener iureconſultus) proferuntur leges, interponuntur exhaeredationis minae, machinae omnes denique adhibentur, ad animum adoleſcentis percellendum. ſed pectus Euangelicis conſilijs firmatum nihil mouebant. Acceſſit poſtremo ad certamen grauis, & ad ſpeciem pia, prudenſq. Coenobiarchae venerandi dehortatio; pietatem in parentes, propoſita doctrinae praemia, ſperatos honores, ornamenta familiae, & commoda cetera proponentis. Quibus omnibus ita ſatisfecit adoleſcens, vt in cauſſa ſuperior euaderet. Apparebat patrem non tam pertinacia, quam dolore victum commoueri. ita quanuis maerens, perſuaſus tandem rationibus, manus dedit. Paucorum dierum tantum moram poſtulat, dum honeſtum ei comparat commeatũ. Tum gener adhuc ira tumidus, cooritur. Quid tu ſumptus, inquit, paras in viliſſimum caput, mox inter viliſſimos homines futurum? quin more illorum, ad quos ſe confert, vili indutum lacerna cum baculo miſerum, inanemq. dimittis? diſcat mox illa ſubire, quae ipſi inter homines ſe dignos perferenda erunt. Et ad haec ille paratum ſe profeſſus monuit ipſorum magis, quam ſua intereſſe, videre, ne quid faciant contra familiae dignitatem. Sed clementior ſenex plus dedit pietati, & prudẽtiae, quam dolori. Facit vtrique poteſtatem ad

Chriſti

Chriſti ſe vexilla conferendi. Ita paucorum dierum moleſtia ſtrenue a forti adoleſcente deuorata, magnis inde profecturis perturbationibus perfuncti ſumus. Vnam tantum illam comminationem expreſſit à parente maeror; eamq. & perleuem,& excuſatione dignam. Cauerent, ne tertium fratrē, natu minimum peruerterent; ni velint omnes exhaeredari pariter. Ita bona leniſſimi ſenis venia dimiſſus, decimo die rediјt Dilingam: ſodalibuſq. Virginis ſalutatis, lectiſſimum par fratrum tertio eiuſdem voti comitante Landſpergam, multis proſequentibus, ad tirocinium diſceſſerunt. Tertius tamen inde reuerſus adhuc Dilingae ſcholas noſtras frequentabat, itaque proficiebat in litteris, & pietate; vt, & multos relinqueret poſt ſe, & certaret cum primis. Minoris certaminis, laetitiae vero non minoris fuit tertij cuiuſdam acceſſio. Erat hic in conuictorum contubernio, ea naturae felicitate, vt inter ſuos aequales in ſcholis omnibus ſemper primas ferret: ita vt non condiſcipulus, ſed anteſignanus, & ductor videretur aliorum, & quod magis diuinam bonitatem declarauit, honeſtae, ac non tenuis fortunae viduae vnicus ſupererat. eum tamen pia parens modeſto, tranquilloq. animo diuino famulatui conceſſit. & iam pridem alterum in Societate dedicauerat: ita inſtar Euangelicae viduae duas vteri ſui ſcintillas, quibus familia ſuſtentaretur, quaſi duo minuta aeris miſit in dona Dei. is menſe Nouembri exeunte hinc ad tirocinium ſe contulit. Quo die diſceſſit, orationem habuit ad contubernales de vitae breuitate, eo animi ſenſu, ardoreq; vt incenſus ipſe aliorum quoque animos inflammaret. Chriſto laus. Hi e iuuenum cultura praecipui fructus. Sed neque alterius culturae

opera fuit otioſa. Haeretici partim domi, partim peregre cum Eccleſia recóciliati quadraginta quatuor. Ex opido haeretico plus quadraginta ad nos confeſſionis cauſſa venerunt. Narrabant ſe idcirco Lutheranorum doctrinam exſecrari; quod nihil aliud ſcirent, nihil aliud eorum conciones, niſi maledicta in Ieſuitas, in Papiſtas, atque in Rom. Pontificem concreparent. Et vt intelligatur quanti mendacia ſua vendant; quam nulla doctrina, ſola nugacitate miſeros decipiant: dicebat pro ſuggeſto rabula. Cum ſupremus ille, & decretorius dies aduenerit, Papiſtas hircos olidos ad laeuam: ad dexteram vero Lutheranos ſimplices ouiculas, doli neſcios conſtitutum iri. macte eſto virtute puer. Eodem in opido arcularius fuit, de quo proximis litteris eſt ſcriptum. is Catholicae fidei retinentiſſimus, octo annis, quibus ibi cum haeretica vixit vxore, ſolitus eſt ad nos Dilingam ſacramentorum cauſſa ventitare, ob eamq. cauſſam à praedicantibus ſaepe agitatus, ad extremum hoc anno à magiſtratu iuſſus eſt, vel de caena, quam praedicantes apponerent, comedere, vel opido cedere. Maluit bonus à patria, quam ab Eccleſia exſulare. ita relicta vxore alio ſe tranſtulit ad Catholicos. Litteras interim vxor à Senatu impetrat, quibus ei fit poteſtas redeundi. Redit: diebus paucis quieta omnia, at non ita multo poſt Neoburgum ad conuentum eorum, qui Theologos ſe nominant, vocatur. Non recuſat ille in bona cauſſa, vel iniquorũ iudicum arbitrium. crimini datur Catholica religio, & quod alios ad eundem ſecum pertrahat interitum. Quae cum ille ita diluiſſet crimina, vt quid reprehenderent, non haberent, hominem pijs tantum libellis, qui precationes, & fidei Catholicae

tholicae continebant inſtrumenta, multatum dimittunt. Sed iniquae coniugis proteruia, & praedicantium ſeueritate exulceratus, iterum ſolum vertere coactus eſt. Excurſum eſt, vt ſuperioribus annis, Eluangam magno cum fructu, & Reuerendiſſimi Antiſtitis laetitia. Adiuta Monaſteria, Praeſideſq. Monaſteriorum. Concionator haereticus in opido eius dioeceſeos palam in noſtrum ordinē, noſtrumq. ſacerdotem, qui Eluangae verſabatur, inuectus erat: (ſed haec ſunt illorum carmina, quae cum ad verbum edidicere, in promptu refingere non poſſunt: quae niſi vt in codice notarunt, proferantur, aberrent ab itinere) poſtulatus, periculo ſe ſubtraxit. Poſtmodum vero facti paenitens, à noſtro quidem facile veniam impetrauit. Non aeque facilem habuit ciuitatem. quippe indignum iudicabant, in ciuitate Catholica, hoſpitem hominem à ciuitate expetitum, in cauſſa religionis ſtrenue laborantem, contumelioſe tractari. Quare in magno cleri, & ſpectatiſſimorum virorum conuentu, quae temere effuderat, reuocare iuſſus eſt. Haec de anno nonageſimo quarto.

COLLEGIVM Monachienſe.

MONACHII noua aedificatione auctis iam aedibus auctus eſt etiam priore anno hominum numerus. decem omnino capita ad numerum priorem acceſſerunt: Sacerdotes duo, quaeſtionum ad conſcientiam pertinentium doctores, quorum alter publice in Gymnaſio, alter intra domeſticos parietes docet: fratres ſex, qui iiſdem in

ſtudijs verſantur, & domeſtici operis adiutores duo. poſteriore anno fuit numerus aliquanto minor. Deceſſere ex eo numero priore anno duo, Volfangus Vitmanus; qui viginti quatuor annis alacer in diuino obſequio domeſticis miniſterijs Societati inſeruiuerat: & P. Gaſpar Obergaſſerus Brixinenſis ſingulari vitae innocentia vir. quadraginta circiter annos in Societate vtiliter tranſegerat, ſui contemptor, & earum amator virtutum, quibus B. P. Ignatius nos inſignes eſſe peroptauit. ea maxime ſectabatur miniſteria, quae humilitatem praeſeferrent. rudiores Chriſtianae vitae praeceptis imbuendi ſtudioſus: aegrotis, egentibus, vinctis, calamitoſis iuuandis apprime deditus. ad eorum miſerias leuandas, qui egeſtate premebantur, eleemoſinas ipſe quaeritabat; quas poſtea ſtatis temporibus, pro cuiuſque indigentia, diligenti cura erogabat. Quo nomine tantam ſibi omnium beneuolentiam conciliauerat; vt extincti gratiſſima adhuc recordatione memoria ſeruetur. Quam vero ſummis, infimiſq. gratus fuerit, vel ex eo licet intelligere, quod & aegrotantem viri Principes ſaepe inuiſerunt, & vita functi frequentes maerore multo funus celebrarunt; tumulum etiam lacrymis cohoneſtarunt. Poſt eius obitum repertum eſt eius chirographum, quod ille, ſentiens, ſe moriturum ſcripſit in morbo. videtur illa patribus, fratribuſq. dicere, in animo habuiſſe. Et quia valde opportunum eſſe viſum eſt ad excutiendum veternum, & languorem noſtrum excitandum, memoriamq. vltimi temporis incutiendam, ſtatui ijſdem, quibus eſt ad nos tranſmiſſum verbis, his litteris inſerere.

ECCE

ECCE Reuerendi Patres, fratreſq. cariſſimi, ego, vt videtis, ingredior viam vniuerſae carnis. Ecce quem amatis, infirmatur; & vt apparet, eſt infirmitas haec ad mortem. Tempus reſolutionis meae inſtat. Vtinam poſſem cum D. Paullo dicere: Bonum certamen certaui, curſum conſumaui, fidem ſeruaui. in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiae, quam reddet mihi iuſtus Iudex. ſcio cui credidi. Si in hac ſancta Societate IESV, vt bonus religioſus vixiſſem, Chriſtum dilexiſſem, prae oculis habuiſſem; mundo, & paſſionibus mortuus eſſem, libentius, & ſecurius iam morerer. Si Chriſto bene ſeruiuiſſem, paenitentiam egiſſem; nec mihi tam diuturnum Purgatorium congregaſſem, laetius ex hac vita migrarem. Peto igitur à veſtra caritate veniam propter Chriſtum, vt mihi ignoſcatis, & pro me oretis. & paucis interiectis ſubiungit. Sint vobis commendatae iſtae virtutes, obedientia, & oratio: dein pauperes, aegroti, & ſimplices. eos omnes ea humanitate proſequamini, & zelo pio, patientiaq. & virtutibus ijs, quibus noſtri primi patres praeluxerunt; & gaudebit cor veſtrũ in vltima hora. & poſt pauca, quae compendij cauſſa omitto, concludit. Ego tantum praeceda m: vos fratres cariſſimi breui ſequemini, orate pro me, vt minuatur mihi purgatorium diuturnum. Concedat mihi Capitaneus noſter IESVS CHRISTVS contritionem, perſeuerantiam, fidem firmam, & patientiam, feliceníq. huius vitae conſummationem. Amen IESVS MARIA.

Hos duos tres poſteriore anno inſequuti ſunt, P. Baptiſta Confluentinus; qui in aula erat à concionibus, & procurator domus, in qua ſtudioſi pauperes aluntur ad quadraginta. & ſane fuit iuuandorum

rum pauperum ſtudioſiſſimus, eorum praeſertim, qui ſtudijs ſunt deditì. quorum commodis ſtudio plane paterno proſpiciebat, vt ingenti maerore miſeri adoleſcentes illius funus proſequerentur. Vixit in Societate annis triginta tribus. Hunc ſequutus eſt aetate grauis, & longa meritorum ſerie ornatus P. Dominicus Menginus. quinque & quadraginta annos varijs muneribus perfunctus, multis exercitus difficultatibus egit in Societate. Vir ad agendum cum proximis felici praeditus ingenio. Fuerat hic Sereniſſimo Principi Guilielmo, & pientiſſimae coniugi multis annis à confeſſionibus; eo laboris fructu, quem & ipſi ſenſimus, & probauimus. His tertius acceſſit P. Bonauentura Paradinàs Rector Landſpergenſis. qui reparandae valetudini Monachium miſſus, breuem, aerumnoſamq. cùm felici, ac ſempiterna vita commutauit. De eo in domo probationis Landſpergenſi dicetur. Vnum illud hoc loco ſat erit: impreſſam ipſum omnium animis multarum virtutum, quae longo multorum annorum ſpatio in eo eluxerunt, effigiem reliquiſſe. Vtinam ſi minus numero, pondere ſaltem virtutū, procedente tempore, damnum compenſent quatuor ad noſtrum gregem hoc biennio admiſſi: rhetoricae ſtudioſi tres, vnus coadiutor. Quadraginta tres ad fidem Catholicam traducti. Ad ternas ſuperiorum annorum adiecta eſt Gallica concio, gratia Sereniſſimae coniugis Maximiliani. Confeſſionum felicibus euentis illuſtrata eſt vtilitas. Vir ſummo loco natus, & claro praeditus honore Monachium leuandi morbi cauſſa conceſſerat. Sed, morbo quotidie ingraueſcente, Sacerdotem noſtrum ad animi ſalutem procurandam ad ſe accerſi iubet; cui explicata confeſſione peccatorum, quaſi

mor-

morbi venenum eieciſſet, ſtatim conualuit: noſtrumq. ad templum gratijs Deo agendis, ſeſe contulit. Alter pari dignitate, & honore praeditus, morbi grauitate iam prope venerat ad extrema, accerſitus vnus e noſtris hominem reperit mente deſtitutum, & animam agenti ſimilem. Agit cum ſolo, omnibus excluſis, redit ſenſim mens: confitetur, caeleſti viatico cibatur, extremo chriſmate inungitur. his ſacroſanctis myſterijs ita firmatur; vt animi valetudo in corpus redundarit. caput enim erigens palam, cunctis audientibus, ſe plane omni morbo liberatum affirmauit. Virgo nobilis graui preſſa morbo, eodem curationis genere ſanata. Statuerat quidam dulcedini libere viuendi aſſuetus, nunquam confiteri; in eoq. conſilio triennio perſtiterat. is in itinere vocem parentis poſt ſe clamantis audire viſus eſt. conuerſus ſpectris horrificis terretur; qui ipſum poenarum infernarum minis,& in praeſens exterrerent, & per noctẽ biduo, triduoue ab iacentis lecto non recederent. Pauore victus cum aliunde auxilium non pateret, ad diuinam opem tandem implorandam ſe conuertit. pollicetur vitam meliorem, confeſſionis ſuſcipit conſilium, confeſtim placidioris vmbrae ſuperuentu horrifica monſtra diſſoluuntur. peractoq. itinere, cum redijſſet, nihil habuit antiquius, quam vt ad templum noſtrum voti exequendi cauſſa ſe conferret.

* * *

COL-

COLLEGIVM Oenipontanum.

OENIPONTI ab haereſi aliqui abducti: in his duo germani fratres Norimbergenſes. Matrona item honeſta parentem quoque ad fidem Catholicam adduxit, idq. agit, vt familia vniuerſa perducatur. Numerus ad ſacra myſteria confluentium ſolito maior fuit, nec defuere, qui longo itinere Oenipontum eò tantum conſilio venerint, noſtris vt confiterentur. Multis in magnis animi perturbationibus, mali daemonis infeſtationibus agitati, confeſſione peccatorum, ſacris munuſculis, pijſq. precibus, mentis tranquillitatem inuenerunt. Multis perſuaſum, vt quotidie diurna facta recognoſcendi, coſcientiamq. excutiendi conſuetudinem ſuſciperent. Multi item ad officia Chriſtianae caritatis, & miſericordiae erga miſeros exercendae perducti. nam, praeter ciues primarios, multi etiã illuſtri loco nati pauperum caſas frequenter obiere; aegrotos vt verbis, & rebus ſubleuarent. Mulieri ad extremam inopiam redactae Matrona primaria moribundae adfuit; funus proſequuta curauit; filiolas duas ſuperſtites, quarum altera luminibus orbata eſt, ſuſcepit educandas. Trium annorum infantem aegrotum deſertum, e platea ſuſtulit altera, alendumq, domi ſuſcepit. Mitto cibos, veſteſq. aegrotis egentibus ab alijs ſubmiſſa.

De ſcholis, quia nota reliqua iam ſunt, illud vnũ non tacendum. Vmbratiles illos honores, & rerum pub. ſimulacra in ſchola quaque inducta, & acerrime puerorum ingenia, ad nomina illa conſequenda ex-

da ex-

da exſtimulare; & patres familias incredibiliter tali commento delectare. Neque Latinis modo, ſed Graecis etiam litteris non leuiter, neque ad ſpeciem, ſed penitus, & ſerio pueri erudiuntur. Illuſtres viri ſibi gratulantur, filios ſe habere ſeptennes, qui Graece non ſolum legere, ſed dialogos etiam memoriter didicerint; eoſq. inter menſam ad propinquorum, & conuiuorum oblectationem, & admirationem etiam memoriter percurrant: & quaſi perſonis indutis colloquendo agant inter ſe. Eius miſericordiae laudem, quam viros nobiles erga egentes adeptos eſſe diximus, etiam noſtrarum ſcholarum auditores, Parthenij praeſertim, ſibi compararunt: ſiquidem fuit, qui egentem, ac ſeminudum hominem obuiam ſibi factum, pallio ſibi detracto contegeret. alij indumentis alijs nudos iuuerunt. Vnus ſua pecunia libros ab homine haereſi infecto eo tantum conſilio coëmit, vt igni traderet. Qui per aetatem nondum pecuniae compotes fiunt, parentes ad id genus officij vrgere non deſiſtunt. Fuit qui ſuo ſe demenſo defraudarit, eſcas vt famelico ſubmitteret. Neque minus liberales erga nos ſe praebuerunt; ſiquidem ſacra ſupellex candelabris inauratis pretij non modici aucta eſt. Signum B. Virginis infantem ſinu fouentis duplici veſte aurea, argenteaq. coronis item pretioſis, & aurea armilla piae matronae adornarunt. Trecentos florenos vnus nobis dedit: trecentos alios iam pridem ſibi debitos, creditor nobis remiſit, reddita ſyngrapha.

*

COL-

COLLEGIVM
Auguſtanum.

AVGVSTANVM Collegium, & ſi non ita magnum aluit Sociorum numerum, non tamen numeroſa defuit familia, biennio paene toto; iucundo videlicet hoſpitio cariſſimorum patrum, fratrumq. vltro, citroq. commeantium. & quidem ſolo vltimo ſemeſtre ducenti ſunt excepti, & quae Dei bonitas eſt, par fuit operi caritas. Hic priore anno vitam magna cum laude actam digno fine concluſit P. Theobaldus Stozius, vir & aetate, & meritis venerandus. Plus triginta annos egerat in Societate, eximia in pauperes, & aegrotos caritate. ſtudioſus vero inprimis iuuandi moribundos; & eos maxime, qui vltimo ſupplicio afficerentur; vt aliquando latronem in rotam actum vt firmaret, tres ipſas horas ardentiſſimum ſolem pertulerit; veritus ne acerbitate cruciatuum, antequam extremum halitum ille emitteret, animum deſponderet. praeſenſit in morbo ſupremum aduentare diem: ita extremo vnctionis ſacramento poſtulato, perceptoq. magno pietatis ſenſu praeſente familia tota, vota ſua poſtremum nuncupauit. fratreſq. ad ſtudium humilitatis adhortatus ſuorum veniam erratorum petijt: pia ſe intimaq. voluptate affici teſtatus; quod tandem voti compos factus ſit, vitae finem in Societate conſumandi. Funus vt emeriti ſenis, & inopum parentis, diſcipulorum, & ciuium magna frequentia celebratum.

Noſtrorum opera in iuuandis hominibus ſegnis non fuit. Suſceptae, & priuatim, & publice cum haere-

haereticis de religione diſputationes, egregieq; ſemper veritas defenſa. Sed haereticos redarguiſſe non ſatis eſt. quoſdam enim obſtinatio, quoſdam ingenij tum hebetudo, tum peruicacia, plerosque famae iactura, & vulgi opinio; tum ſpes lucelli, & paupertatis metus, in ſua retinet perfidia haerentes. Diuini ſpiritus infuſio ad tenebras pellendas, molliendoſq. obfirmatos animos eſt opus. Non tamen nihil in iis diſputationibus effectum eſt. Quadraginta circiter lucem veritatis adamarunt. quos inter adoleſcens famoſi praedicantis filius non ineruditus cum haereticis congredi, & catholicam aſſerere veritatem non veretur. Eſt in vrbe praedicans, cuius ex ore miſera plebecula, & infima fex pendet ciuitatis: hic pictorem habet affinem, qui & noſtrorum conſuetudine, & pia librorum lectione, tantum verae lucis hauſit, vt affinis ſui praedicantis leuitatem facile coarguat, fallacias refellat. ſed non paruo ei fidelis ſtetit induſtria, nam affinis ſui dolo, à tutoribus haereticis reuocatus in patriam, & tanquam impoſtor aliquis in carcerem compactus, decimo quarto demum die, ea lege emittitur; vt anno toto Ieſuitarum conſuetudinem, acceſſumq. deuitet. ſi ſecus faxit, omni haereditatis iure caſurum. Adoleſcens alius, duodeuiginti natus annos, eſt ex eo numero. hic à patre, & propinquis, eo nomine, tam male multatus eſt, vt exanimatus inter brachia ſuorum deferretur ad cubiculum; & tanquam inutile cadauer, in angulum abijceretur. rurſus, vbi animum recepit, nec ſe ſententiam mutare ſignificauit, iterum pulſatur; domo tandem, vrbeq. egregia parentis caritate eijcitur. Et vero mirum eſt, in tanta ſectarum varietate, cum cuique ſuam tue-

Ee riſu-

ri ſuperſtitionem, ſumma tranquillitate liceat, in numeroſa admodum familia, catholicum vnum; ſeu ſeruum, ſeu ancillam, ſaepe etiam tenerrimae aetatis puerum ita vexari, agitari, deſpici, vt omnium habeatur abiectiſſimus; tanta tamen conſtã-tia, & firmitudine; vt ne latum vnguem à praeceptis ijs, quae ex vera hauſerit doctrina, diſcedat; nunquam ad eorum conuenticula, exſecrandaſq. religiones, neque minis, neque pollicitationibus, ne cogitatione quidem inflectat. ita videntur à concurſu calamitatum, & aduerſarum rerum impetu vires ſumere. Contigit, vt in nobili, & admodum frequenti domo, vnus paterfamilias, cum ancilla vna Catholicam religionem colerent. Incidit in morbum letiferum paterfamilias, admonetur periculi ab ancilla: meminerit, ſe eſſe catholicum. iubet ille acciri noſtrum Sacerdotem. Vxor prohibet, familia tota reclamat. ſed fuit in eo ancilla ſane conſtans: ſacerdos vtique conſtantior accitus aduenit; & quamuis toti familiae inuiſus, Chriſti caritate inuidiam ſuperante, ad extremum certamen vltimis Eccleſiae praeſidijs Chriſti fidelem communijt. Vita functo, certamen oritur de ſepultura. Vxor, tanquam putridae pecudis cadauer iubet efferri, nullo comitatu, cerimonia nulla, nullo religionis ſigno, ipſorum more. contendit ancilla honorifico funere, & Eccleſiaſtica ſepultura debere tumulari. negat mater ſumptum ſe facturam, ancilla ſuo ſumptu ſe funus curaturam profitetur. Vicit tandem cauſſa melior. Diuina vtique miſeratio fuit, vt Catholico homini Catholici mulieris fidelis opera praeſto eſſet: in reliqua familia veritatem illius ſententiae expertus eſt: Inimici hominis domeſtici eius. Eiuſmodi certamina ſpe-

ctantur hic quotidie. ſed, quae Dei bonitas eſt, Catholica res maiora videtur in dies incrementa capere. argumento eſt frequentia concionum. Nam cum verno ieiunio, concio in aede D. Ioannis Baptiſtae haberi ſoleat; poſteriore anno, ſub finem Quadrageſimae, creſcente multitudine, in laxiorem principem Virginis aedem transferenda fuit. Creſcit item ſacrorum cultus, & aduerſus ſacros ritus reuerentia. Incredibile eſt, quanta contentione, viri feminaeq. ſacra caeleſtis agni piacula à nobis flagitent. quippe experientia compertum eſt; idq. multi malo liberati teſtantur, aduerſus incantationes, maleficarum machinationes, & mali daemonis terrores praeſentiſſimum eſſe remedium. & malo caſu id genus mulierculis humanae naturae inſidiantibus haeretica regio abundat. Ita nullus fere Auguſtae Catholicus non ſacrum amuletum geſtat e ceruice ſuſpenſum.

Scholas, praeter Illuſtres quatuor Fuggerorum liberos, ingenuoſq. Auguſtanos numeroſa nobilitas peregrinorum illuſtrarunt. in his Dynaſta Polonus Lucas Opuleuſcias, Rhetorem in noſtro gymnaſio audiuit. Edita eſt Pontani progymnaſmatum pars poſtrema, ad exercitationem puerorum, & eiuſdem Poetica. Pauperum ſcholaſticorum aucti prouentus, duarum matronarum teſtamento haereditate accedente. Illuſtris praeterea femina, non paruam pecuniae ſummam eleemoſina adiecit.

MISSIONES Nonnullae.

DIEPARCHIVS vicus eſt altero ab vrbe lapide. huc circa ferias natalicias itum eſt; ac praeter vſitata munia Societatis, ſacra conſecrati agni cera, femina partus difficultate liberata, & aliae daemonum praeſtigiae ſublatae.

Leder pagus eſt prope Landſpergam decem milliarijs. Hic Lutheri haereſi totam olim Germaniã peruadente, à priſca religione deſciuit, Dynaſtaeq. paruit haeretico ad hanc diem. Eum nunc pecunia coemptum ſuae fecit ditionis vir aeque pius, atque Illuſtris Iacobus Fuggerus. Qui vt eſt, & Catholicae religionis, & diuini cultus amantiſſimus, caeca eorum, quos in fidem ſuſceperat, amentia vehementer angebatur; neque vlla ei maior cura imminebat, quam vt eos quacunque poſſet ratione, primo quoque tempore, ad verum Chriſti gregem reuocaret. nondum ab eis iuſiurandum exegerat: quare caute, & pedetentim procedendum eſſe cenſuit. Conſilio igitur cum patribus communicato, Sacerdotem impetrat, qui Lederem ſecum eat; populum pijs ſermonibus demulceat, nouoq. dominatui popularium animos conciliet. Res ceſſit ex ſententia. Die feſto Apoſtolo Iacobo ſacro, primam habuit ad eos concionem, qua quinquageſimum tunc annum agi declarauit, cum ab antiqua religione diſceſſiſſent. Non ſine diuina prouidentia factum videri; vt quo anno vetere diuina lege, rerum poſſeſſiones ad auitos dominos redirent, eodem ipſi ad vetus Eccleſiae Catholicae

impe-

imperium, à quo quinquaginta annorum ſpatio aberrantes ſe ſubduxerant, quaſi poſtliminio redirent. factaq. ſuperiorum, & praeſentium temporum comparatione; commemorata praeſertim eius diei religione, laudataq. honorifice Illuſtriſſimi Fuggeri, Apoſtolo, quem eo die colerent, cognominis, & aequitate, & egregia erga ipſos voluntate, ita commode in rem ipſam eſt delapſus; vt populus vniuerſus panagium iuſiurandum Toparchae detulerint. ille in preſens vnum illud imperauit: omnes intra annum ad priſcam, & Catholicam religionem redire: qui recuſent, finibus excedere. Ita non pauci eo die, à Luthero diſceſſerunt; referuntq. ſe in dies ad Eccleſiae gremium complures. Et vt intelligatur, quam portentoſa ſit haereſis; quamq. nullum finem in deterrima quaeque labendi faciat, erant in eo populo multi impuri. cuiuſdam Svvenefeldij dogmate imbuti. Hi nullum vnquam templum ingrediuntur, nulla ſacra (fortaſſe etiam ne baptiſmum quidem) nullos ritus, nullum denique ſeruant ſymbolum religionis. atque hoc ipſum eſt, quod primo loco cum maleficis diabolus paciſcitur: & tum ſe maxime pios eſſe arbitrantur, cum pietatis indicia omnia longe ablegarunt. Haec hominum portenta, niſi mentem mutarint, ſolum vertere cogentur.

Campidunum liberum opidum eſt in Rhetia ſuperiore, totum feda Lutheri labe inquinatum. Huc Auguſtanus Antiſtes Aduentu, & Quadrageſima noſtros euocauit. Miſeranda omnino rerum facies: nulla prope, ne inter Catholicos religionis ſaltem adumbrata ſpecies: nullus prope ſacramentorum vſus. priſcae pietatis veſtigia ita deleta, vix vt apparerent. Confeſſionis nudum nomen, rei

ne vmbra quidem ſuperfuerat. Formula vna omnes fere vtebantur, in pauca illa verba concepta. *Domine tu Dei, ego rei partes ago: rogo ſupplex, me peccatorum vinclis exſolue.* Verbum non amplius addebant. Vita, moreſq. qualis totius religionis cuſtos, & moderatrix paenitentia. Sacra templi veſtis ſordida, immundi calices popinam potius olebant, quam ſacrarium. Religioni primum fuit ſua reſtituenda facies, ſuus cultus reddendus. Ergo quarta, & ſexta quaque feria, per hebdomadam, ad concionem euocati, frequentes; frequentiores feſtis diebus conuenere. Sacrae confeſſionis primum neceſſitas, & ratio explicata. tum Chriſtianae doctrinae tradita praecepta: aliaq. ſenſim reſtituta, quae religionis negligentia euerterat. Inde magni, quadrageſima praeſertim, ad confeſſionem concurſus facti. Ludi magiſter rationem doctus tradendi vna cum litteris Chriſtianae pietatis rudimenta. Suſceptae de religione diſputationes, bonos in ſententia confirmarunt: aduerſarios, rubore perfuſos, dimiſerunt. Quinque tamen ex ijs ad noſtra ſe caſtra receperunt. Ea re magiſtratus haereticus permotvs, periculum veritus ſuarum partiũ, edicto vetuit, qui ſuae profeſſionis eſſent, ad noſtras conciones, noſtrorumq. colloquia accedere. Sed plus valuit apud ipſos concepta de noſtrorum doctrina opinio, & ſtudium noua diſcendi, quã lex. Ita non minus, quam ante, tum Lutherani, tum Catholici concionem frequentarunt.

Diecmanſredus vicus eſt non longe diſſitus à Campiduno. huc eiuſdem iuſſu Antiſtitis alter ex ijs, qui Campiduni morabantur, excurrit. Loci Parochus obierat; neque ita commode ei ſuſfici potuerat. Hic tantam ſyluam inuenit; vt

aegre,

aegre, qui auitam religionem, & qui recentes opiniones ſequerentur; immo vero, qui Chriſtiani, paganiue eſſent, vix dignoſceres. Ergo hic quoque eaedem artes adhibendae. Sed noua eſt obiecta difficultas. Agreſtes enim primum terruerat legis ſeueritas; cum in confeſſionis ſacramento, nihil reticendum eſſe, quod conſcientia teneret, docerentur. Ita aegre ad paenitentiam adducebantur. At poſt quam vnus, & alter auſus eſt, Sacerdoti ſuam aperire conſcientiam, incredibili gaudio perfuſus, alijs animos addidit ad idem faciendum. Nam egreſſum e templo, populares, quaſi e naufragio emerſum, frequentiſſimi circumſtetere, multis ſciſcitationibus fatigantes; & an ſibi quoque tutum putet eſſe, abditas animi latebras ei Sacerdoti palam facere. eo reſpondente, nihil ſe homine illo mitius, nihil vnquam humanius tractauiſſe; ſeq. inde pij gaudij pleniſſimum receſſiſſe, facti animoſiores, periculo ſe committere ſtatuerunt. Et initio quidem paullo timidius, poſtmodum vero ſecurius, penitus ſe agnoſcendos praebuerunt, ita, vt vicus paene totus expiaretur. omnino, qui ſacramentum illud obiuere, ſexcenti in vico nec maximo, nec frequentiſſimo numerati ſunt. Magna vitae, morumq. mutatio: ingens in omnibus, intimuſq. ſenſus pietatis; frequens circa altaria comprecatio, & commodum res accidit tempori peropportuna. Aeger in extremo poſitus, ac paene iam depoſitus, à caeleſti viatico ſtatim melius habere coepit; breuiq. penitus conualuit. Quae res vanam agreſtium ſuſpicionem penitus deterſit. Perſuaſum enim ijs erat; ſimul, ac ſacroſancta myſteria aegroti cuiuſuis limina intraſſent, omnino ei eſſe moriendum; ob eamq. cauſſam Sacerdotem

noſtrum ab aegroti domo antea arcuerant. Nunc vero felici hoc euentu, omnium animi erecti, & vana exploſa ſuperſtitio.

COLLEGIVM Ratisbonenſe.

CLARAM alioqui per ſe, ac perilluſtrem, clariorem, celebrioremq. horum duorum, priore anno, Ratisbonam imperialia comitia fecere. Sociorum quoque labores, quaſi quodam excelſiore in loco collocatos tum auxere, tum etiam conſpicuos magis reddidere. Magno enim numero virorum nobilium, ac Germaniae totius Principum confluente, & longe plus operae in templo ponendum fuit, & ſcholae theatrum nactae maius ſpecimen ingeniorum, induſtriaeq. illuſtrius dedere, multis nobilibus ad nos ventitantibus, & ſubinde, tum Eccleſiam, tum ſcholas inuiſentibus. Nam ad tres ordinarias ſuperiorum annorum conciones, duae aliae per id tempus acceſſere, Latina vna ad Illuſtriſſimum Cardinalem Madrutium, ſummi Pontificis ad Comitia legatum: ad Maximilianum Bauariae Ducis filium altera. Vtraque, quoniam ea de cauſſa ſuſceptae erant, validiſſime Catholicae fidei dogmata confirmata, inaneſq. aduerſariorum errores confutati. Sed ad latinam non Principes modo, viriq. primarii, magno numero: ſed ipſi etiam haereticorum concionatores conuenere. Suſceptae etiam ab aliis, & e ſuggeſtu diſputationes, & priuatim cum ſingulis acres de religione concertationes; quibus ita defenſa ſtetit veritas, vt aduerſarii cum pudore obmuteſcerent. Hinc praeter multos, qui in recto ſenſu confirmati per-

ti perſeuerant; alii qui id, quod non ante audebant, Catholicos nunc ſe profiteri non verentur; multi in errore pertinaces, veritatis lucem, veritatiſq. aſſertores exſecrantur. plerique ingenio aequiore, dolent ſe perſpectam amplecti veritatem, tum humano pudore, metuq. tum alijs impedimentis prohiberi. miſeriq. non, vt debent animi ſui imbecillitatem, ſed condicionem horum temporum accuſant, quibus veritatem licet intueri, libere ſuo amplecti non licet arbitratu. Octoginta tamen plus minus numerati ſunt, qui varijs haereſibus, Lutheri maxime, relictis, ad Eccleſiam venere. exiguus omnino fructus; nec digne ſatis tantae contentioni reſpondens; ſed non illud minimi faciendum, magnam Catholicae veritati auctoritatem acceſſiſſe; contraq. de falſi dogmatis opinione mirum quantum deceſſiſſe. Ita Lutheri mendacia, Luthero ipſo teſte, reprobata; ita illius in ſacris codicibus mutilandis, corrumpendis, peruertendis, perfidia detecta; vt veritatis amatores laetentur, impij ſacris Lutheri addicti diſrumpantur. Sed non vtique ſemen totum, quod ſeminans ſeminauit, decidit in terram bonam; ne in finibus quidem Catholicorum omnes, qui rectam ſibi cõmoſtrari probant viam, illam ineunt.

Porro ex ijs, qui ad Eccleſiam ſe recepere, adoleſcens ingenuus, in familia viri nobilis, & Catholici famulabatur (traduntur enim fere filij familias nobiles, qui vel ad militiam, vel ad remp. inſtituuntur, in famulatum clarorum nobilium; vt extra molliciem paternae domus, rebus duris aſſueſcant, & mores nobiles condiſcant) adoleſcens ipſe in haereſi educatus, & ita in ſuo peruicax errore, vt, quemadmodum eſt aetas illa feruida, diceret

ceret ſe malle toto corpore diſcerpi, quam ab ea, quam ſemel imbibiſſet, religione diſcedere. ita eius rei cauſſa e viri nobilis, quem ſibi patronum adoptarat, domo ſe ſubduxit. Sed, vt eſt aetas improuida mutabilis, multaq. dies affert, & quotidianarum rerum vſus, quae aetas inchoata non ſuggerit; multa interim cognouit, quae non antea viderat. Ita eum aliquando e noſtris vnus offendit in platea. rogat de religione quemadmodum ſit animatus. Non abhorrere ſe reſpondit à Catholica religione; ſed conceptam in patronum iracundiam coquere non poſſe. Enimuero tundendum ferrum ratus, dum canderet, capiti prius medendum eſſe duxit noſter, liuore in praeſens vlceris dilato. Ita cum adoleſcente egit, vt ad Catholicam fidem traduxerit. aggregato ad Eccleſiam, facile peccatorum confeſſionem perſuaſit: & quo die ſacram Euchariſtiam ſuſcepit, cum patrono etiam reconciliauit. is nunc magna cum omnium admiratione, in fide conſtans perſeuerat. Alter haereticis parentibus natus, fidem Catholicam ſemel edoctus, etſi ſciret, ſe domi propterea aſpera multa paſſurum; nihilo minus ita arripuit, vt ab ea profitenda nullis poſſit difficultatibus abſterreri. Duo alij matura iam aetate, cognita per noſtrum ex ipſius Lutheri libris Lutheri vanitate, victi, manibuſq. datis fidem Catholicam amplexi ſunt. Hos imitatus alius cum ad concionem noſtrum dicentem audiuiſſet, & eadem ſibi aduerſantia Lutheri mendacia coarguentem, animo aeſtuans, petijt ea, quae in concione tractata eſſent, in ipſis Lutheri ſibi libris demonſtrari. quo impetrato, veritateq. perſpecta, non modo ſe, ſed familiam quoque omnem ad fidem Catholicam traduxit: filios quoque à ſcholis hae-

reticorum in noſtram tranſtulſt diſciplinam. Catholicus adoleſcens in Saxoniam iter facturus, noſtros conſuluit, quibus artibus ſine animi periculo in ea gente verſaretur; monituſq. de periculis, in quae ſe conijceret, reiecta Saxonia, conſilium cœpit Societatis nobiſcum ineundae. Auguſtam igitur profectus, ibiq. in ſuo conſilio confirmatus, voti tandem compos factus eſt. Matrona nobilis ita graui morbo premebatur; vt medici ſpem nullam facerent. ſuaſere noſtri, peregrinationem voueret ad nobile Virginis templum, & antiqua religione celebre, Oetingam. Abhorrebat ab ea religione mulier haeretica; ſed, vt nullam aliunde ſpem vidit affulgere, amor vitae fecit conſilium ne ſperneret. paruit, & voti compos facta eſt.

In ſcholis praeter multa, & praeclara ingenij documenta, quibus multo carmine, alijſq. id genus argumentis Legatum Apoſtolicum exceperunt, illud accidit inſigne: ardens Graecarum litterarum ſtudium. pueri tenera admodum aetate, & inter ſe Graeca lingua diſceptant, & aduenientes eadem ſalutant, alloquunturq. Sed in primis excellunt vtroque ſtudio, & pietatis, & litterarum, vt ſolent vbique, Parthenij. Hi non modo ſuae quiſque virtutis, ſed alienae etiam ſalutis, quantum cuique licet, curam ſuſcipiunt. &, cum pios libellos domeſticis praelegendo, tum rite confitendi rationem alios docendo, ſtudent omnes ad officium Chriſtiani hominis hortari. Et ſane apparet interdum Deum eligere infima, vt confundat fortia. Ex ijs vnus, & aetate, & menſura corporis puſillus, ita efficaciter homini haeretico integritatem ſuaſit exomologeſeos, vt is, & haereſim, & onus conſcientiae apud Sacerdotem noſtrum depoſuerit.

Eſt

Eſt quidem adhuc recens, ac non ita pridem inſtituta ſodalitas, ſed ea cepit incrementa, vt non teneris tantum adoleſcentibus, ſcholas noſtras frequentantibus, referta ſit; ſed graues etiam viri, Sacerdoteſq. & genere, & dignitate clari, in eam ſint adſcripti. Ex ijs Abbatem Ordinis S. Benedicti apud Scotos, communibus ſuffragijs Praefectum elegerunt; qui & ſuo exemplo ad pietatem alijs praeluxit; & conſilijs, hortationibusq. ſaepe habitis, aliorum ſtudia multum inflammauit. Huic praefectura abeunti nobilis canonicus proxime ſuffectus eſt: quem ſpes eſt, non minore prudentiae, ac diligentiae laude munus illud obiturum. Nec deſunt, extra noſtros alumnos, qui nobis faueant. D. Adminiſtrator . . . . . . noſtri eſt in primis amantiſſimus. Venalem eſſe cognouerat bibliothecam viri nobilis nuper vita functi, omni librorum genere inſtructam; quam nobis peropportunam eſſe iudicabat: ſed facultas minus ſuppetebat ad emendam. Monuit ea de re noſtri Ordinis ſtudioſiſſimus ſtudioſiorem adhuc Guilielmum Bauariae Ducem; is florenos mille largitus eſt, quibus cum mille alios adieciſſemus, Collegio nobile omnium paene librorum acceſſit inſtrumentum.

* * *

COL-

COLLEGIA FRIBVRGENSE, Lucernenſe, Halenſe.

FRIBVRGENSES anni nonageſimi quinčti litterae deſideratae ſunt. Anno nonageſimo quarto peſtilentia laboratum eſt, ab homine peregrino illata; nunquam tamen intermiſſae ſcholae, neque frequentia deſiderata: ea cura fuit magiſtrorum, is auditorum ardor ad ſtudia. Sed, & de illorum exercitatione, & Partheniorum pietate ſatis ſuperioris anni litteris perſcriptum eſt. Illa huius anni propria relatu non indigna. Adoleſcens ab haeretico patre profugiens, ad noſtram, tanquam ad aſilum, confugiens diſciplinam, Friburgum venit. Pater illum abſtrahere conatus, iuſſus eſt Friburgi in ſtudijs alere, vel inuitus. Alius ex haeretica patria huc ſtudiorum cauſſa profectus, non diu noſtra triuit limina, cum Catholicam veritatem eſt amplexus. Alius cũ fratre cognatos haereticos requiſens, non dubitauit in patria haeretica Catholicam religionem profiteri; obortiſq. concertationibus, fortiter tueri. quin etiam quodam ceteris argutiore per laſciuiam, quaſi anagrammatice in nomen Caniſij ludente, ſubito in praedicantium, & ipſe nomina pari ingenij felicitate eadem arte ludens audaculi laſciuientem retudit temeritatem. Sed, praeter ſcholarum fructum, ſeptemdecim ſunt ab haereſi traducti. Nec deſunt, qui noſtra inſtitutione, imbuti pietate, ſtudio incenſi ſalutis alienae, ſocios ſe nobis noſtrorum munerum adiungant. Ruſtica virgo à ſuo pago ad nos ſacramentorum cauſſa ſaepe commeat; neque vnquam ſine

comi-

comitatu aliarum, quas ad ſacramentorum vſum pio ſtudio adducit. Nec deſiderata vis eſt cerea agni effigie ſacrati. Mulier partui proxima dies, noctesq. inſomnes, infeſtaſq. trahebat. ita ſtygijs torquebatur intemperijs, vt nec cibum capere, nec ſpirare, niſi aegre poſſet. Adducitur ab alia femina ad noſtros: facta confeſſione, ſumptoq. ſacroſancto Chriſti corpore; applicita ſacra agni plagula, tranquillatur; omniq. prorſus infeſtatione liberatur. Sacerdos alius, admotis, quas à noſtris acceperat, ſacris plagulis, tres nequam Spiritus exegit ex obſeſſa. Alius aliam eodem remedio à comitiali morbo liberauit. Feminae à confeſſione duo dati agni ſacri; quibus & ſe, & filium à maligni infeſtatione tueretur: neque vltra vllam moleſtiam ſenſere. Aegrotum alterum morbi grauitas eo redegerat, vt loquendi facultate priuaretur; nec dum peccata per confeſſionem expiarat. eius vicem miſeratus Parthenius Sodalis, fruſtulum ſacrae cerae cum luſtrali aqua aegroto in os infundit, addit preces, tantiſper loquendi ei facultatem impetrat, dum peracta confeſſione, reliqua ſacra myſteria obiret.

Lucernenſes quoque Socij hoc biennio cum peſtilentia conflictarunt; neque ob eam rem ſcholae vlla ex parte intermiſſae; neque eorum quiſquam, quemadmodum, nec Friburgenſium, deſideratus eſt. Neque tamen auxilio deſtituti laborantes. Siquidem Sacerdos e noſtris, vt reliquos integros praeſtaret, ſe vnum obiecit in diſcrimen, moriendi periculo contempto: ne ſaeua contacti lue extremo tempore ſuprema ope priuarentur. is egregium caritatis documentum praebuit, nullo loco paſſus operam deſiderari ſuam. tantum, qui comes

illi

illi datus eſt, ſaeuae rabis hauſto veneno, aliquandiu periculoſe aegrotauit: ſed Dei tandem beneficio conualuit. Quatuor & quadraginta ab haereſi in ſtationem fidei Catholicae noſtrorum opera ſe receperunt. In his affecta iam aetate ſenex, vitam prope omnem inter haereticos traduxerat. Heluetiorum vero Catholicorum conſuetudine allectus, ac pietate emollitus, ab vno e noſtris Catholicae fidei capita edoctus haereſim abiecit. Lutheranus alius ſuae ſectae tenaciſſimus, Lucernam venerat, lucrum ſibi quaerens ex ſuae artis opificio. Forte eiuſdem artis ſocium habuit hominem Catholicum; ab hoc aegre tandem perſuaſus, ad Collegium noſtrum, dumtaxat viſendi cauſſa, noſtroſq. ſalutandi venit. inita iam conſuetudine, cum iterum, & ſaepius rediſſet; atque à noſtris Lutheranorum etrores, inconſtantiamq. didiciſſet, eo coepit aeſtu mentis agitari; vt per noctem neque ſomnũ, neque quietem vllam caperet, donec ſua ſponte ſectam peſtilentem deſerere omnino ſtatuiſſet: is nunc cum ſocio ſacra ritu Catholico in noſtro templo colit. Ad carcerem nulli antehac neque noſtrorum, neque externorum Sacerdoti patebat aditus ad reos, niſi quo die de iis ſupplicium ſumendũ eſſet: idq. proprio huius ciuitatis iure: nunc demũ magno cum vinctorum bono, per noſtros impetratum eſt, vt ſaepius, cum opus eſt, adire liceat. Scholae non fuerunt infrugiferae; ſiquidem priore anno adoleſcentes quatuor, tres poſteriore Capuccinorum familiae; quatuor item aliis religionibus dedere. Et vt aliquid de B. Virginis ſodalibus dicamus, mira viget in multis induſtria prauos naturae motus comprimendi; amor caſtimoniae in aliquibus ſingularis: vt voti etiam nuncupatione

ſuae conſuluerint integritati: aſſidui in templis: in precibus feruentes: toto animi corporiſq. habitu ſtudioſe compoſiti ad pietatem, nec ſua plerique virtute contenti de aliorum quoque ſpirituali fructu ſunt ſolliciti, multos à viuendi licentia deterrent; alios ad pietatem adhortantur; rudes etiam & imperitos, quacunque data occaſione edocent, quae Chriſtianum hominem ſcire opus eſt. Ex his vnus Sacerdotio nuper inſignitus, quodam in vico, tam ſtudioſe Chriſtianae fidei praecepta explicat; tanto etiam pietatis ſenſu audiendis confeſſionibus dat operam; vulgo vt ab omnibus Ieſuitae nomine notetur. Hactenus de fructu, Nunc domeſtica. Amiſimus priore anno ſupremum huius collegii auctorem, & fautorem Ludouicum Fiferum, virum bellicis laudibus in primis clarum, ſed multo pietate, & in egenos liberalitate clariorem. Floruit etiam in patria multis honoribus. Templum nobis ſuo ſumptu à fundamentis excitauit, neque vllam rem tam habuit in votis, quam vt ipſum abſolutum, inſtructumq. cerneret. tum ſe laeto animo obiturum, cum nihil ad ſummam operis deſiderari intelligeret. Nam ad ea, quae ſuperioribus annis ſcripta ſunt, proxime paullo ante obitum, peramplam tabulam, quae mira picturae laude ſpeciem extremi iudicii refert, ad ornatum templi adiecit. ergo voti compos factus eſt. nam tum demum ad meritorum praemia in caeleſti templo capienda vocatus eſt; cum deeſſet iam nihil ei templo, quod extruxerat in terris, nec quamuis totus eſſet in opere abſoluendo, Collegii reliquam curam tamen poſthabebat: nam frumento, aliiſq. rebus magni pretii inopiam ſaepe noſtram ſubleuauit; vt taceã interim alia minora: neque minus ſe erga alios

egentes

egentes liberalem praeſtitit. ſperamus virum egregium egregiae ſuae pietatis mercedem iam tuliſſe.

Ciuitatis vniuerſae, & ciuium ſingulorum veterem erga nos benignitatem experimur quotidie. Publica enim impenſa pars aedium noſtrarum, tredecim continens cubicula conſtructa eſt, vt xenia alia omittam, argumentum perſpicuum beneuolentiae, & aeſtimationis in his locis non exiguae. Germanus frater Ludouici Fifferi praeſtanti animo vir, & noſtri amantiſſimus florenos quadringentos dono dedit: è quorum vectigali perpetuum ad ſacrum Chriſti corpus lumen ali poſſit. Ex eadẽ Fifferorum familia vir alius Senatorij ordinis caſulam Attalicam pretioſe ornatam templo dedit. Argentea quoque pyxis ad Sacroſanctam Euchariſtiam condendam centum florenorum collaticia pecunia comparata. Minora alia tum Collegio, tum ſacrario varijs anni temporibus data, quae collecta ſummam bene magnam explent, omittuntur.

Halenſibus Socijs, praeter aſſiduam quotidianarum functionum operam, vtroque anno auctus eſt labor expiandi militis, qui ad bellum Turcicum huc ſubinde confluebat, Iſtro deportandus in Vngariam. Florentinae primum copiae, ſequenti anno Pontificiae, tum Mantuani Ducis, aliaeq. Milites dum tantiſper morabantur, quoad in nauibus imponerentur, magnam prae ſe tulere pietatis ſpeciem, templa noſtrum praeſertim frequentando; & confeſſionis ſacramentum obeundo: & ſi plerique, Pontificij praeſertim, in aede Lauretana, ante ſuum e patria diſceſſum conſcientiam eluerant. Multi tamen fuere, qui vitae totius, alij qui annorum plurium contractas labes abſterſerunt, magna

tranquillitate animorum: vt prae laetitia multi dicerent, diuina ſibi manu medicinam eſſe factum. Qua in re magno fuere nobis adiumento peregrini aliquot patres, Italici periti idiomatis; qui vel aliunde venerant, vel cum ipſis Pontificijs militibus proficiſcebantur. Cum incolis vero omnibus Societatis noſtrae muneribus eo fructu eſt opera poſita, qui ſuperiorum annorum litteris notus eſt. Hoc tempore interim illud additum: Cathechiſmi ſchola extra vrbem in vicino vico conſtituta eſt, & continuatur ſolito cum fructu.

COLLEGIVM Bruntrutanum.

SOCII anno nonageſimo quincto e Gallia eiecti Bruntrutam Collegij familiam per varia temporum interualla varijs incrementis auxere. Modo enim bini, modo quaterni, ſepteni modo, modo etiam numero maiore appulere: excepti pro copia, & ea caritate, qua tam cari ſodales, tam dura fortuna conflictati excipi debuerunt; & e viae laboribus, aerumnarumq. magnitudine, vt in afflictis rebus mutuo ſuorum adſpectu recreati. Aliquandiu ſubſtitere. inde alij in Italiam, in Lotaringiam, Heluetiamq. alij, N. P. Generalis praeſcripto, aucti viatico, datis itineris ducibus, cum litteris commendaticijs ad amicos hoſpites dimiſſi. Incidit illorum tranſitus inter hyemem, vernumq. tempus. Et cum maligne a re familiari inſtructi eſſemus; neque domeſticum inſtrumentum tam multis eodem tempore hoſpitio ſufficeret; fuere ex amicis viri pij, qui lectos vltro ad nos ſubmitte-

mitterent, vnus ceteris opulentior, etiam cibaria ſubminiſtrauit, & locum hoſpitio, quamdiu vellemus ipſi, commodauit. Ex ijs Sacerdotes tres, fratres totidem ad Octobrem vſque inſequentem retinuimus. è quibus appetente hyeme, Patres duo in Germaniam dimiſſi ſunt. Bruntrutani interim in ſua colenda vinea laborarunt. Et vt omittam, quae nota ſunt, ad exercitationem catechiſmi illa acceſſerunt hoc biennio. Quatuor in vicis promiſcue iunioribus, ſenioribuſq. doctrina Chriſtiana explicata. Cuius curſum, etſi vaſtans finitima interrupit aliquandiu peſtilentia; conſtitit nihilominus fructus operae: nam praeterquam quod omnis eſt aetas erudita, in pueris iunioribuſq. videtur pietas egiſſe radices altiores. ſiquidem Chriſtianae vitae praecepta non firmiter modo retinent memoria; ſed illa etiam ad vſum vitae, morumq. emendationem transferunt. Affirmant illorum parentes filios iuramentis, procacibus vocibus, quae antea illis eſſent perfamiliaria, admodum ſancte abſtinere. Grandiores porro, catechiſtarum induſtria, ad ſacramentorum frequentiam adducti. vt in vicis omnibus, quo noſtri adiere, diuerſis anni temporibus, nouo more, magno numero ad ſacram ſynaxim ruſtici confluxerint. Id priore anno. Poſteriore in vicum alterum duplo ceteris remotiorem catechiſmus translatus; eo feruet animorum zelo catechiſtes. Quin niſi tempeſtate prohibeatur, in reditu vicum alterum ex itinere informat. Redundauit horum laborum vtilitas, etiam in ipſos Bruntrutanos. Multi enim ex vrbana iuuentute tardiores in diſcendo, illa vtebantur excuſatione; quod litteras ignorarẽt. hanc vt illis cauſſam praecideret catechiſtes, ruſticam plebem puerorum,

qui & ipſi litteras ne aſpexiſſent quidem, in vrbem euocatam, cum vrbanis imperitis, ac ſocordibus commiſit, ſed vrbanis certamen detrectantibus, ruſtici paeclarum ſpecimen ſuae diligentiae dedere. peritiſſimi quique inſignioribus donati imaginibus, aucti honore, laetitiae pleni domum dimittuntur, caſtigata notataq. vrbanorum ſocordia, ac negligentia.

Scholae priore anno perbelle floruerunt. prope enim quadringentos auditores numerarunt: in iiſq. e varijs Germaniae, ac Burgundiae coenobijs monachi vndeuiginti cenſebantur. Adoleſcens e tota iuuentute lectus eſt vnus; qui in noſtram cooptaretur Societatem. alter Ingolſtadium ad ſpatia philoſophiae decurrenda profectus, idem adhuc alit ſtudium. Poſteriore anno felicem rerum curſum duo grauia interturbarunt mala; bellum quo tota ciuitas fuit in motu, & grauis perncioſaq. angina, quae ineunte hieme, non quidem vrbem totam, ſed teneram tantum aetatem,& eos maxime, qui litterarum ſtudia colebant, infeſtauit. tam saeua, vt niſi naſcenti mature valida remedia adhiberentur, triduo miſeros conficeret adoleſcentes. Et quidem initio, morbi malitia nondum obſeruata, duos momẽto paene bonæ ſpei nobis abripuit. Sed Dei beneficio,& medicorũ diligentia non immature malo obuiam eſt itum. Reſtincto morbo, & belli motibus ſedatis, reparatus eſt quoquo modo numerus; nam vtroque periculo depulſo, ad trecentorum ſummam, & triginta numerus peruenit. in his annumeratur Comes Oetingenſis. neutro tamen anno deſiderata eſt ipſorum pietas. Et quidem poſterior rhetorem alterum Societati dedit. Eſt eodem anno, Dei beneficio facultas impetrata,

e le-

e lectiſſimis quibuſque diſcipulorum Sodalicium B. Virgini dicatum erigendi. Cuius primordia tam ſunt felicia, vt laetiſſimi futuri fructus ſpem concipiamus. Augetur enim eorum numerus in dies. Huius vrbis Antiſtes cum Conſtantienſi, & Biſontino Epiſcopis, & Nuncio Apoſtolico ſcholas inuiſerunt. ſalutati ſunt in ſingulis claſſibus carmine; in ſuprema etiam excepti oratione, & Graecis, Latiniſq. verſibus. Sed Biſontinus cum aliquandiu Bruntruti ſubſtitiſſet, concionem habuit; qua collaudata honorifice Societate, Bruntrutanorum ample depraedicauit felicitatem, qui noſtrorum praeſentia, doctrina, fructuoſoq. labore fruerentur.

Suſceptae priore anno miſſiones variae, conſuetos vberesq. fructuum manipulos retulerunt. In Burgundionum fines ſacerdos profectus, praeter auditas confeſſiones, praeter conciones, quarum fama ex remotis circa locis mortales, magno numero, exciuit, Sodalitatem conſtituit. S. Crucis inuocatione: in quam numerus ingens virorum nomen dedit: eiq. leges praeſcripſit, quarum ſumma fuit; vt execrationibus, diris obteſtationibus, blaſphemisq. vocibus, & ipſi abſtinerent, & alios ab ijs quantum poſſent, reuocarent: darent operam; vt quos in ſua habent diſciplina, Chriſtianae diſcant fidei praecepta. Sub veſperam diurna facta ſecum quiſque reputet, recognoſcatq. errata; ſolemnioribus anni diebus, ad ſacras epulas accedant, & id genus alia nonnulla. Et quamquam vir opibus, & auctoritate potens, conatus eſt rem totam impedire; multoſq. à nomine dando deterret: vnica tamen noſtri Sacerdotis concione, omnem illius conatum facile diſcuſſit. reſq. tota adhuc belle admodum procedit. Siquidem qui à ferijs Pentecoſtes,

ad Calendas vſque Nouembres ad ſacram ſynaxim conuenere, numerati mille ſunt: cum ante ne vnus quidem per ea tempora ſoleret. Reditum eſt eodem iterum, ac tertio, accerſitu fere Sodalium; & ingens numerus, ac ſupra quam credi poſſet, hominum confeſſione expiatus. Excurſione alia tribus in opidis Germanicae habitae conciones; quibus illud effectum eſt, vt eius loci proceres de Collegio, & ſcholis Societatis in ſuis ſedibus conſtituendis, ſerio noſtros compellarint. edocti parochi fructuoſam tradendae Chriſtianae doctrinae rationem. Delemons eſt opidum Bruntruto diſſitum dimidiati circiter itinere diei, ad orientem ſolem. Incolae tum opidi, tum Delemontanae totius praefecturae, quae late patet; voluntate quidem, & ſtudio Catholici ſunt, & Catholici nominis ritusq. amantiſſimi; Praelatisq. Eccleſiaſticis obſequentiſſimi; cognitione vero, & doctrina neque Catholicos illos, neque dixeris haereticos; ita rerum quas Chriſtianum hominem ſcire opus eſt, adhuc fuere imperiti. Neque mirum. Homines ferme ſunt agricolatione dediti, & rei pecuariae. De horum ſalute ſollicitus Reuerendiſſimus Princeps, petijt aliquem mitti de Societate; qui ruſticam illam plebem erudiret. Miſſus verno ieiunio poſterioris anni Sacerdos infractus ad labores, & ad haec munia à Diuina gratia formatus, quotidianis concionibus, catechiſmi exercitationibus, alijſq. tum priuatis, tum communibus collocutionibus, altam illam inſcitiae rubiginem deterſit. Quotidianae enim illius conciones, de legis praeceptis, de ratione confitendi, de ſigno crucis, de roſario, coronaq. precationum percurrenda; denique de rebus ijs, quibus tenera

aetas

aetas domeſtica, & priuata diſciplina inſtituitur fuere, vt non tam praedicatorem aut catechiſtem, quam proprium cuiuſque familiae nutricium, ac pedagogum agere videretur. Ita omnibus omnia factus, omnes Chriſto lucrifecit. denique eundem crebro incudem tundendo effectum eſt; vt, quid ſit eſſe Chriſtianum, iam intelligant. catechiſmi ſcholas multis in locis inſtituit; nullus omnino vt praetereatur, ne pueri quidem, qui in agris, & ſaltibus paſcunt pecora, quin optime praeceptis omnibus imbuti, & ſua quiſque penſa reddant, & turmatim in ipſis agris inter ſe ſcholarum more decertent. Parochi quoque opportunis monitis, conſilijſq. ad ſuos greges, hoc diuini verbi pabulo paſcendos, communiti.

Ceterum Reuerendiſſimus Antiſtes pergit ſua ſolita, non beneficentia ſolum, ſed ampla in nos munificentia, ſuam prolixam, beneficamq. naturam declarare. Regia biblia, regium plane munus; alteriuſq. generis libros multos nobis coemit. argenteum calicem cum patera, holoſericas caſulas duas, cum pluuiali; pictaſq. tabulas ad ornatum templi, dono dedit. Soror vero ipſius lectiſſima virgo, domeſticum noſtrum inſtrumentum lectis aliquot, & puluinis auxit. Religioſae quoque familiae Antiſtita caſulam item vnam cum Dalmatica, ac tunicella, ex rubro eteromallo, ſegmentis aureis diſtincto, cum tribus item Albis linteis dono dedit. Vir Senatorij ordinis octingentos nobis florenos legauit. quin adiecit eam legem teſtaméto; vt ſi quid minus inter haeredes conueniret, totus as ad nos deuolueretur. fratrem alienae religionis cultorem, ab haereditate prorſus amouit.

paruere ſacra tribunalia. adit animi iudicem, ab eo facta rite confeſſione, expiatur, conſecratiq. agni particula donatus, tranquillitati mentis reſtituitur, & odium coniugij vertit in amorem. Haec diuinae Matris ope, noſtrorum aliqua ex parte opera adiuncta facta ſunt. Non ſine eiuſdem Matris, Chriſtiq. Domini diuina ope illa facta, quae ſequuntur. Ad noſtram adiunxit ſe Societatem Sacerdos, philoſophiae Magiſter, inſigni praedicandi dono, & laude pareciae bene, diligenterq. adminiſtratae clarus. Haeretici aliquot hic quoque ad Eccleſiam adiuncti; ſacris quoque commentationibus eiuſdem coenobij profeſſi vndecim, cum ipſorum Coenobiarcha, in noſtris aedibus exculti. pluresq. aduenissent, niſi domicilij aedificatio, quietis cogitationibus moleſta, impedimento fuiſſet. Id incommodum vt vitaret alterius Coenobij Antiſtes, vnum e noſtris impetrauit; qui in aedibus Monaſterij, certos ex ſua familia eadem religione erudiret. Eſt etiam homini, vt apparuit, ſathanicis intemperijs agitato ſubuentum. energumenum dixiſſes; tam inquieto motu corporis, geſtuq. tam tetro vultu turbabatur. Sed, ſi minus inſeſſum, circunſeſſum tamen à daemone fuiſſe, rei euentus declarauit. Accerſitus enim Sacerdos vnus e noſtris, minaci primum vultu, deinde etiam conuicijs, probroſiſq. vocibus excipitur. Iubet noſter à valentibus hominibus teneri: aquam benedictam capiti aſpergit; collo conſecratam agni ceram appendit; confeſtim furor deſidet; neque multo poſt ſua redit animo, corporiq. tranquillitas.

SEDES CONSTANTIENSIS.

QVAE vſitata alibi, in Conſtantienſi Sede, quia noua, praetereunda non ſunt. Creſcit in dies Conſtantienſium pietas. teſtatur ingens omnium ordinum ad nos concurſus. Sacros Eccleſiae ritus, conſtitutionesq. pie colunt, ac venerantur. Ingens vt in vrbe, nulla ante noſtra cultura tentata, numerus ſacramenta obeuntium; vt neque Dominici, neque vlli paullo ſolemniores dies praetereant, quin accedant aliqui ad ſacram menſam. Iam numerus eorum, qui per confeſſionem apud noſtros expiarunt animum, priore anno ad ſex millia, & centum ſexaginta; poſteriore vero ad totidem millia, & ſeptingentos quinquaginta circiter peruenit. Et cum poſteriore anno Iobeleum Pontificium, ad vim Turcarum auertendam indictum eſſet, qui noſtris Sacerdotibus, paucis illis diebus, confeſſi ſunt, centum duo & quinquaginta ſupra mille numerati ſunt. Conciones ita ſtudioſe frequentant; vt ſolemnioribus diebus templum, alioqui ampliſſimum, multitudini capiendae ſit anguſtum. Ieiunia, Eccleſiaſticis legibus ſancita, quaſi nouo recens hauſto ſpiritu religioſiſſime ſeruant; vt proxima Quadrageſima Laniones haeretici queſti ſint, iacturam mercis ſuae, quod vitulos, quos ad epulas conciderant, diſtrahere minime potuerint. Neque minus, quam pietas, creſcit in dies ciuitatis amor erga nos, Canonici nulla re magis, quam noſtra proſperitate laetari videntur. ciues reliqui in ſuis congreſſibus profitentur, ſe, ſi noſtros hinc diſcedere contingat, eos lacrymis proſequuturos. Illi ipſi, qui initio aequiore animo

diabo-

diabolum ſe viſuros, quam Ieſuitam dicebant, omnium maxime noſtros hic nunc eſſe ſibi gratulantur. Et nihil tam illis eſt in votis, quam primo quoque tempore, gymnaſium Societatis inſtituendae iuuentuti erectum in vrbe cernere. Quam rem, ſummi Pontificis mandato, vrgere non deſinit Comes Hieronymus de Porcia, Nuncius per Germaniam ſuperiorē Apoſtolicus. eiuſq. rei cauſſa conuentum habuit Abbatum: quo quindecim florenorum millia, ad Collegij fundationem decreta ſunt. & illa erat hominum ſpes, breui futurum, vt Collegium Conſtantiae haberemus. Haeretici ad Eccleſiam venere prope octoginta, in ijs viri nobiles duo, non minus opibus, quam auctoritate primarij, & matrona patricia Conſtantienſis. Ex ijs qui ſe ſpiritalibus commentationibus exercuerunt, Sacerdos quidam parochus, noſtrum amplexus inſtitutum, Conſtantia Landſpergam ad ponenda rudimenta miſſus eſt. Sacerdos alter, idem conſilium ſuſcepit. Bibliothecam quorundam canonicorum liberalitate, inſignibus libris auctam habemus. ſed praecipue legato vnius, centum circiter, & ſexaginta Theologici libri nobis relicti. Aucta etiam ſacra veſtis pretioſis ſacerdotalibus indumentis. Tentoria duo holoſerica, & eorum alterum auro intertextum, ad ſacrum Euchariſtiae pegma obducendum, matronae duae dedere. Acceſſere & alia piarum aliarum liberalitate; peripetaſmata tria, ad arae frontem veſtiendā, ſerica alia, quibus gradus arae impoſitus ornetur: collata etiā ad ornatus alios pecunia: ad ſacram ſupellectilem, argenti facti non parum: ſacer calix, & Euchariſtiae ſeruandae ſacra pyxis, & cyborium circunferendae, vt interim alia minora omittantur. Excurſum

curſum eſt ſubinde, varijs anni temporibus, ad nobilium arces, ad Monaſteria, vrbeſq. alias, & opida circa poſita. & vbique magna frequentia ad populum verba facta ſunt: audientibus interdum, & curioſe cuncta obſeruantibus haereticis. Et cum in conſecratione Sanctigallenſis Abbatis, noſter Sacerdos illuc euocatus, bis ad populum ſermonem habuiſſet, haeretici cuncta, quae diſputata ſunt, probarunt: vnum illud mirari ſe, neque verum eſſe facile credere: quod de excellentia religioſi ſtatus dictum eſſet. nimirum neque praeſtantiam colorum, qui luſcioſi ſunt animaduertunt.

DOMVS PROBATIONIS Landſpergenſis.

AMISIT Landſpergenſis domus Rectorem ſuum, eundemq. longo iam vſu magiſtrum nouiciorum peritiſſimum P. Bonauenturam Paradinam; de quo mentio facta eſt in Collegio Monachienſi. Ac, niſi grandi ſanctitate viri plus prodeſſe mortalibus ſolerent, cum, ſoluti corpore, purae mentes diuinam intuentur Maieſtatem; damnũ pluſquam mediocre dicerem, ad hanc Prouinciam, & per eam ad Societatem ipſam pertinere. Sed v etat pietatis ratio ſanctorum virorum ex hac vita emigrationem iacturam nominare. At eius viri certe conſuetudine priuati ſumus, cuius & praeſentia luculenta nobis omnium virtutũ exempla praeberet; & deſiderium dulcem in maerore, tantae ſanctimoniae memoriam in longum tempus duraturam, omnium noſtrorum animis exſuſcitet. Vtinam tanti patris liceat veſtigijs inſiſtere; quae ille, calcato

calcato ſtrenue ad virtutem itinere, altiſſime nobis impreſſa reliquit. Magnus in eo viro fuit in Deum amor, pietaſq. ſingularis: magna caeleſtium rerum cognitio, & deſpicientia humanarum: vt de Diuinis rebus ſemper, & perite loqueretur; & eo ſenſu animi; vt quemlibet, quamuis torpentem ad illarum amorem excitaret. Amor erga alumnos, & beneuolentia, quae à diuina caritate proficiſcitur; quam intimam humanitas, & lenitas foris teſtaretur. Nam e tirocinio emiſſos eadem cura, beneuolentiaq. quocunque ſe conferrent, proſequebatur; vt communi omnium ſenſu, communis Prouinciae pater, & agnoſceretur, & amaretur. Ita nulla ſui cura fuit, totuſq. e diuina pendens voluntate; & ea in Praeſidum manibus animi reſignatione; vt, quod paucis omnino, atque haud ſcio, an vni alij contigerit, nunquam vllius ſui commodi cauſſa eos laceſſierit; neue vna quidem quotidianarum petitionum, vt fit, interpellarit: quam ille ſolitus erat ſuam virginitatem nominare. Felix aequitate animi, ac magnitudine. Spectata praeterea in rerum adminiſtratione prudentia fuit; in tractandis hominum animis efficacitate ſingulari, ac ſolertia. nulli incommodo non feliciter, vel occurrit, vel medicinam inuenit. Quicquid aggrederetur tam perite, commodeq. in eo ſe exercebat; vt ſi nullo alio in ſtudio tota vita occupatus eſſet. Tenuia huius familiae initia, exiguumq. vectigal ijs auxit incrementis; vt quam familiam ante non ita magnam aegre, ac maximam partem mendicato, eandem proxime auctam proprio vectigali ſuſtentaret. Natus eſt in Hiſpania: Segobia illi patria fuit: in Societatem Romae cooptatus eſt, cum adulta iam aetate apud M. Antonium Columnam Cardinalem ho-

neſta

neſta condicione vteretur. Romaeq. cum primis, qui prima probationis domus iecere fundamenta, optimo illo tironum magiſtro P. Alfonſo Ruizio Cordubenſi ſui, & ipſe tirocinij rudimenda poſuit. Nouem & viginti egit annos in Societate: e quibus ſex & viginti in hac Prouincia conſumpſit. Trienmio Ingolſtadienſe rexit collegium: reliquo tempore nouicijs praefuit, Monachij prius; deinde, hac domo conſtituta, Landſpergae. Quo tempore noſtrae interim Societatis quatuor vota profeſſus eſt. Et quidem cum vitam ſemper attentam egiſſet, accedente praeſertim ſenectute, quae vt ligna caries, ſic humana corpora ſenſim tabefacit, aliquot annis cum diuerſis morbi generibus conflictatus, ſtomachi doloribus, inſomnia; ea tamen fuit capitis, mentiſq. firmitudine; vt oppreſſo corpore doloribus, par eſſet animus omnibus ſui muneris functionibus. Duobus vero his poſtremis annis ex attrito corpore, nouis ſubinde morbis enaſcentibus; ijſq. magis in dies ſaeuientibus, lecto tandem affligitur. Quo tempore ad vltima ſe comparans, magno animi ſenſu, & lacrymis omnes praeteritae vitae noxas, ab vltima pueritiae memoria confeſſione expiauit. Et cum ſalubrioris caeli periclitandi cauſſa iuſſus eſſet Monachium deferri, in digreſſu tirones poſtremum ſalutauit; eoſq. oratione, illa experientia & ſanctimonia digna, ad officium hortatus eſt: qua quinque potiſſimum capita illis ſtudenda propoſuit. quae, vt illis gratum faciam, qui cariſſimi patris memoriam pio amore proſequuntur, ſummatim proponere non alienum eſſe exiſtimaui. Primum rectam, ſinceramq. in rebus omnibus, vt illius verbis vtar, intentionem commendauit. non tam enim quid, aut quantum, ſed qua mente

quiſque

quiſque faciat,Deum intueri. Secundo loco ſtudioſam ad Deum orationem: hanc eſſe fundam, qua ſternuntur hoſtes: hac denique cum Deo nos arcta familiaritate coniugi. porro huic adiungendam alam alteram, mortificationem; omniumq. humanarum appetitionum compreſſionem. Tertio loco reſignationem; immobilemq. animi aequitaté, ad diuinum ſemper imperium paratam; vt, cum extrema hora venerit, poſſimus audacter dicere. Domine,me tibi ſemper tradidi: cur traditum non etiam tua voluntate rectum putem? Mutuam caritatem quarto loco: poſtremo pium B. Virginis cultum, ſtudioſumq. obſequium. Atque haec ſingula multis exemplis, ſententijſq. copioſe illuſtrauit. Haec, cum ſemihorae ſpatio peroraſſet, à cariſſimorum alumnorum complexu digreſſus,Monachium venit. Sed vt caeli ſalubritas intima iam affectis tabe acrior eſt, latentemq. morbi vim euocat ad extima, continuo certi interitus indicia apparuere. Interim à Sereniſſimis Bauaris ſalutatus, religioſiſſime illorum reſpondit humanitati. Mox ad iter illud irremeabile ſe comparans, hóc praeter cetera, felicem praedicabat eam,quae in Societate vita exigitur; quod vel nemo grauius in ea peccet; vel quantocyus peccata corrigat. III. Non. Octob. anni nonageſimi quincti ſupra milleſimum, ac quingenteſimum,aetatis ſuae ſexageſimo ſecundo optatum melioris vitae principium iniuit. Funus ingenti hominum frequentia, etiam optimatum, & Senatus luctu cohoneſtatum eſt.

Admiſſi ad tirocinij exercitationes vtroque anno quaterni ſupra vicenos. Eorum vnius Pater Lutherana haereſi infectus, re cognita, ad filium periculo liberandum, vt ille dicebat, accurrit. Sed

admiſſus

admiſſus ad filij colloquium, varijs ſuaſionibus noſtrorum, poſita ſenſim pertinacia, ad lucem veritatis oculos aduertit; vt nòn modo filij conſilium probarit, ſed haereſim quoque eiurarit; ſeq. cum Romana Eccleſia reconciliarit. Aes alienum, dum in ſtudijs verſatur, alius contraxerat. cumq. ea res impedimento eſſet, quominus in Societatem admitteretur, longo itinere contendit ad patrem, nobilem quidem virum, & prudentem, ſed haereticum. ei conſilium ſuum, & cuius rei cauſſa venerit, exponit. Aduerſari initio pater: ſed prudenti oratione filij placatus, praeſertim iniecto metu, ne apud hominem Catholicum, cuius ille in comitatu vicem gerebat, offenderet; quatenus de religione agebatur, liberum eſſe filio permiſit, quod vellet, faceret; pecuniam vero dare, ad hypocritarum inſtituta promouenda, religioni ſibi eſſe. ſed velle ſe patrem ſuum ſpiritualem ea de re cōſulere. erat hic haereticus miniſter; qui in vrbe haeretica non longe habitabat. Ad hunc litteras filio dat, non obſignatas. Cognoſcit adoleſcens, nullam in litteris de ſuo conſilio fieri mentionem. Ergo cum venit, hominem ad hoſpitium inuitat; & gentis more largioribus poculis exhilarat. exhilaratum nullo negotio in ſuam pertrahit ſententiam; blandeq. illi perſuadet, ad patrem, vt ſcribat, debere ipſum aes alienum filij diſſoluere. Ita ille, accepta pecunia, qua creditoribus ſatisfaceret, omni liber impedimento, ſe contulit Landſpergam. Difficilius in alio certamen fuit. Materna primum velitatione appetitus virili prorſus animo turbas muliebres eluſit. Succeſſit frater, vt ſexu firmior, ita auctoritate, & prudentia conſtantior. Erat hic Ducis cuiuſdam primarij Conſiliarius. ſemel, & iterū

remotis

remotis arbitris cum fratre venit in colloquium. Cumq. omnibus machinis adhibitis nihil proficeret, conſumptis in altercatione horis aliquot, iratus, ac fremens cum impetu ex omnium conſpectu erupit. Tertium praelium à propinquo alio, qui Sereniſſimo cuidam Principi erat à ſecretis, commiſſum eſt. Venit hic Sereniſſimi ſui Principis litteris armatus; ternas quidem tulit, ad Praefectum vrbis, quibus eum Sereniſſimus rogabat, daret operam, vt nouicius, cum eo, qui eas litteras perferret, omnino rediret; ad P. Rectorem, à quo omni ope contendebat, adoleſcentem cum propinquo ſuo vt remitteret; & ad ipſum nouicium; quem pro imperio iubebat ad ſe Principem ſuum, ac dominum redire. Sane ingens aries his litteris menibus admotus. Sed turris fortiſſima nomen domini. Augebant impetum propinqui minae. Duos e noſtro Collegio in vrbe ſui Principis tunc eſſe. Futurum, vt, ni litteris Principis obtemperetur, tandiu illi cum ſumma ignominia cuſtodia coërceantur, quoad adoleſcens apud nos retineatur: aliaq. inſuper mala interminabatur. Enimuero praeſenti, & conſtanti animo opus fuit. Vna modeſta, & ſapiens interrogatio omnes elatos illos ſpiritus deiecit, minas diſſipauit. Rogatus an haberet in mādatis, illa nobis Sereniſſimi nomine denunciari; maluit vir prudentiſſimus pedem referre, quam temere prolabi: ſilentio enim ſatis indicauit malle cauſſa cadere, quam in tam graui re ſui Principis abuti nomine. Tandem poſt longum ſermonem pacatior factus, infecta re diſceſſit. Sed nihil tam torſit propinquum vtrunque, quam, quod facta nouicio diſcedendi poteſtate, nullis eum machinis vnquam potuerint inflectere. Haec priore anno. Poſteriore,

riore, praeter ceteros, nouicij quinque e Galliae tumultibus, poſt longa itinera, variaq. incommoda in itinere exhauſta, huc ſe receperunt. Eorum vnus Landſpergam cum veniſſet, monitus ab eo, quem itineris comitem habuit, ac ducem; vt more Gallicae nobilitatis, ſupremam noctem amicis nobilibus large inuitatis, feſta cum laetitia traduceret; hoſpiti, ad quem diuerterat, opiparam, ac ſumptuoſam caenam imperat: iubet argentum explicari: omnia ad quam maximum ſplendorem comparari. diſcedit inde conuiuas inuitatum. redit cum quinque pannoſis hominibus ſenio, illuuie, ſordibuſq. obſitis. hos menſae adhibet, large inuitat, cibo, potuq. exhilarat. has ſibi in vltimo ſuo à mundo diſceſſu delicias conquiſiuit. poſtremo, benigna ſtrena donatos, perhumaniter à ſe dimiſit. Poſtridie, ne quis rumor aliquam ei gloriolam cōciliaret, primo quoque tempore ad aedes noſtras ſe contulit, nullo tam pij facinoris, ne nobis quidem indicio edito. res poſtea hoſpitis relatione palam facta. Alterius conſilium Societatis amplectendae pater neque probabat, neque impediebat; ſed fallendo extrahebat. Ea de re litteras dedit ad Socerum virum primarium; & magnis honoribus geſtis Principum gratia, & opibus, & auctoritate pollentem; quibus eum rogabat, vti ſuam auctoritatem in ea re interponeret; nepotemq. ab eo conſilio reuocaret. Is ita reſcripſit, vt neque grauius, neque ſapientius à quouis rerum humanarum, diuinarumq. peritiſſimo ſcribi poſſet. generum grauiter increpat, quod filium ad Chriſti vexilla properantem conetur auertere. Quin ipſum diuinae Maieſtati gratias agere oportere; quod e ſua prole vnus elegerit habitare in domo Domini omnibus diebus

vitae

vitae ſuae. quam rem Propheta ſecundum cor Dei, vel ipſi Regno praetulit. Sibi quatuor eſſe liberos; nihil magis habere in votis, quam, ſi minus plures, vnus ſaltem, abiecta inani cogitatione humanorũ, veros IESV Diſcipulos, ac Socios (his ille verbis vtitur) imitandos ſibi propoſuerit. De praeſtantia Religioſae vocationis ita diſputat, vt Theologum non deſideres. De Societate noſtra ita loquitur honorifice; vt & Diuinae bonitati gratias agere; & nobis tam verum, tam pium amicum, tantae auctoritatis virum gratulari debeamus. Atque ad nepotis confirmandum animum, exemplum earum litterarum ei tranſmiſit. Et cum poſt adoleſcentem aſcitum in Societatem, parens ex human s exceſſiſſet, eas iterum litteras ad adoleſcentem dedit; quas niſi hic ad verbum exſcriberem, mihi ſatisfacere non poſſem. & ſpero multis ſpectatiſſimi viri pietatis plenam prudentiam iucundam futuram. Ea ſcribam e verbo.

Cepiſti viuendi rationem, qua neque ſanctior, neque tutior in mundo eſſe poteſt. inuoca perpetuo Dominum Deum tuum, vt hoc propoſitum confirmet in te. Elegiſti tu quoque ſedere ad pedes Domini, conuerſari cum ſancta Societate Patrum: qui relictis retibus, piſcibus, totaq. naui mundi, IESVM ſequuntur; tantum intenti, vt ſancta conuerſatione Deo placeant; vt Eccleſiam à Philiſtaeis ſana doctrina defendant; vt ſubcreſcentem iuuentutem zelo religionis Catholicae, vna cum ſtudijs bonarum litterarum, totiuſq. philoſophiae verae, non ſimulatae accendant. Quibus de cauſſis, ſi me auum tuum audies, nullis mundi illecebris patieris te ab ipſa Societate ſancta, ad mundi retia vnquam reuocari: ſed perſiſte, & obdura in propoſito pietatis colendae. Hactenus

 ille.

ille. ex quo quid boni ſentiat de Societate, luculenter apparet.

Interim dum tironum virtus peregrinationibus, ceteriſq. experimentis exercetur; veterani ſuis laboribus proſunt ciuitati. ipſa ciuitas grata liberalitate noſtra proſequi officia non deſiſtit. nam ad molliendum ad noſtrum templum adſcenſum, cliuo, qui ad templi valuas erigitur, ſcalas latericio opere percommode adſtruxit: erectis vtrique lateri parietibus. Aucta res familiaris, coempta ſylua, & praedio ſuburbano: cui etiam continentes horti acceſſere.

***

PROVINCIA RHENANA.

QVINDECIM familias recenſet Rhenana Prouincia, in totidem paene gentes, regioneſuè diſtributas. Nam & cis Rhenum domicilia habet in antiqua Gallia in Vbijs, in Treuiris, in Nemetibus, in Moguntino, in Alſatia; & trans Rhenum in Franconia, in Butchonia, in Eisfeldia, in Thuringia, in Veſtphalia, in Saxonia, & Cliuia. In his priore anno capita trecenta quinquaginta quinque numerauit. e quibus Sacerdotes centum quadraginta ſeptem, Magiſtri non Sacerdotes ſexaginta tres; domeſtici laboris adminiſtri octoginta tres, nouicij viginti octo; quatuor & triginta, nondum ſacris initiati, partim Theologiae, partim Philoſophiae ſtudijs occupati, paucis exceptis, qui conſcientiae caſibus exercentur. Et, vt ſingulorum domiciliorum numerum ineamus, Cis Rhenum in Colonieſi Collegio fuere triginta octo, totidem in Treuirenſi: duo ſupra ſexaginta in Moguntino: viginti in Spirenſi: ſeptemdecim in Confluentino: in Molshemienſi duodecim: in domo probationis Treuirenſi cum tribus veteranis nouicij octo & viginti. Trans Rhenum Herbipoli quadraginta duo: Fuldae decem pauciores: quindecim tantum Heilingenſta-

dij: Monaſterij vndeuiginti: in Reſidentia Paderbonenſi tredecim; in Embricenſi nouem: in Hildeſienſi quinque: duo in miſſione Erfurdienſi. Idē fere numerus fuit poſteriore anno, etſi aliquantum quidem imminutus, non magna tamen facta in ſingulis familijs varietas. Accepit haec Prouincia Viſitatorem R.P. Paullum Hoffaeum, cuius in Prouinciam aduentus ad illorum praecipuum fructum redundauit, qui tanti patris fama commoti, & praeſentem intueri, & de facie agnoſcere peroptabant.

COLONIENSE Collegium.

COLONIAE diem ſuum obijt P. Ioannes Boulandus, ex Illuſtri ortus familia, cuius propinqui opibus, & Principum virorum gratia florent inter primos. ſed eum non tam generis nobilitas, quam ſingularis pietas, & magna ſui ipſius contemptio, quo magis latere ſtudebat, eo illuſtrauit magis. Nihil aeque ei moleſtum erat, ac cum de ſua familia ſermones audiret. Inuiſit illum morbo decumbentem Illuſtris Dynaſta propinquus ipſius, omneq. genus humanitatis, more nobilium ei detulit: parata à ſe profeſſus medicamina, medicos, miniſtros, quicquid ad curationem opus eſſet. Sermonem etiam intulit de matre, ſiquid ei nunciari vellet: Ad quae ita ille reſpondit, nulla ſe earum rerum indigere; vt tamen religioſa officioſitate illuſtri propinquo ſatisfaceret: nec ſi ſciret illa ſibi eſſe vtilia, ſe ea cum religioſa paupertate, & officioſa ſodalium caritate commutaturum. Ad matris

tris vero commemorationem,ita nullo ſenſu carnis fuit, aut ſanguinis; vt eam non matrem, ſed communi feminarum vocabulo nominarit. Ei tamen à ſe tantum nunciari iuſſit: Deum vt caſte, & ex animo coleret. Ita ingentem animum, & religionis amorem admiratum virum clariſſimum, propinquum ſuum ab ſe dimiſit. Haud ita multo poſt Coloniam venit P. Viſitator. hominem vi morbi afflictum, atque extremis proximum inuiſit. Tum ille animo corpori paene extincto vires ſuggerente, magna cum omnium admiratione ſeſe erigit; & generali pronunciata confeſſionis forma, ſolemnẽ Viſitatoribus permiſſam Indulgentiam poſtulauit. qua impertitus Cãticum Simeonis,aliaſq. pias precationes tandiu continuauit, quoad ſpiritu vocem ſufficiente, verba formare potuit: voceq. deſtitutus,labiorum motu intimum cum Deo colloquium non ante indicare deſijt, quam extremo reddito ſpiritu extinctus eſt.

Quod ad rerum ſtatum attinet, duabus maximis difficultatibus nos Diuina bonitas expediuit. Erat in aere alieno Collegium tanto, vt tot, tamq. difficilia nomina diſſolui poſſe, nulla ſpes ſubeſſet. Sereniſſimus Bauariae Dux, re cognita, tantum vno tempore contulit pecuniae; vniuerſum vt illud debitum deleretur. Publicum praeterea ciuitatis huius Gymnaſium eam ſuſceperat actionem contra nos; vt maxime vereremur, ne quod graue damnum gymnaſium noſtrum pateretur. Sed Diuina fauente clementia,communium amicorum auctoritate, & arbitrio, ita omnis controuerſia ſedata; vt, quaſi nobiſcum conſpiratione facta, noſtra iura nobis integra reliquerint: & à nobis praeterea Emmanuelis grammaticam, quae nouarum rixarum

cauſſa fuerat, ipſi acceperint; & in ſuas ſcholas publico decreto introduxerint. Incredibile in nos odium eſt haereticorum. Vrit illos Collegij celebritas, & noſtra apud omnes gratia. Nemo enim paullo nobilior Coloniam appellit, quin noſtram aedem inuiſat; fermeq. confeſſione purget animũ. Fremunt, obganniunt: nec poſſunt non iniquo ferre animo tum alios ad nos ſacrorum cauſſa concurſus; tum illud maxime; quod catechiſticae puerorum, puellarumq. ſcholae religioſioribus diebus ad noſtrorum templum ab inſtitutoribus confeſſionis cauſſa ducuntur. Sed nihil magis torquet zizaniorum ſatores, quam cum aliqui ex impuro grege ad Eccleſiam ſe referunt: quorum plus centum priore anno numerati ſunt: poſteriore vero bene multi, nullus quamuis numerus definitus ſit. Ex ijs Anabaptiſtae quatuor ſolemni ritu ſacris aquis abluti ſunt. in ijſq. Virgo octo & viginti annos nata, fremente ſynagoga malignantium, honeſtiſſimo comitatu ad templum deducta eſt. Altera duodecim, tertia duo de uiginti annorum, quamuis reclamante genitore, exemplum primae ſequutae, ſacris aquis initiatae, dignam fide, quam ſequuntur, vitam inſtituerunt. Et quando de feminis ſermo eſt, vna à quinquageſimo milliario huc ſe contulit, tantum vt ijs, quibus tenebatur implicita, ſe laqueis exueret: laetitiaq. incredibili, quam ex perſpecta veritate percepit, itineris moleſtiam dulcem putauit. Alia hæretico tradita connubio, cõſuetudine ſenſim verã dedidicerat religionem: & haec quoque in viã reuocata. Virgines aliquot partim ſacris clauſtris dicatae; partim ad vota eadem inſtituuntur. Parthenia ſodalitas fert fructus ſuos, tũ quod ad doctrinã, tum quod attinet ad pietatem. Et ſane fecundus ager.

eſt.

eſt. quadringenti enim ferme adoleſcentes numerantur. e quibus cum alij ad alias familias, quaterni vtroque anno ſe ad noſtram Societatem contulere. Ciuitas bene erga nos eſt animata. Senatus, Conſuleſq. perſpicue ſuae in nos voluntatis documenta dant. proxime aulam Collegij elegantius curarunt inſtaurandam: & ipſi rei non curatores ſolum, ſed inſtigatores quoque acceſſerunt.

COLLEGIVM TREVIRENSE & probationis Domus.

TREVIRIS ciuitate Catholica, etſi pauci, nonnulli tamen ab errore ad Orthodoxam fidem reuocati. Acceſſere ad ſacram ſupellectilem, & ornatum templi argentei calices duo, holoſerica veſtis candida auro intexta, & ſacrae icones magni pretij. E diſcipulorum numero decem circiter varia ſe ad religioſorum inſtituta contulere.

In propriam probationis domum à Collegio ſeiunctam nouicij anno nonageſimo quincto primũ transmigrarunt. Rei familiaris anguſtia nonnullos excluſit, pietate, eruditione, & genere conſpicuos: ne plures, quam ali poſſunt, admitterentur. Ex externa regione adoleſcens clam fuga ſe e parentum cuſtodia ſubduxit; vt Societati, e cuius ſinu ante abreptus erat, ſeſe redderet: relictaq. patria, Germaniam petijt: maluitq. patrio caelo, quam caeleſti patria priuari. Saxo praeterea nobilis item huc ſe contulit. eius exemplum ſequutus germanus frater, in alia Prouincia in noſtram ſe tradidit diſciplinam. Pater vtrunque litteris in

ſuſcepto

ſuſcepto conſilio confirmauit. E tironum numero vnus poſt decem hebdomadarum morbum magno virtutum exemplo deceſſit.

MOGVNTINVM Collegium.

MOGVNTIAE anno nonageſimo quinto diem ſuum obiere tres: duo qui aliunde reparandae cauſſa valitudinis huc venerant; & Mathias Putſius: de quo, & de Henrico Putſio eius germano fratre, ſcriptum eſt litteris anni inſequentis in Collegio Colonienſi. compenſant quoquo modo iacturam duo hinc in Societatem admiſſi, alter artium Magiſter, ad domeſtica munia alter deſtinatus. Ab errore fidei ad veritatis lucem aliqui traducti ſunt: & in ijs duo verbi, ſeu verborum ante diſſeminatores. Viri feminaeq. tum nobiles, tum ignobiles longo itinere Moguntiam ſe conferunt ad nos ſacramentorum cauſſa. E quibus femina cum à Doctore ſuo rogaretur; cur tanto incómodo peregre ſacramenta quaereret, quae commode poſſet in patria percipere: Quia, inquit, ſenex, qui ante te Antiſtitem agebat, differte negauit, neque ſe, neque quemquam veſtri ſimilem habere poteſtatem conficiendi ſacramenta. Ita miſeri ſuas amant tenebras; non vt ipſi ſe decipiant (norunt enim plerique ſuas fraudes) ſed quo alios facilius decipiant, ſe ab illis ipſis quodam modo decipi patiantur; & tales eſſe ſibi perſuadeant, quales ab ijs quos decipiunt, eſſe creduntur, nec ſe eſſe certo ſciunt: & illam, qua praediti non ſunt, perſonam ſuſtinere iudicentur.

Scho-

Scholarum, noſtraeq. diſciplinae fama e diuerſis haereticorum gymnaſijs, academijſq. adoleſcentes multos excitos Moguntiam attraxit. & hi ſenſim conſuetudine aliorum ex haereſi extrahuntur. vt proxime quidam Lutherana infectus labe, qui multa eorum gymnaſia luſtrauerat. Alius patria, parentibus relictis pauperem vitam, & ex paupertate morbos in mendicitate tolerare maluit, quam fidei ſemel noſtra diſciplina conceptae iacturam facere. Neque fidem ſolum, ſed ipſum etiam pietatis florem ſancte tuentur: vt mulierculárum etiã procaciam à ſe repellant. quod cum alijs, tum vni praecipue e conuictoribus cõtigit, cum in patriam rediſſet. cui etiam acriter aduerſus impudentiam reluctandum fuit; aegreq. ex harpyae vnguibus euaſit. Sed in ijs, qui ad fidem reuocati ſunt, illud accidit inſigne, quod ingenioſi pueri opera factum eſt. Hunc e longinquo opido ad noſtrum gymnaſium miſerat haereticus pater: ſed ea interminatióne, ne ſe ſineret à Ieſuitis papiſmo infatuari. hic condiſcipulorum conſuetudine ita ſenſim profecit; vt & ad fidem Catholicam, & ſacramentorũ vſum traduceretur: demum in Sodalicium etiam B. Virginis admitteretur. Non fefellit ea res parentem. Mittit qui filium domum reducat. data ſunt homini verba; & cum litteris ſine puero remiſſus eſt ad patrem. Pater quod tunc erat in promptu, negat filio ſe in ſumptum ſuppeditaturum. Interim puer, qua erat conſtantia, accurate ſcriptis litteris omnẽ conſilij ſui à Luthero diſcedendi rationem exponit. Pater, qui conceptam opinionem mordicus tenuerat, rationes alte non conſiderauerat, percepto ſenſu filii ex litteris, quod nunquam antea fecerat, dubitare coepit; verane eſſent, quae de Luthero à

ro à filio ſcriberentur. Rem igitur defert ad miniſtros. nempe ad veſpertiliones: orat, vt ſibi ſcrupulum eximant ex animo; & litteris filium ſtudeant reducere. Ij rem ſuſcipiunt ſane confidenter: ſed neque patri dubitationem plane abſterſerunt; & ipſorum litteras filius copioſe confutauit. Coepit igitur pater filium laceſſere, ſaepius ea de re vt ad ſe ſcriberet. Is e libris Coſteri, & Echij petitis argumentis egregie paterno ſtudio ſatisfacit. Euocat tandem filium pater. nec detrectat iam imperium puer, fretus bonitate cauſſae, & patris iam ex litteris cognita propenſione. Pater porro veritus, ne ſi ſolus cum filio, iam noſtrorum conſuetudine exercitato, congrederetur, facile diſputationum pedicis irretiretur, quatuor haereſeos doctores adhibet ad conuiuium;& ex arce vicina virum nobilem Catholicum, qui puero praeſidio ſit, inuitat. ne auctoritate quatuor ſophorum tenera pueri aetas obteratur. Illi poſtquam vino caluerunt, animoſius, quam ſapientius rem adoriuntur. quaeſtiones puero proponunt: ille admirabili promptitudine ita reſpondet, vt omnem exhauſerit difficultatem. viciſſimq. ipſos de numero ſacramentorum interrogat. Reſpondent, tanquam ex adyto prolatum oraculum, eſſe duo tantum. tum ille prolato in medium Lutheri catechiſmo, eorum doctrina oſtendit, eſſe tria. ita prima pueri velitatione aduerſarii proſtrati. Rurſus paullo poſt vrget eandem quaeſtionem: illi cum iam de priore ſententia conclamatum eſſet, ad quem ſcopulum tempeſtate delati erant, ad eum adhaereſcunt: reſpondent confidenter; illud eſſe tenendum, tria eſſe ſacramenta. Atqui, puer inquit, hic Lutheri liber (& profert librum alterum) duo tantum eſſe aſſeuerat. Hic pro-

 clama-

clamatores egregii inconſtantia victi,& rerum ſuarum inſcitia deprehenſi, quanquam alioqui verbis abundantes, & audacia, ſtatuā taciturniores haeſerunt. Pueri pater, & nobilis ille aduocatus, qui huc vſque quieti ſpectatores certaminis ſteterant, continere ſe non potuerunt, quin vaniſſimos nugatores, tam facile à puero conuictos, exploſos, irriſoſq. domo exigerent. Ita qui initio amice,honorificeq. conuiuio excepti erant, bene poti ob ſuā vanitatē digna contumelia eiiciuntur. Victor certaminis puer non modo de aduerſariis proſtratis, & eiectis,ſed etiam de patris ſalute triumphauit. nam Catholicae fidei praeceptis imbutum ad Eccleſiam traduxit. Ille haereticis libris eiectis, pios Catholicoſq. de filii ſententia coëmit. Ex omni ſcholarum numero laudatiſſimi ſunt, qui in contubernio nobiſcum viuunt; & qui ſe ſodalicio B. Matris addixerunt. Euulgauerat fama, eos,qui in ſcholis modico fructu conſeneſcunt, progreſſuros, ſi in noſtrum contubernium admitterentur. Tentarunt id in filiis vnus, & alter, felici euentu. ea res ciuium animos exciuit, ad ſuos liberos in noſtram diſciplinam tranſmittendos. Ita conuictorum numerus factus eſt auctior: & quod mirere magis, Moguntinorum filii complures.

In templo noſtro ara Princeps munificentia Reuerendiſſimi D. Stephani Veberi, noſtri ordinis amantiſſimi, qui Moguntino Antiſtiti in ſacris Vicariam operam praeſtat, quinquennij opera perfecta tandem eſt. opus & omni elegantia, & dignitate ſpecioſum; & praeſtanti pictoris, ſculptoriſq. manu in primis laude dignum. ea rei totius dignitas eſt, is ornatus, vt vel ipſos aduenas alliciat ad ſe viſendam.

SPI-

SPIRENSE
Collegium.

TRIGINTA ferme annorum, quos in agro Spirenſi colendo Societas inſumpſit, non contemnenda ſeges hoc tempore apparet. Nunquam tanta apud nos ſacramenta obeuntium multitudo. Et cum indulgentiae conſequendae ſupplicatio per vrbem traduceretur, qui eam proſequerentur, bis mille & ducenti numerati ſunt. vt ipſi Lutherani mirarentur, Catholici laetitia geſtirent. quod totum Societati tribuitur. Siquidem primo noſtro in hanc vrbem aduentu ita Catholici ritus obliterati erant, vt harum religionum vix tenuiſſimae vmbrae apparerent. In Cathedrali Eccleſia continuata eſt confutatio haereſeon, frequentia ſolito maiore, & gaudio Catholicorum. Septuaginta ſeptem anno poſteriore ab haereſi reuocati ſunt. multi etiam priore, & ſi numerus collectus non eſt. Ex ijs, qui diſputationibus illis confirmati ſunt, aliqui duritiam etiam carceris fidei conſtantia ſuperarunt. Adoleſcentes duo opifices, alter non ita pridem ad fidem conuerſus, alter ab haereſi auerſus fidei praeceptis imbuebatur, à colloquio noſtrorum digreſſi, cum in adoleſcẽtes alios eiuſdem opificij, ſed alienae religionis incidiſſent, ab ijs conuicijs laceſſiti, altercari coeperunt. &, vt fit, cum incaluit animus iracundia, vni e Catholicis contumelioſum excidit verbum. quo ad magiſtratum delato, ambo in carcerem detruſi, diebus pluribus conſtantis fidei ſpecimen dederunt. Emiſſi tandem, cum Chriſti diſcipulis gauiſi ſunt, pro no-

mine

mine IESV contumeliam ſe paſſos eſſe. eorumq. alter Societati nomen dedit. Alius,qui anno ante noſtrorum opera ad fidem redierat, dum Praedicatorem noſtrum à maledictis defendit, in idem crimen prolapſus poenas eaſdem ſubiuit. Haeretico patre natus alius, à matre, & auia Catholicis ab haereticorum Academia ad ſcholas noſtras miſſus, in alterius ludi moderatorem Lutheranum incidit, à quo varie pertentatus, vt & à fide, & noſtra diſciplina diſcederet, cum in ſententia perſiſteret,in domum miniſtri cuiuſdam per dolum inducitur. Ibi rurſus argumentis primum, deinde etiam conuicijs,& minis fruſtra oppugnatur,ipſo omnia conſtanter refellente. Tum victi diſputando haeretici, virgis,ac verberibus, quod rationibus non poſſent, ab adoleſcente conantur extorquere. Ac niſi ille animi praeſentia, & ferro exitum ſibi inde aperuiſſet, ſeuerum & iniquum in eum eo die magiſtri ius exercuiſſent. Vt vel ex hoc appareat, quam iniquo ferant animo famelici canes, praedam ſibi eripi è faucibus. Praeco Lutheranae ſectae eam, quam diu alibi docuerat hæreſim,in noſtro templo eiurauit. Hunc quondam vxor Catholica ſaepius increpuerat, quod pro concione petulanter nimiũ in Catholicos inueheretur; quos ipſe non noſſet; & ipſa probe ſciret,longe ipſo eſſe meliores. Permouere peruicacem animum crebrae coniugis reprehenſiones, ſuam vt agnoſceret impietatem. tamen vt ipſe poſtea confeſſus eſt, ſeptem ipſos annos,aduerſante conſcientia,peſtilentiae cathedram conſcenderat. Spiram tandem ſe contulit,noſtroq; Sacerdoti ad concionem verba facienti dedit operam. cuius cum congreſſum peroptaret, verecundia prohibebatur. nam praeter cetera,librum contume-

tumeliarum plenum iam ante ediderat in So-cietatem. Quare in vicum extra vrbem ſe recipit. inde ad noſtrum dat litteras: à quo factus ſecurior, & maledicentiae venia nullo negotio impetrata, in noſtrum Collegium excipitur. Ibi magna ſuppeditata copia librorum, comparatione Catholicorum, falſorumq. dogmatum, veritatem illuſtrius perſpexit. diebusq. aliquot pijs commentationibus exercitatus, omni ante acta vita expiata, Eccleſiae Catholicae reſtitutus eſt. Haec cum haereticis.

Quid cum Catholicis proficiatur cum multa ex ijs, quae dicta ſunt, tum alia multa declarant, quae quia ſimilitudine nota iam ſunt, omittuntur. Illud non vulgare fuit in hac gente. Virgines quatuor, cum muliere vidua ad ſecretam ſe Monaſterij vitam receperunt.

Quod attinet ad domeſtica, non vulgare nobis reliquit exemplum religionis, & pietatis Balthaſar Ercanus. qui lento, & inſanabili morbo ſenſim cũ tabeſceret, in ipſo morbi languore, improbis etiam precibus Praeſides laceſſere non deſiſtebat; ſibi vt operis aliquid mandaretur; ſaltem labores aliorum vt leuaret. Qui cum cognouiſſet futurum, vt valetudinis reparandae cauſſa e Societate mitteretur, conteſtatus eſt, confidere ſe, Deum ante permiſſurum, vt ex hac vita, quam e Societate excederet. Probata caeleſti Regi pia vota. Nam, dum in ſextum vſque menſem deliberatio trahitur, datum videtur eius precibus, vt morbus ingraueſcens conſilia omnia praecideret; neceſſitatemq. faceret, cum ad finem vſque vitae, quem ſanctiſſime obiuit, in Societate retinendi. Ad rem familiarem ducenti

aurei

aurei à Reuerendiſſimo Epiſcopo Suffraganeo in morte Collegio legati acceſſere.

MISSIO VEILANA.

VEILA Imperiale opidum eſt, & vicinarum ciuitatum ſedere, communi vtens iure libertatis. quod cum in ea regione ſit, vt omnes ſederatae ciuitates haereticis refectae ſint, vnum tamen id opidum fidem Catholicam aduerſus haereticorum impugnationem & ſibi, & alijs egregie defendit: nam praeter nobiles permultos, plus triginta in agro vici, eius auſpicia ſequuti, auitam religionem integram, illibatamq. ſeruauerunt. Huc tandem proximis annis eorum culpa, qui cum paſtores eſſe debuiſſent, mercenarij eſſe maluerunt, Lutheraniſmi peſtilens afflauit anhelitus, nonnulloſq. ciuium, de Principibus maxime corrupit. inducta haereſi, turbata ciuium pax. populus & inter ſe, & à ſenatu, ob diſſenſionem religionis, capitali odio diſſidere. Petiit Spirenſis Epiſcopus, vt aliquis e Societate eo mitteretur. Profectus Sacerdos, ne quā in perturbata rep. ſeditionibus anſam daret, aliquādiu conſilium, cuius rei cauſſa venerat, diſſimulauit. Conciones habuit de pietate & moribus, ea modeſtia, & doctrinae ſinceritate; vt opinionem de ſe concitarit, pacis eſſe amatorem. Gratus vtrique factioni fuit, tum Catholicis, tum haereticis. ita vt in demandanda pareciae adminiſtratione, Senatus hominem aduenam, & paucis tantum cognitum diebus, duobus alijs competitoribus, praepoſuerit, noſtri ignarus inſtituti. Catholicorum

poſtmodum rogatu coepit de controuerſis quaeſtionibus diſputare . quibus diſputationibus illud effectum eſt; vt, & Catholici confirmarentur, & fluctuantes certa in ſententia conſiſterent; quo in numero fuit alter conſulum; qui Parochi ſuperioris culpa vtranque in Euchariſtia ſumenda tuebatur ſpeciem; tum Lutherani ſuorum concionatorum ineptias, & in abſentes Catholicos conuicia pertaeſi, coeperint & ipſi in tanta verae doctrinae luce, ſuae ſententiae diffidere; multi, noſtri congreſſum Sacerdotis, colloquiumq. peroptarent; multi conuicti manus dare cuperent: ſed alterius Conſulis haeretici auctoritate prohibiti deſtiterunt . Is enim per praefectos, & tribunos edixit, nequis proteſtantium cum Sacerdote noſtro congrederetur. Abductis igitur haereticis, noſtro cum Catholicis tantum opera fuit, praecipue in conciliandis viris primarijs, ac Senatoribus, & populariumi animis cum Senatu, & Catholico dumtaxat Conſule coniungendis. Ita Dei beneficio ea animorum conſpiratio conflata; vt neminem ſui in religione tuenda ſtudij paeniteret. Inde res Catholica Veilae florere coepit. reſtituti in parochiali, & xenodochij templis, qui dudum interciderant, ſacri ritus: vſus auctus ſacramentorum: reuocata longo interuallo, ad bonum aegrotantium, cuius ne adulti quidem meminerant, extrema vnctio: repetita defunctorum funeralia, ſacraeq. preces eorum manibus iuuandis: inſtituta catecheſis: prolata a priuatis longo iam tempore abdita roſaria, cereiq. ſacri agni: veſpertinae preces, ſtataeq. aliae pſalmodiae, tum ſupplicationes ad intra extraque pomeriana templa, tanto piorum concurſu celebratae, vt non modo religioni ſua reſtituta facies, ſed multum etiam
do

additum ad priſtinum decorem videretur. Secundum haec noſtro reuerſionis tempus iam obrepſerat. Gratiae illi igitur tum Catholicorum, tum haereticorum conſenſione à Senatu actae; cum honorifica laudum, & meritorum teſtificatione. Oblatus illi argenteus ſcyphus, argenteaq. crux, opidi ſymbolo inſignita, & larga pecunia. e quibus ille nihil accepit, praeter pauculos numos ad ſumptum itineris in reditu. Magna apparuere tum Catholicorum, tum haereticorum in eum beneuolentiae ſigna; magnae honoris ſignificationes extitere. Ita abeuntem lacrymis ciues proſequuti ſunt; vt in digreſſu certatim quique ad eum ſalutandum accederent. Illud ſui in opido reliquit deſiderium, eam de Societate opinionem, vt omnem contentionem ſe adhibituros teſtarentur, vt iterum & ſaepius eiuſmodi Sacerdotum ſibi copia fieret. Multa alia cognitu digna omittuntur, quibus in aliqua varietate rem verſatam eſſe intelligitur: ſed ex vmbris nulla certa lux elici potuit.

COLLEGIVM Herbipolitanum.

IN Herbipolitano Collegio magno patientiae nobis exemplo relicto, migrauit e vita Sacerdos vnus. Duo Sacerdotes in vrbem haereſi valde infectam à Catholicis euocati, praeter cetera diabolicam Lutheri contra Miſſam diſputationem ita cõfutarunt: vt ipſi haeretici ad ipſa Lutheri ſcripta recurrentes, quod nunquam antea ſuſpicati erant, rem ita ſe habere deprehenderent. ita illorum ſpiri-

tus valde debilitati; & ſuos cum rubore & ſilentio errores, & noſtrorum eruditionem, & religionis veritatem confiteri ſunt coacti. Eorum doctrinae concionator ita ſuo dogmate non confidit; vt ad aegrotum accerſitus, Sacerdotem Catholicum, noſtri olim gymnaſij diſcipulum, ſacramentorum cauſſa ipſe aduocandum curauerit; aduenientem cum honore acceperit, & magna ſignificatione gratiae dimiſerit. Vtinam non ſicut tenebrae eius, ita & lumen eius; profitq. illi ad veritatem amplectendam tanta profeſſio. Adoleſcens Caluiniano patre natus ad nos adductus, verae fidei doctrinam edoctus, & veram pietatem, & litterarum ſtudia coepit colere. & cum antea Latinae linguae eſſet ignarus, magnos iam in eo ſtudio proceſſus habet. Is nunc cum patre crebras, graueſq. ſuſtinet concertationes: qui & per litteras, & per internuncios, viros graues, ſaepius adoleſcentis animum pertentauit. Proxime filium alterum ſubmiſit Iuriſconſultum; qui nullum non mouit lapidē, peſtifero ei etiam Caluini obtruſo libro, vt eius voluntatem ad praua dogmata inflectat. Haec priore anno. Poſteriore, ſeptuaginta ſex haereſis venenum eiecerunt, quorum illuſtrauit numerum vnus e praecipuis miniſtris Palatinatus Rheni. Is cum Baronis cuiuſdam ſuaſu Caluini communes locos e deprauatis ſanctorum Patrum locis collectos, e Latino ſermone in Germanicum ad multorum perniciem conuerteret; animaduertit eorum locorum ſententiam cum ſanctorum Patrum ſententia, quā ex ipſis fontibus hauriebat, non congruere. Cognita igitur impoſtura, coepit de ſua religione dubitare. Vocatus à collega in iudicium, tanquam haereticus, carceri addicitur, vexatur, bonis de-

nique

nique exuitur. ſed, appellato Caeſareo iudicio, abſolutus dimittitur. Is Spirae primum, dein Herbipoli noſtri Sacerdotis ſermonibus, & Catholicorum librorum lectione confirmatus, haereſi abiurata, ad Eccleſiam, Eccleſiaeq. ſacramenta admiſſus eſt. Et vero in fidei profeſſione tanto ſe perfuſum eſſe ſenſu pietatis fatebatur, quanto omni retroacta vita nunquam. neque mirum: ſiquidem verae pietatis ſenſum nunquam habuit. Adoleſcens alius, cum quo ſuperioribus annis ſaepius actum erat de fide Catholica ſuſcipienda, hoc anno tandem ſe Romanae Eccleſiae adiunxit. Et vt illius conſtantia appareat, repudiatis honeſtis, ampliſq. condicionibus, ſibi ab haereticis delatis, maluit in magnis rei familiaris anguſtijs degere inter Catholicos. & quo magis in fide integri ſacramenti ſub altera tantum ſpecie confirmaretur, aſſeuerat, ſe non ita pridem e panis ſpecie profluentem ſanguinem vidiſſe. Baroniſſa Caluini exſecrandis ſacris inſtituta, ſaepius Sacerdotem noſtrum audierat ad concionem diſputantem. haec vicina partui eum accerſiuit; narrauitq. ſe integrum annum aſſiduis monitis diuinitus ad Romanam fidem amplectendam eſſe excitatam: varijs viſis, etiam nocturnis per quietem inuitatam: ſed diuerſis hinc inde ſententijs diſtractam haeſiſſe ad hanc diem. Saepius ſecum ipſam, ac contra ſe diſputaſſe: nunquam tamen inueniſſe, quibus rationibus eas ſolueret difficultates, quas ipſa ſibi ex eius concionibus obijceret. Ac cum de Catholica religione amplectenda cogitaret, laetam ſe ac voluptatis plenam; cum vero, verecundia deterrita, moras necteret; nube maeroris ipſius animum obduci, & in lacrymas vſque ſolui eſſe ſolitam. nunc tandem diuinam ſe

ſentire voluntatem: petere proinde, vt in fide Catholica inſtituatur. Fidei praeceptis, quantum ſatis eſt, imbuta, octauo die in templo noſtro haereſum abiuratione, & ſacramentorum perceptione ad Eccleſiam Catholicam adiuncta eſt. Sed in hominibus à tenebris errorum ad veritatis lucem traducendis, egregium ſe nobis praebet adiutorem opifex quidam huius vrbis. Is in Bauaria Sodalitati B. Virginis iam ante adſcriptus, poſtquam huc conceſſit, ſuſceptam ibi conſuetudinem pie viuendi, ſacramenta crebro obeundi, de rebus piis ſemper, & legendi, & loquendi ita retinuit, vt omnibus admirationi ſit. ad eandem ſacramentorum frequentiam etiam coniugem adduxit. Inſtituit praeterea hoſpitio excipere Lutheranos; vt ſuis, & noſtrorum ſermonibus edocti ab errore abducantur. & iam ſex circiter ad fidem Catholicam adiunxit. Idem gratuitum praebet hoſpitium adoleſcentis praedicantis filio: qui fidem Catholicam amplexus eo conſilio tradidit ſe litterarum ſtudio, vt vel in Societatem noſtram, vel in Carthuſienſium familiam admittatur.

De Partheniis ſodalibus, praeter vſitata pietatis documenta hebdomada ſancta edita, pauperibus conuiuio excipiendis, eorum pedibus lauandis, iiſq. pecunia iuuandis, illud praecipue proponitur ſcribendum: fuiſſe inter eos, qui pietate multum, ingenio parum feliciter inſtructi, B. Virginis ope implorata, naturae tarditatem ſuperarunt. Ex iis vnus, cum adhuc ante annos aliquot in humilioribus ſtudiis verſaretur, nec poſſet ingenii imbecillitate facile emergere, religioſam milliariorum aliquot ad B. Virginis aedem, & certum precationum penſum vouit; ita ſe adiutum ſenſit: vt & in ſtudiis huma-

nitatis,

nitatis, & philoſophiae multis eorum, quibus natura benigne admodum fauit, anteceſſerit: & nunc inter primos, qui ſub ipſum Theologici ſtadij finem decurrunt, numeretur. Et quoniam haec apprime ſunt vtilia, ad iuuenum animis inijciendam pietatem, non me pigebit exempli. Adoleſcens notae ſatis, & perſpectae tarditatis, eodem vſus B. Virginis confugio, accuratius ſolito ſacro Miſſae colendo ſacrificio, ſacriſq. myſterijs frequentandis, ſanctiſq. obeundis precibus ſe dedidit. ita his ſtudijs mentem excitauit, vt ad primos ſui ordinis veniret; & praemia etiam tulerit inter primos. Quae cognita res multum condiſcipulorum pietatem excitauit: vt multi, praeter commune ſacrum, quo ſcholae cunctae conueniunt, alterum etiam audire anteuerterent. Ex omni vero ſtudioſorum numero quatuor diuerſis ſe religionibus addixere. Et quoniam votorum, & diuinae opis, per diuinam matrem impetratae mentionem fecimus, non omittam illa. Mulier triennio toto ita ſurda fuerat, vt nec clamores ingentes exaudiret. huic nihil aeque graue erat, ac conciones noſtri Sacerdotis, quas nunquam ſoleret intermittere, non audire. Haec tandem voto obito, eſt perſanata. Ex deſperata valetudine precibus, & B. Matris ope alius emerſus, & plurima ſtudioſis pauperibus largitus eſt; & Sodalicij B. Virginis inſtrumentum auxit hydraula, & thecis elegantibus ſacris reliquijs refertis.

Praeclara piorum amicorum extitit in nos benignitas. Curio opidanus noſtrorum opera vſus extremo vitae tempore ſuam nobis legauit bibliothecam. Nobilis Cathedralis Eccleſiae Canonicus florenos annuos legauit quinguagenos, quibus ſtudioſis pauperibus emantur libri: quinquagenos

item ad vnum in Theologiae ſtudijs alendum; totidemq. in annuum noſtrae bibliothecae augmentum. Eximia pietate Sacerdos alius e ſuo inſtrumento magna vi argenti conflata, argenteum calicem, cum ampullis, & malluuio perfecta noſtro templo dono dedit; ac praeter alia domeſticis vſibus vtilia, adiecit etiam annuam frumenti menſuram; quae ſatis, ſuperq. ſit ad hoſtias ad ſacrificiū conficiendas. Reuerendiſſimi Epiſcopi frater argenteum poculum inauratum, ad communicantium vſum; alius vir nobilis auratam caſulam addidere.

COLLEGIVM Fuldenſe.

TRES Fuldenſe Collegium miſit ad ſuperos, adiutorem vnum, Scholaſticum, & Sacerdotem; qui à primis huius Collegij initijs diuinae gloriae, & iuuandorum hominum ſtudio magnam ſibi hominum beneuolentiam comparauerat. ardenti pietate, & morum ſuauitate omnibus apprime carus. fuit autem in erudiendis catecheſi pueris & ruſticis labore indefeſſo. nomen eius requiretur à generatione in generationem. Ab errore ad fidem orthodoxam reuocati circiter viginti ſex: qui vna cum lacte haereſim exſuxerant. Neque in hunc numerū veniunt ſcholaſtici; quorum eſt bene magnus numerus. Haſſus & nobilis, & locuples, quod filium in noſtram diſciplinam tradidiſſet, à ſuis ciuibus vexatus, coactus eſt ſedem mutare Igitur Haſſia relicta, Fuldam conceſſit. profecto inde ſellam, quam inter Senatores in tēplo habebat, iniqui

ciues

ciues diffregerunt. Quam iniuriam aequo tulit animo ille quidem; omnem tamen inde familiam Fuldam tranſtulit, & iam coepit in haereſi fluctuare, frequens eſt in aede noſtra; magnam praeſefert in Deum fiduciam habere: breuiq. ſperatur ad Eccleſiam adiunctum iri.

Mirum fuit priore anno ex Academijs haereticorum magnam factam & ſcholis noſtris, & pontificio nobilium Seminario acceſſionem. Duorum omnino adoleſcentium ad fidem tractio quanto difficilior, tanto fuit etiam illuſtrior. Ab infima ad humanitatis claſſem per gradus alter iam aſcenderat; neque monitionibus vllis, vllisue argumentationibus à concepta prauitate deduci potuit. & quia commodis erat moribus, & ſpei bonae, tolerabatur: ſed non potuit ad vltimum perſpectae veritati refragari: ſed timere ſe aiebat amicorum voces, & ſaeuitiam parentis: à quo verberibus crudeliter acceptum, ſe à ſcholis noſtris abſtractam iri pro certo affirmabat: magno ſuo vel animi, ſi pareat, vel fortunarum, ſi detrectet, damno. Fugam patere ſibi nullam; nullas latebras, amicos nullos, quorum tutus patrocinio à patris ſe defendat violentia. Certum ſibi tamen eſſe, veritati manus dare; ſed orare patres, vt ſecreto ſe, paucis teſtibus ad fidei profeſſionem, tum expiatis totius vitae noxis, ad ſacroſanctam Euchariſtiae admittant communionem. Noſtri hac victoria contenti, adoleſcentem voti compotem fecerunt: & nunc prudenter patrē fallit veram colens pietatem; à quo impetrauit, vt Rhetoricae ſtudijs decurſis, ad Academiam Catholicam mittatur. Alter in Academia haereticorum inſtitutus, & in ea gradum adeptus Fuldam venit, noſtrum Sacerdotem germanum ſibi fratrem, viuiſe-

inuiſeret. peramanter fraterno officio perfunctus reditum parabat. rogatur, vt ſubſiſtat aliquandiu; eiusq. rei, datis litteris ad patrem, aegre aſſenſus extorquetur. Interim machinae ad expugnandum animum adoleſcentis adhibentur. Ille iuuenili ſpiritu elatus, acri ingenio munitus, fretus, vt rebatur ipſe, bonitate cauſſae, &c ſuis viribus; vt qui eſſe ſciret ſe non hebetem, certamen acriter excepit. plus tamen valuit verae cauſſae bonitas, quam vel acumen ingenij, vel doctrina infucata. Verſabatur in eo ſtadio libenter adoleſcens, non tam ſpe victoriae iam, quàm melioris boni ſi vinceretur, reditu tantiſper in patriam dilato. Pater eius interim in circulis à ciuibus capi, in pulpitis à concionatoribus morderi coepit; quod hianti inferorum oſtio vnum e filijs iam pridem obiecerit (S. Patricium audite, Hibernis inferorum oſtia pandentem) nunc non ſatis ſibi iratum numen arbitrari, niſi in idem barathrum e filijs alterum deijciat. Quibus conuicijs victus pater, mittit cum litteris, qui filium reducat. Frater cum retinere diutius non poſſet, quatridui moram impetrat, quo tempore ſacris commentationibus erudiretur. primus, alter, tertiuſq. dies prope inanes abiere: quarto demum die diuinam intuitus eſt lucem: Catholicaq. fide communitus redijt ad ſuos. communi omniũ laetitia excipitur. Miniſter verbi Lutherani, qui inter eos alpha penulatorũ habebatur, ei ſe inſinuat, aduentum gratulatur, hortatur ad ſtudium; libros obtrudit, operam ſuam profitetur (diceres alterum magnum Ariſtarchum) ſuadet; vt exacta hieme in clara aliqua Academia, aut Herbornae, aut Marpurgi ſuae doctrinae atque ingenij ſpecimen edat. Quod conſilium ita probauit adoleſcens; vt illa-

rum

rum pertaeſus Academiarum , Fuldam redierit; atque inter Catholicos ritu Catholico viuat, contempta coaxatione ranunculorum. Multorum pectori ita diuinus amor, & vera Catholicae religionis fides adhaeſit: vt cum à domeſticis vexentur; & procacibus, impijſq. verbis, & irriſionibus in ſanctos caelites, ſanctaq. Eccleſiae myſteria laceſſantur; malint totos dies noſtro templo affixi, cibo, conuictuq. ſuorum carere, quam tantam religionis contumeliam auditu haurire. Pontificium nobilium Seminarium floret, vt cum maxime pietate: ſed excellunt, qui in Sodalitate B. Matris ſunt adſcripti. Quadrageſima extrema praeſertim eorum multi nullum perfectae religionis ſpecimen omiſere. nam & cibum in caenatione pauimento appliciti ſumpſere: voluntariam inediam ſibi indixere: ad viliſſima etiam ſe culinae miniſteria demiſere. quin etiam extra domeſticos parietes eorum ſe effudit pietas. vt ieiunij diebus extra vrbem in vicinis pagis mendicato ſibi cibum quaererent. mitto cilicia, flagra, duritiam cubilis, aliaq. id genus vſitata: quibus multi ſe etiam ſupra aetatis captum afflixere. quae in adoleſcentibus nobilibus, molli cultu educatis, &, quod plus eſt, in haereſi à prima aetate inſtitutis ab ingenti amore erga Deum proficiſci neceſſe eſt. Multi praeterea ad varias ſe religioſorum familias contulere: neque deſunt, qui vt in Societatem admittantur, poſtulant. Illuſtriſſimus Princeps Abbas noſtri Collegij fundator pergit erga nos conſuetam animi propenſionem declarare. Drama illi datũ in arce ita placuit, vt actores ſingulos pijs munuſculis affecerit. Ex aerario publico Caeſarea Maieſtas ad Collegij inopiam leuandam florenos mille iuſſit attribui: ſperamuſq.

hanc

hanc eleemoſnam in annos aliquot perpetuam futuram. Magiſtratus etiam materiam ad ſcholarum fabricam reficiendam ſuppeditauit.

COLLEGIVM Heilingenſtadienſe.

DVOS e noſtro numero Collegium Heilingenſtadienſe miſit ad ſuperos poſteriore anno, Ioannem Copium; qui humanitatis ſtudijs aliquot annis praefuerat. Is dum reparandae valetudini medicorum conſilio mittitur in Vbios, ingraueſcente morbo, coactus ex itinere Moguntiae ſubſiſtere, & ſpem, quam egregia eius fecerat indoles, praecidit; & nobis magnum ſui deſiderium reliquit. & Hermanum Molitorem. hic annum agebat in Societate vndetrigeſimum; domeſticorum laborum, etiam defecto corpore, egregius perpeſſor: animi candore, & ſubmiſſione omnium ordinum hominibus apprime gratus. quod non Catholicorum tantum, & vrbanorum, ſed haereticorum etiam funus proſequentium lacrymae teſtatae ſunt. tum ruſtici huc ad nundinas euntes, quos ne famam quidem audiſſe eius mortis putabamus, multo gemitu, & querimonia religioſiſſimi, atque humaniſſimi hominis deſiderio indoluerunt. Creuit Dei beneficio piorum numerus. vt priore anno circa Chriſti incunabula ad ſacram menſam ſeptingenti circiter acceſſerint. In ijs Reuerendiſſimus Epiſcopi Vicarius: qui, antequam de ſacro altari communicaret, calicem obtulit multa caelatura pretij permagni, adiectis litteris: munuſculum ſe Ieſu puero offerre, Virgini Matri, & Societati filij

eius:

eius : cupereq. diebus celebrioribus illo ſummo Deo ſacrificari; ſuiq. peccatoris, ac terra indigni, à ſacrificantibus fieri mentionem. Triginta haereticorum caſtra deſeruere. Quatuordecim diuerſa loca extra vrbem per Quadrageſimam catechiſmo luſtrata ſunt. Duo homines e mali daemonis erepti poteſtate. Iurarat quidam, ſe nunquam ſororis ſuae domum intraturum; ſi faceret, daemonis ſe addicere poteſtati. haud ita multo poſt oblitus exſecrationis, intrat; ſermones, vt ante familiariter miſcet. inde digreſſus, cum domum per agrorum ſolitaria rediret, propolam in ea ſolitudine offendit, magnam vim mercium variarum exponentem, atque vt emat inuitantem. miratus non ſine aliquo horrore rei nouitatē: negat libere ſibi quidquam ex ijs rebus emere: neque ſe ſatis pecunia inſtructum eſſe. tum praeſto adeſt larua altera pollicens pecuniam. Tum manifeſtius tartareae inſidiae detectae. Et quia iam ante acceperat, alibi eiuſmodi ſaepius propolas, & inſtitores eſſe viſos; &, qui ab ijs argentum accepiſſent, à malo daemone fuiſſe agitatos, pecuniam etiam recuſat. Multa igitur illis deferentibus, aſpernatus omnia diſcedit. Non diu domi fuerat, cum repente per aerem abreptus longe ſiſtitur in ſylua. iterum pecunia offertur. aſpernatum iterum per ſaltus, & auia raptant: ad praeruptam rupem adducunt: minantur ſe eum inde deiecturum, ni ſeruituti ſe addicat illis in quinquennium. affirmat, mortem ſibi fore iſta ſeruitute leuiorem. tum ſubito magna vi alliditur ad terram. ereptus tandem ex eorum manibus parochum conſulit; parochus nos adire iubet, ipſeq. cum altero vna proficiſcitur. Mirum quot obiecta ei ſint à tartareis poteſtatibus impe-

dimenta:

dimenta: oneribus miſerum grauabant; inſidias à comitibus minabantur; ſpeciem etiam conflagrantis vici non ipſi modo, ſed etiam comitum oculis obiecere, vt ad opem incendio ferendam ab itinere auerterent. Sed his quoque difficultatibus diuina ope ſuperatis, paenitentiae ſacramento, & ſacra Chriſti corporis perceptione perſanatus incolumis domum remittitur. Hercineus alius daemone & haereſi occupatus, opis petendae cauſſa venit ad nos. & forte quadriennio ante eodem oppreſſus malo germanus eius frater à nobis idem petierat; ſed quia obſtinatus in haereſi mentem mutare noluerat, nil opis ei latum eſt. monitus eſt hic fratris exemplo, niſi abiecta haereſi, ſpem nullam incolumitatis ſupereſſe: ille, ſe omnia abijcere, & in noſtra futurum poteſtate pollicetur. Eccleſiaeq. Catholicae adiunctus, priſtinae quoque ſanitati reſtituitur. Diſtat hinc ciuitas, aula magni Principis percelebris. in ea ne ſcintillam quidem antiquae religionis ſupereſſe putabamus. Venere inde aliqui ad nos confeſſionis cauſſa. ab ijs ſupereſſe ibi adhuc exiguum quendam Catholicorum cetum compertum eſt. Illorum igitur inuitatu illuc itum eſt; aures confitentibus datae, confirmati in fide, & ex alienis vnus ad Eccleſiam adiunctus. Venit ex eadem vrbe ad nos Hebraeus adoleſcens baptiſmum petitum. & quod Iudaeus nullus ſine riſu faceret, maiores ſuos e tribu Leui proficiſci ſatis audacter affirmabat. Rem noſtri deferunt ad Reuerendiſſimi Principis Vicarium. Ille hominis genus, moreſq. ſagacius perſcrutatus, comperit bonum Leuitam patre fure natum, patris artibus, fallacijſq. aſſuetum, anabaptiſmo infamem, mendacijs, & impoſturis rem augere. Haec per noſtros adoleſcenti

ſolo

ſolo palam facta : ille ſatis confidenter: meras eſſe nugas Iudaeorum, & mendacia inteſtino in Chriſtianam fidem odio contra ſe conficta . potuiſſe ſe Caſſelijs à ſupremo verbi praecone delatum verbis ampliſſimis Baptiſmum obtinere : ſed noluiſſe ex feda aqua emerſum ſe adhuc fediore inquinare. Tamen male ſibi conſcius, rumorem veritus ſuorum ſcelerum, Hildeſium ad Henricum Heshuſium, miniſtrorum Superintendentem, nobis in ea vrbe oppoſitum confugit . Heshuſius repente vero inceſſit omnibus laetitijs ; nimioq. gaudio efferebatur ob proſelitum hunc Catholicis ereptum Ieſuitis. Sed reliquum fabellae (ſi fabella , vera & ridicula probroſoe rei narratio dicenda eſt) litteris anni inſequentis in Collegio Hildeſienſi continetur.

MISSIO ERFVRDIENSIS & Hildeſienſis.

CATHOLICI, qui Erfurdij morantur, pergunt, vt iam ante cœperant, noſtro ductu pietatem colere : ſacroſancta myſteria apud noſtros frequentare. Nec defuere, qui huius rei cauſſa ex vrbibus haereticis longo itinere ad noſtros ſe contulerint. In his ſtudioſi aliquot, ex haeretica Academia, diei itinere hinc diſſita. Ad hos ſe haereticus adiunxit adoleſcens ; qui eo perductus eſt ; vt breui ſperemus , ipſum inde in Catholicam Academiam ſe rranslaturum . Adoleſcens Catholicus, qui ei dux fuerat itineris, ad Academiae Rectorem vocatus eſt ad cauſſam dicendam. crimen erat : quod adoleſcentem Euangelij luce colluſtratum peruertendum, ad Ieſuitam, Erfurdum adduxiſſet.

& quod

& quod ad caenam (Hecates fortaſſe) ex Academiae legibus, & parentis mãdato ſtatis diebus nõ accederet: denique quod ſacramenta, ſacrorumq. cultum contemptui haberet. ô praeclari Areopagitae. Quibus ille criminationibus ita ſatisfecit; vt nec timore veritatem reticeret, & impune iudicio mitteretur. Haec ibi. Erfurdi praeterea ſeptemdecim ab haereſi emerſerunt. Feminae cuidam ad auitam religionem ne rediret, propinqui diu obſtiterunt; vicit tamen veritatis amor peruicaciam. & nunc hebdomadis ſingulis, longe diſtet licet à noſtris aedibus, ad nos ſacramentorũ cauſſa ſe confert. Peſtiferi libri e quibuſdam bibliothecis, monaſterijſq. ſublati. Haec in alijs vrbibus contemnenda eſſe ſcio: ſed in corpore vlceroſo integra tueri magnum eſt: multo etiam maius id, quantuncunque paruum, quod à vitio vindicatur.

Ab anno octogeſimo octauo ad nonageſimum quartum, huius biennij priorem Hildeſij nobili vrbe Saxoniae ſedes paucis e noſtris fuit, e Collegio Heilingenſtadienſi Miſſionis nomine ibi verſantibus, Occaſio mittendi litteris anni octogeſimi octaui ſcripta eſt. Munia Societatis in medio nationis prauae ſtrenue toto hoc tempore exercita. Reuocati hoc priore anno ad Eccleſiam Catholicam ſeptemdecim. Quod quantum ſit, e turbis, quae poſtea ſequutae ſunt, intelligetur. In arce Reuerendiſſimi huius vrbis Antiſtitis magnam anni partem à noſtris conciones habitae, & ſacrae celebrata. ſublatae haereticae cantiones, Catholicaeq. reſtitutae; & pia alia, magna illius familiae voluntate & probatione, inducta inſtituta. Laxata quoque noſtrae ſedes habitationis, illis maxime aucto-

auctoribus, qui ante aduerſabantur. Aucti etiam annui prouentus viri cuiuſdam liberalitate, noſtri ordinis amantiſſimi.

Adhuc Hildeſiana Miſſio ſub regimine Heilingenſtadienſis Collegij fuit. anno huius biennij poſteriore, Dei beneficio, propria ſedes facta eſt; & ſpeciem quaſi Collegij accepit. ita res poſterioris anni, & ſequentium ſeiunctae ab Heilingenſtadienſibus referentur. Cuius ſiue Sedis, ſiue iam Collegij futuri, quo fuerint initia turbulentiora, & aduerſariorum violentia infeſtiora: eo ſperandum eſt progreſſiones futuras laetiores. Dabit id bonorum omnium largitor Deus.

RESIDENTIA Hildeſienſis.

HILDESIENSIS Sedes cum hoc poſteriore anno primum ſui quodam modo iuris eſſe coeperit, & iam proprio regimine contineatur; multa quoque accepit incrementa. Primum aduentu P. Prouincialis duo coadiutores formati facti ſunt, votis publice in templo noſtro nuncupatis. Auctus eſt numerus noſtrorum ad octo capita, cum antea fuiſſent non plus quinque. aucti quoque prouentus ad maiorem numerum alendum: & docendae iuuentutis factum aliquod initium. Duos habemus in hac vrbe e Catholicis amicos optimos, & conſtantiſſimos, Hermannum S. Gotthardi Abbatem, & Albertum Buſchium Epiſcopi procancellarium: Horum ſummis conatibus effectum, vt proximis Ratisbonenſibus comitijs per Apoſtolicum Legatum cenſus Praepoſiturae ſuburbanae

in Societaté transferretur. e quo annui taleri octingenti colligentur. Ijdem eodem ſtudio id agunt; vt eiuſmodi otioſa Sacerdotia ad conſtituendum iuſtum Collegij vectigal conferantur. A P. Prouinciali Cathedralis Eccleſiae Canonici duos pueritiæ magiſtros impetrarunt. Sed propter haereticorum in hac vrbe dominatum, viſum eſt, ante vna infima grammaticae ſchola periculum facere. ea circa Paſcha initium habuit. diſcipulos ſtatim numerauit ad ſexaginta. Mirum quantum vna haec puerilis ſchola duodecim Lutheranos clamatores perturbarit. Fremunt contra nos; quotidianis nos conuicijs e cathedris exagitant: preces, ſupplicationeſq. ad noſtros conatus prohibendos, impuri pietatis vindices indicunt: iuuentutem verborum, verberumq. metu noſtro prohibent congreſſu: Senatum apoſtolica videlicet monent libertate, malo obuiam vt eat. recenſent, quot ſuperioribus annis noſtrorũ opera à Lutheri euangelio receſſerint. ni mature prouideatur, breui totam ciuitatem ad veterem S. Petri religionem poſtliminio redituram: Lutherum, tanquam inutile vmbraculum à Chriſti fidelibus deſertum iri. Deus e vana Caysphae ſede prolatum vaticinium ratum habebit. Neque reliqua ciuitas melius in nos affecta, quam miniſtri. Nullus magiſtratus, nullus Senator non haereſi deprauatus, ac nobis infeſtus eſt. Scholarum in primis proceſſibus inſidiantur. diſcipulos aduenas ciuium hoſpitio, pauperes ſtipe emendicanda prohibent. Praeterea mortuo Selneccero, Antiſtite iniquitatis nobis infeſtiſſimo, Tilmanni Hetshuſij hominis ſeditioſiſſimi filium nobis obiecerunt. de cuius & patris violento ingenio inſequentis anni litteris non nihil ſcriptum eſt. Sed

vt-

vt huic furere liceat aliquandiu; non tamen effugiet diuinam vltionem: manet illum, nec longe aberit ſui poena ſceleris. exſpectentur litterae anni nonageſimi ſeptimi. Veteres praeterea ludi magiſtros, tanquam minus efficaces, & nimis ſegnes nobis aduerſarios ſubmouerunt; nouoſq. robuſtiores, & acriores ad noſtros conatus euertendos ſubrogarunt. Accedunt nihilominus ſubinde eorum diſcipuli; noſtrorumq. pro foribus ſpectant exercitationes modeſti, & attenti; atque admirantur. Et ex ijs vnus, quanuis tenuiſſimae fortunae, auſus eſt ad nos tranſire. In hoc, quaſi ſcholarum cardo verteretur, ingentes turbas miniſtri excitarunt. Submiſſi cōdiſcipuli, qui defectionis cauſſas exquirerent; referunt ordine, diligentiaq. docendi multa attractum eſſe. Quod cum magiſter, homo minime malus accepiſſet, aſciam cruri ſibi illiſit; & ſuo ſe ſuffragio deiecit. Profeſſus enim eſt, eandem ſe diligentiam adhibiturum, ſi ſibi permittatur à ſenatu. pietatis plena defenſio, & tenera aetate pueris non improbanda. ſed certe ſe deteriorem faſſus eſt, & mucro plumbeus cum ferreo pugione de acumine contendit. Neque vrbanos Hildeſienſes magiſtros vna haec rudimentorum ſchola perculit: ſed extra quoque ciuitatem ad vicina loca, circuniectaſq. vrbes, & Prouincias ſe fama diffudit. Conciones continuantur, nec ſine fructu. ſeptemdecim ad Eccleſiam Catholicam adiuncti ſunt, totidem, quot ſuperiore anno: & communicantium numerus ducentis maior fuit; Ex remotiſſimis locis, vbi vigent adhuc antiquae religionis igniculi, ad nos conſilij cauſſa venerunt. Excurrit e noſtris vnus in agrum Halberſtadienſem, & Magdeburgenſem magno miſerorum ſolatio. multis opem

tulit: quibus clam ſacroſancta confeſſionis, & Eucharistiae ſacramenta adminiſtrauit. quatuor ab haereſi ad fidem Catholicam reuocauit.

COLLEGIVM Molshemienſe.

CALAMITATES Collegij Molshemienſis, quas quatuor ab hinc annis in communi ciuitatis naufragio adiuimus, leuantur paullatim, ſed ita vt redintegrari facile non poſſint. Nam poſt fedam illam ciuitatis cladem, magnam bonorum noſtrorum partem, qui armis Eccleſiaſtica violarunt, nobis ademptam occuparunt. opera tamen Illuſtrium amicorum villam ſane commodam, veteri Deiparae templo celebrem ex aduerſariorum poteſtate proxime recepimus. Eſt & praebenda quaedam, iam pridem Collegio interuerſa, nobis reſtituta. tum penſione quadam annua leuati ſumus, quam Molshemienſi parocho pendebamus. Illuſtris praeterea Comes Euerardus à Manderſcheite, cuius opera praecipue illa commoda conſequuti ſumus, quaedam ſua iura ad Collegij fundationem adiunxit: magnamq; pecuniam ad noſtrarum aedium inſtaurandas ruinas contulit. Res tamen adhuc erant turbidae. delectus haereticorum militum in agro Molshemienſi habebatur; & conſiliorum ignoratio ſuſpenſam Alſatiam totam tenebat metu belli. In tanta tamen temporum iniquitate ſtrenue Societatis munia noſtri obiere. Nam quò maior eſt in his locis Sacerdotum paucitas, eo maior noſtris augendi labores, & de hominibus bene merendi oblata facultas eſt. Parochorum vices,

aut abſentium, aut aegrotantium obiuere. Sacrarum virginum coenobium blandicijs, promiſſis, minis ſollicitatum, ne deficeret, noſtri confirmarunt. Iiſdem armis oppugnati aliquot coenobiorum religioſi viri, vt Epiſcopos, Abbateſq. ab Eccleſia ſeiunctos habere vellent, conſultis noſtris, ſtatuerunt extrema pati potius, quam vel latum vnguem ab inſtituto recedere. Excurſionibus ad vrbes aliquot, & opida Imperialia, in quibus haeretici numero ſuperant, magno Catholicis fuere adiumento. frequentes conciones, confeſſionum ingens numerus: per idemq. tempus alia monialium coenobia adiuta. Tabernenſe vocatur coenobium Franciſcanorum, iam pridem temporum iniuria deſertum, & inane. id nunc noſtrorum monitu & conſilio repetitum reformata viget S. Franciſci diſciplina.

Ne ſcholaſticae quidem exercitationes etiam cum ſplendore defuere. Illuſtriſſimi Cardinalis Lotharingi liberalitate praemia diſcipulis honorifice diſtributa. eiuſdem hortatu duae ſupremae claſſes additae ſunt. Frequentia maior eſſe debuit: ſed omnibus circa locis bello perſtrepentibus, & necdum communi malo ciuitate recreata, paenitenda non eſt. verum quod numero detrahitur, ſuppletur contentione ſtudiorum, & praeſtantia virtutum. Parthenij maxime excellunt. qui non ipſi ſoli ſibi proſunt; ſed ſtrenuos etiam in alijs iuuandis ſe nobis praebent adiutores. haereticos ad Catholicas adducunt conciones; ſegnes Catholicos accendunt: ad templum compellunt: alios à conuenticulis auocant haereticorum: peccantes corrigunt: inuitant ad virtutem. Eſt quidem puſillus grex: vigore pietatis eſt tamen inſtar magni nu-

meri : e ſua paucitate duos praeterea pe[illegible] re-gioni. alterum S. Benedicti, S. Dominici familiae alterum. Si ſe tranquilliora tempora reddiderint, ſperamus meliora.

Illuſtris quoque fuit amicorum in nos beneuolentia. argenteo calice, cum binis ampullis ab vno eorum aucti ſumus. Alij libros e Collegij direptione ſibi datos, alij ſuo aere coëmptos nobis reddidere. Sed in primis Cardinalis Lotharingus, quantuis abſens nullam de nobis bene merendi occaſionem praetermittit. S. Materni caput, vnius e primis Germaniae Apoſtolis, auro incluſum, praecipuum ſacri inſtrumenti ornamentum, templo noſtro dicauit. Collegii cauſſam apud Argentinenſes egit ſaepius: nec ſine fructu: & iam eam redituum partem, quae nobis adempta erat, ab aduerſario magiſtratu nobis impetrauit. Idem cum Vicarium in ſacrorum adminiſtratione huic dioeceſi dediſſet, eum Molshemii iuſſit reſidere, quo maior ei facultas eſſet noſtro conſilio, noſtraq. opera vtendi.

COLLEGIVM Confluentinum.

De Confluentini Collegii fundatore eodem Treuirenſi Archiepiſcopo; eiuſq. in nos propenſa voluntate, ac liberalitate omnibus prope ſuperiorum annorum litteris dictum eſt, & quotannis dicendum: nec tantae munificentiae tam praeclara documenta praetereunda ſilentio ſunt. Is nullam rem maiori ſtudio habere videtur, quam nouis ſubinde argumentis ſuam erga nos beneuolentiam apud omnium animos teſtatam relinquere.

re. Nam, praeter familiarem, ac paene quotidia-nam nobiſcum conſuetudinem, nullus fere vir nominis paullo illuſtrioris hac iter facit, quem non ſecum ad viſendum Collegium, Patreſq. ſalutandos adducat. idq. non ſolum, vt ſibi de ſua munificentia quodam modo gratuletur; ſed vt ipſorum etiam Principum animos nobiſcum conciliet. Nuncium Apoſtolicum, Caeſareum legatum, Epiſcopos, Comiteſq. & ex iis aliquos, quorum voluntas non admodum in nos propenſa erat, eo conſilio ad nos deduxit. Collegii ſaepius inopiam ſubleuauit; ſacrumq. auxit apparatum magna liberalitate. proxime mille prope aureos ad aes ſoluendum alienũ nobis dedit. argenteum calicem inauratum elegãti opere, caſulas tres, periſtromata altarium quatuor, quatuor diuerſorum colorum ex holoſerico pictura inſignito adiecit, & adhuc iubet nos maiora exſpectare. Eius exemplum ſequutus Commendator ordinis Teutonicorum, noſtrae Societatis amantiſſimus, calicem alterum magni pretii dono dedit. Neque minor eſt totius ciuitatis in nos beneuolentia. Id nuper aduentu P. Hoffaei declararunt. nam cum Viſitatoris munus obiens Collegium inſpecturus Confluentiam veniſſet, ampliſſimus Senatus, honoris, ac beneuolentiae cauſſa, per publicos miniſtros ei vinũ cum honorifica ſuae voluntatis teſtificatione, & obſequiorum omnium delatione muneri miſit. qui honos non niſi viris Principibus haberi ſolet. Noſtra viciſſim opera ſtrenue ſatis omni officiorum genere tantis illorum meritis reſpondit. Sed vſitata miſſa facere neceſſe eſt. Sublatae ſuperſtitiones multae; multi à maleficis conſulendis reuocati. Vnus, qui carminibus munitus acutum ferrum impune ſaepius calcarat,

ab illa deterritus impietate. Quidam ſuo ſe chirographo daemoni deuouere ſtatuerat; dum cunctatur, nec ſanat animum, magis agitatur conſcientiae angoribus, turbulentiſq. aeſtuat ſollicitudinibus. Territus malorum mole medicum adit animarum: ac facta confeſſione peccatorum, omni prorſus tartarea vexatione liberatur. Femina, quae ſe deuouerat, eodem remedio ſanata. Tres & viginti ab haereſi traducti. Et proderit illud cognitioni dare; vt quam non firmis nitatur fundamentis haereſis, & praecepta tantum, obſtinataq. ſtare opinione intelligatur. In iis, qui e tenebris emerſerunt haereſum, Lutherani verbi praeco fuit; qui ſub Lutherano Principe pſeudopaſtorem egerat. Hunc collegae curioſius obſeruantes, animaduerterunt, non ipſorum more linguam in Catholicos rabie armatam incitare: Veterum Patrum, aliorumq. Catholicorum libros lectitare ſtudioſius; blande monent hominem, vt ab eo ſtudio deſiſtat, cum ille perſiſteret, rem deferunt ad Principem. Is parere recuſantem, lata ſententia de gradu deiicit; atque omnibus prope ſpoliat fortunis. Ille recta confugit ad nos; domiq. noſtrae, & vera fidei doctrina, & diebus aliquot diuinis commentationibus excultus, Eccleſiae Catholicae eſt aggregatus. Is nunc verſatur inter ſuos, magno ferens animo iacturam fortunarum. diebus vero feſtis celebrioribus, quanuis longo itinere, remeat ad nos, quo commodius tempus illud cum pietate traducat. Haereticorum libri non modo multorum e manibus excuſſi, ſed e priuatis quoque bibliothecis, & domibus exacti, & combuſti. Rhoterodami ſcripta in ſuſpicionem paſſim, & inuidiam adducta, vt & multa vbique impietatis macula

aſperſa,

aſperſa, & ſinceris, Chriſtianiſq. moribus aduerſantia; perſuaſumq. plurimis, vt non niſi noſtrorum cenſura repurgata retineant.

E ſcholis adoleſcentes aliquot varijs ſe religioſis familijs addixerunt. Quid ſit de reliquis in tam beneuola ciuitate conijciendum, exemplum capias ex vno. Adoleſcens veteri proſapia vtroque orbatus parente, hoc vno conſilio ad ſcholas noſtras miſſus erat; vt in fide Catholica inſtitueretur, atque ab haereticorum conſuetudine abduceretur. Is cum ad ludum veniret, obuium habuit, qui ſe ad ſororem accerſeret: ipſam in rheda ſecus Rhenum ipſi praeſtolari. erat feminae conſilium, adoleſcentem in rhedam per vim abreptum, traiecto Rheno ſecum ad haereticos aſportare: ſed ſubodoratus inſidias adoleſcens, fuga elapſus ad Collegium ſe recepit. Alij duo, nouem alter, alter duodecim annorum ipſa nocte paraſceues, ijs, quae de Chriſti doloribus audierant in ſchola permoti, in nudam humum ad nocturnam quietem ſe abiecerunt. & cum eos ſomnus arctior comprehendiſſet, ita diu iacuerunt, donec à familiaribus rei ignaris deprehenſi, excitatiq. aegre, adhibitis fomentis, membris alto frigore torpentibus, recreati ſunt. Laudandum in ſinceris animulis ſtudium pietatis, & ſimplex excuſanda imprudentia. Non minore pietate vigent ſcholae catechiſticae: pueri docentur: ſtudia promouent adulti: laetantur parentes fructu filiorum: lautiores pecuniam ſuppeditant ad munuſcula, quibus pueriles inflammantur animi. Pueri ipſi, parentibus plerumque ſapientiores, mirum quam accurate culpas vel leuiſſimas perſentiunt: dolentq. perſaepe ea ſe in parentibus agnoſcere, quae illi ne in culpa quidem ponenda eſſe ſciunt,

COLLEGIVM
Monaſteriense.

COLLEGIVM Monaſterienſe ad vitam alteram duos praemiſit: priore anno coadiutorem aetate & morbo iam affectum, poſteriore P. Petrum Michaelem, virum priuatim, & publice ad hominum vtilitatem natum. annos egerat in Societate quinque & triginta: Spirae, Coloniae, multiſq. in Miſſionibus egregia dedit ſuae virtutis documenta; ad extremum Monaſterienſe Collegium multos rexerat annos ſumma omnium tranquillitate. tempeſtiua fuit in homine comitas, & cum ſimplicitate prudentia coniuncta. quibus rebus non modo familiarium ſibi animos deuinxit; ſed etiam alienorum à noſtro ordine, & à ſincera fide aberrantium in Societatem beneuolentiam conciliauit; multumq. in hac vetere Saxonia Societatis nomen illuſtrauit. Imbecillo quanuis corpore, & viribus defecto, nunquam tamen ceſſabat: ſemper noua remedia excogitabat; quibus vulnera, quae Germaniae inflixit haereſis, ſanarentur. ſcribendis libris diu labantem huius orae tractum ſuſtentauit. Quae res vt à bonis ei beneuolentiam, & gratiam; ita à religionis hoſtibus inexplicabile odium conflauit, vt ſaepius ad necem & vincula quaeſitus ſit. bis etiam inter epulas veneno appetitus; ſed valida amicis adhibentibus antidota, cum acerbiſſimo cruciatu hauſtam pharmaci peſtem eiecit. ita vt in praeſens quidem conualuerit vtcunque: inde Monaſterienſi Collegio praefuit octennium; cum interim, veneno quanuis

uis eiecto, vi tamen peſtifera viſceribus impreſſa ſubinde repullulante, acerbiſſime cruciaretur. Et dolores quidem aliquandiu vtcunque ſedabantur, verum haerens in venis peſtis, ſaeuius renaſcens hominem afflixit. Medicorum iuſſu hoc biennio variae tentatae ſunt aquae. ac ne tum quidem, cum eſſet ad balneas in tam afflicta valetudine, licuit eſſe otioſo: Feminas tres curandae valetudinis ibi degentes, Catholicis viris poſtulantibus, ab haereſi traduxit ad Eccleſiam. Neque eſt hoc loco beneficentiſſimi Ducis Bauariae tacenda liberalitas, quin id quoque ſingulare eius propenſae in nos voluntatis argumentum ad cetera eius innumerabilia, & maxima erga nos merita cumuletur. Venit is per idem tempus, quo Pater ad aquas morabatur, illuc cum Sereniſſima coniuge aegrotante. Suppeditauit illi pro tanti Principis munificentia, quicquid ad curationem opus eſſet: mandauitq. medicis, omnem curam, ſollicitudinemq. ſuſciperent. Ipſe hominem ſaepius inuiſit; horaſq. multas lecto aſſidens, cum ſolo pijs colloquijs ſuauiſſime traduxit. Sed cum cognouiſſet ex medicis, nullam ſupereſſe ſpem ſalutis, & morbus in dies ingraueſceret, propria lectica Moguntiam curauit deportandum. Ibi ſummum diem clauſit. Vir, cui praeter aſſiduorũ laborum fructus, etiam illud tribuendum eſt; quod noui huius gymnaſij aedificationem, de quo litteris anni nonageſimi tertij, ipſe, conquiſitis eleemoſinis, à fundamentis ad tectum vſque perduxit: tẽplo etiam aedificando initium fecit; quod ad culmen ſperamus ipſi duntaxat in non manufacto illo caeleſti perueniſſe.

Scholae minore quidem numero, quam ſuperioribus annis, lectiore tamen florent iuuentute. Siquidem

quidem poſt commigrationem in nouum gymnaſium ſuperiore anno, elementarios excluſimus: ad numerum tamen nongentorum peruenere. Conueniunt ex vrbibus haereticorum ad nos quamplurimi: & quod honeſtam, liberalemq. noſtrorum amant inſtitutionem, religionem licet non ſequantur: & quod diſſidia, rixas, implacabileſq. ſuorum praedicantium inimicitias ferre non poſſint. de probitate porro, & in ſuſcepta ſemel fide conſtantia lectiſſimorum iuuenum, & dictum eſt alias, & ſaepius dicendum erit. Qui ſcholaſtica ſpatia emenſi à ſuis ad mercaturam, in remotas quamuis, & haereſi corruptas ciuitates allegantur; ſunt tamen in medio nationis prauae, eorum, quae in noſtra diſciplina didicere tenaciſſimi; nec dubitant aduerſus improbos contentiones ſuſcipere antiquae religionis aſſerendae. Parthenius ex ijs adoleſcens in patriam per Paſchae ferias ſe contulit, inuenit omnia Caluiniſmo à pſeudopaſtore deprauata: vt Monaſterium etiam ſacrarum virginum oppreſſerit nefaria veſani hominis poteſtas. Conatus eſt antiquos ritus reſtituere; & reſtituiſſet vtique; niſi maiorem, quam pro viribus, rem aggreſſus eſſet. nimia enim potentia deprauatoris nihil potuit vltra conatum. Magno ijdem adiumento ſunt ad pietatem in hiſtoriis excitandam, & fouendam: vt nulli fere iam ab opidis vicinis, ad ſcholas, & Eccleſias regendas expetantur alij, quam Monaſterienſis Collegij alumni. Ex iis vnus à Luthero iampridem ad Eccleſiam traductus, cum e noſtra diſciplina opido cuidam ludi Magiſter datus eſſet, vbi tenera aetas in concione cantionibus e Lutheri catechiſmo aſſueuerat; vt pueros à peſtifera conſuetudine auerteret, coepit eos concionis tempore alijs exercitatio-

citationibus tenere. Ex eadem diſciplina in ciuitate non ignobili Canonicus animaduertit quendam e Collegio prauas e ſuperiore loco ſerere opiniones. Egit cum Epiſcopi Vicario, vt illi concione interdiceretur. Ille, Vicario vita functo, emerſit in ſuggeſtum; ſacroſq. coepit Eccleſiae ritus oppugnare, & multitudo imperita in eius ſententiam vergebat. Erat periculum, ni cohiberetur, ne homo, apud populum gratioſus, tumultum excitaret: & habebat in propinquo, quarum ope vteretur, cohortes haereticorum. Igitur idem canonicus, cum alijs noſtrae alumnis diſciplinae conſpiratione facta, à magiſtratu Prouinciae decretum auferunt, vt opimo concionator ille Eccleſiaſtico ſtipendio priuetur: grauiore dicta multa, ni concionibus prorſus abſtineat. Hoc telo ictus, propheta à ſe miſſus conticuit. Alius pareciam adeptus pſalmodiam Lutheri e templo exterminauit, agreſtemq. turbam Lutherum in concione concinentem ſilere iuſſit. Ad ſolitas ſuperiorum annorum conciones acceſſit poſteriore anno Eccleſia Epiſcopalis: cuius ſuggeſtum in locum demortui, noſtri ſuſcipere coacti ſunt, tantiſper dumtaxat, dum idoneus inueniatur; ne vel concio illa tam neceſſario tempore deſtitueretur; vel alicui deprauatori traderetur. Et cum perlatum eſſet Monaſterium Pontificiam Iobeleum, rei inſolentia promulgatio differebatur. Tum P. Petrus Rector Magiſtratum adijt Eccleſiaſticum: docuit quanti eſſet ea res momenti: & quanti Chriſtianae rei intereſſet, illo ipſo temporis articulo, quo Turcarum copiae Chriſtianorum ceruicibus imminerent, propiciare numen. perſuaſitq. vt primo quoque tempore indiceretur. noſtris negotium datur, rationem totius eius religionis explican-

explicandi. Incredibilis fuit numerus eam religionem obeuntium. Quae res magis adhuc omnium hominum nobis adiunxit voluntates. Cuius rei illud praecipue argumento fuit, nam, cum priore anno ob annonae difficultatem templi aedificationem intermiſiſſemus; poſteriore, cum cognitum eſt, nos eam repetijſſe, noſtri ordinis ſtudioſi, ac beneuoli plus mille, & quadringentos taleros, & magnum numerum rerum ad aedificationem neceſſariarum co ntulerunt.

COLLEGIVM Paderbornenſe.

STERILE adhuc ſolum Paderbornenſe, pertinaci cultura ſubactum, incipit tandem non paenitendos fructus ferre. Auerſae enim ciuium voluntates, & aſperitas animorum in ſummam beneuolentiam, comitatemq. conuerſae. nos libenter audiunt, frequentant conciones. Quo fit, vt & publice, & priuatim ciuitati proſimus. Quatuor enim ſummis viris ademptae concubinae. multis monita ſalutis, & ſpiritale ſolatium impertitum, qui ad nos e finitimis locis, haereſi infectis, ſacramentorum, & pietatis hauriendae cauſſa venerunt. ſublatae e ciuitate compotationes quaedam intolerandae: e templis ambulationes, quae inſtar nundinarum, diuini cultus tempore magna diuinorum officiorum perturbatione, ab omnium ordinum hominibus celebrabantur. Senatus ipſe honorifica oratione gratam ſibi eſſe noſtram operam ſignificauit. Duo viri Principes, quamuis Luthero addicti, binos tamen vterque filios noſtra informandos

diſciplina tradidere: nec plane vllo ſunt odio in Catholicos. Ab haereſi traducti multi. Fuit & illud inſigne documentum commutatae voluntatis, & honorificae de nobis opinionis. Cauſſa nobis à Magiſtratu,quamuis haeretico, cognoſcenda tradita eſt. qua publica auctoritate purgatorij carceris fides confirmatur.In vicino opido diem ſuum obierat vir vita,& morte celebratus. Eius vmbra lugubri ſpecie ſe viſendam praebuit in agro opilioni quondam ſuo. Territus hic fugam capit. ſed quoquo fugeret, eum horrenda ſpecies pone tanquam vmbra ſequebatur. Interrogatus, cauſſam aduentus aperit; & quid ſibi praeſtari velit, docet. Non fuit opilioni fides mandata exſequenti. ergo rem totam miſſam facit. Triſtior iterum eadem ſpecies obijcitur: propinquis illa eadem narrari iubet: minas addit, ni obtemperet. Paſtor iterum domino rem narrat accuratius. proficiſcitur vna cum ruſtico dominus. prope ſyluam cum ventum eſt, ecce tibi tetra ſpecies apparet. in eam digitum intendit paſtor: dominus non niſi calces, & veſtem lugubrem effuſam cernit. Syluam intrant: opilio ſolus in colloquium accerſitur. iubet vmbra, ſacra fieri, veſtiri pauperes, & alia fieri piacula, quae ſcripta non ſunt. Res ad magiſtratus haereticos defertur. & dominus,& famulus legitime interrogantur. Rei totius cognitio, & iudicium noſtris demandatur. Cuius is fuit exitus; vt cum poſtulanti animae ſatiſfaciendum fuerit; luce clarius pateret omnibus, & purgari animas poenis vltricibus poſt mortem, & leuari earum cruciatus id genus expiationibus.

Scholae ſi antea inter infidelitatis algorem,& inſectationum pruinas tamen floruerunt: multo magis, aperiente ſe vere, optatas ferunt fruges. Vnum

noſtro, octo alijs religioſorum ordinibus alumnos dedere. Duo praeterea ad ſummum ſcholarum aliarum regimen poſtulati venere. Quanta vero pietate ſint, Parthenij praeſertim; vt vſitata, & cum omnibus communia, precandi ſtudium, ieiunia, flagra, aſperitates alias omittam, vel ex eo facile conuincitur; quod magnam in eorum precibus ſpem reponat ciuitas. nullus aegrotus, quanuis haereſum tenebris obductus, nullus quantumuis improbus; non in ſuis periculis ab eorum precibus opem expoſcit.

Conſtitit etiam & excurſionum fructus ſuus. Nam praeter opem coenobijs multis tum virorum, tum ſacrarum virginum allatam, P. Rector ad nobile quoddam Monaſterium mercatus tempore ab Antiſtite concionum cauſſa euocatus, multis rebus valde dignis Societatis nomen illuſtrauit. Sed illud accidit praecipuum. Vir erat ſumma eruditione, & inclita fama longe omnium illius orae praeſtantiſſimus. neque minorem ille de ſe habebat opinionem: ſed Lutheri doctrinam ſectabatur. is multis quaeſtionibus patris doctrinam pertentauit: ſed eo ſemper euentu, vt maluerit ſe tacuiſſe. Profitetur ſe poſtero die Cathedrae proximum concioni interfuturum: & quoties noſter inter dicendum aut aberraret, aut hallucinaretur, excreaturum. Audit concionem, quaſi Terentianus Parmeno, ad finem vſque ſilentio. Concione abſoluta, ſuam accuſauit negligentiam: quod minus attentus nihil deprehenderit, quod exploderet. Inuitatur in diem poſterum: diligentiam ſe acrius excitaturum pollicetur. Venit, audit, excreat nunquam. Victus tandem manus dedit: noſtrumq. in menſa, audientibus omnibus nobilibus, haereticiſq. egregie laudauit.

Vnum

Vnum illud excepit: quod ambigere ſe diceret, an à ſuo magiſtro illa, quae noſter confutarat, ſcripta eſſent. Ridiculum etiam in Lutherum elogium quidam protulit e praedicantibus, qui noſtrum audierat concionantem, eum Catholici dicentem audiuerunt: Si ita ſcripſit Martinus, dignus eſt, qui putridis ouis obruatur: obruatur ſane flāmis etiam vltricibus. Acceſſit ad rem domeſticam ampla cum hortis domus. Reuerendiſſimi Epiſcopi animus magnopere in aedificationem Collegij propendet. Ciuitas vniuerſa, omnium ordinum homines, tum pij, tum auerſi, id exoptant: & materiam alij, ingentes offerunt pecunias.

RESIDENTIA Embricenſis.

EMBRICENSES Socij ſcholis maxime rem Chriſtianam promouent, concione adhuc, nullum cum in vrbe templum habemus, caruere. Sed gymnaſium frequentius habuimus, quam pro temporum iniquitate. adoleſcentibus enim frequentatur ducentis fere quinquaginta. qui numerus, vndique circunſtrepente bello, non eſt contemnendus. Diſcipulos tales habemus, quales volumus, inſigni probitate, & ingenio. & quidem vtriuſque rei documenta praebent nō obſcura. nam, & ſua ſponte ad omnem propenſi probitatem, ſine plagis duci ſe potius, quam trahi ſinunt. & licet pios nullos adhuc cetus inſtituerint: frequentes tamen octauo quoque die ſacramentorum cauſſa Sacerdotem adeunt. haereſes incredibili odio deteſtantur: haereticorum fallacias redarguunt: libros non niſi no-

ſtrorum iudicio probatos legunt. Ingenij vero, & ſtudij ſpecimen dederunt, cum alias ſaepe, tum eo maxime die, quo ſacroſancta Euchariſtiae ſupplicatio, magna Catholicorum pietate & apparatu traduceretur. Tum enim extimos gymnaſij parietes (& ea parte forum ſpectant) magno variorum argumentorum numero, carmine ſcriptorum cōtexerunt. Spectaculi nouitas ciuitaté vniuerſam ad cognoſcendum exciuit: tulitq. probationem à Catholicis ſimul, & haereticis. Sacellum nobis aſſignatum eſt in templo S. Martini, ad ſacras functiones ex noſtro inſtituto exercendas. Quo tempore Iobeleum promulgatum eſt, ijdem noſtri gymnaſij alumni per eos dies Litanias in templo S. Martini ſymphoniace decantarunt; ad rem nouam confluente ciuitate. Sed ad expiationem eam obeundam exemplo praeluxerunt ciuitati. omnes, & plerique vitae totius culparum confeſſione animum purgarunt, ad ſacram menſam acceſſerunt, quotquot per aetaté maturi iudicati ſunt. idemq. octauo die recurrente, ob feſtum Paſchae iterarunt. Quae cum in oculis ciuitatis ſita ſint; tum ſibi tam probam iuuentutem ciues gratulantur; tum arctioribus amoris vinculis nobiſcum tanti boni auctoribus aſtringuntur. Fuit & illud admirationi, & omnium probatione commendatum. Vnus e diſcipulis pauper, cum e vico in vrbem rediret, in turmam incidit haereticorum. à quorū vno ſine culpa male multatus, aegre ſemianimis domum ſe recepit. huic omnium rerum indigenti à ceteris diſcipulis, & ciuibus omnia ad vulnerum curationem ſuppeditata ſunt: & fuere, qui illius cauſſa oſtiatim etiam pecuniam conquirerent. Neque in vrbe ſolum ſigna edunt pietatis; ſed, cum per ferias etiam domos

quiſ-

quiſque ſuas repetunt, catechiſmum rudes edocent; ab eſu vetito compeſcunt; à iureiurando, execrationibus, petulantiq. ſermone abſterrent, ad Miſſæ ſacrum pie, integreq. audiendum; ad feſtos colendos dies adhortantur; inſtituunt ad confeſſionem rite obeundam; pijs hortationibus, exemplisq. ſanctorum referendis ad pietatem inflammant. Puer fuit, qui cum patrem veſci vetito videret, negarit ſe patris loco habiturum, qui Eccleſiam matrem non agnoſceret. Tantumq. vi animi effecerit, & ſermone pleno pietatis; vt & in praeſens patris nequitiam correxerit; & ille, re melius conſiderata, paullo poſt, facta confeſſione peccatorum, ſe Eccleſiae Catholicae reddiderit. Sed cum omnes erga nos ciuium voluntates valde ſint propenſae; inſignem tamen experimur beneuolentiam eorum, quorum fauore res noſtrae promouentur, & liberalitate inopia ſuſtentatur. Ij ſunt Illuſtriſſimi Ducis Cancellarius, Conſiliarij, Decanus Embricenſis, & Sacerdos alius. Horum benignitate, cum longe, quam pro impenſa, minora habeamus vectigalia; inopiae adhuc incommoda vix vlla ſenſimus.

***

PROVINCIA ARAGONIA.

IN Aragonia Prouincia, domo vna profeſſa, & Collegijs nouem, ducenti octoginta vnus priore anno verſati ſunt. Valentiae in Profeſſorum domo triginta octo, in Collegio triginta ſex: Gandiae triginta tres: Caeſarauguſtae quinquaginta: Bilbili duodecim: ſexdecim Turiaſone: Barcinone quinque & triginta; viginti quatuor Gerundae: Tarracone vndecim: in maiore Baleari viginti ſex. Poſteriore anno numerus decreuit. Valentiae enim in profeſſa domo octo & viginti numerati ſunt; ſacerdotes duodeuiginti, fratres reliqui: in Collegio triginta nouem, tredecim Sacerdotes, quorum duo ſcholaſticam explicant Theologiam, ſacras litteras tertius interpretatur: tres ſtudia decurſa recognoſcunt, ſcholaſticus eſt vnus: fratres ſcholaſtici decem, quibus vnus additur nouicius, ceteri coadiutores. Caeſarauguſtae quinquaginta; vndeuiginti Sacerdotes, nouicij totidē, reliqui coadiutores veterani: Barcinone triginta tres: Gandiae viginti quinque: Tarracone nouem: Gerundae vnus & viginti: Bilbili quatuordecim: Turiaſone quindecim: in maiore Baleari viginti ſeptē: Horum ſumma colligitur ducentorum ſexaginta. Vi-

uere deſierunt vtroque anno terni: admiſſi in ſocietatem ſunt priore anno viginti: poſteriore duodeuiginti; tres in Indiam profecti.

DOMVS PROFESSA Valentina.

IN Domo profeſſa Valentina prior annus P. Petrum Villalbam nobis exſtinxit, magnum huius Prouinciae columen. qui quatuordecim ipſos annos & in Caſtella, & in Aragonia Prouinciale munus non minus vitae ſanctitate, quam laudabili prudentia ſuſtinuerat. optarat ille diu; idq. à Deo precibus contenderat, in priuata vita ſaltem mori. ergo factus eſt voti compos. in ordinem redactum mors oppreſſit; vt ipſi optata, ſic domeſticis, externiſq. luctuoſa. neque mirum: religioſam enim grauitatem ſic lenitate, facilitateq. temperauerat; vt neque facilitas reuerentiam, neque grauitas in eum minueret beneuolentiam. Noui templi aedificatio Dei beneficio, anno huius biennij poſteriore tandem ſuſcepta eſt. eius primus dies magna religione, cerimoniaq. celebratus. Vetus noſtrum templum ſplendide eo die ornatum erat: ſacra adhibita ſymphonia tubarum, tibiarum, vocumq. concentu rem totam fecere auguſtiorem. Varia praeterea carminum genera, & varij ingeniorum fetus explicati, rei totius apparatum illuſtrarunt. Primum lapidem plumbea contectum lamina, pereleganti inciſo epigrammate Illuſtriſſimus Camillus Caietanus, Patriarcha Alexandrinus, Apoſtolicus apud Regiam Maieſtatem Nuncius, ſolemni ritu, ſacriſq. precationibus in fundamenta locauit, Principibus

viris quatuor, Eccleſiaſtico honore inſignibus latera cingentibus: tota ferme nobilitate, ſua praeſentia ſacram actionem illuſtrante. Eodem die Archiepiſcopus cum clero domi noſtrae prandio exceptus, multa nobis beneuolentiae ſigna dedit. Magnus per id tempus pecuniae numerus ad aedificationem collatus. Vnus Vrgelitanus Antiſtes quingentos aureos dedit. totidem matrona nobilis, ante ſuſceptam aedificationem priore anno in id cõtulerat: eademq. ducentos legauit teſtamento.

Non minus in myſtico extruendo templo poſitũ eſt operae. Conciones frequentes fuere, & multis locis expetitae. ita ſaepe quini, ſeniue e noſtris eodem die ad populum dixerunt. Sex impurae mulieres meretricio quæſtu ſeſe concione vna permotae ſubduxerunt. Tres iam ſunt in domo hac ſodalitates, prima nobilium virorum, quae S. Spiritui dicata, anno octogeſimo quarto feliciter inſtituta eſt: de cuius progreſſione ſaepius ſuperiorũ annorum litteris eſt ſcriptum. eius in primis illud laudatur inſtitutum, carcere detentos adiuuandi. Bini ſingulis menſibus, qui noſocomia inuiſant, aegrotorumq. indigentias cognoſcant, deliguntur: bini item, qui in carcere idem caritatis officium exerceant. Et cum ſuperioribus annis multos, tum biennij huius priore trecentos nonaginta ſex e carceris paedore exemerunt: poſteriore quadringentos & triginta nouem. Ac ne in ijs tantum, quae ſplendorem habent ad vulgus, & humanae laudis ſpeciem, pietatem colere; quae vero cum Chriſti humilitate ſunt coniuncta minus diligere videantur: ex ijs vnus vir primarius in conuentu Magiſtratuum multis appetitus contumelijs, ac tantum non plagis violatus, magno animo ſibi vim faciens, tam

inſignem contumeliam tulit ſilentio : cum alioqui natura eſſet iracundus, & vehemens. qua animi aequitate victus aduerſarius proteruiae veniam petijt: & de Sodalium pietate praeclara apud ciuitatem omnem opinio manauit. Duae ſunt aliae Sodalitates non ita pridem inſtitutae, opificum altera, tertia Sacerdotum. harum altera quatuor,quinqueue ante annos habuit initium. ea Sacramenta frequentantium primo dicta eſt. hanc eſſe opificum,eandemq Sanctiſſimae Trinitati dicatam,tum alia, tum rerum in primis,ſimilitudo ſuadet. Poſteriore enim anno, & ſequente nonageſimo ſexto pridie Cineralium eadem ſcribuntur: ſodales mane caeleſti cibo paſtos totum tempus pijs exercitationibus in ſuo oratorio in veſperum traxiſſe. ſub noctem etiam flagellationem vſurpaſſe. quo tempore res accidit vni Sodalium narratu digna. Is cum dimiſſo cetu domum peteret in vici cuiuſdam anguſtijs, dum obuium declinat currum, ſiue loci iniquitate, ſiue incommodo alio lapſus, ita cecidit, vt vtraque currus rota illius crura ſupergrederetur, ipſo illaeſo, diuina ope haud dubie rotas ſuſpendente. Haec igitur opificum Sodalitas,pro ſuo modulo etiam clarorum virorum ſtudia aemulatur. & ipſi noſocomia inuiſunt; ad templi fores eleemoſinas quaerunt, & carcere clauſos ſexta quaque feria ſuis alunt ſumptibus. In tertia porro clericorum adſcripti ſunt primores ciuitatis, Canonici, Archiepiſcopi Vicarius, & vnus e Cenſoribus Eccleſiaſticis.

Excurſum eſt vtroque anno varia ad opida, eo fructu, quem peritus quiſque aeſtimare poteſt: prauae conſuetudines multae ſublatae. in opido quodam pilae ludus, clamoreſq. ludentium

ſacram pſalmodiam obturbantes à templi viciñitate alio translatus. Grauſium opidum poſteriore anno noſtri cum rediſſent, obuijs vlnis ſunt excepti. Ingens e vicinis locis ad conciones concurſus. Paſchalia feſta maiore, quam ſuperioribus annis religione celebrata. Et cum praeterea ſupplicatio pro Regno Galliae pacando inſtitueretur, ad octingentos ad ſacram menſam acceſſere, magna opidi totius voluptate. Poſtremo noſtri cum diſcederent, equos, & quinquaginta aureos in viaticum oblatos recuſarunt. nixi baculis loca alia luſtrarunt. Contigitq. vt cum petendae pluuiae duo & triginta vici in locum vnum conueniſſent, communem vt ſupplicationem communi religione haberent, ſupplicationē noſtri Sacerdotis concio, concionem effuſa pluuia ſequeretur: & vt madidi ſuos quique fines repeterent, qui ſiccis veſtibus veniſſent. Ad Segobienſes quoque huius Regni accolas alij venerunt: initio non ita comiter excepti ab hominibus noſtrae conſuetudinis inſolentibus. ſed mox vtilitate perſpecta, ita ſuo fructu opidani laetabantur, vt noſtros apud ſe perpetuo retinere peroptarent. quam ad rem vnus e canonicis domum ſatis amplam cum horto pulcherrimo, noſtrorum domicilio deferebat.

***

COLLEGIVM Valentinum.

COLLEGIO Valentino vectigal accreuit; aucto fructu praediorum, & acceſſione noui praedij noſtris vſibus valde opportuni. Ad binas, quotidianaſq. de ſcholaſtica Theologia ſcholas, acceſſit etiam tertia de ea, quam poſitiuam nominant. B. Mariae Sodalitas, quam reſtitutam quadriennio ante, proximae huius Prouinciae litterae declarant, felici floret vbertate. in ea alumni centũ quinquaginta poſteriore anno cenſebantur. plerique Doctores Academiae, atque Artium Magiſtri. Hi praeter alias exercitationes, Quadrageſima ter quaque hebdomada ad flagellationem conuenere. Ex ijs ad varios ordines ſeſe tranſtulere quatuordecim, ad noſtrum octo: & in ijs duo Artium Magiſtri; eorumq. alter Academiae Profeſſor: quem auditores aliqui ſequuti ſunt. Non omittam, quod fratribus per autumnales ferias peregre euntibus, in magno rerum diſcrimine euenit. eos deſerto in loco nox oppreſſerat, itineris ignaros, & octo adhuc milliarijs ab eo loco, quo contenderant, diſtantes. incertis quo ſe verterent, affuit medijs in tenebris, qui ſe illi ducem praebuit. quo cum veniſſent, viae ductor aliò diſceſſit; illi ad hoſpitalem domum diuertere.

*

COL-

COLLEGIVM
Gandienſe.

MORBIS plerique eorum, qui in Gandienſi Collegio fuere, poſteriore anno aſpere vexati ſunt: etſi Dei beneficio reualuere cuncti. Catechiſmi exercitationem, quae remiſerat, reſtituit P. Prouincialis, agens ipſe catechiſten, plebe, ac clero magno numero ad audiendum confluente. ſcholae duos doctoris, totidem magiſtri inſignibus ornarunt. earum exercitationes ſaepe ſua praeſentia Dux ipſe, magnis beneuolentiae ſignis cohoneſtat. Ab ijs poſteriore anno Philoſophiae Magiſter, vna cum vno e diſcipulis in Indicam expeditioné profectus eſt. Seminarium eorum, qui ad humanitatis ſtudia hic exercentur, excolitur acuratiſſime. ex eo non pauci ludi magiſtri prodiere. Admirationi toti ciuitati fuit viri primarij vitae mutatio. is antea, nobilium more & opulentorum, equis, equitandiq. ſtudio tenebatur. is nunc conuerſis ſtudijs, equis, equeſtriq. ſtuſtio ſalute dicta, totum ſe ad alte cõbidendam pietatem; & quod mirere magis, ad grammaticae voranda rudimenta contulit. fuitq. auctor tum adoleſcentibus, tum viris, vt Quadrageſima tribus hebdomadae diebus ad verberationem magna frequentia conuenirent.

Extra vrbem ad vicinos pagos Dominicis diebus multi excurrere; neophytos, rudemq. plebem eruditum. Dianium opidum eſt, vnde maxima noſtrorum vectigalium prouenit pars. Huc poſteriore anno primum duo miſſi tam auerſis omnium animis excepti ſunt; vt non modo ſalutantibus, qui

comi-

comiter, clementerue reſponderet; ſed neque qui eos ad Xenodochium deduceret, aut ſaltem digitum intenderet, cum multi rogarentur, eſſet vllus. Magiſtratus illorum congreſſum deuitabat: Praetor ab ijs ſalutatus fruſtra eos pronunciat veniſſe. Noſtri magna animi conſtantia, vno Deo freti, cuius cauſſam agebant, ſtatuunt inuicta patientia aſpera ingenia, & auerſas voluntates mitigare. ad concionem, ad catechiſmum, ad confeſſionem homines adhortantur. ſenſim opidani coepere ſuam ponere duritiam, ſecurius accedere, munuſcula etiam afferre. denique eo ventum eſt, vt multis beneuolentiae ſignis ſe iam noſtrorum conſuetudine delectari declararent: multiq. ſuae aſperitatis veniam peterent: palamq. affirmarent omnes, dandam eſſe operam, vt ad ſe noſtri redirent quam ſaepiſſime. Obita praeterea loca alia magno incolarum bono.

COLLEGIVM Caeſarauguſtanum.

FVIT vterque annus Caeſarauguſtano Collegio duobus, tribuſq. funeribus inſignis. Priore enim anno acerbo Prouinciae totius luctu deceſſit P. Antonius Yuannes, vir in Societate antiquiſſimus, & in ea magnis muneribus perfunctus, Magiſtri nouiciorum, Rectoris ſaepius, Prouincialis, ac Viſitatoris, magno praeditus orationis dono, & mira in tractandis animis dexteritate. in morborum moleſtia, quibus aſſiduc fatigabatur, ſingulari aequitate animi, & patientia. quatridui morbo extinctus eſt. quod totum tempus, quamuis aduer-

ſante morbi pertinacia. alto ſilentio, & intenta meditatione, ad extremum vſque ſpiritum tranſegit. Rogatus ab vno e fratribus, quid tam intenta cogitatione agitaret animo: cum reſpondere cunctaretur, alterq. frater ſubieciſſet: Noſtrae vtilitatis cauſſa id quaerimus: Offerebam, inquit, aeterno Patri pro me filij ſui mortem, ac dolores. & in ea fixus cogitatione ſpiritum emiſit, magno ſui tum domeſticis, tum externis relicto deſiderio: vt contenderint aliqui ſibi dari aliquid eorum, quibus ille vtebatur, ad piam tantae virtutis memoriam ſeruandam. Obijt poſteriore anno P. Sanctius, Munieſae in Aragonia natus. non ille quidem grandi conſumptus aetate, quinctum enim & quadrageſimum agebat annum; ſed quatuor profeſſus vota, multae maturitatis ſpecimen ediderat. magnam eius breuis aetatis partem egerat in Societate: Miniſtri, Magiſtri nouiciorum, & Prorectoris munere perfunctus. Longa ei tabes, & ad altiores gradus, & ad vitam producendam aditum praecluſit. Hieronymus Pereſius Oliuanus quincto ab ingreſſu in Societatem menſe ſequutus eſt. Vir honeſto loco natus, annum agens ſextum ac ſexageſimum. Vixerat ille cum pia coniuge ſanctiſſime: conueneratq. inter eos, vt vxor ſacrum Monialium clauſtrum iniret, vir ad Societatem ſe conferret: cum antequam conſilia maturuerunt, vxor vita fungitur, marito haerede relicto, quoad viueret: illo vita functo, haereditas ad futurum Hoſcae Collegium deuolueretur. Vir etſi longe in vitae ſtadio progreſſus, in primo tamen adhuc limine Religionis moriens, ſuorum iurium omnium ex teſtamento ſocietatem inſtituit haeredem. aeſtimantur vtriuſque bona quatuordecim millibus aureorum.

Con-

Conſtitit noſtrorum operâ cum in multorum emendandis moribus, tum praecipue in vindicanda pudicitia. Nam, vt omittam pellicatus diremptos, ac matrimonio coniunctos, diſſidia ac diuortia inter coniuges reconciliata, meretrices à turpi quaeſtu abductas; vt praeteream gynecotrophiũ liberalitate Comitis à Saſtago impudicis mulieribus extrui coeptum ad paenitentiam ſe recipientibus; Virgines multae noſtrorum vigilantia e praeſenti amittendi pudoris periculo ereptae. Virgini poſt iam contractum, & palam factum matrimonium, falſum crimen obiectum erat: quod ni purgaretur, omni prorſus ſpe obtinendi matrimonij priuaretur: res in iudicium vocatur: dantur teſtes: probatur crimen: matrimonium iudicio irritatur. Iniuriae atrocitas hominum animos ita exſtimulauit, vt inter duas cognationes excitatum incendium niſi ruina opprimi non poſſe crederetur. Puellae propinqui à noſtro Sacerdote opem petũt. apparebat ex ipſis iudicij actionibus in acta relatis, praui aliquid eſſe verſatum. Quare noſter dedit operam, vt tota cauſſa iterum cognoſceretur accuratius. Ita factum eſt, vt teſtis is, quo maxime crimen nitebatur, ſuum reuocando teſtimonium, & ſe ipſe impio ſcelere, & virginem immerita iniuria liberauerit.

Sodalitas B. Virgini dicata augetur & numero, & cultu pietatis: ſtata die menſibus ſingulis ad noſocomium ſe conferunt vniuerſi; aegrotiſq. omnia caritatis praeſtant officia. ſordes ijs abluunt, lauant manus, & faciem, vngues praecidunt; dulciarijs, aliiſq. munuſculis afflictam illorum alleuant fortunam: tum ſingulis hebdomadis leguntur duo, qui cibum capientibus praeſto ſint, ſolentur, quae opus

ſunt,

ſunt, miniſtrent. Duo alij item ſingulis hebdomadis carcerem inuiſunt: de vniuſcuiuſque ſtatu, cauſſaq. cognoſcunt. Hi rem ad patrem Praeſidem Sodalitatis, Praefectumq. deferunt. Praeſes, Praefectuſq. ſuſcipiunt procurationem miſerorum: aere alieno obſtrictos pecunia iuuant: cum Magiſtratibus agunt; vt qui inde mitti poſſunt, liberentur: ceterorum commoda procurant; & quibus poſſunt, officijs illorum miſerijs occurrunt. quo factum eſt, vt centum quinquaginta, illorum opera, emiſſi ſint. cuius rei fama multos Principes viros, & in ijs Comitem à Saſtago ad eam Sodalitatem expetendam excitauit.

Ad noſtrum gymnaſium ſchola de conſcientiae quaeſtionibus acceſſit priore anno. Oppoſuere ſeſe initio Magiſtratus, quibus publicae Academiae cura commiſſa eſt: veriti, ne ad nos conuerſis auditoribus, recentis gymnaſij celebritas minueretur. Sed rei vtilitate, & Antiſtitis voluntate à P. Rectore patefacta, quieuere. hora tantum ſcholae praeſtituta; quae à publico gymnaſio auditores non auerteret. Quin ipſi Magiſtratus cum cetera nobilitate, quo die ea inſtitueretur, honoris cauſſa interfuerunt, & primo ſtatim anno centum circiter auditoribus frequentari coepta eſt.

Excurſiones binae priore anno admodum frugiferae fuere. Priore duo Sacerdotes nouem opida luſtrarunt. in quibus nullus plane fuit, qui non cōfiteretur, & ad ſacram Euchariſtiam percipiendam, qui maturus eſſet, accederet. mirabantur omnes in noſtris indefeſſam laborum tolerantiam, aut eorum diſſidijs componendis, aut catechiſmo explicando, aut concionibus habendis. quod ab his operis ſupereſſet temporis, nulla ne modica qui-
dem

dem ceſſatione interpoſita, audiendis confeſſionibus teneri; vt à prima luce ad tenebras operam continuarent. plus ſibi ad vitae, morumq. emendationem profuiſſe dictitabant breues paucorum dierum, noſtrorum Sacerdotũ colloquutiones, quam longas multorum annorum & ſtatas conciones. Confeſſiones de tota vita mille circiter auditae. In opido quodam duae aduerſae factiones ita diſſidebant, vt in templis eſſet vtrique parti locus finiendus. ita compoſita ſunt omnia Dei beneficio, vt magna cum omnium laetitia, corroborata iam ſimultas in veram amicitiam rediret. Eadem officia poſteriore Miſſione praeſtita, eaedéq. vtilitates reportatae. & ſi, quo primum venerunt, minus neceſſaria noſtrorum praeſentia viſa eſt, ob religioſorum multitudinem, qui ibi verſabantur; perſpecta poſtmodum vtilitate, non vulgus modo, ſed ipſi etiam Theologi fatebantur, ſe non ante tam bene peccati perſpexiſſe feditatem: tunc demum ſibi verae lucis lumen effulſiſſe. hae communes erant omnium voces: neque erat, qui non ſuarum rerum partem libentiſſime conferret, ad aliquod Societatis domicilium apud ſe conſtituendum. Catechiſmum non pueri tantum, ſed adulti etiam didicerunt. Curatum ne violarentur feſti dies ab agricolis: ſublatae ſuperſtitiones: pacificationes iunctae: famae redintegrationes plurimae: rei alienae reſtitutiones factae multae: illiciti contractus reformati: confeſſiones auditae omnino bis mille quadringentae octoginta: quarum à primis annis fuere ſeptingentae octoginta. Contigit, vt quidam ita membris captus eſſet, ac toto corpore debilitatus, vt confeſſionis cauſſa ſubcollatorum opera ad templum comportandus fuerit. is confeſſione peracta,

depulſo

depulſo morbo, poſtridie Euchariſtiae percipiendae cauſſa ſuis pedibus ad templum ſe contulerit. Graus eſt opidum huius regni clarum, & nobile. in eo verſati ex itinere noſtri aliquandiu, magnum Collegij apud ſe habendi ſtudium opidanis iniecerunt. Comes à Saſtago, non minus quam genere, dignitateq. etiam pia liberalitate clarus, & eos ad rem conficiendam excitauit; & ipſe ad Collegij fundationem magnam detulit ſummam pecuniae. Cumq. ad id, quod opidani conferebant, & ipſe Comes addebat, ad plenam fundationem aliquid deeſſet, Ludouicus Martinus, ciuitatis huius nobilis iureconſultus, tantum ſe adiecturum profeſſus eſt, quantum ſatis eſſet. Si Collegium conſtituatur, ſpes eſt magni fructus. ſiquidem eius terrae tractus, quo inde excurſiones fierent, ad Pyreneos vſque montes pertinet.

BILBILITANVM, ET RELIQVA Collegia.

VNDECIMVM iam annum, ex quo primū incoli coepit, Bilbilitanum Collegium, ſcholis adhuc caruit. vna tantum adoleſcentium, qui ſcholis alijs inſtituebantur, Sodalitate B. Virgini dicata, & ceteris Societatis muneribus contentum. anno demum MDXCV. magna Epiſcopi, Senatus, ac totius ciuitatis laetitia linguae Latinae gymnaſium aperuit. Senatus domum ſcholis tribus habendis opportunam coemit; exedras magiſtrali ſella, ſubſelliiſq. inſtruxit. initium ea, qua par fuit, celebritate illuſtratum eſt. Datum eſt drama in ampliſ-

ampliſſima vrbis domo, magno omnium ordinum numero ſpectante,& probante. Diſcipuli quadringenti conuenere: pluresq. in dies futuros ſpes eſt nouorum fama magiſtrorum,quae iam toto Regno percrebuit. Diuina bonitas coepta promouebit. Concionis fructus is fuit; vt noſtri Sacerdotis oratione permoti Vicarius Epiſcopi, & Magiſtratus genus quoddam contrahendi negotia ſuſtulerint, quod fenus redolebat. Matronae nobilis liberalitate aucta eſt ſacra veſtis holoſericis nonnullis indumẽtis,& peripetaſmatis altariũ.E miſſionibus nonnullis nõ exigui manipuli reportati. primũ ingens confeſſionum auditarũ numerus. Ex opido quodã concionibus Quadrageſimae impurae mulierculae iuſſu Senatus eiectae. In opido alio Senatores certum frumenti numerum in pauperes diſtribuere debebant, id quinquageſimum iam annum alio interuerterant. Docuit noſter quanto officij onere tenerentur,ni illud repreſentarent. datum negotium eſt certo homini, vt intra quadrienniũ totam ſummam exigeret. ita & in quatuor annos magnum,& in reliquum tempus non leue ad ſubleuandam paupertatem emolumentum acceſſit. In opido alio bona publica non bona fide adminiſtrabantur. multi iniuriae obuiam ire conabantur, ſed irrito conatu. noſtri tum palam concionibus, tum priuatim colloquutionibus, eo vſque incudem extuderunt, donec tandem iuſtitia ius ſuum recepit.

TVRIASONE Collegiũ ante tres quatuorue annos habuit initium: ſcholas quãdo habere coeperit intercifo duobus annis litterarum curſu non reperio. ſed huius biennij priore anno & ſtudiorum lego repetitionem, quo tempore dialogus ſcenae datus eſt. Paedagogia,& Sodalitas primum B. Virginis eſt inſtituta: atque in eius inſtitutione ipſo die

Conceptioni Virginis dicato, Latina ad ſodales habita oratio, & ante aram maximam in templo ſolemni ritu decantatae Litaniae, ſodalibus cum facibus accenſis circum altare in genua complicitis, nouum ſpectaculum probante ciuitate. Pium Sodalium ſtudium ad ſacramẽtorum vſum multum excitauit ciuitatem. Ex eorum numero hoc ipſo primo anno vnus S. Franciſci, anno altero octo varias religiones ſuſcepere: ad noſtram duo ſpectatae virtutis adoleſcentes adſpirant. Laetum fuit vnius e Sodalibus parenti, quod cum filio pecuniam offerret ad comoediam ſpectandam, ille id ſpectaculum eſt aſpernatus, quod B. Virginis Sodalem minime deceret. In vrbe ceteri, qui ſolent, fructus extitere. Itum extra vrbem; opidaq. multa Societatis muneribus adiuta. Tanti, quocunque venirent, e finitimis locis concurſus fiebant paenitentium, vt nonnumquam aduenarum numerus indigenarum numerum excederet; ac cum diuerſoria ad cibum capiendum multitudini non ſufficerent, cogerentur cateruatim in agro, vbi quiſque locum ſibi caperet, diſcumbere. Multis ex locis alea, & iurandi conſuetudo exturbata; cum populares amice ſe inuicem monerent, ſi qui forte linguae lapſu offenderent; vel ipſi humi oſculum dimitterent. Quidam cum ad concionem de remittendis iniurijs noſtrum audiſſet diſputantem, e veſtigio implicitus in genua roſarium pro inimico, à quo vulnus acceperat, cuiq. necem antea moliebatur, Deo, Beataeq. Virgini pie obtulit. moxq. etiam ipſius domum adijt; & cum eo gratiam reſarſit. Aduena venit ad noſtros, qui circa ea loca verſabantur: is narrauit, in itinere peregrinum ſibi factum eſſe obuiam, Sacerdotis ornatu, & totius habitu [illegible]

bicu

bitu corporis verendum;quaeſiſſeq.ex ſe;cur quoddam peccatum confiteri erubeſceret? ſeq.ex eo, quod nam illud eſſet? quaeſiuiſſe: tum peregrinum peccatum ei certum enunciaſſe: ſeq.rei illius commemoratione erubuiſſe; reuerenter ei gratias egiſſe, argenteumq. numum grati animi ſignificatione detuliſſe. Peregrinum autem ſibi reſpondiſſe: numus iſte tuus non eſt: quos vero in arca domi reliquiſti, tui quidem illi ſunt: ex ijs licet pauperibus benigne facias. Admiratum opportuni monitoris ſcientiam, comitem ſe illi addere voluiſſe: ſed ab ipſo ſuum iter tenere iuſſum, ſe ad noſtros contuliſſe.

BARCINONE Collegium nouis aedibus, templum ſacellis duobus, templiq. inſtrumentum argentea pyxide ad Euchariſtiam ſeruandam affabre facta aucta ſunt. & haec maximam partem ciuium liberalitate comparata; qui ſuis eleemoſinis non modo fabricam iuuerunt, templum ornarunt, ſed noſtram etiam inopiam leuarunt. Ad priora Collegij vectigalia priore anno ius acceſſit decumarum magni momenti; itaq; laxata res familiaris eſt. Albertus Auſtriacus Cardinalis poſteriore anno, cum hinc ſolueret in Belgium, centum nobis aureos eleemoſina donauit. P. Rectoris concionibus excitata ciuium pietas ad inopiam domus hoſpitalis, cui à miſericordia eſt nomen, ſubleuandam: collati numi aurei circiter mille, quibus extructa culina eſt, & ad cubilia lecti multa cum ſtragula, linteaq. veſte coempti ſunt. Quidã atrae bilis actus intemperijs, obiecta ſibi in agro ambulanti inimici ſpecie ſic territus eſt; vt amenti, ac lymphato ſimilis domum redierit; ac ne praeceps fureret, fuerit vinclis conſtringendus. Aduocatus

Sacerdos e noſtris, conuicijs excipitur: rerum imperitus ſalutatur: verbiſq. aſperis faceſſere iubetur. Pater, morbi cauſſa cognita, conſtanti, ſedataq. oratione hominem alloquitur: iubet tranquillo eſſe animo: Chriſtum Dominum veram eſſe aeterni Patris ſapientiam; cuius lumine mentis caliginem diſcuti poſſe: tantum ille IESV nomen inuocet. id cum ille pertinaciter renueret; horrendoſq. geſtus corporis cieret; pater in preces ſe dedit; neque ita multo poſt Diuinae opis ſpe concepta, ſurgit à precibus: hominem iubet vinculis abſolui, ſolutus tranquillitati animi reſtituitur; totiuſq. vitae maculis elutis per confeſſionem, iniurias omnes ſponte inimicis condonauit: paucifq. diebus, ingraueſcente morbo, ſacramentis munitus vita cõceſſit. Scholae binae Theologicae ſtudioſe frequentantur. centum in ijs cenſentur auditores: & in ijs aliarum etiã familiarum religioſi viri.

GERVNDAE impurum ſaltationis genus, quo multorum periclitabatur pudicitia, noſtri Sacerdotis concionibus ſublatum eſt. Scholae abſolutum ſuperiore anno Philoſophiae curſum huius biennij priore repetierunt, Latina oratione in templo à profeſſore habita. Ad vetus Collegij vectigal priore anno annuos millenos aureos adiecit Iacobus Agullana Maior Gerundenſis Eccleſiae Archidiaconus: facitq. ſpem, ſe plura adhuc largiturum. & extant vetera eius in Societatem beneficia immortali memoria digniſſima. Peregrinationes aliquae ſuſceptae ingentia animorum lucra reportarunt: in dioeceſim Hellenenſem trimeſtris, Epiſcopi rogatu: reliquae tres in Gerundenſem ditionem. frequens inductus ſacramentorum vſus: prauae cõſuetudines, quibus virginum pudicitia venie-

bat

bat in diſcrimen, ſublatae : concubinatus impudentiſſimi, nec ſine ſacrilegio, & adulterina coniugia correcta, ac ſuae integritati reſtituta.

IN Maioris Balearis Collegio feſtum corporis Chriſti poſteriore anno in octiduum totum continuari coeptum eſt, magna ciuitatis frequentia, quotidianas conciones, dicentium varietatem, ceteraq. feſtae laetitiae ſigna demirantis. Supplicationem ſolemni pompa Dominicani Patres in honorem S. Hyacinthi, recens ſanctorũ catalogo adſcripti traduxere. eam noſtri ornatu templi, multo carmine, alijſq. laetitiae ac pietatis argumentis exceperunt, cohoneſtaruntque. quod ita gratũ religioſae familiae fuit; vt illorum Praeſes duos e patribus gratijs agendis allegarit. E Parthenia Sodalitate ſi nullus alius, fructus certe poſteriore anno Deo gratiſſimus prolatus eſt, admiranda vnius pietas adoleſcentis. Hic, quod zelo diuini honoris ſuccenſus, feminam, quae honeſta habebatur, pijs monitis ab illicita impuri amatoris conſuetudine deterruiſſet, vocatus in templum, atque in ſecretiorem partem ſeductus, aſpere primum verbis, deinde etiam colaſis, pugniſq. à mulieris amaſio acceptus, omnem eam cõtumeliam Chriſti amore patiẽti tulit animo. Idem cum à matrona ad flagitium inuitaretur; pia oratione primum, deinde nudo mortui hominis obiecto cranio, ita eius procacitatem caſtigauit; vt in lacrymas ſoluta, ſe poſtridie ad noſtrum templum confeſſionis cauſſa venturam polliceretur. Idem etiam feminam aliam viri nobilis pellicem ſuis hortationibus à turpi vita abſtraxit; atque ad conuictũ paenitentium in religioſam domum pietatis adduxit; quae non multo poſt vitam ſancte inſtitutã magna cum ſua, & adoleſcentis laude, pio ſanctoq. fi-

ne concluſit. Poſtremo adoleſcens ipſe quoque phthiſi conſumptus ad ſuae pietatis capienda præmia e vita exiuit. Duo Sacerdotes inſulae opida peragrarunt, noſtrae Societatis munia circumferẽtes. Accidit vt in opido quodã omnes confiterentur, praeter paucos, qui diuitijs freti quaſi Deus, perinde ac duo peregrini ſacerdotes, illorum opes vereri deberet, religionem illam neglexere. Itanta caelitus in eorum praedia, & oliueta dimiſſa tempeſtas eſt, vt non ſolum praeſentis anni fructus interierint; ſed etiam, fractis, deiectiſq. arboribus, ad inſequentes quoque annos fuerit calamitatis dãnum peruenturum, cum vicinorum agros procella ne attigerit quidẽ. Fuit vnius obitus in opido terrori omnibus, qui cum patribus ingentẽ diſcordiae flammam extinguere conantibus vehementer obſtitiſſet, ſecundum illorum ex opido diſceſſum, grauem in morbum incidit; quo tandem extinctus eſt, vni tantum e multis, quibus grauiter infenſus erat, iniurijs condonatis. Quod item haud dubie multis alijs alibi contigiſſet; niſi noſtrorum hortatu cum inimicis in gratiam redijſſent: vt vel ex hoc ipſo diuina aeſtimari beneficia non poſſint, quae ab his excurſionibus percipiuntur. Ad Collegij aedificationem vicus acceſſit; quem multis annis expetitum poſteriore huius biennij anno beneuole admodum ciuitas nobis conceſſit.

DO-

DOMVS PROBATIONIS Tarraconenſis.

TARRACONE nouicios nondum acceperat deſignata tot ante annis Probationis domus. poſteriore tamen anno eo aedificatio perducta erat, vt ſpes eſſet in eam breui iam commigraturos. Concurſus ad conciones tantos, vt templi anguſtias homines querantur: facit adhuc loci incommoditas admirabiliores. eſt enim templum extra vrbem, & eodem tempore in primaria vrbis aede ſacra lectio habetur; in alijſq. aliarum familiarũ templis ſupplicationes ſolemni cerimonia, cantuq. & ſymphonia habentur. Ebuſus eſt inſula, ſi Plinio credimus, ſeptingentis ſtadijs inter Baleares, & cõtinentem, ſed Tarracone longo maris tractu diſiuncta. ea nunc vt ſalis optimi ferax, ita cetera cultura, incoliſq. infrequens: tantam rerum mutationem temporis affert diuturnitas. Haec ad dioeceſim pertinet Tarraconenſem: & per multas aetates paſtorem ſuum non vidit. eam inuiſere, & ſua praeſentia recreare conſtituit pius Antiſtes. duos e noſtris ſecum duxit. & ſane huic itineri multum fauit diuina Bonitas. ſiquidem in traiectione tres Algerianae biremes, quae ad praedam imminebant, noſtris ex curſu ſpectantibus, à Chriſtianis interceptae ſunt. In inſula vſitata Societatis officia in incolas collata. praeter cetera ſex hominum millia ad cõfirmationis percipiendum ſacramẽtum noſtri praepararunt. In reditu haud dubie diuina ope factum eſt, vt tantiſper mare quieuerit, quandiu ſacer ille comitatus nauigauit. Vix enim exſcenſione facta,

ſaeua tempeſtas nauim in altum abreptam vehementer ad litus iterum afflixit. Peregrinati ſunt alii in menſem tertium ad opem opidis ferendam Tarraconenſis ditionis. Templa quamuis ampla concionem non capiebant. e circunie¢tis enim locis cum ad diuini verbi ſemen, túm ad confeſſionē confluebant tanto numero, vt Sacerdotes decem paenitentibus excipiendis non ſufficerent. Pacificationes centum viginti contraxerunt: vitae totius confeſſiones mille quingentas exceperunt: diſſidia compoſita: incommoda ſublata; aliaq. id genus quotidiano vſu ſatis nota, ſcribenda non ſunt.

PROVINCIA SARDINIA.

IN Prouincia Sardinia domicilijs quatuor Socij centum viginti numerati ſunt poſteriore anno: nam prioris nullæ litteræ venerunt. in Collegio Saſſaritano quadraginta; totidem in Callaritano: in Eccleſienſi, vbi tantiſper ſita eſt familia nouiciorum, dum Callaritana Probationis domus exſtruitur, triginta: in Algarenſi decem. Deſiderati tres ſunt, vndecim admiſſi.

COLLEGIVM Saſſaritanum.

SVperiore anno, cum tota Saſſaritana ciuitas morbis afflicta langueret, noſtri, ad leuamen ægrotorum; illius ſeu calamitatis, ſeu diuinæ beneficentiæ expertes fuere. hoc anno, reſtituta ciuibus ſalubritate, noſtri, ne illius incommodi mercede priuarentur, quam operam ciuibus ante præſtiterant, eandem ſibi mutuo intra domeſticos parietes præſtitere: & patientiæ in ferendis morbis, & caritatis in iuuandis morbidis dignum exemplum præbuerunt. Sed vtroque tempore tum proſpero, tum aſpero diuinæ in nos beneuolentiæ ſigna lætis animis excipienda. Quadragenario ieiunio noſter in Principi templo concionatus, virum primarium, & opulentum perpulit, vt valetudi-

tudinarij curam ſuſciperet. erant enim domus eius opes attenuatæ, & collapſæ, & tota res ad magnam inopiam redacta. Is ſuis ſumptibus ſuſcepit erigendam. Ac primnm quidem domicilium inſtaurauit; deinde rem domeſticam reſtituit; lectis, veſte, rebuſq. alijs inſtruxit; cibaria ad victum comparauit: eam demum œconomiam, & domeſticam miniſteriorum rationem ordinauit, qua huiuſmodi Familiæ regi ſolent.

In ſcholis auctus eſt numerus diſcipulorum, & litterariæ exercitationes maiore contentione peractæ. quotidiana de conſcientiæ caſibus addita ſchola clericos ita quæ ſui muneris ſunt edocuit, vt tuto iā audiēdis confeſſionibus exponi poſſint. Maior numerus diſcipulorum maiorem quoque alumnorum numerum Sodalitati B. Virginis comparauit. Neque duæ illæ tantum, quæ ex diſcipulis conſtant; ſed tertia etiam, quincto ab hinc anno inſtituta, aliorum ciuium numero aucta eſt. Inſtitutum præterea hoc anno quartum oratorium, quo alius ordinis ciues ad pietatis officia exercentur. Surgit in dies nouum templum. Agros quoſdam ſuperiore anno colere cœpimus, ij tantam frumenti copiam reddidere; vt ſperemus, æs alienum, quo Collegium grauatur, leuari poſſe. Aucta etiam alia ex parte res familiaris hæreditate viri nobilis huius ciuitatis. is moriens Collegio bona, quæ mille quingentis aureis æſtimantur, legauit. Ciuis alter Theologiæ doctor libros non modicos Collegio reliquit. hoc quantulocunque emolumento aucti ſumus ab homine noſtri ordinis amantiſſimo. Excurſum eſt à noſtris tum in loca alia, tum in viciniam ciuitatem: quæ ita in amorem noſtri ordinis eſt excitata: vt de Collegio apud ſe fundā-

do

do conſilium iniuerint: pecuniam bene magnam contulerunt: & domum iam ædificare cœperunt; vt ea tantiſper hoſpitio vtamur dum de Collegio conſtituendo conſilium maturat.

CALARITANVM Collegium.

CALARI Proregis, & Archiepiſcopi propẽſam in nos voluntatem, tum in templi fabrica ſuis eleemoſinis iuuanda, tum alijs beneuolentiæ non obſcuræ documentis experti ſumus. magna quoque animi propenſione noſtris litterarijs exercitationibus interfuere. ſed non leue damnum fecit tum collegium noſtrum, tum ciuitas vniuerſa in Antiſtitis optimi interitu: qui vitæ actæ integerrimè ſane fuit conſentaneus. nam vt viuens aſſiduis eleemoſinis, tum noſtram tenuitatem, tum pauperum aliorum egeſtatem ſuſtentauit: ita moriens ſuæ inſitæ benignitatis oblitus non eſt. quadringentos enim numos aureos nobis reliquit.

Scholæ diſcipulorum frequentia eadem, qua ſuperioribus annis, celebratæ ſunt: fructu etiam maiore. creuit enim eorum numerus, qui in B. Virginis tutelam ſe recipiunt: multiq. animum ad religionem iam adijciunt. E minorum Sodalicio diſcipulorum, quod ſuperiore anno inſtitutum eſt, quinque in Societatem noſtram tranſiere: copioſus ſane primiciarum prouentus: cum alij ad alias ſe familias contulerint. Noſtrorum conciones, quam gratæ ciuitati, hoc anno maxime intellectum eſt: cum loca omnia quibus populus doceri ſolet, ciuibus flagitantibus, noſtros occuparint.

Ex excurſionibus ſoliti fructus exſtitere: peierationes repreſſæ; iniuſta mercimoniorũ ratio correcta: reuocati ad confeſſionis vſum, qui vel deſperatione, vel odio inimicorum Sacramenta omnino, & quidem aliqui decem ipſos annos, omiſerant: conſcientiæ tranquillatæ, & ſpectris diabolicis liberatæ.

ECCLESIENSE Collegium.

Alit adhuc Eccleſienſe collegium nouicios: ex eorum numero, magno edito odore pietatis, obijt vnus. Quem in morbo cum parens inuiſiſſet, ac pro paterna indulgentia ei dixiſſet; à patribus impetratum eſſe, vt commodioris curationis cauſſa, in ſuam domum trasferretur; indignabundus patris molliciam increpuit: non eſſe hanc pietatem illam, & beneuolentiam in Societatem, quam ſemper profeſſus eſſet. quod ſi in paterna domo; & mollius, & indulgentius curari poſſet: non tamen æque opportune, & diligenter, ea quæ & morbi ratio, & animi cura poſtulant, atque inter tot patres, fratreſq. curationum peritos, & in vnius ſui curam Sollicite intentos, præſto ſibi futura. Quin poſtero die cum iam certior immineret obitus, a patre impetrauit, vt Fratrem alterum, qui ſe ætate ſequeretur, ad Societatem inſtitueret: vt e quo ipſe loco educeretur, in eum ille immigraret.

Inſtituta eſt inter ciues B. Virginis ſodalitas ſumma totius ciuitatis gratulatione; in qua ſodales Chriſtiana doctrina informati, ad frequentem Sacramentorum vſum rite vſurpandum, & ad alia

pie-

pietatis officia, & egenorum inopiam leuandam inſtituuntur.

Algarij inſtitutum eſt hoc anno, vt Dominicis diebus ſub primum Sacrum breuis oratio ad eos habeatur, qui variis de cauſſis concionibus intereſſe minus poſſunt. quorum non exiguus eſt numerus, Scholæ augentur, & diſcipulorum numero, &, vt exemplo docent, pietate. duos enim hoc anno Societati noſtræ protulere. cetera quæ quotidie vbique fiunt, iteranda non ſunt.

PROVINCIA

BETICA.

QVINDECIM domiciliis bene frequentibus Prouinciæ Beticæ Sociis diſtributi degũt. Domo Profeſſorum Hiſpalenſi vtroque anno ſexaginta duo: eiuſdem Ciuitatis Collegio priore anno ſeptuaginta duo, octo & ſexaginta poſteriore; Anglorum Seminario in eadem vrbe ſeptem prius, octo poſtea: Collegio Cordubenſi ſeptuaginta, tres priore anno, poſteriore ſexaginta: Granatenſi Collegio quadraginta nouem; quinque poſterior adiecit annus: Collegio Montellano quadraginta quinque; quinque huc quoque poſteriore anno acceſſere: vnus, & viginti Collegio Baezano: e quibus poſtea quinque deceſſere. Marcenenſi Collegio quindecim: quibus poſtea duo acceſſere: viceni vtroq; anno. Malacenſi par numerus quo Trigherenſi: biennio toto duodecim Xerenſi: duodeuiginti Gaditano; vndeni Aſtigitano: Caſorlano tredecim; vnus poſtea additus: Vbetano prius quinque, inde ſeptem. Ex his ſumma colligitur priore anno quadringentorum quadraginta trium; triginta ſeptem ſupra quadringentos poſteriore. Obiere priore anno vndecim, octo poſteriore; Tirones noſtræ Societati dedit vterque annus, hic quatuordecim, decem ille.

DOMVS PROFESSA Hiſpalenſis.

IN Hiſpalenſis profeſſorum domo humanae debitum naturae perſoluit P. Ludouicus Eſcouarius, domo Hiſpalenſis, ſed per id tempus Rector Collegij Granatenſis, huc miſſus in patriam caeli experiundi cauſſa, lenta phthiſi, & ſanguinis excreationibus paene conſumptus. Quadrageſimũ aetatis annũ nondũ expleuerat, viceſimũ ſextũ agebat in Societate. vir praeter ſingularē pietatē,&ſui deſpicientiã,inſigni etiã prudētia ornatus, & dexteritate ad tractãdos animos:quos ab inſita humanitate, & prudentia primo ſibi congreſſu facile conciliabat. Ei ſecundum Deum Collegium Hiſpalenſe, cui tunc moderabatur,egregiam gymnaſii molem, nobilemq. fabricam acceptam refert. Eandem vt patrii caeli clementiam experiretur, ex Aſtigitano Collegio, vbi Miniſtrum agebat, huc venerat P. Ferdinandus Andieda, calculi morbo grauiter afflictus: ſed nullo meliore, quam P. Eſcouarius euento. Potuit ille in grauiſſimis doloribus forte præbere exemplum patientiae; morbi tamen ſaeuitiam patrium caelum minuere non potuit. erat non ita pridem Sacerdotio initiatus: ſed in ſummis cruciatibus cum viuum de ſe Deo ſacrificium offerret, ad Hoſtiam illam in omnem aeternitatem percipiendam ac fruendam euolauit, quam ſaepius libarat in altari. Domeſtici ceteri, vt bona vſi omnes valetudine, ita nullius opera vllo loco eſt deſiderata. Adhibetur praecipue noſtrorum opera ad eos iuuandos, qui a Religio-

gionis cenſoribus damnantur. Et cum vno iudicio, vnaq. ſententia damnationis aliquot eſſent incendio addicti, omnes ſe praebuere noſtrorum monitis obſequentes. Scotus vnus, quinquennio iam ſqualore carceris attritus, ita erat in ſua obſtinatione peruicax, vt quamuis acerbiſſimos potius cruciatus excipere paratus eſſet, quam vt conceptam alte haereſim eijcere, in animum induceret. non defuere rationes, quibus ille obſtrictus teneretur: animi emollire duritiam illi graue erat. tota nox in illa epxugnanda inſumpta eſt: donec vna cum alijs ad tribunal, indeq. ad ſuplicium producitur. non animum qui illi noſter aſſiſtebat, deſpondet: ſtatuitq. & ipſe pari pertinacia ad extremum vſque temporis momentum diuinam cauſſam non deſerere. haec noſtri hominis conſtantia miſero ſaluti fuit. inflexit tandem peruicacem animum, & aliquod ſuae ſalutis ſtudium concepit. itaque conſumptis aliis, tantiſper ipſius ſupplicium dilatum, dum abiurata haereſi, factaq. vitae totius confeſſione, Eccleſiae Chatolicae gremio reſtitutus eſt. Ad Eccleſiam eandem aggregatus eſt Maurus ex iis, qui compacti in triremibus remigio addicti ſunt. Is vltro ſaepius venit ad nos: magna contentione baptiſmum flagitauit. id ſe nō amore libertatis, ſed aeternae vitae poſtulare conteſtatus. Viſam ſibi in quiete feminam, magno aliarum ſpecie pulcherrimarum comitatu: ipſam omnium auguſtiſſimam, ad quam ſupplex turba remigum manus tenderet; ad ſe acceſſiſſe propius, ſibiq; praecepiſſe, Chriſto ſe addiceret; atque in baptiſmo Ioannis nomen ſibi legeret. Hæc multis cū lachrymis, & ingenti ſenſu animi ita narrabat, fides vt illi haberetur. A Trierarcho noſtri, vt tan-

tiſper

tiſper vinctus domi noſtrae crederetur, quoad Chriſtianae fidei praeceptis imbutus, baptiſmo maturus videretur, impetrarunt. Celebratus eſt eius baptiſmus magna ciuitatis & feſta totius claſſis gratulatione.

Conciones quoque ſuos fructus protulere: ſed ceteris quidem iam pridem vſu notis; vnum illud minime quotidianum. Meretrices tres a turpi & coenoſa ad Chriſtiano dignam vitam traductae ſunt. Congregatio nobilium Viſitationi Virginis dicata magna capit incrementa: nec vulgares ex ea fructus colliguntur: mille & quingentos homines vno anno e vinculis exemerunt. Et cum vſitatis miniſterijs noſtrorum opera intra extraq. domeſticos fines ſe porrigit ad carcerem, ad noſocomia, ad catechiſmum: tum praeclaro illo facinore vnius noſtri Sacerdotis labor fuit inſignis. Pernicioſus, vt in multis alijs ſolet, ita hac vrbe antiqua conſuetudine vſus inoleuerat: vt menſe Maio diebus feſtis infimae ſortis adoleſcentes, vacui ab opere, ac male feriati, ad portas vrbis conuenirent; bifariamq. diuiſi in ſuas quiſque factiones fundis, fuſtibus, enſibuſq. ligneis acriter inter ſe pugnas cierent. ad eam coercendam licentiam nulli viri graues accedere dignum ducebant: magiſtratus remiſſius agebant: apparitores medios ſe inter tantam lapidum procellam inſerere non audebant. ita gliſcens malum maiores in dies vires capiebat. Statuit illud Sathanae ludibrium tollere Sacerdos e noſtris, qui catechiſmo praerat; & ſolutos illos adoleſcentes à furioſo certamine ad piam Chriſtianae doctrinae contentionem abducere. ergo agmen puerorum illuc admouet. ipſe arrepta cruce, excelſo animo in medium ſe certamen inijcit: im-

perat contenta voce audientiam. non vſque eo amentes ferebantur; vt inſitam patrio more pietatem ex animo excluderent. ad ſignum crucis, ad conſpectum venerandi Sacerdotis, tantum ſe in diſcrimen diuini honoris cauſſa conijcientis, impetum cohibuerunt. vehemens illorum animis admouetur oratio; concidunt excitati prius in certamen ſpiritus; ſenſimq;. ad manſuetudinem emolliti, ſe ad agmen catechiſticum adiungunt; vnaq. pia carmina decãtantes, noſtrum Sacerdotem domum vſque proſequuntur. ita omnis illo die repreſſa turba eſt. Reditum eodem iterum, ac tertio, donec prorſus furioſa omnis illa concertatio ſublata ac ſuppreſſa eſt, ne reuireſcat. nam non ſolum à tam periculoſa dimicatione adoleſcentes auocati; ſed infeſta quoque tela ex eorum manibus excuſſa, quingentae fundae in medium collatae: maior ligneorum enſium, ac fuſtium numerus aggeſtus. haec omnia magna ciuitatis voluptate, tanquam e ſathanico praelio reuecta ſpolia cruci ſuſpenſa.

Excurrere ad diuerſa opida ſaepius noſtri Sacerdotes, quanto cum fructu, longa iam multorum annorum docuit experientia. ſatis ſit illud dicere impigros homines ſtudio ſuccẽſos animarum loca multa peragraſſe, quae multo iam ante noſtra cultura indigerent.

Renouata eſt poſteriore anno cum Patribus Dominicanis, & multis verae beneuolentiae officijs vltro citroq. collatis confirmata antiqua veteris familiaritatis coniunctio. Quo tempore ſacra S. Hyacinthi memoria nouo Pontificio decreto Eccleſiae vniuerſae rite colenda propoſita eſt, eam Patres eiuſdem ordinis octiduo celebrarunt. octo diuerſorum ordinum eximij Praedicatores lecti ſunt,

ſunt, qui ſuo quiſque die in Dominicanorum templo de viri ſancti laudibus dicerent ad cõcionem. Primum diem noſtro P. Prouinciali detulere: qui ita dignum eo loco ſe praeſtitit; vt ſumma cum omnium non Principum virorum modo, ſed etiam religioſorum Patrum admiratione laudem tulerit. Pari probatione in eodem eorum tẽplo huius domus Praepoſitus ipſo die feſto S. Dominici concionatus eſt. Magna item eorundem approbatione viciſſim die Circunciſioni Chriſti ſacro inclytus ille verbi Dei Praeco, & clarus Dominicani ordinis, atque adeo Eccleſiae fulgor F. Ioannes Spinoſa in noſtro templo tanta noſtri ordinis commendatione concionem habuit; vt non paruam exercendae modeſtiae occaſionem nobis praebuerit. Eo die ipſo vir clariſſimus, cum aliquot e ſui ordinis primoribus, ea, quae talibus officijs comitari ſolet, & tanta religione viros decet beneuolentia domi noſtrae pranſi ſunt. Idem die S. Hermenegildo dicato, in noſtri collegij templo, cui Sanctus Martyr patronus lectus eſt, praeſente Vrbis Praefecto, & magno optimatum numero, aliarumq; religionum viris grauiſſimis ſua facundia vniuerſam laetitiam dicendo cumulauit, conuiuio exceptus, eo die peramanter in collegio cum ſui ordinis prouinciali Praeſide, alijſq. primoribus religionis verſatus eſt. Auxit poſtmodum coniunctionem gemina in honorem S. Hyacinthi octidui interuallo magna pompa ab ipſorum templo per vrbem traducta ſupplicatio: ſiue ad ſacram eius memoriae celebritatem augendam; ſiue ad reprimendas pluuias; quibus magna cum aedificiorum ſtrage, & rerum aliarũ eluuione per eos dies Boetis flumen ingens exundauerat. Vtroque die per noſtrum & collegij

Mm 2 tem

templum agmen tranſijt. apparatus magnificentia vtrobique rem fecit auguſtiorem. non enim templum modo, templiq. faciem; ſed ipſum etiam vicum totum, quatenus ad noſtrae domus pertinet aedificium pretioſis periſtromatis conueſtiuimus: varijq. verſus tum latino, tũ Hiſpanico, Anglicoq. idiomate conſcripti, argumenta varia, ſpecioſa emblemata, aliaq. muſarum dona, quibus docta ingenia, miro artificio ludentia, admirationem excitarant, apparatum omnem illuſtrarunt. Ingens ara, praeter cetera, viſenda fuit ornatu pulcherrimo. cui appoſita ſimulacra ad viuum efficta Sanctorum Dominici, & Thomae Aquinatis, ipſius S. Hyacinthi, cui tota celebritas dicata, ſimulacrum medium habebant. Eadem, ac multo plura ingeniorum monumenta (ne ſint eadem iteranda) etiã circa collegium propoſita ſunt. Ducenti praeterea diſcipuli, primae nobilitatis adoleſcentes, pretioſiſſimo amicti ornatu, multo auro, gemmiſq. fulgentes Cardinalem Archiepiſcopum in ſupplicatione euntem, exceperunt. Ibant & alij item nobiliſſimi adoleſcentuli ornatu clericali, qui, accenſis facibus, ferculum, quo D. Hiacynthus (oſſane, an ſimulacrum) ferebatur, facti obuiam cinxerũt. Quatuor alij ad id lecti adoleſcentes eundem Cardinalem latinis, Hiſpaniſq. verſibus conſalutarunt: ſubindeq. varia de S. viro elogia pronunciabant. Et cum iterum octauo die pompa eadem repeteretur, e noſtris multi venerandorum patrum inuitatu in eorum coenobio peramanter prandio excepti ſunt. decantatiſq. veſpertinis Horis duo a noſtris, alterum ſoluta oratione, carmine alterum S. Hyacinthi, & totius ordinis Praedicatorum encomia pronunciata ſunt. Quibus rebus mirũ quan-

tis beneuolentiae vinculis religioſiſſimorũ Patrum animi nobis deuincti ſint. Piorum in nos liberalitas futura fuiſſe videbatur priore anno cõtractior, vita functis, qui ſumme liberales fuerunt erga nos; & claſſe, quae ex tranſmarinis oris aurum vehit, nondum appulſa. Sed Dei benignitate, ita prolixa fuit; vt non modo nil defuerit; ſed & ad ſacrum etiam apparatum magna pecunia ſuppeditauerit; & multum ad aedificationem ſuperfuerit: vt biennio toto pars aedificij ad coronidem peruenerit; quae quatuordecim commoda continet cubicula, cum varijs in ima parte diſtributis officinis.

COLLEGIVM Hiſpalenſe.

IN Collegio Hiſpalenſi priore anno cum multi varijs morbis conflictati ſint, tres ad meliorem tranſmigrarunt,& manentem ciuitatem: ſacerdos vnus, & ſcholaſtici duo, lente omnes phthiſi conſumpti. Scholae mille numerant auditores; atque eorum, qui Philoſophiae colunt ſtudia, numerus maior hoc biennio,quam antea fuit. Theologicae, Philoſophicaeq. concertationes magna, & nobili frequentia celebratae.eas cohoneſtauit aliquando ſua praeſentia Regij Senatus Regens nobiliſſimo Regiorum Auditorum comitatu. Ne ſcholae quidem humiliores ſuo fauore caruere. Priegueriſis Comes cum primum Praetor in hanc vrbem veniſſet, noſtras aedes inuiſit, ſcholas adiuit, & pueriles exercitationes iucunde admodum ſpectauit. Sodalitas B. Virginis dicata feliciter procedit. pergunt ſodales optimi in vtroque ſtudio, & doctri-

nae, & pietatis augere laudes ſuas. Ex eorum numero Sodalis iam ſtudiorum curſus in noſtro gymnaſio emenſus, magna probatione ciuitatis, & animorum fructu eccleſiaſtae munus exercet. duae impurae mulierculae illius cócionibus e ceno turpitudinis emerſerunt. Tria illa veluti Seminaria puerorum, de quibus proximis litteris eſt ſcriptum, ſuos ſibi quodque patronos adoptarunt, Sanctum Ioſephum, Sanctos Ioannes Baptiſtam, & Euangeliſtam. Pergunt in ſtudio colendae pietatis ea cura, atque animi ardore, vt ijs, qui iam in Parthenios adſcripti ſunt, non concedant. multiq. eorum parentibus orti nobilibus arctam ſibi octauo quoque die peccata confitendi legem infixerunt. quod in magna rerum copia illecebras ſubinde inferente ad licentiam, aetate blandiente, & molli cultu, ornatuſq. elegantia animi vires eneruante, ita integre obſeruant; vt nulla neque temporis grauitate, neque ſcholarum intermiſſione vnquam praetermittant. Sodalitas Chriſtianae doctrinae, de qua ſaepius iam ſcriptum eſt, ad ceteras exercitationes hoc adiecit: vt Dominicis, feſtiſq. diebus noſocomia inuiſant: aegris ſolatio ſint: & eos Chriſtianae vitae imbuant praeceptis. P. Didacus Guſmanius, clarum exemplum probitatis, pergit rem totam promouere: &, quoniam, aetate iam affecta, pedes obire labores minus poteſt, aſello vectus naturae ſubuenit imbecillitati. Is vrbanas quoque puerorum ſcholas obit; blandaq; vt in ſene lenitate, inditaq. dulcedine ſermonis teneras illorum mentes ad Chriſtianam pietatem ſtudet informare. Addam, quod exemplo eſſe poſſit. Quo tépore ſacrae in honorem Chriſti corporis feriae octiduo toto celebrantur, diſcipuli ſcholarum, partiti

titi vices interſe, ſuum quique diem ſortiti, quotidie in collegij ſacello, pulcherrime ornato, magno exemplo pietatis diuinam menſam inire inſtituerunt, adhibito ſymphoniaco vocum, organorumq. concentu.

SEMINARIVM Anglicanum.

IN Anglicano Seminario priore anno deceſſit Sacerdos vnus. cui in magna conſcientiae tranquillitate illud vnum maerori fuit, vitam non ſibi omni cruciatuum diritate in fide catholica tuenda eripi. is ex Anglia euadens ſex egregiae indolis pueros ſecum eduxit. poſteriore anno obiere tres, Georgius Ionſonus annos natus non amplius ſeptemdecim. eum morti proximum hilarem, ac renidentem P. Perſonius percunctatus, an libenter ad Deum proficiſceretur: libentiſſime reſpondit: multo tamen libentius, ſi id in Londinenſi patibulo contigiſſet. Auunculi ſui ſibi aſſidentis lacrymas magno animo caſtigauit; ſermoneſq. de hac vita conſtantiſſime reiecit, ſibi hoc tantulum, quod reliquum eſſet temporis, in aeternorum cogitatione, & familiaritate cum Deo tranſigere, vt permitterent, poſtulauit. Hunc ſequutus eſt Robertus Gaulerus annum agens circiter quartum & viceſimum, Graece pariter, latineq. doctus, fraterna caritate tam inſigniter ornatus, vt: Roberti caritas: inter eos abierit prope in adagionē. Hic item ſub ipſum extremum ſpiritum a P. Perſonio monitus; vt, ſiquid in extremo conflictu ſolatij ſentiret, ſigno indicare aliquo ne grauaretur, cum annuiſſet, paullo

poſt emortuo iam corpori vim faciens, brachia contendens, in extrema illa verba erupit. *Vtinam diſrumperentur omnia membra mea pro Chriſto, religioneq. Catholica.* Duobus hiſce tertio loco ſuccellit Thomas Exertonus, adoleſcens illuſtri ortus familia, aetate annorum vnius & viginti: doctrinae ſtudijs, & pietatis laudibus Roberto par. creditur ex nimia corporis attritione & cruentis flagellationibus exſuctis viſceribus, vlcerataq. cute ecticam febrim contraxiſſe, qua conſumptus eſt. Morti certe proximus vni e noſtris patribus ad ſe accerſito cilicium, ſanguineq. illitum flagellum reddidit. Quando, inquit, e praelio eſt excedendū, arma depono. quibus ſi id nō ſum aſſequutus, quod maxime in votis erat, & ad quod his me praelijs comparabam, vt vna cum ceteris coathletis meis in ſolem & puluerem prodirem; in hac certe arena, in qua nunc pugno, cubiculum erit pro carcere, cubile pro vinculis, morbus pro tortore, pro cruciatibus dolores. interq. has, aliaſq. intentas ad Deum cogitationes immaculatum ſpiritum Deo reddidit. Horum corpora in profeſſae domus templo ſepulturae tradita.

SEMIN. ANGLIC. Hiſpalenſe.

PRofecti praeterea in Angliam ſunt Sacerdotes quatuor. tres poſteriore anno, ſed ſpiritualibus ante exercitationibus communiti, magna animi alacritate, magniſq. conceptis votis catholicae rei ſubleuandae. Sed qui primus omnium priore anno diſceſſit veteranus miles, & in praelio diu

ver-

verſatus, magnum eius militiae habet vſum. quippe duodecim ipſis annis, antequam in Hiſpaniam veniret, tetri, & anguſti carceris ſqualorem ſuſtinuerat. & nunc audito de profectione nuncio, vt generoſus equus proſilit ad praelium, ita ille gaudio exſiliuit. In horum locum cum alij altae indolis adoleſcentes, tum praecipue optimae ſpei germani fratres duo: quorum maior natu decimum quinctum annum nondum expleuerat. tam iucundo vterque aſpectu, tanta vultus, ac totius corporis modeſtia, vt omnium oculos in ſe, animoſq. conuertant. Horum pater nobilis, & opulentus, quod ſacerdotem domi aleret, ex hiſce ſeminarijs profectum, morti addictus erat. Sed vt illum martyrij corona haeretici priuarent, ſupplicium prorogarunt perpetuo carceri addicto. quo non ante emiſſus eſt, quam octauo demum anno Chriſti cōfeſſor corporis ergaſtulo ſolutus eſt. in carcere haec duo germina Chriſto protulit, mater poſt viri mortem cariſſima pignora, viri imagines ſibi relicta, ita curauit in fide catholica, & litteris inſtituenda; vt, cum maturum eſſet, in hoc ſeminarium mitterentur. & per id tempus id agebat, quemadmodū ipſa ſuis litteris ſignificauit, vt ſe totam Deo deuoueret. Quid ex tali prole ſit ſperandum, ex ipſa licet conijcere prognatione. & ſane dignos ſe praebent egregij alumni & Regia munificentia, & pietiſſimae gentis beneficijs, propenſaq. in ipſos omnium ordinum voluntate. Tantam modeſtiam, pietatemq. cum prodeunt prae ſe ferunt; vt ab illis ſpectandis hominum oculi auocari non poſſint: neque eſt, qui non eos fauſtis ominibus proſequatur. Iam quanta cum laude vtraque ſtudia colant, alias perſcriptum eſt. Sed B. P. N. Ignatij exercitatio-

tationibus exculti, mirum eſt, quantum inde hauſerint ardorem ſpiritus. & cum anno toto omne pietatis genus amplectantur, tùm praecipuo feruore Aduentu, & Quadrageſima ieiunia, cilicia, flagra, aliaſq. pias frequentant exercitationes. Et, vt in noua ciuitate, praeter ſtudia illa grauiora, ad quae toto pectore incumbunt, varijs quoque ſubinde muſarum muneribus coguntur ingenij ſpecimen praebere: vt in S. Hyacinthi celebritate modo diximus: & natalicias Chriſti ferias mira carminum, linguarumq. varietate exornarunt. Tragicomediam quoque ingenijs multorum explorandis, quaſi communibus ſymbolis compoſuerunt: cui nomen *Anglia lapſa reſurgens*: quae Principibus ciuitatis mire placuit, ad commiſerationem vſque & lacrymas. Nec deſunt interim futuri certaminis proludia. captiuos Anglos, qui piraticam exercuerant, cum huc adducuntur, diſputationibus ab haereſi abducunt. Ex ijs vndecim ad catholicam Eccleſiam vno anno adiunxerunt. Et cum anguſtijs aedium in morbum facile inciderent, vir primarius facultatem ijs ſpatiandi dedit, animi laxandi cauſſa, in ſuburbanis hortis, quos habet & inſtructos & amenos. tum a ciuitatis primoribus actum ſerio de laxando ijs domicilio: idoneaq. eſt in id pecunia collata. Sed Diuina prouidentia, & Regis liberalitate, tandem ampliſſima coempta domus, atrijs periſtylijs, aulis, cubiculis, officiniſq. ita referta, vt alumnis ducentis domicilium praebere poſſit. &, quod magnam habet opportunitatem, eſt noſtro gymnaſio vicina. hortos habet adiunctos, neque anguſtos, neque inamenos. Sola deſiderabatur aqua perennis. Hanc cum a Metinenſi Duce P. Perſonius poſtulaſſet, & ea menſu-

ra,

ra; quae ad vſus domeſticos ſufficeret, duplicata menſura impetrauit. ita non modo ad vſum: ſed ad domus etiam ornamentum facta deriuatio.

COLLEGIVM Cordubenſe.

QVadriennio ante ſcriptum eſt, Cordubae Sodalitatem Chriſtianae doctrinae inſtitutam carceris,& valetudinariorum curam ſuſcepiſſe. Ea priore huius biennij anno aegrotorum curam denuo ſuſcepit; multoſq; obaeratos, & vinctos, re cũ creditoribus compoſita, e carcere liberauit. Homo miſer, captus oculis, ac tetro fetidoq. morbo preſſus in itinere a comite duce deſtitutus, errauit aliquandiu per auia, manu carptis herbis ſe ſuſtentans: id cum reſciſſet vnus e ſodalibus, conquiſitum, ac domum ſuam adductum ſeſquimenſe benigniſſime curauit; ſed intendente ſe in dies morbi vi, in hoſpitalem domum deducendus fuit. putredinem vero, & graueolentiam valetudinarij miniſtris non ferentibus; rurſus paene deſtituebatur. ſodales igitur, partiti vices inter ſe, quater in die bini adeuntes, illius curam ſuſceperunt, donec, praeter omnium opinionẽ feda vlcera ſanata ſunt. igitur viatico inſtructus, & currui impoſitus benigne in patriam remiſſus eſt.

Scholarum diſcipuli ea modeſtia, diſciplinaq. inſtituuntur, vt illorum exemplo ciues reliqui ad pietatem prouocentur; noſocomia & ipſi adeant, iuuent aegrotos: eaq. praeſtent omnia, quae ſcholarum alumnis quotidiana eſſe vident.

E Parthenia ſodalitate, noua alia quaſi germen

nouum

nouum, prodijt ſodalitas. haec coenobij curam ſuſcepit, quo paenitentes feminae a turpi vita ſe recipiunt. in eam priore anno primarij viri ad triginta nomen dedere: collataq. in medium pecunia, illarum domicilium vetuſtate iam fatiſcens, ac ruinoſum reſarſerunt, impenſa omnino trium millium aureorum. Iidem in magna annonae caritate trecentos tritici modios coemptos in ſubſidium eius familiae dederunt. Auxit annus poſterior hanc ſodalitatem magno ſacerdotnm numero, vt tota paene ſacerdotibus conſtare videretur. Hi non in vrbe ſolum, ſed opida etiam diſcurrentes, eleemoſinas inopi familiae alendae corrogant; ita ut & ad neceſſaria vitae praeſidia, & ad templi etiam ornatum abunde illi ſuppetat. Iidem per vrbem, cũ in eos incidũt, peierantes, aut maledicta in Deum, caeliteſq. coniicientes corrigunt; vagos, erroneſq. ad Chriſtiana diſcenda praecepta, confeſſionemq. faciendam noſtrum ad templum compellunt. ſaepe accidit, vt operarios, & inopes, diurni operis mercede perſoluta, ad nullum opus aliud conduxerint, neque operam ab ijs vllam exegerint, quàm vt peccata confiterentur. In catechiſmi ſupplicatione puerorum agmine admiſti, aut tintinabulum quatiunt; aut vna cum pueris pia carmina decantant.

Multa ex hoc collegio Sacerdotes aliqui opida adiere; eq. ſuis laboribus, & Societatis miniſterijs eos fructus reportarunt magna copia, qui longo vſu noti iam ſunt.

COL-

COLLEGIVM Granatenſe.

ADmiſſi ſunt in Societatem e Granatenſi gymnaſio duo praeclarae indolis adoleſcentes. Ad pias vſitataſq.exercitationes illud acceſſit priore anno; vt anno toto viri pij bis, terue quaque hebdomade ad nos conueniant flagellationis cauſſa: cui breuis ſolet ad rem, & tempus accomodata hortatio anteire.

Illud quamuis & ſaepe, & locis multis contingat,non tamen eſt praetereundum.Cum concioni, quae de Magdalenae paenitentia haberetur,in magna populi frequentia meretrices quindecim interfuiſſent,tanta animorum,cõcione tota, facta commotio eſt; vt ex ijs decem turpe illud viuendi genus relinquerent. quarum partim in patriam remiſſae ſunt, partim in ipſa vrbe in tuto collocatae, honeſtè viuere perſeuerant.Auctum eſt ſacrum inſtrumentum priore anno aeſtimatione quingentorum aureorum, poſteriore cum rebus aliis, tum praecipue argenteis candelabris opere perelegan- ti; & altaris ornatu ex aurea tela pulcherrime contexta.Non illud eſt omittendum,quod ad aliquam noſtri operis partem pertinet. E monte non procul ab vrbe plumbeae laminae, antiquis inſcriptae characteribus erutae, ad noſtros ſunt allatae; ſi quis eſſet qui eas interpretaretur.nogotium datum eſt ei, qui noſtros humanitatis, & rhetoricae ſtudiis inſtituit. Is accuratiſſime tota re inſpecta, antiquam tandem. & obſcuram ſcriptionem perlegit: indicabat, S. Caecilij, primi vrbis huius Epiſcopi, & ſociorum martyrum ibi reliquias iacere.

Iuſſu

Iuſſu Archiepiſcopi locus altius effoditur: repertaeq. tandem ſunt optatiſſimae reliquiae cum plũbeis libris, qui de Vrbis, atque Hiſpaniae totius primis ſeptem Apoſtolis plane, diſerteq. explicarent, quae antea traditione tantum tenebantur. Magni ad eum locum facti ſunt hominum concurſus; ſupplicationeſq. ſodaliciorum profectae. certi tamen adhuc nihil ſtatuerat Antiſtes. res ad Apoſtolicam ſedem delata; inde decretum expectabatur.

Excurſum priore anno, praeter cetera, viginti ad opida in quae noſtrum nullus pedem poſuerat vnquam; quanto cum fructu, ex rebus iam notis licet cogitare. Illud vnum tamen non omittam. Laceſſitus iniuria quidam, eum, a quo laeſus erat, interficere ſtatuerat: & iam ferrum, diemq. certam ad caedem deſtinauerat. forte illo ipſo die noſtri in id opidum perueniunt; intereſt ille concioni; eoq. ipſo die improbum conſilium abiecit; & cum inimico gratiam reſarſit. Poſteriore anno eoſdem fructus eaedem ad loca alia peperere miſſiones. Sed Salobrennae praecipue opido non amplo, ſed frequenti, &, pro gentis captu, copioſo, cum alia omnia Societatis munia opportune praeſtita, tum concione de Maria Magdalena & hic vulgati pudoris mulierculae tres, cum quinque interfuiſſent, reſipuerunt: collataq. pecunia piorum virorum opera matrimonio coniunctae ſunt. Vicos praeterea Granatae proximos menſe vno obiere duo Sacerdotes: tanto labore, tamq. continenti opera, audiendarum praeſertim confeſſionum; vix vt curandis corporibus ſpatium daretur. cuius rei fructu ita delectatus eſt Archiepiſcopus; vt ſi in eo opere perpetuo verſari vellent, ſe illis ad vitae vſus inſumptum ſuppeditaturum polliceretur. Sed in

vrbe

vrbe Alhama, vbi menſem commorati ſunt, cum omnibus ſocietatis miniſteriis vſui fuerunt, tum illa maxime re operae pretium fecerunt, quod eo venerint. Agebant ſerio ciues, fortaſſe vt tota reliqua vrbs expurgaretur, ſordibus omnibus in ſentinam vnam corriuatis, de meretricia domo, quod eſſet quaſi publicum Lupanar, aedificanda. Noſtrorum aduentu, non modo inſanum conſilium, ſed obſcenae etiam Lupae ex vrbe exturbatae.

MONTELLANVM, & reliqua collegia, ſedeſq.

E Montellano collegio, cui adiuncta eſt probationis domus, deceſſit P. Petrus Velaſcus; qui ſtudiorum curſum emenſus tertio probationis anno tirocinij exercitationes repetierat. Is peregrinatione ad Malacenſe templum B. Virgini dicatū, & concurſu aduenarum celebre, ſuſcepta, mendicato victitans, pedibus iter fecit. ita multa incommoda perpeſſus, cum Malacam venit, voto perſoluto, in morbum incidit. quo in dies ingraueſcente, in Malacenſi collegio vitam finiuit. Extinctus eſt item Montellae Iacobus Eliſanus rarae probitatis adoleſcens: qui breui ſpatio multorum annorum curſum contentione compenſauit.

Ad ſcholam de quaeſtionibus conſcientiae, quoniam a magno Sacerdotum numero frequentatur, placuit addi etiam pſalmorum interpretationem. Excurſionibus, ad prauam per ea loca temere iurandi conſuetudinem abolendam, inſtituta ſodalitas eſt, in quam vniuerſi fere opidi vnius incolae nomen dedere: inſtitutumq. inter eos; vt, cum

tur-

turmatim exeunt ad opus, communi ſuffragio legatur vnus, qui multam exigat ab eo, qui vel imprudens in eam culpam inciderit. affirmauitq. is cui id munus datum erat; e viginti quinque operis, qui multis diebus vna opus fecerant, a ſe quatuor tantum nota cenſoria affectos eſſe. Alicubi Vicarij Iuſſu Sacerdotes omnes in locum vnum coactos, & ſuae curae officium docuerunt, & ad vigilem curam ſui muneris ſuſcipiendam excitarunt.

BAEZANI Collegij aedificatio priore anno vrgebatur ſane ſtrenue, cum ciuium benignitate, tum prolixa in nos Giennenſis Epiſcopi liberalitate, qui nunquam de nobis bene merendi cogitationem ponit. Atque vt commodius aedificatio promoueretur, intermiſſa eſt tantiſper de conſciētiae caſibus diſputatio. Ceterum in vrbe magni ſedati rerum motus, diſcordiaeq. periculoſae magno labore compoſitae. Duo praeſertim reconciliati, quos inter tantum inimicitiarum ex acerbiſſimis iniuriis incendium exarſerat; vt ſi iudicio deciderent, detrimentum ingens & rei, & exiſtimationis immineret. rem fuſius narrare nihil eſt neceſſe. Poſteriore anno tandem menſe Iunio in nouum eſt collegium facta immigratio. Maior & domicilij, & templi laxitas maiores etiam concurſus facit noſtram concionem, & noſtra ſacra frequentantium.

MALACENSES ſocij tum erga omnes, tum praecipue circa nauticam turbam, mancipiaq. remigio addicta hoc biennio Societatis munia exercuerunt: eorum enim magnus numerus in maritimo extruendo propugnaculo verſabatur. graues inter eos vulgati morbi multos extinxerunt: in his ad rectum ſalutis iter erigendis, aegrotiſq. lecto,

veſte,

veſte, opportuno cibo reficiendis multa opera poſita. Suſcepta eſt etiam cura, vt qui diem ſibi legum paena praeſtitutam expleuerunt, emittantur.

GADIBVS CIVES aliqui, repentino mortui, terrore ciuitatem compleuerunt: vt multi ſuae animi ſaluti ſerio proſpicerent. ita confeſſionum magna cura peractarum ingens numerus. In ijs vnus valens, & validus diuino vtique inſtinctu ſentiebat ſe ad confeſſionem excitari. eius rei cauſſa Sacerdotem vnum adit, item alterum, & tertium, a ſingulis repellitur. Triſtis tam inopinata repulſa, ac ruboris plenus, vnum e noſtris adit Sacerdotibus: ab eo comiter acceptus, confitetur; confeſſione peracta, repente & ipſe concidens ſubitò vita functorum auxit numerum.

XERAE GRAVE diſſidium inter Praetorē vrbis, & primores ciuitatis ita exarſerat, vt ad illud ſedandum diuturnum Eccleſiaſtici tribunalis interdictum non ſatis eſſet. & iam vltimum quaſi fulmen timebatur, Ceſſatio a diuinis. Sed, diuina fauente ope, noſtrorum opera ſedata omnia. Reorum quorundam magna gratia ciuitatis ſupplicium impetratum. Quae res non illorum modo cognatis, ſed vniuerſae quoque ciuitati, cui valde grati erant, accidit gratiſſima. Femina falſo veneficij crimine, quod viro venenum miſcuiſſet, accuſata, in magno vitae, famaeq. diſcrimine verſabatur. adit virum iam morti proximum noſter Sacerdos: obteſtatur innocentiae coniugis conſcium, vt inſontem miſeram, falſo crimine circumuentam, veritate patefacienda, periculo liberet. Mira res. qui loquendi facultate iam eſſet deſtitutus, ea tantum, quae ad innocentis liberationem opus eſſent, corā teſtibus plane, diſerteq. pronunciauit, vſu iterum

loquendi deſtitutus. Scolae & numero, & fructu floruere. quatuor e noſtris auditoribus ſe ad Carthuſienſes, vnus ad Societatem noſtram contulere. Quod ad rem familiarem attinet, P. N. Generalis beneficio mille & quingentorum aureorum aere alieno leuati ſumus.

MARCENAE MIGRARVNT ad ſuperos duo: priore anno P. Balthaſar Sanctophimius, vir magna doctrina, prudentia, integritate; multos annos vixerat in Societate; impiger dominicae vineae colonus, & induſtrius magiſter in hominibus a praua ad rectam viuendi rationem traducendis. Poſteriore P. Alfonſus Camara, gente Caſtellanus, domo Ianguenſis, Societatis miniſteriorum indefeſſus adminiſter qui cum imbecilla eſſet valetudine, & ſenio cōfectus, vigore animi languentis vires corporis ad labores excitabat. multae in eo enituere virtutes, de quibus etiā librum conſcripſit; quem ex ſuae officina experientiae totum exprompſerat. eas tamen mira ſimplicitate, & ſui ipſius deſpicientia contegebat. illud vero obtegere non potuit. quod cum de diuinis beneficiis ſermo haberetur; ita emolliebatur, vbertim vt lacrymae defluerent. eius induſtria potiſſimum factum eſt, vt ampliſſimum templi habeamus aedificium. Procurator etiam collegij rem familiarem auxit; octo & triginta annis actis in ſocietate, ad parata illi praemia translatus eſt. Ceterum cum opidum egregie in noſtrum ordinem ſit animatum; omniū tamen ſtudia ſuperat Illuſtriſſimae Duciſſae aſſiduitas, vt ſi quando occupationum mole praepedita concioni intereſſe minus poteſt, vehementer doleat, eamq. quoad eius fieri poſſit, ſibi referendam curet. In opidum vicinorum montium profecti

cti menſem totum morati ſunt Sacerdotes duo, tanta cum opidi vtilitate, vt non ipſi modo; ſed aliorum etiam circa opidorum incolae in Aduentum, & Quadrageſimam eoſdem flagitarint. Impetrauit in Aduentum magno ſuo cum bono opidum vnum.

NON MAGNVM OPIDVM TRIGVERA, magnos tamen tulit fructus, nam, vt ex cenſu conijcere licet, non intra menia, ſeu viciſfines ſe continuit vtilitas; ſed foras etiam porrexit ad vicinos, nongenti enim cenſentur opidani: mille vno die in templo noſtro ſacram Euchariſtiam percepere. Excurrere ad Andeualenſem campum per autumnum duo; opida ſeptem diuini verbi facibus incenderunt. Eſt hoc collegium inter duas Nebulenſem, & Gibraleonenſem Dominicanorum familias, ad ſanciẽdam cum illis amicitiam noſtri die feſto S. Hyacinthi in eorum templo, illi viciſſim in noſtro ſolemni S. Catherinae die, collegij tutelaris, concionem habuere.

ASTIGITANVM COLLEGIVM, quod in aliquibus annuis Eccizenſe mihi videtur nominari, paucas licet alat operas: inſtar tamen eae fuerunt non paucarum. Scholae enim variis religionibus priori anno dedere duodecim, Societati vnum. Addita eſt priore anno de philoſophia ſchola vna; auditores initio numerauit ſexaginta: nec poſteriore anno numerus eſt imminutus; ſi quatuor excipias, qui ad arctiſſimum Franciſcanorum ordinem, qui nudipedes nominantur; & tres, qui ad alias ſe religiones poſteriore anno contulere. Templi noſtri laxitudo aucta eſt octo & ſexaginta pedes in longum, in latum quatuor, & quinquaginta. Auctum quoque domicilij noſtri aedificium; &

ita in commodiorem formam redactum, vt acceſſu nunc interiorum aedium externi excludantur: quibus ante aditus patebat. Aucta item ſacra veſtis peripetaſmatis duobus ad altare veſtiendum, caſulis aliquibus, & minutis rebus aliis, quae aureis bis mille aeſtimantur. eorum magna pars piorum liberalitate ciuium collata. Ad collegij quoque vectigal quadraginta numi aurei acceſſere annui.

CAZORLAE & ſi loci aſperitas aſpera quoque educat ingenia: noſtro tamen cultu ita miteſcere incipiunt; vt vbi non niſi ſemel in anno confeſſio eſſet in vſu, nunc mirum ſit, quanta ſacramẽtorum ſit frequentia. Ad ſcholas vero non incolae modo, ſed e circumiectis etiam remotis opidis multi conueniunt, domeſticis commodis poſthabitis, & contempta, vbi commode inſtituerentur, ſcholarum aliarum opportunitate. minutae merces adhuc, & herbeſcentes plantulae: ſed ex ſinapis granibus arbores exiſtent aliquando. ducenti enim grammaticis inſtituuntur, trecenti litterarum elementis. neque vſque eo ſeges eſt infelix, vt non aliqui gloriolae fructus ſint collecti. prima enim ingenij lumina, micantia in tenebris, lux eſſe viſa eſt. Inuitatu enim Vbedenſis, & opidi alterius ſenatus, hinc miſſi diſcipuli ad S. Hyacinthum ſoluta oratione, & carmine laudandum Cazorlani gymnaſij nomen eo, quo tenera potuit aetas, fulgore illuſtrarunt. Eſt inter eos poſteriore anno inſtitutũ ſodalicium B. Virgini a Gabriele ſalutatae dicatũ. In id triginta lecti adoleſcentes nomen dedere. Hi ſacro illo celebri die, accenſos manu cereos tenẽtes Miſſae ſacrificio interſunt. Aduentu, & Quadrageſima bis hebdomada quaque ad flagellationem conueniunt. Acceſſere praeter alia ad ſacrum

templi

templi inſtrumentum tabula pulcherrime depicta Virginis Annunciationis, Marchioniſſae de Camaraſa fundatricis donum: & ſignum S. Vrſulae formatum eleganter. in quo ſanctarum Virginum ex eius comitatu reliquiae aſſeruantur. id totum ex eleemoſinis beneuolorum. ſacrae reliquiae a P. N. Generali huc transmiſſae. Non defuere ſolemnes & ſolito cum fructu in vicina loca excurſiones.

EX VBEDANO Collegio diuerſum nihil à ſuperioribus annis habemus, niſi magnũ hic quoque fieri bis hebdomada per Quadrageſimam ciuium concurſum ad noſtrum templum flagellationis cauſſa. Doctrinae Chriſtianae agmen magno virorum nobilium comitatu per vrbem duci: virumq. e prima nobilitate vexillũ crucis praeferre iam ante ſcriptum eſt.

PROVINCIA TOLETANA.

IN Toletana prouincia priorē anno (nam poſterioris nullae mihi litterae apparent) numerati ſocij ſunt omnino quingenti quinquaginta quatuor, quindecim diſtributi domicilijs. Toletana profeſſorū domo quinquaginta, collegio quindecim: collegio Matridiano ſeptuaginta: tres plures complutenſi: Murcienſi ſexaginta: octo & viginti Placentino: Ocanienſi vnus & viginti: vnus & viginti Belmontenſi: Septemdecim Talauerano: totidem Securenſi: Carauacenſi viginti: quadraginta quatuor Optenſi: tres & triginta Oropeſano: quatuordecim Conchenſi: Probationis domo Villaregienſi, nouiciis adiunctis ad ſeptuaginta. Vnus & viginti ex horum numero deſiderati ſunt: allecti quatuordecim.

TOLETANA PROFESSORVM domus, & reliqua Collegia.

TOLETI matrimonium longo multorum annorum litigio diſſociatum Sacerdos profeſſae domus, rebus inter coniuges compoſitis, mutuo beneuolentiae vinculo reconciliauit. SCHOLAE, quadringentos inſtituunt adoleſcentes. Sodalitas

B. Vir-

B. Virgini dicata non eorum numero tantum augetur, qui noſtrum gymnaſium, ſed etiam eorum, qui publicam Academiam frequentant. ex iis aliqui in tutum ſe religionis portum receperunt.

MATRIDII duo ex hac vita emigrarunt, P. Fonſeca, Braſiliae Procurator. Is Roma a generali Patrum conuentu rediens, grauiter in itinere conflictatus, cum contra vim morbi contenderet, poſtridie quam huc peruenit, extinctus eſt. & Bartolomaeus Sanctius. qui cum primum ſua in hoc collegio exercere miniſteria coepiſſet, vehementi febri ſublatus eſt.

COMPLVTI fame laboratum eſt. eo impenſior data eſt opera, nequid decumbentibus in Xenodochiis, carcere detentis, & magno reliquorum inopum numero ad victum deeſſet. conquiſitae in id eleemoſinae: ſtatiſq. diebus e noſtris aedibus ad eos allata prandia. Tantus nihilominus fuit illorum numerus, qui ſecretis ſe commentationibus erudiendos praebuerunt, vt numerum eorum quotquot vel intra, vel extra Hiſpaniam hoc anno eam religionem obiuere, excedere prouinciales litterae teſtentur. Sodalitas Virgini Annunciatae dicata Compluti quoque illorum augetur numero, qui publicas frequentant ſcholas. Ita non gymnaſium modo noſtrum pietate floret, ſed ſodalium opera, conſuetudineq. in omnem Academiam pietas dimanat. Quod quantae ſit vtilitatis nemo peritus rerum aeſtimator non intelligit.

MVRCIENSI GYMNASIO ad humanitatis, Theologiae & cauſſarum conſcientiae, acceſſit hoc anno etiam philoſophiae ſchola, petente ciuitate, & ſacrarum cauſarum Quaeſitoribus. Creſcit noſtri domicilij aedificatio. Ciuitas ad

ſcholarum aedificium aureos mille numos contulit. Mula eſt opidum Murcia diſtans triginta prope milliariis: ab eo facta poteſtas materiae caeduae e ſylua pinea ad mille arborum. ſpes eſt magna praeterea magnorum ſubſidiorum a priuatis amicis. Murcia abeſt vrbs quadraginta millibus paſſuum, Lorca nomine: eam eſſe dicunt, quae in Auguſti itinerario Eliocrota nominatur, antiqua ſedes Epiſcopalis, Gothis regnantibus. Eius ciues a Societate poſtularunt, deprecatore praeſertim Carthaginenſi Epiſcopo, vt ſtatis anni temporibus homines ad ſe mitterent, tum concionum cauſſa, tum maxime, vt ipſorum publicae, priuataeq; actiones, negotiationes, contractus omnes Societatis praeſcripto regantur. id ſe optare maxime, non conſilij inopia, habent enim in ipſo vrbis ſinu omnium paene religionum familias, ſed pro ſuo in Societatem amore. Eſt adhuc illorum voto ſatisfactum.

PLACENTIAE DIEM ſuum obiere Sacerdotes duo. OCANIAE diſcipulorum numerus cētenario factus eſt auctior. BELLOMONTI morbi frequentes vrbem infeſtam, noſtros bene exercitos habuerunt.

TALABRICAE anni ſterilitas & noſtros, & inopes reliquos in eas anguſtias redegit; vt niſi piorum amicorum benignitas nobis, & pauperum egeſtati ſodalitas nobilium copioſe ſubueniſſet, arcta fuerit fames toleranda. Prodeſt eadem ſodalitas etiam ad pietatem in vrbem totam ſenſim infundendam. iuuentus corrigitur, mores reformantur, frequens ſacramentorum vſus inducitur. Sacra Sanctorum oſſa huc a P. N. Generali tranſmiſſa ipſo die obitus B. P. N. Ignatij communi totius ciuitatis laetitia, magnifica pompa, ſolemniq; ce-

rimo-

rimonia templo noſtro ſunt illata, comitante agmine tum clericorum, tum religioſorum omnium, Decano Capituli ſacris operante.

CARAVACAE vixit P. Iacobus a Sancta Cruce, quatuor votorum profeſſus. & qui in Societate primum & quadrageſimum agebat annũ. Excurrere Sacerdotes duo Oſcam vſque, vrbem in Beticae finibus, & Oretanorum ſitã, nobilitate ciuium, & agri bonitate cum maioribus Hiſpaniae vrbibus comparandam. Fructus ij collecti ſunt, qui e laborioſa diligentium colonorũ cultura ferri ſolent. Eadem vtilitas ad opida alia Murcienſis ditionis Lumellam & Ciezam comportata.

Luctuoſum annũ hunc OPTENSIBVS tria noſtrorum funera fecerunt, P. Ioannis Brauij, qui diu, multaq. cum laude vixerat in Societate. quatuor vota profeſſus erat, & praedicator non ignobilis: diuinae gloriae certe, & ſalutis animarum ſtudio valde fuit incenſus. eius, & duorum reliquorum mors conſentanea vitae fuit; ea ſcilicet pietate obita, quae pia quadam dulcedine merorem ex illorum deſiderio abſterſerit. Conuictorum collegiũ floruit magis, magiſq. pietate. eorum ad ſexaginta toto Quadrageſimae tempore ter hebdomade ad flagellationem conuenerunt. Inter coniuges diſcordiae grauiſſimae ſedatae: miſſae a ciuibus duobus concubinae. auctum annuum collegij vectigal ducenorum aureorum haereditate pij Sacerdotis, etiam dũ viueret, noſtri ordinis beneuoli.

OROPESAE P. Alfonſus Guillermus, poſt multos ad Mexicanos terra, mariq. toleratos labores, procurator eius prouinciae miſſus ad Regiam, cum confectis ex ſententia negotiis rediret, ex itinere ſubſtitit, grauiq. preſſus morbo, magna laeti-

tia

tia mortis nuncium excepit; Deo grates agens, quod in Societate moreretur. peracta igitur totius vitae confeſſione ipſo die Purificationi Virginis ſacro deceſſit, cum & in morbo, & antequã in morbum incideret, quotidie bis confiteri ei ſolennè eſſet. Narrauit ſe, cum veniret è Prouincia in Hiſpaniam, B. Virginis ope ſeruatum, quominus in Anglorum piratarum manus veniret. & cum iam parum abeſſet, quin ſua nauis caperetur, ita ſibi amictum compoſuiſſe, & tonſuram capitis detexiſſe, vt a religionis hoſtibus facili negotio Societatis Sacerdos agnoſceretur: quo vel crudeliter interficeretur, vel arctiſſima cuſtodia teneretur.

SECVRAE noui tẽpli ſtructura magna opidanos hoc anno laetitia affecit; quocirca & ſtudioſius & frequentiores confluunt ad nos. Virgo magnum periculum adierat aſtu callidi adoleſcentis: ſed per noſtros, fallacia detecta, praeſenti periculo ſubducta eſt.

PRO-

PROVINCIA CASTELLA.

QVOTENOS in quoque domicilio prouincia Caſtella recenſeat, quia in multis omiſſus eſt numerus, ſciri ad amuſſim non potuit. Sed vniuerſe tantum illa ſumma indicatur prouinciae litteris, priore anno quingentorum & triginta duorum: e quibus ducenti quinquaginta duo ſunt Sacerdotes. deceſſere ex eo numero ad vitam tutiorem quatuordecim: acceſſere ad noſtrum ordinem ſex & viginti. poſteriore anno ſummatim proferuntur quingenti & quinquaginta. e quibus octo humanis conceſſere: octo & viginti ad noſtrum numerum acceſſere.

VALLISOLETANA profeſſorum domus.

IN profeſſorum domo Valliſoletana poſteriore anno naturae munus expleuit P. Franciſcus Morales, vir ſeptuagenarius, & multarum virtutũ ſpecimẽ egregium, laborum dolorumq; quibus ob afflictam valetudinem aſſidue vexabatur durus perpeſſor, vt etiam extrema aetate, & male affecto corpore, tanquam delicias illa reſpueret, quae non tam ad commoditatem, quam ad ſuſtentandam im-

imbecillitatem illi parabantur. ſtrenuus admodum fuit, & induſtrius audiendarum confeſſionum adminiſter: domeſticis, externiſq. apprime carus. tanta apud omnes opinione Sanctitatis, vt elato roſaria, tanquam homini caelo iam donato, ad contactum applicarentur. ſtranguria extremo, quo conſumptus eſt, morbo laborauit. cuius acerbos cruciatus ea, quam è caeleſti vita praecipiebat, laetitia ſolabatur. Concio in aede noſtra tam fuit frequens, vt templi, quamuis ampli laxitudo multitudinem excluderet. Sacerdos idem, qui tantam fecit audientiam, per Quadrageſimam tribus nobilibus in locis concionem habuit, in Principi templo, in aede S. Petri, quae eſt Inquiſitorum ſedes, & in Regia Cancellaria: cum interim Dominicis diebus pomeridiano tempore diceret in noſtro templo. in aliis vrbis templis noſtri multi accerſiti, conciones habuerunt. Meretrices quinque e proſtibulo eductae, & honeſto, tutoq. in loco tantiſper collocatae, dum de vitae genere deliberant. Sed in carcere inſigniter noſtrorum opera perſpecta eſt. Multi patratae caedis rei, patrocinio deſtituti, noſtrorum opera defenſi: vt vel omnino ſoluerentur, vel de illorum cauſſa, vt illi optabant, decideretur. Grauis, & magna bonorum offenſione inter eccleſiam & profanum tribunal, ob violata contumaciter Eccleſiaſtica iura, cōtrouerſia exarſerat. Maleficus legum poenam metuens, Eccleſiae parietibus ſe texerat. Inde extractus violenter à lictoribus, ſuſpendio damnatur. Iudex Eccleſiaſticus Eccleſiae iura repoſcit: contemptus contumaciter, ſpiritualia arma expediuit. cum vtrique neq; illi de ſua pertinacia in iniuria; neque hic de conſtantia in optima cauſſa remitteret; ciuitas Eccle-

ſiaſtica cenſura grauata perturbabatur. Ehimuero indignum videbatur in catholica ciuitate tam fede Eccleſiae auctoritatem proculcari; cẽſuras pro nihilo haberi. Ventum erat ad vltimum exterminium; vt vrbe tota ceſſaretur a diuinis. Sedem habet in eadem vrbe ſuperioris iuriſdictionis alterum iudicum Collegium; qui Regij Praetores nominãtur. Hi appellati a reo, ſupplicem, ſi nulla alia poſſent ratione, ui eripere cogitarant. Res erat periculi, & tumultuorum pleniſſima. Noſtri ea de re Regij tribunalis Præſidem adeunt: docent, quanto malo ſit obuiam eundum: orant, vt tantiſper miſeri ſupplicium differatur, donec Regij Praetores, cum vrbanis iudicibus, qui vinctum damnarant de tota re conſentiant. Tandem vtriuſque cõſenſu tribunalis & vrbani, & Regij iudicium de tota re ſupremo Madritienſi Regio Senatui committitur. Ita eadem opera & miſeri ſaluti conſultum, & Eccleſia vindicata, & grande in ciuitate incendium reſtinctum. Attinebatur per idem tempus in regio carcere homo in vtramque partem rari admodum exempli, & maximorum facinorum, & ſummae poſt poenitentiam ad admirationem pietatis. Fuerat hic duarum deſertor religionum; & in vtraque ſolemnia vota profeſſus erat; perueneratq. ad Sacerdotium. ſed, vt eſt hominum malitia; quae niſi labans reprimatur, ruit ſemper in deterius; miſer ille quotidie ſe ipſo peior, clauſtrum tandem, & habitũ reliquit: proculcatoq. Sacerdotio in ignota regione mercaturam exercere coepit: adulterino etiam ſacrilegoq. matrimonio vxorem duxit. Et vt ad tantam molem ſcelerum altiorem adhuc in ſe abyſſum reuolueret impietatis, in conſuetudinem ſe, & conſortium dedit hominis fortaſſe non

ipſo

ipſo melioris, nefariae, & adulterinae pecuniae percuſſoris, vnaq. ſparſerunt exſecrandae numos officinae; donec fallacia detecta, vterque in carcerem compingitur. Hiſpanicis legibus damnatos ſequi poenam oportebat, vt igni viui cremarentur. Hic conſtrictus ferro noſtrum accerſit Sacerdotem, eius conſilio primum ſumma cura totius vitae confeſſionẽ inſtituit: deinde etiam noſtris ſpiritualibus ſe exercuit meditationibus. quod vt cõmodius, & maiore cum animi ſenſu faceret, in infimum carcerem ſe intruſit; altare ibidem ſibi inſtruxit; Lychnumq. perpetuo cum lumine appendit; tantum diuinae lucis ijs meditationibus hauſit, tantumq. & ſcelerum ſuorum, & ſui ipſius concepit odium; vt ſtatuta ſibi legibus ſupplicia culparũ grauitati duceret leuiſſima. Ergo vt aliquo ſaltem pretio male actae vitae feditatem ante mortem redimeret, confeſſarij praecepto ita vitam inſtituit; primum vt ſtatas horarias preces applicitus in genua quotidie recitaret; neque interim preces alias omitteret, ad quas proprio ſenſu pietatis mouebatur, pſalmodium in B. Virginis laudem, & defunctorum auxilium inſtitutum, aliaq. Deinde vt ſecunda noctis hora, quae altera poſt mediam noctem eſt, cubitu ſurgeret, ſemihoram flagris acriter ſe cederet; inde ſeſquihoram tacitae precationi daret; quam etiam ſaepe in horam alteram trahere ei licebat. his perfunctus rurſus modicae quieti ſeſe redderet: bis in die, Societatis more admiſſorum conſcientiam reuolueret. Veſpere rurſus horam diuinis rebus cogitandis; menteq. cum Deo, & caeleſtibus colloquendo inſumeret. Quod ab his rebus, à Miſſae ſacro ſpectando, à cibo, à ſomno ſupereſſet temporis, id totum legẽdis Gra-
naten-

natenſis libris traduceret. neque id oſcitanter, aut curſim; ſed & cunctanter, & accurate. Ad haec ipſe, ſui puniendi cauſſa, etiam illa adiecit. tibias, pedeſq. nudauit. aduerſus ferri duritiam, quo crura ſtringebantur, nullum vnquam munimentum adhibuit, quo minus rigide cutim exulceraret. cilicino ſacco ſe induit, & fune ſparteo praecinxit. ter quaque hebdomada aqua tantum, & pane ieiunia finiuit. De fundo carceris nunquam aſcendit, niſi aut aliorum vtilitatis, aut ſacrae rei cauſſa, aut euocatus. Cum prodiret, à conſorte criminis, pecuniae mendacis architecto, horrẽdis conuiciis proſcindebatur, quae ille ita non reformidabat, vt mãſuetiſſimo animo perferret. De hac mutatione dexterae excelſi vulgata fama multos exciuit ad ſtudiũ rei tam nouae cognoſcendae. ita multi carcerem adibant, vt famoſum ante hominem, tot ſcelerum nominibus notatum, nunc tam mirabili cataſtrophe conuerſum viderent, alloquerentur, audirẽt. Ille ipſe Sacerdos, qui illi ad pietatem ductor fuit, & magiſter, iam ſui fructus cauſſa miſcebat cum illo ſermones. Quem tamen ille perſaepe de peccati feditate, de diuini iudicij ſeueritate, de ſupplicijs inferorum diſputantem cum audiret, ita excãdeſcebat, ita in ſui vltionem exardebat, vt optaret quamprimũ exquiſitiſſimis ſuppliciis in ſe animaduerti. neque quidquam magis timuit, quam ne, cũ rem trahi videret, poenis ſibi debitis eriperetur. Et ſane iudices tanto permoti exemplo, tanta victi paenitentia eum morti eximere decreuerant. Manauerat enim iam ad vniuerſi carceris vtilitatem illius opera: ſacras imagines carceris clauſtris affixas, ſeu pictas a ſqualore, ſituq. purgatas exornauit; varijſq. verſuum, ſacrarumq. ſententiarũ mo-

nu-

numentis muniuit, vt carcer oratorium videretur. iurandi licentiam cohibuit: roſarij recitandi, & frequentis confeſſionis vſum eduxit, quo fiebat; vt, cũ de more ſingulis hebdomadis noſtri cuſtodias, inuiſerent, multo pluribus, quam ante confitentibus operam darent. extremo ſupplicio damnatis aderat pepetuo; cum ijs vigil pernoctabat; ad extremum conflictum confirmabat: vinctorum notoria delicta noſtris Sacerdotibus indicabat; vt opportunam remediorũ inuenirent medicinam. Hoc vitae genere ſeſquiannum iam egerat in carcere; cum tandem trium Praetorum ſententia Eccleſiaſtico iudici iudicandus traditur. Is hominem triremibus compingere ſtatuerat; cum ille interim obnixe Deum precaretur, ne ſe tam leui defungi ſupplicio permitteret. Inter haec febri correptus paucis diebus, natura deficiente, legis ſupplicium praeuertit. Eius funus magni clericorum, religioſorum, ac nobilium virorum concurſus cohoneſtarũt: cum mutuo ijs ſeſe vocibus inuitarent ſinguli: Eamus, & honore proſequamur paenitentiam. multiq. Sacerdotes ipſius manibus purgandis illo die ſponte ſacrificia fecerunt.

Laxatum eſt noſtrorum habitationi domicilium adiectione continentis domus, quae coempta eſt ad noſtrorũ vſum accomoda: quater mille & nongentis conſtat aureis. Matrona pia de hac domo aliis nominibus benemerita, ad eum ſumptũ mille & quingentos contulit aureos.

VAL-

VALLISOLETANVM COLLEG. & Seminarium Anglicanum.

LATIVS porrecta eſt Vallisoletani collegij habitatio coemptis aedibus vicinis.

Anglicanum ſeminariū ſex & triginta numerauit alumnos. e quibus duo Societatem noſtrā ſunt amplexi. Theologiæ alter, alter philoſophiæ ſtudia emenſi. Reliqui vt ad doctrinam, ita etiam ad pietatem maiores faciunt in dies acceſſiones: vigetq. in ijs ſtudium, quotidieq. magis feruet, patriae ruinas ſubleuandi; ac per omnia pericula, & diros cruciatus catholicae religionis in ſua gente reuocandae. Eſt autem Hiſpanorum omnium incredibilis in hanc iuuentutem beneuolentia: ſummaq. amoris ſignificatione viri primarij hoc collegium inuiſunt. Ex alumnis vnus poſt ſeptem annorum in Anglia labores, poſt duram cuſtodiam, & equulei contentionem, in Hiſpaniam ſolo ſtudio conſequendi ritu catholico ſacerdotij venerat. Is priore anno ad eum ordinē promotus, ſtatim in Angliam renauigauit; nullo viatico, nullo iumenti auxilio tantum iter, tam periculoſum terra, mariq. & pedibus, & mendicato ingreſſus. Poſteriore anno venit ex Anglia inſignis adoleſcens Ioannes Halkus nomine, cum litteris P. Guilielmi Veſtonij Angli è Societate, ex Anglicano carcere datis; quo tertio iam fortiſſimus Chriſti athleta ob fidem catholicā coercetur, quibus litteris ampliſſimum teſtimoniū dabatur adoleſcenti integerrimo, & catholicae fidei, & ſummae probitatis. Valuit tum ipſa candidi adoleſcentis indoles, tum illuſtre tanti viri, ex ſtre-

nui confeſſoris teſtimonium, cuius auctoritas tanti fuit, vt nullus relinqueretur ambigendi locus, omniſq. deliberatio tolleretur, Reuerentia igitur tantae commendationis, & ſolo Veſtonij nomine permotus P. Rector in collegium admiſit. Fuerat hic e tredecim aliorum numero, de quibus ante ſcriptum eſſe litterae anni nonageſimi quincti indicant. Hi ex Anglia in Hiberniam traiecerant, quo commodius, ac tutius e Dublicenſi portu in Hiſpaniam ad hoc Seminarium ſe conferrent. Sed cum in Hiberniam veniſſent, comprehenſi, ad ſummum totius inſulae pro Regina Praeſidem adducti; ac de fide interrogati, reſponderũt ſe eſſe catholicos. Quamobrem indigne habiti; contumeliis, verberibuſq. affecti, Londinum retrahuntur. In itinere, & in vrbibus per vias, dum ducerentur contenta voce litanias, aliaſq. pias preces concinebant. Et cum plerique puerili adhuc aetate eſſent, vere in eos illud Dauidicum, Chriſti Domini ore confirmatum congruebat: *Ex ore infantium perfeciſti laudem propter inimicos tuos.* Londini in carcerem truduntur; ſed amicorum, & propinquorum opera aliquibus inde exemptis, Hallus cum paucis, qui auctores, & duces itineris fuerunt retentus; tandemq. diuino beneficio elapſus, opportuno propinquorum auxilio ex Anglia huc nauigauit.

SALMATICENSE Collegium.

SAlmanticae priore anno multi ad ſpiritales ſeſe exercuere meditationes, multi item e noſtrae alumnis diſciplinae ad varias ſe religiones, po-

ſteriore

ſteriore anno ex ijs, qui celeberrimam hanc frequentant Academiam ſeptemdecim ſe ad Societatem contulere: pleriqùe nobiles, & qui de ſe omnia ſumma pollicentur. ſed vnius omnium natu minimi eſt, praeter ceteros ſumma ciuitatis admiratione ſpectata conſtantia. Erat hic ſuis omnibus apprime carus, auo praeſertim viro primario. Hic cum primum nepotis factum cognouit, vt erat pollens opibus, a Rege impetrat edictum, vt adoleſcens quamprimum emiſſus, eo loco collocetur, vbi ei liberum ſit, de toto ſuae vitae genere iterum ſtatuere. Eius rei cauſſa duos adoleſcentis fratres, quorum alter honeſto in Regia munere fungebatur, Salmanticam cum Regiis litteris mittit. Adoleſcens vix octauo die, quam venerat illis permiſſus fidiſſimo amico commẽdatur; triduiq. ſpatium ad eum redhibendum praefinitur. Solitae in eo genere machinae adhibitae ſolita conſtãtia repelluntur. Generis nobilitatem proponunt; aui hominis copioſi, & potentis auctoritatem commemorant; temeritatem conſilij, aetatem imbecillam, credulitatem puerilem, & ſpecie pietatis ad deceptionem quamlibet facile procliuem opprobrant; dedecus futurae paenitudinis, ſi, cognito errore, poſtmodum à conſilio reſiliat, obijciunt; labemq. non ipſius vitae ſolum inhaeſuram, ſed ad omnis nobiliſſimae familiae dedecus emanaturam. proinde quod aliquando cum dedecore ei neceſſario faciendum foret, id nunc ſapienti ſuorum cõſilio facere anteuerteret; cum & temporis breuitas alte maculam imprimere non poſſet, & aetatis imprudentia culpam alleuare, & propinquorum auctoritas ignominiam obruere. Haec ille in bona cauſſa, diuina firmatus ope, facile eluſit. quinetiam

fortior in diſputando, ſtrenue fratres eo aggreſſus eſt, vnde ipſum deducere volebant, adhortari: ita vt hoſpes, cuius haec domi fiebant, non potuerit, quin exclamarit: *Digitus Dei eſt hic.* Sic victor certaminis honeſtiſſimo Praetoris Vrbani, aliorumq. honoratorum virorum comitatu ad collegium reducitur. Affirmauit idem poſtea, ſibi videre viſum eſſe B. P. N. Ignatium in eo certamine adeſſe; &, quae differentibus fratribus reſponſurus eſſet, praecipere.

Aedibus incommodis ad inhabitandum, & parum ſalubribus adhuc vſi ſumus; ita ut hoc collegium ſtudioſorum ſepulchrum diceretur. templi etiam anguſtiis antea laborabamus; vt non ea, qua opus eſſet, commoditate Societatis noſtrae munera exerceremus. vtrumque incommodum magna ex parte iam leuatum eſt. nam & ſuſcepta iampridem domicilij aedificatio dimidia parte abſoluta, tria & quadraginta commoda cubicula iam praebet: & in parte nouae fabricae temporarium templum ſex menſibus abſolutum ſpiritalibus noſtris functionibus nobis aperit ſpatia laxiora. Auguſtius templum propria & accurata deſcriptione a fundamentis excitare eſt quidem conſilium; ſed domicilij aedificandi impenſa grauatos oportuit ſuperſedere. Ipſum porro domicilium, altius extructum & apertius, non ad ſalubritatem modo vtile, ſed ad proſpectum etiam amenius delectat. Sed noui templi encenia ipſo S. Luciae ſacro die, quamuis ſacrae alibi feriae haberentur, magno tamen omnium ordinum hominum concurſu celebrata ſunt. S. Lucam Euangeliſtam patronum adoptauimus. Haec poſteriore anno: quo item anno Sacerdos vnus, fratres duo hominem exuerunt.

COL-

COLLEGIVM Abulenſe.

BEnignam de more ſe nobis praebuit Abulenſis ciuitas. nam praeter cetera, ſacras quoque ſanctorum caelitum reliquias, quae in aede noſtra aſſeruantur, ornatius, magnificentiuſq; collocauimus, pecunia a beneuolis amicis, pijſq. hominibus collata. Eiuſdem beneficentia ciuitatis, per nos multorum indigentiae ſubuentum eſt. Et cum S. Secundi, primi Abulenſis Epiſcopi corpus transferretur, placuit Senatui, magiſtratibusq. noſtris negotium dari exornandi forum, per quod ſacra pōpa traducenda, & ſacellum, quo ſacrae reliquiae excipiendae erant. Eſt abunde omnium votis ſatiſfactum. ſumptuoſum ſacellū, & in eo altaria quinque excitata: aurea tela parietes conueſtiti: omniaq. Latinis, Graecis, Hiſpanicis verſibus ornata. res omnium iudicio dignitatis plena viſa eſt: gratiae nobis à Senatu actae. Super haec omnia nobilis ciuis bis mille & ſexcentos nobis aureos attribuit poſt obitum poſſidendos.

Quod attinet ad operam: ex inſtituta iampridem conſuetudine pias hiſtorias & ſanctorum virorum exempla cum ſuorum momentorum ponderatione enarrandi, tum alij fructus exſtitere, tum illa duo narratu non indigna contigere. Quidam, audita hiſtoria, repente e media concione Sacerdotem, cui confiteretur coepit inclamare. neque ante ſedari potuit, quam ad confeſſarij pedes ſe abiecit. Alter è veſtigio recta ad templum Dominicanorum. fratrum trium, in quos primos incidit

pedibus ſe abijcit; vt ſibi opem ferrent, poſtulauit: habere ſe, quae confeſſionis ſacramento aperire velit; quae multis confeſſionibus tranſactis reticuerit: exemplo rei, quam in aede noſtra narrari audiſſet, perterritum, velle eo ſe peccati onere leuari. id poſtridie illi ipſi Patres euulgarunt.

COLLEGIVM Villagarſienſe.

Villagarſiae rei frumentariae inopia valde laboratum eſt: & ex inopia frumenti caritas, & fames conſequuta. quo malo vt egenorum multitudo, quoad eius fieri poſſet, leuaretur; data eſt opera, vt quotidie per noſtros magnus carnium numerus coqueretur; & cum ijs panis, quantum opus eſſet, bis diebus ſingulis diſtribueretur. Quo genere leuaminis magnus egenorum numerus, qui alioqui periſſent, famem ſuſtentarunt. Latinae linguae ſcholae quadringentos, vt alias perſcriptum eſt, habent auditores, ea modeſtia, & in ſuos magiſtros obſeruantia, qua maiorem omnino optare non eſt. ex his multi adulti, & robuſta iam aetate, ita diſciplinae, & correctionis tolerantes, vt cum molli compares aetate pueris. Tam late diffuſa eſt integra huius gymnaſij fama, caſtaeq. odor diſciplinae; vt multi a licentia viuendi, fluctibuſq. vitae perturbatae, in hunc, quaſi portum tranquilliſſimum, Chriſtianaeq. diſciplinae ſcholam ſe recipiant. ab aula, a militia, a foro fama tanti boni ad colenda literarum ſtudia ſe conferunt. Ex ijs vnus & validus, & ferox, & ipſa militari conſuetudine ad audendum promptus, ita paucis menſibus eſt immutatus;

tatus; vt, cum eius patruelis ab altero in iurgio verbis laceſſitus, ictu lapidis etiam violaretur, ipſo praeſente, ſurgentem iracundiam compreſſerit: teſtatuſq. ſit; ſe noſtrae contineri religione diſciplinae, ne iuſtam eius vltionem iniuriae exigeret. Ex omni auditorum numero, qui aetate, prudentiaq. ceteris praecellunt, magno cum animi ſui fructu ſeſe diuinis meditationibus exercuerunt. Eſt non ita pridem conuictorum inſtitutum contubernium. triginta honoratorum parentum liberi inſtituuntur, domum incolunt collegio coniunctam. & huius quoque inſtitutionis fama multos ad eādem diſciplinam allicit in dies.

COLLEGIVM Palentinum,

PAlentiae priore anno vitam cum morte commutarunt Sacerdotes duo, & frater vnus. poſteriore circa mediam Quadrageſimam & concionum, & vitae curſum praecidit vir doctrina eximius, illuſtrae religionis exemplum, & odore ſanctitatis in primis clarus P. Ioannes Fernandius. Profeſſus in Societate quartum votum iam inde P. Euerardo Praepoſito Generali. Quadraginta egerat in Societate annos. ſacras litteras tum in hac prouincia, tum in Romano collegio magna nominis claritate multos annos docuerat. Sed plus operae temporiſq. maturiore aetate in concionibus & in Italia, & poſtmodum in Hiſpania multo cũ fructu poſuerat. Haec ſummatim ita dicta ſint, vt viri clariſſimi, & Italis, quibus bene notus fuit, & Hiſpanis ſtatim memoria renouetur. Sed non

ſunt tam breui compendio ſinceriſſimae animae laudes glomerandae. Proferamus in lucem, quantum epiſtolae patitur breuitas perfecti ſocietatis alumni exemplar clariſſimum. Hic iam inde primos emenſus annos pueritiae a patre, cui vnicus erat, a ſtudiis humanitatis ad mercaturam vocabatur. cum maerens amore ſtudiorum Toleti, in ſua patria ante imaginem B. Virginis fuſus in preces a caeleſti matre flagitabat, ne rei augendae cauſſa a litterarum ſtudio auelleretur. Aliquandiu perſtiterat in precibus; cum leui ſomno occupatus ſibi viſus eſt audire diuinam matrem, ex ipſa imagine loquentem; ſibiq. perennem, quem petebat ſtudiorum curſum pollicentem: inſuper Societatis Ieſu alumnum futurum praedicere: a qua tamen voluntate erat ille in praeſens alienus. Experrectus, magna concepta animo laetitia Sanctiſſimae Matri perpetuam virginitatem vouit; quam ad finem, vſque & corpore, & animo ſeruauit. Ita progreſſus in ſtudijs duodeuigeſimo aetatis anno in Societatem eſt admiſſus: ſtatoq. tempore inchoata ſtudia abſoluit. Clarum igitur & doctrinae, & virtutum ſpecimen cum edidiſſet, tanquam vir omnibus numeris abſolutus, Romam mittitur ſacrorum voluminum interpres. Multis annis eo munere perfunctus, & ſtrenue concionibus habendis occupatus, miſſus eſt in Belgium ad operam in caſtris catholicis militibus praeſtandam. Ibi quinquennio verſatus eos pertulit labores, eaq. pericula adiuit, quae illi vitae comitari ſolent. Accidit non ſemel, vt ex imminenti, certaq. pernicie non ſine miraculo liberaretur. Campeſtri aliquando in loco exſcenderat ex equo, cum haereticorum copiae ſuperuenerunt, is partim repentino pauore perculſus, partim

imbe-

imbecillitate virium impos erat omnino equi repetendi. neque erat in ſolo loco, qui illi opem ferret. tũ praeſidis Angeli ope magna fiducia inuocata, repente, quaſi validi hominis brachijs ſublatus, ne attacta quidem ante ſtaffa, ſe ſenſit in equi ſui ſella collocatum, cuius vſus celeritate mature ſe periculo ſubduxit. Alio die cum iter ſolus faceret, incidit in equitem haereticum, qui ſtatim intenta haſta equum celeriter in ipſum incitat. Vbi ad ipſum peruenit, impetum cohibuit; rogauitq. eſſet ne Ieſuita. cum ille forti animo annuiſſet, mox eques, ad manſuetudinem ferocia conuerſa, blande hominem compellans, dari ſibi manum oſculandam petijt; ac ſine vlla iniuria diſceſſit. E Belgio reuerſus in Hiſpaniam annos quindecim vtiliſſimis concionibus conſumpſit. extrema vero aetate cum ita eſſet imbecillus, vt inter aliorum manus ad ſuggeſtum duceretur; cum ad dicendum conſediſſet, ita validus, & ardens apparebat, vt iuuentam in eo nõ deſiderares. Creditur mortem ſibi prouidiſſe. nam biduo ante, quam vltimum incideret in morbum, inſolita noctis hora, P. Rectorem adijt: rogauit, vt ſuam vitae totius exciperet confeſſionem: breui enim ſibi eſſe de vita decedendum. id quod ei vitae reliquum datum eſt, diuinorum beneficiorum memoria, diuiniſq. laudibus reuoluendis, hymnis, pſalmiſq. recitandis traduxit. Corpore ſolutis ſanctis eius manibus multi ſe commendauere; roſariaq. tanquam perſpectae ſanctitatis viri illius cõtingendo corpori admouere. Vir fuit, praeter alia, ſimplicitate admirabili: in quo tamen prudentiam non deſiderares. paupertatis egregius amator: vt non niſi veſtibus ijs, quas alij deſpicerent, libenter vteretur. interulae vero eius ita detritae erant, ac

lace-

lacerae, vt ne mendicis quidem veſtiendis praeberentur : eas viri primarij inuitis nobis extorſerunt; fruſtatimq. inter ſe diuiſerunt. Sex totos annos humi decubuit, ſtorea tantum, aut ſubereo cortice ſubſtrato, nulla alia, niſi ſuorum indumentorum ſtragula veſte vſus. ac per idem tempus ſingulis ſe noctibus verberabat; binaſq. ac ternas horas in diuina precatione continuabat. orandi aſſiduitate miram adeptus erat contemplationis facultatem: opinioq. de eo eſt, multa ei viſa diuinitus obiecta eſſe. repertus certe poſt mortem eius commentariolus curſum illius meditationum indicat ab anno eius ſaeculi octogeſimo ſeptimo ad nonageſimũ. in eo eſt, B. P. N. Ignatium bis ei ſe viſendum praebuiſſe: Angelorum choros, quorum etiam adſcripti cantus: tum B. Virginem cum ſancto caeleſtiũ virginum comitatu; Sanctum quoque Mauritium cum ſocijs illi ſeſe oſtendiſſe. Fuit illius differenda ſepultura, quo multorum piorum voto ſatisfieret. Primaria Eccleſia publice ei parentauit, vno è noſtris ad concionem dicente & admiratione dignas de eo narrationes explicante. Hactenus ne viri eximiae pietatis memoria intercidat.

Eſt incredibilis, tum vrbanorum tum paganorum huius dioeceſis liberalitas in nos. nam cum vectigal nullum certum, quo ſe ſuſtentent, hoc collegium habeat: bene magnum tamen noſtrorũ numerum vtrorumque eleemoſinis copioſe aluit. compenſata ſunt eorundem merita multa, & aſſidua noſtrorum opera. & quidem vrbanorum primum tum alijs Societatis muneribus, tum maxime ſtudij curſu philoſophici, priore anno inſtituti; quem nouem e noſtris capeſſere inſtituerunt. his alumni quatuordecim Palentini Seminarij acceſſere, mul-

tiq.

tiq. alij ex vrbe. Paganorum deinde benignitas aequata excurſionibus, catecheſibus, ſacramentorum adminiſtratione, aliiſq. Societatis miniſteriis, maxime etiam pacificationibus. In nobili enim opido turbulentiae grauiſſimae compoſitae, factioneſq. ſublatae; vnde magnum otium, tranquillitaſq. conſequuta: vt interim vulgares alias praeteream reconciliationes. Sed in vrbe pacificationes duae clarae in primis fuere. Viri primarij duo, germani fratres, eo erant odio inter ſe, vt alter alterum aliquando quaeſierit ad necem. eos multi viri graues reconciliare conati erant, itrito conatu; vt neceſſe fuerit per magiſtratus, obiecto legum metu, eos cohiberi. ſed occulebatur vlcus, non ſanabatur. vnius tamen noſtri Sacerdotis opera, ſaniae emiſſa, ſuppurauit. Vterque igitur in noſtro templo, praeſente, & gratulante magna ciuitatis parte, fraternam beneuolentiam reſarſerunt. Duos item alios propinquos e prima nobilitate controuerſia de pecunia ita diſtraxerat, vt palam conuiciis, contumeliiſq. mutuo ſe proſciderint. ergo, quod in tali re fieri ſolet, vt dignitas verbo violata cruore ſanetur, hic quoque vehementer timebatur. biennium tenuit inimicum diſſidium; neque vlla reconciliationis aura afflabat. Erat vterque dignitate conſpicuus; alter ſenator, alter Eccleſiae ſacerdotio inſignis. Igitur laicus vni e noſtris confeſſus ſumpta Euchariſtia, Sacerdoti in platea factus obuiam, aperto capite hominem reuerenter ſalutauit: tum ad ſacrae manus oſculum acceſſit. & cum conſtaret, ſubductis rationibus omnibus, ſexcentos numos aureos liquido ſibi deberi, conſilio tamen litis in perpetuum tollendae, eam ſummam omnem Sacerdoti remiſit. Ille, re tam ſubita, tamq.

ino-

inopinata permotus, ea qua par fuit comitate propinquum amplexatus, illius gratiae ſatisfecit.

SEGOBIENSE, & reliqua collegia.

SEgobiae diem ſuum obijt priore anno P. Roterius Illanes, antiquus in Societate, & vir ad homines iuuandos apprime factus. E ſcholis poſteriore anno adoleſcentes octo varias religiones iniuere; taleſq. in ſua quiſque paleſtra ſe praebent, vt illorum praeſides non nouicios, ſed veteranos moribus eſſe teſtentur. Eſt poſteriore item anno in noſtra domo Dominicis diebus pius conuentus pomeridianis horis inſtitutus, quo de ſtudio pietatis, deq. Chriſtiani hominis officiis diſputatur, praeſide vno de noſtris. cui multi sẽper incredibili interſunt alacritate; vt ne aeſtiuis quidem caloribus frequentia minuatur. Commune fuit poſteriore anno tota fere Hiſpania; vt nouo quaſi fœdere concordia & mutuae conſenſus caritatis cum Dominicanis Patribus, nouis beneuolẽtiae officiis ſanciretur. Templum vtrorumque & concio viciſſim ab alterius ordinis Praedicatore, magna probatione ciuitatis cohoneſtata. nam in illorum aede noſter die S. Thomae Aquinatis ſacro, in noſtra calendis Maijs, quae Sanctorum Iacobi, & Philippi noſtri templi tutelarium anniuerſaria memoria religioſae ſunt, Dominicanus Sacerdos ad concionem verba fecit: ea noſtrarum laudum teſtificatione, quae nobis modeſtiam incuteret. atque vtriuſque familiae proceres altera, ſuo vtraque die, familia conuiuio excepit. Magnus praeterea eſt omnium

ordi-

ordinum hominum amor erga nos. teſtantur id eleemoſinae. Loculus ſacroſanctae Euchariſtiae aſſeruandae pretij non modici donatus eſt. Crux etiam in ſupplicatione praeferenda, cum gemino limbo haſtae obtendendo; pullo altero ad funera, altero rubro ad feſtam laetitiam acceſſere. Matrona moriens bis mille & quingentos aureos collegio legauit; poſt mortem ſui fratris poſſidendos, millie item alios, ſi contingat fratrē ſuum ſine prole decedere. Vir primarius decem aureorum millium collegium fecit haeredem, vxore defuncta. Vtrique N.P. Generalis permiſſu ſepultura in templo noſtro data eſt.

IN LEGIONENSI COLLEGIO Latinae linguae ſcholas, duaſq. alias, Philoſophiae alteram, moralis alteram Theologiae ſeptingenti diſcipuli frequentant. ex eorum numero multi ad varias ſe religiones contulere, multos quoque regendis parecijs eaedem ſcholae Eccleſiae dedere. Vrbis Antiſtes, vir, & doctrina, & pietate ſingulari illuſtrioribus quotidie teſtimoniis ſuam declarat in nos beneuolentiam. Hic, cum primum ex Accitana Eccleſia in hanc translatus eſt, nihil ſibi gratius accidere potuiſſe teſtatus eſt, quam in eius Eccleſiae venire adminiſtrationem, cuius ciuitas Societatem in ſinu ſuo foueret. A. P. Rectore inuitatus, & libenter, & magna cum animi ſui voluptate drama, quod diſcipuli noſtri dederunt, ſpectauit. Argumentum fuit de Chriſti connubio cum anima. cuius opportunitate Legionenſis Eccleſia ſibi tam dignum Antiſtitem gratulabatur. Defenſiones philoſophicarum, Theologicarumq. poſitionum in noſtro gymnaſio ſua praeſentia cohoneſtauit; ſuumq. de noſtrorum doctrina iudicium

mul-

multis audientibus ampliſſimis verbis declarauit. Idem ipſo Circumciſionis die ſacro in noſtro templo concionem habuit. Quin etiam graui aduerſus vnius noſtri ſcholam de humani arbitrij libertate excitata cõtrouerſia, perhonorifice de nobis ſcriptas litteras dedit ad Summum Pontificem, ad ſupremum fidei cõſilium, ad Cardinalem Albertum, aliosq. ſacra purpura ornatos.

METINAE SEMINARVIM noſtrorum alumnorum, qui ſtudijs humanitatis exercentur, biennio toto ab optimo magiſtro excultum eſt. quatuordecim delecti adoleſcentes, Graecis, latinisq. litteris prima Seminarij fundatione inſtituendi traditi ſunt: etſi poſteriore anno duodecim tãtum numerati ſunt. ſcholae vero externorum, aliis religionibus quatuor diſcipulos, noſtrae vnum protulere. Noſtrorum opera multos e carcere emiſit, qui aere alieno tenebantur; pecunia mendicato corrogata, qua creditoribus fieret ſatis. Meretrices tres e lupanari extractae: quarum duae coenobiũ Conuerſarum iniuerunt; tertia honeſto in domicilio collocata eſt. Perniciosa gliſcebat in ciuitate diſcordia; quae niſi ſedaretur, magnum erat incendium ſuſcitatura. orta lis erat de priuilegio nobilitatis: multiq. ea iura cum ſubtilius diſquirerent, multis malam perniciem cum ignominia creabãt: noſtri ne malum altius inſurgeret, interpoſuere ſeſe ita, vt ſerpentem peſtem latius manare prohibuerint. Cuius tanti beneficij memoriam ciuitas perpetuo monumento conſeruandam duxit. Ceterum ciues tum priuatim, tum publice ſe valde nobis liberales praebuerunt. Priore anno ſenatus reip. difficilimo tempore frumenti menſuras centum (tanecas vocant) nobis donauit. quae res nos

ſolli-

ſollicitudine liberauit aut mutuae pecuniae adiecto fenore conquirendae, aut numeri noſtrorum minuendi: poſteriore anno aureos bis mille nobis dedit, ad aram templi principem ſignis, & columnis exornandam: & iam eius magna pars confecta erat. Vir primarius noſtrae inopiae leuandae aureos trecentos eleemoſina nobis dedit.

IN MONTEREGALENSI collegio priore anno Philoſophiae ſtudia ſex Societatis alumni, viginti adiunctis opidanis decurrere. poſteriore è Societate duo tantum iniuere, tenui collegij cenſu plures alere non valente; ſcholam tamen externi compleuere. quorum & maior eſt numerus, quam ſuperiore curſu fuit, & ſperatur in dies auctum iri, multarum rerum facta mutatione; ſed maxime ob caeli ſalubritatem. Latinae linguae ſcholas quatuor habemus: duas praeterea elementariorũ: in vtriſque diſcipulos centum ſupra mille. in omnibus, praeter litteras, ſtudium viget pietatis. teſtantur flagra, & cilicia, quae Quadrageſima bis hebdomada vſurpant omnes. Parthenij vero anno toto. Luſtrati praeterea ſunt excurſionibus noſtrorum Montani, rude genus hominum, & aſperum. ad quos nemo adhuc doctrina cultus penetrarat. ergo quam alta fuerit inſcitiae rubigo deterenda, quilibet vel mediocriter ſapiens coniiciat.

NVMANTINI collegii cenſus auctus priore anno a Maria Mendocia fundatrice bis mille aureis. tenuitas praeterea rei domeſticae eiuſdem benignitate ſuſtentata. Alius praeterea mille & ſeptingentos aureos collegio attribuit, poſt ipſius obitum fruendos. Eodem iure ſuum cenſum vniuerſum duo alij nobis donauere. Templo in praeſens argenteam pateram cum geminis guttulis dede-

dederunt. aliorum praeterea piorum amicorum liberalitate tres proximae domus coemptae, adiunctaeq. noſtris aedibus, noſtras domicilij anguſtias laxarunt. Sed in primis perilluſtris Ferdinandi Padillae Oxomenſis Eccleſiae Prioris, cum alias ſaepe, tum hoc maxime tempore, beneficentia eluxit. qui non ad ſoli tantum, domorumq. coemptioné ingentem pecuniam ſuppeditauit; ſed illius quoque ſumptu, octo extructis cubiculis noſtra domus aucta eſt. Oxomum ante miſeramus, qui in illa nobili Eccleſia conciones haberent, & confeſſiones audirent. quorum tam grata fuit opera, vt eos iterum Eccleſia poſtularit.

E BELLIMARENSI collegio montanae aditae ſunt regiones, quae ſeptentrionem ſpectát; & Antiſtiti Burgenſi parent. Incolae eadem aſperitate, & rerum ignoratione, qua qui a Montereg alenſibus adiri ſunt montani homines. Accedit ad loci, incolarumq. aſperitatem etiam inopia: vt terni vici aegre curiones ſingulos ſuſtentent. Hinc ſumma rerum omniũ ignoratio: vt non pueri modo, ſed adulti etiam, & grandes rudimenta fidei docendi fuerint. denſi vepres inſcitiae, hebetudinis, vitiorum, denſiores multo, quam in incultis diu agris, diuini verbi falce fuere perpurgandi. veteres ſtuprorum conſuetudines, diuturni illegitimi concubitus pro licitis habebantur. Affecta iam aetate ſenibus, morbo aliis grauiter afflictis, vitam corrigendi, peccata deteſtandi, nulla cura. nec vitium ſentiebatur, tá altae tenebrae obductae erant. Quaſi tum primum ad noſtrae fidei lumen vocarentur ita propemodum noſtris, qui eo penetrarant, laborandum fuit. & haec quoque ſylua ſolertem colonorum fortium manum ſenſit, ſqualoreq.

deterſo,

deterſo, ad cultum, nitoremq. reuocata eſt. In opido eiuſdem tractus monaſterium eſt ſanctimonialium, cuius regimen ad Archiepiſcopum Burgenſem ſpectat. ei nouas leges, ad veterem compeſcendam licentiam, dare inſtituerat Antiſtes: eas virgines omnino recuſabant, veterem viuendi morem adamantes. quoq. ille in incepto conſtantius perſiſteret, eo ferocius muliebris contumacia aduerſabatur. itaque domi nulla pax, nulla tranquillitas: diſcordiarum, ac rixarum plena omnia. Noſtrorum tandem concionibus, priuatiſq. colloquutionibus, cum Deo iuuante, perfectum eſt, vt illae ſe Praelato ſuo praebuerint obtemperantes; collapſamq. diſciplinam reſtitui aequo animo paterentur. & nunc ita viuunt, vt ſpecimen inde conſtituendae coenobiticae diſciplinae ſumi poſſit. In nobili opido maritimo tanta facta eſt ad noſtrorũ aduentum commotio, vt nemo fere fuerit ſupra viceſimum annum, qui non omnium erratorum ſuorum ſeriem confeſſione explicarit. mira omnibus corrigendae vitae alacritas iniecta: vt ad ſacerdotis pedes abiecti negarent ſe, cum diu reluctati eſſent, Deo trahenti non obtemperare potuiſſe. Senex a decimo aetatis anno ad octogeſimum ſolute vixerat; ſaepiuſq. diuino monitu ad vitam corrigendam inuitatus contempſerat. is piſcabatur aliquando, cum excitata procella lembum, quo vehebatur, abſorpſit; ſubmerſiſq. ſex eius comitibus, ipſe vnus enatãs ſeruatus eſt: nec tamẽ reſipuit. hic tandem ad noſtrorum aduentum ſe reſpexit; prudenterq. ac pie animi ſaluti conſuluit. Mulier ibidem quadraginta annos in turpi vita tranſegerat. haec iter mari faciens cum ſocia vtique e fornice, pari deprehenſa periculo, comite in undis extin-

ďta, arrepta tabula aegre ſeruata eandem ſalutis ancoram apprehendit. Mutatio vitae vtriuſque indicat, eorum ſalutem Diuinae prouidentiae curae eſſe. Profuit vtique his nõnulla erga Diuinam matrem vmbra pietatis. ſiquidem vterque non vſque eo fuit religionis contemptor, vt non aliquando B. Virginis roſarium percurrerit.

POMPEIOPOLI ingens periculum, quod ad multorum perniciem ſimul & ignominiam pertineret, Deo bonorum innocentiam protegente, diſcuſſum eſt. Fama vulgauerat, montanos omnes circa vicos, pagoſq. maleficis viris, mulieribuſq. refertos eſſe. Dimiſſi iuſſu Regiorum Auditorum lictores, omnes, qui infamia notabantur, comprehenſos Pompeiopolim contraxerant. interrogati rei crimen faſſi erant. cauſſa ad Quaeſitores Fidei delata. Ac ne ſic quidem crimen tam ſincerae gentis credebatur; nec tantae vitae innocentiae tanta macula adhaerere poſſe videbatur. Rogatu ergo Epiſcopi, & Vicarij tribunalis, ſacerdos e noſtris eius linguae peritus (Cantabria enim tota proprio vtitur idiomate) miſſus in eos montes, homines ſimplici praeditos ingenio, & inſita bonitate rudes multarum quidem reperit rerum ignaros; ita concionibus & catecheſibus errores multos ex eorũ mentibus abſterſit, ſed illud praecipue, cuius rei cauſſa miſſus erat, certis veſtigiis indagauit: inanem eſſe, & comenticiũ rumorem veneficorũ, & veneficarũ. Puellas tantum aliquot ab animi ſeu leuitate ſeu malitia, temere certe rumorẽ ſparſiſſe in vulg⁹, lamias eſſe ſeſe, & lamiarum filias, aut diſcipulas: ſeq. ex certo oris, oculorumq. ſigno certo deprehendere, qui eſſent & venefici, & veneficae. ita multos illa infamia notauerant. & vulgo iis fides

habe-

habebatur; vt feminae praecipue, quas illae notaſſent, paſſim & lamiae,& carnium puerorum voratrices haberentur. ſed tam viros, quam feminas, quas illae in ſuſpicionem vocauerant,expertes eſſe eius culpae. Reos porro ab inſita bonitate, & imperitia, crediddiſſe, quod ijs perſuaſum erat; confeſſionem criminis expeditiorem eſſe ad veniam impetrandam viam. ita miſeri inexpiabili ſe crimine obſtrinxerant. Haec noſter illa excurſione a ſe cognita cum teſtatus eſſet; & res a ſacri Iudicii Quaeſtore certiſſimis teſtimoniis rite perquiſita explorata eſſet, qui ſe inſcienter horrendi ſceleris arguiſſent, integri declarati ſunt, & omni maleficij ſuſpicione liberati. Reſtituta eſt in coenobio quodam vnius maxime Sacerdotis noſtri adiumento pax, & tranquillitas, multis, quae omnia turbauerant, diſſidiis ſedatis.

OVETI priore anno primicias morientium perſoluit nouicius vnus Sacerdos, neque his annis ſeptemdecim,quibus initium collegio huic factum eſt, vllius noſtrum funus fuit, hic igitur primus ſepulchri encenias eſt auſpicatus. Schola de quaeſtionibus moralibus, ad conſcientiam pertinentibus, iam dudum inſtituta bonam idoneorũ Sacerdotum ſegetem vniuerſae Aſturum regioni ſuppeditat. quare, Epiſcopo petente, ad eam priore anno altera eſt addita; vtraque bene, feliciterq. procedit. nam praeter docentium explicationes,quotidiana quoque excutienda quaeſita proponuntur, octauo quoque die,ſcholarum more, quae ab vno defendantur,a multis oppugnentur, proponuntur: & ſtatis anni temporibus celebriores habentur concertationes. Anno qui huic biennio anteceſſit, Latinae linguae ſcholas aperire coepimus, eae fe-

liciter progrediuntur, multi licet adhuc ex vrbanis priores adeant magiſtros. Sed declamationes, dialogi, aliaq. dramata magnam gymnaſio noſtro cōciliant exiſtimationem. Auxit in primis nomen Parthenia ſodalitas priore anno inſtituta magna laetitia candidatorum. Miſſiones permultae fuere vtroque anno ſolito cum fructu: labores vero in ijs,& aerumnae ob hiemis aſperitatem,& itinerum difficultates ſolito etiam maiores: nec minus operae, temporiſue peregre propemodum, quam in vrbe poſitum eſt. muniaq. Societatis incredibile eſt, quanto ſtudio in opidis, vicisq. exciperentur. quin ipſi parochi noſtros certatim ad ſuas quiſque Eccleſias inuitabant; ita vt fructus agrorum vrbanum & fructum & operā aequaſſe videatur. Rem nō vulgariter promouit aeque religioſiſſima, atque generis claritate nobiliſſima Magdalena Vlloa. quae non ijs contenta, quae contulit, atque in dies confert in Societatem, tanquam ſpiritu feruens Apoſtolico, quidquid poteſt, ad rem Chriſtianam prouehendam, Eccleſias ornandas, viam ſalutis hominibus expediendam, confert. Ipſa enim Eccleſijs ſingulis ſui Principatus ſacrum ligneum pegma inauratum, & argenteam pixidem ad ſacram decenter Euchariſtiam aſſeruandam facienda curauit.

AREVALENSES ſocij aere alieno mille aureorum,pro quo annuam penſionem penſitabāt, priore anno liberati ſunt. poſteriore magiſtri duo Latinae linguae ludum cum Deo propicio aperuerunt. Grata erga id officium ciuitas domum nobis percommodam coemptam, & quidquid vacui ſoli circa nos eſſet, collegio attribuit. ita noſtrae domus anguſtiae iam laxari poterunt. Alimenta inſu-

per

per magiſtrorum tantiſper, dum gymnaſium totum e fundationis lege conſtitutum ſit, ſe daturam pollicetur. & iam ad ſcholas aedificandas, cementa lapides, materia comportantur. Ara quoque princeps piae matronae liberalitate multis rebus ornata.

BVRGIS IN Societatem duo ſunt admiſſi, alter ſeminarij ab Archiepiſcopo inſtituti alũnus, & ſcholarum noſtrarum diſcipulus; ſed ita in litteris exercitatus, vt cum opus eſſet, magiſtris abſentibus, illorum expleret vices: alter ad domeſticos idoneus labores. Scholae frequentiam habent bene magnam, licet perantiquum, & celebre gymnaſium in vrbe ſit; & a magiſtris regatur a publico conductis. Modeſtia diſcipulorum, & obſeruantia eſt, quam volumus: nobilium filij multi. In ijs copioſiſſimi parentis filius, & haeres vnicus annuorum vectigalium decem millium aureorum, ita aliis obedientiae, manſuetudinis, ſubmiſſioniſq. exemplo praelucet, vt parem ſe faciat cuilibet teuiorum. Schola porro de conſcientiae cauſſis auditores habet ſexaginta. Renouata eſt cum Patrum Praedicatorum familia in hac quoque vrbe coniunctio cum aliis officiis, tum mutua concione, vt in aliis collegiis dictum eſt, noſtro, & ipſorum tutelari die feſto; & mutuae ſymbolo caritatis vtraque familia menſa viciſſim ab altera excepta. cohoneſtatae viciſſim primariorum praeſentia vtrorumque diſputationes. ſalutandi quoque cauſſa nos ab illis, viciſſimq. a nobis illi familiariter aditi. Experti ſumus & piorum amicorum prolixam admodum benignitatem. Septingenti enim aurei priore anno ad noſtram inopiam leuãdam partim repraeſentati, partim teſtamento aſſignati. Oleum

inſuper ad ſacrum lumen, & pretioſum peripetaſma ad ornatum arae ab aliis oblata. Coemptam eſſe ſuburbanam domum animi remiſſioni, ſuperiorum annorum litteris ſcriptum eſſe, indicant huius biennij priores litterae, impenſa duorum millium aureorum. pecunia a duobus ciuibus ſuppeditata, qui mira noſtrum ordinem proſequuntur pietate. Tota eſt ad noſtros vſus accomodata; vt non honeſta ſolum oblectatione laxare animos poſſimus, ſed parata etiam opportuna commoratio ſit, ad ſecretum diuinarum meditationum, exercitationemq. eorum, qui ſubinde a ſtrepitu quotidianarũ curarum ad tranquillum illud otium ſe recipiunt. Et iam rei opportunitas multis vſui fuit, tum Eccleſiaſticis, tum laicis, domicilij nouitate, &, ſi placet, etiam amenitate ad illud inuitante. Coemptae praeterea aedes nonnullae, & noſtro cum domicilio continuatae habitationem nobis reddidere aliquanto laxiorem: nam vt amplius laxemus, laborandum non eſt; cum domicilium in optimo vrbis loco ſitum, vtrinque vicis duobus coarctetur; vt ne digitum quidem fines proferre valeamus.

LVCRONII poſteriore anno magiſtri tres litterarium gymnaſium aperuere, Latina de more oratione praeeunte. Sed cum inueniam in litteris ſuperioribus, quinquénio ante eadem in vrbe apertas eſſe ſcholas, coniectura ducor ad ſuſpicandum, fuiſſe aliquando intermiſſas, & hoc anno repetitas. vt ut eſt, non putaui illa eſſe omittenda, quae vt noua huius anni litterae proponunt. Diſcipuli plus ducenti numerantur: & maiora in dies expectantur incremẽta. Domus aedificatio procedit. ad eam trecenti aurei a ciue vno ſunt collati. Ciuitatis magiſtratus, & ipſi proceres Eccleſiae nobis valde ſunt

be-

beneuoli. Declararunt proxime,cum in cathedrali Eccleſia per quadrageſimam dies, quibus habentur conciones, quos in varias mos eſt diſtribuere religiones, eos omnes priore huius biennij anno Patribus Societatis aſſignarunt.

COMPOSTELLAE quoque, vt in pleriſque iam Hiſpaniae locis, Quadrageſima bis hebdomada magni fiunt concurſus ad enarrationem exēplorum, quae e ſanctorum virorum hiſtoriis petuntur. Narrationem ſequitur diuerberatio: qua non alumni modo gymnaſij vtuntur, ſed e totius ciuitatis iam nobilitate viri primarij tum Eccleſiaſtici, tum ciuilis ordinis. Compoſtellanus Antiſtes binas nobis aedes coemit; vt in earum alteris elementarij pueri legere doceantur, & ſcribere:eiuſq. rei cauſſa cētum quinquagīnta annuos aureos magiſtris alendis aſſignauit. idem etiam eius gymnaſij aedificationem ſuſcepit. Haec priore anno: poſteriore P. Prouincialis Seminarium alterum hic conſtituit humanitatis. octo ingenioſi adoleſcentes egregio magiſtro traditi.

NOVVM AD MONTEM FORTEM collegium priore huius biennij anno fundatum eſt, & habitari coeptum. Fundatorem habet Illuſtriſſimū Hiſpalenſem Archiepiſcopum Rotericum a Caſtro S. R. E. Cardinalem. qui vt Montem Fortem, celebre opidum, & in ſuae clariſſimae familiae ditione conſtitutum, redderet illuſtriorem, hoc collegij ornamento voluit augere. Locus eſt Callecitani ſoli optimus; ſitus & amenus, & ſaluber; aedificatio & ampla, & ſpecioſa; deſcriptio plane digna Rege. Plura de huius collegij origine & progreſſione in horum duorum annorum litteris ſcripta non erant: ſed plenam totius rei ſeriem trien-

nio ab hinc inſequentis anni nonageſimi ſexti litteris me ſcripſiſſe memini. quare ne immotā moverem; neue duobus in locis inutiliter eadem narrentur, omnem eius rei cognitionem in inſequentem annum nonageſimum ſextum reiiciendā cenſui. Scholae igitur non latinae linguae ſolum, ſed etiam abecedariorum, cum primum conſtitutum eſt collegium, apertae quadringentos numerarunt auditores, praeter pueros elementarios. & eo vſque creuit res, vt poſteriore anno ad ſexcētos peruenerint: & qui ad litteras legendas, & formandas inſtituuntur trecenti iam fuerint. Illuſtriſſimus Antiſtes ad vrgendum aedificationis opus octo millia aureorum adiecerat. Reliqua planius inſequentis anni litteris cognoſcentur.

ONNATE vixit frater vnus domeſtici operis adiutor, tum primum biennio ſui expleto tirocinij. Adiuti egentes, corrogatis per noſtros eleemoſinis, Conciones, & ſanctorum exemplorum narrationes ab honeſtiſſimis quibuſque, & magno popularium numero celebratae: aliqui diuinis cōmentationibus exculti: & circumiecti vici noſtrorum excurſionibus luſtrati.

APPARET ET VERGARENSE collegium non ita pridem eſſe inſtitutum. ſiquidem ſuperiorum annorum litterae de eo nihil indicant. Eſt in ea Cantabriae parte, quae Guipuzcoa ipſorum lingua nominatur: eadem, quae optimum, ac ſanctiſſimum parentem noſtrū peperit Ignatium. nouum fuit in hac ciuitate crebritatem inducere noſtrarū exercitationum, tum ipſarum rerum inſolentia, tum nonnulla (ſic enim dicere prouinciales litterae nō verentur) hominum duritia. Ingenia tamen ſuapte natura docilia; & ad omnem propenſa probi-

tatem,

tatem, ſe Chriſtianae pietatis excoli officiis facili negotio permittunt. Ita iam priore anno frequentem admiſerant ſacramentorum vſum. concionibus intererant frequentes. & iam ad quadraginta confeſſionem vitae totius retexuerant. qui numerus in inculta adhuc ciuitate, & ſtudioſae pietatis inſolente, magnus eſt. Sed, quod mirere magis (tanta eſt recens diuini cultus ſuſcepta reuerentia) puerorum agmina, catechiſmum per vrbem concinentium, quibus & ſcholarum noſtrarum ſe diſcipuli adiungunt, viri & aetate graues, & e prima nobilitate ſuae alioqui dignitatis retinentes, per plateas proſequi non verentur: neque pueriles cantus, diuinas laudes celebrantes erubeſcunt. Catechiſmus Cantabrica lingua explicatur, & concinitur. Neque vrbani tantum, ſed & ex pagis circa vrbem multi quotidie confluunt ad nos inſtitutionis, & ſacramentorum cauſa. quibus hiemis aſperitas, & itinerum difficultates leues ſunt, cum tanta comitate a noſtris excipi ſe ſentiunt. Interim tamen vitia multa, quae tanquam in inculta diu ſylua ex rerum inſcitia excreuerant, fuere perpurganda. Matrimonia inter arctioris gradus propinquos coniuncta noſtrorum monitu, nulla offenſione ciuitatis dirempta ſunt. A nocturnis ſacrorum temporum vigiliis, quae in ſacris aedibus traducebantur, ſenſim longo tempore in abſurdam prauitatem conſuetudo lapſa erat. Viri feminaeq. miſti in ſacris coemeteriis, atque adeo intra ipſas templi valuas laſciuos cetus celebrabant, choreaſq. & ſaltationes, religionis nulla reuerentia exercebant. Data eſt opera, vt tam feda abſurditas omnino tolleretur, quod ita difficile non fuit (tanta eſt, veritate cognita, religio ſuſcepta) vt ne in profanis quidem locis iam

ſalta-

ſaltationum ſigna ſentiantur. Quin etiam noſtrorum hortatu Roſarij ſodalitas eſt inſtituta. quae ne quo tempore deficiat, datur opera, vt corrogatis eleemoſinis conſtituatur. Cetera noſtrae Societatis munia ſtrenue, & cum fructu opere digno exercentur.

EST S. ANDREAE nomine opidum maritimum cum portu nobili, nauigationibus in Oceanum peropportunum. Hanc ſedem montanis Burgenſibus erudiendis Illuſtriſſima Magdalena Vlloa delegit, in qua nouum collegium fundaret, trium iam noſtrorum collegiorum inclyta fundatrix. Inſtitutum eſt collegium anno nonageſimo quincto IV. idus Martias: ipſo die S. Gregorio Papae dicato. Noſtrorum in opidum aduentus, vt magna populi laetitia, ita pari clericorum maerore exceptus eſt. rati enim illi, quantum nobis accederet, de ſuis tantundem emolumentis deceſſurum, non ſane hoſpitali animo nouos aduenas intuebantur. ſed experientia docti ſuum iam errorem confitentur. onera enim & labores, quibus ipſi premerentur, cum in noſtrorum vident humeros deuolui, nullo ſuorum emolumentorum detrimento, non poſſunt non tantam ſibi opportunitatem gratulari. Laetantur etiam ſuis templis ex noſtrorum concionibus ornamenti non modicum accedere. Et quamuis templum noſtris muneribus ſatis opportunum habeamus: certa tamen nobis domicilio ſedes nondum eſt. ea tamen ſedulo curatur. Magni ſtatim ad nos e vicinis pagis fieri concurſus coepti ſunt: vt ſi duplo plures eſſent operae, meſſis tamen ſupereſſet omnibus. Excurſum eſt item in externos pagos ſolito cum fructu; illudq. tum opidanis, tum paganis ex rerum inſolentia

lentia nouum viſum, & admirandum: facta noſtrorum hominum cum dictis conſentire: neque ab oratione vitam ipſorum diſcrepare.

PROVINCIA MEXICANA.

INSIGNIS fuit Mexicanae prouinciae annus nonageſimus quartus & aduētu P. Stephani Paezij Prouincialis, Patriſq. Petri Moralis, qui a Generali Cōgregatione, cui Romae interfuerat, noſtrorum Patrum canones & decreta attulit: & nouorum acceſſione Sociorum ex Europa, qui noſtrorum laboribus ſupplemento miſſi orant. octo & triginta omnino fuerunt, non paruū tantae prouinciae additamentum. Omnes eadem vecti naui: & ſi anguſtiis locorum preſſi, eandem tamen iurer nauigandum operam, operaeq. ſtatam perdici tempora diſtributionem, tum ſpiritualium rerum, tum ſcholarum, aliarumq. exercitationum tenuerunt: vt, ſi ſtudium omnium ſpectes, & operam, non vectores mare iter facientes, ſed in fixa bene conſtituti collegij ſtatione homines haerentes te dicas intueri. Nauigatione vſi ſunt, & ſi non nihil intempeſtiua, & ſera, vt in tam immenſo tamen maris ſpatio, non incommoda, vnum ſi periculum excipias: quo in vadoſa illati, imminenti procella abſorberi potuiſſent; niſi maximae Matris ope implorata, ad uota confugiſſent. concepta vota ſtatim ſequuta ſerenitas; & ſecundae flatus aurae nauim e vadis, & ſyrtibus euulſam tandem benignitate numinis in portum intulit. Profuere

ijs

ijs haud dubie communia ſodalium ſupplicia; quibus paſſim Societate vniuerſa ob eiuſmodi pericula Diuina bonitas propiciatur.ſed praecipue in eos Beticae prouinciae caritas liberalis fuit; quae vna plus mille Miſſarum ſacrificia, plus bis mille roſaria, ac totidem prope flagellationes, ad eorum detulit incolumitatem. Fieri non potuit, quin ex longa maris iactatione, & inſueti caeli natura multorum valetudo tentaretur: vnuſq. ex numero felici obitu deceſſerit:ſed de ſingulis dicetur locis ſuis.

Fuere in hac prouincia priore anno Socij omnino ducenti ſexaginta, centum Sacerdotes: e quibus triginta quatuor, votorum quatuor profeſſi; trium tantum tres: formati coadiutores ad ſpiritualia ſex: ſcholaſtici quinquaginta vnus; nouem Theologi, Philoſophi triginta duo; humanitatis ſtudioſi decem: Latinarum litterarum magiſtri ſeptem: domeſticae operae adiutores octoginta, Reliquum explent numerum nouicij. Hi omnes domo vna profeſſa, collegiis ſeptem, & variis ſedibus, miſſionibuſq. diſtributi. Aucta eſt prouincia collegiis duobus, quae eum explent numerum, quem prodidi, Paſquarenſe,& Tepotzotlano, quae antea Reſidentiae fuere. Erant huic prouinciae adiunctae Philippinae inſulae. eae hoc anno,quod in ijs tria iam ſint conſtituta domicilia, & vtilitate cognita Societatis, noua ſubinde aliorum fundamenta iaciantur, in prouinciae formam redactae ſunt. & ſi nondum plane prouinciae,ſed quaſi prouinciae nomine affectae; Praeſes illis tantum Proprouinciali datus.Eo Sacerdotes octo cum adiutore vno hinc profecti. Poſteriore anno viginti: e quibus Sacerdotes vndecim, quinque ſcholaſtici, quatuor ſunt coadiutores: in hac prouincia reliqui

fuere

fuere ducenti quadraginta duo. ad quos ſi quadraginta adiungantur, qui in Philippinis ſemiprouincia degunt, numerum efficiunt ducentorum octoginta duorum: in quibus centum & quindecim ſunt ſacerdotes: votorum quatuor profeſſi quadraginta nouem; quatuor trium tantum: formati ſpiritualium muniorum adiutores ſeptem; ſex & quinquaginta litterarum ſtudiis; domeſticae operae addicti, & nouicij reliqui. Ex eo numero priore anno martirij corona donatus vnus; alij nouem humanitatis perſoluere debitum: poſteriore anno ſeptem, de quibus ſingulis dicetur ſuis locis. Admiſſi in Societatem ſunt Sacerdos vnus, quinque additis coadiutoribus.

DOMVS PROFESSA Mexicana.

MEXICANAE profeſſorum domus initia, & exortae in ipſam tempeſtates; tum quibus artibus Societas aduerſis fluctibus reſiſtat, & quam felici curſu ſpiritalis res progrediatur, copioſe & diſſerte anno nonageſimo tertio perſcriptum eſt, huius biennij priore anno tempeſtas deſæuire, poſteriore prope conſidere coepit. A Nuncio Apoſtolico, cui in Hiſpania totius cauſſae cognitio data eſt, poteſtate nobis facta aedificationẽ proſequendi: & ijs, qui nos ante oppugnabant, ſumma nobiſcum iam beneuolentia coniunctis. Fuere in ea priore anno Socij quindecim, Sacerdotes octo, ſex coadiutores, & nouicius vnus: poſteriore adiecti Sacerdotes duo, Ita auctus operarum numerus auxit etiam aduentantium frequentiam.

ex

ex quo maior in dies exſurgit ſeges animarum. Anguſtijs loci in veteri templo premebamur; vt neq; concioni, nec ſacrorum adminiſtrationi ſpatia ſufficerent. nunc tandem priore anno in nouum & laxius, & ſpecioſius eſt tranſmigratum. Inde maiores ad nos piorum hominum fieri concurſus, & maior etiam eorum in nos exerceri coepta liberalitas eſt. Argentea lampas templo donata: eleemoſinae eae fuerunt, quae & aedificationi, & aucto Sociorum numero alendo ſatis eſſent. E ſociis vnus vita functus, ſui corporis depoſito huius nouae domus quaſi primicias poſteriore annò conſecrauit. Is fuit P. Iacobus Herrera, votorum quatuor profeſſus. totum ſe magno bono paenitentium audiendis confeſſionibus addixerat. fructus operae, praeter cetera, trecentae virgines illius inſtitutione, humanis rebus ſpretis, vt cum caeleſti ſponſo ſe coniungerent, variis ſeſe clauſere Monaſteriis. Magno verae humilitatis documento, & imminente zelo animarum magnam ſibi reuerentiam conciliarat; neque obſcuram opinionem ſanctimoniae. quidquid ab opere confeſſionum vacui temporis ſupererat, ferme Deo ſupplicandi ſtudio impendebatur. Egregiam in annuo morbo, quo decubuit, praeſtitit patientiam: cum interim nunquam audiendarũ confeſſionum operam intermiſerit: & mortis interim ingenti teneretur deſiderio: de qua & ſaepe, & cũ voluptate loquebatur. Exſtitit & aliorum opera non ſegnis. Nam, praeter ea quae ſuperiorum annorum litteris ſunt cognita, multi ob aes alienum, quod ſoluendo non eſſent, carcere detenti, vnius e noſtris induſtria, conciliata piorum miſeratione, exempti ſunt. Vnus praecone praeeunte raptus erat ad patibulum; antequam laqueum collo in-

duſſet, tempeſtiua eiuſdem Sacerdotis opera ſupplicio ſubtractus eſt. Virgo nobilis & opuléta cum ſerio de honeſtiſſimo matrimonio ageretur, noſtrum ad ſe accitum Sacerdotem conſuluit. a conſultatione nullum domeſticorum alloquuta, voto religionis concepto, maxima admiratione, & probatione ciuitatis ſacrarum virginum coenobio ſe abdidit. Eius exemplum aliae duae item nobiles ſequutae eandem animi magnitudinem praeſtitere. Eſt aucta domus ſacris ſanctorum reliquiis; quas P. Petrus Morales aduexit Roma: his acceſſere aliae a Mexicano collegio domui conceſſae. Eae argenteis thecis perhonorifice incluſae anno nonageſimo quincto primum ipſo Sanctorum omniũ die feſto in templo propoſitae ciuitatis vniuerſae venerationem habuere. Per eam occaſionem priuata, & noſtrae Societati familiaris religio menſtruas aduocationes ſanctorum codicillis diſtribuendi, publice ad vniuerſam ciuitatem deriuata. Ita ipſo die feſto, ſecundum Veſperas in noſtro tẽplo frequẽtia ingenti, & ſumma ſignificatione pietatis, in annum facta ſortitio eſt; primariis quibuſque ſumma veneratione ad ſuos accipiendos codicillos accedentibus; eumq. diem, qui cuique obtigerit, magna veneratione ieiuniis, eleemoſinis, totiuſq. familiae per ſacramenta expiatione celebrandum ſuſceperunt. Pari veneratione, ac totius conſenſu ciuitatis poſtero die celebrata eſt anniuerſaria piarum animarum expiatio. nam praeter ſolemnes ad templa concurſus, praeter ſtatas ſacrificiorum, ſacrorumq. officiorum ſupplicationes, ingens acceſſit cumulus ieiuniorum, eleemoſinarum, praecationum, poenarumq. aliarum, ſponte ſuſceptarum. quod hominum ſtudium tantum

P. Pe-

P. Petrus Sancius, notae, diuturnaeq. in hac vrbe venerationis iam ante excitarat. Habuit eandem religionem, & frequentiam & ſacer dies alius, quo primum tabula diuinae Matris ſacra cerimonia noſtri templi arae impoſita eſt. Eam R. P. Generalis gratiae cauſſa noſtro fundatori ex vrbe venerabile donum, & plenum pietatis miſerat. quam ille priuatis teneri parietibus paſſus non eſt. ſed magnifice ornatam noſtro ſuoq. templo addidit. Auxit eius diei ſolemnis trium noſtrorum Sacerdotum profeſſio, & concio de noſtrae Societatis, praecipueq. profeſſarum familiarum inſtituto. diſputatio vt ante minus nota, & tali tempore neceſſaria, ſic ciuitati vniuerſae apprime grata.

MEXICANVM. collegium.

SEPTVAGINTA ferme in Mexicano collegio verſari ſoliti, hoc biennio, aduentu P. Prouincialis ex Hiſpania, cum ſupplemento Sociorum prius, poſt etiam conuentu Patrum ad Prouincialem congregationem, centenarium prope numerum expleuerunt. Ex eo numero priore anno deceſſit P. Andreas a Carriedo, vir religioſae vitae, religioſorumq. inſtitutorum, obedientiae in primis perquam ſtudioſus. munus audiendarum confeſſionum viginti ferme annis magna cum laude in his regionibus exercuerat; cum graui correptus morbo triennio toto conflictatus nullum diem intermiſit, quo non conſcientiam per confeſſionem expurgarit. quin ipſo obitus die ad extremũ chriſma ſuſcipiẽdum ſe per confeſſionem comparauit.

Hunc ſequutus eſt Sacerdos alter Ioſephus Cauiatus, domo Italus. hic cum aliis virtutibus, tum patientia praecipue eluxit. ſeptem enim annis, quibus in hac prouincia verſatus eſt, moleſto conflictatus morbo; ſemper ſumma aequitate animi diuinae ſe attemperauit voluntati. Nouiſſime cum medicorum conſilio,& R. P. N. iuſſu ſe ad europeã nauigationem repetendam compararet, in medio profectionis apparatu, ne merito longinquae peregrinationis fraudaretur, gliſcente vi morbi, patriũ ſolum cum caeleſti, aeternaq. vita commutauit. Ingenti ille extremum vitae diem laetitia praeſtolabatur; quoq. propius ad finem accedebat; eo votis ardentioribus incitabatur ad curſum. Praedixit ſibi die S. Ildefonſo ſacro e corporis ſtatione eſſe excedendum. quod re contigit. ſub ipſum mortis diſcrimen, tribus ſe maxime ad exitum rebus communiuit: fidei profeſſione, confeſſionis ſacramento, & votorum renouatione. Inde ſanctorum patronorum, quos ſibi viuens aduocarat, catalogum decurrens, extremum exhalauit ſpiritum. Horum vtrumque anteceſſit eximiae virtutis frater Theophilus Ciottus, item natione Italus. Decem ipſos annos & hic in hac prouincia continentibus vexatus morbis, inter graues tamen corporis dolores, nunquam a proximis ſtrenue iuuandis deſtitit: vt multi illius monitis, & inſtitutione, a prauo viuendi more ad pias, ſanctaſq. conſuetudines ſe tranſtulerint: multi item humanis rebus abdicatis, varia religioſae vitae inſtituta ſint complexi. Tanta de eo erat opinio ſanctitatis; vt ipſe Prorex, audita eius morte, indoluerit; ſeq. ſi mature id reſciſſet, illius funeri interfuturum affirmauerit. cuius etiam roſarium ſibi delatum magna reuerentia excepit.

Non

Non minus pia funera & inſequentem annum decorarunt. P. Garſia Paciecus reliquis praeiuit: vir cum virtutum aliarum, tum praecipue humilitatis inſignibus ornatus: quam ita ſtudioſe coluit, alteq. animo impreſſit, vt non modo intimis ſenſibus teneret; ſed in omni etiam ſermone, & actione magna cum aliorum admiratione, & nonnunquam etiam pudore praeſeferret; Procurator erat prouinciae totius; & non modo inter ſummas occupationes nunquam communibus domeſticis defuit laboribus, ſed extra ordinem etiam ad viliſſima quaeque obeunda miniſteria diligens erat, & aſſiduus. Obedientiae vero ita ſtudioſus, vt & praeſidibus magno leuamini, & ceteris exẽplo eſſet admirabili. & tum incredibili manſuetudine ad extremũ vſque tempus fuiſſet; tum admirabili alacritate diem obitus excepit. qui placido ſomno ſimillimus, cõſentaneus tranquilliſſimae illius vitae fuit. Subſequuti ſunt e ſcholaſticis duo: prior logicae tantum, poſterior etiam Philoſophiae ſtudiis decurſis. Ille & cum ſe à ſeculari vita abſtraxit, & ſex annis, quibus in Societate vixit, magno rerum humanarum deſpectu, humilitatis, & obedientiae exempla reliquit; & hic, ex deſiderio aeternae vitae, in diuturno morbo, ita mortis appetens, vt triſtaretur, ſi quando ſpes fieret morbi ſuperandi. Natali Chriſti Domini aduenіente, quod mira pietate myſterium proſequebatur, futurum dixit, vt matutinas eius diei preces in caelo decantaret. nõ minus rata haec, quam Cauiati praedictiõ fuit. nam pridie eius diei inter pia de diuinis colloquia, preceſq. puriſſimum ſpiritum ſuo conditori reddidit.

Quae ad ſtudia & pietatis, & doctrinarum per-

nent, ea ſuperiorum annorum litteris cognita ſunt. illud huius proprium biennij. Studium iuuandi miſeros, ac decumbentes inter ſordes valetudinariorum, oratione alleuandi, opera recreandi, & eleemoſinis ſuſtentandi, intentius a noſtris diſcipulis, Partheniis praeſertim ſuſceptum. cuius rei ſibi poteſtatem fieri ita enixe a magiſtris contenderunt; vt ſaepius denegari non potuerit. quo filiorum ſtudio, ita parentes delectantur, vt omnem ijs explendi vota copiam ſuppeditent. Triginta ex ijs iuuenes anno poſteriore, ingenio, & virtute praecipui, variarum familiarum religionem ſuſcepere: e quibus octo Partheniani fuere; teſtatuſq. eſt e Dominicana familia non futilis auctor, ſexaginta ſuae familiae homines in hac Mexicana prouincia cenſeri, quos ſciret adoleſcentes in ſcholis noſtris inſtitutos. Ex ijs, qui in Societatem noſtram ſe admitti poſtularunt, voti compos factus eſt vnus, ingenio & virtute longe ceteris anteponendus. qui in Philoſophia, & Theologia laurea donatus, Sacerdotio, praeter cetera inſignitus, magnarum opũ ſpe abiecta, Chriſti paupertatem, & tutum Religionis portum adamauit.

Sed duorum iam natu grandium, magnaeq. exiſtimationis admirationi vocatio fuit. Prior in Regio ſenatu aduocatus, cum ſemper ante in Societatem intimo fuiſſet animi affectu, viduatus coniugio, ſe ipſum illius obſequio addixit. Alter bene litteris inſtructus, cum in Hiſpania in Xerenſi ciuitate Senatoris munere functus eſſet, in hac noua Hiſpania negotiabatur. hic quoque caeleſtis amore tactus negotiationis, rebus omnibus abiectis, ad caeleſtem theſaurum agro abditum animum adiecit.

AE-

ÆDES SANCTI Gregorij.

MEXICANI collegij pars eſt S. Gregorij cum templo domicilium. de cuius inſtitutione multa litteris anni nonageſimi, & nonnulla anni octogeſimi octaui, non pauca etiam litteris anni ſequentis narrantur. Degunt in ea domo indigenis iuuandis, ipſorum linguae periti Sacerdotes quatuor, qui quotidiana opera tenui plebeculae praeſto ſunt. Iis diebus feſtis e collegio magiſtri auxilio accurrunt. Non defuere qui huic indigenarum inſtitutioni oblatrarent; eoſq. etiam animaduerſionis loco acceſſu noſtri templi prohiberent.idq. non tam vt noſtros conatus impedirent, quam ne rudes homines a ſuis pareciis abducerentur. ſed peruicit indigenarum conſtantia, & amor erga nos, vt a noſtro pabulo ſe auerti non permitterent. cognita tādem vtilitate, parochi ſe & ipſis, & nobis aequos praebuerunt. ac non modo ſuae curae traditos ad nos venire patiuntur, ſed vltro etiam magna cum beneuolentiae ſignificatione deducunt. Et cum vulgatis in gente morbis multi laborarent, ad eorum confeſſiones excipiendas ipſi parochi noſtros inuitarunt. Fructus quotidie augetur, & religio ſenſim ipſorum animis altius imprimitur. Quae vt ex cōſuetudine vertatur quodam modo in naturam, eadem, quae inter Chriſtianos veteres, etiam inter ipſos ſtudia diſſeminantur. Nam & eorum mulieres ſacrarum virginū coenobiis Chriſtianae vitae praeceptis duntaxat imbuendae accipiuntur:& virorum eſt in hac aede

inſtitutum ſodalicium: qui eadem, quae Hiſpani, & ſtudioſiſſimi quique, pietatis, caritatis officia exercent. aegrotos in noſocomiis inuiſunt, cibos afferunt, adiuuant, ſolantur;& magna pietate omnia in eos humanitatis, commiſerationisq. exhibent obſequia. Bis priore anno plus ducentis quinquaginta ſuae gentis pauperibus epulum dederë: veſtem eleemoſinaſq. multas magna ſpectantium voluptate, & intimo ſenſu pietatis diuiſere. Ex ijs quidam liberiori vitae aſſuetus, cum diu monitis, & internis motionibus vt reſipiſceret, peccataq. noſtro Sacerdoti confeſſione patefaceret refragatus eſſet, tandem graui accepto vulnere, Patrem ad ſe accerſit; eaq. diligentia, ac ſenſu animi omnem vitae ſuae ſtatũ explicauit, vt appareret, fidẽ in eius animo alte inſediſſe. Quatuor & viginti Illuſtriorum virorum filij in hoc collegio ex ea gente educantur. ij litteras docentur, muſicenq. & cantu vocum,& inſtrumentorum quo in ſtudio ita excellunt, vt ad Eccleſias alias diebus feſtis illuſtrandis euocentur. Et cum in morbum omnes fere incidiſſent, recreandae valetudini miſſi in vicinum opidum, incredibile eſt, quam libentibus animis excepti ſint a ſuis, quantaq. habiti humanitate. & nimirum iam intelligunt, quanti ſit, vere ac ſerio Chriſtianam pietatem colere. Nec deſiderata eſt laus feminarum. E vico non hinc longe diſſito aegrota mulier acceſſit: certum expetiit Sacerdotem, quem nocturno viſo indicatum ſibi eſſe diceret; monitamq ſe a formoſo adoleſcẽte, vt animi, qua angebatur, aegritudini ab eo remedium quaereret confeſſione peccatorum. Sed & aliarum, quae verum imbibere ſenſum pietatis, eſt operae pretium in tuenda praeſertim pudicitia, conſtantiam cogno-

gnoſcere. Quaedam ex ijs, quae conuentus ſacros frequentant in hoc templo, in itinere ſola ab iniurioſo homine deprehenſa, laceſſitaq; & exagitata diu reſtitit viriliter, donec longa prece, diuino implorato auxilio, duobus e Societate ſuperuenientibus, ab importuno vexatore liberata eſt. Virgines aliquot ab ijs, qui illis & terrori, & venerationi eſſe ſolent, magna contentione impugnatae, paratas ſe potius ad cruciatus, & mortem oppetendam praeſtiterunt, quam vt pudoris minui integritatem paterentur. Alia viri grauis, qui eam deperibat, preces, contentiones, munera, promiſſa, minas, inſidias etiam humanis artibus inſuperabiles, duodecim prope annos aſpernata, victrix improbitatis integra euaſit, & perſiſtit adhuc. Virgo alia tenera aetate, forma praeſtanti ſollicitata ſe ſacramentorum in noſtro templo conſortem, & diuinorum monitorum memorem, negauit quidquam tota vita admiſſuram, quo ſpe deiiceretur aeternae haereditatis: ferrum etiam pectori admotum magno animi robore contempſit, certa mori potius, quam animum polluere. Multae eleganti forma, ne cui ſint incitamento, & ab impuris ſe vindicent interpellatoribus, neglecto cultu, induſtrioſiſq; ſordibus faciei decus dehoneſtant.

SEMINARIVM S. Ildefonſi Mexicanum.

SEMINARIVM adoleſcentium S. Ildefonſi inuocatione in vrbe Mexico excitatum inuenio anno octogeſimo octauo. progreſſionem, & vtrorumque ſtudiorum fructum in litteris anni nona-

geſimi lego : cauſſam illius inſtitutionis, alumnorũ genus, & nominis illius rationem nuſquam lego. indagine tantum quadam, & quaſi rerum odore ducor ad coniiciendum; adoleſcentes Hiſpanorum filios, non ad Eccleſiae certa miniſteria, aliumue vſum reip. ſed ad Chriſtianam, honeſtamq. diſciplinam educari, eorum more, qui in Europa ſuis alti penſionibus bonis litteris imbuti, & honeſtis conformati moribus, parentibus redduntur: quae conuictorum collegia, ſeu contubernia vocamus. Satis conſtat huius biennij litteris florem Hiſpanicae iuuentutis in id contubernium adlectum eſſe: neque Mexico tantum; ſed ex omnibus etiam remotiſſimis huius terrae partibus, quidquid lectae iuuentutis nobiliſſimi quique, & opulentiſſimi recte educatum volunt, in hanc mitti diſciplinam. Et quidem priore anno viginti ſupra centum numerati ſunt. his praefuere e Societate duodecim: Sacerdotes tres, ſcholaſtici ſeptem, adiutores duo. etſi vterque numerus poſteriore anno imminutus eſt, ita tamen vt alumnorum centenarium exceſſerit; noſtrorum vno capite decreuerit. Alumni variis ſtudiorum ordinibus tenentur, latinarum litterarum, Humanitatis, Rhetoricae, Logicaeq. plerique, in Philoſophiae ſcholis quatuordecim, in Theologiae octo verſantur. Studia, & exercitationes ex conſuetudine Societatis nota ſunt: fructus operae, cuius neminem paeniteat. documento ſunt crebro ſuſceptae ſcholarum more concertationes, & varia ſtatis temporibus ingeniorum capta experimenta. E Theologis vnus in B. Matris laudem ſcholam e ſacris litteris palam ſuſcepit explicandam, ea eruditione, & elegantia, vt Tlaſchalenſis Epiſcopus, ſacrae fidei ſenatores, Religioſi pluri-

plurimi, publicaeq. Academiae doctores inuitati mirarentur: ſtudioſeq. affirmarent omnes, ſe libentibus animis ſemper ad id genus epularum aduenturos. Ac praeter ceteras concertationes, quae quotidianae ſunt, inſignis illa fuit maximae ſpei adoleſcentis. qui non quincto decimo anno grandior, praeſtantis ſenatoris filius, poſitiones de Logica, Phyſicaq. ſcientia, in multorum aequae doctiſſimorum, ac clariſſimorum virorum conuentu tanta cum laude defendit; vt cum ſumma venuſtate, modeſtiaq. omnes ingenij praeſentiam, acrimoniamq. mirarentur. Addidit ad rei ſpectaculum praecipuam quandam voluptatem, ac laetitiam parens; qui grandi natu, magnae vir auctoritatis, primus ad oppugnandum in arenam ſe demiſit: idq. ſe non tam filij, quam Societatis, ac collegij amore facere profeſſus eſt. Neque inter tot fauſta tepeſcit ardor pietatis. Eſt & inter ipſos ſodalicium excitatum, tutelae ſacrae Virginis commiſſum. Hi praeter aſſiduum ſacramentorum vſum, religioſae etiam vitae ſtudia ſuſcepere: aliqui etiam inſtituta; & nonnulli ad noſtram quoque adſpirant Societatem.

COLLEGIVM. Angelopolitanum.

QVI noſtrorum hominum ordines collegium teneant Angelopolitanum, ſuperiorum annorum litterae, ſatis ſuperq. docent. Fuere in eo priore anno ſocij octo ſupra quinquaginta, Sacerdotes tredecim, quindecim ſcholaſtici: quorum Philoſophiae quinque, reliqui humanitatis ſtudiis

tenentur; grammaticae magiſtri tres; duodecim coadiutores; quindecim nouicij. Auxit magno numero familiam, ſimul ac laetitiam aduentus ex Hiſpania nouo cum ſupplemento ſociorum Patris Prouincialis, ac P. Moralis, qui huic collegio Rector datus eſt. de quorum aduentu initio ſatis eſt dictum. Sed licet laetitiam infeſti morbi interturbarint, qui ex aduenis multos afflixerunt; alacritatem tamen animorum ad omnia ijs officia praeſtāda magis excitarunt; & cotem quaſi quendam ad aegrorum virtutem acuendam admouerunt. Ex eo numero nouicius vnus Sebaſtianus a S. Martino, qui in Complutenſi Academia Philoſophiae ſtudia emenſus, ſe & Societati, & tranſmarinis iuuandis nationibus addixerat, ante initum laboris curſum felici fine ad palmam properauit. Hunc paucis diebus ſequutus eſt nouicius alter, e Seminario S. Hieronymi, quod eſt cum hoc collegio coniunctum, vna cum fratre in noſtram Societatem paullo ante cooptatus. Hic cum parentum voluntate a patribus ſuo conſilio ſuperſedere tantiſper iuberetur, dum philoſophici ſtadij ſpatia decurreret, contentione, & momentis rationum impetrauit, vt mora illa tolleretur. poſſe enim fieri, vt ante praeſtitutam diem moreretur. euentus vaticinium ſequutus. tertio enim, quam ad tirocinium menſe admiſſus eſt, ingenti ſua cum laetitiâ, ad eum, cuius cauſſa curſum praeciderat ſtudiorum, euolauit. Tertius item nouicius acceſſit, qui nouem ante menſes è Mexicano S. Ildefonſi Seminario huc venerat; multis ſingularis modeſtiae, & pietatis, atque in longo morbo patientiae datis documentis, caeleſtium numerum, vt ſpem non dubiam ipſius animi fecit tranquillitas, auxit. Hunc prioris anni

nume-

numerum annus poſterior imminuit. quadraginta enim nouem tantum cenſi ſunt: Sacerdotes decem, tredecim ſcholaſtici, quatuordecim coadiutores, duodecim nouicij. Funerum tamen numerum aequauit. Siquidem hoc quoque anno deceſſerunt tres: ſed veterani omnes. Primus fuit Sacerdos; qui triginta, quos in Societate vixit annos, in grammaticae regenda ſchola, magno humilitatis exemplo, & diſcipulorum bono conſumpſerat. Alter e Philoſophiae ſtudiis in morbum lapſus, magno cum vitae contemptu, & caeleſtium amore, longa phthiſi conſumptus eſt. Tertius multa rerum humanarum deſpicientia, & grata conſuetudine omnibus apprime carus coadiutor, laudabiliter actam vitam laudabili item fine terminauit.

Ad quotidianas gymnaſij ſcholas Ilaschalenſis Epiſcopi rogatu, ſchola acceſſit alia de conſcientiae quaeſtionibus, copioſa auditorum multitudine. Iam quanta noſtrorum cura indigenae inſtituãtur, tum liberi, tum ſerui; quantaq. eorum ſit erga nos beneuolentia, ſuperiorum annorum litterae copioſe ſatis docuerunt. Illa huius biennij propria videtur. Quater hebdomada quaque per Quadrageſimam ipſorum lingua concio eſt habita magna frequentia; maiore adhuc anno toto quinta quaque feria, in foro mercatorio. quas ſodales B. Virginis, & S. Michaelis memoriae retentas, poſtea in ſuo cetu referunt, cum conueniunt ad oratorium. Iam ſextae feriae per totum annum hortationes in oratorio, & verberationes tum extremae hebdomadae flagellantium ſupplicatio per noctem e ſuperioribus item litteris; & ſodalitatum aliarum conſuetudine, non ignota ſunt. Sacra agni cerei, & piacularium globorum munuſcula Roma a Patre Re-

moleſti quidam morbi priore anno menſes multos vrbem infeſtaſſent; quo maior noſtris cauſſa daretur multum in nos ciuium benignitatem promptiore opera compenſandi. Indigenae quoque, vt vbique, magno fere tenentur pietatis ſtudio, magna noſtrorum hominum reuerentia. Ingens eorum ad nos ſacramentorum cauſſa concurſus. & quos a noſtra conſuetudine, aut pudor, aut metus retardabat, eos communis morborum immiſſa calamitas ad auxilia Societatis reſpicere coegit. ita & quos morbus abſtulit, ſalutaribus inſtructi praeceptis, & ſacramentis muniti deceſſerunt; & qui periculo perfuncti ſunt, vtilitate perſpecta, noſtrorũ conſuetudine ita delectari coeperunt, vt omnem animi ſui ſalutem noſtrorum hominum conſiliis tuto committi iudicarent.

Fuit & foeminarum pietas egregia: quarum in integritate retinenda conſtantia admirationi fuit. Sexdecim annos vna blandiciis, minis, & omni illecebrarum genere ſollicitata, nunquam de tuendae ſentẽtia caſtitatis demoueri potuit. Alia quinquennium totum importuniſſimis duobus procis, & quorum videretur auctoritate poſſe peccatum leue damnum exiſtimare, fortiſſime reſtitit. Omnino vnius, praeter ceteras inuicta conſtantia fuit, & omni robur admirandum. Haec cum diuino inſtinctu a turpi vitae genere ſe abduxiſſet: mali demonis inuidia, & veteris conſuetudinis memoria ita coepit impugnari; & omiſſae delectationis cupiditate nonnunquam inflammari, vt perſaepe nõ animi ſolum, ſed etiam corporis veniret in diſcrimen. eae interdum libidinum faces animo admouebantur, vt prope mentis impos ad manus ſibi inferendas adigeretur; ſed horum omnium atroci-

tatem

tatem praeliorum vna infixa menti ſententia ſuperabat: nihil eſſe vnquam admittendum, quod diuinae aduerſetur voluntati: nihil illa intentatum reliquit, quo poſſet infeſtum ſedare aduerſarium; cum in dies acriores eius impetus experiretur. Sed pectus diuina gratia firmatum, quo maiore hoſtiū inſultu petebatur, eo maiore diuini ſpiritus copia roborabatur. vt, cum ſaepe, vrgentibus praeliis, in ancipiti ſalus verſari videretur, momenti ſemper aliquid accederet, quod lancem alteram in bonā partem deprimeret. Saepe nudis pedibus grādem crucem excelſum in montem ſubuehebat, vt laboris duritia rebellantes laſciuiae ſpiritus comprimerat: tamen nulla ei dabatur a bello quies. nec, niſi cum tentatione fieret prouentus, in acie ſtare potuiſſet. Aegrotis, & pauperibus in valetudinario inſeruire inſtituit, ac ne ſic quidem pugnarum finis inuentus, ſordida illorum vlcera coepit exſugere: quod cum ſaepius repetiiſſet, illa de ſe ipſa victoria ſpectatorem certaminis Diuinum flexit iudicē. quo tandem imperāte, reddita ſua eſt animo tranquillitas, vt ſi nulla corporis contagione teneretur.

COLLEGIA GVADALAXARENSE, Paſquarenſe, & Valleſoletanum.

DECEM in Guadalaxarenſi collegio verſati ſunt, Sacerdotes quatuor, fratres ſex. E Sacerdotibus vnus controuerſias explicat de iure conſcientiae. grammaticam docet alter. Tertius e fratribus vnus magnum puerorum numerum primis grammaticae rudimentis imbuit. Schola de conſcientiae iure quo die primum ſuſce-

ſuſcepta eſt, praeſentia Praeſidis Regij Senatus Regiorum Conſiliariorum, Cleri totius, atque aliarum religionum cohoneſtata eſt. Iide etiam interfuerunt, cum quaeſtiones pertractatae publice diſcutiendae proponerentur. Scholarum pueri, Chriſtianam doctrinam egregie edocti, adiumento ſunt ad vrbem omnem catechiſmo imbuendam; vel cum diebus feſtis eorum agmina in forum educuntur; vel cum ea, quae in ſcholis didicerunt, intra priuatos lares edocent domeſticos. Epiſcopo & ciuitate vniuerſa vtimur beneuolis. illi teſtis eſt quotidiana nobiſcum familiaritas, & noſtrae vſus operae; quam fere adhibet ad res grauiſſimas: illis magni ad nos concurſus pietatis cauſſa. Ingens in hac vrbe Aetiopicorum eſt numerus: non magnus indigenarum. Aetiopici accurate a nobis Chriſtiana pietate excoluntur. eorum dudũ eſt inſtituta ſodalitas; quae colitur & frequentia, & ſtudio. Sacellum eſt iis attributum, quo conueniũt, ad ſuos cetus frequentandos, conſilia habenda, & reliqua pietatis officia praeſtanda. Ex hoc collegio ſuſcepta profectio eſt ad argenti fodinas magna cum indigenarum, tum etiam Hiſpanorum vtilitate.

IN PASQVARENSI collegio ne ſcripturae diuerſitas dubitationem afferat: nomen illud anni inſequentis litteris Paſcuacenſe mihi ſcriptum excidit, ambigua amanuenſis nota vna decepto. & quanquam ſecundae ſyllabae ſcriptio eius anni litterarum mihi magis arridebat: conſtantia tamen aliarum annuarum ſcripturam hanc putaui veriorem: ſed non fuit integrum, quod iam emiſſum erat, corrigere. Ideo volui, quod ibi Paſquacenſe legitur idem intelligi quod in aliis Paſquarenſe. In

hoc collegio Hiſpanorum, & indigenarum ſalutem ſuperioribus annis Sacerdotes quinque ſex fratres procurarunt: priore huius biennij abundante animarum ſegete, duo ex ijs, qui recentes ex Hiſpania venerunt multiplicato operi Sacerdotes additi ſunt. quanquam video poſteriore anno familiam ad eundem numerum rediiſſe. Eadem, quae alibi, eſt & in his finibus indigenarum in nos beneuolētia: neque quidquam eſt, quod non noſtrae fidei recte commiſſum putent. non fere ad quenlibet alium pari fiducia ad vitae ſuae maculas omnes detegendas, atque ad nos confugiunt: quos nullius rei, niſi ſuae ſalutis ſtudio teneri iam compertum habent. Sacramentorum ita ſunt ſtudioſi; vt ſi quis non ſaepius anno ad Euchariſtiam accedat, id pro piaculo habeant. Ne in his quidem terris mulierū conſtantia in tuenda pudicitia deſiderata eſt. ac ne ſimilitudine taedum ſit, pauca e multis carptim delibabimus.

Femina, poſt longam moleſtiam, pugnis, alapiſq. procum male acceptum viriliter abegit. Virgines multae etiam admoto ferro contempto, victrices euaſerunt. Neque ad tenera fidei germina firmanda, diuina abfuere beneficia. Mulier indigena longo afflicta morbo, iuſſit ſe ad templum ſuorum deportari manibus, certa ſpe concepta; ſe, ſi ibi per confeſſionem animae quaeſierit ſalutem, corporis quoque recepturam. Vni e noſtris confeſſa, ſuis nixa pedibus, & ad altare gratias actura acceſſit, &, magna cum omnium admiratione, ac laetitia, domum incolumis repetiit. Alius morbo oculorum prope iam caecus erat: recitari ſuper ſe à noſtro Sacerdote petiit Euangelium: atque inter recitandum diuinam quaſi manum ſenſit

ſibi

ſibi interna capitis tenere; eaq. quae luci obſtabant, ab oculis reuellere: ſtatimq. magna ſua, ſuorumq. laetitia, priſtinum vſum recepit oculorum. Eodem remedio aliquot dierum interuallo, grauem, qui ſe lecto commouere non poterat, morbum depulit. Virgo viri primarij filia, & vitae integritate, & in pauperes beneficentia in primis clari, ex graui morbo ita riguerat; vt ſtare nullo modo poſſet. hanc parens, remedia expertus artis inutilia, ad templum noſtrum deferri, atque ad B. Virginis imaginem ſiſti iuſſit: neque inde amoueri voluit, antequam optatae valetudinis facta eſt compos. ipſa tanti beneficij gratia virginitatem ſuam Deo vouit, neque ab eo ſe, cum multae & graues rationes alio auerterent, abduci permiſit. Hinc orta eius imaginis vrbe tota reuerentia tantam piorum religionem excitauit; vt eam puerorum morbis praeſens remedium eſſe ſibi perſuaſerint. Suſceptae excurſiones plures ad loca circumiecta: ſed vna in primis magnae vtilitatis fuit, ad gentem Ciçimecis finitimam. qua in gente obeunda quatuor menſibus poſitis, quantum illius temporis continenti diurna, nocturnaq. opera licuit, ingentem hominum multitudinem paenitentiae ſacramento Sacerdos vnus cum Deo reconciliauit. quae res eo fuit opportunior; quod plerique bello impliciti, aliquot annis eo beneficio caruerant, tam libentibus animis noſtri Sacerdotis operam exceperunt; vt, quocunque eum venturum cognoſcerent, homines eiiciendis pellicibus, pacificationibus, inueteratiſq. quibus aſſueuerant vitiis abiiciendis, ipſius aduentum anteuerterent: quo proniora, expeditioraq. omnia ad rite ſacramenta obeunda redderentur. Et cum in frequenti eorum

Rr opido

opido populum ebrietati valde deditum acce-piſſet, poſtquam eo venit, piis aliquot ſermonibus ad ſobriae vitae praecepta excipienda eorum animos comparauit. Cumq. in id maxime intentus eſſet; ecce tibi primores opidi laſciuientes ebrietate in forum veniunt. tanta rei indignitate Sacerdos offenſus, nullius adhuc confeſſione audita, ſtatuit inde alio abire. Tum ad eius pedes maerentes cum lacrymis abiecti, rogarunt, vt ſententiā mutaret; ille ſe ea condicione mutaturum reſpondit, ſi ipſi a corruptis moribus, & ebrietate deſiſterent. Laeto animo condicionem acceperunt; vaſaq. vinaria omnia collecta, ex arbore, quae templi foribus obtenditur, ſuſpenderunt; publicoq. cauerunt edicto, nequis in poſterum facticium vinū conficiat. Quod vſque eo religioſe ſeruauerunt, vt ne ad arbuſculas quidem, e quarū fructibus liquor ad vinum exprimitur, accedere auderent. quo facto ſe ingenti beneficio cumulatos eſſe profeſſi ſunt. Siquidem tum primum more hominum viuere coepiſſe, cum adhuc belluarum vixiſſe ſe animaduerterent.

TRES IN VALLISOLETANO collegio Sacerdotes, cum fratribus quinque Chriſtianam rem procurant. Ad ſcholam de conſcientiae officiis altera eſt addita de lingua regionis huius. e qua ſperatur vtilitas non modica. Schola item litterarum, & grammaticae ſua quoque in dies habet incrementa. Inſtitutum poſteriore anno, vt indigenarum pueri quotidie ad erudiendum conueniant in noſtram domum. Aliqui praeterea a nobis intra ipſas aedes educantur, inſtituunturq. tanta gratia totius gentis, vt multi e remotis locis, audita rei fama, parentibus relictis, ad hanc confugiant diſcipli-

ſciplinam. Monaſterium ſacris virginibus ab Epiſcopo inſtitutum, eius morte inchoatum, noſtrorũ opera perfectum eſt. Aedium aedificatio laxata; & collegij cenſus auctus. Ita & qui hic verſantur, & qui huc ſe recipiunt, in oras alias mittendi, iam commodius alentur.

COLLEGIVM Tepozotlanum.

TEPOZOTLANA ſedes antehac partim Hiſpanorum liberalitate, partim collegij Mexicani ſumptibus ſubſtentabatur. Hoc demum anno nonageſimo quarto ſupra milleſimum & quingenteſimũ. Vir primarius indigena a P. Viſitatore impetrauit, vt fundus piſtrino aedificãdo percommodus, & alia vicina praedia, ad iuſtum ſociorum numerum alendum idonea, fundationis loco acciperentur. Ita diuina ope cõſtitutum eſt collegium. Septem in eo occupantur Sacerdotes, coadiutores tres. e Sacerdotibus ſex trium linguarum Otomitanae, quae eſt gentis propria, Mexicanae, & Mazaguanae bene periti multas gentes obiere; magnóſq. e multiplici, diligentiq. cultura animorum, frugum manipulos in horreum Domini comportarunt, idq. non ſemel, ſed perpetuo paene biennij totius opere. Annum totum in multis obeundis & excolendis opidis Sacerdos vnus inſumpſit; quae huius gentis vitiis ita expurgauit, vt a moderatis, ac bene moratis ciuitatibus non differrent. Multi vniuerſa totius vitae confeſſione expiarunt animum: quibus ea data videtur facultas, tantum vt Chriſtiane morerentur, niſi enim ad eos Sa-

cerdos perueniſſet, paenitentiae munimento ca-ruiſſent. nam confeſſione obita, vitae quoque mu-nere perfuncti ſunt. Alterius peregrinatione tum eadem præſtita munia Societatis, exſtirpata vitia, ſanctae conſuetudines inductae; tum femina indi-gena, & opulenta, audito noſtro Sacerdote de re-ligione diſputante, tantum diuini ſpiritus hauſit ar-dorem; vt cum eum retinere diutius non poſſet, Mexicum ipſa P. Prouincialem adierit; tantumq. de ſuis opibus detulerit, quantum ad collegium in ſuo opido fundandum ſatis eſſet, neque adhuc cō-tentionem poſtulandi, cum haec in prouincia ſcri-bebantur, remiſerat. ſed videbatur ea fundatio nō magnis incommodis caritura. Ita tum in vrbe, tum in omnibus circa populis tanta morum facta mu-tatio, vt admirationi ſit. Poſſent & hic egregia conſtantiae, ac pietatis ad miraculum vſque docu-menta feminarum proferri: ſed ne in ſimilibus mo-ra diutius trahatur, potior ſit condicio eorum, qui primi in litteras venerunt. Vulgati quidam morbi hic maxime ſaeuierunt. quo tempore ita noſtri aſſidua ope ferenda grauabantur; vt neceſſe fuerit a Mexicano collegio opem implorare. non enim ſpiritalia tantum, ſed quotidiana etiam domeſtica munera, miniſtrorum penuria, noſtris erant obe-unda: cum multi ne frigidam quidem, qui prae-beret, haberent. Multos morbus extinxit, quos omnes diuina ope ſacramentis Eccleſiae noſtrorū opera ita communiit, vt magnam ſpem reliquerint aeternae felicitatis conſequendae. alij melioribus conceptis votis periculum euaſerunt. In iis, qui ſublati ſunt, alumnus fuit e Seminario indigena-rum S. Martini, iam ante in hac vrbe inſtituto. ado-leſcens duodecim circiter annorum, viri principis

filius;

filius; qui nunc Ciapam (prouinciae id nomen) adminiſtrat. cuius auus, ante imperium Hiſpanorum, in ea gente Regnum obtinuerat. ea fuit morum compoſitione, ac modeſtia, vt & facile generis nobilitatem praeſeferret, & in tenera adhuc aetate a ſanctimonia nomē ſortiretur: vulgo enim Puer ſanctus, vocabatur. octiduum tantum aegrotauit: quo tempore quinquies confeſſionis repetiit ſacramentum. Sub mortem memor calculi piacularis roſario inſerti, ad indulgentiam poſtremum conſequendam, illum poſtulauit: intimaq. pietate IESV, ac MARIAE nomen iterum, ac tertio pronunciato, inter pia cũ Chriſto cruci ſuffixo colloquia puram animam emiſit. Fuit qui illo ipſo tēpore narrauit, eum a ſe in ſuo cubiculo viſum, & valentem, & fulgentibus auro veſtibus ornatum: percunctantiq. ſibi, qui tam cito conualuiſſet, & quid ſibi tanta ſpecies ornatus vellet: ſe quidem reſpondit aegrotaſſe: ſed nunc recepta valetudine, coelum conſcendere: parentum ſe tamen miſereri, eorumq. qui calamitoſa in hac vita remanſerunt: his dictis ex oculis euanuiſſe. Teſtatur ſuis litteris P. Prouincialis, viſum & morientis virtuti conſentaneum, & auctoris fide digni teſtimonio, ſe dignum iudicaſſe, quod his litteris inſereretur. In eodem ſeminario Hiſpanus puer eiuſdem ferme aetatis tanta pietate uixit, vt dormientibus ceteris, intempeſta nocte ad flagellationes, piaſq. commentationes expergiſceretur. is eodem morbo preſſus, pridie quam vitam commutauit, vni e noſtris narrauit; candida veſte ſibi viſum, qui nocte proxima, certa hora ſibi moriendum eſſe denunciarit. denunciationem res ſequuta eſt.

RESIDENTIA verae Crucis.

IN vrbe Vera cruce, quo claſſis ex Hiſpania ſolet appellere, ſedem habent è Societate nouem. priore anno fuere Sacerdotes quatuor, cum quinque fratribus: poſteriore vtriuſque numeri eſt quaſi facta commutatio, ſumma eadem manente, nam ad Sacerdotes vnus accreuit; vnus viciſſim de fratrum numero decreuit. Eſt contra vrbem inſula S. Ioannis, in cuius portu claſſis in ſtatione eſſe ſolet. hic magnam anni partem e Sacerdotum numero duo eſſe ſolent iuuandis claſſiariis, nautis, multitudiniq. indiſcretae, ac paene innumerabili: idq. eo maxime tempore, quo claſſis, vel appellitur, vel ornatur. & cum opus eſt, alij quoque ex vrbe facili traiectu eo ſe ad ferendam opem conferunt. Ac cum ſub ipſam profectionem promulgatum eſſet Iubileum, tantas in omnium ordinum hominibus factus eſt motus animorum, Ducibus praeſertim & hortantibus & praeeuntibus, vt noctem totam ad noſtrarum aedium fores excubarent, qui mane primi vellent confeſſione expiari. In vrbe indigenae nulli iam reliqui ſunt: ſed illorum circa opida, vicíq. obeuntur. Virgines aliquae in ſolitudine, & locis ab hominum frequentia remotis educatae, noſtrorum eo peregrinantium ſermonibus edoctae, quid boni ſit in vita ab humanis tumultibus remota, & in religione ſub obedientia tranſacta, coenobij ſe clauſtris addiderũt. Aetiopici homines quoque, aliiq. miſto genere ex Hiſpanis procreati, eadem Sociorum induſtria ex-

colun-

coluntur. Ex vtroque genere addicti multi ſeruitutem ſeruiebant. eorum multi, ſeceſſione facta, ſumptis armis, montes occuparant. ad eos profectus Sacerdos, obuios habuit orantes, vt ſe confeſſionis ſacramento dignaretur. Data fide, ſe ad heros ea lege redituros, qua Mexicani Societatis Patres ſibi dederint, voti compotes facti ſunt. Obiit in vrbe diem ſuum P. Carolus Villalta ſenex, & aetate grauis, & aſſiduis fractus laboribus, in omnium hominum generibus iuuandis. Is omnes humanarum rerum vmbras ita deſpicatui habuit, vt ſexagenarius ad Societatem venerit: quatuordecim annos, quibus ſuperuixit, operam nauauerit. Cum ad ipſum multo ante mortem a fratre litterae e Peruuio perlatae eſſent, nunquam adduci potuit, vt eas vel legeret, vel ſibi legi pateretur: cum illud vſurparet Apoſtoli: *Noſtra conuerſatio in caelis eſt.* In Societate ita vixit, vt immaculatam illam tirocinij aetatem ad finem vſque vitae continuarit; & omnium hominum aſſidua, promptaq. opera, beneuolentiam, venerationemq. conciliarit. quod omnes frequenti ad illius funus concurſu declararunt.

ZACATECANA Sedes.

AD Zacatecas vrbem nobiles ſunt argenti fodinae. quarum fama magna hominum colluuies, ſuis ſedibus excita, eo ſe conferunt: alij mercimoniorum cauſſa; alij locandae operae argento fodiendo; mercede alij conducti; abducti alij in ſeruitutem: alij deportati in exſilium; alij poena

legum metuentes, cum eo patrium vertere ſolum. Noſtri ante annos quatuor, miſſionis nomine illuc profecti, ita omnium ordinum hominibus ſuam operam probarunt; vt inde eos abire ciues, conuenaeq. non permiſerint. eiuſq. rei cauſſa non modo ad victum omnia ſuppeditarint; verum etiam, poteſtate facta ab Epiſcopo, templum ſatis laxum ſuis ſumptibus extruxerint. Tres hic priore huius biennij anno Sacerdotes cum fratre vno; poſteriore Sacerdotes duo cũ fratribus duobus in quatuor hominum generibus excolendis occupantur, Hiſpanis, Mexicanis, Taraſcis: & Aetiopicis, qui fere ſeruitutem ſeruiunt. Rogatu ciuitatis iuuentuti ſcholae Magiſter vnus datus eſt, qui lectos e tota iuuentute adoleſcentes litteris inſtituat, quoad P. Generalis permiſſu concedetur. Ea res non modo grata ciuitati fuit; ſed vt in luxuriantibus terris diligentis coloni manu purgata ſeges adoleſcit, & nitet magis: ita iuuentus haec exſectis vitiis, humanae modeſtiae, & verae fructu pietatis reuireſcens, & ad praeſens ciuitatis ornamentum excreſcit; & ſpem futurae vtilitatis in dies facit meliorem. Eorum aſpectu, modeſtia, pietateq. atque in litteris proceſſibus non modo ciues, ſed ipſe etiam Epiſcopus Guadalaxarenſis, cum dioeceſim perſpecturus, hac iter faceret, mirifice recreatus eſt. Is cum primum in hanc vrbem venit, nullo alio, quam noſtrorum hoſpitio vti voluit. & cum Pontificali ritu ſacrum faceret in noſtro tẽplo, magno ſui animi fructu lectiſſimis adoleſcẽtibus ſacroſanctum vitae epulum ſua manu praebuit. In rebus deinde omnibus noſtrorum conſilio, ad res Eccleſiae ordinandas plurimum eſt vſus. Incidit in grauem morbum: quo tempore Religioſorum omniũ

con-

contentione aegre ſe transferri paſſus eſt in ſupremi magiſtratus domum: vbi multo & commodius diuerſari, & facilius curari poſſet: cum quotidie a noſtris ſalutaretur. Ac cum primum melius habere coepit, inde omnino in noſtras voluit ſedes remigrare. quod ſi ſibi moriendum eſſet; non alibi, quam domi noſtrae ſe in tranquillo moriturum: ſin adhuc recipienda valetudo, & facilius ſanari, & citius poſſe conualeſcere. Placuit diuinae voluntati Antiſtitem optimum incolumen adhuc ſuae Eccleſiae ſeruare. Ita enim diuina conualuit ope, vt dioeceſim obiret vniuerſam. Multae praeterea, & periculoſae inter Magiſtratus, & Religioſos, atque adeo inter primarios viros noſtrorum opera ſedatae controuerſiae, vt vel ex hoc ipſo fructus operae vel magnus ex noſtro in hanc vrbem extiterit aduentu.

Qua cura porro indigenae colantur, Mexicani, Taraſci, & Aetiopica ſeruitia, & ex locorum aliorum ſimilitudine intelligi; & ex ſequentis anni litteris cognoſci poterit. Illud fuit in primis vel maximum, quod a furioſa lapidatione, qua per dies feſtos turba ebriorum in duas diuiſa factiones, cum multorum vulnere, & caede concurrebant inter ſe, vnius noſtri hominis, qui illis excolendis praeeſt, reuerentia, quod armati milites antea non potuerant, prorſus auocati ſunt. Totam rem plenius inſequentis anni litterae quo tota penitus euulſa eſt, copioſe perſequutae ſunt. Sed quoniam res ad aliquam huius quoque biennij partem pertinet; fuit a longe ſaltem indicanda.

MIS-

MISSIO CINALOENSIS.

DE Cinaloenſibus quae quatuor ab hinc annis ſcripta ſunt, cum primum in hāc gentem ianuis duabus noſtri penetrarunt, ab ijs, quae anno nonageſimo ſexto ſequente ſcribuntur, valde videntur diſſidere. nam ſuperiores litterae eos campeſtrem tenere regionem, circa fluminum ripas, agrorum vbertate felicem; homines miti eſſe ingenio, & pacis amatores: ſequentes vero, barbara feritate immanes, & intractabiles; e montium, ac praeruptarum vallium antris, ſpecubuſq. ad plana, & feracia loca nūc primum euocatos: aliaq. multa diſſimilia vtrorumq. temporum comparari poſſent. Sed, ſi vtriuſque temporis attente litterae diſpiciuntur, intelligetur nullam ineſſe inter ipſas diſcrepantiam. Nam & quae de ſoli bonitate, caeliq. clementia ſuperioribus litteris ſcribuntur, vera ſunt de ipſa vrbe Cinaloa, aliiſq. circa vicis, opidiſq. inter quae praeſidium eſt Hiſpanorum, opidum Sancti Iacobus, & Philippus: ſed quoniam regio longe, lateq. protenta, montana, aſperaq. iuga, & longe plurimas gentes, populoſq. comprehendit, vt lingua inter ſe, ita etiam moribus, inſtitutiſq. diuerſos; hos ex aſperis locis in planos, ac mitis ſoli tractus; & à feritate ad humanitatem traductos ſequentes annuae ſignificant. Quanquam quae de inſtabilitate, facilitateq. ingenij ad ſubita conſilia dicuntur; ſi quae narrantur, ſpectentur; intelligemus ad vtrunque genus pertinere; & ad eos, qui aſperis in montibus, & qui miti in ſolo, benignoq. caelo nati ſunt. Tum non omnia primis

tem-

temporibus eius gentis uitia ſe prodiderunt: quae poſtea longa ſuo curſu dies patefecit. Nec, ſi qui Chriſtianam religionem amplexi ſunt, faciles ſe ad omnem humanitatem praebuerunt, reliqui ab inſita feritate receſſerunt. Compertum eſt etiam eos, qui infra triceſimum aetatis annum ſunt, multo eſſe, quam ſeniores, ad omnem probitatem proniores: grandiores vero non facile a vetere conſuetudine recedere. Neque mirum fuit, in gente religionis inſolente, ac diuini numinis ignara, ſermones de diuina potentia, de immortalitate animorum, de aeternae felicitatis promiſſione, rerum magnitudine, & nouitate, ſumma cum admiratione exceptos magnam ſpem feciſſe copioſae meſſis animorum: homines poſtmodum, alio vitae genere inſtitutos, aliis moribus aſſuetos, nondum alte concepta religionis opinione, leui momento ad ingenium, & priſtinos ſe mores retuliſſe. Primi e Societate Apoſtoli anno nonageſimo primo ad hos profecti ſunt P. Martinus Pereſius, & P. Gundiſaluus Tapia, felici hic ſorte, & diuina Dei bonitate ad vitam pro religione fundendam, ad eam gentem vocatus. Cognita deinde meſſis magnitudine, & facilitate ad Chriſtianam in ea gente pietatem propagandam, miſſi ſuperiore anno Sacerdotes duo, P. Ioannes Baptiſta Velaſcus, fratre comite vno adiuncto, quem Caſtrium nominatum inuenio (alterius Sacerdotis nomen nuſquam lego) eam ſementi euangelicae acceſſionem fecere, quam ex litteris anni nonageſimi tertij cognoſcimus. Anno demum nonageſimo quarto religionis propagatio manabat in dies latius. menſe Iulio capitum baptiſmo renatorum ſex millia centum

cenſa ſunt. hi omnes in viginti quatuor Eccleſias diſtributi. Loca in quibus Eccleſiae extructae ſunt, omni veteri ſuperſtitione expurgata, a Chriſtianis tantum incoluntur. Ita ad fines Euangelicae legis proferendos maius nullum eſt impedimentum, quam paucitas operarum. Eſt enim patribus quatuor in adultis iam ſegetibus excolendis immorandum: & neophyti iam abunde Chriſtianis praeceptis inſtructi, confeſſione expiandi. Quam in rem opida, vicoſq. obeuntes, Quadrageſimam totam, & laetos Paſchae dies ad aliquot hebdomadas inſumpſerunt. Sacra Paſſionis Dominicae myſteria ſolemni ſuperiorum annorum celebritate & apparatu, concentu adhibito ſymphoniaco, magna neophytorum voluptate peracta. Inde obita mõtana, ac neophyti iiſdem exculti Societatis miniſteriis; & infideles non inani opera ad fidem inuitati. Tam laetis ſucceſſibus animoſiores facti Socij, ad ſementem Euangelij in vlteriores terras prolatandam, anno nonageſimo quarto, Mexico duo Sacerdotes alij, P. Petrus Mendius, & P. Andreas Santurenius auxilio miſſi, multis perfuncti laboribus, periculiſq. in fines iam prouinciae venerunt; cum ex itinere multis ſaluti fuiſſent, multorum audita confeſſione, qui nondum illud ſacramentum vſurpauerant. Culhuacani, quod eſt opidum prouinciae, diebus paucis concionum cauſſa ſubſtiterunt. Ibi obuiũ habuere Caſtrium fratrẽ, ad ſe deducẽdos a P. Gundiſaluo miſſus. laetus enim tali ſubſidio Gundiſaluus, ſibi gratulatus dixerat: ſperare ſe tenebrarum Principem ex diuturna huius Regni poſſeſſione pulſum iri. Adhuc Chriſtiana res maioribus in dies incrementis procedebat, cum felicem rerum curſum ſubitus turbo interrũpit.

pit. Nam Culhuacano profecti Patres, cum ad nobilis Hiſpani, noſtri amantiſſimi argenti fodinas perueniſſent, hominem graui maerore perturbatū offenderunt. Percunctantibus cauſſam, litteras profert, quibus certior fiebat, P Gundiſaluum crudeliter a barbaris interfectum eſſe; iubebaturq; Patres, ſi ad ſe veniſſent, retinere; neque progredi permittere; quod barbari ſumptis armis, in vniuerſum Hiſpanorum nomen coniuraſſent. Noſtri tam triſti nuncio perculſi, nihilominus progredi conſtituere, donec magiſtratus Culhucanenſis litteris tantiſper ſubſiſtere iuſſi ſunt, dum firma militum manus illis praeſidio mitteretur. Sed triduo poſt, nunciis ab Hiſpanorum opido S. Iacobo & Philippo ſuperuenientibus, certiora de P. Gundiſalui nece acceperunt; & rumorem de conſpiratione barbarorum falſo eſſe diſſipatum. Tota autē tam atrocis facinoris ſeries ita ſe habet.

CAEDES PATRIS GVNDISALVI Tapiae a Cinaloenſibus illata.

TAPORAVA vicus eſt neophytorum ab opido S. Philippo & Iacobo ſpatio leucae vnius diſſitus, huc frequens Occorone, vbi reſidebat, commeabat Tapia; vt, & tenera Eccleſiae germina nouis ſubinde aquis irrigaret; & ethnicos, qui circa erant, ad lucem intuendam Euangelij inuitaret. domum ſacrae aediculae coniunctam ſibi diuerſorio extruxerat. Huc vi. id. Iulias die Sabbatho Pater, comitibus Petro Occoronenſium Caciquio, & Franciſco, altero viro nobili, venit; vt poſtridie Taporauanis neophytis ſacra myſteria

expo-

exponeret. Erat Taporauae libidinoſae admodum ac profligatae vitae ſenex, qui olim quidem puer à Franciſcanis patribus Chriſtianis ſacris initiatus erat: ſed nulla religionis cura ad illam vſque aetatem vitam per omnia flagitiorum genera traduxerat. Hunc neque Patris hortamenta, neque diuinae legis reuerentia, nec ſuorum exempla popularium; neque tandem ipſa attriti corporis ſenecta a flagitioſa viuendi licentia vnquam non modo reuocare, ſed ne retardare quidem potuerunt. popularibus enim Miſſae ſacrificio, cōcionibus, aliiſq. ſacris rebus occupatis, ipſe ſolitudines, & latebras captabat: vt compotationibus, aliiſq. indignis voluptatibus turpiſſime indulgeret. Nullum non mouebat lapidem Pater, quo perditum hominem in viam reuocaret; Quae res ei gratiam maximam conciliare debuit, peperit odium inexpiabile. Barbarus officioſa erga ſe Patris ſollicitudine offenſus, ſtatuit quouis pretio eam moleſtiam redimere. ergo impium, & exſecrandum ſcelus animo concepit. hominem de ſua ſalute laborantem e medio tollere conſtituit. Clam igitur multis e popularibus ſollicitatis, & in odium Chriſtianae religionis adductis, vt ſunt ingenio mobili, & ad ſubita conſilia praecipites, nō magno labore in ſuam ſententiam attraxit. Et, vt manabat ad multos ſceleris contagio, non potuit conſilium tam occulte agitari, quin aliqua ſuſpicionis aura ad alios afflaret. Subolfecit inſidias Caciquius Occoronenſis, quem cum Patre Taporauam veniſſe ſupra diximus. Is die Dominico peractis ſacris, ac neophytis dimiſſis, Patri, quae ſibi comperta eſſent, demonſtrauit. Si ſe ſuis ſaluum eſſe vellet, primo quoque tēpore inde abſcederet. Pater fretus perſpecta iam
pridem

pridem multis rebus neophytorum beneuolentia erga ſe ; & ſuae cum vnoquoque manſuetudinis conſcius ; qui neminem vnquam vllo inclementiore dicto, ſignoue offendiſſet ; nunquam perſuadere ſibi potuit, in vllius animo tantum ſcelus inſidere potuiſſe . Et quidem de neophytorum caritate non male coniiciebat, ſi, vt facili ad honeſta conſilia ſunt ingenio, ita etiam eſſent in probitate retinenda conſtantes . Nam non ita multo ante Mexicum profectus , cum rediret , primores illi ſumma beneuolentiae ſignificatione , ad triginta leucas obuiam proceſſerant. quacunque iter fecerat , ab opidis , viciſq. aliis ſumma beneuolentia exceptus eſt . Ratus igitur Caciquium cupiditati diſcedendi ſuſpicionem inſidiarum obtendiſſe, hominem vera narrantem, vtiliaq. fruſtra ſuadentem omni verborum honore dimiſit : ſibi certum eſſe, ad quartam diem ibi manere. Ille triſtis, ac de Patris ſalute ſollicitus , quando aliud proficere non potuit, cum Franciſco comite Occoronem repetiit. Pater die Dominico neophytis erudiendis inſumpto, ſub noctem domum ſe recipit; ac de more inambulans, B. Virginis roſarium percurrit: inde in cubiculum conceſſit . Quinque e coniuratis ſcelus patrandum ſuſceperant. Hi ſilentio ad Patrem ingreſſi, ad cubiculi fores conſtitere. tum per ſpeciem amicitiae duobus ad patrem ingreſſis, eorum alter quaſi venerabundus ad manus oſculum acclinat ſeſe. quem dum Pater intentus excipit , alter exertam clauam , quam ſub veſte condiderat valido ictu in Patris caput adegit. is obſtupefactus, ac vix ſui compos , perturbato , ac titubanti greſſu IESVM inclamans proſilit e cubiculo : tres qui ad hoſtium ſubſtiterant , hominem impetu ad terram

ram .

ram affligunt, caput illi prius, mox etiam ſiniſtrum brachium ſecuri abſcindunt. Iam dextrae digitos in crucis figuram, vtpote ad oſculandam conformauerat: eam quoque abſcindere conati, ſecuri ſaepius adacta, crudelitatis ſuae veſtigia, vibicibus impreſſis relinquere; dexterā tamen crucis ſignum pertinaciter tenentem violare nequaquam potuerunt. Patre extincto, corpus omni veſte ſpoliatum impij percuſſores in ſuo cruore truncum, & exſangue reliquerunt. Inde ad praedam verſi, quidquid tenuis ſupellectilis in domo, & ſacri inſtrumenti in aedicula repertum eſt, inde cum venerando capite, & brachio abeuntes aſportarunt. Duo pueri erant in Patris comitatu; hi caedem conſpicati, & territi percuſſorum multitudine, per noctis tenebras clam elapſi, contento gradu ea ipſa nocte ad praeſidium Hiſpanorum trepidi acerbiſſimae iniuriae nuncij venerunt. Commouit in re ſubita praeſidiariorum animos facinoris atrocitas; iraſq. exſuſcitauit, ad ſceleratos latrones vlciſcendos: ſed ſuorum diffiſi paucitate, veriti gentis vniuerſae conſpirationem, iram ad ſepulturae & exſequiarum curam conuerterunt. Taporauam igitur profecti, Patris truncum in ſuo ſanguine iacentem, ac digitis in crucem adhuc iunctis inuenerunt. quem inde in ſuum opidum aſportatum, Patre Velaſco, qui Occorone tum agebat, accerſito, (nam Patres reliqui longius aberant) magno doloris ſenſu, & multa veneratione ſepulturae tradiderunt. Vir fuit ob ſingulares animi dotes, & vitae ſanctimoniam omnibus apprime carus; ingenio acuto, & perſpicaci; doctrina vero ea inſtructus; vt, cum in Mexicano gymnaſio multis laudibus floreret: quo tamē fuit humili de ſe ſenſu, ſcholarum lucem,

plau-

plauſumq;. diſcentium, vitae exercitae, & aerumnis animarum cauſſa perferendis poſthabuerit. quo ſtudio homines honores in rep. & ſpecioſa munera conſectantur, ille abiecta miniſteria, & ſui deſpicientiam captabat. hoc ſtudio incenſus, patria cognationeq. nobili relicta, in has oras traiecerat; vt inter ignotam barbariem ignotus & ipſe diuina in cauſſa verſaretur. ita in humillimae gentis ſalute procuranda laborabat; vt peregrinationibus ea cauſſa ſuſcipiendis, rudibus inſtruendis, abiectiſſimi cuiuſque, ac deſpicatiſſimi tuguriis adeundis illorum miſeriis & monitis, & vitae praeceptis, & eleemoſinarum ſaepe ſubſidiis, omniq; ope ſubleuandis, vnus ex ijs videretur. ad haec ſingulari comitate vnumquenque compellabat. minores, fratres; maiores natu, patres ſalutabat. quibus rebus incredibiliter omnium ſibi animos deuinxerat. Accedebat aſſidua cum Deo familiaritas, intentumq. ſtudium precandi Deum, & diuina cogitandi. quo fiebat vt & neophytis, & ethnicis admirationi eſſet. neophyti nihil non illum a Deo precibus impetrare poſſe exiſtimabant. ſterilis mulier ſe illius precibus fecunditatem a Deo impetraſſe profitetur. ethnici hominem caelo delapſum dictitabant. Ita cognitum eſt e percuſſoribus vnum, poſtquam ille exanimatus eſt, quaſi facti paenitens, dixiſſe: Quid tu, ſi Deus, vel Dei filius eras, & tam multa noueras, non imminentem mortem auertiſti? Ethnici multi, cum terrae motu regio quateretur, ad eius ſepulchrum cum muneribus venerunt, ad ſanctos illius manes propiciandos, cuius ob caedem immiſſam calamitatem exiſtimarent: polliciti q. ſunt, ſe Chriſti religionem, quam ille docuerat, ſuſcepturos. Fama de tam in-

digna caede diſſipata, etiam ad remotiores populos perlata magnum exciuit motum animorum. Venerant enim cum Patre ex Mecioacana prouincia aliqui. hi litteras Paſquarium ad ſuos dederunt: quibus eos & luctum ſuſcipere, & ad alios prouinciae populos ſcribere iuberent; eoſq. ad eundem lugendum Patrem inuitarent. Mexicanos noſtros praeſertim perculit hic nuncius, orbata Societate, tali tempore, tam ſtrenuo diuini operis miniſtro. Et quamuis non liquido conſtaret, religionis cauſſa eſſe interfectum: conſtat tamen eo nomine ſublatum eſſe, quod Chriſtianae pietatis augendae, extirpandi vitia, & ſalutis animorum procurandae impenſe eſſet ſtudioſus. Ita mortis genus in diuina cauſſa ſuſceptum maerorem omnium leuauit. Sed omnium maxime vicini Occoronenſes & Culhuacanenſes commoti ſunt. Hi infeſtis armis in coniuratorum fines impetum fecerunt: & cum ſceleratos interfectores, ad necem conquiſitos deprehendere non potuiſſent, multos ſceleris conſcios interfecerunt; illorum domos incenderunt; agros vaſtarunt; fines denique Taporauanorum multis detrimentis affecerunt: vt ipſi populares nefarios impij facinoris patratores exſecrarentur; quorum ſcelere tanta ipſi detrimenta paterentur. Nec finis caedibus & maleficio factus eſſet, niſi ſuccenſi ad vindictam animi noſtrorum contentione reprimerentur. neque enim arma poſuiſſent; niſi certa denunciatione illis interminati eſſent, fore vt ex eorum finibus ipſi ſe reciperent. Hoc metu tãdem quieuere. Scelerati interim latrones, Patris nece nondum ſaturato odio, illius iumentum ſagittis confixerunt. inde cum praeda ſe in fines ethnicorum receperunt. a quibus, tanquam praeclari facino-

cinoris patratores, honorifice excepti, & praeclaris laudibus ornati, agris etiam & vectigalibus donati ſunt. Hi cum primum in tuto ſe poſitos viderunt, ſacrum Patris caput vna proferant cum brachio: barbacoam facere conſtituunt: genus id eſt epularam dirifſimum. humanas carnes humo infodiunt, prunarum ingentem vim ſuperiniiciunt, donec aſſatae, excoquantur: tum extractas ad honorem adhibent mēſarum, hoc ſapidiſſimum barbaris eſt genus epularum. huic teterrimae popinae veneranda membra ſemel, iterum, ac tertio tradita, cruda ſemper, & recentia extracta ſunt: nec tanto rei miraculo commoti barbari a ſua impietate deſtiterunt; quin inter epulas, & pocula per ſummam laſciuiam ſacris veſtibus induti, ſanctis illis reliquiis illuderent. Sed non ibi diu improbi latrones ſubſtitere. nam cum tanti ob tam acerbā iniuriam inter Chriſtianos rerum motus facti eſſent, inuiſi omnibus, rebus ſuis diffiſi, ſuam perfidiam deteſtantes, in montes, & loca ſylueſtria longe refugerunt. Ac ne ſic quidem tuti, cum ſuis familiis ad Theuecos, gentem immanem, atque armis ferocem profugerunt. a quibus ea lege in tutelam accepti ſunt, ſi liberam iis in ſuas coniuges, ac filias poteſtatem permitterent. hac flagitioſiſſima pactione ſua pericula redemerunt. Inter haec neophyti, ad quos eius criminis contagio, ſeu ſuſpicio pertinebat, maiora damna veriti, deſertis ſedibus, in montes & ipſi profugerunt. acceſſit ad metum etiam militū manus praeſidio noſtris ſubmiſſa. cuius perculſi metu neophyti reliqui, a ſcelere alieni, fuga dilapſi omnes ſunt. ita opida multa, viciq. deſerti: domicilia, templaq. euerſa. noſtri quoque ſubitae conſpirationis metu in locum

vnum ſe receperant. Sed paucis diebus, diuina fauente ope, multo noſtrorum labore diligentiaq. neophyti in ſuas ſedes reuocati, diruta aedificia reſtituerunt. Interim cognitum eſt, Nacabeuam, principem eorum, qui Patrem interfeciſſe dicebãtur, certo in monte a Theuecis diſſito, cum ſuis conſediſſe. eo immiſſi milites, viri quidem, cognito hoſtium aduentu, matura fuga periculo ſubduxere ſeſe: eorum vero coniuges comprehenſae: vxor etiam Nacabeuae a milite interfecta eſt. ita vna illa adhuc meritas ſceleratae caedis poenas dedit. quae etiam ſolita erat impia ſacram Sacerdotis caſulam per riſum, iocumq. induta choreas ducere, & inter epulas ſacrum calicem ad pocula adhibere. Receptus tum eſt calix cum purificatorio linteolo. Zuaquehſes, inter quos Nacabeua primo conſederat, legatos miſerunt, qui Hiſpanis ſatisfacerent, pacem, & fedus amicitiae poſtulantes; pollicenteſq, ſe omnia, quae interfecti Patris apud ſe haberent, reddituros. Caput haſtae infixum reportatum, quod impij errones in oſtentationem victoriae de Chriſtianis circumtulerant: brachium dicunt a femina cuſtodiri, in vltionem filij ab Hiſpanis interempti. Noſtri hoc compoſito tumultu, neophytiſq. reuocatis, pacatiſq. templis, domibuſq. reſtitutis, tantum abeſt vt morte P. Gundiſalui animos deiecerint; vt ſe audentius quàm ante ad propagandae fidei negotium forti animo capeſſendum excitarint. Nam vt placatos populos omittam circa flumina Eboracen, Petſatlanem, Occoronem, & Zinaloam, quos omnes etiam tranquillis temporibus obire ſolent; qui tertio loco ſuperuenerunt, etſi in ipſum turbinem rebellionis inciderunt; maeſtiq. opidum fluminis Eborenſis

renſis,aliaq. loca obiuerunt; maerorem tamen leuauit neophytorum pietas, quacunque iter facerent praelata cruce agmine obuiam illis prodeuntiũ. Alij alio dimiſſi remotiora loca inermes Euangelium circunferentes peragrarunt. Duo ad Theuecos ſe contulerunt; qui eos pacati acceperunt; libenterq. de diuinis rebus diſputantes audierunt; probaruntq. noſtrae legis omnia, duo tantum ſibi difficilia videri affirmabant: non licere plures alere vxores, neque quenquam interficere. Eſt inter eos Princeps militari gloria inſignis Lanzarotes nomine. is audito noſtrorum aduentu, conſilio Chriſtianam fidem amplectendi, e quinque, quas habuit,vxoribus,quatuor dimiſſis,nouem paſſuum millibus noſtris obuiam proceſſit. Vnicus ei filius eſt, tenera adhuc aetate: eum ſtatim, inuita coniuge, ac conſanguineis, Chriſtianis myſteriis imbuendum tradidit. Huius pater ab Hiſpanis quondam interfectus fuerat:tamẽ neque hac,neque aliis iniuriis exulceratus, ſe ab illorum amicitia, & foedere ſeiunxit; quin ſemper Hiſpanum nomen tueretur; & conſilio & armis, quocunque opus fuerit, illis opitularetur. Alij interiores, & gentes noſtris nondum cognitas, adiuerunt: apud quos prona omnia ad Chriſtianam religionem inferendam eſſe narrant. Nulla apud eos idola, & ſi qua ſunt, non magno haberi in honore; nec difficile eſſe hominum animos ab ijs auocare: manſuetudine,ac docilitate ceteris praeſtare: perſpicuaq. apparere in ijs Chriſtianae veſtigia religionis; etſi alta rerum inſcitia, caligineq: obſcurata. paruas cruces capillis alligatas, demittunt ante frontem. Creditur id ijs remedium aduerſus diaboli terrores a magnanimo Duce Capouacca demonſtratum;qui olim per
 varios

varios caſus errore viae ad eam gentē penetrarat. Antiquior adhuc eſt apud eos honor, qui Virgini habetur; quam illaeſo pudore filiū affirmant peperiſſe. Haec certis auctoribus cōperta. Venit e noſtris vnus in prouinciam Nium, quae ad eam gentem pertinet: idolum ab ijs coli cognouit: ab eo nullo negotio eos abduxit; ipſorumq. voluntate illud igni tradidit. Pari facilitate multa ex eorum conſuetudine vitia detraxit. Totas interdum noctes viri, feminaeq. miſti cōpotationibus, & choreis traducebant. quam laſciuientem licentiā conſentanea flagitia, quae commemorare non eſt operae, ſequebantur. A tam pernicioſa licentia facile abducti ſunt: inſtitutiq. ludi alij, quos viri feminaeq. ſeorſim agitent. Multi in hac gente baptiſmo expiati: multi idem diuinum beneficium efflagitant; templaq. & commoda concioni aedificia theatraq. ſe ſuis ſumptibus extructuros pollicentur. ſed non ſinit operarum paucitas nouas ſementes facere, enatis iam ſegetibus relictis; niſi plures operarios meſſis dominus in meſſem ſuam miſerit.

MISSIO, SEV RESIDENTIA Guadianenſis.

LITTERIS anni ſuperioris cognitum eſt Guadianam Hiſpanorum opidum miſſum eſſe Sacerdotem vnum. Is tanta cum vtilitate noſtrae Societatis miniſteria exercuit; vt opidani, cognita vtilitate, ſeriam de ſede in opido Societati fundanda cogitationem ſuſceperint; in eamq. rem idoneum vectigal conſtituerint. Rationes etiam,

quibus

quibus id perſuadeant, magni momenti propoſuerunt. quod praeter vtilitatem, quae tum ad opidanos, tum ad alios circa populos proficiſci poterit; limen aperietur ad remotiores alias prouincias, opidis, populiſq. bene frequentes, & praecipue ad vicinam Cinaloam, & Paludem maximam, quam vocant. Commoda igitur domo attributa, Sacerdotes quatuor cum duobus fratribus ibi hoc biennio conſedere. Hi non modo Hiſpanis, & vniuerſae circa regioni, quae noua Cantabria vocatur, praeſto fuere: ſed ad Paludem etiam maximam excurrere. Duo circa illã ſunt hominum genera. ij copioſe ſatis inſequentis anni litteris deſcribuntur. Regio, quam primam noſtri adiere, fertilis eſt, & amena: melle, thure, frugiferis arboribus abundat. homines oris, corporiſq. totius habitudine haud deformi. ij videntur eſſe, qui ſequentibus litteris Tepeguani nominantur. de quorum humanitate, viciſſimq. aſperitate, ſeu belluina potius natura alterorum, qui proximi ipſam accolunt paludem, ibidem multa exponuntur; quae his litteris ſit inutile praeuertere. Ad priores igitur, quos Tepeguanos eſſe coniicimus, noſtri profecti, cum magno vbique Chriſtianarum rerum deſiderio tenerentur; quocunque venerunt, ad multa milliaria obuios habuere populos, viros, feminaſq. publicam laetitiam praeferentes. hoſpitijs percommodis, & opipare, pro copia, ornatis excipiebantur. Ad catechiſmũ, diuinarumq. rerum explicationem ſumma auiditate populi accurrebant: noſtrae religionis myſteria ita perceperunt; vt illa & animo repetentes, & crebris inter ſe ſermonibus agitantes, altiſſime animo infigerẽt. Incredibili veneratione Sacerdotes noſtros

illuc ſaepius euntes proſequuntur; caeleſtiq. numini grates agunt immortales: quod in ſuas terras e caelo Dei filios (ſic enim Chriſtianos appellant Sacerdotes) demiſerit. Aegroti magno pietatis ſtudio Sacerdotes accerſunt: aqua benedicta ſe aſpergi, recitari ſibi ad caput petunt Euangelium. quidquid ijs melius fit, id totum ſacris miniſteriis attribuunt. pollicentur ſeſe a libidinibus, aliiſq. vitiis abſtractum iri. tepentes, ac deſides ad votum Chriſtianae religionis ardenti ſtudio concipiendũ adhortantur. Nihil denique ijs accidit moleſtius, quam cum ab ijs, vt ad loca alia ſe conferant, emigrant Sacerdotes. Prima tamen excurſione neminem adhuc baptiſmi beneficio affecerũt, niſi paucos moribundos, quos Chriſtiana cerimonia, ſacroq. funere ſepulturae tradiderunt. quae res tum ethnicos ad ſacrum Chriſti baptiſma exoptandum vehementer incitauit. Multi per haec opida reperti ſunt indigenae Chriſtiani; ſed Chriſtianae diſciplinae ita rudes, vt fuerint omnino quaſi incude refingendi. Neque populi ſolum, quos adibant, hoc Chriſtianae pietatis ſtudio incitati; ſed multi etiam vbique alij ex circumiectis locis, ſuis ſedibus exciti, ad noſtros confluebant, multis precibus orantes, ne diuinis deſtituti beneficiis praeterirentur. ſui caeli temperiem, ſoli bonitatem, hominum ingenia capacia, prona eſſe omnia ad diuinam Chriſti legem praedicandam commemorantes, parata domicilia, aedificata templa: nihil non eſſe promptum, quod ad fidei iacienda fundamenta opus eſſet. Legati, oratoreſq. e terris aliis venere, viri Principes, ſumma contentione poſtulantes; vt quoniam vulgati quidam morbi tenerae aetatis pueros, infanteſq. abſumerent, ad ſe venire feſtinarent.

narent. non tam ſibi eſſe luctuoſum ſuos filios extingui, quam acerbum, quod ſine baptiſmo morerentur. non dubitare ſe, quin Sacerdotes e caelo miſſi, non auri, argentiue conquirendi, ſed homines ad caelum erigendi ſtudioſi, ad ſuae quoque gentis vtilitatem, & ſalutem miſſi ſint. Vltra hos alias cognitum eſt eſſe nationes, infinitamq. prope multitudinem, ad quas nulla adhuc Euangelij affulſit lux. ſed tantae, ac tam late patenti ſegeti colendae quantus colonorum numerus eſt opus?

MISSIO AD OPIDVM S. Ludouicum a Pace.

De opido S. Ludouico a pace, Cicimecis nuper in id opidum deductis, deq. ad eos Miſſione, etſi ſatis multa anno nonageſimo ſexto inſequente ſcripta ſunt; tamen inutile non erit, ad maiorem gentis cognitionem, nonnulla his litteris vel anteuertere, vel ſupplere. Cicimecae barbari homines, & immites, & ipſa montium, in quibus habitant aſperitate efferati, ad omnem crudelitatem ſunt propenſi; vt nihil ijs promptius ſit, quam quemuis iniuria crudeliter laceſſere. proinde etiam nulli mortalium ad bella proniores. in praelio feroces, & finitimis omnibus terrori. Ceterum natura deſides, otio dediti, & operi auerſi, uiri praeſertim: feminae duntaxat vitam agunt operoſam, aut colendis agris, aut caedendis lignis, faſcibuſq. comportandis, aliiſq. muneribus obeundis, quae quotidianus vitae poſcit vſus. Rara apud eos opida. Sedes fere fixas nullas habent; ſed quo-

cunque eos trahit occaſio, vagantur. Regem Ducemue, aut Praefectum, niſi in bello, nullum habent: imo vero ne parentibus quidem filij obtemperant, ſuorum quiſque morum, & actionum non rationem, ſed libidinem ſibi legem facit. ebrietas, venus, crudelitas non vitio, ſed laudi ducitur. veſtium vſus paene nullus: cibo vtuntur tenuiſſimo, maicio praeſertim. ſumma gulae indulgentia, ſumma lautia ijs pocula ſunt: quae e tuna, quod pomi genus eſt, ſibi conficiunt. Linguarum tanta diuerſitas; vt in opido vno bene paruo, non plus triginta familiarum, quatuor inter ſe diſtinctis idiomatis loquantur. ingenij vero bonitate, & acumine omnes eius orae gentes facile ſuperant. Hi ſuperioribus tẽporibus Hiſpanis ſemper infenſi, & implacabiles, magnis eos incommodis affecerunt; cum in Zacathecas euntes, ipſi occupatis ſaltibus ex editis locis ſagittis impune configerent; itinera obſiderent; praedas ex ijs, quae vltro, citroque comportabantur, auerterent; captiuos perſaepe etiam abducerent. Data eſt opera omni conatu, immiſſis copiis, vt inde pellerentur. ſed illi opportunitate vſi montium, latibulorum peritia, & caprearum inſtar, praeruptis ſuperciliorum aſſueti, quanuis ſaepius ſubmoti, reductis copiis, ad eoſdem tamen ſaltus inſidendos vetere conſuetudine redibant. ita neque pax cum ijs, neque omnino bellum eſſe poterat. Dei tandem beneficio in Hiſpanorum amicitiam pellecti; e praeruptis rupibus & latibulis in plana, & campeſtria deducti, in opidis collocati ſunt. Ad eos Proregis iuſſu miſſi e Societate Sacerdotes duo Otomitani periti ſermonis, adoleſcentes quatuor e ſeminario S. Martini Tepozotlano adduxerunt. qui familiari conſuetu-

dine

dine Cicimecarum liberos ipſi indigenae ad conſuetudinem, modeſtiam diſciplinamq. allicerent; fera illorum ingenia, & dura, ſua pietate, modeſtia, aliarumq. virtutum exemplo ad aemulationẽ eandem inuitarent: litteras docerent & legere, & formare; & muſicis quoque exercerent. Hi in opido S. Ludouico conſedere. omnes communi omnium laetitia excepti, operi ſtatim manus admouere: confeſtim gentis primiciae baptizati; ſacro Eccleſiae alij matrimonio coniuncti; Catechiſmo reliqui inſtructi. ſed quod in primis videbatur difficillimum, ebrietas ex eorum moribus depulſa, & animi ad manſuetudinem condocefacti. tanta porro religionis reuerentia inducta, vt vel ſolo verbo infernum hoſtem nominare, piaculum ingens reputetur. Et vt ebrietati occurratur, cum tempus aduenit tunae ad conficienda vina colligendi, quo tempore maxime ſolet poculorum laſciuia bacchari, non omnibus, ſed lectis tantum datur facultas ad eam meſſem exeundi: totoq. illo tempore intereſt vnus e noſtris; cuius praeſentia qui colligunt, in officio contineantur. tantaq. eſt genti recens ad cultum traductae erga noſtros reuerentia; vt non modo obtemperent, & haec & alia iuſſa omni manſuetudine capeſſant; ſed etiam quicunque inter eos tumultus excitetur, ſolo noſtrorum aſpectu: aſpectu autem? audito tantum nomine, irae, licentiaq. laſciuiens ſedetur. Bis diebus ſingulis ad catechiſmum, diuiniq. verbi explicationem non inuiti conueniunt. Multa ſubinde multorum neophytorum baptiſmata magnifico apparatu celebrantur: connubia Chriſtiano ritu multa pace coniunguntur. Sed in primis magnam ſpem facit diuturnae pacis, & perpetui in gente

aſperrima cultus puerorum inſtitutio, Martiniani alumni egregie ſuo munere funguntur. pueri non modo a parentibus libenter traditi; ſed vltro etiam aliis ex opidis delati. Ita gens modo omni barbarie immanior, omni feritate dirior, ad tantam diuinae legis cultu manſuetudinem redacta; vt P. Prouincialis illac in Zacatecas iter faciens, finem admirationis nullum faceret; cum qua comitate, laetitiaq. noſtrorum hominum exciperent aduentum; quanta cum reuerentia iunctis manibus ad eos in genua acciderent, amiceq. amplecterentur, videret. Et, vt multa omittam, pueri iam non catechiſmum modo tenent optime; ſed ritum etiam miniſtrandi ſacro Miſſae, & latinas precationes ita emendate, legitimeq. pronunciant, vt ſi eius eſſent linguae peritiſſimi. Quin in muſicis ita ſunt exercitati; vt in ſacro Miſſae ſacrificio Gregoriano cantu concinendo peritorum cantorum praeſtent operam. Spectacula alia de ſe, deq. pietate, ingenioq. P. Prouinciali praebuere. in ijs puellae duae mutuis interrogationibus de catechiſmi praeceptis certamen ſuſcepere: inde adoleſcentulus catechiſmum decantauit, cum illi hinc viri, hinc feminae viciſſim reſponderet. Eum, tum cathecumenum, poſtmodum Pater baptizauit; eiq. Hieronymi nomen impoſuit. Et res tum contigit admiratione digna. Nam cũ facie eſſet paullo horridiore, & cultu truculentiore, ſacris aquis ablutus, nouam induere faciem, & aſpectum amabilem ſumere, magna cum omnium admiratione viſus eſt. Ita hi omnes piis hiſce exercitationibus exculti, ea florent pietate, humanitate; vt remotiores quoque ad Chriſtianam religionem ſuſcipiendam alliciant; in ijſq. parricidas, & latrones

non paucos. Ex ijs vnus Hiſpanos plus triginta, indigenas plus centum interemerat. Is nunc tanta manſuetudine feroces ſpiritus compreſſit, vt poſitis genibus catechiſmum totum percurrat; & omnum ſtudioſiſſime noſtris patribus inſeruiat. Per id tempus ex opido S. Marco venit nuncius Patres accerſitum, duobus vt aegrotis baptiſmi beneficiũ conferrent. Profectus P. Prouincialis eos iam in ipſo mortis limine haerentes comperit. agebat vterque annum quinctum & viceſimum ſupra centeſimum: ad tam longam diem tantum reſeruati, vt primam Eccleſiae ianuam ingreſſi, de vita decederent. Catechiſmo igitur imbuti, & baptiſmo luſtrati, in primo renaſcentis vitae liminae, in vitam nunquam defuturam exceſſerunt. Antequam vero S. Ludouico P. Prouincialis diſcederet, tria ad eũ poſtulata neophyti detulerunt. primum vt nunquã a Patribus & ſacrarum rerum magiſtris deſtituerentur: alterum vt templa ſibi commoda ad ſacros conuentus celebrandos extruerentur: tertium vt tubae, ad feſtam ſolemniorum dierum laetitiam cohoneſtandam, ſibi concederentur. Eſt illis a P. Prouinciali multa gratia in omnibus aſſenſum.

PHILIPPINAE Inſulae.

IN Philippinis, quae dicuntur, inſulis reſidentia multis ante annis fuit, quae adhuc ad Mexicanam prouinciam pertinuit. Sedes in vrbe Manila, quae Regni caput eſt, fuit. In ea ſocij decem verſati, Sacerdotes quinque, fratres totidem, quo curſu rem Chriſtianam adminiſtrarint, Mexicanae lit-

terae anni nonageſimi in Sede Manilana docuerunt. Sed quod longo Oceani tractu a prouincia Mexicana diſiungatur; neque mature ocurri rebus, niſi magno poſſet incommodo, anno CIↃ IↃXCIV. R. P. Praepoſiti Generalis decreto, ſui quodam modo iuris, & propriae adminiſtrationis facta eſt: etſi nondum Prouinciae nomine affecta: ſed totum regimen adminiſtratioq. praeſidi Proprouinciali demandata: magnis ex Europa in eam miſſionem ſupplementis deſtinatis. Cognita enim operarum vtilitate, Manila Socij ad opida alia, aliaſq. inſulas quotidie inuitabantur. Miſſi igitur priore huius biennij anno cum coadiutore fratre e Mexicana Sacerdotes octo, octo item coadiutores ex ipſa inſula, in qua Manila eſt, in Societatem cooptati (quando in locis, vbi ſcholae nullae ſunt, meſſis ſelectior eſſe non poteſt) Sociorum numerum auxerunt. Quo factum eſt, vt noſtrae Societatis miniſteria poſtmodum latius ad multo plures proferrentur. In vrbe non Hiſpanis modo, & inſulanis, ad ſtudia capeſſenda pietatis, profuere; ſed & ad reip. ſaepe conſilia magnis in rebus ſunt adhibiti. Neque Manilae tantum, ſed peregre etiam ad alios circa populos noſtrorum miniſteriorum eſt profecta vtilitas. Multae ſuſceptae & priuato conſilio, & Praetoris poſtulatu ad inſulas alias, aliaſq. gentes, & magno cum fructu peregrinationes. Vnus annum integrum peregrinatus, praeter vſitata illa, & quotidiana concionum, catecheſeon, confeſſionum, trecentos iam grandes natu baptizauit: trecentos item alios in rupibus, ac montium receſſibus, ferarum ritu viuentes, in campeſtria deductos, in ciuilem Societatem congregauit: conquiſitiſq. eleemoſinis, ad veſtem victumq.

ctumq. tantiſper comparandum, dum agricultu-rae fructus reſponderent; multos alios & ad eandem ſocietatem, & ad Chriſti fidem, ex ijſdem montium latibulis exciuit. Haec priore anno. Quo etiam tempore diem ſuum obiit P. Martinus Enriques; qui non ita pridem e Mexicana illuc miſſus tantum in inſulanorum lingua profecit, vt tribus menſibus & confeſſiones audiret, & ad populum verba faceret non incommode. non leue in eo damnum factum eſt. Addidit ſe illi, vt in longa nauigatione fuerat, comitem Ioannes Proſperus, cũ graſſante quadam lue & in ipſius Patris, & inſulanorum morbis incõmoda multa ante paſſus eſſet.

Poſteriore anno noſtrorum ad quadraginta capitum numerus aſcendit, multis iam ex Hiſpania eius rei cauſſa Mexicum appulſis. E quibus cum aliqui nondum ſtudiorum ſuorum curſum expleuiſſent, expedire viſum eſt, eos interim in Mexicana retinere, aliis ex eadem prouincia, qui eorum vicem expleant, ſubmiſſis. Ab ijs litterae ad Mexicanos ordinariae nullae adhuc erant. Tantum P. Franciſcus Maria Almericius Italus, nobilis Piſaurenſis, eadem pene ſcribit in Apoſtolatu quoque ſuo contigiſſe, quae ſuperiore anno annua illa excurſione, quam diximus, contigerunt. Quadringentos infideles ad baptiſmum hoc anno acceſſiſſe: quinque populos ex excelſis montibus in plana, & opportuna loca exſcendiſſe. Hos alios ſequutos eſſe, quos Yitas nominant: qui imperium adhuc nullius ſubiuerant. de quibus etiam litteris ſequentibus in reſidentia Antipolitana mentio eſt. Et eſt eorum, qui noſtra ſacra ſuſceperunt, in ſuſcepta religione conſtantia laudanda. Ingens illorum ad ſacramenta percipienda ardor eſt animi; vt

ad ipſam confeſſionem peccatorum cum volupta-te trahantur: vota faciant, eaq. perſoluant: ea denique viuant animi tranquillitate, vt non dubium perpetuae conſtantiae ſpem faciant.

Portus eſt in ora Mexicana Acapuleus, vnde traiectus eſt ad Philippinas: locus frequens, & multorum conuenarum e diuerſis nationibus frequentia, Emporiine nobilitate, an opportunitate nauigandi? imprimis celeber. Multa circa opida, viciq. tum Hiſpanis, tum indigenis referta. Viſum eſt e re Chriſtiana, dum opportunum nauigandi tempus expectatur, duos ex ijs, qui traiecturi eſſent, qui bimeſtri ſpatio exſcenſionem anteuerterent, eo proficiſci. Ii toto illo tempore, Quadrageſima praeſertim, non Acapulei modo, ſed in opidis etiam aliis, ad quae excurrerunt ad nonaginta milliaria, magnum rei Chriſtianae emolumentum attulerunt. Eorum alter in Italico ſermone exercitatus, Galliciq. idiomatis nonnullam conſuetudinem aſſequutus, ſuſpicatus externos multos Hiſpanici ſermonis difficultate ab annua confeſſione retardari; pro concione edixit, ſe omnibus ijs praeſto futurum, qui non Hiſpanice ſolum, aut Mexicanice, ſed Italice quoque, Galliceq. confiteri vellent. Ingens ad eum aduenarum concurſus factus eſt, Venetorum, Ienuenſium, aliarumq. Italiae ciuitatum, Epidaurienſium, & Graecorum. Tanti animorum motus facti ſunt, vt de collegio Societati in ſua vrbe fundando Acapulenſes admodum ſerio cogitarint. idoneoq. comparato vectigali de tota re ad P. Prouincialem litteras dederint. Sed placuit, rebus aliis interim dilatis, illud in praeſens duntaxat inſtituere: vt quoties ad Philippinas noſtri nauigaturi ſint, menſes aliquot ante, ad illorum

explenda vota aliqui proficiſcantur. Erant in vo-
tis expeditiones aliquae, ad nouas gentes,
Mexicum nouum, Californiam, quo noſtri
vocabantur: ſed viſum eſt earum
Miſſionum maturum tempus
nondum adue-
niſſe.

PROVINCIA PERVVIVM.

PERVVIANAE litterae biẽnio reliquas huius annuae antecedunt.Datae enim ſunt e Limano collegio prid. id. Martias anno nonageſimo quincto ſupra milleſimum quingenteſimum, & tres cõplectuntur annos a nonageſimo ſecundo. Venere quidem aliae priores VIII. idus Aprileis datae, quae biennium ab eodem nonageſimo ſecundo continent: ſed neque maturius, quam poſteriores: & quae ſequenti datae ſunt anno, promiſcuae fere triennium totũ complectuntur.E poſterioribus ſumemus,quae his litteris erũt inſerenda: nam fuſe perſequi omnia,longum opus eſſet; & reliquarum prope prouinciarum volumina aequaret. & quae ſuis annis diſtincta repererimus, diſtincta item fideliter reddemus. cauſſa autem eius triennij coniungendi nauigandi fuit difficultas, & mare praedonum excurſionibus infeſtũ; vt non niſi inſtructiſſima claſſe illinc tuto Regiae expeditiones in orientem proficiſcerentur. quae quoniam biennio tardius ſoluerunt,fuere duo prius iterum tres anni cõiungendi. cum praeſertim metus eſſet, ne, quae prius datae erant, interiſſent. Ergo tota illa vaſtiſſima ampliſſimarum prouinciarum prouincia anno nonageſimo quincto ineunte, quo tempore litterae datae ſunt, e Societate ho-

mines recenſuit ſupra ducētos quadraginta vnum. ex ijs nouem ſupra centum Sacerdotes: ſeptem & triginta doctrinarum ſtudiis addictos: reliquos partim nouicios, partim coadiutores: & hos omnes ſeptem collegiis, vna probationis domo, reſidentiis duabus, & quinque Miſſionibus diſtributos. In collegio Limano, quod eſt Prouinciae totius Seminarium, ſeptuaginta quinque numerati ſunt: in Cuſquienſi viginti ſex: in Potoſino, & Quitenſi quinideni: duodeuiginti in Arequipano: in Pacenſi vndecim: duo plures in Ciuquiſacano: in Reſidentia S. Iacobi, quae eſt eadem probationis domus, viginti quatuor: in Panamana ſeptem: octo in Iulidenſi: duabus in Miſſionibus ad Tucumanes, & ad S. Crucem, in montanis, noueni vtrobique: in Chilenſi totidem: ad nouũ Regnum Granatenſe quod appellant, Sacerdos vnus cum comite. ſed comes ad P. Prouincialem redierat, miſſus a ciuitate auxilia petitum. Duo alij, qui hoc numero non cenſentur, Sacerdos cum fratre anno nonageſimo auxilium & ſolamen proficiſcentium nauim conſcenderant, quae cum mandatis Regis in Sinas proficiſcebatur. Ab ijs anno nonageſimo tertio litterae ad Mexicanos venerunt, ſe ſecundo curſu Machaum perueniſſe: ſed rebus difficilibus conflictari; & expectare adhuc difficiliora: ſui conſilij eſſe, quamprimum Goam nauigare. Ex Hiſpania poſtea litterae perlatae, quibus cognitum eſt, Goae nauis aduentum non maiori eſſe exſpectationi, quam ſollicitudini, ne perierit. Haec de numero noſtrorum. Humanae debitum naturae ſeptem triennio toto perſoluerunt: ſex & triginta admiſſi in Societatem eorum locum expleuerunt.

COLLEGIVM Limanum.

LIMAE ſolemnis noſtrorum opera in iuuandis hominibus e ſuperiorum annorum litteris nota ſatis eſt: & ſequentis anni litterae multa continent. De ſcholis illa compendio dicentur. anno nonageſimo tertio octo e noſtris fratribus, nonageſimo quarto tres, ſua Theologiae ſtadia emenſi, tertium repetiere probationis annum. minores ſcholae, & numero diſcipulorum, & laude maiore auctae ſunt. Ipſo octiduo Conceptionis Virginis, cui diſcipulorum ſodalitas dicata eſt, viginti duae orationes de ſacro illo myſterio in eius ſacello dictae ſunt. In ſeminario S. Martini, de cuius inſtitutione multa in litteris ſunt anni octogeſimi noni, alumnorum numerus excreuit ad ſexaginta. eorum aliqui Societatis vota concepere. & iam egregiae indolis adoleſcentes quatuor facti ſunt voti compotes. Adhibetur praeterea Societatis opera ad ſacri etiam tribunalis iudicia: duoq. e noſtris conſultores facti ſunt. Quadraginta haereſeos conuicti, vno iudicio, ſolenni apparatu habito, damnati ſunt. in ijs Angli tres, qui cum piratis comprehenſi erant; aliis cum Eccleſia reconciliatis, in ſua haeſere impietate peruicaces. quorum contumaciſſimus curae Societatis commiſſus eſt. cum integram cum eo noctem Sacerdos fruſtra poſuiſſet; multaq. ille indigna in ſacras imagines parieti depictas blaſphema voce euomuiſſet; mane facto de repẽte lymphato ſimilis iterũ, & tertio ſe magno impetu in orbẽ rotans, procidit in genua:

&

& quaſi excuſſo daemone, noua concepta mente, crucem de Sacerdotis noſtri manu acceptam, ſaepius pio affectu exoſculatus, vera eſſe profeſſus eſt, quaecunque de catholica fide ab eo dicta eſſent: ſe adhuc in tenebris haeſiſſe: proinde ſuam exciperet confeſſionem. Apparet, tum videlicet Diuini ſpiritus aura ſuperueniente, inſeſſorem illius animi diabolum fugatum eſſe: & quem infinita Dei prouidentia ſaluum eſſe decreuerat, ex inferni hoſtis dominatu eſſe exemptum. Satisfactum eſt miſero paenitenti, quatenus anguſtiae temporum tulere: neque ab eius latere ad rogum vſque proſequutus noſter Sacerdos toto ſe die diſiunxit, donec magna paenitentiae ſignificatione conſumptus eſt. Sed laetis admiſcenda triſtitia iam ſunt. P. Ioannes de Atienza, huius Praeſes prouinciae praefinitum ſibi viuendi munus exegit. Qui, cum clarum ſemper fuerit omnium virtutum exemplũ, tum illae maxime in eo elucebant, quibus inſtructum eſſe oportet eum, qui aliis regendis praeeſt: aſſidua, atque intima cum Deo familiaritas: quam frequens precandi vſus, qui ei vacuis horis ſolennis erat, teſtabatur: & internus in eos, quos regeret, humanitatis affectus: documento erat ſincerus in ipſum amor priuatorum. Duo in Hiſpania collegia, eadem in ſuos viciſſimq. ſuorum in ſe caritate Rector adminiſtrauerat. Duodecim annos in hac prouincia verſatus, eorum ſex Limano collegio Rector, reliquos ſex Prouincialis munere omnibus praefuerat. quam gratus omnibus maeror ex eius obitu declarauit: Prudentia porro, & vitae ſanctimonia tantam ei conciliarant reuerentiam, vt non domeſticis tantum, ſed externis etiam eſſet admirationi. Tanto praeterea animi robore, tamq. in-

uicta conſtantia fuit; vt nihil tam difficile, & arduum illi obiiceretur, quod non ille aggredi, & tranſigere feliciter auderet. neque ſecundae vnquam, neque aduerſae res tranquilliſſimum illius animi ſtatum perturbarunt: vt vel inclementi vultu aliquando cerneretur. Et quidem futurum ipſum aliquando magno in his terris adiumento, oſtentum haud dubie diuinum declarauit. Nam cum Vallisoleti Rector eſſet, oranti aliquando, quod B. P. Xauerio quoque accidiſſe legimus, tranſmarini hominis ſpecies toto corporis pondere illi humeris incubuit, ſibi opem ferri poſtulantis. quod ille P. Ioanni Soario Prouinciali, P. Soarius P. Didaco Samaniaco, qui nunc in Peruuio ad S. Crucem in montanis egregie in Domini vinea laborat, aliiſq. narrauit. P. Samaniacus poſt eius obitum, ex vſque Sancta Cruce ad P. Ioannem Sebaſtianum, eius in prouincia regenda ſucceſſorem, ſcripſit: eamq. cauſſam Soario fuiſſe illum in has oras tranſmittendi. Vna illi reliqua erat patientia, ad totum virtutum omnium orbem cōtexendum, huius etiam in diuturno moleſtoq. morbo, praeclarum nobis exhibuit exemplum. Perfunctus iam prouinciae regendae munere, calendis Nouembribus, ipſo die ſanctorum omnium memoriae dicato, ſub auroram vitae quoque munus expleuit. Peruaſit ilico vrbem vniuerſam maeror; familiae cunctae religioſorum, nullius poſtulatu, vltro ſuis turribus funebri tinnitu campanarum maeſtitiam, beneuolentiamq. ſuam declararunt. Ipſe Archiepiſcopus, cum eo die diceret ad concionem multo doloris ſenſu, & perhonorifica commemoratione illius mortem proſequutus eſt. Eius deſiderium leniuit aduentus P. Didaci de Zunica, qui per

cos

eos dies, multis praeſertim, ac valde bonis ad hanc colendam vineam adductis auxiliis, redierat ex Europa. Sed nimirum vt ſunt humana omnia incerta, ſolatium maiorem vertit in triſtitiam. Vix dum enim obducto prioris vulneris dolore, alterius funere ferimur. Idem P. Zunica tam longis perfunctus itineribus, tot maria emenſus, tot obitis terrarum ſpatiis, tranſactis magna cum omniũ probatione negotiis grauiſſimis, multis morborũ, periculorumq. difficultatibus ereptus, cum in hac prouincia, quaſi in patria ſede, quieturus videretur, hinc quoque ereptus, ad aeternam illam patriam enauigauit. Paucis enim poſt reditum diebus cum vna cum Prouinciali comes illi datus, prouinciam obiret, graui correptus morbo, ex itinere Guamangae ſubſiſtere coactus eſt. Ad hoſpitem diuertit Sacerdotem, hominem Societatis amicum, ac de ipſa bene meritum. ibi magno totius ciuitatis luctu diem clauſit extremum. Eſt ea vrbs in tractu Cuſquienſi. Multa de illius patientia, pietate, vitae ſanctimonia narrauit, cũ Limam veniſſet, hoſpes ipſe; quae iactantiae vitandae cauſſa Limanae litterae reticuerunt. Duo illa miraculi ſpecie non caruerunt: cuiuſmodi alia de S. Anſelmo, S. Thoma Aquinate leguntur. Cum iam deficiente natura, ſtomachi languore cibum aegre toleraret; rogatus quid ipſius ſtomacho blandiretur; reſpondit, videri ſibi cuniculi carnes iucundas fore. cuniculos neque in vrbe illa, neque omnino in eius finibus hoſpes ne venales quidem; neue importatos vnquam viderat. ſtudio tamen languenti patri obſequendi magis, quam ſpe vlla domo prodeunti praeſto fuit puer, cuniculum manu tenens; qui etiam vltro hominem de illo emendo

compellauit. admiratus hoſpes diuinam prouidentiam, laetus quanti puer voluit coemptum, gratum munuſculum tulit aegrotanti. paucis poſt diebus de ipſius ſtomachi languore ſollicito, gratos ſibi fore dixit certi generis piſciculos. tunc ipſum intra ſuas aedes habuit officioſus hoſpes, qui id genus piſciculos venales detulerit. vt plane videatur Dei O. M. bonitas aegroti cupiditatem anteuertiſſe. nam ij quoque piſciculi ex ijs rebus ſunt, quae in ijs oris rarae ſunt inuentu. Venit per id tempus Guamangam, partim miſſionis nomine, partim vt adeſſet aegrotanti, P. Gregorius Giſnerus; qui in tanta ſolitudine quanto ſolatio laboranti fuerit, quilibet ex ſuo ſenſu facile intelliget. Is erat communis vniuerſae ciuitatis ſenſus, felicem eſſe vrbem hanc, quae id eſſet aſſequta, vt in ſuo complexu vir tantae ſanctimoniae extremum exhalaret ſpiritum; & ipſa ſuo ſinu illius oſſa contineret. Eius obitum tam amanter ciues omnes lacrymis proſequuti ſunt, quam ſi cum ijs ille vixiſſet. Religioſae familiae omnes vltro principem ſuae aedis cappellam eius ſepulchro detulerunt. Sed multa gratiae ſignificatione illorum ſtudiis remiſſum eſt: placuit enim P. Giſnerio vti hoſpitis benignitate. Elatus eſt ingenti proſequente comitatu: atque in ſacello conditus, quod in principe Eccleſia hoſpes ſuae ſibi ſepulturae adornarat. Eius exequiae a clericis & religioſis ſuo a quibuſque die in nundinum continuatae. Vltimo die concio funebris a P. Priore Dominicanorum habita: qui laborantis ad extremum vſque ſpiritum a lectulo nunquam diſceſſit. Narrabat eodem in ſermone hoſpes poſt illatum eius venerandum cadauer, magnos fieri concurſus, & magna ſignificatione pietatis ad id ſacellum.

His

His ſolatiis, & gratiis agendis Diuinae bonitati tantae iacturae leuauimus maerorem. Obiiſſe videtur extremo Aprili menſe anni nonageſimi tertij. nam de eius morte pauca quaedam ſunt in litteris P. Giſnerij vi. non. Maias Guamangae datis illo anno. cetera ex ſermone hoſpitis beneuole cuncta enarrantis cognita ſunt. Sed iam ad laetiora veniamus. Ricardus Aquineſius ſtrenuus pirata Anglus, Ioannis Aquineſij filius eius, qui ſuperioribus annis in portu Mexicano magna clade victus eſt: vt patri oblatam maculam inſigni aliquo damno Hiſpanorum expurgaret, magno auſu, per anguſtas Magellanici euripi fauces, in Xurium mare penetrarat, magno tamen ſuorum militum, reiq; nauticae detrimento; altero e duobus, quos duxerat myoparonibus amiſſo, militibusq. multis cum toto apparatu mare merſis. Is naui vna omni apparatu inſtructiſſima Chilenſem oram legens, nauibus quotquot nactus eſſet, vel in ipſis portubus, direptis, & combuſtis, ingentem praedam reportauerat. quae res tantos ventoſo homini ſpiritus adiecit, vt Limam ſuperbe ſcriptas litteras de condicionibus, quaſi iam rerum potiretur, mittere non dubitaret. Aduerſus tam temerariam contumaciā duo valida nauigia inſtructa. negotium ſuperbiae frangendae Beltrano Caſtrio, Proregis propinquo datum eſt. cum eo de noſtris profectus Sacerdos, cum fratre, milites antequam cum hoſte congrederentur, confeſſione expiauit. vi. non. Iulias die Virginis viſitationi ſacro in conſpectum hoſtium venerunt. illi explicatis velis omnibus ſecundo flatu feruntur in Hiſpanos. ad bombardae ictum cū venerunt, diſploſis machinis aliquot quaſi velitarunt. mox coniunctis nauibus, acriter vtrinque di-

mica-

micatum eſt: vſque eo, vt Dux Anglus in regium noſtrum vexillum manum iniiceret;abſtuliſſetq. niſi egregia propugnatorum virtute defenderetur. Mox auulſi Angli a noſtrorum congreſſu diſceſſerunt. Noſtri eos nocte tota inſequuti, die poſtero iterum aſſequuntur. Erat Hiſpanorum conſilium, cominus rem gerere, & miſſilium procellã, quoad eius fieri poſſet deuitare. nam pridie malum alterius roſtratae globus ab Anglo impactus deiecerat: & metus erat, ne idem etiam praetoriae contingeret. Id tamen conſequi non potuere. nam antequam naues admouerentur, diſploſis eminus tormentis,multa vtrinque damna ſunt illata.Erant in id Hiſpani maxime intenti; vt cum primũ congrederentur, ij quibus negotium datum erat, ignium quorum Angli artifices ſunt peritiſſimi,apparatus, quos ad tranſilientes inflammandos compoſuerant, arte contraria diſijcerent. illi impigre, feliciterq. mandata exſequuntur. ſublato incendij periculo, coniunctis alueis impedita hoſtium agilitate quaſi in ſolido res ageretur, noſtri Hiſpanico robore, hoſtilem nauem aggreſſi, tranſcendere; breuiq. totam in poteſtatem redegere. Viui capti ſunt Archipirata, aliiq. uiri praecipui: tum obſcurae multitudinis non pauci. omnes ad tres & ſexaginta peruenere. Quidquid auri, quidquid argenti corraſerant ex praeda, receptum eſt. optimarum machinarũ cum toto apparatu, magna uis adempta. arma praeterea, & maximi pretij merces, quibus onuſta nauis erat, ad lucra noſtrorum acceſſere, Erant Anglis admiſſi Belgae nonnulli. hi quoque magiſtri, tum rei nauticae, tum militaris, & rerum aliarum peritiſſimi: & fere omnes in ſua haereſi peruicaciſſimi: ſed egregia in primis animi

indole

indole Dux Anglus, prudentia & rerum peritia inſtructus multiſq. animi dotibus ornatus. Fuit hic in pugna ſuperioribus annis aduerſus Metinenſem Ducem, cum bello Belgico male pugnatum eſt ad Angliam: & cum in his oris noua Cartago expugnata eſt; maritimaſq. multas de catholicis tulit victorias. quare non ad praeſens tantū decus, ſed ad praeteritorum etiam tēporum mala compenſanda huius diei glorioſa victoria fuit. Confecto praelio, nauium reficiendarum cauſſa Panamam Hiſpani petiere. reſartis nauibus Limam rediere. Tentauit inter nauigandum Pater multos ex ijs, qui peritiores videbantur; Ducem praeſertim, paucoſq. praeterea e primoribus multis rationibus ad veritatis lucem intuendam adducere: nonnulliq. aſſenſere: hiq. cum Limam ducerentur, in itinere inſtituebantur. Ex ijs Panamae duo deceſſere, extremo illo tempore cum Eccleſia reconciliati. Alius e prima nobilitate, cum acriter diu obſtitiſſet: ad extremum tandem manus dedit. Sed quod eſſent in itinere, & reconciliatio Limam differenda erat, voluit ad id vſque tempus rem tacitam haberi. Dux ipſe acri vir ingenio, ac perſpicaci, nec expers doctrinae, cum omnium acerrime diſputando reſtitiſſet, veritati ſaepe aſſenſus eſt: ſed iureiurando Reginae obſtrictus, & metu perduellionis territus, illam amplecti recuſauit. Eſt enim Anglis capitale, & maieſtatis crimen ſummā Eccleſiae poteſtatem in Regina muliere nō agnoſcere. Limam ipſe Archipirata cum primariis adducti: turba reliqua Carthaginem ad triremes deſtinata.

RE-

RESIDENTIA S. IACOBI, ET domus probationis ad Limam.

DE reſidentia S. Iacobi ad Limam, quoniam pauca ſuperioribus annis ſcripta ſunt: faciendum mihi putaui, vt, quae & hiſce, & ſuperioribus litteris ſcripta ſunt, in vnum quaſi corpus coacta, cognoſcenda proponerem. In agro circa Limam ingens indigenarum numerus verſabatur. Hos Hiſpani, quod ſuis mapalibus menia contingerent, & circumquaque vrbem cingerent, Vrbis circuitum ſua lingua nominant. Docent anni nonageſimi litterae diſſipatam illam, ac diſpalatam multitudinē noſtrorum opera in cetum vnum, atque vna menia coactam eſſe. opido nomen inditum S. Iacobi. Hic aliquanto ante, ad gentem Chriſtiana pietate imbuendam, ſedem habuit Societas. Templum amplum, magnifice extructum, cum Sacello B. Virgini dicato inuocatione eius, quae ſupra columnam Caeſarauguſtae colitur in Aragonia: altarium magnificentia, tabulis, totoq. ornatu reliquo multis, in hiſce Regnis, cathedralibus anteponendum: ſymphoniacorum praeterea harmonia inſtructum. aſperi tibicines, quos Hiſpani ceremias nominant: Lenes cornicines, tubicineſq. artificioſum ad concentum compoſiti: tum uioli fidicines ſacrarum ceremoniarum cultui addicti. Hi omnes & indigenae ſunt; & in ſchola legendi, ſcribendiq. & artificioſae muſicae exercitati. qua etiam in ſchola omnia inſtrumenta muſica tractantur. Eaq. illorum ita floret compoſitio, vt non ſine magna noſtrorum Praeſidem moleſtia Limanis

nis Eccleſiis ad feſtos dies celebrandos concedendi ſint. cuius rei cauſſa trimeſtri ſpatio praeoccupata mercede conducuntur. Sunt in opido inquilini perpetui ad mille & ſexcentos, qui ad confeſſionem admittuntur. ſed toto hiemis tempore, quod ſex menſium ferme ſolet eſſe, magnus operarum numerus ex locis aliis per ſuas quique vices Limam confluunt. qui omnes ad hunc populum ſe aggregant. In his iuuandis, Patres, qui hic ante reſidebant, occupabantur. Anno poſtmodum nonageſimo tertio, perſpecta loci opportunitate (eſt enim opidum vrbi coniunctum) & caeli optima temperie, nouiciorum inſtitutio e collegio Limano in hanc ſedem translata eſt: & domus in ea probationis conſtituta. Quae res ad tironum vtilitatem fuit multis nominibus opportuna. nam & docendis indigenis magna cura ſedulitateq. noſtrorum muniorum rudimenta ponunt: & gentis linguam, ad diſſeminandam pietatem magnopere neceſſariam, facile condiſcunt. Habemus praeterea noſtrae domui noſocomium adiunctum. quo non opidani tantum, ſed externi etiam curantur, noſtrorum diligentia rebus omnibus ad leuamen aegrotantium inſtructum. Hic quoque multum tironum ſe exerit induſtria. neque in hoc ſolum, ſed in aliis etiam intra vrbem: tum quibus Hiſpani, tum quibus indigenae excipiuntur, fuit illorum opera perutilis. Iam exercitationes aliae ad gentis inſtitutionem, catecheſes, conciones, vt locis omnibus ſolennes, commemorandae non ſunt. Illud non omittendum: puellas omnes, a ſexto aetatis anno, ad nubilem aetatem, quotidie pomeridiano tempore in templum conuenire ad catechiſmum. eas honeſtae feminae,

iam grandi natu, in eo munere valde exercitatae, inſtituunt. Anno nonageſimo quarto ſex lecti adoleſcentes, qui praeclara indole magnam ſpem faciunt, futuros ſe dignos Societatis alumnos, in hanc probationem ſunt admiſſi. Tertiani aliqui, ſua obita probatione ad talentum expendendum ſunt dimiſſi. eorum locum ſuppleuerunt alij.

COLLEGIVM Cuſquienſe.

CVSQVIENSE collegium multis emolumentis auctum eſt, liberalitate maxime Epiſcopi; cuius in nos paternus animus non magnis modo beneuolentiae officiis, ſed dulci etiam amoris ſenſu, ad extremum vſque ſpiritum, luculentis quotidie ſignis perſpectus eſt. vt cum habitu, & inſtituto e S. Dominici eſſet familia, pari tamen animo, beneuolentiaq. Societatem complecteretur. duabus enim rebus expleri nunquam poſſe videbatur, ſermone de noſtris laudibus; & officiis, quibus res noſtras promoueret. Ad templum quadriennio ante abſolutum ſpecioſam ipſe turrim ſacro aeri ſuſpendendo exſtruxit. Quartam noui aedificij noſtri partem abſoluit: patreſq. quotidie ad reliquam aedificationem vrgẽdam excitabat. Sed mors eius, noſtraq. conſilia interrupit. Haeredem domeſtici totius inſtrumenti ſcripſerat collegium; eiuſq. rei cauſſa collegij Miniſtrum ad ſe accitum ſingularum rerum iuſſit indicem conficere: ſed non in rebus omnibus rata fuit poſt eius obitum ipſius vltima voluntas.

Iam quae noſtrae ſint & in vrbe & in omnibus

circa

circa populis occupationes, notum ſatis, ſuperq. eſt. Eſt enim, ſcholis omiſſis precipua occupatio cum indigenis: quorum hic maxime abundat multitudo. In vrbe enim eorum confeſſionum audiendarum quotidiana continens eſt opera. In agro vero cum populi multi, ac bene frequentes ſint, ita ſunt opera diſtributa, vt religioſioribus temporibus ſuus cuique populo dies aſſignetur ad confeſſionem: ad quos audiendos ſtatis temporibus exeunt Sacerdotes. illi vero ita diligenter ſuum quique diem obeunt, nullius vt feruens pietas deſideretur.

Pares fuere fructus Miſſionum. quae & continentes, & quod ad remotiora loca eſſent, diuturnae fuere. bini enim perpetuo Sacerdotes peregrinantur: quibus domum reuerſis, bini alij proficiſcuntur. Mendicos aliquot caecos noſtri alunt excellenti memoria. qui non modo Chriſtianam doctrinam: ſed etiam copioſam rerum ſingularum explicationem optime tenent: & in docendi ratione quotidiano vſu ita ſunt exercitati, vt bonorum magiſtrorum munere fungantur. ad haec incredibilem ad capita ſingula promptam habent exemplorum vim. quibus hi populi maxime tenētur. Horum opera & in vrbe & in Miſſionibus ad rudium inſtructionem, & ad confeſſionis explicandam rationem noſtri multū vtuntur. quiq. exeunt ad has excurſiones, ſemper ex ijs aliquot ſecum adducunt. Iidem etiam, noſtris abſentibus, ad vicinos populos erudiendos mittuntur. A parochis item locorum aliorum eiuſdem rei cauſſa accerſuntur. Quae in miſſionibus fieri ſolent, communia, & longo iam vſu notiſſima omittuntur. Superſtitiones, ac diabolicae fallaciae, veteris adhuc re-

liquiae impietatis diſſipatae, diſiectaeq. ſunt. quarum exemplum habe ex his paucis. Anno nonageſimo ſecundo peregrinantibus duobus in Vilcarum finibus praeter continentes noſtrorum muniorum labores, in maleficorum fallaciis, quibus irretiti multi tenebantur, retexendis, multum operae ponendum fuit. Venerat ad hos populos veneficus, qui ſe ab Inga miſſum blaterabat; vt gentem vniuerſam a morte liberaret. fuere Ingae (vt ſuperioribus annis ſaepius eſt ſcriptum) antiqui harum gentium Reges. Hunc nebulonem adit femina quaedam: poſtulat, ſe eo, quo tenebatur, morbo liberari. eam ſtolida pecus certo ſe lauationis genere abluere in duorum amnium confluente iubet. ea ratione culpas, quae mortis cauſſa ſunt, amotum iri. tum minuta quaedam animalia, cuniculorum inſtar, (Cuios nominant) ad quadraginta ſibi iubet offerri: poſtremo pecudem maiorem, quam veruecis notant nomine, multum tamen a veruece diſſimilem, igni comburi imperat: ipſamq. pecudis pelle circumtectam, certam arborem adorare. ea ratione ipſam a morte liberatum iri. Haec vna noſtrorum concione errorem dedocta, ad opem ab vno Deo impetrandam ſe conuertit. Maleficus alius homines Huacam quandam venerari iubebat. Sunt Huacae praecelſae rupes; in quibus ineſſe numen arbitrantur; & eas loco numinis àdorant. Hic homo vaniſſimus eos, quos seducebat, fune manu apprehenſa ad Huacam cum vitae periculo adrepere, & ore, quod eſſent ei oblaturi, mordicus trahere iubebat. Sed, detecta impoſtura, Huaca, & ſuperſtitio ſublata eſt. Narrauit ſenex, ſe, cum ad Huacam alteram aſcendiſſet, inde deturbatum a diabolo fregiſſe pedem. hoc bene-

ficium

ficium ab ea religione retuliſſe. Arborem colebāt, e qua praecipuum prouinciae illius Curacam (honorum nomina illius gentis eſſe videntur) natum eſſe ſomniabant. hanc iter aggreſſuri adorabant: ab ea commeatum, valetudinem, vires ad conficiendum iter, & reditum petebant. Curatum eſt, vt excinderetur arbor: ea excīſa veſanus etiam cultus eſt abſciſſus. Sed nunquam deſiſtit infernus mali ſator, quin, vna exciſa impietate, tanquam ex Hydrae capite, aliae repullulent. Nempe ad ſummam veſaniam hoc vnum deerat; vt quoniam Iſraeliticus populus oceanum traiicere, atque in his terris promiſſionis ſibi ſedes adoptare nōdum potuit, noua Iudaica ſoboles, tanquam exputri materia progenita abolitos rurſus ritus reſtitueret: & noui cerdones, vileſq. fracti vitri mercatores in transmarinis quoque oris flauas criſtas circumferrent. Pſeudoprophetam malefici excitarunt. qui Moyſis legem praedicaret: multoſq. nouus Nehemias iam ſeduxerat. Sed hic non in re tā leui,& ridicula,quā ceteri offenderat.neque enim alienigena & barbarus barbaras ſuperſtitiones vēditabat: ſed ad veram religionē corrumpendam prodierat ex nobis, quanquam non erat ex nobis. In eum ilico leges armantur. ergo Eccleſiae lege comprehenſus, & Cuſquium pertractus, igni traditus ſceleratae impoſturae poenas dedit. Qui ſeducti erāt, data eſt opera, vt veritate agnita, reuocarentur. Ingens fuit paruulorum numerus,qui eius anni excurſionibus per noſtros baptizati ſunt: & cum ijs adulti circiter triginta. Haec nonageſimo ſecundo anno. Similes omnino fuere anni nonageſimi tertij excurſiones. Quatuor quinqueue aliae obitae gentes, ſeu potius prouinciae eadem vtilitate.quā-

rum in vna viginti circiter ſenes ſeptuagenarij, & octogenarij baptiſmo luſtrati ſunt. qui ad eam diē Chriſtianos inter, Chriſtianorum more vixerant, ſacro lauacro nondum initiati. Et cùm haec Limae ſcriberentur, Sacerdotes tres aliis in Miſſionibus verſabantur, magna parochorum, quorum in Eccleſiis laborabant, voluntate. Multiq. eius rei cauſſa aliunde Parochi litteras dederant, quibus eiuſmodi Miſſiones flagitabant.

QVITENSE Collegium.

QVITI diu ad ſeditionem vſque, & belli apparatum, tumultuatum eſt. Tumultus cauſſa lex de nouo imponendo vectigali fuit; quam aliae ciuitates acceperant; etſi non ſine aliqua triſtitia. Quitum cum perlata eſſet, freti Quitenſes longinquitate loci (diſtat enim Quitus a Lima, vbi Proregi ſedes eſt, Leucas ferme trecentas) per ſpeciem Regis appellandi, legi contumaciter obſtiterunt: vſque eo, vt militem conſcriberent; & ex Regio fiſco ſtipendium perſoluerent. pecuniam eam ſe ob commune ciuitatis bonum a Rege mutuam accipere obtendentes. Ac, ne quid à Regiis iudicibus, quorum in hac vrbe cum Praetore reſidet conſilium, impedimenti naſceretur, periculum illis eſſe ſimularunt a multitudine: propterea q. milites cuſtodiae appoſuerunt; qui non tam illos iniuria prohiberent, quam coercerent potius, ac circumſcriberent, ne ſe poſſent commouere. Noſtri in tanto rerum motu, periculi ſedandi ſtudioſi in magna difficultate verſabantur: Et vero diffi-

difficile erat ita vtrique parti ſatisfaccre, vt non alteram offenderes: & probare vulgi amentiam nefarium; & palam illorum voluntati aduerſari, periculum. Tum iuris negligere tutamen, pietas vetabat; patrocinium ſuſcipere intenta arma non ſinebant. & tamen ſedere otioſis non licebat. Inter hos motus noſtri, dum vtriſque aequos ſe praebere ſtudent, magnum vitae diſcrimen adiere: ita prona vulgi ſunt ingenia, ad ſuſpicandũ in periculis; & ad licentiã, cum ſemel habenae laxatae ſunt modeſtiae. Interea Prorex, cognito tumultu, maritimo itinere Praefectum miſit cum copiis; qui ſe cum aliis militibus coniungeret; qui non longe ab vrbe Quito iam ſub ſignis eſſent, & ad tumultum comprimendum proficiſceretur. Ad copiarum aduentum rebelles ſe ad iuſtum bellum comparabãt; cum conſilio diuinitus iniecto, inita ratio eſt; vt armatorum furore mitigato, Praefectus cum copiis in vrbem admitteretur. Is dum in eos, qui coniurationi duces fuerunt inquirit, ſpatium fuit ciuitati P. Fernandum Morillium veniae precandae ad Proregem Limam allegandi. Quam ciuitati vniuerſae impetratam, ex litteris Lima miſſis, P. Rector pro concione, magno totius ciuitatis gaudio, denunciauit. Ita paucorum ſontium poena, ciuitas ingenti periculo perfuncta eſt. P. Morillius Limae a Prorege retentus eſt, vt in Hiſpaniam ad Regem de toto illo tumultu docendum, mitteretur. Sed, vt appareat, quam ſtrenue, fideliterq. Societas per id tempus in auertendis malis laborauerit, ſubiiciam exemplum litterarum, quas Praefectus miſit ad Proregem: quibus egregium prudentiae, virtutis, fidei, atque in rem Chriſtianam, Regemq. ipſum ſtudiis teſtimonium Societati

cietati dat: & earum, quas Rex ipſe miſit ad P. Prouincialem.

Exemplum litterarum Praefecti Quitenſis ad totius Peruuij Proregem.

RES huius ciuitatis nunquam meliorem ſtatum tenuerunt, quam nunc tenent. Deo Laus. Quare faciendum putaui, vt ad veſtram Excellentiam cum laetis harum rerum nuncijs, peritum hominem, ac fidei plenum mitterem, neque opportuniorem quenquam hoc tempore, quam aliquem e Societatis Patribus eſſe exiſtimaui. Quare a P. Rectore collegij Quitenſis P. Hernandum Morillium impetraui: qui vna cum ipſo P. Rectore, alijsq; patribus Societatis in his motibus, egregiam & rei Chriſtianae, & maieſtati Regiae, & veſtrae Excellentiae nauarunt operam. Is ſumma fide a primis rerum motibus, ad finem vſque cuncta copioſe enarrabit. Et quoniam, quae eſt hominis modeſtia, & humilitas religioſa, multa de ſuis, aliorumq; patrum meritis fortaſſe reticebit: officij mei eſſe duxi, haec litteris ſignificare: primum me, illorum beneficijs obſtrictum, praeconium illis debere ſempiternum: deinde in hiſce turbulentijs nullas ab ijs religioſorum virorum, & Regiae Maieſtatis ſtudioſorum partes eſſe praetermiſſas; quin omnibus difficultatibus pro viribus occurrerint, precibus, publicis ſupplicationibus, flagellationibus: & vt vrbe tota idem fieret, ijdem auctores fuere, concionibus, confeſſionibus; hanc ſeditionem eiuſq. capita reprehendendo: multa etiam & ſcribendo, & monendo, multum profuerunt: ipſiq; Regiorum Auditorum collegio conſilia ſuggerendo,

in

in ijs, vt ex ipſo collegio duo ſe ſubducerent: quorum cauſſa conſilia de omnium aliorum caede agitabantur: & vt coniuratorum Principes in mea caſtra regij vexilli agnoſcendi cauſſa venirent: vt alius vir nobilis ad V. E. allegaretur; neque huc rediret; quod maiorum motuum cauſſa illius reditus fore videretur. Mecum praeterea P. Rector, & Morillius cũ duobus alijs religioſis viris Riobambae plus duobus menſibus in caſtris fuere. Illi meum in vrbem ingreſſum perſuaſerunt: multos tum e prima nobilitate, tum è plebe perpulerunt, vt legem de vectigali poſtularent. Et haec omnia ſummo ſtudio ſoli transegerunt, adiutore nullo, praeter R. P. Dominicanorum Priorem; fremente praeſertim multitudine, & pericula ſaepe intentante. Sed omnium maxime Rectoris vita in diſcrimen verſata eſt: cui non ſemel coniurationis principes inſidias parãrunt. Quare ob tam egregia facinora tum Rex omnium Dominus, tum V. E. multum Societati debet. Domum ij ſibi, templumq. aedificant nullo vectigali. Res familiaris tam anguſta, vt ne ſoluendo quidem aeri alieno ſit: & area templo abſoluendo eſt emenda. Praeterea in omnes oras huius Epiſcopatus, & in nouum Regnum Sacerdotes hinc proficiſcuntur concionum & ſacramentorum cauſſa. Quare bono illorum numero opus eſt, maiore, quã quantum in praeſens ali poſſit. vt & miſeram, afflictãq. ciuitatem hanc, & tam multos circa populos in Regis imperio, & officio Chriſtiani hominis contineant. Mihi affirmanti credat E. V. ad rem Chriſtianam promouendam, ad opportunam his hominibus opem ferendam, pluris eſſe vnos illos, quam omnes aliorũ ordinum familias: propeq. illud affirmare auſim: pluris intereſſe reip. illos eſſe in his terris, quam

Regios ipſos Auditores. id in his motibus experti ſumus. multo enim ipſi plures difficultates & felicius expedierunt, quam Auditores. His ego illorum meritis obſtrictus non potui hoc diutius teſtimoniũ debere. Quare peto ſupplex a V. E quod illius commodo ſit, aliquam de illorum commodis ſuſcipiat cogitationem, qua ratione praeſertim ſe ſuſtentent: & ſuam leuare poſſint egeſtatem. nulli ſunt enim omnium in his Regnis, in quibus quidquid opis conferatur, melius, quam in ijs iuuandis collocetur. Deus O. M. Excellentiam Veſtram diu praeſtet incolumem; & maiore in dies augeat proſperitate: ijſq. bonis cumulet, quae ipſius alumni votis omnibus optamus. Quiti VI *idus Maias* CIↃ. IXↃCIII.

REX interim aliorum litteris de rebus omnibus, deq. noſtrorum opera ante certior factus, gratias P. Prouinciali per litteras egit. quae poſt ſedatam tempeſtatem ſtatim perlatae ſunt. Earum iam ſubiicitur exemplum.

Exemplum litterarum Regis ad P. Prouincialem.

REX. Venerabilis, ac deuote Pater Prouincialis Societatis Ieſu in prouincia Quitenſi. Quo ſtudio fide, & amore, ad turbas ſedandas, quae in vrbe S. Franciſco Quitenſi excitatae ſunt, mei Regij nominis tuendi cauſſa, tuam omnem operam contuleris, Marchionis Cannetenſis Proregis, aliorumq. litteris cognoui. Et quoniam pacandae ciuitati A. N. meum Auditorem Regiae Audientiae ex vrbe Regibus miſi, is has tibi litteras reddet.

mando

mando vt eodem zelo, diligentiaq. qua adhuc cetera curaſti, ei praeſto ſis, adſisq. omnibus ijs in rebus, quas ille tibi meo nomine ſignificauerit. Ita mihi plane ſatisfactum eſſe exiſtimabo. E S. Laurentio. Ego Rex.

QVAE tum in vrbe, tum in agro in re Chriſtiana promouenda noſtri geſſerint, cũ multa, & magna fuerint, perſcripta non ſunt; tanta fuit rerum publicarum perturbatio. ſed iam, pacatis rebus omnibus, tanquam Angelus pacis venit ad vrbem primum recens electus Epiſcopus, ex ordine S. Auguſtini. Qui cum multis, clariſq. virtutibus, quibus eius ornatur animus: tum ſingulari erga Societatem beneuolentia, praeclariſq. de ea iudiciis, ac teſtimoniis dignus eſt, quem omni honore, obſequioq. proſequamur. Multum opera Societatis & ad Synodum, quam habuit, vſus eſt; & in rebus aliis Eccleſiaſticis quotidie vtitur. Clericorum Seminarium inſtituit: in quo iam quatuor & quadraginta alumni educantur. cuius adminiſtrationem Societati demandauit. tamq. copioſe ille ad eius collegij vſum omnia ſuppeditauit; vt ipſo primo anno, diſciplina, non recẽs anni vnius, ſed multorum iam annorum conſtituta eſſe videatur. Huius Seminarij additamento, noſtrum quoque gymnaſium accreuit. Addita eſt praeterea ſchola de cauſſis ad conſcientiam ſpectantibus, magno clericorum, aliorumq. concurſu. Templum altaribus ſacrisq. tabulis, alioq. apparatu eſt ornatius. aucta res familiaris praediis duobus. e quibus mille & centum pondera percipiantur: quibus inopis huius familiae anguſtiae laxari poterunt. Haec vt coniectura eſt, anno nonageſimo quarto

pacatis iam tumultibus Quitenſibus.

Eodem anno P. Morillius, miſſus vti ſupra dictum eſt, ad Regem in Hiſpaniam, in magna vitae diſcrimina incurrit: propiusq. miraculo, quam felicitati fuit, vt e ſummis periculis liberaretur, & necdum quem finem eius aerumnae habiturae fuerint, cum haec Limae ſcriberentur, apparebat. Is lima diſceſſit anno nonageſimo tertio exeunte, tranquilliſſimo curſu vſus aliquandiu. Ad XVI. cal. Aprileis inſequentis anni dum per fretum Bahamae raperentur, hora circiter ante auroram, nocte adhuc inumbrante, ruentis aeſtus violentia in Syrtim rapidiſſimam nauem abripuit; illiſitq. in vada circa oram Floridae. Et iam carina ſalo deſtituta, fluctuabat in arena, quaſſabaturq. vehementer. ergo ſpe ſalutis ablata, Pater nautas, vectoreſq. hortabatur, ad animum confeſſione peccatorum expiandum, & Chriſtiano viro dignam mortem obeundam. Inde exorta dies terram tribus longe leucis aperuit; & vndae iam ad ſuprema vſque tabulata nauem merſerant; nec quidquam ad exitium reliquum erat, niſi vt valido coorto vento, alueus totus frãgeretur. Vnicum ſupererat ſcaphae effugium. cuius vt altior ab vndis ora tolleretur, tabulae vnius pluteum circumquaque ſuperiectum compegere. Inter haec canoae duae (Lintres hi ſunt, ex arbore vna excauati paucorum hominum capaces) paullatim quaſi explorabundae, ad nauim acceſſere. ſuſpenſi naufragi exſpectabant, quid hominum eſſent. nemo enim in toto illo comitatu neque nauta, neque vector erat illarum peritus regionum. decem indigenae, validi homines, & expediti, ſpe praedae, vt illorum eſt conſuetudo, illis vehebantur. verum defenſorum conſpecta

ſpecta multitudine, conſilio diſſimulato, vna quam fortaſſe tantum norant, Hiſpanica voce ſe amicos declararunt. Hiſpani eos in nauim libentes admiſerunt; ſi forte ab ijs opis eſſet aliquid. Ii vero occaſioni intenti, per ſummam diſſimulationem lectiſſima quaeque ſibi oculis ad praedam deſignabant. Interim reſarta duarum horarum ſpatio ſcapha demittitur in mare. Verum cum nimis multi in eam deſcendiſſent; veritus pater, ne nimio onere grauata, deprimeretur, cum viginti circiter e tenuioribus, qui relicti erant, manſit in naui, reditum ſcaphae praeſtolantibus. quae cum inclinante iam in veſperum die, non rediiſſet, Pater aduenis perſuaſit, vt ſua ſe canoa veherent ad litus: pretium traiectionis ſtragulum valde ſpecioſum ſe ijs daturum. quare, duobus militibus aſſumptis, duobus tantum indigenis remigio acceptis, ad totum illud maris ſpatium traiiciendũ, minutiſſimo lembo ſe commiſit, ac, ne quid doli barbari inter nauigandum molirentur, milites diſtrictis gladiis oculos iuſſit a nautis nunquam deiicere. Ipſe ad omnem ſubiti periculi caſum, veſte poſita, lintea tantum cum linteis femoralibus retenta tunica, ſe ad natandum, ſi opus foret expedierat. Appulere tandem Dei beneficio incolumes, magnaq. laetitia a comitibus, nec ſine lacrymis excepti ſunt. Sciſcitatus Pater, cur Schapham non remiſerint; metum fuiſſe cognouit, ne nautici cum tantae multitudini tantulum nauigium non ſatis eſſet, mare nacti liberum fuga ſe ſubducerent, comitibus in ſolo barbarico relictis. quod iam inter ſe conſpiraſſe dicebantur. Inter haec, qui relicti erant in naui, metu ne per noctem diſſolueretur, partim temerario auſu vnam de canois occuparunt, inui-

tis

tis barbaris. qui illos in medio curſu aſſequuti, in-ſidioſe accedentes, canoam, nouem corporibus grauatam; facili negotio euerterunt: miſeri naufragi aquis abſorpti periere: duobus tantum terrā nando conſequutis: partim barbarorum fidei ſe permiſere: quorum beneficio ad terram euaſerunt. Sed qualem noctem transegerint in media barbaria, ignoto loco, & deſerto, ſine commeatu, ſine veſte; cogitare quiuis poteſt: Arma tantum miſeris ſupererant Ergo caſtrorum more ieiuni, ac ſeminudi vigilias egere: Poſtridie viſum eſt ſchapham remittere ad nauim; vt e multo commeatu, apparatuq. reliquo, quem tulerant, quantum poſſet aſportaretur. cum eo veniſſent, nauim barbarorum plenam, mercibus omnibus, omniq. nautico inſtrumento exhauſtam inuenerunt. Tertio die ſcapham iterum ad nauim remiſere; vt fragmenta nauis, aliaq. quae poſſent lignamina, clauos, ferramenta colligerent; quibus ſcapha ipſa ad nauigationem repetendam, totamq. multitudinem ſeruandam augeretur. Iam nauem ipſam viginti duae canoae circunſiſtebant: intus ingens barbarorum numerus, ſed inermium; & pacis amatorum. Itaque copia colligendi, quantum voluerunt, fuit. Et quoniam in littore periculum erat a barbaris, a quibus ſuperioribus annis Hiſpanos multos voratos eſſe notum erat; eandemq; crudelitatem cum iſtis attentaſſent, niſi fiſtularum, aliorumq. telorū, quorum idonea ſatis copia inſtructi erant, metu terrerentur; vicinum ſibi ſcopulum, paruae inſtar inſulae vallo muniuerunt. ibi dies decem morati, dum ſchapha laxaretur (ſupererant enim ex toto illo naufragio quatuor & quadraginta homines) hortatu patris; omnes iterum confeſſi ſunt; diuinaq.

naq. ope implorata, nauigationi commiſere ſe, paruo actuario, vetuſto, & infirmo, raptim fragminibus refarto, male compacto, & rimis vndique ſalum admittentibus. conſilium fuerat Habanam petere; ſed erat horrendum illud fretum ſuperandum, quod valido myoparone ſine naufragio traijcere nequiuerant. quare nauiculae infirmitate diffiſi, ſtatuerunt Floridae oram ad terrae conſpectum legere; & noctibus ſingulis appellere. Cum diebus aliquot ea itinerum ratione nauigaſſent, ipſo Dominico Paſſionis die in nauigium Hiſpanorũ incidere, quod è Florida Habanam traijciebat. Ab Hiſpanis in tam miſerabili ſtatu, tanta rerum omnium egeſtate agniti, conſuetâ, & toti orbi admiranda gentis inter ſe hoſpitalitate, caritateq. excipiuntur. hymno Sanctorum Ambroſij, & Auguſtini Deo grates egerunt. ſed tamen ne hic quidem famis petulantia ſedata. Quippe commeatus ijs anguſtè definitus erat, quantum quatuordecim hominibus, qui vehebantur, ſatis eſſet; nunc ſupplemento addito quadraginta quatuor fame enectorum, fuere diaria parcè admodum diſpertienda. & erat id tempori valde opportunum, ne leges Eccleſiae violarentur. Hoc in traiectu, praeter inediam, famemq. eas caeli, mariſq. aſperitates pertulerunt; vt tempeſtatis praeteritae ſaeuitia, fames, pericula, cum ijs, quae poſtea ſequuta ſunt, comparata, proludia calamitatum & malorũ vmbra haberentur. Ter violentum Syrtis aeſtum ſuperarunt: ter in eundem, vnde diſceſſerant locum reiecti ſunt. Ad haec imbrium, fulgetrorum, ventorum immanitas tanta, quantam nautae nullam meminiſſent: & ſex erant, qui magiſtri munere fungebantur, & antiqui, & rei nauticae peritiſſimi,

Acce

Accebat loci, multis naufragiis infamis, terror. Eſt enim ſyrtis illa, & vada circumiecta maritimorum omnium periculorum aſperrima: neque vllum in eam vnquam ſine interitu nauigium incurrerat: & tunc, ſi vnquam antea, aſperrime ſaeuiebat. Ter horrendis vorticibus circumacta nauis tantum nō abſorpta eſt; ter ſpatio viginti quatuor horarum venti omnes, quotquot in pixide notantur variarunt. Vincebatur omnino ars violentia tempeſtatis. Erat iam in oculis interitus; cum diuina fauente miſeratione, vna res ſaluti, quae initio ceteris riſui fuit. Duo e ſenioribus magiſtris velum maximum, quod complicatum erat, ſoli, aliorum auxilio deſtituti, (tanta erat deſperatio) incredibili facilitate ſuſtulerunt: vt veriſimile ſit, caeleſtes ſpiritus operi manus admouiſſe: cum ad illud moliendum, non pauciores duodecim hominibus adhiberentur. Eius veli beneficio, contra omnium opinionem, Diuina ope Syrtim praeterue<ins>c</ins>ti, ipſo Dominicae Reſurrectionis die, conſumptis iam omnibus cibariis, mane Matancae portum tenuerunt, e quo ſex ante diebus Angli diſceſſerant. Diſtat Matanca leucis duodeuiginti ab Habana. Hic, exſcenſione facta, naufragi terreſtri, ſed difficili & aſpero itinere Habanam contendere. Quo cum veniſſent, nihil prius habuerunt, quam vt ſoluendi voti cauſſa, detractis calceis, ſeminudi, eo quiſque aerumnoſo corporis habitu, quo tot calamitates exhauſerāt, ad S. Franciſci templum ſupplicabundi ſe conferrent. In hoc rerum ſtatu P. Morillij profectio erat, cum de ſuis aerumnis ad P. Prouincialem litteras dedit VIII. id. Mai. anni nonageſimi quarti. Habanae nauigandi expectabat opportunitatem. Metus enim erat ingens ab Anglis: qui

maria

maria omnia late excurrebant: & Peruuianae expeditioni Hiſpaniam petenti praeſtolabantur. argenti fames illos excitarat. ſiquidem fama erat, duorum annorum expeditione vehi ſcutatorum centies ſeptuagies. Quid tandem reliquo anni tépore factum ſit, inſequentis anni litterae, ſi eae perlatae eſſent, credo continerent.

COLLEGIVM Ciuquiſacanum.

A tenui admodum, & non inopinato ſolum, ac difficili, ſed prope depoſito rerum initio collegium Ciuquiſacanum exortum, admirabile breui cepit incrementum. ſic prorſus, vt quemadmodum arbores, quae contra vim tempeſtatis vigorem ſuum retinent, altiſſimis fixae radicibus nituntur; ſic collegium hoc inter aduerſa fundatum, natum & auctum, non niſi ſatore, & cultore Deo, radices ſuae ieciſſe firmitatis videatur. Eſt Ciuquiſaca, quae alio vocabulo argẽti ciuitas nominatur, in Peruuianis finibus non modo nobilis, & frequens, ſed etiam e quinque ciuitatibus, Lima, Ciuquiſaca, Quito, Sancta fide, & Panama, in quibus Regiorum iudicum praeſidet conſilium, ſecundum Limam, primaria, ob magnum Prouinciarum, vrbiumq. remotiſſimarum numerum; quae illuc petendi iuris cauſſa confugiunt. Cathedrali etiam Eccleſia ornatur, vectigalibus & dignitate altera a prima. duodeuiginti leucis diſtat a montibus, venisq. argenteis Potoſinis. In hac vrbe ſedem ponere diu Societas peroptauerat: & nonnunquam tentata res erat, ſed debebatur ei temporum arti-

culo:

culo: vt non niſi diuino nutui totum negotium tribueretur. Tot enim obiiciebantur difficultates; vt nulla paene earum, quae ad ſedes Societati fundandas requiruntur, adeſſet; & quae impedimento eſſent, multa aduerſarentur. Nullum in ciuitate erga Societatem ſtudium; ciuium amor nullus; nō ad liberorum inſtitutionem, non ad ſacramentorum vſum Societatis opera expectabatur. Accedebant ciuitatis, quamuis amplae, & nobilis, non tamen admodum opulentae, ac beatae grauamina. nam & ſacrarum virginum alit coenobium; & hoſpitalem domum, in quam ne pereant, feminae colliguntur. Tum omnes Religioſorum familiae, quae in has oras traiecerunt, in eadem vrbe ſedem habent: quibus alendis fatigari dicebant ciuitaté. Ad haec neque familiis ipſis Societatis aduentus opportunus videbatur: & Religioſorum multitudo noſtram operam minus neceſſariam eſſe perſuadebat. Aduerſarij etſi non multi, graues tamen & acerbi nobis erant: omnino qui noſtra cauſſa vellent, aut pauci, aut in tanta iniquitate animorum parum efficaces. Denique tum clerus, tum ciuitas à nobis erat aliena: alienationis autem opinio iniuriae cauſſa fuerat. Inuitauerat ante multos annos ciuitas Societatem: Societas ſiue quia tum minus potuit, ſiue quauis alia cauſſa ciuitatis benignitati remiſit. ea re offenſi ciues nullā poſtea gratiam Societatis miniſteriis habuerūt. Et cū poſtea, ſeu re melius conſiderata, ſeu commodiore oblata facultate, Societas rem tentare aggrederetur, ſtudia noſtra aſpernati, ſe tam auerſos ab ea mente declararunt; vt non modo aditus in preſens praecluderetur; ſed & in poſterum ſpes omnis praeciſa videretur. Rebus in noſtram cauſſam male propenſis incredibile eſt, quanta breui tempore facta

mu-

mutatio ſit. Anno octogeſimo nono, ſupra milleſimum & quingenteſimum omnia noſtra ſtudia prope totius ciuitatis conuicio reiecta: anno nonageſimo primo iterum conatus repetitus: & videtur interiectum biennium multum ciuitatis iracundiam mitigaſſe. Sed a Praeſide prouinciae, qui Regio praeeſt conſilio, quam dicunt Audientiam, profectum videtur initium tranquillitatis. Miſſi per menſem Iunium e Potoſino collegio Sacerdotes duo Ciuquiſacam, quorum alter Hiſpanis, indigenis iuuandis alter occuparetur: etſi obedientia freti, bene animati ad ſua obeunda munia proficiſcebantur; de collegio tamen, aut ſede fundanda, cognita ciuium alienatione, nihil minus cogitabant. Ergo, vt ijs praeſcriptum erat, tacitum in vrbem ingreſſum, xenodochium hoſpitio, vitam exercitam, & rerum omnium egeſtatem ſibi deſtinarant: etſi, quod ſpectat ad inopiam, etiam in magna poſtea proſperitate, vt videbimus, voto fruſtrati non ſunt. Hoc conſilio armati, his inſtructi cogitationibus, iter ſuum pauperum habitu proſequebantur. Sed qui turbarum ſtudium ad Chriſto occurrendum excitauit Hieroſolimis; idē bonorum ciuium, & clarorum virorum occurſu, pauperum hoſpitum aduentum illuſtrauit. Cum ad vrbem ſpatio duarum leucarum acceſſiſſent, obuiam virum primarium à Praetore, eodemq. Praeſide prouinciae miſſum habuerunt, cum mandatis, vt illos quam humaniſſime exceptos in Praetorium, partemq. Praetorij percommodam, vel recuſantes, & inuitos ad hoſpitium deduceret. Propiores facti ciuitati in multorum honeſtorum virorum cateruas inciderunt: qui in equis obuiam ijs ex vrbe longe exierant. In ijs Senatus ciuitatis,

& bona cleri pars: poſtremo duo ex antiquioribus Regij conſilij Auditoribus. & haec omnia auctore Praetore agebantur. Coacti ſunt Patres, diu, multumq. reluctati, tanto clarorum virorum occurſu, medij inter duos Auditores, vt magna populi probatione, ita pari illorum verecundia vrbem inire; & omnem illum ciuitatis plauſum, gratulationemq. oris rubore contegere. Poſtero die diſtributis operis, temporibuſq. ad ſua ſtrenue obeunda munia manus admouere. Dominicis diebus Hiſpanicae concioni matutina, Ciuquiſacanicae matutina, & veſpertina tempora in Principe eccleſia tribuebantur: Sexta quaque feria pueri catechiſmo, veſpere grandior aetas pleniore doctrina, & appoſito ſermone in foro inſtruebantur. atque his rebus omnibus omnes de Senatu Regio intererant cum ciuitate vniuerſa. Indigenae praeterea Dominicis diebus agmine in ſupplicationem ducebantur, tanto numero perſaepe, vt aedis primariae ſepta multitudinem non caperent. Quincta quaque feria carcerem, ſabbathis valetudinarium inuiſebant. vtrobique vſitata Societatis miniſteria obibant. Sed admirationi praecipue ciuitati fuit nouum ſpactaculum in noſocomio aegrotis miniſtrandi; & viliſſima quaeque, ſordidiſſimaq. munia obeundi. quarum rerum exemplo indigenae permoti, ſe quoque laborum ſocios adiungebant. Reliquis diebus totum tempus confeſſionibus excipiendis in cathedrali Eccleſia ponebant. Harum rerum perſpecta vtilitate, Sciditur incertum ſtudia in contraria vulgus. Alij quibus poterant nos maledictis onerabant: alij non tam ſalutem venari animarum, quam aliquod vectigal aucupari calumniabantur. ſed iureiurando affirmabant, ſe

nunqam

nunquam noſtris poſtulatis aſſenſuros. qui minus acerbe nos carpebant;bona quidem,quae fiebant, probabāt: locum tamen in vrbe nobis nullum eſſe poſſe,ob eas,quibus grauari ciuitatem,difficultates ſupra memorauimus. Qui omnium mitiſſime oblatrabant: noſtrum eſſe conſilium dicebant, ibi ſedem ponere; ſed nullo niti fundamento: cum non modo certum vectigal nullum,ſed ne pecunia quidem corrogari poſſet, ad paruam domum quanlibet emendam. Vna erat fere communis omnium ſententia: non eſſe è republica, ſedem habere nos in ciuitate. vt mirum fuerit in tanto primi diei omnium, plauſu ne dicam,an triumpho? tantopere ſubito omnium ſtudia refrixiſſe: atque in tanta frequentia eorum, qui noſtro labore fruerentur, tam paucos fuiſſe, qui noſtrae cauſſae fauerent, nimirum vt vno Deo nitendum eſſe diſceremus. In tam auerſa ciuitate, tam aduerſis hominum ſtudiis non defuere pauci beneuoli, qui de noſtris poſtulatis ad collegium canonicorum referrent: at ij frequentes ierunt in alia omnia. Summus ciuitatis procurator aduerſarius noſter infenſiſſimus, fretus maxime auctoritate vnius ex Auditoribus, qui nobis acerrime aduerſabatur,Ciuitatis decretum Senatui Regio propoſuit, ne reciperemur. Ac nonnullis decretum reprehendentibus, nihilominus infenſus ille nobis Auditor recitari iuſſit.Cum eius prima verba legerentur, Praetor Senatum interpellat: oportere, antequam decretum recitetur, inquirere, quid de catholica fide is, qui decretum ſcripſit,ſentiat.Hac Praetoris voce, aliisq. in hanc ſententiam continuatis,cum aduerſariorum pudore totum decreti periculum diſcuſſum eſt. Poſtero die, nobis inſciis, ille idem, qui ante in canonico-

rum collegio noſtram petitionem antiquarat, Senatui Regio, multorum Canonicorum nomine, de noſtris poſtulatis ſupplices litteras dedit, noſtrarũ laudum pleniſſimas. Senatus petitionem ad collegium reiecit. Collegium, ornatiſſimorum virorum, qui iam noſtrae cauſſae fauebant, auctoritate permotum: Videri, pronunciauit, poſſe nos in ciuitate manere. Deſiderabatur Epiſcopi aſſenſus. Qui, etſi, cognita noſtrarum operarum vtilitate, in noſtram cauſſam valde inclinabat, noſtrorumq. opera magnis in rebus vtebatur: tamen ne ſui ordinis Religioſos, qui aperte nobis aduerſabantur, offenderet; pedetentim agendum eſſe iudicabat. Tantum pronunciauit: licere noſtris in vrbe domum ſibi comparare: & in ea oratorium cum altare excitare; quo ſe reciperent, qui huc Potoſio miſſionis nomine commearent: ibiq. habere, donec fundatorem nacti eſſent. Hac difficultate ſuperata, obiecta eſt alia non minor. Quencunque locum in vrbe noſtris opportunum miniſteriis occupare niteremur: Religiones aliae, prolatis ſuis de vicinitate priuilegiis, noſtris actionibus intercedebant. Sed cum validiora noſtra priuilegia illorum priuilegiis derogarent; quod aperte non poterant, cuniculis noſtram cauſſam ſubruere inſtituerunt. Sagaciter indagabant quancunque domum noſtri ſibi delegiſſent. cum de illa emenda poſſeſſorem cõpellabant; illam iam aut alteri fiduciaria venditione traditam, aut licitatori immani pretio addictã comperiebant. Id cum ſaepius factum eſſet: conſilij fuit, quam occultiſſimo ſilentio paruam quandam domum emere. quod tam ex ſententia proceſſit: vt duo Patres qui Potoſio venerant; vnaq. cum duobus aliis diuerſabantur, nihil vnquam ſu-

ſpicati

ſpicati ſint, donec decenti in loco altari adornato, eo tranſmigratum eſt. Primo diluculo, eodem temporis momento, & aere campano ciuitati ſignum datum eſt, & Miſſae offerri coeptum ſacrificium. Ingens ilico ad rei inexpectatae nouitatem ex vrbe tota concurſus factus eſt: conuerſiſq. animis felix nobis initium gratulabundi precabantur: & e primariis ordinibus multi Sacerdotes Miſſas ibi eo die celebrarunt. Tantaq. fuit omnium ordinum eo die gratulatio; vt neceſſe fuerit, ad hominum ſtudia explenda, habere concionem. Ita deluſi prudenti conſilio conatus aduerſariorum. Ex eo die in eo, quod adornarant oratorio, noſtra miniſteria coepta exerceri. quaeſtiones de conſcientiae cauſſis explicari. Sed tanta erat rerum omniũ penuria, vt cogerentur Patres victum ſibi mendicato quaerere: bini igitur quotidie a ſingulis hoſpitibus excipiebantur: noctu humi cubabant, ſubſtratis tantum paleis; nulla ad ſedendum ſubſellia, nulla menſa, ſella nulla. erat omnino vera paupertatis imago, quam primi noſtri Patres pertulerunt, quibus primis annis in Italiam venerũt. Nec defuere, qui litteras criminationum plenas dederint ad Proregem: nos contra ius, & in fraudem Regij patronatus ſedem in hac vrbe occupaſſe. Quarum litterarum ille fructus extitit; vt paucis poſt diebus Proregis litterae perferrentur, quibus poteſtas noſtris fiebat, Ciuquiſacae ſedem figendi, & collegij fundandi; cum litteris item cõmendaticiis ad Senatum Regium, ad Epiſcopum, ad alios: gratiae praeterea Canonicis illis agebantur, qui noſtram cauſſam adiuuerant. Diuina demum ope tanta rerum acceſſio facta eſt: vt cum hae litterae Lima datae eſſent prid. id. Mar. an-

ni CIƆ IƆ XCV, collegium jam conſtitutum eſ-
ſet vectigali annuó quinque millium ponderum,
Piorum praeterea elemoſinis bona aedificij pars
confecta erat: templum in locum commodius
translatum: & ad eius laxandam fabricam aedifi-
cia alia attributa. Scholae Latinitatis binae inſti-
tutae, tertia Peruuianae linguae: ſine cuius peritia
nulli ad Sacerdotia & animarum curam promo-
uentur. Sed noſtram cauſſam Diuinae fuiſſe curae
Maieſtati non minus, quam felix rerum exitus, etiā
calamitates aduerſariorum intra vnius anni ſpatiū
declararunt. Auditor Regius ille noſtri inuidus, Vi-
ſitatoris Regij decreto in ordinem redactus eſt:
poſt etiam atrocis reus criminis, ac falſis teſtimo-
niis oppreſſus, poenas acerbiſſimas dediſſet, niſi
opera Societatis defenſus eſſet. is nunc, ſuo malo
doctus, de nobis aliter & ſentit & loquitur. Porro
ē collegio Canonicorū ij, qui noſtris ſtudiis obſti-
terant, omnes intra eundē annum, loco moti, ami-
ſerunt ordinē. Contra, reliquum collegiū ita nobis
fauit; vt annuam ducentorū aureorum penſionem
quam ob attributas nobis domos debebamus, in
perpetuum remiſerit. Tam felix rerum curſus, qui
omnes monere debuit, multorum aduerſum nos
inuidiam commmut. Nam, vt alia omittam, cleri-
ci nonnulli, conſpiratione facta, noſtrum Sacerdo-
tem in cathedrali Eccleſia dicentem ad concionē
auſi ſunt interpellare, & palam confutare; aliaq; in
eum congerere & falſa, & indigna: tantum vt
eum illa ignominia afficerent. Idem, aliuſue no-
ſter Sacerdos Religioſorum quorundam magna
gratia, die quodam celebri in eorum templo con-
cionem habuerat: rogatusq. vt iterum ſolenni alio
die idem faceret, forte accidit, vt pridie eius diei
noſtri

noſtri collegij fundatio celebraretur. Ea res tanto ijs dolori fuit, qui noſtra inopia, & ſolitudine laetabantur; vt cum ad diem dictam noſter Sacerdos veniſſet, concioq. iam conueniſſet ad audiendum, coorti in eum, qui ipſum inuitarant, multa verborum aſperitate, ac tantum non conuiciis exegerint. Noſter ſe recepit; illa tantum verba proſequutus; ſe ipſorum rogatu, ipſis obſequendi cauſſa tantum veniſſe: ſed grates Deo immortali, quod haberet, vbi citra vllius offenſionem ſemen Euangelij ſpargeret ad populum; retulit ſe ad noſtram aedem; quo illum tota concio ſequuta eſt, ſubſelliis eorum vacuis relictis. noſter ſuam habuit orationem, nulla prorſus acceptae contumeliae facta mentione. Haec trium, quatuorue annorum ſpatio facta contigere: quae litteris Peruuianis promiſcue ſcripta ſunt. Quo item tempore duo egregij huius vineae coloni deceſſere. Catelanus alter, alter Italus. Pater Bernardinus Papiolus prior. vir de hac ciuitate, deq. collegio praecipue, in cuius fundatione multum laborauit, optime meritus. duarum linguarum harum gentium bene peritus. non ita multo poſt eum ſequutus eſt P. Robertus Harnonius Conſentinus Aimaranae linguae excellenter peritus: cuius etiam ſcholam in hac vrbe ſuſtinebat; praeeratq. ijs examinandis, qui ad regendas parecias eligebantur. Vir omnibus ordinibus apprime gratus. id vniuerſorum luctus declarauit. Ad eius exſequias celebrandas conuenere tum Cathedralis Eccleſiae clerus, tum religiones omnes, nullo inuitatu. Fieri coeptae ſunt ex hoc quoque collegio ad multos populos nonnullae Miſſiones: quarum fructus & labores ex aliarum ſimilitudine licet intelligere.

COLLEGIA AREQVIPANVM. Ciuquiabenſe, Potoſinum, Sedes Iulidenſis, & Panamana.

A Tribus collegiis Arequipano Ciuquiabenſi & Potoſino, tum ob diſtantiam locorum, tum ob itinerum infrequentiam pleniores litterae perlatae nullae ſunt. Illa ſummatim Limae nota, Arequipano in collegio fratrem ſenem e vita deceſſiſſe. ſed qui non ita pridem tirocinij biennio expleto, Societatis vota nuncuparat. Ei nomen fuit Antonius de Planis: idem Arequipani collegij fundator, magnarum opum quondam poſſeſſor. qui cum fortunas ſuas omnes Societati dediſſet, iam grandi aetate ſe ipſum quoque deuouit, magna ciuitatis admiratione, & exemplo. Erat enim cum ſuo ſplendore, & opum magnitudine, tum pia liberalitate, eleemoſiniſq. & Chriſtiana virtute apud omnes magna gratia, ac veneratione. Sed nullum tantae virtutis teſtimonium illuſtrius, quam extremus hic, quem diximus, ipſius vitae actus. Excurrere ex eodem collegio diuerſas in oras Sacerdotes duo ad gentes remotiſſimas; vt à cultu alienas, ita doctrinae, & Chriſtianae diſciplinae valde rudes. quinque in ſua vterque peregrinatione menſes tranſegere.

CIVQVIABENSE Collegium, quod etiã Pacenſe ſuperioribus litteris nominatur, magnis emolumentis eſt auctum. nam praeter ea, quae ad ornatum templi ſunt collata, magni pretij opes, Prouinciae Procurator ingentem librorum numerum aduexit ex Hiſpania. ſexdecim omnino ple-

nae

nae arcae ſunt allatae, impenſa viri ſplendidi & illuſtris; & ſua pietate benignitateq. in Societatem cum primis digni, cuius nomen immortali memoriae ſempiternis litteris mandetur. Erant praediis noſtris perampla latifundia coniuncta. ea, quod aquae penuria laborarent, ſoli prorſus erant ſterilis, & infecundi; noſtri non magno pretio coempta ad collegij fundum adiunxerunt. vniuſq. de noſtris induſtria, quod ſuperiores poſſeſſores viri ſplẽdidi, & opulenti fruſtra ſaepius tentarant, ratio inuenta eſt, qua in ea perennis aqua deriuetur. ita ſunt iam facta feraciſſima; vt exiſtiment omnes, difficilem propterea fuiſſe deriuationẽ, vt ea predia Societatis collegio reſeruarentur. Pecunia ingens praeterea ab aliis collata. Argentum mille aureorũ aeſtimatione nobis dedit Aetiopica mulier honeſta, & locuples, praeter ea, quae poſt mortem nobis attribuenda legauit.

POTOSII ad caeleſtia praemia vocatus eſt P. Petrus Montoia, antiquus vtique ſenex in Societate. plus quadraginta annos multa cum omnium probatione, & vtilitate proximorum in ea exegerat. Diu aliis regendis, etiam Prouincialis munere praefuerat. & qua aetate aliquam ſibi aut quietem, aut contentionum remiſſionem optare potuiſſet; ita ſedulo in indigenis iuuandis, quorum linguam plene didicerat, incubuit; vt per annos multos ab iјs audiendis, inſtruendis, catechizandis nunquam diſcederet. Ad ceteras virtutes, quarum praeclarũ nobis exemplum referebat, acceſſit fortis patientia dolorum in pertinaci admodum, & graui morbo, quo conſumptus eſt. Optat Peruuiana vinea dari ſibi multos eiuſmodi cultores. Eodem tempore Sanctorum Martyrum reliquiae Roma tranſmiſ-

ſae collegium non modo ſua religione auxerūt, ſed audeo dicere, miraculo etiam illuſtrarūt. Erant in ijs caput vnum ex vndecim millibus virginum; & oſſa aliqua e pleno illo ſacrorum pignorum horreo, quod ad aquas Saluias in monaſterio S. Anaſtaſij, tanta religione Romae cuſtoditur. illis condendis ſpecioſe admodum; & magni pretij thecae adornatae ſunt. E ſacris oſſibus vnum apparebat in altero capite coloratum, & aliquantum ſanguine terraq. adhaerente fedatum. iuſſit P Rector, antequam conderetur, aquā ablui. coepit ipſa eluuies tam mira, & inuſitata ſuauitate redolere, vt incredibili omnes ſtupore, pietateq. affecerit. neque fuit, qui intelligeret, cui naturalium odorum ſimilis ea fragrantia dici poſſet. vt diuinam virtutem adeſſe appareret.

IVLIDAE PARECIAE quatuor, quibus noſtri praeſident, vt proximis annuis eſt ſcriptum, ſuas quaeque Eccleſias ad culmen adduxerunt. Eae venuſtae admodum ac ſpecioſae apparent. In magna annonae caritate, multis diebus, plus quadringentis pauperibus, quatuor in parecias diſtributis a noſtris patribus, qui pareciis preſident, alimenta praebita. Quibus adulti aliqui adhuc ethnici, Chriſtianorum habitu admiſti baptiſmum poſtularunt. Quam ſint frugiferi noſtrorum labores in hac gente excolenda, multa ſubinde declarant. Anus grauī affecta morbo, vetere ſuperſtitione veneficam adhibuerat, cui ad medicinam faciendam ſua peccata enunciaret. huic filiola ex ijs, quae Chriſtianam doctrinam frequentant, perſuaſit; vt ante ſe mori pateretur, quam remedia maleficorum adhiberet: & vt eius loco verum confeſſionis ſacramentum apud noſtrum obiret Sacerdotem, quo

facto,

facto, reualuit. Alius indigena item grauiter aegrotus, peccata multos annos in confeſſione ſuppreſſerat. Hic nocturno viſo territus accito Sacerdoti narrauit, infernas poenas, peccataq. omnia, quae commiſiſſet nominatim ſibi demonſtrata; ſeq. ob illa poenis illis addictum eſſe. Quare ipſa cum coniuge vitae totius confeſſionem inſtituit: reparataq. valetudine, vterque diligentem ſe praebet, & aſſiduum confeſſioni.

PANAMAM anno nonageſimo ſecundo exeunte cum Procuratore appulere, qui ex Europa miſſi ſunt Sacerdotes ſexdecim, fratres viginti, partim ſcholaſtici, partim coadiutores. omneſq. è longa nauigatione recreati, incolumes in ſuam quiſque profectionem dimiſſi. quod non ſine peculiari Dei bonitate factum eſſe intelligimus. ſiquidem raro contingit, vt vel longa maris iactatione, vel inſueti caeli grauitate non aliqui è toto comitatu hic ſpolia relinquant.

MISSIO IN NOVVM Granatenſe Regnum.

SEPTVAGINTA ferme anni ſunt, cum in nouae Granatae, quae dicitur Regnum illata lux eſt Euangelij: ſed partim negligētia, partim malo Chriſtianorū veterum exemplo aeque ab ipſis, ac neophytis neglecta. Primū indigenae negligenter inſtituti, & parū ſincero fidei lacte imbuti, neque religionis myſteria omnia tenebāt; & eius ſanctitatē non magnopere reuerebantur. Deinde Chriſtiani veteres, ſuis intenti emolumentis, ethnicorum ac neophytorū conſuetudine aſſueti, in eorum prope

mores

mores degenerauerant. Indigenis graues, & crudeles, vt terrori, ita etiam ſummo erant odio. Indigenae viciſſim duro preſſi dominatu, pietatem ab illis imbibere, in quibus nulla erat, non poterant: neque ab ijs Chriſtianam haurire caritatem, quos oderant. Ita neque antiqua gentis vitia exciſa ſunt; & alia inſuper à Chriſtianae diſciplinae doctoribus infuſa: magiſtriq. ipſi, indigenarum vitiis deteriores facti, minus in dies idonei ad ſementem euangelij purgandam reddebantur. Qua communi colluuione factum eſt, vt gentis vtriuſque vitiis inolitis, & auctis, male ſatae fruges deteriorem in ſegetem ſemper ſuccreuerint.

De regionis ſitu noſtrorum litteris nihil eſt cognitum, neque in tabulis geographorum notam vllam inuenio: fortaſſe quod aliis nominibus notetur. ſed vt ex peritorum narratione didici, ſuperiora Peruuij tenet ad ſeptentrionem; & mari quo ad Floridam Mexicumq. nauigatur, obtēditur. Regio eſt ampla, hominibus abundans, & multorum generum alimētorum benigne ferax. Hiſpanis hominibus referta omnia. Tribunali Regio, & Archiepiſcopali Eccleſia ornatur. ſedes vtrique, vrbs Sancta fides. Multae circa barbarorum nationes, auro, vnionibuſq, abundantes, ſed margaritae Euangelicae expertes adhuc. Huc miſſi ſuperioribus annis Sacerdotes duo, fratre vno comite, vaſtam late ſyluam nacti, praeter multos indigenarum populos, quinque Hiſpanorum ciuitates raſtro miniſteriorum ad cultum, & nitorem redegerunt; multis ex vtraque gente extirpatis vitiis, & inſerta cura pietatis. nam ad cetera incommoda infamis abuſus ita inoleuerat, vt feditas iam non ſentiretur. Ementita teſtimonia, & iuriſiurandi ſacrilegia

gia venalia vbique proſtituta. vt quinque, ſexue aureorum pretio ſcelerata nundinatione eorum quantalibet copia ſuppeteret. Concionum contentione quatuor menſibus execranda impietas exciſa,& vna cum dignitate,ſua fidei reddita integritas. In vna ex vrbibus factiones duae duobus iam annis de loci dignitate in Eccleſia diſſidebant. ipſo die Paſchae,ibi vno e noſtris agente ex vtraq. parte armati multi in templum irruperant.res erat proxima periculo, cum Pater, re cognita, mature ita ſe medium iniecit; vt controuerſia compoſita, magna cum totius ciuitatis laetitia,vtroſque recõciliarit. Sed indigenae mirum eſt quanto noſtros homines amore complexi ſint. ita prorſus, vt in noſtrorum patrocinio omnem ſuae ſpem incolumitatis ſitam eſſe arbitrentur; cum antea non modo Hiſpanorum, ſed ne parochorum quidem fidei ſe committere auderent.nunc vero noſtrorum experti comitatem, integritatem,in ſuis ad nos periculis confugiunt: nos patres, nos patronos profitentur. Ea fiducia multi, qui Chriſtiani eſſe putabantur,& tanquam Chriſtiani Chriſtianos inter verſabantur,abiecta ſimulatione,Chriſtianum baptiſmum,& Chriſtianam vere ſuſcepere pietatem. Anus maior octogenaria ad eum vitae terminum ea ſimulatione vſa erat. haec auditis concionibus permota, ſe olim a diabolo monitam eſſe dixit, vt Chriſtianum connubium, & quotannis confeſſionis, Euchariſtiaeq. ſacramenta iniret: a baptiſmo tamen abſtineret. alioqui futurum vt ab ipſo interficeretur. ſed velle ſe periculo contempto,conſilia ſequi potiora. Admirationi prorſus eſt Hiſpanis illorum ad Chriſtianae doctrinae explicationem, confeſſionem, conuentuſq. alios concurſus,

& frequentia. Ita duarum triumue operarum paucitate, Dei tandem beneficio in inculta vaſtitate, religionis flos virere coepit; cum anno nonageſimo ſecundo ineunte, cognita iam loci natura, &, quae inde proficiſci poſſet, vtilitate, ſi idoneo cultorum numero haec vinea committeretur, e re cõmuni eſſe viſum eſt; e locis tam remotis noſtros tantiſper reuocare; totoq. interim negotio ſuperſedere, donec, maiore oblata operarum facultate, iterum maiore numero ſuſciperetur. Id cum Regius Magiſtratus cum conſilio reſciſſent, noſtros retinendos cenſuerunt: ne tanto preſidio prouincia ſpoliaretur. Quin etiam fratrem, qui Patribus comes venerat, cum litteris ad P. Prouincialem allegarunt, qui eum de miſero huius prouinciae ſtatu admoneret; quantoq. opere tali egeat doctrinae lumine, & quam ſit vtilis opera Sociorum demonſtraret. Saepius praeterea tum Regium conſilium cum Praeſide, tum Senatus vterque & Eccleſiae, & ciuitatis, ſuo, & indigenarum nomine, de ſede Societati in his terris ſtatuenda, & ad R. P.N. Generalem, & ad Regem, Regiumq. in Hiſpania cõſilium, quod Indicum nominatur: inſuper etiam ad ipſum Romanum Pontificem litteras dederunt. A Patre noſtro primum litteras, plenas humanitatis acceperunt; quibus ſpes illis fiebat, breui futurum, vt ſua vota conſequerentur. Deinde Rex ipſe, datis ad Praetorem litteris, & Societatis collaudauit operam, & ſuum ſtudium collocandi in eo Regno Societati ſedem declarauit, mandauitq. vt de tota re ſerio cum Eccleſiarum collegiis ageretur; viderentq. qua id ratione confici poſſit: & ad ſe litteras darent: ſe rem totam edoctum, quidquid e repub. fuerit iuſſurum.

EX-

EXPEDITIO IN Regnum Chilae.

CHILE, vt anni octogeſimi noni docent litterae infra Peruuium prouinciam ad meridiẽ porrigitur. Tucumanibus ad orientem finitima, ſpectat ad occidentem mare Xurium. Ad eam gentem tum noſtri, tum Regij mitti aliquos è Societate diu peroptarunt. & cum ſuperioribus annis Prouinciae Procurator cum ſupplemento Sociorũ ex Hiſpania ſoluiſſet, octo ex illo comitatu in eam expeditionem deſtinandi erant; Rege eo nomine illis praebente, commeatum. accedebat Regium mandatum, ab Indico miſſum conſilio; quo ciuitates iubebantur illis in ſumptum omnia ſuppeditare. Quare P. Prouinciali, ſtatim atque magiſtratum iniit, nihil fuit antiquius, quam vt hanc expeditionem adornaret. Octo igitur lecti, Sacerdotes ſex, fratres duo: anno nonageſimo tertio Februario menſe, Limae conſcenderunt. Iis datus Rector P. Balthaſar Pinna homo ſeptuagenarius, & multis laboribus, diuturnaq. a primis paene incunabulis Societatis, aetate tranſactis, valde notus. interfuit enim, cum graui illa ſeditione commota, Caeſaraugusta noſtri, viuente adhuc B. P. Ignatio, exturbati ſunt. Is quo maxime tempore quietem cogitabat, vt generoſus equus, quanquam fractus aetate, in periculis tamen animos exacuit, ex vmbra rurſus in ſolem & puluerem; & è tentoriis in aciem prodire iuſſus, non extimuit. In itinere, cum in Quadrageſimae dies incurriſſent, ter quaque hebdomada in naui concionem habuerũt,

bis

bis etiam nautae, vectoreſq. toto illo itinere peccata confeſſione expiarunt. Nauigationem habuere difficilem, ac periculoſam: & ea re multo, quam ſibi propoſuerant, longiorem, vt deficiente commeatu, tribus Quadrageſimae hebdomadis ieiuniorum vbere copia abũdarint. nautico enim tantum pane & paſſis vuis inediam leuarunt. horrenda enim procella diu iactati, votis a Diuina ope impetrarunt, vt ipſos vndae non abſorpſerint. Narrabat vnus e magiſtris rei nauticae, ſe duodeuiceſimum tum illam nauigationem obiuiſſe, neq. vnquam tam aduerſam vim tempeſtatis expertum eſſe. Triceſimo demum nono die, quam ſoluerant, Coquinbum maritimam vrbem ad Xuxium tenuerunt. ibi exſcenſione facta, vna cum nautis ex ipſo portu ad S. Franciſci tẽplum duabus leucis a portu diſſitum, voti rei, nudis pedibus iuerunt. Coquimbi magna omnium ordinum laetitia excepti ſunt. magno enim Coquimbanis ſolatio fuerunt; vt noſtrorum aſpectu, videri ſibi patere caelum faterentur. Dies quindecim ibi tranſegere, magno Hiſpanorum, & indigenarum bono. conciones habuere ſinguli. dies interim totos in Eccleſia audiendis vtriuſque gentis confeſſionibus poſuere. Decimo ſexto, quam appulere die terreſtri itinere in viam ſe dedere, ad vrbem S. Iacobum, quae Regni caput eſt. diſtat Coquimbo leucas ſexaginta. Coquimbani commeatum, & apparatum reliquum toti comitatui ſuppeditarunt valde liberaliter. eſt enim iter ſex circiter dierum per ſolitudines agendum; omniaq. ad victum comportanda. itineris etiam ducem Hiſpanum hominem addiderunt. Sanctum Iacobum die poſt Dominicam palmarum peruenerunt. in vrbem intrarunt ante lu-

cem:

cem : vt honorificam occurrentium gratulationẽ, quam parauerant, euitarent. A Patribus Dominicanis eadem hoſpitalitate, & caritatis ſignificatione excepti ſunt,ac ſi in noſtrum aliquod collegium veniſſent. Ad eos ſalutandos, aduentumq. illorum gratulandum vniuerſa ciuitas confluxit; vna cum vtroque ſenatu, & religioſis familiis.Omnino haec Miſſio aduerſi nihil, praeter maris aſperitates,quae ſummae fuerunt, experta eſt; laetiſſima rerum omnium principia ſortita. Paſchae diebus tranſactis, de ſede nobis attribuenda agi coeptum eſt. Et cum P. Rector in communi ciuitatis, & Eccleſiae conuentu multa de noſtro inſtituto diſputaſſet: dixiſſetq. ſibi notam eſſe gentis continenti quadraginta annorum bello exhauſtae inopiam: ſeq. paratos animo ad incommoda perpetienda veniſſe; proinde nolle grauari ciuitatem cura cõparandi vectigalis.nos Miſſionis nomine annis aliquot ibi moraturos: deinde mutando ſubinde ſedem, & modo vnam, modo alteram ciuitatem, populumq. adeundo, onus in plures diſtributuros, quod vni ferre iniquum eſſet ciuitati. Huic orationi vehementer ab omnibus reclamatum eſt:oportere enim perpetuam, fixamq. omnino ſedem cõſtituere. Itaque non ante dimiſſus eſt conuentus, quam tantum pecuniae ex communi ſingulorum ſimbolo, conflatum eſt; vt aedes amplae, percommodae, cum hortis irriguis opportuniſſimo in loco nobis emerentur. eae nobis tribus millibus ponderum, & ſexcentis ſtetere. quae quietis temporibus plus decem millibus fuiſſent. iſq. qui eas nobis vendidit, octingenta pondera de pretio nobis remiſit. Sexta igitur hebdomada, quam venerant, ex hoſpitio Dominicanorum

norum noſtri in propriam ſe domum tranſtulere; quam etiam multa ſuppellectili benigne ciuitas inſtruxit. In aula perampla ſacellum ad ſacrorum vſum inſtruxerunt. interim ad templum excitandum ſe parabant, in eamq; rem erat qui materiã ſuppeditabat: & ſpes erat aeſtate inſequente abſolutum iri. Ad religionem augendam à P. Prouinciali caluaria vnius ex vndecim millibus virginum tranſmiſſa, & in argentea theca decenter eſt incluſa. Rebus ita compoſitis, noſtriſq. inſtitutis miniſteriis, petiere magna contentione ciues, vt ſcholas inſtituendae iuuentuti aperiremus. Difficile erat non illorum poſtulatis ſatisfacere. Sub haec P. Prouincialis Dominicanorum, cui multum debet Societas, cum ob inſignem humanitatem, qua noſtri apud eos habiti ſunt, tum ob egregiam eius in noſtrum ordinem voluntatem: eſt enim in ſcholis noſtris inſtitutus in Luſitania; flagitauit, vt philoſophici ſtudij curſum explicare inſtitueremus. Vndecim e ſuae familiae alumnis habere ſe ei ſtudio idoneos, ſex P. Prouincialis S. Franciſci; erantq. e Mercenariorum familia nonnulli idem flagitantes. Hi omnes bis quotidie noſtrã domum ſe adituros promittebant. facta igitur a P. Prouinciali poteſtate, ſcholarum initium factum eſt ipſo die Aſſumptioni Virginis ſacro, felici tantae patronae inuocatione auſpicioq.

Indigenarum porro, quorum praecipuae cauſſa tota ſuſcepta profectio eſt; magna cura Patres inſtitutionem, ſtatim ac venerunt, aggreſſi ſunt. Prima cura fuit illorum linguae addiſcendae. P. Aloyſius a Valdiuia decimo tertio, quam eius rudimenta aggreſſus eſt die, confeſſiones coepit audire; viceſimo octauo habere concionem. Ipſe adultos

indi-

indigenas; P. Gabriel Vega Aetiopicos, P. Stella pueros catechiſmo inſtituendos ſuſceperunt. Hi nouo magnoq. ſpectaculo ciuitatis, Dominico altero à Paſcha die ſupplicationem cum cantu à téplo S. Dominici ad forum traduxerunt. In foro catechiſmus ipſorum lingua explicatus. noua res indigenas admiratione affecit: nihil enim ante, cum Hiſpanice inſtituerētur, e noſtrae fidei arcanis percipiebant. Tum primum illorum detegi ingenia, & ſtudium diſcendi excitari coeptum eſt. Ea eſt omnium docilitas, vt Valdiuia, illorum inſtitutor, incredibiliter delectetur; hominemq. operae paeniteat, ſi qua in re alia tempus poſuerit. Quinque ex ijs ſemihorae ſpatio ſeriem totā roſariae hiſtoriae ter quinis capitibus cōprehenſam plene perceperunt. Diebus, quibus eſt conueniendum, vltro veniunt ad catechiſmū, non requiſiti. Duo e peritioribus, quaſi totius multitudinis tribuni, lecti ſunt. hi ſingulorū domos adeuntes, ſuam quiſque cohortem ſecum trahit. Et quoniam bellum adhuc cum infidelibus continuatur; ſubindeq. ex hoſte captiui abducuntur; bini quaque hebdomada dies ſtatuti ſunt, quibus ad P. Valdiuiam id genus captiui catechiſmo informandi abducuntur; neque vllus praeterit dies, quo non aliqui ad fidei lumen accedant intuendum. Totum reliquum tempus illorum confeſſionibus excipiendis ponitur. Perduelles ſunt Araucani, gens finitima, & potens. hi longo tot annorum ſpatio bellum adhuc ſuſtinent: tanto in Hiſpanicum nomen odio; vt, ſi quem exceperint, illius ſanguinem exſugant: hepar illi vorent cum praecordiis; & eius caluam reſectam ad pocula adhibeant. Hi nullam colunt religionem: neque homini, praeter hanc vitam, quidquam putant

tant ſupereſſe . Ex ea barbarie Chriſto adiunctus eſt vnus : tanto amore in noſtros, pietateq. ; vt ſi velint in ſuos fines proficiſci, ſe illos incolumes praeſtiturum profiteatur. Eſt hominum natio alia; quos Huarpas vocant : hi tenent montana, pleriq; adhuc infideles; qui proprio vtuntur idiomate. ex ea gente nonnulli venere ad baptiſmum : per eam occaſionem Valdiuia illorum linguam non adeo difficilem addidicit : eius grammaticam compoſuit : ſcripſit ea lingua catechiſmum, & confeſſionis inſtitutionem. Haec, Deo laus, felicia erant huius miſſionis initia. Alia nonnulla, quae tamen & gentis indicant docilitatem, & ſpem faciunt magni proceſſus, ne iuſti modum voluminis excedamus, omiſſa ſunt.

MISSIO IN TVCVMANES, & Paraquarios.

CVM Chilenſibus coniuncti ſunt Tucumanes, cum Tucumanibus Paraquarij. hi porro altiſſimis montibus a Braſiliis diſterminãtur. Sed Chilenſibus & Braſilijs omiſſis, de Tucumanibus, & Paraquariis agemus. Vtraque gens regiones peramplas tenet; & diuerſarum linguarum populos innumeros recenſet. Sed Tucumanum regio, mores, ingenia litteris maxime anni octogeſimi ſexti, & octogeſimi noni copioſe ſcripta ſunt. de Paraquariis, & item Tucumanibus anni nonageſimi ſexti, quae ſequuntur, litterae, multa continent. Ergo ab ijs, quae anno nonageſimo ſcripta ſunt, rerum ſeriem ducentes, quatuor annorum progreſſionem ex magno Hiſpanorum epiſtolarum libro,

ma-

magno labore erutam, quam planiſſime poterit perſequemur.

Anno igitur CIↃ IↃ XCI. Socij octo in harum gentium cultu verſati ſunt. Sacerdotes quatuor cum vno fratre in Tucumanibus: tres item Sacerdotes in Paraquariis. hi videntur e Braſilia profecti, cum ijs, qui erant in Tucumanibus, in familiam vnam coaluiſſe. A Paraquarianis hoc anno nullae litterae. tantum cognitum eſt, eos multas, magnaſq. prouincias peragrare; innumeraſq. gentes obire; multaq. animarum millia ex immenſa illa barbarie ad Chriſtum quotidie adducere. cuius rei magnam ijs facultatem praebet linguae Guaranicae peritia; cuius vſus omnibus illis nationibus, quamuis proprio quaque idiomate diſtinctis, eſt communis. Tucumanum alia ratio eſt. & nationes plurimae ſunt, & proprio quaeque idiomate vtentes, vt etiam anni octogeſimi ſexti indicant litterae. Quae res propagando in eam gentem Euangelio, & ſegeti diuinae excolendae magno eſt impedimento. nam neque ad eos, qui nondum lucem aſpexerunt, fidei lumen importari poteſt, imperitia ſermonis: & multi ſunt, quibus illatum Chriſti nomen eſt, & baptiſmus affuſus: nulla tamen, aut perobſcura noſtrarum rerum tradita cognitio. Ex ijs multa hominum millia diuinae in iuuandis animabus induſtriae ſenex P. Barzana per interpretes edoctus, Chriſtianos fecit. nulli tamen eorum vllius facti compotes ſermonis, nunquam inter eos paenitentiae inductum ſacramentum; quod, qui cum illis ſermone communicent, non ſint. Obſeruarunt tamen noſtri, omnes earum linguarum differentias ad quinque precipue genera reduci; quae late ad multos quaeque populos fun-

duntur, eas his nominibus notarunt Puquinicam, Tonocoticam, Catamarcanam, Guaranicam, cuius facta modo mentio eſt; quae eſt cum Paraquariis, & Braſiliis communis; & omnium vltimam Natixanam. has linguarum diuerſitates notát proximae noſtrorum litterae. Gentes Puquinae, Tonocotes, Catamarcae, Guaranies, & Natixae nominantur. vnaquaeque harum gentium magnam habet populorum multitudinem in vnam linguae eiuſdem ſocietatem coeuntium. Sed hae notae gentes, vel in poteſtatem redactae; vel vſu, conſuetudineq. aliqua ratione tractatae. multae aliae ſuperſunt adhuc incompertae. Scio ſuperiorum annorum litteris alia prodita eſſe nomina linguarum. id nullo errore factum eſt: ſed vel quod eiuſdé linguae, gentiſue plura ſunt nomina; vt quam proxime dixi Natixanam, eandé inuenio etiam vocari Mogoznanam: eſt & alia, quam ſaepe nominant Zacanam, eandemq. Diaquiticam: alia, quam Famatinam: aliae quoque aliis nominibus notantur; quae, vt non obſcure licet odorari, ad vnam aliquam ex illis quinque reducuntur. vel, quod dies multae aperit ſubinde, quae ante nota non erát: vt multa ex his gentibus non ita pridem in poteſtatem venerunt, quae antea erant ignotae. Harum quinque linguarum infractae conſtantiae, & inuictae induſtriae ſenex P. Alfonſus Barzána Lexica, & praecepta grammatica compoſuit: doctrinam Chriſtianam, catechiſmum, & librum de confeſſionis ratione, multis additis precationibus, ſermonibusq. conſcripſit: labores multum ijs profuturos, qui ad eas gentes ſe contulerint. conſilium fuit, non vt omnes in omnibus percipiendis laborarent, ſed vt ſinguli ſingulas aggrederentur, in-

ijſq.

iiſq. proficerent; atque harum commentationum adiumento aditum ſibi aperirent, ad ſuam quiſque gentem excolendam. quod & illos feciſſe eſt cognitum qui ad Sanctam Crucem in montanis miſſi ſunt.

Sed vt ad noſtrorum veniamus operam. Apoſtolicus ille & multis palmarum inſignibus ornatus Barzana (ita iam tuto de tali viro loqui fas eſt) cum annos ſex in ijs gentibus ſummos inter labores exegiſſet, vna cum P. Petro Annaſcio è Tucumanibus anno nonageſimo primo in finitimam Paraquariae partem tranſire iuſſi ſunt. Quam primam vrbem attigere, Conceptio nominatur. hanc Praetor is, qui gentem in prouinciam redegit, annis octo ante noſtrorum huc aduentum condidit. In ea Hiſpanorum ciuitatem collocauit, prouinciaeq. caput eſſe voluit. haec confuſa barbarorum diuerſarum linguarum multitudine incolitur, nudiq. omnes incedunt. Multi circa populi nondum plane imperio fideles: qui necdum omnino parere didicerunt. Nullas fixas habent ſedes, non ſegetem, non domum: ex ſtoreis conſtruunt ſibi tabernacula: quae ſubinde mutant ad libidinem. rapto, piſcatu, & venatu vitam tolerant. ſuperba hominũ ingenia, ſaeuaq. & quotidie mutuas in caedes inter ſe graſſantia. ebrietati ſupra modum dedita. tum, quod eſt omnium deterrimum, ipſa diaboli conſuetudine dirum in modum efferata. Tanta cum eo familiaritate vtuntur, vt neque pueri, neq; adulti illius horreant aſpectum. ſibilo daemones eliciunt: videntq. multos varia ſtatura, quà altiore, quà humiliore, aſcendere e terra. eſculenta, poculentaq. ab illis petunt: cibum vna capiunt, cum ijs colloquuntur: multaq. longe abſentia, non

raro etiam futura, illis dictantibus cognoſcunt: bella etiam diſcunt imminentia. In bello porro, cum praelium ſunt inituri, pridie eius diei ſpinis ſibi, aciculiſq. multis in locis linguam perforant; aliasq. corporis partes ijſdē cuſpidibus traiiciunt: tantumq. è vulneribus ſanguis elicitur; vt totum corpus illitum, carbonum nigrore ſuperfuſo, inficiantur. Ita ad aſpectū horribiles, & vulnerum dolore irritati, ſauciarum ferarū inſtar, in hoſtem irruunt amentes. Ipſi inter ſe parum fideles; & tanquā diuerſi generis pecudes ſaeuit vna natio in alterā. Summum decus eſt in praelio interfici: & qui ita moriuntur, luctu carent. Nulla in bello maior inſania, quam homines interficere. non aetati, non ſexui, non condicioni parcere. dummodo obuium quenque interficiant; nil penſi habent reliqua. & ille ceteris honeſtior habetur, qui plura hominum a ſe caeſorum capita ſuo praefixerit mapali. Eſt inter eos natio, quae a frontis magnitudine Frontones ab Hiſpanis nominantur: quales plerique ſunt, qui extra Hiſpanorum vrbem habitant, hi, vt omnium diriſſimi, & diabolo addictiſſimi; ita etiā ſunt omnium peruicaciſſimi. Terram colere, aut quodcunque opus facere inſtar mortis eſſe ducūt. Atque ea cauſſa fuit, cur hoc ipſo anno Franciſcum de Vera, Praetoris fratrem, Dominum ſuum oppreſſerint. Is enim vt alimentis terra natis abundarent, eos ad magnas adegit ſementes faciendas. Illi labore irritati iracundiam diſſimularūt. & cum ad eos Vera cum quinque Hiſpanis comitibus veniſſet, amice in ſpeciem ab ijs excepti, rati ſe eſſe in pacato, armis ſe exuerant. Tum barbari, impetu facto circumuentos, ac veſtibus nudatos, arctiſſimis vinculis conſtrictos, crudeliſſime ad necem

ver-

verberarunt: demũ canibus vorandos obiecerunt. Quae imperij macula illius populi exterminio deleta eſt. E tam altis radicibus fixo Regno princeps tenebrarum exturbandus eſt. Sed quam tuto inter tam horrenda monſtra verſarentur, qui martyrij appetentes, ea tamen donandi palma, iuſto Dei Iudicio non ſunt? Et has immanes feras ad manſuetudinem adducere aggreſſus eſt Barzana. Aliquam ijs cognitionis lucem offudit: & venerationi fuit apud barbaros tum Religionis Sanctitas, tum ſpectata comitas ſenis integerrimi. Sed nimirum myſteria ijs fidei credere non eſt auſus, donec certis & ſtatis in ſedibus conſidant; magno vtique ſenis, diuini honoris amantiſſimi, dolore. Vnus omnino eſt populus in Conceptionenſi ditione, Matala nominatur, qui tanquam illa ſeptem millia virorum, non curuauerunt genua ſua ante Baal; hoc eſt inter tam altam barbariem non in inſita haeſere feritate. Hi & certas ſedes, & ſtata habent domicilia; & ingentes faciunt ſementes; vt triginta millia quotannis maycij hanegas (menſurae genus eſt) colligant. Tum non eadem, qua populi ceteri, ſunt immanitate; & Tonocotica vtuntur lingua omnes, quae patribus iam nota eſt. In hoc populo Barzana cum Annaſcio ſedem ſibi poſuere: indeq. Conceptionem ſaepe commeant. Hiſpanorum praeſertim iuuandorum cauſſa. Praetorem in primis Barzana ad diuinam promouendam cauſam adiunxit. multumq. & ille Chriſtianae rei, & multo magis Diuina bonitas illius fauet dominatui. cum ita barbarorum mentes temperarit, vt aequo animo illius perferant imperium. In hoc populo ſtrenui Chriſti milites, inter frugiferos labores, crucis Chriſti abundantia fruuntur,

aerumnarum, & laborum nulla intermiſſio: leuamenti item nulla copia. Regio non modo vini expers, ſed ne aqua quidem liquida, niſi quae pluuia vaſibus excipitur, ſatis ſuppetit ad vitae vſum. Fontes, fluuiiq. longe abſunt: & fodiendi puteos, aut fabricandi aquilegia nulla induſtria: &, quod nuper loca haec in poteſtatem venerunt, nullae adhuc harum rerum artes importatae. Stagna tãtum, & lacunae ex aquis pluuiis locis depreſſioribus coguntur: e quibus non niſi infecta luto aqua hauritur. poculorum deliciae torridi maycij farina eſt aquae modice infuſa. & ad harum lacunarum vna ſita eſt Conceptio. Alimenta porro quae lautiſſima ſunt, olera, pultes, placentulae, aliaq. ientacula orbiculata, ſeu alia ratione conformata ex maycij farina. pane prorſus carent: pecora, aliaue altilia, aruis aqua deſtitutis, nulla procreantur. E lacuna, quae eſt ad Conceptionem, piſces ſubinde afferuntur; ſed quod terra ſale careat, toſti ad prunas, nullo carnium ſapore. His deliciis Chriſti fortiſſimi athletae corpus firmant, alter quinctum & ſexageſimum annum agens, alter proſpera parum vtens valetudine: ſed diuino amore condiente omnia: nec tamen locum deſerunt, quem cepere. Sed quantum in eo, quem excolendum ſuſceperunt, populo profecerint, e capite litterarum, quas Praetor ad P. Prouincialem Ianuario menſe dedit anni nonageſimi ſecundi, ſummatim cognitum eſt. Quae, quia Chriſtiano plane animo ſcriptae ſunt, ad verbum referam.

Exem-

Exemplum capitis vnius litterarum Praetoris Conceptionenſis ad P. Prouincialem Societatis Ieſu. in Peruuio.

DE *praeſenti*, inquit, *rerum ſtatu, quid ego ſcribam? niſi grates agendas communi omniũ parenti Deo, de immortali, quo nos affecit, beneficio? Heri enim Matalanum populum, idololatram in poteſtate diaboli videbamus: hodie recto videmus tramite aeternae ſalutis ſemitam inire. A domino factum eſt iſtud. Plus enim bis mille indigenarum capita Matalae recenſentur: ac minus ſeptem menſibus, cum Deo dilecti patres huc venerunt, nullus eſt quadrimo maior, qui non optime catechiſmum teneat. Tanta Chriſti nomen pietate exceperunt, vt ſperandum ſit, ad alios circa populos vtilitatem manaturam. Videre eſt eos ad ſacramentum paenitentiae, ad pias preces, ad flagellationes etiam ſua ſponte accurrere tanta pietate, vt ſi in media noſtra Hiſpania nati, & educati eſſent. Miſſae ſacro quotidie interſunt frequentia tanta, vt non poſſim, ad animi mei fructum diuinam potentiam non admirari: quae illos ad ſe, tam ſubito, tam vehementer attraxit. Et hoc quoque ad merita apud Deum R. veſtrae acceſſerit, ſuſcepere Patres aliquot Caciquiorum filios inſtituendos, quos accuratius praeceptis fidei erudiunt, breuiq. ſpero maximam horum Caciquiorum partem liberos ſuos in hanc diſciplinam miſſuram. Quo nihil opportunius ad huius gentis vtilitatem excogitari potuit.*

Hactenus res anni nonageſimi primi ex multorum epiſtolis Ianuario menſe datis anno nonageſimo

ſecundo

ſecundo. Eodem anno nonageſimo ſecundo excurrere Patres Barzana, & Annaſcius trans flumen argenteum, quod Paranaum nominant, ad vrbem Veram, quae alio vocabulo Septifluentia nominatur, triginta duabus leucis a Matala paullo infra confluentia Paraquarij fluminis, & Paranai ſitam. Huc a Praetore vocati venere opem laturi Hiſpanis, & indigenis ijs, qui tum in vrbe, tum in agris verſantur; quorum populi & multi ſunt, & frequentiſſimi. Iter fecere per Paraquarium flumen, e Paraquario in Paranaum illati. Fluit Paranaus limpidiſſimo alueo, ſemileucae ſpatio nondum latiore, tum ſuo liquore, tum impoſitarum vrbium ſpecie ad aſpectum perameno. Et cum ingentem amnem Paraquarium, ac ſemper turbidum excepit, nihil de ſua vndarum puritate deperdit, quin ſemper argento ſimiles ſuas vndas trahat: nouoq. quaſi naturae miraculo, duo immania flumina, quaſi iuncto foedere, intra eundem alueum ſuum vtrinque retinent agmen aquarum. Antequam ad vrbem Patres venere, obuios habuere vrbis Praeſidem, quem vocant Correctorem, & viros primarios cum ſclopetariis, & ſymphoniacis nauigio peramplo. Excepti incredibili omnium laetitia, ſocietatis miniſteria tribus menſibus, quibus hic morati ſunt, inter Hiſpanos, indigenaſq. exercuerunt. nullus fuit, qui non ſaepius confeſſionis ſacramentum repetierit; multiq. totius vitae culpas eluerunt. Dominici dies ſinguli inſtar erant Dominicae Paſchalis, tanta frequentia ad ſacram menſam accurrebant. Conciones ad indigenas habuit lingua Guaranica P. Barzana. Sunt in hac quoque ora Frontones, ſed more ſuo vagi, & errones. Guaranies, & Niguarae firmiores. his vt certis ſedibus,

&

& agrorum vtentibus cultura, ſacra tuto myſteria fidei committi poſſunt. Sunt Niguarae gens centum circiter leucas trans Paranaum, ingens multitudo: mitia hominum ingenia: ſtrenui coloni: & iam diu Hiſpanici commercij & Patrum noſtrorũ, qui ſe doceant,appetentes. His nõ abſimiles aliae nationes notae erant infidelium: ad quas frugiferae miſſiones fieri poſſent. Quinetiam vnus e militum Praefecti cum valido praeſidio ad noua cognoſcenda loca profectus, retulit cognouiſſe ſe, nõ longe admodum ingentes populos agricolas magna habere domicilia, & auro abundare. Ad hos quoque aperiri poſſe oſtium ingens Euangelio. Indigenas ipſos cupere noſtrorum aduentum. ſpes erat magnae ſegetis. ſed expectatur noſtrorum Praeſidum imperium.
Per idem tempus Pater Salonius (videntur hi fuiſſe, qui e Braſilia in Paraquarios tranſierunr) P. Ortegam, & P.Thomam ad Guairenſes miſerat. populi hi ſunt trans Paranaum. cognitumq. erat, eos ad Chriſtum plus duo hominum millia traduxiſſe. Tribus circa Septifluentia exactis menſibus P.Barzana, & Annaſcius Matalam,in ſuam ſedem rediere. Quem populum etſi a compotationibus & pergraecationibus non omnino abduxerunt, quin ſemel ſaltem hebdomada hibernis noctibus liberius patrio more poculis indulgeant:multos tamen piis monitis eo adduxeruut; vt non modo a compotationibus abhorreant; ſed ſobrietatis etiam, ac pietatis amatores, quo tempore pergraecantur alij, ipſi ad pias ſe conferant precationes; ac ſexta quaque feria etiam ad flagellationes. Hactenus res anni nonageſimi ſecundi cognitae.
Anno CIↃ IↃ XCIII. menſe Martio P. Ioannes

nes Romerus tribus patribus, & fratre vno comitibus, Potoſio diſceſſere, ille vt omnibus, qui in Tucumanibus, & Paraquariis verſantur, Rector eſſet; illi vt quocunque opus eſſet, ad opem aliis ferendam mitterentur. Itinera ſic diſtribuerunt. quotidie e Sacerdotibus vnus rem diuinam faciebat, reliquis è ſacra menſa communicantibus. Secundum ſacrificium, idem hortationem habebat, ad ſtrenue diuinam cauſſam pertractandam. ita in orbem quotidie ſuam quiſque vicem obibat: deq. iiſdem rebus inter ſe ſermones conferebant: & ſtata praeterea precationi tempora dabantur. inde iter capiebant. Saltam cum veniſſent, antequam rem vllam aggrederentur, quindecim diebus colligere ſeſe; vt totam Dei cauſſam Diuinae Maieſtati commendarent; ſeq. ad ſuum digne munus obeundum compararent. Inde Pater Romerus, cum Patribus Laurentiana, & Viana, fratre vno comite S. Iacobum ad Exterrum in Tucumanibus: P. Gaſpar Monroyus, & Ioannes Toletanus ad Omoguacas diſceſſerunt. In vrbe S. Iacobo diutius moratus P. Rector multa ad commune totius, ac tam diſſipatae familiae regimen, atque ad fidei propagandae rationem ordinauit. P. Barzanam, qui poſt ipſius aduentum, vt ex eius epiſtolis licet odorari, videtur, vt optabat, ad gentes Tranſparanaanas iterum excurriſſe, vna cum P. Laurentiana Paraquarios iuſſit repetere; atque Aſſumptionem Paraquariae prouinciae caput proficiſci. Cognitum erat, eos circa menſem Auguſtum Septifluentiis ex itinere ſubſtitiſſe; atque ad eas ſegetes, quas ſuperiore anno cum P. Annaſcio excoluerat, iterum perpurgandas acceſſiſſe. & vt itinerum rationé diſpoſuerant, exiſtimabant ſe circa Sanctiſſimae

Virgi-

Virginis feſtum, Aſſumptione futuros. P. Annaſcius, & P. Viana ad flumen Bermeſſum in Domini vinea opus faciebant. P. Rector interim ad Exterrum in excolẽdis Iacobenſibus, tum Hiſpanis, tum indigenis, concione, hortatione, catechiſmo, Paenitentiae ſacramento, ſine vlla ceſſatione vtiliter admodum operam poſuit. Inſtituit vt bis in die indigenarum filij ad doctrinae Chriſtianae ſcholam conuenientes ea docerentur, quae poſtea domi parentes ſuos ipſi docerent. Multorum vitae totius confeſſiones excepit; multiq. illius opera vitam male inſtitutam retexuerunt. Non omittam narrationem, cuius exemplum ſimilibus euentis, quae non raro accidunt, prodeſſe poſſit. Solutioris vitae adoleſcens offenſioni diu ciuitati fuerat. Is in morbum incidit ſane grauem: mutataq. in melius mente, Patri ad ſe accerſito, vitae totius maculas euoluit: ſeq. ad mortem obeundam forti animo cõparauit. Paucis poſt diebus, ingraueſcente morbo, iterum Pater a propinquis aduocatus hominem reperit prorſus a ſuae ſalutis cura abalienatum; vt neque verbum vllum audire pium, neque Patrem oculis vellet intueri: ſacras imagines, quaecunque obiicerentur, refelleret. ſenſit Pater diaboli fallaciam: aſperſiones aquae ſacrae, & crucis ſignum, illa identidem verba iterando, adhibet, quae magnae ſciret eſſe poteſtatis: *Sanctus Deus: Sanctus fortis, Sanctus, & immortalis miſerere nobis*. Eneruata his armis eſt maligni uis. coepit miſer emolliri: narrauitq. paullo ante illuſtrem quendam virum, magno cum comitatu, ſplendido veſtitu, plumis, faleriſq. ſuperbe ornatum ad ſe ingreſſum increpuiſſe, quod triſtis eſſet; & quod Sacerdotem accerſiſſet, inanes eſſe vmbras, quae-

cunque de diuina ope imploranda dicerentur. A quo eum errore cum deducere Pater conaretur, ac IESV nomen iuberet inuocare, nihil impetrabat. Coepit Euangelium S. Ioannis recitare; & cum ad illa verba veniſſet VERBVM CARO FACTVM EST. quaſi e ſomno reſipiſceret, coepit perquam pie IESV nomen inuocare. liberatusq. dira phraeneſi, totus ad pietatem intimis ſenſibus conuerſus, ad extremum vſque ſpiritum ita perſtitit, vt pia quadam voluptate aſtantes affecerit, & non dubia ſuae ſalutis ſigna dederit. Hactenus P. Rector.

Sed non minoris facienda cura fuit, quam de re Chriſtiana promouenda, & noſtrorum labore ſubleuando Fernandus de Zarate, Eques S. Iacobi,& ſummus adminiſtrator prouinciarum Tucumaniae, & Paraquariae, argenteiq. fluminis,ſuſcepit.Is noſtrorum aduentum gratulatus, S. Iacobo pleniſſimas humanitatis litteras ad P. Prouincialem dedit. quibus Chriſtiana plane pietate diuinam illi cauſſam commendat: oratq. ſubinde mittant nouarum operarum ſupplementa. Is diploma dedit noſtris Patribus, quo magiſtratibus omnibus vrbium, ac populorum Rectoribus, & Caciquiis totius ſuae ditionis imperat; vt Patres Societatis ad ſe Chriſtiani nominis propagandi cauſſa venientes, benigno hoſpitio excipiant, atque ſuſtentent. Indigenas pueros, adultoſq. viros, ac mulieres ad Chriſtianam diſcendam doctrinam cogendos curent. Tempus etiam & rationem praeſcribit quotidianarum exercitationum. Quotidie vt matutino tempore ſeſquihoram in doctrina percipienda conſumant. dimiſſo conuentu, ſemihora illis concedatur, ad ea recolenda, quae didicerunt: neque

eo

eo tempore ad opus faciendum adigantur. ac ne cui fraudi ſit tempus in Chriſtiana doctrina poſitum; penſum operis (goſſipia enim ferme vel in fila deducunt, vel texunt) quod triduo deberent, reddant quatriduo: irrogata etiam graui multa ijs, qui ſecus faxint. Haec S, Iacobi ad Exterrum.

Per idem tempus, quo P. Rector Salta ad Exterrum deſcendit, P. Gaſpar Monroyus, fratre vno comite, Ioanne Toletano, vti ſupra dictum eſt, ad Omoguacas profectus eſt. Sunt Omoguacae Tucumanum finitimi: gens bellicoſa, & quae Hiſpanorum armis auſa eſt obſiſtere: & nonnulla etiam detrimenta intulit. Habet in eos imperium maximae apud eas nationes auctoritatis Caciquius, cui Viltipocus eſt nomen: homo ingentis ſpiritus, ditionis peramplae; cui multi alij obtemparant Caciquij: quem omnes circa nationes apprime colunt: & quaſi aliquid humano faſtigio maius venerantur. ſenex hariolis addictus, Hiſpanis parum propicius: quorum magis arma timet, quam imperio obtemperat: viciſſimq. ſeditionum metu timetur ab Hiſpanis, non adigitur: & ſuper haec omnia Chriſtianae deſertor religionis, grauate admodum fert, ſuos ad Chriſti religionem ſe adiungere. Proſequuti ſunt P. Monroyum Commendatarij aliqui; vt Caciquiis declararent, quanti Patres qui ad eos mittuntur, faciendi ſint: aut vt Caciquios profectionis illorum cauſam docerent. Antequam ad fines peruenirent, in quodam populo baptizauit Monroyus ducentos circiter bene inſtructos catechiſmo. quadraginta coniugia Eccleſiaſtico ritu copulauit. Circa idus Iulias in Omoguacas eſt ingreſſus. Metus erat a Viltipoco, ne magnum aliquod obiiceret impedimentum.

Quare

Quare prima cura fuit, illius animum demereri. Igitur antequam ad eum Pater perueniſſet, interim dum Euangelij ſemen in illa ſpargit infidelitate, miſit, qui eum ſuo nomine ſalutaret: munera deferret; ſignificaretq. ſe ipſius, & ſuorum cauſſa veniſſe; viam vt omnibus ad aeternam ſalutem aperiret. Ille viciſſim vnum e Caciquiis remiſit ad Patrem ſalutandum: eiq. in mandatis dedit, diligenter, & curioſe Patris actiones omnes obſeruaret: qua doctrina populos imbueret: quid cum illis ageret: & qua vitae innocentia, quamq. procul à cupiditate omni inter eos verſaretur. Qui cum probaſſet omnia, quae vidit, retulit ad Viltipocum: quae res non modice Viltipoci animum ad Patris beneuolentiam inflexit. Inter haec Pater populos quatuor iam luſtrauerat: quingẽtos Chriſto lucri fecerat: centum ſeptuaginta matrimonio coniunxerat. Apparatiſſimum baptiſmum in certam diem adornarat. Nocte, quae eam diem anteceſſit, in domo Caciquij illius populi tanti clamores fragoreſq. auditi; vt funditus euerti domus crederetur: neque vnde tanta tempeſtas oriretur, apparebat. Creditum eſt, infernas poteſtates dolorem ſuum declaraſſe, quem ex diuturna erepta ſibi poſſeſſione perciperent. Venit inde Pater ad Viltipocum cum amico Caciquio, & indigenis aliquibus viris primariis. Homo ſuperbe elatus ſedens ad ſe venientem Patrem excepit. ſtantemq. & amice, modeſteq. multa loquentem diu audiuit. neque ad ea, quae à Patre dicerentur, aliud reſponſi dedit; niſi per interpretem ad ſingula: *Bene habet*: idq. magno faſtu, & graui ſupercilio. Sed placuit diuinae bonitati tantum Patri elargiri; vt cum ſaepius hominem adiret, illius ſpiritus mi-

teſcerent: & qui ante vix Patrem ſuo aſpectu di-
gnaretur, iam illi ad manum oſculandam accede-
ret; homines ei ad catechiſmum ipſe cogeret; Pa-
trem ſuum appellaret; multaq. in eum beneuo-
lentiae ſigna, multa officia conferret. Et quoniam
infenſus erat Saltenſibus,& Huhuyanibus,Pater de
reconciliatione auſus eſt hominem compellare;pe-
tereq. ab ipſo; vt, quod iam ipſe ſua ſponte inſti-
tuiſſet, pergeret Hiſpano nomini fauere. Riſu ille
excepit mentionem Saltenſium, & Huhuianum: ſe
tamen in reditu, cum Pater Omoguacas reliquos
obiuiſſet, cum ipſo acturum multa de his rebus.
Interim omni Hiſpanorum iniuria abſtinuit: idq. ſe
Patris cauſſa facere ſignificauit. Pater porro ad re-
gionem reliquam obeundam profectus eſt. Regio
eſt perampla, & bene frequens. Duodecim popu-
los adiuit: baptiſmo luſtrauit adultos ad octingen-
tos: infantium ingentem multitudinem: coniugio
coniunxit ducentos & viginti: & praecipue Caci-
quios, viroſq. primarios ita ad Chriſtianam cauſ-
ſam adiunxit, vt oſtium ingens Euangelio aperue-
rit. ſed cum iam ex pluuiis flumina augerentur; &
ſtagna creſcentia interrumperent itinera; antequã
maiora pericula ſuperuenirent; ipſo etiam Viltipo-
co ſuadente, non ſine magno rei Chriſtianae de-
trimento, coactus eſt Saltam redire. In reditu ite-
rum adiuit Viltipocum. cuius iuſſu,longe aliquanto
ab itinere, ad eius regiam deductus eſt; & maio-
re, quam ante humanitate, & lauto conuiuio ex-
ceptus. domus ſplendide inſtructa ornataq. eo &
apparatu, & diſpoſitione, vt cum qualibet nobi-
liſſimi Hiſpani comparari poſſet. Et quo maiorem
animi propenſionem declararet, liberos ſuos, bo-
na corporis habitudine, & eleganti forma iuuenes

ad menſam miniſtrare iuſſit. Multa amice cum Patre colloquutus, monita nonnulla ei dedit; qua ratione loca illa caute forent peragranda: & tum ipſe, tum eius familiares omnes Sacerdotem noſtrum tanquam Patrem venerati ſunt. In diſceſſu duo poſtulauit: & vt ſe Deo ſuis precibus commendarêt; & vt, ſedatis inundationibus fluminum, redirent ad opus proſequendum. Abeuntes præterea Patrem cum comite, cum ad populum quendam perueniſſent, miſit qui muneribus & cibariis donaret. Ita, praeter lucem illi genti illatam, id acceſſit commodi ad rem Chriſtianam, publicamq. vt, quod votis omnium expectabatur; neque legationibus, neque armis Hiſpani conſequi vnquam potuerunt, vnius inermis Sacerdotis modeſtia, diuina ope nixi Caciquius ille Hiſpanorum terror pacaretur.

Anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo quarto ineunte, P. Rector ex vrbe S. Iacobo, vbi diu moratum eſſe ſupra diximus, relicto ibi P. Ioanne Viana, in Paraquarios deſcendit. Septem per idem tempus Sacerdotes, praeter P. Rectorē video in Paraquariis verſatos eſſe: P. Alfonſum Barzanam, P. Thomam Fildium, P. Emanuelem Ortegam, P. Ioannem Salonium, P. Marcellum Laurentianam, P. Petrum Annaſcium, & P. Gaſparem Monroyum. nam etſi ex his duobus poſtremis Monroyus Saltae ſedem habuit, & Annaſcius e flumine Bermeſſo, quod eſt inter Paraquarios & Tucumanes, per Quadrageſimam S. Iacobum miſſus eſt: tamen per aeſtatem & Monroyus Omoguacas, qui ad Paraquarios pertinent, repetere; & Annaſcius ſe cum illo coniungere iuſſi ſunt. ita octo omnino in Paraquariorum auxilio laborarunt: de ſingulis pauca dicenda.

Ac primum de ijs, de quibus pauciſſima cóperta ſunt; P. Thomas Fildius, & P. Emanuel Ortegà in prouinciam Guayram, quae eſt inter Paraquarios, & Braſilios, ad argenti flumen miſſi erant. Villaricae eius orae vrbe ſedem habebant. inde ad innumeros populos iuuandos excurrebant.

P. Gaſpar Monroyus, cum per itinera exundationibus libera licuit, ad ſuperioris anni apoſtolatum rediit ad Omoguacas. Per menſem Iulium P. Annaſcius, vt ſe cum illo coniungeret, S. Iacobo diſceſſerat. Et quoniam cum ſupremo totius Adminiſtrationis Praetore iter faciebat, facultas ei eſt oblata noſtra exercendi munia cũ multis gentibus lingua, Hiſpanica, Quichuacana, Tonocotica, & Zacana. gentes luſtrauit multas, apud quas cum recens adhuc ſui Apoſtoli Barzanae memoria vigeret, benigniſſime exceptus eſt. ſed, quod iter proſequi cum Praetore cogeretur, illorum votis abunde ſatisfacere minime potuit. Incredibile eſt, quanto Sanctiſſimi ſenis Barzanae ineſcati pietate noſtrorum hominum deſiderio tenerentur, quantaq; auiditate ſermones audire de diuinis rebus expeterent. Eſt Tucumanum ciuitas, cui a S. Michaele nomen eſt, eius orae indigenae Lules appellantur: omnes ab eodem Barzana ſacris noſtris initiati. Sed poſt illius diſceſſum, operarum paucitate, nullus e noſtris ad eos redire potuit: & quod fera gens eſt, & bellicoſa, Sacerdos alius nullus ijs ſe committere auſus eſt. at P. Barzana in media illa barbarie magna tranquillitate verſabatur. quin illi obuiam prodibant, cum populos ſingulos obiret, cum ſaltationibus, tripudiis, aliisq. laetitiae ſignificationibus gentis more, excitatis arcubus, indicibus triumphi. His quoque ne nunc quidem fieri potuit

atis, magno mœrore Annaſci. Querebantur miſeri vna cum S. Michaelis ciuibus, ſe cum maxime ope indigerent, & a P. Barzana, & a Societate deſtitutos, qua lege viuerent, ignorare. De tota re ſcripſit ad P. Rectorem Annaſcius accurate: laboreſq. Barzanae, vna cum tot animarum millibus ne interirent, obſecrauit. Menſe Septembri, Praetoris itinere relicto, tranſiit ad Monroyum in Omoguacas. Magnae admirationi fuit Annaſcio, quanta ſibi beneuolentia Monroyus eius gentis animos deuinxerat, quantaq. ipſum reuerentia proſequerentur: vt eum & fratrem comitem cum viderent, duos caeleſtes homines videre ſe arbitrarentur. Statim culturae gentis vterque manus admouerũt. Qui ſuperiore anno baptizati erant, ad confeſſionis ſacramentum, reliqui catechiſmo ad baptiſmũ inſtituebantur. Hactenus de hac Miſſione Annaſcij litteris IV. non. Octobres datis decimo tertio die, quam venerat in Omoguacas cognitum erat.

Iam P. Barzanam, cum P. Laurentiana cognitum eſt ſuperiore anno Aſſumptionem vrbem Paraquariae caput P. Rectoris imperio veniſſe. Ad hos ſe P. Salonius adiunxit: praerat his P. Barzana. ergo, menſe Nouembri ineunte, eodem anno P. Salonium, & Laurentianam ad multos circa populos partim fideles, partim infideles miſit: vt ad Quadrageſimam redirent Aſſumptionem: qui ad diem magnis cum manipulis redierunt. Nec plura de illorum miſſione cognita. Interim Barzana ſolus Aſſumptionenſibus Hiſpanis, & indigenis bene validus initio ſuffecit. Sed dum feſſus aetate laboribus attritus, ſupra vires contendit, in lentum, & moleſtum morbum incidit: vt ſi vno die in opere vtcunque verſaretur, biduo deinde, aut triduo ei

labor eſſet remittendus. Tum ſibi ipſe grauis, vitae moleſtias pertaeſus, ſerio coepit Chriſti ſenex amantiſſimus alteram & manentem vitam intueri. Repetebat animo quot olim ſecum ex Hiſpania veniſſent; quam multos in ijs tranſmarinis oris e Societate reperiſſet, quam multi poſtea ſequuti eſſent & eorum pleroſq. iam videbat ad ſuum tranſiſſe conditorem; illorum beatam ſortem adamabat. ſe tamen totum Diuinae Prouidentiae & ſuorum Praeſidum obedientiae permitebat. Optabat tamen ſi reualeſceret, non in Hiſpania, aut Limae, aut Cuſquij tranquillam ſenectutem agere, ſed perpetuo in opere inter Niguaras, gentem mitiſſimam, omnium expertem vitiorum, ſimplici coniugio contentam, & qui nuper Hiſpanos ad imperium vltro in ſuas terras accerſierant; id modicum quod ſibi daretur aetatis tranſigere. cnm praeſertim tum illi, tum ij, qui ijs praeeſſent, Hiſpani, Sacerdote prorſus carerent. Hi erant aerumnoſi ſenis labores: haec hominis ſua ſenecta digniſſimi optata, cum P. Rector ſuperuenit. cuius aduentum, idem ſcribit ſenex, ſuae decus aetatis, fuiſſe tanquam opportunum imbrem Aprili menſe agris ſitientibus. Ita ſui paſtoris praeſentia admirãdus ille ſenex in vigorem priſtinum reualuit. Rector ipſe ſuis concionibus, & doctrinae copia ciuium omniũ animos ſibi deuinxit. Magnam in magnis rebus egregiamq. praeſtitit virtutem. nihil vt non ab illo, quamuis arduum, explanatum ſit. multa ad praeſentem rerum ſtatum compoſuit. aedes noſtrorum domicilio coemit: eamq. P. Barzanae ſenectuti quietam ſedem eſſe voluit: Latinae linguae ſcholam docẽdis Hiſpanorum liberis aperiri iuſſit: pondus totum in P. Barzanae ſenium incubuit. cui rei

matutina tribuebat tempora: pomeridiana ad indigenas iuuandos conferebat. His officiis permota ciuitas, ſede iam conſtituta, templum nobis aedificandum ſuſcepit. Sub idem tempus, quo P. Rector Aſſumptionem venit, redierant ad diem dictam, multis obitis gentibus multo cum fructu Patres Salonius, & Laurentiana. Ita partiti inter ſe opera diſtribuerunt: vt P. Rector doctrina, & confeſſionis ſacramento Hiſpanos excoleret: quaeſtiones de conſcientiae iure explicaret: P. Salonius diu noctuq. Hiſpanorum indigenarumq. confeſſiones exciperet, tum virorum, tum feminarum: P. Laurentiana, dum ingentem puerorum numerum catechiſmo inſtruit, Guaranicam linguam addiſceret: P. Barzana latinae linguae ſcholam, & indigenas in fide promoueret.

Hactenus ad vi. id. Maias anno CIↃ IↃXCIV. quo die poſtremae noſtrorum litterae ex ijs locis datae ſunt, Chriſtiana res in Paraquariis proceſſerat.

Praeter haec litterae a ſupremo harum Prouinciarum Praetore ad P. Prouincialem Ioannem Sebaſtianum acceptae erant xv. cal. Nou. ſuperioris anni datae. quae, quoniam praeclarum noſtrorum laboribus teſtimonium dant; & magnum gentium indicant numerum, quibus Euangelij lux inferri poteſt, dignae viſae ſunt, quae annalibus hiſce ad verbum inſerantur.

Epi-

Epiſtola Praetoris Tucumaniae, Paraquariae, & Argentei fluminis ad P. Prouincialem Societatis in Peruuio.

SAEPIVS ad P. Ioannem de Atienza litteras dedi, vnaq. cum ijs deſcriptionem harum trium prouinciarum, Tucumaniae, Paraquariae, & Argentei fluminis, ad vſque fretum Magellanicum. docuiq. Hiſpanorum copias, quae olim cum Epiſcopi Placentini claſſe amiſſae erant, ad flumen conſediſſe, quod e Chilenſibus montibus deſcendit, ſecus mare Norticum. neque his ſeptuaginta annis vllo conatu inde potuiſſe aut ad Chilem; aut ad has prouincias, aliaſue Hiſpanorum ditiones, noſtris culpis obſtantibus euadere. nosq. tam ſegnes fuimus, vt tanto interuallo temporum nulla, ne vnius quidem Sacerdotis legatione, miſerorum ſolati ſimus ſolitudinem. Sedem habent infra Portum boni aeris, ad fretum Magellanicum, leucis circiter centum triginta à ſedibus quorundam Hiſpanorum, qui ad hanc pertinent adminiſtrationem; vt certis ac fide dignis auctoribus Praetores ſuperiores teſtatum reliquerunt, & Ducum etiam nomina prodiderunt. Qui cum in tanta ſint diuinarum rerum inopia, res poſtulat, vt V. P. de opportuna illis ope mittenda cogitationem aliquam ſuſcipiat; idoneis ad eos diuinarum rerum miniſtris tranſmittendis; numeroq. Sacerdotum in his terris augendo. vbi tantus animarum eſt numerus; vt in his duabus tantum prouincijs Tucumania, & Paraquaria, cum proximum factum eſt luſtrum, cenſa ſint indigenarum capitum quingenta millia, eorum, qui operi faciundo ſunt idonei, eorum

 autem,

autem, quos cenſus praeterijt, ſi cum cenſis coniungantur; ſumma decies centena, & quingenta millia tranſiliet. praeter eos, qui nondum in poteſtatem ſunt redacti. Et ſane mirum eſt, quanta apud has gentes Patrum ſit auctoritas; quanta efficacitas. nam praeter ea, quae in his prouincijs, quae parent imperio, geſta ſunt; ab vno illo, qui Saltae *conſedit, res audio miraculo ſimiles geſtas eſſe. Siquidem Viltipocum Omaguacarum Caciquium, magnae potentiae tyrannum, apoſtatam, & plus triginta annis perduellem, cum imperio reconciliauit; ac plus mille hominum capita in eius ditione baptiſmo expiauit.* Aduentus P. *Rectoris noſtrum teporem excitauit; mihiq. animos addidit; Paternitati veſtrae vt ſupplicarem, nos huius ciuitatis, quae adminiſtrationis totius caput eſt, ciues tanta gratia dignetur, multos vt huc Sacerdotes deſtinet: in ijsq. vnũ, qui liberos noſtros & latinis litteris erudiat; & ſtudio & diſciplina Chriſtianos efficiat. Veſtram rogamus Paternitatem totam rem ſuſcipiat, ducemq. ſe praebeat, non quingentis hominum millibus, quot in Peruuio cenſentur; ſed vt vere ſunt, decies centenis, ac quingentis hominum millibus, ac multo etiam pluribus. nam ſi mulieres numeres ac paruulos, pluries decies efficient. Horum hominum mitia ingenia* Patrum *humanitati facilius ſe dabunt, quam armis & militibus vincentur. arma enim, & bella non niſi ad animas orco detrudendas, & terris vaſtitatem inferendam ſunt vtilia. Age igitur Pater obſeruantia digniſſime, ſpiritualem hanc ſuſcipe militiam. ingens iſte animus in hanc ſe demittat expeditionem: quam plurimos ad hoc praelium tranſmittat duces: qui millia multa prae ſe animarum agmina ad Empyreum triumphum praemittant.*

tant. Sacroſanctis ſacrificijs, precibusq. Paternitatis V. me totum trado. Datum S. Iacobo ad Externum xv. calendas Nouembres CIↃ IↃ XCIII.

Hactenus de Tucumanibus, Paraquariis, & Paranaanis, ad annum nonageſimum quartum, ſupra milleſimum ac quingenteſimum cognitum.

MISSIO AD SANCTAM Crucem in Montanis.

De Miſſione ad Sanctam Crucem in Montanis, gentibuſq. ad eam pertinentibus ſuperioribus annis, praeſertim octogeſimo ſexto, octogeſimo nono, & nonageſimo copioſe ſatis ſcriptũ eſt. Proximae poſt ſuperiores litterae, quatuor item vt Paraquarianae, & Tucumanicae, a nonageſimo primo, ad nonageſimum quartum continent annos. Quo tempore à primo noſtrorum in eas gentes ingreſſu, Chriſtiana res feliciter admodum progreſſa eſt. Anno ipſo nonageſimo quarto turbari aliquid coeptum eſt. Sed id ſuo loco videbimus. Duo fuere per id tempus prouincia tota conuentus Hiſpanorum: Sancta Crux, quae in Montibus, a quibus nomen habet, ſita eſt, & S. Laurentius: loca alia minora per omnes eas gentes, ad prouinciam adiuncta plurima, immenſa fere camporum planicie diſperſa. Quatuor in ijs locis Sacerdotes, adiuncto fratre vno comite, verſati ſunt: P. Didacus Martinius, totius moderator Miſſionis; P. Didacus Samaniacus, P. Dionyſius Velaſcus, P. Andreas Ortizius, & Ioannes Sancius adiutor illis datus. Hi quatuor inſtar ſunt diuerſarum Miſſionum: quod ob linguarum diuerſitatem ſuam quiſque gentem,

tem, cuius linguam nouit, ſuſcepit inſtruendam: vt perſpicue litterae docent anni nonageſimi. Iidem certis anni temporibus obſeruata tempeſtatum opportunitate, liberis ab exundationibus, & ſtagnationibus aquarum itineribus, ſuas gentes excurrendo, infinitum prope hominum numerum ad baptiſmum adduxerunt; catechiſmo, & confeſſionis ſacramento excoluerunt; Chriſtiano matrimonio coniunxerunt. & horum maxima pars a multiplici coniugio, & damnato vitae genere abducti. Qvae quadriennio toto ab ijs geſta ſunt, e multis pauca, ob litterarum infrequentiam cognita ſunt: ea ſuis annis diſtributa proponentur.

Anno igitur nonageſimo primo remiſit tandem peſtilentia, quae ſuperiore anno, vt tum ſcriptũ eſt, inter Cianes graſſata, mortales multos abſumpſerat. Sed neque huic anno ſua funera defuerunt. nã eo perfuncti malo, noua mox calamitate excepti ſunt: vt bene de illis P. Velaſcus, qui tum inter eos verſabatur, illud Ioelis vſurparet: *Reſiduum erucae comedit locuſta*. quibus enim peſtilentia pepercit, eos fames, ſitis, & ex vtroque malo noua orta genera morborum afflixere. infelix, & noxium cibariorum genus peſtem miſeris infudit. anni ſterilitas eos ad tantam penuriam adegit, vt radicibus quibuſdam tenuis admodum, & praui alimenti veſcerentur: quae ingeſtae ſtomacho, perniciem ipſi afferebant. ex ijſdem magno labore liquorem ad pocula expreſſum adhibebant, nihilo ſtomacho ipſi, quam cibaria ſalubriorem. Arbores apud eos ſunt palmarum ſimiles; e quarum fructu oleum nuper exprimere coeperunt, quod Velaſci iudicio, cum oliuo bonitate comparari poteſt: ſed breuiſſimae integritatis. Non enim vltra triduum, aut

ſum-

ſummum quatriduum ſtat illi ſuus honos. inde vitiatum cum tetro odore putreſcit. Atque id genus eſculentis etiam Velaſci vita, quod nulla alia cibaria ſuppeterent, fuit ſuſtentanda. proinde neque ille morbi euaſit feditatem. Cauſſa autem tam arctae neceſſitatis non tam fuit regionis infelicitas, nam alioqui maicio,& oleribus abundat, quam imbrium defectus, & annorum ſiccitas: cum, aruis fruges non reddentibus, meti nihil potuerit. Ad haec mala acceſſit maximum, & intolerandum malum ſitis. Fontes enim, aut riui apud eos nulli ſunt. Lacunae, in quibus aqua pluuia reſtagnat, ex diuturna caeli, & agrorum ſiccitate, prope omnes exaruerant: eratq. e remotiſſimis locis vna, & interdum altera leuca aqua petenda: eaq. neque potabilis, neque pura; ſed ex coactis ſordibus infecta, tetra ſalſedine horrorem faciebat. Quibus incommodis ſtratis paſſim mortalibus, quantum laborum Sacerdoti vni ſuppeditauerit, vel inde conijci poteſt, quod in agros ad ſeptimam vſque leucam confeſſionibus excipiendis aegrotantium P. Velaſco perſaepe fuit accurrendum. Multas praeterea ad omnes circa populos ſua ſponte, febri quanuis nondum plane liber, profectiones ſuſcepit, magno cum aegrotantium neophytorum bono; qui omnes eo verae pietatis ſenſu periculoſum illum agonem ſubiuerunt; vt ſalutis ſuae ſigna non dubia relinquerent. Neque minus quam cum morbidis, cum maleficis,& dirarum ſuperſtitionum ſacrificulis laborandum fuit. Ii enim occaſione vſi, quam temporum dabat inclementia, homines à confeſſione, aliiſq. ſacramentis auocabant: paruos natos, ne baptiſmo expiandos traderent, deterrebant: minas etiam dirarum intentabant. ob Chri-

ſtiana ſuſcepta ſacra, ob multiplicia coniugia relicta; ob deſerta inferorum ſacra, eam peſtilentiae, ſterilitatis, ſiccitatis, famis calamitatem caelitus immiſſam. ad priſtinas redirent ſuperſtitiones; deſerta piacula repeterent, peſtem ab eorum finibus depulſum iri. Sed cũ exſecrandis religionibus multum ſaepiusq. operati nihil profeciſſent, prolixae illorum pollicitationes conciderunt; & ipſi vel ſuis ipſis contemptui eſſe coeperunt. Neophyti vero Sacerdotis noſtri confirmati concionibus, ad diuinum auxilium reſpicere coeperunt. opportuno tãdem imbre recreati, diuinam agnouere miſerationem. ita nulli pene iam ſunt in tota Cianum natione, qui non omnem ſpem ſuam in Chriſti Domini ope collocarint.

Per id tempus P. Martinius, & P. Ortizius Sancta cruce conſedere. qui quanto rei Chriſtianae auxilio fuere, e litteris D. Laurentij Xoarij a Figueroa Praetoris ad P. Ioannem de Atienza tum Prouincialem intelligi poteſt: cuius illa verba ſunt. *Nobiſcum fuit P. Andreas Ortizius, cuius ſanctis precibus, aliorumq. Patrum Deus O. M. peculiari quadam, atque adeo admirabili prouidentia hos nobis populos retinuit in fide. multas expedijt difficultates, multis occurrit calamitatibus, quibus ne magnis quidem copijs, neue artibus, & diligentia obuiam iretur, quanto minus his rebus omnibus nobis deſtitutis.* Hoc noſtrorum laboribus teſtimonium dat vir clariſſimus. P. Didacus Samaniacus in Vrbe S. Laurentio ſex, ſeptemue menſibus moratus, Auguſto exeunte, ad ſuam Prouinciam Itatinos cũ Sancio comite profectus, eos, qui reliqui erant infideles, Chriſtianorum numero adiunxit. Neophytos reliquos confeſſionibus, & diuini verbi pabulo

exco-

excoluit. Et ad confeſſionem ſtudioſe illi quidem accurrebant; ad matrimonia vero contrahenda non item: quod ab hariolis decepti perſuaſum ſibi quiſque haberet, qui matrimonium Chriſtiano ritu iniret, ei eſſe moriendum. & hunc quoque errorem fuere dedocendi. Sex tantum populos menſibus tribus obiuerunt: quod diutius propter imminentes exundationes campeſtri illa planicie peregrinari non liceret. Quibus diebus apud eos verſati ſunt, duas admiratione ſane dignas illius gentis conſuetudines animaduerterunt. quarum prior in excipiendis hoſpitibus, etſi ridicula eſt, non cognitionem habet iniucundam. eam litteris anni octogeſimi noni ſummatim tantum indicatam, paullo planius Sancij litteris hoc anno datis explicatam exponemus. Is qui peregre venit, ſiue aduena ex ſua patria, ſiue domeſticus ex alia regione redeat, tectum ingreſſus, inſalutatis omnibus, in lecto, qui vel ex rete vel ex ſtragulo penſili conſtat ſe componit. eum mulieres tacitae circumſiſtunt, poſt quaſi ſigno dato ab hoſpite, fit initium ploratus. eius fletum mulieres ingenti excipiunt comploratione. inde tranſit in vicinas aedes, & familias lamentatio, latius, anguſtiuſue manat, pro dignitate hoſpitis. diceres ingens commune malum accidiſſe; ita ingenti eiulatu tota perſonat vicinia: hoſpitis, maiorumq. ipſius facinora, vt in funere noſtrorum praeficae commemorant: tenet luctus, quandiu plorat hoſpes: eo ceſſante, conticeſcit fletus: hoſpitiq. pro copia lautiae praebentur. Altera eſt conſuetudo non modo laude digna; ſed qua gentibus omnibus praeſtare videantur. Tubis enim, tibiiſue certa inflatis ratione, ita, quod volunt ſignificant; vt & longe audiantur; & perinde ac ſi ex-

preſſis

preſſis vocibus loquerentur, intelligantur. neque tamen ab ijs, qui eorum linguam norunt, quae ſignificantur, percipiuntur, niſi diu apud eos verſati ſint. Et cum in quodam eius gentis populo noſtri penuria commeatus laborarent, die quodam bene mane magnus feminarum numerus cum paropſidibus farinae, eſcarumq. aliarum plenis praeſto fuere ad eorum inopiam leuandam. Miratus Samaniacus rei inſolentiam, Caciquij imperio id facere iuſſas accepit: buccinamq. illam, quae pridie ſub noctem ſtrepuiſſet, id ſignificaſſe. Ne illud quidem ad cognitionem ſaltem erit inutile referre. Liquor hic ex arbore exprimitur, qui lingua Guaranica Lurupicay nominatur, magnae ad molarum dolorem ſedandum efficacitatis: ita morbum omnem depellit vt amplius non redeat. id multorum experimento comprobatum. Ex eo vaſculum in Peruuium ad P. Prouincialem miſſum eſt: ad periculum faciendum, an eadem illi ſit in alieno caelo virtus.

Eſt magni inprimis momenti ad rem Chriſtianam noſtrorumq. labores promouendos, Praetoris integritas, & ardens in his oris propagandae ſtudium religionis. Huic, vt etiam litteris anni nonageſimi ſcriptum eſt, mercedis loco, & in compenſationem meritorum Regia benignitate Ciuitas prouincia pacata, & opulenta decreta erat; ſtatuit tamen, ſui contemptor emolumenti a commiſſa ſibi ſtatione non recedere; vitamq. omnem, & rem familiarem prodigere in vtilitatem harum gentium, flagratq. in dies ſtudio maiore nouas gentes ad Chriſtum adiungendi: quae res incredibile eſt quanta voluptate omnium tum Hiſpanorum, tum indigenarum, ſed noſtrorum maxime animos

affe-

affecerit. Expeditionem cogitabat ad Moxios, ignotam adhuc gentem aperiendos, nec ſine noſtrorum Sacerdotum comitatu. Sed erant & Sacerdotum, & copiarum e Peruuio expectanda ſupplementa. Hactenus res huius anni cognitae.

ANNO nonageſimo ſecundo, durante adhuc ſiccitate e Cianibus alios circa populos, & Sanctam Crucem vſque terrae ſterilitas, & cibi potuſq. penuria peruaſit. ea propter primis tribus menſibus noſtri omnes in vrbe S. Cruce continuere ſeſe. Sed creſcente in dies fame, ſitiq. poſtulauit a Praetore ciuitas; vt quod erat in lege a primis temporibus, quo condita vrbs eſt: ſi quid in commodi eueniret: ſublatis munitionibus, alio ſedes transferretur. Nam triginta annis ante is locus ponendae vrbi tantiſper lectus eſt, dum ſedes ad muniendam vrbem, ciuitatem frequentandam; caeli ſalubritas, ſoliq. fertilitas ad ciuium tuendam vitam opportunior reperiretur, Aduenisse aiebant tempus transferendae ciuitatis, & inhoſpitalis caeli deſerendi. Enimuero ardua res, & multis partibus impedita petebatur; & ad quam matura deliberatione opus eſſet & tamen vrgens malum remedio praeſēti indigebat. Placuit igitur in re praecipiti, & dubia, nec totum reiici, nec totum ſuſcipi negotium. Miſſi Aprili menſe exeunte Hiſpani milites ad quinquaginta cum magno indigenarum numero ad interiora terrae exploranda, cibaria acceſſenda, & locum condendae Vrbi deligendum. Venere in late patentem, & feracem regionem, venatu tanto, piſcatuq. abundantem, vt famelici quique maycium, & torridos in commeatum panes aſpernarentur; aſſoq. ferino vires inedia exhauſtas ſatis ſuperq. reficerent. dies fuere,

qui-

quibus, ne vna quidem fiſtula diſploſa plus octingentos apros in plagas impulerunt. ceruorum, aliarumq. ſylueſtrium ferarum nullus numerus. Eſt genus piſcium in illa ora, quos illi ſuo vocabulo nominant Zubibios. Horum in piſcoſa palude plus mille iunctos videre tanta corporis menſura, quāta quadrimus puer eſſe ſolet: vt aliorum generum piſces quamplurimi contemnerētur. Regio ampla, & quae infinitae altrix eſſe poſſit multitudinis. Hinc in primos fines venere Ciquitorum. ita hi ab Hiſpanis appellantur. quo nomine ipſorum lingua breui ſtatura homines notantur. neque tamen a breuitate corporum eſt genti nomen inditum: ſunt enim iuſta menſura homines, & corporis habitudine probanda: ſed quod domibus, domorumq. ianuis ita humilibus vtantur, vt pygmeorum videantur domicilia. neque enim, niſi prono corpore eas licet ſubire. nudi incedunt viri: feminae breui tantum tegumento aduelant corpus. Cubant anguſtis in grabatulis, a ſolo ſublatis, ita breuibus, vt niſi contrahantur crura extra porrigantur. grabati ipſi nudi nulla ſtrati veſte, nulla culcitra, e teretibus paxillis bifariam diffiſſis ratium inſtar ſunt compacti; conuexa lignorum ſtrata corpora excipiunt, plana facie ſecturae ad ſolum verſa. quae cubilia, vel priſcis illis monachis, qui aſperrimo vitae genere orientem illuſtrarunt, plus aequo dura haberentur. Regio planicie, campis, collibusq. diſtincta, riuis paſſim, fontibusq. irrigua; colles grata opacitate perameni: caeli temperies, quantum trimeſtri ſpatio notari potuit, qua melior Peruuio tota nulla reperitur. ferunt maycium, & olera. Affirmant harum rerum periti, quae natura loci eſt, & triticum, & vineta, & arbores reliquas, quae ſunt in

in Hiſpania, hic ſeri poſſe, certa ſpe fertilitatis. Gens eſt multo, quam ſibi Hiſpani perſuaſerant, frequentior; & pro regionis natura, multarum rerum copia abundans. Nulla apud eos religio, diuini numinis nulla cognitio: nec quidquam norunt, niſi quae naſcendi finibus, & moriendi continentur. quae res ad inferendam ijs veri Dei reuerentiam, multo eſt expeditior, quam ſi ſuperſtitiones eſſent reuellendae. Ante annos triginta exercitu Hiſpanorum huc è Paraquariis infuſo, bello tentati, cum reſtitiſſent, ingenti clade affecti ſunt. aiunt vno praelio, eorum ad octo millia conciſa eſſe. ex eo tempore ſuo malo docti, ferociam poſuere. Nunc Hiſpanos aduenientes ſumma humanitate exceperunt; obuia liberalitate ijs occurrentes; benigne ad victum omnia ſuppeditantes; quam hoſpitalitatem, comitatemq. milites, Ducis maxime iuſtitia, diligentiaq. pari modeſtia, humanitateq. compenſarunt; vt omni prorſus maleficio abſtinerent. Locus aedificandae vrbi maxime opportunus lectus eſt. Eo miſſi per Auguſtum menſem e S. Cruce alij milites ad ſexaginta; indigenarum plus quingentis qui in ea colonia collocarentur, & cum ijs P. Didacus Martinius circa S. Matris natalia peruenere. Praetor interim de expeditione ad nouas gentes ſollicitus ſe S. Laurentium tranſtulerat, vt ibi ſupplementa expectaret e Peruuio. Cumq. ibi cum P. Samaniaco, qui ex Itatinis iam redierat, moraretur; miſit extremo vere quadraginta milites cum indigenarum magno numero ad iter in eas gentes explorandum, quas cogitabat ad prouinciam adiungere. Ii populos ſane frequentes reppererunt, ſed gentem ferarum in morem immanem, & crudelem. Pagi quamuis modicis diſiuncti finibus,

buſi lingua tamen atque animis ita diſſident; vt continentibus bellis ſeſe mutuo conficiant. Victoriae finis eſt, caeſorum veſci cadaueribus: neque vllus apud eos eſus carnium, niſi humanarum. metallorum nulla copia. ad colendam terram, & dura caedenda, cultris grandibus vtuntur, ad ſimilitudinem eorum, quibus pecudum cadauera noſtri laniones diſſecant. ij ex duriſſimo ſilice conficiuntur; ijsq. duriſſimas quaſque, & ingentes ſecant arbores. Erit operae pretium illos imperio ſubiicere, ſi nulla alia de cauſſa, ſaltem vt tanta humani generis iniuria prohibeatur. Per eorum fines iter dum fecere milites, paſſim aſſata, ac ſemeſa humana mẽbra, & proiecta inuenere. Ipſimet ab vno ad alterum populum Hiſpanis duces ſe praebebant: non tam vt Hiſpanis commodarent, quam vt eorum auxilio vel hoſtes ſuos peſſundarent, vel ab hoſtilibus iniuriis ſe vindicarent. Sed nulli fraudi fuit in Hiſpanos hoſpitalitas. plerique cum imperio conciliati, & in ſocietatem allecti Hiſpanorum. Verum auctis itinerum difficultatibus interiectu montium, magnitudine pluuiarum, ope interpretum, & itinerum ducibus deſtituti, longius progredi prohibiti, quarto decimo quam diſceſſere die, magno eorum numero, quos ſibi in itinere adiunxerant, adducto rediere.

Per id tempus Praetor paullo poſt emiſſam cum P. Martinio coloniam, ad vrbem nouam condendam, & ipſe cum P. Samaniaco, & quinquaginta militum comitatu eodem ſe contulit. Praetoris aduentu muniendae vrbi manus admouentur: ipſoq. die a Natali Domini tertio, ſolemni religione, publicaq. laetitia, vrbe tota iam deſcripta, Praetoris manu crux defixa eſt primordia futurae

ciuitatis. Vrbi nomen impoſitum, a S. Iacobo ad portum. Hinc ad colonias in Timbuyos, aliaſq. gentes deducendas ſperatur gradus facilis futurus: magnumq. momentum ad imperij firmitatem acceſſurum. paribus enim inter ſe ſpatiis diſtabunt ciuitates tres, S. Crucis in montanis, S. Laurentij ad propugnaculum, & S. Iacobi hæc ad portum. quinquaginta enim ferme leucis altera diſtat ab altera. Lingua vtuntur a Gorgotaquana, cuius eſt vſus ad S. Crucem, non abſimili. Et quoniam regio tota infidelium eſt, rebus vrbanis conſtitutis Patres viciſſim vterque omnes circa populos obiuere, agnitionem veri Dei, & diuinae legis lumen importantes. In ijs excurſionibus plus mille pueros, infra octennium omnes, parentum permiſſu baptiſmo expiarunt. ex adultis pauci admodum aegroti: quo minus multi eo beneficio afficerentur, impedimento fuit linguae imperitia; quod non ita commode imbui poſſent catechiſmo. Has felices primicias, tum gentis huius, tum Timbuyorum, quorum duo ſunt populi finitimi Ciquitis, delibarunt. Conſilia inibant interius adhuc ad Timbuyorum ſedes penetrandi: venere enim tum ab ijs, tum ab aliis gentibus aliqui rogatum Sacerdotes, vt ad ſe docendos, & baptiſmo expiandos ne graue ducerent venire: ſed a P. Prouinciali fratrem comitem expectabant, qui vna cum Sacerdote proficiſceretur. nam Hiſpani comites terrori ſunt indigenis. Dum ijſdem excurſionibus Samaniacus populos circa poſitos obiret, res forte contigit non ſine euidenti diuinae praedeſtinationis documento. In vicum quendam venerat cum Praetore, vt ſingulas familias cenſeret. erat domus aliquanto a ceteris ſeiuncta, infecta ſubito

eſt Praetori cogitatio, cenſus initium ab ea facien-di. accedunt: vident ante aedes ad hominis ſepul-chrum ſpecus effoſſum, craſſis aſſeribus occluſum; homines ad foſſam humo operiendam iam para-tos. rogat Pater, vt ſibi videndi mortui poteſtas fiat. tollitur vnus ex aſſeribus, tum is qui conditus erat, caput erigit, & aſpicit aſtantes. mox altero quoque aſſere ſublato, iubet Pater, hominem pro-dire. prodiit ille ſuis pedibus: erat hic adoleſcens viginti circiter annorum. Et, quoniam adhuc mul-tum animae ſupererat, & integris ille vtebatur ſen-ſibus, expediteq. loquebatur, infuſa illi per inter-pretem caeleſtis numinis cognitione, catechiza-tum Pater baptizauit; ſuperuixitq. a baptiſmo vl-tra horam quartam & viceſimam. Rogati incolae, cur adhuc viuentem, & ſpirantem infodiſſent: reſponderunt, ipſum ſua ſponte ſuo ſe ſepulchro incluſiſſe; quod ſe viuere non poſſe certo ſciret. eamq; gentis eſſe conſuetudinem; eos, qui ſe vi-uere amplius nō poſſe ſentiunt, ſepultura ſibi mor-tem anteuertere.

Sextum iam menſem ad nouam S. Iacobi ciui-tatem in Ciquitorum finibus Patres exegerant, Martinius, & Samaniacus; cùm P. Martinius anno CIↃ IↃ XCIII. menſe Martio, relicto in Ciquitis Samaniaco S. Laurentium repetiit; ne ea ſedes tandiu Sacerdote Societatis deſtitueretur, iter fe-cit per Iores, gentem, quae nuper Hiſpano nomi-ni pacata erat: in quibus ad centum decem circi-ter baptizauit infantes, & aegrotos adultos non-nullos. ex vtroque grege aliqui ad caelum e vita emigrarunt, primitiae vtique eius gentis caelo in-ferendae: non dubia enim ſuae ſalutis ſigna reli-querunt. Haeſit apud eos Pater viginti circiter

diebus, fluuiorum exundatione per depreſſas planicies retentus. Sed exundationibus iam decreſcentibus, S. Laurentium non ſine magno vitae diſcrimine peruenit. Interim reliquum anni tẽpus in adornandis apparatibus inſumptum eſt. Praetor colonias in nouas gentes cogitabat: ſocij ad ingentes animarum greges in Chriſti ſagenam cõpellendos ſe parabant: ſed expectabant vtrique ſupplementa e Peruuio; noſtri operarum ad ſementem Euangelicam; ille copiarum, & bellici totius apparatus. ſed lenta ſpe vtrorumque conſilia retardabantur. E Peruuio enim anno toto ne litterae quidem adhuc venerant, quae res incredibili omnium animos ſollicitudine affecerat.

Hic erat adhuc rerum cardo in his locis: exorſus magnarum rerum, & dilatandi Euangelij ſpes in multas gentes; cum anno ƆIↃ IↃ XCIV. cognitum eſt, Sacerdotes tres P. Hieronymum Andionium cum duobus qui proxime venerant ex Hiſpania, P. Aloyſio Miranda, & P. Angelo Monitula, adiuncto fratre vno Bernardo a Platea Auguſto menſe ſuperioris anni e Peruuio in hanc Miſſionem diſceſſiſſe: eoſq. ad linguam quenque ſuam addiſcendam in ipſo itinere aggreſſos eſſe: & iam confeſſiones audire, & ſermonem ad populum habere: multos tum infantes, tum adultos Baptiſmo ad Chriſtum adiunxiſſe; multos etiam Chriſtiano matrimonio conſociaſſe. Hactenus illorum res cognitae erant. Chriſtiana res ad S. Iacobum tum in vrbe, tum in ceteris circa populis belle procedebat. Hiſpani magna ſecuritate inter Ciquitos verſabantur: P. Ortizius nullo cuſtode, vnius tantum pueri comitatu, populos circa poſitos obibat. Cum Ciquiti offenſi Hiſpanorũ multitudine, clam con-

Aaa 3 ſiliis

ſiliis communicatis VII. id. Februarias repente, quaſi teſſera data, nocte vna paucos Hiſpanos, quos in ſuo quique populo habebant, obtruncarunt: vnaq. cum illis magnum colonorum numerum, qui eo deducti Hiſpanis operam praeſtabāt. factoq. agmine eadem nocte ad vrbem contenderunt; vt, antequam res palam fieret, vrbem ingreſſi, ad ſuos quiſque patronos pacis ſpecie accedentes, eos nec opinantes opprimerent. Sed fauit Chriſtianorum cauſſae omnipotens. pueri nonnulli e caede elapſi, aduentum perduellium anteuerterunt. Ita cum ſecunda diei hora veniſſent, cognito apparatu Hiſpanorum, metu territi ſe receperunt. Praetor totius inſcius ſeditionis e S. Cruce per id tempus octo tantum armatorum comitatu S. Iacobum veniebat. obuios habuit in itinere, qui miſſi a Iacobenſibus ipſum de tota re fecere certiorem. Ille valido praeſidio a S. Cruce accerſito, aegre per rebellium fines tranſiere. nam cum praerupta montium occupaſſent, impune in ſubeuntes Hiſpanos tela iaciebant; vt mirum fuerit, & diuinae plane opi tribuendum, ipſum incolumem ſaluo praeſidio euaſiſſe. P. Andreas Ortizius, qua nocte barbari rebellarunt, in vno ex ijs populis vno Hiſpano comite diuerſabatur. Is rei totius ignarus, dum illius caede barbari tantiſper ſuperſedent, forte vnā cum comite diſceſſit. Cum ad alterum populum veniſſent, Hiſpanum interfectum inuenerunt. Qui cum colonos metu palantes diffugiſſe; barbaros ad vrbem impetu contendere vidiſſent, veriti totius excidionem ciuitatis vna cum imbelli turba colonorum per deuia, nocte illa tota deerrarunt. Sed recepto demum animo, ad vrbem tandem, quae leucis quatuor inde

diſta-

diſtabat, magno labore, multisq. periculis perfun-ctus, cum toto colonorum comitatu peruenerunt.

Barbarorum rebellionem, id quod neceſſe fuit, ſequuta eſt annonae caritas.

Hactenus res huius orae notae erant.

* * *

PROVINCIA LVSITANIA.

NVMERAVIT Luſitania Prouincia priore anno ſocios quingentos ſexaginta ſex: nouem poſterior adiecit. Sexagenos Oliſipone aluere pariter Profeſſorum domus & Collegium: Conimbricenſe collegiũ centum nonaginta ſex; etſi priore anno ducentos, centenos & quadragenos vtroque anno Eborenſe: quindecim Portuenſe: ſed priore anno quatuordecim: triginta quinque Bracarenſe: quinque & viginti Brigantinum, priore tamen anno non plus octodecim: quaternos denos Funcalenſe, & Angrenſe: Reſidentia S. Michaelis ſenos: denos vtroque anno Angolana. E viuis priore anno exceſſere nouem; octo poſteriore. Venere in Societatem ſexdecim priore anno; viginti tres poſteriore.

DOMVS PROFESSA Oliſiponenſis.

DVORVM funera poſteriore anno vidit Oliſiponenſis profeſſorum domus; P. Iaco-

bi Ferrerij, egregij adiutoris animarum. Patria is fuit Portuenſis: viginti quatuor in Societate annos egerat, conſtanti ſemper opinione ſanctitatis. cuius eſſe fertur inſtitutum, Sodalitas ſanctiſſimae Crucis, quae magna Oliſippone frequentia celebratur. & P. Emanuelis Sequeriae, domo Villaregalenſis. Hic diu ad gubernacula in Societate ſedens, hanc domum, aliaq. collegia ita rexit, vt difficilem imitationem aliis reliquerit. nemo enim in illius regimine ſe non modo aſpere, ſed ne inclementer quidem compellatum eſſe vnquam queſtus eſt. cum a regendi munere vacaret, habendis concionibus, confeſſionibus audiendis ſtrenue occupabatur. Eum ferunt, cum Funcalae extrema annonae inopia laboraretur; eiuſq. rei cauſſa populus ad D. Iacobi ſupplicatum frequens iuiſſet, dixiſſe pro concione: cito diuinam opem affuturam: paucis interiectis horis nauigia in portum illata tantam frumenti uim expoſuere, vt ſummam caritatem ſumma vilitas conſequeretur. Eundem in magna ſiccitate, deficientibus aquis, cum viri feminaeq. ſupplices ad aedem Deiparae confugerent, ea de re ad concionem peroraſſe; eoq. deſcendente e ſuggeſtu, ingentem imbrium copiam delapſam arua, ſegetesq. infudiſſe. Obiit IX. cal. Septemb. annos natus ſexaginta duos: quorum quadraginta peregerat in Societate. Sed hos relictis terris coelũ conſcendiſſe credimus. P. Ludouicus Cerqueria, vir demiſſione animi, eruditioneq. excellens, tribus adiunctis ſociis non terras ille quidem, ſed patrium ſolum, & noſtra climata reliquit. poſtulatu Philippi Regis, noſtriq. P. Generalis permiſſu priore anno in Iapones ad Epiſcopatum Crucis profectus, Martio menſe exeunte

ſoluit: ipſo Rege illi ad iter, & pontificalem apparatum comparandum, ſacrā veſtem, argenteamq. ſuppellectilem, in ſumptum ſuppeditante.

Eorum qui domi proximorum curae inuigilarunt, illa praeter quotidiana illuſtriora fuere; quae, quia multa generis eiuſdem ſunt, ſummatim colligentur. Subductae dedecori, quae iam pedem in coeno turpitudinis partim poſuerant, partim eo prolapſae erant, vt poſiturae crederentur. & hae aut ſuis laribus redditae, aut dote comparata honeſte collocatae. nonnullae, quae diutius inhaeſerant, coenobio paenitentium incluſae: vna etiam ex vngue flagitioſi raptoris erepta. aliae proximae periculo a probroſa iactura vindicatae. Quaedam clandeſtina coniugij pollicitatione, viri voluntati ſe permiſerat. ille, pudicitiae flore delibato, datam fidem irritam facere decreuerat; ne bonorū quorundam poſſeſſione fraudaretur. noſtrorum opera effectum, vt Diuini numinis reuerentia, fideſq. diuitiis illi eſſet potior. itaque & fidem praeſtitit, & ſpem potiundae haereditatis non amiſit. Secundū haec flagitia, nobile pudicitiae fuit exemplum & iuxta pietatis, virgo, quae magnis opibus inſtructa, in monialium coenobio ſeorſim a laſciuientis licentia aetatis educabatur: vt cum maturum eſſet, inde ad matrimonium educeretur. Haec noſtri Sacerdotis, qui illi erat a confeſſionibus, inſtitutione, ſanctioris coniugij amore capta, opibus omnibus, quas habebat peramplas, monaſterio attributis, vt cum caeleſti ſponſo ſe coniungeret, eidem, in quo ad eam diem vixerat, ſepto perpetua clauſura ſe addixit. Eſt & uiris etiam, cum fructu, noſtrorum opera impenſa. Ob caedem viri Senatorij quidam exulabat: actum cum accuſatoribus:

&

& non illi tantum, ſed multis etiam aliis noxae affinibus impetrata venia. Vincti multi è carcere dimiſſi. milites tres precipue ab ipſo patibulo retracti; & culpae exſortes declarati periculo erepti ſunt. Ex Anglorum Hibernorumq. gente, qui hic verſantur, ſeptem & triginta ad catholicam fidem ſunt traducti. tres praeterea Britanni eãdem veritatem ſunt amplexi. ex ijs vnus ex omni comitum numero e naufragio ſeruatus: vt aeterno Dei conſilio ab impiorum grege exemptus videatur, vt ad ſuae ſalutis ſemitam dirigeretur. Multi à pellicatu, flagitiisq. aliis abducti: mulieres a demonum ludibriis liberatae: duo aureorum millia iuſto domino reſtituta: totidem alia, trecentis inſuper adiectis in pia opêra collata. Addam extremo loco Diuinae nunnulla beneficentiae ſigna, quae miraculo non caruere. Phthiſi domi laborabat e noſtris Sacerdos vnus; eratq. de illius iam vita conclamatum. is caput S. Gregorij Thaumaturgi, quod in noſtra ſeruatur aede, die illi ſacro ad ſe allatum exoſculatus, praeſentem ſancti Antiſtitis perſenſit opem. poſtero enim die ſumma cum omnium laetitia, febris, quae intimis haerens medullis vitam illi ſenſim deterebat, omnis penitus abſceſſit. Eodem religioſo die, eodemq. remedio, & femina primaria ſanata eſt. Iacebat illa graui preſſa morbo, & phlebotomi ferrum duodecies experta, venam praecepto medicorum eidem rurſus aperiendam praebitura erat, ſtatuit illa, caeleſti ope implorata, eam redimere carnificinam. et, vt erat languore confecta, iuſſit ſe noſtrum ad templum ſella deferri geſtatoria. tantaq. erat morbi vis, & corporis languentis imbecillitas; vt, quamuis a têplo proxime diſtaret, bis tamen inter vectandum

illam

illam anima defecerit. Haec quoque ſacrum oſculata caput, ita confeſtim confirmata eſt; vt quae vectationem modo ferre non potuerit, ſuis ipſa nixa pedibus domum redierit. Sanctae Brigitae caput tenuem hominem epilepſia, alterum extremo in vitae periculo ſanguinis profluuio ſanauit: Harum rerum fama diſſipata ciuitatem peruaſit vniuerſam. Ita matronae duae, claris ortae natalibus petiere, vt ſibi partus difficultate laborantibus ſanctarum reliquiarum beneficio ſubueniretur. Allata ſacra theca, in qua, praeter alia de capillis diuinae Matris aliqui ſeruabantur. Ad primũ ſacrarum reliquiarum intra limen ingreſſum, puerpera vtraque eſt omni dolore exſoluta.

Frugifera admodum profectione vrbes, & opida nonnulla trans Tagum obita ſunt. Quadragenario ieiunio tres Villauicoſam ad Brigantij Ducem miſſi, praeter conciones, quas tum ibi, tum in vicinis opidis permultas habuere, ſexaginta pacificationes per id tempus conciliatae ſunt. acciditq. vt, cũ ante Ducis aedes ad circumfuſam multitudinem Sacerdos de condonandis iniuriis verba faceret, tantum iniecerit concioni Diuini ſpiritus ardorem; vt multi e veſtigio ſuis inimicis reconciliationis federe manus dederint. Exacta Quadrageſima ob rem atrocem ab Epiſcopo Eluenſi aduocati ſunt. Clari adoleſcentes duo, cognatione iuncti, e leui diſſidio in graues inimicitias exarſerant; ita ut non modo ad arma venirent, aut ſuccincti non iam famulatu, aut ſtipatorum ſatellicio; ſed etiam iuſta vterque armatorum acie inſtructus, ad praelium ſe compararent. ſclopetarij centeni, & quinquageni ſtabant in vtraque acie, vt ſi congrederentur, non niſi vniuerſo luctu ciuitatis res

tran-

tranſigi poſſe videretur. Noſtrorum tamen aduentu Dei beneficio totum periculum diſcuſſum. Iuuenes inter ſe coram Praeſule reconciliati mutua ſibi, ſumma ciuitatis gratulatione, palam amicitiae officia preſtitere. Oliuenſam inde perrectum: ibiq. difficilia, ac maximi momenti diſſidia compoſita. Sacerdoti in veſtibulo ſuae domus haerenti foedum, & enorme in facie vulnus inflictum erat. flagrabat animus vindictae cupiditate; ſed audita concione, coram viginti Sacerdotibus, ad noſtri pedes cum lacrymis abiectus, omnem ſe percuſſori iniuriam remittere profeſſus eſt. Duo alij nobiles, & opulēti in mutuam perniciem enſes diſtrinxerant: ſed interuentu multorum dirempta pugna, irae grauius exarſerant. & hi eadem dicentis vi ad pacem conſenſere. Obiere inde noſtri opida minora alia, excepti vbique magna incolarum gratulatione: pariq. ſtudio cum beneuolo dimiſſi comitatu; cum multi eos longe proſequerentur, vt ſaltem ex itinere ſubſiſtentibus in vmbra aliqua, quod in opidis non potuerant, ſuas ijs conſcientias detegerent. Vitia multa e multis locis ſublata. Inſtituti pueri in ſingulis parcciis, qui cum ſacrum viaticum defertur ad aegrotos, decantent litanias. Is denique motus fuit vbique animorum, eaq. facta mutatio conſuetudinum; vt ſi tales operae per vniuerſam Luſitaniam permultae mitterentur, ſperandum ſit, breui, qui nunc tenet religionis veterum diſcuſſum iri.

COL-

COLLEGIVM Oliſipponenſe.

DIEM ſuum obiere in Oliſipponenſi collegio P. Franciſcus Andreas: qui biennio expleto in tirocinio nuncupatis de more tribus votis, vix iter cum aliis ingreſſus, plenus virtutis peruenit ad brauium. Et P. Ludouicus Alfonſus: vir ſui ipſius contemptor, & humili ſorte ſemper contentus. in docendis pueris prima grammaticae rudimenta, ſpectata multis annis induſtria. obiit annos natus quinquaginta. e quibus tres & triginta in Societate aequabili ſemper innocẽtiae fama tranſegerat. Scholae bis mille auditores numerarunt. e quibus multi diuerſis religionibus nomina dedere. quiq. inter eos excellere viſi ſunt, adlecti in Societatem. Vnius praeter ceteros excelſus animus, & familiaribus illuſtris, ſed Deo praecipue probata pietas fuit. qui ampliſſima inſtructus haereditate, & equeſtri etiam honore inſignitus, omnia haec pro nihilo ducens, diuitias omnes pauperibus diſtribuere; ſeq. diuino famulatui addicere conſtituerat: ſed morte conſilia praeuertente, quae in terris conceperat, in caeleſti gloria votis nunc perfruitur. Eſt Oliſippone priore anno recens Hibernorum collegium inſtitutum; vt ſinceram hic doctrinam edocti, ad reſtituendas Eccleſiae labes, quas fecit haereſis, in patriam ſe referant. Tutela collegij eſt penes vrbis primarios: cura inſtituendae diſciplinae, & litterarias exercitationes dirigendi vni e noſtris commiſſa eſt. qui ſtatis temporibus eo ſe confert: cognoſcitq. de rebus omnibus;

bus; corrigitq. quae ſubinde rectoris indigent diligentia. Felix recentis tranſmigrationis in nouam huius Collegij domum auſpicium P. Valentinus Carualius, non quidem nouo, ſed raro omnino exemplo fuit. qui, cum duodecim iam annos continentes docendo inſumpſiſſet; ſeq. ad multiplicis, ac variae eruditionis theſes defendendas comparaſſet; eaſq. iam typis excuſiſſet, ſubito lectus Iaponicae profectionis comes Epiſcopo Cerqueriae ſub ipſum nauium diſceſſum, repente impedimenta, retinaculaq. omnia praecidit: vix tantulo ſpatio conceſſo, ad conſcendendum, atque ad nouas vrbes, ſcholas nouas, nouas exercitationes, noua conſilia in vltimis terris querenda intrepido animo repente ſe conuertit. & ſane talem eſſe decuit verum Societatis alumnum. generoſo vtique praeuertit exemplo, quod vt profiteretur voto, ipſa erat illi dies allatura. Pari generoſitate animi, promptaq. alacritate frater alius poſteriore anno admonitus ſub veſperam, vnius tantum noctis interiectu ad ſe comparandum dato, poſtero die, prima luce nauem in Indiam conſcendit.

COLLEGIVM
Conimbricenſe.

INSIGNIA funera in Conimbricenſi collegio habuit vterque annus: nec mirum e numeroſa familia, cetuq. clariſſimo, & multos, & praeſtanti virtute viros e viuis excedere. Sacerdotes quinque priore anno vita functi ſunt, partim doctrina, partim laborum vſu diuturno, omnes reli-

gioſis virtutibus inſignes, primi fuere P. Melchior Lobatus, & P. Iacobus Ciſnerius, vterque longa acta vita in Societate omnibus carus, vterque etiam quatuor votorum profeſſione & doctoratus laurea egregius: poſterior vero non in Luſitania ſolum, ſed Romae quoque magno doctrinae experimento magnis in rebus cognitus. Vtrumque autem, quaſi ſui ſibi finis conſcium, conſtat anno toto, antequam e vita exirent, magno pietatis documento, ſe ad mortem comparaſſe; & in morbo, qui vtrique vitam abſtulit, eandem ſummo ſtudio curam tenuiſſe. Hos alterum par eſt inſequutum P. Iacobus Pirius, & P. Gonzalus Ferdinandus, coadiutor vterque in ſpiritualibus. Hi a primis temporibus naſcentis in Luſitania Societatis per longam & aetatem, & laborum ſeriem ad eum vitae terminum venerunt, vt bona confecti ſenectute non tam e vita emigraſſe, quam ad portum laborum appuliſſe dici poſſint. agebat tum Pirius in Societate annum vndequinquageſimum; primusq. in Conimbricenſi collegio, a primo illius ortu Miniſtrum egit. Omnium poſtremus fuit P. Franciſcus Pereria claro genere, & multis animi dotibus ornatus. in primis vero ea modeſtia, & morum compoſitione, vt quae in animo lateret, ſanctimoniã praeferret. obiit in ipſo aetatis flore, cum medicorum iuſſu ad aquas ſulphureas, ad opidum Caldas ebullientes, experiundi remedij cauſſa miſſus eſſet, illic paucis diebus moratus, ſiue remedio non illi opportuno, ſiue vi morbi medicinam ſuperante, extinctus eſt. Eum in morbo, & curationibus virtutum odorem emiſit, vt poſt illius ſepulturam, pueri ad templum venientes, feretrum, quo elatus erat, oſcularentur. Eſt eius cadauer duplici fu-

nere

nere cohoneſtatum: priore enim die religioſi ordines, poſteriore clerici opidani illi iuſta perſoluerunt. Tres poſterior. annus Sacerdotes abſumpſit. non minus, quam excellenti doctrina, pari etiam virtutum magnitudine ornatos: P. Ferdinandus Perez ceteris praeiuit, domo Cordubenſis, ſacrae Theologiae cognitione, quam multos annos docuerat, inſignis. ſed eum ſingularis abiectio ſui ſupra doctrinae faſtigium locauit. Iam quantus in pietatis ſtudio futurus eſſet, a prima aetate non obſcura documenta dedit. ſiquidem, praeter alia, pauperi ſtipem flagitanti, cum quod illi daret, aliud non eſſet, veſtem ſibi detractam ſponte dedit. Eborae in Societatem eſt admiſſus: in qua ſextum & trigeſimum annum agens ad meliora conceſſit, praeclara virtutum & doctrinae memoria relicta. Hunc ſequutus eſt P. Franciſcus Pintus Portuenſis, ſi minus pari doctrinae laude; modeſtia tamen, pietate, & confeſſionum audiendarum patientia dignus exiſtimatus, qui nō exiguos meritorum manipulos reuexerit. Extinctus eſt tertio loco, florenti adhuc aetate P. Dominicus Ioannes. Hic quoque aliquandiu Theologiam profeſſus, tertium tirocinij annum agens, montis Herminij tractus, opidis bene frequentes peregrinabundus obierat. in reditu febri grauiſſima opprimitur. cuius ita uis creuit, vt ex itinere ad fratres ei diuertere neceſſe fuerit; morbiq. veneno intima ſubinde depaſcente, fruſtra remediis omnibus adhibitis, & itineris & vitae curſum cum domeſtico, tum ſodalium ſuorum luctu praecidit.

Scholae, praeter eos, qui maioribus in ſtudiis verſantur, ad bis mille ferme erudiunt adoleſcentes, & eorum illa teſtantur pietatem. Tres defen-

dendi cauſſa pudoris, ſtricto pugione improbas ſyrenes, ſeu potius harpyas repulerunt. Duo vſque eo corporis atterendi fuere ſtudioſi; vt eorum alter vitam potius, quam Zonam cilicinam exuerit. regendus quidem in adoleſcente feruor, ſed pietas, vt Deo grata, ita hominum iudicio probanda fuit. tenax alter rigiditatis eiuſdem ita cutim exulcerauit, vt medentis manus admouenda fuerit. Eorum vero, qui ſe ab humanis rebus abiungendi ſtudio tenentur, numerus de induſtria omiſſus eſt. ſed ex eo licet aeſtimare, quod in ſchola vna id annituntur quatuordecim.

Iam cum ciuitate vniuerſa, quam vtiliter opera ponatur ſuperuacuum eſt pluribus referre: cum ex quotidianis & vulgaribus iam trita ſint omnia. Liberalitas vero Illuſtriſſimae feminae Margaritae Corteregalis, Caſtelli Rotherici Comitiſſae praetereunda non eſt. Haec ex vſque Matridio ex holoſerico, auro intertexto, opereq. Phrygio ornato veſtes ſacerdotales vndecim, decemq. ornandis alteribus peripetaſmata ad hos tranſmiſit.

Venio ad Miſſiones, quae anno vtroque per autumnum celebres fuere, & eo fructu, qui a ſtrenuis operis, & diuini amoris zelo ſuccenſis proficiſci ſolet. Sed frugiferae maxime fuere, quae priore anno, vere ineunte, bonam Luſitaniae partem peragrarunt. Dimiſſi e collegio homines viginti quatuor nullas ad certas gentes, populoſue: ſed partiti regiones inter ſe, eas maxime terras peragrarunt, quae cuique maxime obuiae fuere; & diuini verbi pabulo, diuinaeq. legis cultu egere videbantur. pedibus iter faciebant, nixi baculis, librorum ſarcinulis aptis ex humeris; mendicato victitantes; diuitumq. hoſpitia & domos opulentas

tas deuitantes. Duo Igedetanenſem luſtrarunt dioeceſim, Sacerdos vterque. eorum alter longa aetate, & inſigni ſacrarum litterarum peritia verendus, quotidie conciones ad populos habebat. Qui fama exciti vndique confluebant tanto numero, vt ſacrae aedes, quamuis peramplae, multitudinem non caperent: ſaepeq. concionem in campum educere neceſſe fuerit. alter audiendis confeſſionibus occupabatur. nemoq. fere fuit, cum tamen populi eſſent frequentiſſimi, qui niſi a prima pueritia culparum confeſſionem omnem retexeret, ſibi ſatisfaceret. Supra tria hominum millia, vel condonatis iniuriis, cum aduerſariis gratiam reconciliarunt; vel à litigandi contentione ad cōpoſitionem redierunt. cognatorum ſublata diſſidia: neceſſitudo inter affines conſtituta: falſa reſciſſa teſtamenta: rerum contractarum collapſa fides reuocata: opida interdum integra diſſidiis, ſeditionibusq. in partes diſtracta, Deo propicio, ad concordiam ſunt reuocata. Triginta tria opida vicoſq. his laborum fructibus obiere, ſub finē Quadrageſimae ad vrbem Guardiam magna ciuium expectatione, gratulationeq. venere. ibi hebdomadae maioris ſacros dies magno concionis fructu de Chriſti nece tranſegere. Inde aliis obitis terris, Cauae Iuliae, quae nunc Couilianum dicitur, opido peramplo, tantum fecere motum animorum; vt de collegio apud ſe extruendo conſilium ſuſceperint. Nabantia vrbs fuiſſe dicitur, non procul a Tago diſſita, vbi nūc eſt Caſtrum Tomar. Hac Sacerdos, fratre vno comite, circa Ieiunij maximi initium iter faciebat. quem cum ſemel concionantem audiſſent opidani; retinere apud ſe voluerunt. id cum difficilius eſſe accepiſſent, quod in

mandatis haberet populos multos obire; nec ſibi licere ad vnius populi commodum, quod eſſet in plures diſpertiendum, contrahere; miſſis nunciis cum litteris ad P. Rectorem Conimbricenſem, eos in Quadrageſimam totam impetrarunt. per quod tempus, vniuerſum teſtantur opidum immutatum: vt dicerent permulti, videri ſibi ex alta errorum caligine in nouam quandam lucem emerſiſſe: alij tum demum Chriſtiano more viuere didiciſſe. Teneram aetatem in ſcholis praeſertim litterariis, catechiſmo accurate imbuerunt: Laſciua in pia carmina mutare docuerunt: diuinum nomen minus reuerenter vſurpantes, vt increparent monuerunt. fuitq. ex ijs, qui eius rei cauſſa ab irato homine colapho percuſſus, puerili candore, Chriſti Domini precepto, reuerenter maxillam alteram praebuerit. Iam illorum agmina, roſa etiã coronatorum, per vrbem traducta, pia cantica, litaniasq. & alias catechiſmi exercitationes commemorare ſuperuacaneum eſt. Eadem ratione opida alia per Quadrageſimae tempus noſtros, aut peregrinantes ex itinere retinuerunt, aut in totum illud tempus ad conciones impetrarunt. Pinellum Falconum non ignobile Dynaſtae nobiliſſimi opidum, & multis clarum miraculis B. Virginis Lapenſis fanum, etſi in vaſta ſitum ſolitudine, religionis tamen claritate, & magna conuenarum frequentia eſt celebre. Hic noſtri per id tempus commorati; & peregrinis confluentibus, & populis aliis circa poſitis, ad quos euocabantur, praeſto fuere. Sed Pinelli, praeter cetera, noſtris auctoribus, ſenatuſcoſ. factum eſt, vt religioſa aliqua familia, ad ſtudia fouenda pietatis, in opidum accerſiretur, Capuccinos placuit acciri: ad eam rem ido-

idonea pecunia decreta. additumq. ſi eam ſedem ſocietas ſibi optaret, vt triplo maior conferretur. De aliorum peregrinatione, atque opera, cum ſimilia omnino ſint, non eſt quod plura referamus. Miſſiones tamen. quae eodem priore anno per autumnum factae ſunt, non videntur vlla ratione reticendae. Duo in ora Tagana ad Abrantios vſque fines excurrerunt. quo in itinere cum loca alia, tum Punete opidum nobili B. Virginis ſacello religioſum, & confluentium numero in ijs finibus celebre, multo cum fructu adiere. Quatuor alij in montem Luſitania tota inclitum profecti ſunt. Is a Pyreneis iugis per Aſturum fines veniens (deſcribam, vt in litteris Prouinciae inuenio, eadem ad verbum ſermonis dignitate) mediam oblique dirimit, eam Luſitaniae plagam, quae inter Durium, Tagumq. iacet; Oliſipponenſiq. promontorio Hiſpaniae terras, mariaq. diſterminat. pluriumq. arbiter populorum, dextro latere obuerſus orientali ſoli hiemali, laeuo aeſtiuo occumbenti. atque vbi ſe quoque exſuperat, fluuioſq. hinc ad occidentem Mondam, ad auſtrum vero Zeuarum effundit, Mons ſtellae vocatur, ſiue ab Heſpero, vt vtraque Heſperia; ſiue, vt narrant paſtores, quia, ſi quando colliqueſcunt niues, viſitur in ſublimi rupe grandis aſtri ad viuum expreſſa imago. totus vero fertilis, & amenus, nobiliſq. pecorum velleribus. pagi, & opida ibidem frequentia, tam ob perennis ſalubritatis temperiem, quam propter amnium, fontiumq. vbertatē, fertilitatemq. frugum, vitium, & olearū. Ingenia vero incolarum, ſoli caeliq. clementia, mitia & tractabilia; noſtraeq. Societatis homines, ſi quando ad eos venere. ita venerantur, vt ſi e caelo ad ſe docendi cauſſa miſſi eſſent. Hactenus

litterae prouinciae. Quae ſequuntur, feſtinandi operis cauſſa contrahentur paucis. Huc noſtri cum venerunt, opida ingreſſis prima cura fuit, templũ adire ſupplicatum. Inde ſe in Xenodochium conferre. ad conciones incolae ingenti numero confluebant: neque minores fiebant ad catechiſmum concurſus, non tenerae ſolum, ſed grandis etiam aetatis: viriq. graues, quo magis ſua ſtudia profiterentur, puerilia certamina non detrectabant. in ijs vir clarus, & iudicis honore inſignis aliis exemplo praeire non erubuit. Sacerdotes, aliiq. litteris, & aetate venerandi puerorum agmina cogebant, regebant incedentia, in ſacris cantionibus uoce praeibant. Porro audiendis confeſſionibus nocturna cum diurna opera, vix modica ad neceſſariam quietem interpoſita ceſſatione, continuabatur. concionum vero fructus is erat, vt dicentis orationem pacificationes multae ſubſequerentur: multiq. ſua ſponte aduerſarios adirent; atque ad eorum pedes aduoluti mutuis cum lacrymis vltro citroq. veniam &. darent, & rogarent. Dixit aliquando in concione noſter, ſe eo die, certa hora domos eorum aditurum, quos principes diſcordiarum eſſe intelligeret; auditores per Chriſti vulnera obteſtatus, vt ſe ad omnes tartarei ſeminis radices reuellendas iuuarent. adfuere dicta hora opidani ſacerdotes, omneſq. viri primarij. itaque, Deo bene iuuante, res tranſacta eſt, vt ante noctem homines ducenti ſexaginta iniuriarum obliti, odia poſuerint. & in ijs multi, qui multos annos, affines, cognatos, & quod magis mirere, ipſos liberos in familiaritatem, & colloquium admiſerant nunquam; in mutuos amplexus verbis officio-

ficioſiſſimis multis cum lacrymis conuenerint. Hic fructus collectus eo die publice priuatimq. & ſecuritatem attulit, & laetitiam. Secundum haec ſemeſtri per eoſdem populos peregrinatione octingenti homines, reſtinctis odiis, ad concordiam, & mutua ſibi amicitiae officia praeſtanda conſenſere.

COLLEGIVM Eborenſe.

EBORAE duo de noſtris ad aeternam quietem euolarunt. Academiae nomen vbique eſt illuſtre. de qua tota re eadem, quae ſuperiore anno ſcribi poſſunt. quin etiam in dies illius augeri exiſtimationem. mille & quadringentis auditoribus celebratur, non minus ſtudiorum, quam pietatis laude probandis. vt prope dici poſſit, fecundum eſſe Religioſarum familiarum Seminarium. Ac, praeter alios, qui ſe diuerſas ad familias contulerunt, duodecim poſteriore huius biennij anno Societatis inſtitutum ſunt amplexi, cum prior annus nouem admiſiſſet. Quod ad reliqua pertinet Societatis munia, non ſunt iteranda quae longo trita vſu nota iam ſunt. Sed a Quaeſitoribus fidei Societatis opera adhibita reis, & haereſeos damnatis perutilis fuit. nam & in carcere aliis perſuaſum, vt cuius iam criminis tenebantur, id palam fateri ne recuſarent: & aliis, vt quas obſtinatis animis prauas de religione opiniones duriſſima peruicacia retinuerant, deponerent; atque in confeſſione fidei catholicae morerentur: & productos ad ſupplicium noſtri proſequuti, in fide catholica,

ſpeq. diuinae miſerationis confirmarunt.

Aedificij moles creuit poſteriore anno duobus & viginti cubiculis adiectis. pergula bene longa abſoluta, quae gymnaſij atrium proſpectat; atque alteri, quae ianuae imminet, e regione apta proportione oppoſita reſpondet: opus in tanta magnificentia vrbis ſua dignitate viſendum.

Eborae priore anno, antequam proficiſceretur, Epiſcopus Tyberiecenſis Iaponiorum conſecratus eſt P. Ludouicus Cerqueria. cum ante aliquot annos ibidem Theologiam profeſſus eſſet: & proxime etiam in ea facultate doctoris inſignibus magno donatus eſſet apparatu. In ea re illuſtrem ſe praebuit Eborenſis Archiepiſcopi liberalitas. is Epiſcopos vicinarum dioeceſum ad eã celebritatem inuitauit; hoſpitioq. ſplendido apud ſe excepit. ipſum Iaponium Epiſcopum varia ſuppellectili, multipliciq. veſte, tum ad Pontificale munus obeundum, tum ad nauigationis vſum & ipſius, & comitatus, ample donauit. ipſoq. die, quo ſacra peracta ceremonia eſt, vna cum reliquis Epiſcopis nobiſcum communi menſa exceptus eſt. habitae inter epulas de more breues multiplici idiomate declamationes.

Ebora quoque in Tranſtaganam oram circa ieiunij verni tempus dimiſſi ſex, rudes iuſta populos, atque honeſtiores ad ſtudia colenda pietatis excitarunt. & licet quae geſſerunt ab vſitatis diſſimilia non ſint; quoniam tamen & multa & magni momenti fuere; ſine aliqua cõmemoratione praetereunda non fuerunt. Sed illud eſt operae pretiũ referre. In opido quodam tanta noſtrorum & hortatu, & exemplo ſuſcepta cura vinctorum eſt; vt vltro viri primarij cibaria, & veſtem ad carcerem

defer-

deferrent. Accidit forte, vt cum duo noſtri Sacerdotes cum honeſtorum virorum comitatu prandium ferrent occluſis, in equitem clariſſimo genere natum inciderent. is eo ſpectaculo commotus, ex equo deſiliens, rogauit, vt ſe quoque tam digni facinoris comitem admitterent. viniq. lagena in humeros ſublata magna animi alacritate Chriſti pauperibus pocula miniſtrauit. Eaedem peregrinationes eodem anni tempore cum iiſdem laboribus, & laborum fructibus poſteriore anno repetitae. clara opida tria peragrata, Pax Iulia ciuitas, Serpa, & Stremotium, minoreſq. alij populi permulti: ſed Pace Iulia praecipue magna pecuniae facta collatio ad inopum tegenda corpora, qui nuditate & pudore non adire modo templa, ſed omnino etiã prodire prohibebantur. Serpae etiam carcere incluſis epulum praebitum manu nobiliũ. enituitq. praeter ceteros, vnius pietas, qui dignitate ceteris praeſtabat. is ſingulorum manibus genu poſito aquam miniſtrauit; & in ijs etiam ſeruo ſuo, qui tum forte attinebatur. Pacificationes iniuriarum, & quidem inſignium, & cum inſigni contumelia iunctarum condonationes, alieni reſtitutiones, confeſſionum repetitiones, aliaq. id genus referre, & operis feſtinatio non permittit, & tacitus praeterire aegre poſſum. Ad Algarbij Regnum Sacerdotes duo Ferdinandum Martinum Maſcareniam Phari Epiſcopum ſequuti, ſuam dioeceſim obeuntem, ſeptem in ſylueſcente excolenda vinea menſes poſuerunt. Hic relatu digna, & a vulgaribus ſemotiora illa contigerunt. Phari viri principes quatuor ita in mutuam perniciem conſpirauerant, vt multa nulla, nulla bonorum deminutione coerceri poſſent. Interpoſuere ſeſe Regij

Prae-

Praetores, quieuit malum foris, ſed intus animi grauiori odio ſuccendebantur; eratq. inde graue aliquod incendium erupturum. Viſum eſt agere cum Sacerdote noſtro, vt inter concionandum, in locum de remittenda ira digrederetur. hac tandem ratione, Dei beneficio ſedati animi, iras, quas multis aluerant annis, poſuerunt. In vrbe alia, eius dioeceſeos praecipua, vir honeſtus querebatur, horrendis ſibi grauibusq. malis a daemone illudi: conditas ſibi fruges eripi, quas e ſuis praediis perciperet, quibusq. ſua ſuſtentabat vectigalia: eripi pecuniam; &, quod omnem acerbitatem ſuperabat, filias duas ſublimes abripi in aerem, ac poſt horas duas incolumes reſtitui. filiae poſtmodum narrabant, in praecelſum ſe verticem abreptas, opiparaq. menſa, ac lautiſſimis epulis exceptas, pauidas tamen, ac quaſi intra mortis limina conſtitutas, inde comediſſe. Huius monſtri cognitionem totam noſtro Sacerdoti Epiſcopus demandauit. Noſter puellas primum cereis ſacrati agni plagulis armauit: dein ſacram vtrique peccatorum confeſſionem perſuaſit. Hae, cum domo ad confeſſionem egrederentur, obuiam ſceleratum omnium deprauatorem habuerunt; qui contumaci irriſione eas Apoſtolo illi nunciari iubet, nihil eius imagines profuturas; fruſtraq. Antiſtitem ipſum laborare. contempſere caſſas minas virgines. noxas omnes integre confeſſae; ac poſt confeſſionem in aedes alias familia translata, nihil ex eo tempore incommodi acceptum eſt.

COLLEGIVM Portuenſe.

E Portuenſi collegio priore anno nihil eſt allatum, poſteriore multa; ſed vel communibus ſimilia, & vſitata, vel ita ſtrictim comprehenſa, vt non rerum narrationem, ſed narrationum indices eae litterae contineant. Ex graui contumelia in alterum ab altero illata, infenſiſſimo odio ſcriba publicus, & iudex diſſidebant: neque vllius interuentu, multis quamuis & grauibus viris adnitentibus, animi reconciliari potuerunt. Fuit omnino ad arma veniendum, ſed antequam id fieret, monitu noſtrorum, a maiori, credo, poteſtate obuiam eſt itum. Mulieri viduae, grauiter aegrotanti, & vt videbatur, morti proximae, duo millia aureorum a propinquis furto ſurrepta erant. Ea cum contra omnium opinionem reualuiſſet, furti agere inſtituit cum iis, ad quos ſuſpicio furti pertinebat. res erat inſigni ignominia, & ea ad multos furti ſocios perueniebat. noſtrorum tamen diligentia res eſt tota conſopita, & pecunia fraudatae viduae redhibita.

Eſt in aedificio collegij pergula, quae inchoata annis aliquot pendebat, hoc anno abſoluta cubiculis vtrinque excitatis.

COL-

COLLEGIVM.
Bracarenſe.

BRACARAE ceſſit e vita priore anno Gaſpar Rotericus, ſpectatae in domeſtico opere probitatis. cuius vt vita inſigne fuit multarum virtutum documentum; ſic mors & morbi diuturnitas imitatione dignum patientiae, & aequanimitatis nobis propoſuit exemplum. in eo praecipue erga praeſides reuerentia, & ſubmiſſae obedientiae ſtudium eluxit. Attulit vniuerſae ciuitati magnam pacem noſtri Sacerdotis oratio. nam cum in concione de malis diſcordiarum copioſe,& magna animi contentione diſputaſſet, excitati illius ſermone Miſericordiae ſodales, pro ſuo inſtituto, ciuium omnium ſimultates, quotquot in ciuitate eſſent,indagare, ijsq. ſublatis, diſſidentes inter ſe reconciliare adorti, breui tempore ciuitati vniuerſae tantum otium, tranquillitatemq. fecerunt, vt vetus illud Athenienſium exemplum de offenſionum obliuione Bracarae renouatum videri potuerit. Eiecti etiam ſunt noſtrorum opera ex vrbe Ludiones, hiſtrionesq. ac ſaltatrices; expulſaq. pernicioſa malarum libidinum illecebra ciuitatem morbo fediſſimo liberauit. Haec priore anno.

Poſteriore aedificij noſtri pars illa, quae muro ciuitatis iuncta eſt, quoniam ruinam minabatur, reſtituta eſt, pariete deiecto, & rurſus meliore ſtructura excitato. extructa etiam ſunt cubicula duo, & triclinij aedificationi extrema manus impoſita,

Quod attinet ad operam, multis ope indigenti-
bus

bus ſubuentum eſt. aere obrutis alieno, aut pecunia mendicato conquiſita, aut debiti remiſſio impetrata. Duo falſo caedis crimine rei facti, probata innocentia periculo erepti: coniugia plura, quae variae cauſſae diſtraxerant, reconciliata: caedes prohibitae, litigia ſublata.

COLLEGIVM Brigantinum.

BRIGANTINVM collegium fratrem vnum Petrum Martinum diligentem coadiutorem, & induſtrium praemiſit ad ſuperos quarto & trigeſimo, quam venerat ad Societatem anno. morbi doloribus mira patientia toleratis, vitam religioſe actam digno fine concluſit. Eorum qui ſcholas noſtras frequentant, inſigne continentiae fuit exemplum adoleſcens, qui a puella formae dignitate, & generis nobilitate praeſtanti ſollicitatus, nutus, nuncios, preces, & munera, occaſiones quoque fine periculo adeundi inuicto animo contempſit. Ingens mendicorum numerus priore anno e finitimis Legionenſi Regno, & Gallecia, fame credo inde pulſi, Brigantiam confluxere. quibus corporis, animiq. pabulo iuuandis, noſtri, cōquiſitis eleemoſinis, piis vitae praeceptis, & ſacramentorum ope egregie inſudarunt. Virginibus, quarum integritas varias ob culpas in diſcrimen vocabatur, partim dote conquiſita, partim aliis auxiliis ſubuentum. Diſſidia multa ſublata, coniuges reconciliati. Nexi ieiunio maximo ſemel & iterum expiati; & ſacris, humanisq. epulis recreati.

FVN-

FVNCALENSE, ET ANGRENSE Collegia.

FVNCALAE noſtrorum opera ad ciues, iuſta & alios circa populos, ad quos concionantes ſaepe commeant, ſe porrigit: ſed in vrbe praecipue diſcordiae multae ſublatae, praeſertim inter propinquos, & coniuges. Inter viros primarios ſimultas conſopita, quae in magnum illuſtrium familiarum incendiũ erat exarſura. Vir nobilis praeterea, ita erat inimico infenſus; vt ne in morbo quidem, & extremo vitae tempore conſilia de reſarcienda amicitia ad animum admitteret. propinquorum hortatus, precesq. contemnebantur. ne Epiſcopi quidem auctoritate ille mouebatur. is tandem noſtrorũ monitis obtemperauit; pacemq. & amicitiam cum inimicis reconciliauit. Duo adulterij conſuetudine concordes, ab Antiſtite publice admoniti, fulmen anathematis ſuſtinere potius decreuerãt, quam a turpi conſuetudine recedere. Verum antequam tam ſaeuum in eos telum mitteretur, Dei beneficio, monitu noſtrorum reſipuerunt. Qua de re gratiae a nobilitate patribus actae, quaſi vrbe fedo apoſtemate expurgata. Puellam praeſtãti forma rapuerat amator; & apud mulierculas ſuae conſcias libidinis, & adminiſtras depoſuerat. Data eſt opera per noſtros primum, vt antequam damnum pateretur, illo ipſo die a turpiſſimis amorum nundinatricibus erepta, honeſto, & tuto in loco collocaretur: deinde vt inimicitiae, lites & iudicij pericula, quae raptori imminebant, componerentur. trecentorum aureorum ſumma,

quibus

quibus puella honeſto matrimonio traderetur, moleſtias ille omnes & incommoda redemit. Mala alia permulta, partim impedita, partim ſublata.

ANGRAE duo militum Praefecti a duello reuocati, ac firma pace reconciliati. Puella honeſtiſſima Diuina prouidentia primum, tum nonnullo noſtrorum interuentu, indigniſſima ignominia liberata eſt. eam ne nobiliſſimi adoleſcentis coniugio potiretur, viri graues multis ſubornatis teſtibus falſi criminis inſimulauerāt. Erat omnino difficile propinquis acerbam abolere ignominiam, & damnum fruſtrati coniugij redimere, multorum nobilium teſtimoniis calumnia confirmata. Adfuit Deus innocentiae. Vnus e principibus nefariae conſpirationis grauem incidit in morbum. ſenſit continuo ſe a Deo vulnerari. noſtrum ad ſe accitum conſulit Sacerdotem, cuius praeſcripto publicis litteris proteſtatus eſt; falſo a ſe puellam integerrimam inſimulatam eſſe. atque hac via facta ad veritatem illuſtrandam, ceteri quoque ſua teſtimonia reuocarunt: puella omni ſuſpicione liberata eſt.

SANCTI MICHAELIS, ET Angolana reſidentiae.

LABORATVM eſt annonae difficultate in inſula S. Michaelis. quare noſtri in tenui cenſu eiuſdem incommodi participes fuiſſent, niſi incolarum ijs probitas ſubueniſſet. Vnus centum & quinquaginta dedit aureos: duo alij ea contulere, quae ducentorum pretium aequarent. Excurrere aeſtiuis menſibus aliqui in itimam inſulam, diffici-

libus

libus admodum itineribus, altiſſimorum montium aſpera ſuperantes. Vbi ad opidum aliquod veniſſent, adito templo, factis precibus, ſignum aduentus ſui aere campano dabant. continuo e vicis, villisq. ad diuinarum rerum explicationem vndique confluebant. ac praeter ſtata tempora concionũ, & catecheſeos, dies totos ad veſperam audiendis confeſſionibus inſumebant, vix modica cibi capiendi quiete interciſos. plus mille octingentas exceperunt: quarum quingentae vitae totius noxas eluerunt. ac praeter ceteras vtilitates diſſidiorum ſedatorum, euulſorumq. vitiorum, & prauarum conſuetudinum vel abolitarum, vel correctarum, duorum menſium ſpatio, pacificationes centum compoſuere. Quocunque venere incredibilis fuit omnium ordinum ad ſacra concurſus: ita vt ſacrae aedes multitudinem non caperent: mirantibus cunctis tantum ad ſacram menſam accedentium numerum: vbi ſemel anno ea religio vſurparetur.

E DECEM QVOS IN ANGOLANA ſede ſupra recenſuimus, ſeptem in Loanda inſula, & opido eiuſdem nominis maritimo, tres Maſſangani degunt. Eſt Maſſanganum opidum in continenti Angolano Lucalla, & Coanza fluminibus, quaſi naturali vallo clauſum. Hi vndecimum iam menſem cum praeſidiario milite arctiſſima obſidione, & validis indigenarum copiis tenebantur. Angolani impigre, ſtrenueq. praeſidium oppugnabant. maiore tamen virtute Luſitanus hoſtilem impetum retundebat: vt non modo per aequa, iniqua ſubeuntem hoſtem repulerit; verum etiam, eruptione facta, auerſum inſequutus fuerit. Sed ne armis victrix virtus fame inſuperabili malo ſuperaretur

raretur noſtrorum opera maxime effectum eſt. Nam ne cibi inopia domiti praeſidiarij, aut praeſidium deſerere, aut hoſti ſe committere cogerentur, frumenti quicquid domi fuit, noſtri viritim diuiſerunt: tum cocta olera ad ianuam diſtribuerunt. oleribus deficientibus, foliis arborum famem egentium leuarunt. Sed illud admiratione dignum, nec ſine diuina peculiari ope tranſactum; quod inter uarias ad arma concurſiones, hebdomadae Sanctae ſacros dies quiete tamen, riteq. peregere. Sed ne in Loanda quidem quies fuit interim a bello. Regulus inſulae a Luſitano diffidebat. inde ortum bellum. victus Aetiops in poteſtatem venit. erat is & Chriſtianus, & ante Luſitanis amiciſſimus. quare ne quid durius in eo ſtatueretur, noſtrorum interuentu factum eſt: qui rem totam aequis condicionibus compoſuerunt. Victo Regulo reddita libertas, & redintegrata amicitia. Congi Rex, cuius Regulus eſt vectigalis, de ea pace noſtris per litteras gratias egit. Inter haec Coimbam petiit Sacerdos vnus. Eſt Coimba opidum Angolae, Coanzae fluminis in ripa ſitum. infantes ſacro baptiſmate luſtrauit: pueros ſacra fidei praecepta docuit: qui Chriſtiana ſacra ſuſceperant, adultos multis cohortationibus confirmauit: languentes ad ſpem aeternae ſalutis excitauit. Aethiops ſplendidus inter ſuos, cum capitalis noxae reus duceretur ad ſuplicium, interrogatus a noſtro, vellet ne fieri filius Dei: ſe vero id cupere aſſeuerauit; doctus igitur fidei ſummam, antequam in eum lege ageretur, ſacro lauacro ad eos adſcriptus eſt, qui caeleſtium numerum augerent. Hoc rerum cardine pacata Loanda, re Chriſtiana feliciter adminiſtrata, noui Praetoris cum

copiis Loandam aduentus obſeſſorum animos erexit. Praetor recreato ex maritima iactatione milite, ad hoſtem in mediterranea contenderat, duobus e Societate Sacerdotibus ſecum adductis. & iam ſecunda aliquot praelia nunciabantur. ſed imbrium multitudine, & vi graſſantium morborũ coactus eſt impetum reprimere. Quae deinde ſequuta ſunt, memini me trienniũ ab hinc inſequentis anni litteris ſcribere anteuertiſſe. Ac de rebus biennij huius hactenus.

PROVINCIA BRASILIA.

SOCIORVM numerus, qui Braſiliam hoc biennio incoluerunt neque in tota prouincia, neque in ſingulis familiis par fuit vtroque anno. quin etiam ne ſedes eaedem poſteriore, quae priore anno recenſentur; quare vitandae cauſſa confuſionis, commodius viſum eſt, ſeorſim quot omnino in tota prouincia, & quot in ſingulis domiciliis vtroque anno ſocij cenſeantur, referre.

Fuere igitur priore anno in collegio Bayenſi ſeptuaginta quinque; in tribus opidis indigenarum, quae huic collegio commiſſa ſunt, ſex: in Ilheorum praefectura totidẽ; in ſecuri portus ſede item ſex; viginti tres in collegio Pernambucenſi; in opidis Virginis Auguſtiſſimae (ſic enim inſcribuntur) & S. Michaelis, noſtrorum item curae demandatis, ſex: in collegio fluminis Ianuarij viginti ſeptem; vnum tantum numerari video in Praefectura S. Spiritus: quatuor Piratiningae, & reſidentia S. Vincentij; totidem in Praefectura S. Barnabae; duo plures in Sanctorum praefectura. Hi omnes numerum efficiunt capitum ſex & ſexaginta ſupra centum. Poſteriore anno minor fuit aliquanto numerus. ſeptem tantum ſedes recenſentur, Collegium Bayenſe, quod ſocios habuit ſexaginta: quas

tuor tantum Ilheorum praefectura: ſecuri portus ſedes quinque: collegium Pernambucenſe ſeptem & viginti: duos & viginti collegium fluminis Ianuarij. quindecim praefectura S. Spiritus. Paratininga, & S. Vincentij praefectura duodecim. Ex his omnino colliguntur centum quadraginta quinque. Viuendi finem fecere poſteriore anno duo: duo item admiſſi eodem anno in Societatem.

COLLEGIVM Bayenſe.

PACIFICATIONES, numerus ingens ad ſacramenta confluentium, frequentia concionum, tum Bayae, tum aliis in locis Braſiliae totius, ne eadem ſaepius audiantur, in praeſens omittentur. Illud etſi non nouum, frequentatione tamen nouam habuit. Singulis hebdomadis Dominicis diebus prandium domi paratum ad carcerem perlatum eſt ſpectante ciuitate, ſeq. ad laboris partem ſubeundam vltro deferente. Magna eſt ciuitatis propenſio ad pietatem. ita praeter frequentem ſacramentorum vſum, vtroque anno Quadrageſima quarta quaque & ſexta feria ad noſtrum templum frequentes conuenerunt; ſeq. ad eos, qui ſcholas frequentant, flagellationi exercendae coniunxerunt. Sed ſodales ſanctarum Virginum, de quibus alias eſt ſcriptum, pietate longe praeſtant aliis. Ex iis vnus, alta praeditus indole, & rerum contemptor humanarum, verbis aſperis primum, dein alapa ab audaculo affectus, in genua prolapſus, maxillam alteram obiecit. Illorum coetus & numero, & laudibus in dies augetur, fauo-

re

re maxime Epiſcopi; qui illius iampridem tutela ſuſcepta, fructu etiam mirum in modum delectatur. Sanctarum virginum ſacrum diem magna religione peregerunt, dato dramate in peruigilio. & ipſo die feſto pompa celebri per vrbem acta. Eluxit etiã in femina Matris ſanctiſſimae tutela. Hanc daemon noxae grauioris conſcientia, ad deſperationem incitatam ſaepius necare attentauerat: a Matre virgine vt daemon ipſe fatebatur, prohibitus; vt ipſa ſibi necem moliretur ſuadere inſtitit: ſed eadem benigna Mater, quae manus, repulit etiam tartarea conſilia; fecitq. vt a confeſſionis ſacramẽto animi malo remedium inuenerit. Haec domi.

Ex hoc collegio Socij duo ad portum ſecurum nauigabant: arcam Sanctorum reliquiis, ſacroq. alio, ac domeſtico refertam apparatu conuehebant. Hi aduerſa tempeſtate in portum alium ſe recipere coacti ſunt. cum hic ſtarent in ancoris, pirata Gallus in eundem portum inuectus nauim expugnat, diripitq. Alter e fratribus e media miſſilium grandine, quam tormenta tum maiora, tum minora inter pugnandum denſa procella emittebant, arcam ſacrarum rerum impoſitam in linthrem, impulit ad terram; expoſitamq. atque in humeros ſublatam, ſaluam longe intra terram, & ſolus & incolumis aſportauit. eandem cum poſt piratae diſceſſum, ad nauim reportarent, vix validi iuuenes tres cõmode vehebant. Diuina vtique tutela & caeleſtium patrocinium pio fratris ſtudio onus alleuarunt. Et quoniam eſt piratarum facta mentio, non me pigebit illud quoque ad Sanctorum caeleſtium gloriam referre. Sub idem ferme tempus Gallorum naues e Rupellenſi portu in Bra-

ſiliam ad vrbem Bayam diripendam ſoluerant. ex itinere Arguim in ora Africae praeſidium Luſitanorum, incautis cuſtodibus, expugnant; duceq. ac militibus aliquot occiſis, propugnacula, tēplumq. euertunt; aras, imagines, ſacra omnia diſiiciunt, comminuunt, diſſipant. Signum ligneum tantum S. Antonij Oliſipponenſis, quem in Italia Patauinum nominant, per ludibriũ ſeruarunt; in nauimq. impoſitum enſe accinxerunt, ludibriisq. multis affecerunt. Luſitanum Antonium vocabant; ac per laſciuiam ad bellum vna ſecum ſuſcipiendum, & ad praelia capeſſenda inuitabant: nauim vt in Bayae portum impelleret, rogabant. Sed non diu impunis illis ea fuit impia procacitas. naues diſiectae; ac tota claſſe vulgati morbi claſſiarios, ſeu piratas afflixere: duae ad Bayenſem oram acceſſerunt. nauarchi duo cum armis aquatum exſcendere. qui capti in vincula coniecti ſunt. Qui in nauibus relicti erant, cum omnes morbis proſtrati, afflictiq. iacerent, pacti vitam, deditionem nauiũ fecerunt. ſed earum altera nautarum paucitate, morbo reliquis conſumptis, antequam in portum ageretur, demergitur, altera incolumi, qua S. Antonij ſignum vehebatur. Verum ne ſuae praeferrent impietatis argumentum, Diui ſimulacrum, male habitum, ac ſede laceratum nautae in mare deiecerunt. Non ſuſtinuere impietatem ſalſi fluctus: ſed acceptum integra fide reddiderunt. nam paucis poſt diebus ita in litore ſtatuerunt; vt a longe ſpectantibus ſtantis hominis ſpeciem referret. Vir pius, religione motus, in vicino ſacello reuerenter collocat. Praetor, vt ſuam catholicis religionem teſtaretur, & vt ethnicis iuſta, atque haereticis documentum ſtatueret, qua pietate ſacrae

ima-

Imagines colendae ſint, quam maximo apparatu, gratulationeq. obuiam effuſa ciuitate, voluit inde traſferri. Capuccini in ſuum templum detulerunt. Nec tanta haereticorum impietas expers fuit caeleſtis beneficij. Siquidem vnus e primis claſſis ducibus graui morbo in carcere oppreſſus, ſuam profeſſus perfidiam, haereſi palam abiurata, culparum confeſſionem apud noſtrum Sacerdotem peregit.

In tribus indigenarum opidis, quae ſunt noſtrae fidei commiſſa, cum plerique iam Chriſtiani ſint, pietas pro captu gẽtis ſtudioſe colitur; quotidieq. ex ijs, qui reliqui ſunt ethnici, Chriſtiani fiunt aliqui. nonnulli in ipſo mortis limine, à quo proxime abeſſe videbantur, ſumma contentione baptiſmum petiuere: facti voti compotes animam Deo reddidere. Vnus praeterea incolumis, & valens à Sacerdote enixe poſtulauit, ſuam vt exigeret confeſſionem. ſe enim vocantis audire vocem aſſerebat, licet neminem videret. facta confeſſione, cũ de more piſcaretur, ſuperuentu piratarum captus, e naui ſe eiecit, ſperans ſe nando ad terram euaſurum: ſed miſer in mediis fluctibus extinctus eſt. Quanto vero ſtudio hi neophyti colant pietatem, illo facto declararunt. Haeretici piratae nauem tum rebus aliis, tum ſacro apparatu, ſacriſq. imaginibus refertam ſpoliarant. ea omnia haeretici in mare deiecerunt, ne quae ipſi odiſſent, ab vllo mortalium pio honore colerentur. Ex ijs tabula vna, in qua B. Virginis imago picta erat; tertium iam diem fluctuans ad vnius ex his opidis litus eſt eiecta. eam inuentam piſcatores excepẽrũt; atque intra opidum illatam tanta veneratione in ſacra aede collocarunt; vt multi perfuſi pietate lacrymas tenere non potuerint.

In opidis aliis circumiectis,ad quae noſtri ſaepe commeant,tria hominum genera erudiuntur:Luſitani, Aethiopici, & indigenae. Quadringentos decem priore anno: poſteriore mille & trecentos triginta nouem baptizarunt: veterum vero Chriſtianorum tam multos confeſſionis ſacramento expiarunt; vt ſacerdos vnus vno menſe confeſſiones exceperit nongentas ſexaginta. Diſtat ab hoc tractu trecentis milliariis regio, quae tota colitur ab indigenis: ipſorum lingua Rarij nominantur: de qua accurate ſcriptum eſt anno nonageſimo. Ad eos iterum Praetoris rogatu Chriſtiana doctrina imbuendos Socij quatuor profecti, laborum, & aerumnarum plus ſatis hauſere. itinera, & aſpera, & impedita: inuiae ſyluae, praerupti ſaepe montes, & lata flumina traiicienda. Et quoniam centum indigenarum trahebant comitatum, initio ſpeciem Luſitanorum militũ praebuere. quo territi aſpectu incolae, ſuis tuguriis ſuccenſis, ad tuta montium partim recepere ſeſe, partim ad imas valles demiſere: latibula alij ſyluarum petiuere. Sed data eſt opera, vt in congreſſum venirent aliquorum; a quibus reliqui edocti, noſtros eſſe Sacerdotes, ſecuri, latibulis relictis, magna animi alacritate noſtros exceperunt; ſeſeq. excolendos praebuerunt. Noſtri, plicatili ara excitata, ſacra faciebant; infantes, puerosq. ſacro baptiſmate tingebant; rudes Chriſtianam doctrinam edocebant; illorum lites componebant, confeſſiones audiebant; ad ſacram menſam ineundam inſtruebant. quadringentos circiter e ſylueſtribus hiſce, montanisq. hominibus ſacram ad menſam admiſere. quos dum obeunt,aſpera loca pererrantes, tanta alacritate noſtri laborem tolerarunt, vt minus iucunda ijs eſſet opera, quae non id genus

incom-

incommodis conderetur. Et, vt ſecuriore vita Chriſtianam colant pietatem, Luſitani aliqui, qui ad eos iam ante penetrarant, Praetoris iuſſu inde reuocati ſunt; ne forte illorum auaritia incommodi aliquid incolis afferret.

ILHEORVM, ET aliae ſedes.

PRIOR annus Ilheis fuit inſaluber: vt externi Sacerdotes, quod aegrotantium multitudini ſatisfacere non poſſent, ad noſtrorum auxilia reſpicerent. Nec defuere noſtri ſuo muneri. ſed ipſi quoque eodem morbo impediti, minus ſtrenue operam ſuam praeſtare potuerunt. Pergunt elemẽtarij eandem retinere pietatem, de qua anno XC. eſt ſcriptum. flexis genibus, & lingua, aliaue ratione palam peierantes Chriſtianae pietatis admonere; eosq. piis precibus a publica numinis offenſa reuocare. & res diuino beneficio vtiliter procedit. excurrere noſtri extra opidum, tum ad officinas ſaccararias, tum ad circumiecta praedia magno bono incolarum. Inter has peregrinationes res contigit magno diuinae praedeſtinationis argumento. Indigena in ijs locis erat diuitiarum opulẽtia clarus & potens; ſed auerſa ſemper à Chriſti religione voluntate. Is vnum e noſtris Sacerdotibus de more ea loca obeuntem, retiuuit, magnoq. ſtudio baptiſmum poſtulauit. rem in commodius tempus differre noſter voluiſſet; victus tamen ethnici contentione, qui moram longiorem inter tot pericula pernicioſam ſibi fore aſſerebat, hominem tandem fecit voti compotem. Metus

inſcio diuinitus iniectus verum fuit vaticinium: paucis enim a noua ſuſcepta religione diebus, ab inimicis circunuentus occiſus eſt. Mulier agens animam, noſtris ſuperuenientibus, baptiſmum poſtulauit. haec ſtatim atque abluta eſt, in ipſo ſtatu innocentiae emiſit animam. Omnino admiſſi ad baptiſmum priore anno duo ſupra centum: Eccleſiaſtico iuncti matrimonio triginta ſeptem: e Chriſtianis veteribus mille ſeptjngenti viginti ad confeſſionem; ad ſacram menſam totidem paene acceſſere.

IN PORTV SECVRO vitae munus expleuit poſteriore anno P. Antonius Rocha, verus pietatis, & religioſae cultor paupertatis: quadraginta expleuit annos in Societate, fractus magis laboribus, quam fatigatus. Reliqui etſi grauiter aegrotarunt, ſtrenue tamen in proximis iuuandis inſudarunt. Excurrere ad circumiecta loca: multi ad baptiſmum adducti: ingens indigenarum numerus ad confeſſionis, & Euchariſtiae ſacramenta accurrentium. multi etiam ſacro matrimonio copulati.

VIRGINIS AVGVSTISSIMAE, & S. Michaelis ſedes nuſquam niſi in litteris anni nonageſimi quarti nominari inuenio. Braſiliorum pagi, ſeu opida eſſe videntur, a Luſitanorum conſuetudine, conuictuq. ſecreta. Frequentes intereſſe dicuntur concioni, frequentes item obire confeſſionis ſacramentum; & eam, quam ſemel fidem conceperunt, conſtanter retinere. illamq. alios ambire ſtudioſe. numerum eorum, qui ſe confeſſione expiarunt, produnt mille ac trecentorum: quadringentorum, qui caeleſte conuiuium deguſtarunt: ſex & ſexaginta, qui ſe ad Chriſtum adiunxerunt.

xerunt. quinque & quinquaginta, qui in Eccleſia contraxere matrimonium. Haec operarum ſex, vt in ſterili ſolo prioris anni cultura.

COLLEGIVM FLVMINIS Ianuarij cum adiunctis locis.

E Collegio fluminis Ianuarij non modicus è ſcholis fructus percipitur. adoleſcentium ſolito fuit auctior numerus: nec minus, quam in litteris, morum pietate, & vitae cultu, humanitateq. proficiunt. Non poſſunt vulgaria iſta reticeri, multorum ſedatae diſcordiae: multi a caede reuocati: ex alto peccatorum ceno extracti multi. Ad confeſſionem priore anno venere ter mille octingenti nonaginta quinque: ſacro ſe Chriſti corpore pauerunt trecenti quinque: Chriſto dedere nomen quadraginta quinque: Chriſtiano copulati matrimonio ſeptem. Sed vt quantum, Deo fauente, anno vno profectum ſit, intelligatur, poſteriore anno duodecies mille ſexcenti octoginta ſeptẽ confeſſione, ſacra Euchariſtia nouies mille ſexaginta ſeptem, baptiſmo ſe cum Deo coniunxere quingenti quinquaginta quinque, Chriſtiana contraxere matrimonia ducenti ſexaginta ſeptem. vt mirum ſit, & ſancto numini grates agendae, tantam vno anno acceſſionem eſſe factam.

Sunt praeterea opida nonnulla collegio annexa, quorum ſingula ſingulos ſibi e caelitum numero patronos adoptarunt. eorum diem feſtum quã maximo cultu, pietateq. traducunt. multi eo tempore animum a culpis abluunt: ſacram etiam menſam ineunt, qui inter eos ſunt capaciores. omnino pie-

pietatem pro captu, magnifaciunt. documento ſint feminae duae. quarum vna contumelioſe laceſſita: Haec omnia tibi, inquit, condono libens, quod in eorum numero ſim, qui Deum ipſum pro nobis in crucem actum, ore ſuſcipiunt. Alteram filiolam vincientem noſtri deprehenderunt, vt de illa flagris poenas ſumeret; quod eo die ſacrificio Miſſae non interfuiſſet. Eſt opidanis omnibus ſolenne, antequam ad opus exeant, quotidie Miſſae ſacro intereſſe. Eorum vnum, cum ad praedium iuiſſet, lignum decidens oppreſſit; eiq. crus alterum comminuit. in ea calamitate ſe ipſe accuſans, faſſus eſt id ſibi merito eo die contigiſſe; quod Miſſae ſacrũ omiſiſſet. Alter luce orbatus oculorum, ejus reparandae cauſſa ad diuinam confugit opem implorandam. frequens erat in templo; ac tandiu perſtitit in precibus, quoad pertinaci pietate, quod enixe contendebat, impetrauit.

SVNT QVATVOR praeterea eidem collegio adiuntae Praefecturae, S. Spiritus, Piratiningae, S. Barnabae, & Sanctorum. His S. Vincentij addemus. Piratininga neutro anno quidquam eſt allatum, quod quidem a quotidianis ſit diuerſum: In Sancto Spiritu priore anno incolae morbis grauibus vexati ſunt: poſteriore tandem diuina ope liberati. beneficio maxime S. Mauritij tributum eſt, cuius reliquiae in aede noſtra aſſeruantur. eum magna opidani colunt pietate; magnaq. in periculis fiducia ad eius confugiunt opem implorandam. vt cum in magna ſiccitate magna anni ſterilitas timeretur, frequentes ad noſtrum templum ſupplicationis inſtituẽdae cauſſa ad impetrandam pluuiam conueniſſent, eodem die opportunus imber, copioſe terra irrigata, opidanos metu liberauit.

uit. Auctum ſacrum inſtrumentum veſte non modica, & non ineleganti. ſacra quoque ſupellex cruce, thuribulo, & theca ſacra, qua vndecim millium virginum reliquiae conduntur: & haec omnia argento affabre elaborata.

IN PRAEFECTVRA S. Barnabae, populis grauibus morbis afflictis, Socij quatuor continentibus, magnisq. laboribus in ijs iuuandis diſtenti ſunt. In tot; tantisq. difficultatibus, praeter ingentem numerum eorum, qui ad ſacroſancta myſteria ſunt admiſſi, quadringentos viginti per baptiſmum Chriſto adiunxerunt.

DE SANCTORVM Praefectura nihil eſt allatum: niſi noſtros inde octauo quoque die noſtrorum miniſteriorum cauſſa ad opidum S. Vincentium excurrere. ibi confeſſione expiatos bis mille nongentos nonaginta quinque: paſtos Chriſti corpore mille centum octoginta nouem: coniugia nonaginta ſeptem celebrata: duos & viginti ſupra centum baptiſmate luſtratos.

PERNAMBVCENSE Collegium.

PERNAMBVCI religio non modica coepit incremēta. nam cum priore anno ſex millia, & ſeptingenti ſexdecim confeſſionis; tria millia triginta Euchariſtiae obierint ſacramenta: poſteriore anno confitentium nouem millia & ducenti viginti ſeptem: ſacram ſumentium Euchariſtiam quatuor millia trecenti numerati ſunt. Baptiſmorum, & matrimoniorum, quod qui idonei eſſent, fortaſſe priore anno iam admiſſi eſſent, fuit

multo

multo minor numerus. ſeptem enim tantum baptizati, quadraginta numerantur coniugati; cum ſuperiore anno centum decem ad baptiſmum, ad Chriſtiana coniugia quadraginta ſint admiſſi. E catechiſmo, qui grandi etiam aetati explicatur, cum alij fructus, tum pacificationes multae reportatae ſunt. Duae praeterea familiae peramplae graui diſcordia diſſidentes, ne conſtitutam certaminis horam obirent, noſter ſacerdos perfecit, factionis principibus inter ſe conciliatis. Quadrageſima hic quoque vt Bayae bis quaque hebdomada in noſtro templo vſurpata flagellatio eſt. Gratus fuit vniuerſae ciuitati P. Prouincialis aduentus, ad eum excipiendum Praefectus vrbis, nobilium magno comitatu, obuiam proceſſit ad quinctum milliarium, cum ab Auſtrali Prouincia, terreſtri itinere, ad vitandas piratarum infeſtationes, longo, & difficili ad nos rediret. quo in itinere octoginta circiter flumina, & eorum multa bene lata, traiicienda fuerint. Templi fabrica, iam ante inſtituta, promouetur. addita templo altaria duo lapidea, opere pereleganti, auctus etiam nonnulla veſte ſacer apparatus. Aucta praeterea multo auguſtius non ipſa modo noſtra ſacra aedes, ſed ciuitas quoque vniuerſa venerabilibus Sanctorum oſſibus, quae R. P. N. ex vſque Roma ad nos tranſmiſit.

Haec eo & apparatu, & impenſa ſunt excepta, quae omnium aliorum collegiorum, ac Reſidentiarum in eo genere apparatum ſuperauerit. Parochiales omnes Sacerdotes ex vniuerſa dioeceſi, Epiſcopi litteris acciti, in vrbem conuenerunt. Honorifica pompa, magno clericorum agmine, nobiliumq. comitatu in vrbem, & templum ſunt illata. magnus adoleſcentium numerus, pulcherri-

mo

mo indumentorum genere, parrochialium, diuorum perſonas referentium, & aduentum ſacrorum pignorum gratulantium rem totam illuſtriorem reddiderunt. ita dies ſumma omnium religione, feſtaq. gratulatione conſumptus eſt.

tuor tantum Ilheorum praefectura: ſecuri portus ſedes quinque: collegium Pernambucenſe ſeptem & viginti: duos & viginti collegium fluminis Ianuarij. quindecim praefectura S. Spiritus. Paratininga, & S. Vincentij praefectura duodecim. Ex his omnino colliguntur centum quadraginta quinque. Viuendi finem fecere poſteriore anno duo: duo item admiſſi eodem anno in Societatem.

COLLEGIVM Bayenſe.

PACIFICATIONES, numerus ingens ad ſacramenta confluentium, frequentia concionum, tum Bayae, tum aliis in locis Braſiliae totius, ne eadem ſaepius audiantur, in praeſens omittentur. Illud etſi non nouum, frequentatione tamen nouam habuit. Singulis hebdomadis Dominicis diebus prandium domi paratum ad carcerem perlatum eſt ſpectante ciuitate, ſeq. ad laboris partem ſubeundam vltro deferente. Magna eſt ciuitatis propenſio ad pietatem. ita praeter frequentem ſacramentorum vſum, vtroque anno Quadrageſima quarta quaque & ſexta feria ad noſtrum templum frequentes conuenerunt; ſeq. ad eos, qui ſcholas frequentant, flagellationi exercendae coniunxerunt. Sed ſodales ſanctarum Virginum, de quibus alias eſt ſcriptum, pietate longe praeſtant aliis. Ex ijs vnus, alta praeditus indole, & rerum contemptor humanarum, verbis aſperis primum, dein alapa ab audaculo affectus, in genua prolapſus, maxillam alteram obiecit. Illorum coetus & numero, & laudibus in dies augetur, fauo-

re maxime Epiſcopi; qui illius iampridem tutela ſuſcepta, fructu etiam mirum in modum delectatur. Sanctarum virginum ſacrum diem magna religione peregerunt, dato dramate in peruigilio, & ipſo die feſto pompa celebri per vrbem acta. Eluxit etiã in femina Matris ſanctiſſimae tutela. Hanc daemon noxae grauioris conſcientia, ad deſperationem incitatam ſaepius necare attentauerat: a Matre virgine vt daemon ipſe fatebatur, prohibitus; vt ipſa ſibi necem moliretur ſuadere inſtitit: ſed eadem benigna Mater, quae manus, repulit etiam tartarea conſilia; fecitq. vt a confeſſionis ſacramẽto animi malo remedium inuenerit. Haec domi.

Ex hoc collegio Socij duo ad portum ſecurum nauigabant: arcam Sanctorum reliquiis, ſacroq. alio, ac domeſtico refertam apparatu conuehebant. Hi aduerſa tempeſtate in portum alium ſe recipere coacti ſunt. cum hic ſtarent in ancoris, pirata Gallus in eundem portum inuectus nauim expugnat, diripitq. Alter e fratribus e media miſſilium grandine, quam tormenta tum maiora, tum minora inter pugnandum denſa procella emittebant, arcam ſacrarum rerum impoſitam in linthrem, impulit ad terram; expoſitamq. atque in humeros ſublatam, ſaluam longe intra terram, & ſolus & incolumis aſportauit. eandem cum poſt piratae diſceſſum, ad nauim reportarent, vix validi iuuenes tres cõmode vehebant. Diuina vtique tutela & caeleſtium patrocinium pio fratris ſtudio onus alleuarunt. Et quoniam eſt piratarum facta mentio, non me pigebit illud quoque ad Sanctorum caeleſtium gloriam referre. Sub idem ferme tempus Gallorum naues e Rupellenſi portu in Bra-

ſiliam ad vrbem Bayam diripendam ſoluerant. ex itinere Arguim in ora Africae praeſidium Luſitanorum, incautis cuſtodibus, expugnant; duceq. ac militibus aliquot occiſis, propugnacula, tēplumq. euertunt; aras, imagines, ſacra omnia diſiiciunt, comminuunt, diſſipant. Signum ligneum tantum S. Antonij Oliſipponenſis, quem in Italia Patauinum nominant, per ludibriū ſeruarunt; in nauimq. impoſitum enſe accinxerunt, ludibriisq. multis affecerunt. Luſitanum Antonium vocabant; ac per laſciuiam ad bellum vna ſecum ſuſcipiendum, & ad praelia capeſſenda inuitabant: nauim vt in Bayae portum impelleret, rogabant. Sed non diu impunis illis ea fuit impia procacitas. naues diſiectae; ac tota claſſe vulgati morbi claſſiarios, ſeu piratas afflixere: duae ad Bayenſem oram acceſſerunt. nauarchi duo cum armis aquatum exſcendere. qui capti in vincula coniecti ſunt. Qui in nauibus relicti erant, cum omnes morbis proſtrati, afflictiq. iacerent, pacti vitam, deditionem nauiū fecerunt. ſed earum altera nautarum paucitate, morbo reliquis conſumptis, antequām in portum ageretur, demergitur, altera incolumi, qua S. Antonij ſignum vehebatur. Verum ne ſuae praeferrent impietatis argumentum, Diui ſimulacrum, male habitum, ac ſede laceratum nautae in mare deiecerunt. Non ſuſtinuere impietatem ſalſi fluctus: ſed acceptum integra fide reddiderunt. nam paucis poſt diebus ita in litore ſtatuerunt; vt a longe ſpectantibus ſtantis hominis ſpeciem referret. Vir pius, religione motus, in vicino ſacello reuerenter collocat. Praetor, vt ſuam catholicis religionem teſtaretur, & vt ethnicis iuſta, atque haereticis documentum ſtatueret, qua pietate ſacrae

ima-

imagines colendae ſint, quam maximo apparatu, gratulationeq. obuiam effuſa ciuitate; voluit inde traſferri. Capuccini in ſuum templum detulerunt. Nec tanta haereticorum impietas expers fuit caeleſtis beneficij. Siquidem vnus e primis claſſis ducibus graui morbo in carcere oppreſſus, ſuam profeſſus perfidiam, haereſi palam abiurata, culparum confeſſionem apud noſtrum Sacerdotem peregit.

In tribus indigenarum opidis, quae ſunt noſtrae fidei commiſſa, cum plerique iam Chriſtiani ſint, pietas pro captu gẽtis ſtudioſe colitur; quotidieq. ex ijs, qui reliqui ſunt ethnici, Chriſtiani fiunt aliqui. nonnulli in ipſo mortis limine, a quo proxime abeſſe videbantur, ſumma contentione baptiſmum petiuere: facti voti compotes animam Deo reddidere. Vnus praeterea incolumis, & valens a Sacerdote enixe poſtulauit, ſuam vt exigeret confeſſionem. ſe enim vocantis audire vocem aſſerebat, licet neminem videret. facta confeſſione, cũ de more piſcaretur, ſuperuentu piratarum captus, e naui ſe eiecit, ſperans ſe nando ad terram euaſurum: ſed miſer in mediis fluctibus extinctus eſt. Quanto vero ſtudio hi neophyti colant pietatem, illo facto declararunt. Haeretici piratae nauem tum rebus aliis, tum ſacro apparatu, ſacriſq. imaginibus refertam ſpoliarant. ea omnia haeretici in mare deiecerunt; ne quae ipſi odiſſent, ab vllo mortalium pio honore colerentur. Ex ijs tabula vna, in qua B. Virginis imago picta erat; tertium iam diem fluctuans ad vnius ex his opidis litus eſt eiecta. eam inuentam piſcatores exceperũt; atque intra opidum illatam tanta veneratione in ſacra aede collocarunt; vt multi perfuſi pietate lacrymas tenere non potuerint.

In opidis aliis circumiectis,ad quae noſtri ſaepe commeant,tria hominum genera erudiuntur:Luſitani, Aethiopici, & indigenae. Quadringentos decem priore anno: poſteriore mille & trecentos triginta nouem baptizarunt: veterum vero Chriſtianorum tam multos confeſſionis ſacramento expiarunt; vt ſacerdos vnus vno menſe confeſſiones exceperit nongentas ſexaginta. Diſtat ab hoc tractu trecentis milliariis regio, quae tota colitur ab indigenis: ipſorum lingua Rarij nominantur: de qua accurate ſcriptum eſt anno nonageſimo. Ad eos iterum Praetoris rogatu Chriſtiana doctrina imbuendos Socij quatuor profecti, laborum, & aerumnarum plus ſatis hauſere. itinera, & aſpera, & impedita: inuiae ſyluae, praerupti ſaepe montes, & lata flumina traiicienda. Et quoniam centum indigenarum trahebant comitatum, initio ſpeciem Luſitanorum militũ praebuere. quo territi aſpectu incolae, ſuis tuguriis ſuccenſis, ad tuta montium partim recepere ſeſe, partim ad imas valles demiſere: latibula alij ſyluarum petiuere. Sed data eſt opera, vt in congreſſum venirent aliquorum; a quibus reliqui edocti, noſtros eſſe Sacerdotes, ſecuri, latibulis relictis, magna animi alacritate noſtros exceperunt; ſeſeq. excolendos praebuerunt. Noſtri, plicatili ara excitata, ſacra faciebant; infantes, puerosq. ſacro baptiſmate tingebant; rudes Chriſtianam doctrinam edocebant; illorum lites componebant, confeſſiones audiebant; ad ſacram menſam ineundam inſtruebant. quadringentos circiter e ſylueſtribus hiſce, montanisq. hominibus ſacram ad menſam admiſere. quos dum obeunt,aſpera loca pererrantes, tanta alacritate noſtri laborem tolerarunt, vt minus iucunda ijs eſſet opera, quae non id genus

incom-

incommodis condiretur. Et, vt ſecuriore vita Chriſtianam colant pietatem, Luſitani aliqui, qui ad eos iam ante penetrarant, Praetoris iuſſu inde reuocati ſunt; ne forte illorum auaritia incommodi aliquid incolis afferret.

ILHEORVM, ET aliae ſedes.

PRIOR annus Ilheis fuit inſaluber: vt externi Sacerdotes, quod aegrotantium multitudini ſatisfacere non poſſent, ad noſtrorum auxilia reſpicerent. Nec defuere noſtri ſuo muneri. ſed ipſi quoque eodem morbo impediti, minus ſtrenue operam ſuam praeſtare potuerunt. Pergunt elemētarij eandem retinere pietatem, de qua anno XC. eſt ſcriptum. flexis genibus, & lingua, aliaue ratione palam peierantes Chriſtianae pietatis admonere; eosq. piis precibus a publica numinis offenſa reuocare. & res diuino beneficio vtiliter procedit. excurrere noſtri extra opidum, tum ad officinas ſaccararias, tum ad circumiecta praedia magno bono incolarum. Inter has peregrinationes res contigit magno diuinae praedeſtinationis argumento. Indigena in ijs locis erat diuitiarum opulētia clarus & potens; ſed auerſa ſemper à Chriſti religione voluntate. Is vnum e noſtris Sacerdotibus de more ea loca obeuntem, retiuuit, magnoq. ſtudio baptiſmum poſtulauit. rem in commodius tempus differre noſter voluiſſet; victus tamen ethnici contentione, qui moram longiorem inter tot pericula pernicioſam ſibi forē aſſerebat, hominem tandem fecit voti compotem. Metus
inſcio

inſcio diuinitus iniectus verum fuit vaticinium; paucis enim a noua ſuſcepta religione diebus, ab inimicis circunuentus occiſus eſt. Mulier agens animam, noſtris superuenientibus, baptiſmum poſtulauit. haec ſtatim atque abluta eſt, in ipſo ſtatu innocentiae emiſit animam. Omnino admiſſi ad baptiſmum priore anno duo ſupra centum: Eccleſiaſtico iuncti matrimonio triginta ſeptem: e Chriſtianis veteribus mille ſeptingenti viginti ad confeſſionem; ad ſacram menſam totidem paene acceſſere.

IN PORTV SECVRO vitae munus expleuit poſteriore anno P. Antonius Rocha, verus pietatis, & religioſae cultor paupertatis: quadraginta expleuit annos in Societate, fractus magis laboribus, quam fatigatus. Reliqui etſi grauiter aegrotarunt, ſtrenue tamen in proximis iuuandis inſudarunt. Excurrere ad circumiecta loca: multi ad baptiſmum adducti: ingens indigenarum numerus ad confeſſionis, & Euchariſtiae ſacramenta accurrentium. multi etiam ſacro matrimonio copulati.

VIRGINIS AVGVSTISSIMAE, & S. Michaelis ſedes nuſquam niſi in litteris anni nonageſimi quarti nominari inuenio. Braſiliorum pagi, ſeu opida eſſe videntur, a Luſitanorum conſuetudine, conuictuq. ſecreta. Frequentes intereſſe dicuntur concioni, frequentes item obire confeſſionis ſacramentum; & eam, quam ſemel fidem conceperunt, conſtanter retinere. illamq. alios ambire ſtudioſe. numerum eorum, qui ſe confeſſione expiarunt, produnt mille ac trecentorum: quadringentorum, qui caeleſte conuiuium deguſtarunt: ſex & ſexaginta, qui ſe ad Chriſtum adiunxerunt.

xerunt. quinque & quinquaginta, qui in Eccleſia contraxere matrimonium. Haec operarum ſex, vt in ſterili ſolo prioris anni cultura.

COLLEGIVM FLVMINIS Ianuarij cum adiunctis locis.

E Collegio fluminis Ianuarij non modicus è ſcholis fructus percipitur. adoleſcentium ſolito fuit auctior numerus: nec minus, quam in litteris, morum pietate, & vitae cultu, humanitateq. proficiunt. Non poſſunt vulgaria iſta reticeri, multorum ſedatae diſcordiae: multi a caede reuocati: ex alto peccatorum ceno extracti multi. Ad confeſſionem priore anno venere ter mille octingenti nonaginta quinque: ſacro ſe Chriſti corpore pauerunt trecenti quinque: Chriſto dedere nomen quadraginta quinque: Chriſtiano copulati matrimonio ſeptem. Sed vt quantum, Deo fauente, anno vno profectum ſit, intelligatur, poſteriore anno duodecies mille ſexcenti octoginta ſeptē confeſſione, ſacra Euchariſtia nouies mille ſexaginta ſeptem, baptiſmo ſe cum Deo coniunxere quingenti quinquaginta quinque, Chriſtiana contraxere matrimonia ducenti ſexaginta ſeptem. vt mirum ſit, & ſancto numini grates agendae, tantam vno anno acceſſionem eſſe factam.

Sunt praeterea opida nonnulla collegio annexa, quorum ſingula ſingulos ſibi e caelitum numero patronos adoptarunt. eorum diem feſtum quā maximo cultu, pietateq. traducunt. multi eo tempore animum a culpis abluunt: ſacram etiam menſam ineunt, qui inter eos ſunt capaciores. omnino pie-

pietatem pro captu,magnifaciunt.documento ſint feminae duae. quarum vna contumelioſe laceſſita: Haec omnia tibi, inquit,condono libens,quod in eorum numero ſim, qui Deum ipſum pro nobis in crucem actum, ore ſuſcipiunt. Alteram filiolam vincientem noſtri deprehenderunt, vt de illa flagris poenas ſumeret; quod eo die ſacrificio Miſſae non interfuiſſet. Eſt opidanis omnibus ſolenne, antequam ad opus exeant, quotidie Miſſae ſacro intereſſe. Eorum vnum, cum ad praedium iuiſſet, lignum decidens oppreſſit; eiq. crus alterum comminuit. in ea calamitate ſe ipſe accuſans, faſſus eſt id ſibi merito eo die contigiſſe; quod Miſſae ſacrũ omiſiſſet. Alter luce orbatus oculorum, ejus reparandae cauſſa ad diuinam confugit opem implorandam. frequens erat in templo; ac tandiu perſtitit in precibus, quoad pertinaci pietate, quod enixe contendebat, impetrauit.

SVNT QVATVOR praeterea eidem collegio adiuntae Praefecturae, S. Spiritus, Piratiningae, S. Barnabae, & Sanctorum. His S. Vincentij addemus. Piratininga neutro anno quidquam eſt allatum, quod quidem a quotidianis ſit diuerſum: In Sancto Spiritu priore anno incolae morbis grauibus vexati ſunt: poſteriore tandem diuina ope liberati. beneficio maxime S. Mauritij tributum eſt, cuius reliquiae in aede noſtra aſſeruantur.eum magna opidani colunt pietate; magnaq. in periculis fiducia ad eius confugiunt opem implorandam. vt cum in magna ſiccitate magna anni ſterilitas timeretur, frequentes ad noſtrum templum ſupplicationis inſtituẽdae cauſſa ad impetrandam pluuiam conueniſſent, eodem die opportunus imber, copioſe terra irrigata, opidanos metu liberauit.

uit. Auctum ſacrum inſtrumentum veſte non modica, & non inelegantí. ſacra quoque ſupellex cruce, thuribulo, & theca ſacra, qua vndecim millium virginum reliquiae conduntur: & haec omnia argento affabre elaborata.

IN PRAEFECTVRA S. Barnabae, populis grauibus morbis afflictis, Socij quatuor continentibus, magniſq. laboribus in ijs iuuandis diſtenti ſunt. In tot, tantiſq. difficultatibus, praeter ingentem numerum eorum, qui ad ſacroſancta myſteria ſunt admiſſi, quadringentos viginti per baptiſmum Chriſto adiunxerunt.

DE SANCTORVM Praefectura nihil eſt allatum: niſi noſtros inde octauo quoque die noſtrorum miniſteriorum cauſſa ad opidum S. Vincentium excurrere. ibi confeſſione expiatos bis mille nongentos nonaginta quinque: paſtos Chriſti corpore mille centum octoginta nouem: coniugia nonaginta ſeptem celebrata: duos & viginti ſupra centum baptiſmate luſtratos.

PERNAMBVCENSE Collegium.

PERNAMBVCI religio non modica coepit incremēta. nam cum priore anno ſex millia, & ſeptingenti ſexdecim confeſſionis; tria millia triginta Euchariſtiae obierint ſacramenta: poſteriore anno confitentium nouem millia & ducenti viginti ſeptem: ſacram ſumentium Euchariſtiam quatuor millia trecenti numerati ſunt. Baptiſmorum, & matrimoniorum, quod qui idonei eſſent, fortaſſe priore anno iam admiſſi eſſent, fuit

mo indumentorum genere, parrochialium, diuorum perſonas referentium, & aduentum ſacrorum pignorum gratulantium rem totam illuſtriorem reddiderunt. ita dies ſumma omnium religione, feſtaq. gratulatione conſumptus eſt.

PROVINCIA
INDIA.

NVMERVS eorum, qui prouincia Indiæ continentur, poſteriore anno fuit aliquanto minor, quam priore. tunc enim, vt ex numero ſingularũ familiarũ colligitur, trecenti vndeuiginti; poſtea ducenti nonaginta tres numerati ſunt. atque hi variis domiciliis, longe diſſitis, diſtributi. In Goana profeſſorum domo quadraginta priore anno morati ſunt, altero octo & triginta: in Xenodochio Regio, cuius eſt regimen penes hanc domum tres: in collegio S. Paulli Goano centum prius, poſt octoginta quatuor: in domo probationis Goana vtroque anno triceni quini: in Salſetide ſeptemdecim, duo pauciores anno altero: in Bazainenſi collegio, reſidentiisq. illi adiunctis tres & triginta prius, viginti nouem poſtea: Damani quinque, vnus additus anno ſequente: ſeni toto biennio Ciauli: in Cocinenſi collegio viginti ſeptem prius, poſtea viginti quatuor: tres Vaipicotae: Coulani, & in ora Trauancoris octo priore anno, poſteriore nouem; quatuor Tutucorini: in ora Piſcariae quindecim, vnum adiecit annus ſequens: ad montana S. Thomae quatuor

priore

priore anno, ſeptem poſteriore: anno vtroque Malacae ſepteni: deni Maluci: ſupererat vnus adhuc in Aethiopia: duo, qui illi mittebantur auxilio, Cannae Arabicae orae vrbe, Turcarum ditionis, quod ad Preteiannem Abaſſinorum Regem proficiſci exiſtimarentur, excepti in ſeruitute attinentur. His addi poſſunt vnus & ſexaginta ſupra centum, quos in Iaponiis, & Sinis ſemiprouincia verſari cognitum eſt: centum & triginta nouem in Iapone, duo & viginti apud Sinas: & ex his tres tantum in mediterraneis, vndeuiginti in vrbe Amachao. Sed de Iaponiis, & Sinis proprij libelli ſunt excuſi: vt ſuperuacuum ſit de illis plura ſcribere. Ita tranſmarinis hiſce duabus prouinciis quadringenti octoginta numerati ſunt. E toto numero priore anno in India deſiderati ſunt ſex, poſteriore octo: apud Iaponios duo ad noſtrum numerum acceſſere in Iapone duo, in India anno vtroque duodeni.

GOANA PROFESSORVM domus.

IN Goana profeſſorum domo poſteriore anno viuendi finem fecit domeſtici operis adiutor, ſeptuagenario maior. qui aetatem bene longam exegerat in Societate: vir multae ſimplicitatis, & pietatis, praecipue erga Matrem Virginem, infantemq. Ieſum. vitam multis ornatam meritis digno fine concluſit. Hunc ſequutus eſt P. Aloyſius Coelius, P. Prouincialis comes, quem violenta febris vndecimo die conſumpſit, non ſine dolenda tantae virtutis iactura: eoq. magis, quod florenti ad-

huc aetate praereptus eſt.

Qui fructus e ſpiritali opera collecti ſint, concionibus habendis, audiendis confeſſionibus, diſcordiis ſedandis, e frequentiſſima vrbe, & quae Regni caput eſt, & e multarum ac ſtrenuarum operarum induſtria, promptum eſt cuilibet coniicere. Sed pacificationes quaedam inſigniores multa & periculoſa mala auerterũt: duo viri nobiles annum iam inimicitias aluerant: duo de pecunia diſſidentes cruore, & caede de tota controuerſia decidere decreuerant: tres alij graui offenſa ita diſſidebant; vt ſine multorum caede, & infamia res tranſigi nullo modo poſſe videretur. Vir honeſtus ab inimicis (& ſex erant numero) oppreſſus, multisq. vulneribus male acceptus, ſtipatus armatorum comitatu eam iniuriam ita obfirmato vlciſci animo decreuerat, vt de reconciliatione interpellantes audiret nullos: viri nobiles aliquot in armis erant, vt contumeliam propinquo illatam vindicarent; magnumq. ex ea re incendium timebatur: hi omnes Dei beneficio, noſtrorum opera ſuas inimicitias Deo condonarunt. Decem duodecimue aliae magni momenti ſimultates per noſtros ſublatae. Aliqui noſtrorum monitu inſidias ſuae vitae paratas euitarunt. Duo a nece ſibi inferenda reuocati. Reſtitutiones ingentis pecuniae trium, quinque, & ſex millium aureorum factae ſunt. Curatum vt triremibus addicti ſacramento paenitentiae expiati, ſacra etiam Euchariſtia reficiantur: &, vt Chriſtiani remiges ſigno e ceruicibus appenſo, ab Ethnicis, & Mauris dignoſcantur. Triginta circiter ex ijs, qui praeſcriptum mulctae tempus expleuerant, noſtrorum opera emiſſi ſunt. Eandem libertatis dulcedinem, noſtris item au-

ctori-

ctoribus Iaponiae mulieres quatuor ſenſere, puel-
las item tres gentis eiuſdem magno pretio cōem-
ptas, noſtrorum item ſuaſu mercator idem, qui e-
merat, manumiſit. Duriorem daemonis ſeruitutem,
& perennem peccandi conſuetudinem cum ſacro
matrimonio ſex homines commutarunt. Puella
vtroque parente deſtituta, conquiſitis eleemoſinis,
honeſto in matrimonio collocata. Catechiſmus
dum pueris in templo explicatur, multa ad cir-
cumfuſam multitudinem de more explicantur.
forte accidit; vt, dum de condonandis iniuriis
diſputaretur, nonnulli, qui certum hominem ad
necem quaeritabant, templum ingreſſi, aures ſer-
moni accomodarent. quo ita ſinguli permoti ſunt,
vt ne conſilio quidem inter ſe communicato, a ne-
fario cogitato deſtiterint; atque ad Sacerdotis ab-
iecti pedes confeſſione crimina eluerint: quod ex
ijs vnus eidem catechiſtae poſtridie narrauit.
Praeter eos, qui in triremibus captiui baptizati
ſunt, in quibus vnus & alter iam moribundi, no-
ſtrae legis praecepta omnia iam pridem edocti,
extremum videntur tempus expectaſſe, vt ſacris
aquis abluti, e ſeruitutis ergaſtulo, vitaeq. eodem
tempore exirent; ſexcenti in noſtra aede ſacro la-
uacro regenerati ſunt. quorum trecenti quinqua-
ginta ipſo Circuncíſionis die diuinum percepere
beneficium, Prorege, aliiſq, e primoribus multos
e ſacro fonte ſuſcipientibus: reliqui aliis anni tem-
poribus Chriſti Eccleſiae adſcripti. Et quoniam
catechumeni in conducta domo ante habitabant,
priore anno empta domus eſt perampla, in qua
nunc inſtituuntur. ad cuius emptionem multi, & in
ijs etiam ethnici nonnulli ſponte eleemoſinas cō-
tulerunt. Multae item aliae a multis eleemoſinae

collatae ad ſacrum apparatum augendum, & noui templi aedificium. Eius initium factum eſt priore anno, Nouembri menſe ineunte. ſperamus vetere multo fore & commodius, & auguſtius. longitudini ducenti, latitudini octoginta palmi dimenſi.

COLLEGIVM GOANVM ad S. Pauli.

GOANVM collegium priore anno graues, periculoſiq. morbi afflixere. ſed adhibita cura, diligentiaq. omnes diuino beneficio conualuere, duobus tantum deſideratis: fratre vno ſcholaſtico annos nato circiter duodeuiginti, in ipſo quaſi ſuae religionis flore: (duos enim tantum annos, & ſex menſes egerat in Societate) magno ex ipſius animo futurarum virtutum odore erumpente; vt & ipſius in conuictu humilitas, & fortis in morbo patientia declararunt. & P. Emanuele de Lis; qui quaeſtiones de conſcientia in huius collegij gymnaſio explicabat. Viginti quatuor fuerat in Societate annos: biennio ante venerat in Indiam: magnoq. ſemper ad Chriſti gregem traducendi quamplurimos animi ardore flagrauit. nō enim ille vulgari palma contentus, ſcholarum otia, & vrbium celebritatem, in quibus multa cum laude, & hominum vtilitate florere potuiſſet; ſed ſpiritu plane Apoſtolico, quali ad hanc Indicam expeditionem opus eſt, deſertas gentes, Euangelij luce deſtitutas, regioneſq. omni humano ſolatio carentes, magnasq. aerumnarum, & animorum meſſes ſemper ſpectauit. Saepius a P. Prouinciali flagitarat, vt ſe in Aetiopiam mitteret; vbi pro-

proxime cognitum erat, Sacerdotem vnum reliquum eſſe; & eum, aetate iam affecta, non longe abeſſe a corporis ſolutione. Expeditionem quoque ad Mogorem, tanquam beatiſſimam ſibi ſortem, ſi eam conſequi poſſet, in votis habuit; ſi nullo fructu alio, ſaltem, vt in tanta Mahometanorum colluuione vnus aliquis Chriſtum dominum veneraretur. Eius mors, hominis virtutis plane admirandae, & omnibus apprime cari, eo fuit grauior, quo minus exſpectata, & paucorum ſpatio dierum maturata. In ipſo mortis agone ea ſigna dedit, quae & acre cum inferno hoſte certamen, & ingentem animi fiduciam indicarent. nam & S. Michaelem ſibi contenta voce aduocauit; & quod de S. Martino legitur, intrepido animo, & conſtanti voce humani generis hoſtem increpitum ab ſe abegit. (vtar ipſis eius verbis) Quid quaeris, inquit, phantaſma infernale? non habes poteſtatem in me, mediante ſanguine Ieſu Chriſti. Ad memoriam vero B. P. Ignatij intermortuis vocibus ſignificauit, ſe mirifice recreari aſpectu, quo mox fruiturum ſe ſperabat beatiſſimae illius animae. Poſteriore anno deſideratus eſt Franciſcus Caruallius. duodecim annos egerat in Societate, in coquinae, aliiſq. humilibus miniſteriis pleroſque, multa ſemper animi ſubmiſſione, ac manſuetudine.

Scholae alumnos numerarunt ſupra ſeptingentos, elemenrariis adiunctis: & ex iis multi ſe ad varias religiones contulere: ad clericalem alij ſtatum aſſumuntur. Et quanuis ſolennes huius collegij occupationes circa ſcholas, ſcholarumq. diſcipulos verſentur: non deſunt ſubinde occaſiones etiam fructus alios demetendi. Sed eſt fructus ille quotannis maxime inſignis, cum appetente Con-

uerſionis S. Paulli die feſto, collegij fratres, partiti regiones inter ſe, vrbem, inſulamq. omnem obeunt, ethnicos homines, & a noſtra fide alienos Mauros, piſcatorum inſtar, ad Chriſti ſagenam cóuocantes. Ita vtroque anno magna vrbis laetitia trecentem baptizati ſunt. Res autem ita de more inſtituta eſt. Qui ab baptiſmum e ſuis quiſque vicis, domibusue euocantur, illo ipſo die ad domum catechumenorum adducuntur. ibi tum a noſtris, tum a Seminarij alumnis catechiſmo inſtruuntur tantiſper, dum dies aduenit baptiſmo conſtituta. Eo die ſcholarum noſtrarum pueri, adultiq. ad collegium conueniunt. inde agmine in ſuo quique ordine, ſub ſuis item ducibus, ac vexillis, tribunis militari more ordines regentibus, magno timpanorum, fiſtularum, tibiarum, ac tubarum ſono ad domum procedunt catechumenorum. Illi interim a Patre illo, qui praeeſt rei catechiſticae, quem Patronum appellant Chriſtianorum, & neophytorum tenet patrocinium, aliisq. patribus Societatis, fratribusq. intra domeſticos parietes ad ſpecioſam pompam inſtruuntur; luculentis ſinguli induti veſtibus, ſuam quiſque palmam manu tenent. inde ordine prodeuntes, aetate, ſexuq. diſtributi, a diſcipulorum agmine excepti, eadem muſicorum inſtrumētorum feſta laetitia ad collegium noſtrum deducuntur. Cum ad templi fores ventum eſt, a Seminarij alumnis cum cruce iis itur obuiam. pro foribus multi Sacerdotes linteati, orario e ceruicibus diſſino praeſtolantur. e quibus vnus praeter ceteros pluuiali inſignis verba praeit, reliqui ſacros catechiſmi ritus excipiunt, totamq. peragunt baptiſmi cerimoniam, Prorege, aliisq. nobilibus ſponſores ſe praebentibus. Eodem apparatu ba-

ptiſ-

ptiſmus alter celebratus eſt XII. cal. Nouemb. quo die anniuerſaria vndecim millium virginum memoria recolitur. Sed in ijs ad baptiſmum colligendis, mira ſaepenumero eueniunt, in quibus Diuina bonitas multum laudanda. Superioris anni, hoc eſt anni nonageſimi tertij ſcriptum eſſe produnt litterae huius biennij priore de admirando adoleſcentulo ſacro tum baptiſmate luſtrato, cui nomen datum eſt Vincentius. Eius pater ethnicus anno nonageſimo quarto, paruum filium alterum vt periculo catechiſmi ſubduceret, in Maurorum fines aſportauerat. Puer ex itinere pictas ſanctorum quorundam imagines cum vidiſſet, incredibiliter illarum ſpecie captus, fixam earum animo memoriam retinuit. Paucis poſt diebus, patre vita functo, ac ethnicorum more nobilium rogo impoſito, Goam rediit; rectaq. ſe contulit ad collegium, magnaq. ſua, & Vincentij fratris, noſtraq. laetitia baptiſmo affectus eſt. Ceterum Vincentius ipſe, quamuis & puer, & recens Eccleſiae adſcriptus, indole tamen animi egregia adultorum, & veterum Chriſtianorum aequat conſtantiam. Diebus feſtis recens renatorum obit loca; eosq. ſolerter catechiſmo inſtruit. & cum ethnici vici cuiuſdam neuphytos, quos ille obire ſolitus eſſet, fraude circunuentos, in fines Maurorum traduxiſſent, rem ipſe ad Patres detulit; quorum opera factum eſt, vt illi in ſuas ſedes reſtituerentur. Et quoniam his & ſuperiorum annorum litteris Seminarij ſaepe facta mentio eſt, id planius videtur explicandum. In id pueri recens ad fidem vocati, tum alij omni ad vitam tuendam praeſidio deſtituti, colliguntur; aluntur, docentur, inſtituunturq. ijs artibus, quibus vitam tueantur: tandiuq, ibi ſu-

ſtentantur, quoad victum ſibi comparandi compotes facti, idoneo in ſtatu collocentur. quiq; ex ijs aut Brachmanae, aut honeſto loco nati videntur ad litteras idonei, in ſtudiis aluntur; multiq. idonei leguntur Sacerdotes. Et cum poſteriore huius biennij anno praecipua quaedam parecia extra vrbem vacaſſet, vita functo eo, qui illam adminiſtrabat: Archiepiſcopus ex hoc Seminario delegit, quem ei praeficeret, alumnum neque poſtulantem, neque cogitantem. Alij quoque multi ex eadem prodiere diſciplina, qui nunc bona cum omnium opinione, condicione optima vtuntur. In excipiendis vero in eum cetum pueris ad fidem vocatis, nonnulla relatu non indigna contigere. Adoleſcens ethnicus patri ſubiratus aliquandiu in Maurorum finibus vagus exſulauerat. hic diuino inſtinctu permotus ſua ſponte huc ſe contulit; atque, parente vtroque inconſulto, baptiſmum petiit. inſtructusq. factus voti compos, cum laude in ſuſcepto vitae genere perſiſtit. Banda eſt opidum maritimum in ditione Hidalcanis, non ita longe diſſitum a Goa; e quo frequens eſt vltro, citroq. commeatio. inde Goam venere mercatores Mauri, qui pueros duos, ethnicis natos parentibus, ex itinere exceptos ſecum aſportarant, vt venderent. id cum reſciſſet P. Patronus Chriſtianorum, eos ex eorum manibus exemit, & in Seminario Indorum alumnorum collocauit. Ibi dum inſtituuntur, eorum alter, ſex circiter annorum aegrotauit: morboq. ingraueſcente, magno ſuo cum bono baptiſmo admotus, impollutam animam Deo reddidit. alter baptiſmo luſtratus, & animi, & corporis libertate recepta, multo cum fructu in Chriſtiana proficit diſciplina. Mauri alij inſtitores puerum venalem

nalem ad Collegij ianuam duxerunt. quaeſiuit ex ijs ianitor, quo iure illum venderent. illi male ſibi conſcij, veriti ne iniuria palam fieret, ac legum poenam metuentes, relicto puero, inde ſe proripiunt, & hic ductus in Seminarium, cum maturum fuit, Chriſtianorum cetui adſcriptus eſt. Maurus iniuria affectus a collega, doloris vlciſcendi cauſſam aliquam quaerebat, qua aduerſarium grauiter repungeret. cognoſcit pupillos duos eſſe illi fratres, vtrumque tenera adhuc aetate. Id homini Chriſtiano enunciat, & ſimul indicat, Regni legibus in Chriſtianorum debere eſſe poteſtate, quoad periculum fiat, an velint fidem amplecti Chriſtianorum. Chriſtianus Patrono Chriſtianorum rem aperuit: amboq. vna, vbi pueri aſſeruabantur, profecti, eos e latebris eductos ad Seminarium miſere. erat alter octo natus annos, alter tredecim. vterq. vero falſae ita pertinaciter addictus legi, vt ne nomen quidem Chriſti ferre poſſet. ad quencunque de pietate ſermonem, triſtes nihil reſpondere; ne verbum quidem ad aures admittere. vultu vero ita contumaces, & irati, vt appareret ſtygiam in ijs ebullire iracundiam. Sed die iras mitigante, laceſſiti de religione a Praefecto Seminarij; iuſſere certam diem expectari: ſe tunc reſponſi aliquid daturos: quae dum expectatur, propinqui puerorum, cum oratore egere Hidalcanis, & cum Mauris aliis nobilibus, qui in vicino ſunt, vt & ille coram, & hi per litteras a Prorege pueros repeterent. Id illos agere cum reſciſſet P. Rector, Sacerdotem miſit, qui puerorum animos perpelleret. illi ab inſita duritia magno cum omnium maerore obſtitere contumaciter. ita infecta re diſceſſum eſt. Forte frater vnus ex ijs, qui in Seminario ſunt,

ſermonem de aeterna gloria cum pueris inſtituit, ſine vlla prorſus de Chriſtiana religione interpellatione. quo ſermone illi ſenſim deliniti, magno ſe eius conſequendae ſtudio ſuccędi prae ſe tulerunt. ita rogatus maior natu, an Chriſtianus eſſe velit, magna animi alacritate aſſenſus eſt. rogatus, cur velit eſſe: vt aeterna illa perfruatur gloria reſpondit. & qui ad id tempus maerorem ex animo, triſtitiam ex ore nunquam exuiſſet, nunc magna cũ omnium admiratione exhilaratus minorem etiam in eandem ſententiam facile pertraxit. Indumenta holoſerica ijs ſtatim exhibentur; breuiq. Chriſtianae fidei praeceptis imbuti ſacro lauacro expiantur. ea res Maurorum conatus anteuertit. nam quo tempore puerorum miſſionem à Prorege impetrarant, illi iam fidelium cetui adſcripti erant. ita in caſſum eorũ opera conſumpta. Eſt inter ethnicos Botorum ſecta. hi magno in honore habentur apud omnes, quod & religioſi ſunt, & Sacerdotes: patronilegum ſeueriſſimi, & rituum ſuorum, totiusq. ſuperſtitionis vindices acerrimi. Ex eo genere adoleſcens viuebat inter Mauros. is diu multumq. animo ſe extimulari ad Chriſtianam religionem ſentiebat. octiduo toto ei per quietem inſomnia obuerſabantur, ſe iam Chriſtianum eſſe factum. poſtremo quatuor ſibi Societatis patres per quietem adeſſe viſi ſunt, qui ſe ad Chriſtianam religionem amplectendam hortarentur. Huic viſo tandem aſſenſus Goam venit: noſtrum templum intrat. ſed inter laetitiam, metumq. neminem auſus eſt interpellare, Luſitanicae linguae imperitus. Anceps conſilij ad propinquum ſuum, hominem Chriſtianum, & multae probitatis diuertit. ei conſilium ſuum aperit. Laetus hoſpes adoleſcentem

ita

ita in ſuo conſilio confirmat, vt etiam fide praeceptis inſtruat. Diſſipatur interim fama per vrbem; Botum adoleſcentem petitum baptiſma veniſſe. ergo ethnici, Botiq. alij conueniunt, hoſpitem perterrent: ſe Proregem adituros, curaturosq. vt adoleſcens interrogandus ſupremo ſiſtatur Auditori: ſi quid in re fallaciae deprehendatur, perniciem minantur. Hoſpes, homo non imperitus, prudenter illorum poſtulatis ſatisfecit, minas contempſit. tamen quod ſciret, adoleſcentes in illo interrogationum diſcrimine conſtitutos ſaepe titubaſſe, veritus aetatis ſeu inconſtantiam, ſeu imbecilitatem, Botum prudenter monuit, etiam atque etiam videret, quo progrederetur. ſi ſtat animo Chriſtianam ſuſcipere religionem, ſibi etiam conſtet in ſermone; &, quod in praeſens annuit, id nullo vnquam tempore nullius metu, nulla cuiuſquam contentione, nullius reuocet ambagibus; quin idē ſemper, animo praeſenti, conſtanti vultu, voceq. aſſeueret: ſe velle fieri Chriſtianum: neq. ab hac oratione interrogationum circuitionibus abduci ſe ſinat. ad haec adoleſcens, pro captu aetatis, conſtanter admodum reſpondit: ſe ſua ſponte, nullius ſuaſu, ſolo diuino inſtinctu, hanc mentem ſuſcepiſſe: Deo duce, ſe relicta patria, huc propterea veniſſe, vt Chriſtianus fieret: malleq, ſe in aliena terra, dummodo in Chriſtiana religione egere, quam in patria, & auita impietate abūdare. Deum ipſum, qui ſibi eam mentem dederit, in omni diſcrimine etiam opem allaturum. Explorata iam iuuenis voluntate, & perſpecta ſatis conſtantia, hoſpes eum ad ſeminarium traduxit. Ibi aliquandiu cum fortiter, ac laeto animo perſtitiſſet, tam grauis animum, periculoſaq. ſollicitudo inceſſit, vt de

toto

toto animi ſtatu in diſcrimen venerit. Tam acris, & imminens animum angebat cura, tam alte infixa perfodiebat cogitatio ex parentum memoria rerumq. ſibi cariſſimarum, quibus carendum eſſe ſentiebat; vt in maerorem, & lacrymas totus ſolueretur. Sed nimirum voluit eo periculo Diuina bonitas tironem non percellere, ſed excitare. nam diuino menti redeunte lumine, coepit ſuam ipſe mollicíem reprehendere, diaboli fallaciam agnoſcere, & animum in ſuſcepto conſilio obfirmare. Ita baptiſmo expiatus, magna cum laude pietatis, maiore ſpe virtutis perſeuerat. Botorum, ethnicorumq. minis inanem fumum exhalantibus. Puer alius duodecim circiter annorum, Goanus ciuis, parente medico & ethnico natus, religione & ipſe Botus, in puerum Chriſtianum, qui & ipſe fuerat eiuſdem ſectae, incidit. ab eo ad domum Luſitani hominis honeſti ducitur: ſe velle fieri Chriſtianum profitetur. Luſitanus puerum apud ſe retinuit ad viceſimum diem. inde ſatis Chriſtianae fidei praeceptis inſtructum, cum ſciret ipſum a patre & nobili, & opulento ſollicite perquiri, ad Seminarium tranſmiſit. Propinqui interim, re cognita, egerunt cum Prorege, ſibi vt puer, ad eius explorandum animum, reſtitueretur. ſed iam baptiſmi maturitas illorum conſilia praeuerterat. Quare ad parentis aduentum rogatus puer, vellet ne patrem alloqui: ſi Chriſtianus eſt, inquit, libens in eius colloquium me dedam: ſin minus, hinc faceſſat: non enim, ne aſpectu quidem hominem dignabor.

Exſtitit praeterea egregia piorum amicorum liberalitas in hoc collegiū, ſacro praeſertim inſtrumento augendo. vtroque enim anno ingens pecunia in id collata: ſed poſteriore praeſertim pardai ſupra ter mille & quingenti.

SAL-

SALSETHIS.

SVNT in Salſethide collegium vnum, & Reſidentiae nouem,in quibus vndecim Eccleſiae: totam hanc Domini vineam quindecim operae colunt, Sacerdotes duodecim, cum fratribus tribus. Chriſtianorum numerus in dies augetur; & vt appareat agri fertilitas martyrum ſanguine irrigata, priore anno Chriſtianorum cenſa ſunt viginti octo millia quadringenti ſeptuaginta tres; cum multo minorem numerum ſuperiorum annorum litterae contineant. poſteriore anno triginta millia quingenti & duo. in his cenſentur,qui nuper ad baptiſmum venere; quorum priore anno mille ducenti triginta quinque; poſteriore anno nongenti & octo numerati ſunt, decreſcente numero, quod paucae iam ſuperſunt antiquae reliquiae ſuperſtitionis. Fuere ad baptiſmum praeparati cathecumeni priore anno mille ſexcenti ſexdecim: poſteriore mille quingenti ſexaginta duo: & hi ijs, quas diximus, ſedibus, Eccleſiisq. diſtributi. Haec vniuerſe nota eſſe, ſatis ſit. Quot in ſingulis Eccleſiis adſcripti ſint fidelibus, quotq. in ſingulis catechumeni inſtituantur, enumeratio eſſet & longa, & moleſta. quae vero in ſingulis Eccleſiis narratu digna contigere, ea deinceps perſequemur.

COLLEGIVM S. SPIRITVS Marganenſe in Salſethide cum adiunctis Eccleſijs.

EST Marganum opidum quaſi centrum totius Salſethidis, & aliorum omnium frequentiſſimum.

mum. In eo ſitum eſt Collegium inuocatione S. Spiritus; in quo Sacerdotes agunt quatuor cum tribus fratribus. Chriſtianos (vt in Principe ſede duntaxat hac vtamur diligẽtia) numerarunt priore anno quatuor millia octingentos ſeptuaginta quinque, catechumenos centum quinquaginta: poſteriore baptiſmo iam luſtratos quinque millia ſeptingentos viginti nouem; catechumenos ducentos. Gens vniuerſa ferme nobilis, & doctrinae capax; proinde homines etiam noſtrae religionis ceteris huius terrae exercitatiores. vt etiam inſtar Chriſtianorum veterum ſodalitatem Spiritus Sancti inuocatione, magnum Eccleſiaſticis ſolemnitatibus ornamentum, inter ſe inſtituerint. Eſt etiam hoſpitalis domus aegrotorum, ad quam non Chriſtiani modo, ſed etiam barbari curationis cauſſa confugiunt. quae res magnam diuinae legi conciliat beneuolentiam. & perſaepe accidit, vt non ſuam modo animi ſalutem, ſed ſuorum etiam, quos adducunt ad baptiſmum, aegroti conſequantur. Sacras ferias vniuerſi pio cultu venerationeq. proſequuntur. Chriſti natalia, eiusq. incunabula, adornatumq. praeſepis ſimulacrum quanta pietate venerantur, quoniam fuſe ſatis ſcriptum eſt ſequentis anni litteris, reticebo in praeſenti. Illud non omittam harum litterarum proprium. Ethnicus ſpectandi ſtudioſus nocturnas natalis domini vigilias, in turbam ſe iniecit Chriſtianorum. Sed inter ſacras preces agnitus, cum ventum eſt ad Miſſae ſacrificium, emiſſus e templo, rogauit, vt in Chriſtianorum numerum adſcriberetur: ſe enim caeleſtes nocte illa percepiſſe voluptates, quibus vt ſaepius fruatur, magnopere optare, ſe Chriſtiana perfundi pietate. ita voti compos factus Chri-

ſtiano

ſtiano homine dignam vitam ducit. Iidem cum templi alicuius tutelaria ſolemnia recurrunt, viri, feminaeq. magno concurſu Eccleſiam frequentāt. quae celebritas non Chriſtianos modo, ſed ethnicos etiam excitare ſolet. Accidit, vt cum feſta tutelaria Eccleſiae celebrarentur, trecentiq.& vndecim catechumeni ſacro fonti admouerentur, ethnici multi ſe quoque ſalutari tingi aqua flagitarent. Cumq. eos Pater moneret,eſſe prius doctrina imbuendos, reſponderunt, ſe multo ante didiciſſe: facto periculo, cum baptiſmo idonei reperti eſſenr, Pater ſequutus illud: nunquid aquam quis prohibere poteſt, vt non baptizentur hi ſicut & nos: in magna omnium laetitia hunc ſane copioſum appendicem ad candidatos reliquos adiunxit. Neque ſane eſt mirum, illos nullo magiſtro noſtrae religionis ſymbola tam bene tenuiſſe. ſiquidem in Marganenſi ditione vicus eſt bene frequens totus ethnicorum. in eo omnes intra ſuas domos noctu Chriſtianae doctrinae capita pertractant: idque ea re dicunt facere; quod cum intelligant, ſerius citius omnes ad Chriſtianam religionem venturos eſſe; vt, cum tempus illud venerit, hanc diſcendi moleſtiam praefeſtinata opera redemerint. Vicus eſt totus Brachmanarum Salſethidos totius maximus. in eo maxima pars degunt eorum, quos ex camera generali nominăt: qui gubernatores opidorum, & populorum aliorum ſunt. Hi, cum intelligerent ſolam Chriſti legem eſſe veram, neque extra illam eſſe poſſe ſalutem, communi omnium ſuffragio ſanxerunt, vt vicus vniuerſus ſe ad Chriſtianam legem, religionemq. transferret. quae res Chriſtianos omnes magna laetitia affecit: cum primus ille Brachmanarum

narum

narum vicus publica lege ad Chriſtianam Eccleſiam acceſſerit. Iter faciebat Pater vnus, accitus e collegio ad confeſſionem audiendam extra opidum. is incidit in cetum quendam barbarorum. centum erant circiter, & quinquaginta: ad hos Pater verba fecit: eosq. perpulit, vt omnes vna, illo ipſo die, Chriſto nomen dederint, & in catechumenorum numerum relati ſint. Ad confeſſionem, quo vocatus erat, cum veniſſet, puellam inuenit, quae diceret, non confeſſionis cauſſa eum ſe acceſiſſe, cum Chriſtiana nondum eſſet, ſed baptiſmi; quod ſibi breui moriendum eſſet. Miratus Pater petitionis nouitatem, cum incommodae valetudinis ſignum nullum appareret, aetatis ſuſpicatus eſſe leuitatem, quaeſiuit, an doctrinam didiciſſet, quae ad baptiſmum opus eſſet: tum illa, ſe ſi viueret, operam daturam, vt addiſceret: ſin minus, nulla doctrina, ſibi opus eſſe, reſpondit: ſed ſufficere baptiſmum ad ſalutem: proinde rem diutius ne differat. nam ſeſe iam iam eſſe morituram. Pater contentione victus, vt potuit in tantis temporum anguſtiis, puellam catechiſmo inſtructam, baptizauit. Paullo poſt, cum ſe domum recepiſſet, cognouit ipſam vita functam eſſe. E Maurorum opidis femina huc ad parentes ſe receperat: viro enim, cui nupſerat, vita functo, affines eam cum mariti cadauere, pro gentis religione, eodem rogo concremandam conquirebant. eam religioné mulier reuerita, inde fuga elapſa, meliore religione & ſuae vitae, & animi ſaluti, ſuſcepto baptiſmate, conſuluit. Puer alius duodecim, tredecimue annorum ſacro baptiſmate ablutus, tanta diuinorum chariſmatum iucunditate repletus eſt, vt & patrem, & germanos fratres quatuor ad baptiſmũ addu-

adduxerit, Indorum animos vera imbuere religione negotium, non magnum eſt; at vero, quae eſt barbarorum imperitia, e vulgarium animis veteris ſuperſtitionis reliquias penitus reuellere, quin metus aliquis intimo in animo reſideat, vſquequaque facile non eſt. Iter faciens, magno cum neophytorum comitatu Sacerdos e noſtris, in locum incidit, vbi pagodes ante fuerat (ſunt apud Indos Pagodes idolorum templa: & ipſa etiam idola Pagodes nominantur) videt inter parietum reliquias aggeſtos lapides in ſpeciem altaris, & ſuperpoſitum vmbraculum: ſigna non obſcura, furtim idolo ibi ſacrificia offerri. diſiicit momento lapides, aram euertit, & vmbraculum. mox ſe ad parietinarum euertendas comparat reliquias. Mittit ex ijs, quos ſecum habebat, qui domo afferrent ferramenta, quibus allatis, iubet ipſos demoliri. illi cognito Patris conſilio, metu territi, ad vnum ſe ſubducunt omnes. iniectus erat terror, eum ab idolo mactatum iri, qui parietes Pagodis violaſſet. Ita ſolus relictus Pater, arrepto ferro, ſua manu rem aggreditur. Cumq; labore multo magnam iam partem exſecrandi parietis euertiſſet; neq; quidquam illi incommodi accidere timidi ſpectatores vidiſſent, audaciores facti, & ipſi labori ſucceſſere, donec ſacrilegae ſuperſtitionis reliquiae omnes deletae ſunt. Terror idem tenebat imperitos, ne arborem ſuperſtitioſam violarent. Erat haec in medio palmeto, ipſa infructuoſa, & plantis aliis, luxuriante ramorum vmbra ne creſcerent, officiebat: nec quiſquam, qui ei manum admoueret, reperiebatur. perſuaſum enim erat, quendam ex eorum diis, olim vita functum, ſub infauſto trunco eſſe ſepultum; & qui ferro exſecrandum

lignum, aliaue laederet iniuria, e veſtigio exſtinctum iri. & hanc excindere Pater idem eſt adortus. quod cum audacter nullo damno faceret, interpoſuere ſeſe ruſticani. &, quando contra Patrem Deus ille mortuus nil poſſet, profeſſi ſunt, ſi ille iuberet, ſe arborem in Eccleſiae fabricam euerſuros. annuente Patre, arbor exciſa, materia ad templi aedificationem comportata homines ſuperſtitione, & palmae infeſta vmbra liberatae. Ita ſenſim, diuina ope, veſtigia antiquae impietatis abolentur.

EST ET RACCIOLANA parecia S. Mariae ad niues ſatis celebris & vicanorum frequentia, & nobilitate; & omnium Salſethidenſium Eccleſiarum antiquiſſima. multi in ea Brachmanae numerantur. tamen, vt tenuia ſunt rerum initia, templum habuit primis illis, quam his temporibus, poſt tot religionis incrementa opportunius. vix quarta pars neophytorum parietum ambitu continebantur: neque locus erat fabricae laxandae, quin in pomerium exſtructi in propinquo praeſidij parietes incurrerent. Venit Prorex in rem praeſentem; coramq. anguſtias oculis ſpectauit; cum Chriſtianorum pars multo maxima templo excluderetur: fecitq. poteſtatem aedis amplioris, vel cum arcis ipſius incommodo, exſtruendae: ita magna patrum, Chriſtianorumq. laetitia, ſolo aequata vetere Eccleſia, ſumma contentione, ac ſtudio noua excitari coepta eſt. Eſt vicus in hoc tractu ethnicis finitimus: incolae & ipſi ethnici, & praeter ceteros feroces, & militari exercitatione glorioſi. apud eos ſuperioribus annis duo noſtri Sacerdotes cum duobus Luſitanis lapidibus obruti ceciderant. Hoc tempore venere inde viri prima-

rij baptiſma petitum: ſe curaturos, vt vicani reliqui ad Chriſti gregem traducantur. & iam Dei beneficio res feliciter progreditur. Incredibile eſt, quantam adhuc infernus hoſtis poteſtatem retineat in his terris: & quam facile Chriſtianae religionis antidotis illius ſaeuitia frangatur. In vico alio non longinquo fuit vir potens, qui nefarium veneficum apud ſe alebat, veneficus teterrimus & ipſe, hic ſua fretus potentia, & mali daemonis praeſtigiis, volebat ſe ſui vici deum facere; ſibiq. Pagodem excitari; in quo a barbaris diuinis honoribus afficeretur. Abripiebatur interdum a diabolo, & a mente, ſenſibusq. abalienatus, ignota quadam lingua loquebatur; ſuisq. & veſani comitis maleficiis ita vicanos exterrebat, vt eos, quocunque vellet, tanquam pecudes obduceret. Accidit (idq. multi illius tribuere maleficiis) vt in Maurorum terris hominis ethnici, & multae cognationis propinqui omnes a nequam ſpiritibus inſiderentur, poſt etiam occiderentur. ille fortaſſe malo victus; cum coniuge; & tribus liberis venit in Salſethidem; atque in eum vicum ad hunc repentinum Deum ſe contulit. quo cum veniſſet, repente ipſe cum vxore & liberis femineces conciderunt: Laetalia ſigna non obſcura cernebantur: lingua ijs ita intumuerat, vt loqui nullo modo poſſent. omnes de ijs iam conclamatum eſſe exiſtimabant. Miſit Pater, qui ei praeſidet pareciae, qui quaereret ex eo, an Chriſtianus eſſe vellet. Deum e mali daemonis, cuius odio peſſundabatur, poteſtate ipſum erepturum. annuit miſer, & cum omni familia factus catechumenus, praeſenti malo liberantur omnes. tantum reſedit impedimēti aliquid in lingua; quo etiam prorſus liberati ſunt ſtatim,

atque ſanctum baptiſma ſuſcepere. Ficticius vero ille deus paucis diebus, nondum ei pagode excitato, non vmbratili diuinitate ſolum, ſed ſtolida etiam humanitate ſpoliatus eſt, ab ijs qui priuatim ei inimici erant, interfectus. Poſt eius mortem noſter Sacerdos ad eum vicum ſe contulit; incolaſq. omnes, metu teterrimi numinis liberatos, facile ad Chriſti Eccleſiam traduxit. tantum petierunt, vt in ſuis ſedibus Eccleſia extrueretur.

VERNA tertia parecia eſt, quae SANCTAE CRVCIS appellatur. magna in hac gente excitata veneratio eſt erga Sacerdotum benedictionem (ſic enim illi appellant cum Euangelium recitant ſuper aegrotos) & aquam Eccleſiaſtico ritu conſecratam. Mulier aegrotum detulit infantem ad Eccleſiam, tantum vt Sacerdotis benedictione afficeretur. recitato ſuper illum Euangelio, confeſtim coepit melius habere; mammiſq. ore admoto lac ſugere, cum ante nihil diu poſſet haurire. Hac fama vulgata, infantes multi, variis affecti morbis eadem ratione ſanati. Et iam Dei beneficio non ita multi, vt ante ſolebant, in hoc tractu extinguuntur. Biduo iam puerpera doloribus partus angebatur, vt magno vitae in diſcrimine verſaretur; haec Sacerdotem confeſſionis cauſſa accerſiuit, qua peracta, petiit vt ſibi recitaret Euangelium, & benedictam aquam ſibi daret. qua hauſta, continuo omni leuata labore, magna felicitate fetum edidit. Eodem in periculo duae conſtitutae, omni ſpe vitae abiecta, eiuſdem hauſtu aquae feliciter peperere. Mulier alia, graui affecta morbo venerat ad extrema: & eam iam propinqui deplorabant. accerſitus Pater, recitato Euangelio, mulierem compellat. tum quae iam loquendi facultate deſti-

deſtituta erat, diſerte reſpondit; vſuq. recepto loquendi, peccata confeſſa, voto ſe obſtrinxit, ſi conualeſceret, quotidie Sacroſanctum Miſſae Sacrificium frequentandi. damnata igitur in quotidiana voti perſolutione perſeuerat.

PARECIA S. THOMAE adiunctam habet Eccleſiam Sanctae Matris, cui ab heremo nomen eſt. in ea priore anno pauci ſupererant gentiles: poſteriore omnes ad Eccleſiam adiuncti. nempe hoc caeleſti bono lectiſſimae quinque hoſtiae, quae has terras ſuo cruore imbuerunt, ſuas palmas quotidie exornant. nec deſiſtent, donec tota Salſethis ad Chriſtum traducta, quod iam nō longe abeſt, in vicinorum fines Chriſtianae religionis proferat pomerium. Prorex cum eam obiret dioeceſim, exceptus eſt in hac parecia vniuerſae paene Salſethidos concurſu: & ea magnificentia, & oſtentatione, quae pro gentis copia eſſe potuit maxima. magnam vero & ipſe voluptatem ex aſpectu tam copioſi piorum Chriſtianorum cetus percepit. multo etiam maiorem, cum puerorum agmina, qui nuper ad fidem venerunt, diuinas aſpexit caelituum laudes concinentia, & pſalmos latino ſermone, cantuq. decantantia. vt non poſſet prae laetitia lacrymas tenere; nec ſe a tam iucundo acroamate, aſpectuq. amouere. Magna incolae veneratione cum templum hoc, tum ipſam Sanctiſſimam matrem proſequuntur. Chriſtianus adoleſcens ita grauiter aegrotabat, vt nullo remedio leuari poſſet. eius pater, omni ſpe amiſſa, vouit B. Matri cereum: voto nuncupato, adoleſcens melius habere coepit. Adhuc ſancta ipſa aedes virginis paleis contecta, incendio fuit maxime obnoxia; & ſaepius eam incendere ethnici decreue-

rant; & ſe periculo ipſa Sancta virgo liberauit. Ethnici in vicinis Maurorum opidis Pagodem exſtruxerant. ad eum tegendum miſerant, qui materiam e longinquo loco peterent. cumq. magnam ſtruem tignorum optimorum compegiſſent, eamq. mare deueherent, legentibus ijs noſtram oram validus repente ventus, diſiecta rate, tigna omnia in litus eiecit. accurrere neophyti, lignaq. ex vndis erepta, quae Pagodi deſtinata erant, Sacrae virginis aedis tecto imponendo dedicarunt. Haec priore anno. Amplificata poſteriore ſacra aedes eſt neophytorum eleemoſynis. Senex vir primarius, & magnae, multaeq. cognationis, ſuae impietatis tenaciſſimus, & magna inter ſuos ſapientiae opinione, perſpecta tantis incrementis Chriſtianae religionis propagatione, praeſagus breui fore, vt quinque vici, qui his duabus Eccleſiis continentur, ad Chriſti cultum ſe recipiant: veritus ne quis ſuorum filiorum, nepotumq. ad Chriſtianos ſe adiungeret, cum omni ſua cognatione, & magno ethnicorum aliorum numero in fines conceſſit Maurorum, eo & rerum, & virorum apparatu; vt, Pagode ibi exſtructo, ſuam ſancte ibi coleret ſuperſtitionem. Is demum litteras dedit ad noſtrum Sacerdotem: velle ſe cum vniuerſa domo ſua Chriſtianum fieri. Ita poſtliminio in patriam reuerſi, poſt idoneam inſtructionem, baptiſmo ad Chriſti ouile ſunt adlecti.

CORTALINI in Parecia Sanctorum Philippi, & Iacobi aegrotus, ac iam paene mortuus puer baptiſmi cauſſa delatus ad Eccleſiam; cum in exorciſmo ori ſal admotus eſſet, coepit melius habere: baptizatus ita ſanus factus eſt, vt ſi nunquam aegrotaſſet.

VRLINENSIS parecia ad S. Michaelis fructus cultura dignos protulit: omnes iam Chriſtiani facti ſunt. neq. incolae tantum, ſed e vicinorum etiam Maurorum finibus multi huc ſe baptiſmum petitum contulerunt. Ex his egregia indole adoleſcens, qui ſcribam agebat apud Praetorem vrbis, litteras ad noſtrum dedit Sacerdotem, velle ſe Chriſto nomen dare. Reſcripſit ad eum Pater; & viam, qua ad ſe veniret, demonſtrauit. Ille non ſuae tantum, ſed alienae etiam ſollicitus ſalutis, multos in eandem conſilij ſocietatem ſecum traxerat. ſed dum adornant fugam, deprehenſis reliquis, vnus elapſus ipſe ad Chriſti gregem aduolauit. Ita floret religio Vrlini. Eleemoſinae ad ornatum Eccleſiae abunde conferũtur: & praeter catechiſticam, in qua plus quingenti pueri quotidie Chriſtiana doctrina imbuuntur, in ſchola quoque litteraria pueri ad ſexaginta legendis, ac formandis litteris inſtituuntur.

MVRMVGANI priore anno ad Eccleſiam extruendam primus lapis in fundamenta ſolemni cerimonia iactus eſt, ipſo die feſto S. Andreae dicato. templum ab eiuſdem Apoſtoli nomine indigitatum, poſteriore anno amplitudine, & forma probanda abſolutum eſt. id totum neophytorum eleemoſinis confectum. Et hic quoque ſacra Euangelij lectio ſuper aegrotam infantem, & iam plane deploratam a parẽtibus, vim ſuam declarauit. nam ad Eccleſiam allata, recitatis ſacris verbis conualuit.

LVTOLINI parecia eſt S. Saluatoris. in ea honeſta mulier, & Chriſtianae pietatis valde ſtudioſa patrem habebat octogenarium, & in ethnicorum perfidia valde obduratum. haec de illius

Eee 4 ſalute

ſalute ſollicita, a noſtro Sacerdote flagitauit; vt & pro illo preces faceret; & ſibi religionem commonſtraret aliquam, qua ſe exerceret, ad caeleſte lumen ſeni impetrandum. Noſter ei pium B. Virginis ſuaſit cultum; roſarium aliaq. piacula praecepit. Quae mulier aliquandiu magna pietate exſequuta, facta eſt voti compos. Senex ipſe vltro Sacerdotem noſtrum adit; indicat, quae tanto antea opere odiſſet, ea nunc ſe vehementer cupere: probe intelligere, niſi in diuina Ieſu Chriſti lege, ſpem ſalutis nullam eſſe. proinde ſe Chriſtiana pietate, Chriſtianisq. ſacris initiet. Et nunc magna filiae, & Chriſtianorum laetitia Chriſtianis per baptiſmum adſcriptus, Chriſtiana pietate dignum vitae finem praeſtolatur.

COLVAANA parĕcia eſt S. Ioanni Baptiſtae dicata. in ea nulli iam ethnici reliqui ſunt. Erat in ea ager daemoni dicatus, quem longo iam tempore incolae vacuũ, intactumq. reliquerant. quod notum eſſet, eos, qui illum ſcindere auſi eſſent, morte famulorum, & liberorum a diabolo punitos eſſe: ipſos etiam grauibus corporis doloribus affectos. propterea ager diaboli dicebatur. Magna fide praeditus neophytus ſtatuit eam tollere abominationem. praecelſam crucem aruo in medio conſtituit; campumq. crucis indigitauit. ea munitione tutus aruum ſcindit, ſerit, colit. fructus quãtos noualia ferre ſolent, demetit, gratulantibus cunctis, non modo ei ſeruitium, & liberos extinctos non eſſe, ſed ipſum inſuper auctum filiolo. Felicem ſortem anus ethnica ſortita eſt. quae graui preſſa morbo, cum ſe ſentiret non longe abeſſe ab interitu, baptiſmum poſtulauit: intimaq. acta religione, enixe ſe ad Eccleſiam deferri poſtulauit:

uit: ardenti enim ſe ſtudio flagrare diuini Miſſae ſpectandi ſacrificij. vtriuſq. voti facta compos, extrema aetate in hac renata vita, ad ortum vitae peruenit in omnem aeternitatem duraturae.

MAZORDAE templum eſt Matri magnae dicatum, quod Salſethide tota magna habetur veneratione. Vota in eo perſoluuntur; & multis eleemoſinis honoratur. Miſſae ſacrum ſolenni ritu, cantuq. adhibita etiam ſymphonia, magna frequentia, & pietate incolarum celebratur. Inter reliquos, qui Chriſto hic renati ſunt, magnae laetitiae neophytis, & Chriſtianae rei gloriae baptiſmus fuit adoleſcentis ethnicarum ſectarum peritiſſimi; & magno Chriſtianorum fauore celebratus; quod magnae inter ethnicos auctoritatis eſſet; multumq. in illo ad fidem adducendo laborandum fuerit.

EST alia Eccleſia VIRGINI dicata, cui a ſpe nomen eſt inditum. In ea vtroque anno multi baptiſmo expiati ſunt. ſed in ijs priore anno vir potens, & ante eam diem vindex acerrimus Indicarum ſuperſtitionum: noſtraeq. legis hoſtis infenſiſſimus. multa ſuperioribus annis Chriſtianis detrimenta & ipſe intulerat, & aliis, vt quamplurima poſſent, inferrent, diebus praeſertim religioſioribus, auctor fuerat. Eum ferunt vnum ex ijs fuiſſe, qui anno octogeſimo tertio Coculini ad conſpirandum in caedem noſtrorum Patrum ſe duces praebuerunt. Auditus nempe clamor ſanguinis in caelo: & Stephani inter lapidum ictus oratio Saulum, in Chriſtianum nomen incenſum, caeleſtem praeconem Paulum peperit Eccleſiae. Spes eſt, tam acris aduerſarij conuerſione, multos ad diuinam legem amplectendam peruenturos. Plu-

rimum enim ille inter ſuos pollet opibus, & aucto-ritate. Et vt ſe res dant, & meliora, & maiora ſunt in dies exſpectanda.

COLLEGIVM BAZAINENSE, cum adiunctis Reſidentijs.

BAZAINI ex bello, iam ante ſuſcepto, annonae caritas, ex vtroque malo vulgati morbi tum ciues, tum domeſticos noſtros afflixerunt. etſi domi neque tam graues, neque tam frequentes fuere, vt ad opem morbidis ferendam praeſto eſſe non potuerint. Quatuor tamen e noſtro numero poſteriore anno Diuina bonitas ad ſe vocauit. Sed & in annonae difficultatae, qua praecipue priore anno laboratum eſt, noſtri partim corrogatis eleemoſinis, partim multis ſibi de demenſo ſubtractis, ingentem egenorum numerum ſuſtentarunt: & in tumultibus bellicis militibus affuerunt. nam & hic, & Ciauli vrbe belli participe, non eos ſolum in hibernis peccata confitentes ad longas noctes inſomnes pertinaci opera audierunt; ſed in praelio etiam ſigno crucis praeferendo, eosq. ad pugnam fortiter pro fide capeſſendam confirmando, ſaucios vel cum vitae diſcrimine fouendo, adiuuerunt. vt non minus ſpiritualibus hiſce armis, quam quibus ipſi dimacabant, vel ipſorum teſtimonio, victoria tribueretur. nunquam enim non a praelio re bene geſta redierunt.

Quominus vero res Chriſtiana felici curſu progrederetur, magno bellici tumultus impedimento fuere. Acceſſit etiam Bazainenſis ethnici hominis, aeque ſuae ſectae peritiſſimi, ſtudioſiſſimiq. atq. in

rebus gerendis ſagaciſſimi, & maximi ſpiritus,impius conatus. Hic praefectorum ſubnixus amicitia, & ſuis fretus opibus, Chriſtianae rei acerrime aduerſabatur,& nõ modo populares ſuos ad Chriſti fidem accedere prohibebat, ſed etiã baptiſmo initiatos ad defectionem ſollicitabat; cogebatq; in Aegiptum remeare. &, vt erat magnae potentiae, & abundans, ijs, qui ſuſceptam fidem eiuraſſent, ſuppeditabat in ſumptum: cum Brachmanis & hariolis agebat, vt a Chriſti fide redeuntibus, multam ob priora deſerta ſacra remitterent.omnibus denique modis ſartam tectam impietatem conſeruabat: contraq. Chriſti gregem carpendo ſemper quantum poterat, minuere nitebatur. Eſt operae pretium ſtultã noſſe ſuperſtitionem. Ganges eſt, Indiam ſecans,flumen antiquorum clarum monumentis. eius aquis tantam ineſſe religionem caeca haec barbaries exiſtimat; vt beatos illos praedicent, qui poſt mortem in id flumen demerguntur. Hinc viri principes in morte ſuos cineres eo deferri iubent, & tradi fluctibus. Nuper Cocini Regina moriens, teſtamento filio mandauit, vt ſua ipſe manu hac ſe beatitudine afficeret. Filius iuſtis perſolutis, ignotus peregrinantis habitu eo ſe contulit; maternosq. cineres in ſacrum flumen deiecit. Ad Gangem hic impietatis vindex, Chriſti gregis diſſipator, Pagodem ſe habere dictitabat, antiquae venerationis, & magno peregrinantium concurſu celebrem. inde magna impenſa curabat tanto itinere fluminis aquam Bazainum vſque deportandam, eam moribundis, & extremam animam agentibus, piaculi videlicet loco, dabat ad potandum,quam gratiae aquam nominabat. His, aliisq. portentis homo pecunioſus tanto erat in

honore,

honore, vt aliquid humano faſtigio maius haberetur. itaque qua ille ſibi pedes abluiſſet, tanquam rem ſacram, aquam bibebant. Haec vt feſtuca è pupillis Eccleſiae eximeretur, egere noſtri vt Chriſtianae rei perturbator, tanquam Chriſtiani gregis abactor, a Quaeſitoribus fidei coerceretur. ita pax reddita placidis Chriſti ouiculis. Non defuere qui illius patrocinium ſuſciperent, ne Luſitani quidem (tanta erat ſimulatae opinio probitatis) eximereq. conarentur: neque aberat a turba aliqua periculum: ſed motus omnes ſacri tribunalis nomen facile compeſcuit. Alius aeque potens, nec minus pernicioſus noſtrae legi, multis malis circumuentus, & ſcelerum ſuorum conſcientia territus; grauioremq. adhuc diuinam metuens animaduerſionem, ſtatuit non modo a Sancta Dei oppugnanda lege deſiſtere, ſed ſe etiam ad eam amplectendam cum tota familia transferre. Brachmana item alius odio Chriſtiani nominis, ijs qui ad Chriſtum ſe adiungerent, erat infeſtiſſimus; neque vllam ijs nocendi occaſionem praeteribat. is quoque tandem ſponte amplexus veritatem, Chriſtianus factus eſt. His tribus magnus ſublatis obicibus, euangelica veritas liberius excurret. nam qui ad Chriſtiana ſacra ſuae ſtudio ſalutis inclinant, hoc metu liberati, ſua iam profiteri ſtudia audentius incipiunt. Ita poſteriore anno magno numero ad baptiſmum confluxerunt. Feſto enim die vndecim millium Virginum quingenti ſacro fonte abluti ſunt: & in ijs viri primarij nonnulli, opibus, & generis nobilitate in primis clari. quae res & apud Indos magnam diuinae legi conciliat exiſtimationem; & animos addit neophytis tenuioribus; cum ſuae gentis primarios vident ad Chri-

ſtianae

ſtianae cultum religionis ſibi anteire. toto deinde reliquo anni curſu octingenti ferme baptizati ſunt in reliquis Eccleſiis praeterea multi. Nam quibus diebus ſingularum Eccleſiarum Patronalia anniuerſario circuitu recurrunt, magna frequentia, & pietate ea religio recolitur; & multa ſacramentorum collatione, baptiſmatum praeſertim, & concurſu patrum, qui vicina in Salſethide morantur, celebratur. Ita Bandorae octoginta; in Reſidentia S. Trinitatis ducenti quinquaginta: Curlini ducenti ſexaginta. Tanaae priore anno plus triginta, poſteriore centum baptizati ſunt, praeter valde bonum cathecumenorum numerum, qui in hiſce ſedibus inſtituebantur. Eſt & hic in vrbe Bazaino Indorum puerorum Seminarium, qui ad Chriſtianam pietatem & litteras inſtituuntur. qui poſtmodū adulti, ſacris ordinibus initiati, ſuae genti dantur Sacerdotes: & ab ijs magno habentur in honore. In eum cetum adlecti ſunt poſteriore anno aliqui nobiles, claris orti familiis, & bonae indolis adoleſcentuli. quos tanto vtiliores ſperamus Eccleſiae futuros, quanto dignitate praeſtant ceteris. Obiit priore anno Bazaini Ioannes Belis, vir erga Societatem noſtram, & dum vixit inſigniter liberalis, & moriens collegium hoc geminorum hortorum ſcripſit haeredem: qui ad animi remiſſionem ſunt peropportuni. centum praeterea pardaos templi ſecretario reliquit, ad quaedam, quae deſiderabantur ornamenta. Auctum praeterea annuum vectigal, domibus quibuſdam coemptis. grande etiam aes alienum priore anno diſſolutum: copioſae quoque eleemoſinae collatae; quibus aedificij pars, quae inchoata pendebat, abſoluta eſt. Alius villas duas collegio donauit, poſt ipſius mor-

mortem poſſidendas; vt earum fructus ad Eccleſiae ornatum conferantur. Mille & quingenti pardai a Rege quotannis ad ſubleuandos neophytos conferebantur: ſed quoniam, bello omnia vaſtante, ager a colonis deſertus ceſſauit, aliquot annis perſoluti non ſunt. Luſitanus genere, & diuitiis clarus, propagandae fidei ſtudioſus, tria millia & centum contulit de ſuo; vt ex eis annui prouentus coemantur trecentorum pardaorum: quorum centeni ad templi ſacrum vſum, centeni Bazainenſium, totidem ad Damanenſium neophytorum opem conferantur.

COLLEGIVM Damanenſe.

DAMANI extremum vitae diem clauſit Emanuel de Matos, frater religioſa humilitate inſignis: & qui decem annis, quos egit in Societate, ſolidarum virtutum non obſcura ſigna dedit. eius obitus, quod omnibus ille apprime carus eſſet, omnibus item maerori fuit. Ceteri in hominum ſalute ſtrenue inuigilarunt. Ingens pecunia iniuſte parta legitimis dominis eſt noſtrorum conſilio reſtituta. Viatorem aliqui ſpoliarant, magna ui argenti illi adempta; noſtrorum item opera integra omnia redhibita. Milites duo mutuo ſe ad caedem prouocarant: ſeq. eius rei cauſſa ex vrbe clam ſubduxerant: eorum furori noſtri Sacerdotis opera obuiam eſt itum; ipſiq. inter ſe conciliati; alij necis periculo ſubtracti, quam ijs inferre parabant inimici. Quod ad rem Chriſtianam attinet, quinquageni hic vtroque anno baptizati ſunt. totidem

tidem reliqui erant catechumeni. Sed in ijs, qui priore anno ſacris aquis abluti ſunt, eluxit diuina miſeratio in calamitate ethnici adoleſcentis ſeptemdecim circiter annorum. Eius pater aere grauatus alieno eum iure nexus addixerat creditori ſuo homini Chriſtiano, tantiſper dum ei debitum perſolueret. Coepit hic in ea familia Chriſtianam viuendi diſciplinam, & Chriſtianos mores ſuſpicere, vſque eo, vt poſt longam ſecum diſputationem, Chriſtianam religionem ſuſcipere decreuerit. Ita, poſtquam pater creditori ſatisfecit, cum ille nexu miſſus eſt; profeſſus eſt, ſe velle fieri Chriſtianum. & quoniam catechiſmum iam didicerat, octauo die magna totius ciuitatis gratulatione, ſui praeſertim ſuſceptoris, cuius domi religionem imbiberat, baptizatus eſt. Et quoniam pater adhuc in aere alieno erat, delata eſt ei condicio a Chriſtianis creditoribus, ſi vellet ad Chriſti gregem ſe adiungere, qua ei debiti ſolutio facillima redderetur. nec defuere, qui ei bene magnam ſummam integram remitterent. ſed nimirum eadem quae filio ei mens optanda fuit. Super haec pardai mille nobis poſteriore anno eleemoſinae nomine acceſſere.

CIAVLANA
Sedes.

CIAVLANA quoque domus belli ſenſit incommoda. quibus occupati patres minus in propaganda fide operam impendere potuere; cum totos eos ad ſe traherent vrgentes militum neceſſitudines. nam & continenti, diuturnaq. opera

ra milites, vti ſupra dictum eſt, audiendi; & ad vſque praelia proſequendi cum fuerint, ethnicis ad fidem inuitandis ſpatium breue reliquerunt, non tamen vrbana opera ceſſauit. Diſſidia multa, eaq. admodum periculoſa ſublata ſunt, e quibus magnae perturbationes, & multorum caedes timebantur, nam & familiae nobiles grauiter inter ſe erant infenſae: & ipſi magiſtratus aliis de rebus diſſidebant. Dei tandem ope omnium animi reconciliati; magnaq. ciuitatis laetitia vtriſque partibus ſatisfactum eſt. Curatum praeterea, vt vir opulentus morti proximus, cui perſuadere non poterant propinqui eſſe ei moriendum, ſe ad mortem compararet; & teſtamentum conderet; quo, praeter cetera, tantum pecuniae pauperibus legauerit; vt orphanae, quotquot erant in ciuitate, honeſto matrimonio collocarentur; captiui multi redimerentur; multisq. aliis indigentiis ſubueniretur. Scholarum diſcipuli egregios ſe praebent cultores pietatis. multi varias religiones ſuſceperere; multi eadem adhuc conſilia fouent; neque vllum patiuntur a ſe pietatis officium deſiderari.

COCINENSE Collegium.

COCINVM morbi peſtilentes, ac repentini poſteriore anno infeſtam habuerunt: qui ſtatim ſaeuientes, breui tẽpore ad extrema aegros addùcebant. ita paſſim vrbe tota magna facta ſtrages eſt. Ii nobis duos ademere, P. Didacum Barrium, & Petrum a Cruce. Erat ille magiſter elementariorum; magnaq. animi ſubmiſſione, & caritate

ritate multos annos munus illud exercuerat, repentino paene mortuus eſt. Pridie Natalis Domini nocturnae pſalmodiae cum aliis vigens interfuerat: Miſſae etiam ſacrificium ſub auroram decantauerat: ſecundum ſacrificium vulgato morbo correptus, paucis horis extinctus eſt, magno tum diſcipulorum, tum etiam noſtrorum omnium, ac totius maerore ciuitatis. Alter quadraginta prope annos egerat in Societate, domeſticis operibus addictus. & quia robuſtiore fuit corpore, diutius etiam morbi obſtitit acerbitati: octauo enim die conſumptus eſt. Vir fuit multae caritatis; & qui ita vixit in Societate, vt de vita poſſet tranquillo, laetoq. animo decedere. cum praeſertim commiſſam ſibi in ſocietate ſtationem fideliter tenuerit. Concionum fructus, praeter vſitata, illi non exigui collecti ſunt. Quidam ita implacabili erat odio in eum, a quo laeſus erat, vt nullis multorum, & quidem primariorum virorum ſuaſionibus ad condonandam iniuriam adduci poſſet. is, vna audita cōcione, vltro inimici ſui domum adiit; ſponteq. profeſſus ſe omnem iniuriam remittere, priſtinam cum eo gratiam reſarſit, magna laetitia, & admiratione ciuitatis. Idem alij perſuaſum; publicaeq. iudicij in reum tabulae, inductae. Alius triginta annos exegerat ſine confeſſione; idq. nulla alia pertinacia, aut proteruia, niſi inepto puerilią; pudore ſuae aperiendae conſcientiae. nunquam tamen pium Virginis matris omiſit cultum. ſaepe in eius honorem Miſſae offerendum curabat ſacrificium. quotidie precum penſum aliquod perſoluebat, orabatq. miſericordiae matrem, prauum ſibi pudorem vt abſtergeret; roburq. a Diuino filio ad confeſſionem obeundam impetraret. Hic

quoque concioni interfuit, qua illorum agitabatur error, quos mutos daemon facit in confeſſione. Repente totus immutatus eundem adit Sacerdotem: ſe mutum illum eſſe conteſtatus, quem illa concione ſuis ipſius coloribus depinxerat. ita ſuae tandem animae, vt debuit, conſuluit ſaluti. Ceterum non admodum fecunda neophytorum meſſis fuit, ſiquidem hic aduerſo flumine nauigamus. neque tamē nihil eſt promotum. Concionibus enim veſpertinis, quae diebus Dominicis ad Indos, & mancipia illorū idiomate habentur, cum aliquando de baptiſmi neceſſitate ageretur, duo qui inter Chriſtianos Chriſtiana viuebant diſciplina, & ſine baptiſmo Chriſtianos ſe eſſe exiſtimabant, cognito errore, baptiſmum poſtularunt. Quinquaginta tamen priore anno baptizati ſunt. Brachmana erat in vrbe ethnicus, ſed ad miſerationem, & beneficentiam propenſus: multa eleemoſinae nomine donabat: aegrotos inopes nulla mercede curabat: quin etiam domo ſua medicamenta ad eos transmittebat. quibus rebus fiebat, vt Chriſtianis, ethnicisq. & notus eſſet, & gratiſſimus. Indi Luſitaniq. tanta perſpecta probitate, hominem saepe ad Chriſtianam religionem inuitarunt: quibus ille ſolenne illud ethnicorum reſpondebat: ſuam nondum horam aduenisse. Grauem ille interim incidit in morbum. Ergo Luſitani hominem promiſſi admonent. ab eo latens quidem in animo ſtudium eliciunt: certam tamen teſtatamq. verbis voluntatem nullam exprimunt. tantum Chriſtianorum patrem aduocari iubet. Erat cum aegroto magna turba ethnicorum; qui valde conſiliis adverſabantur. Aduenit Pater Chriſtianorum, cum aliquo ſuorum comitatu. qui quamuis aegroti vo-

tum probe noſſet; quoniam tamen ethnicorum praeſentia aeger ſuam profiteri voluntatem non audebat; ad precum, & ſuaſionum praeſidia ſe contulit; eoq. vſque interrogationibus, hortationibusq, progreſſus eſt, donec ille diſertis tandem verbis diceret; velle ſe Chriſtianum eſſe, grates magna laetitia ab omnibus aguntur bonorum omnium auctori Deo. confeſtim aquam alij; alij ſignum crucis comportare: orare patrem ſtatim candidatum vt reſpergat. Pater qui illius animaduerterat cunctationem, antequam vlterius progrediatur, ejus ſententiae firmandae cauſſa, perſiſtit in interrogationibus; donec iterum, & tertio dulciſſimis IESV MARIAEQ. inuocandis nominibus ſuam ratam habuit ſponſionem. Tandem, pro temporum anguſtiis inſtructum, eum ſacro lauacro expiauit. ille horis paucis; identidem Ieſu nomen iterando, ſtola indutus innocentiae, e vitae ergaſtulo ad beatorum gloriam euaſit. Laetum id toti ciuitati fuit: tanta erat apud omnes claritudine. Elatus eſt funere quam apparatiſſimo. Tanto Chriſtianorum fauore, & tam clara funeris religione permotus alius, qui ſe eius diſcipulum profitebatur, paucis poſt diebus baptiſmum poſtulauit; quod eo ſe proficiſci velle diceret, quo magiſtri ſui anima praeiuiſſet. Narrauit alius, ter ſibi Diuinam matrem viſam eſſe; monuiſſeq. Chriſtianorum fidem vt ſuſciperet. Ciuis huius vrbis, cuius propinqui multi iam Chriſtiani erant, ſaepius a noſtris de ſuſcipienda Chriſti fide laceſſitus, durum ſemper ſe praebuerat, & hic praeter omnium opinionem, mutata mente, ad Chriſtianorum Patrem venit, vt, quando illo die Virgo Sanctiſſima cunctorum mater in terris nata eſſet, ipſe quoque

& Chriſto, & matri eius per ſacrum baptiſma naſceretur. Hi quoque ad reliquum neophytorum cetum non leue additamentum acceſſere. Reſtincta odia, & reſartas amicitias in rebus Indicis referre opus videtur interdum otioſum. ſed neque haec fuere plane omittenda: in his tamē non ſemper immorandum: quare ad alia, quae trahunt, properandum. Eleemoſinae quibus & orphana puella honeſto matrimonio coniuncta eſt, & ſacrum magnis rebus auctum inſtrumentum, ſilentio praetereundae non fuerunt: illa praeter caeteras, qua vir eo nomine dignior, quo pluribus nominibus de Societate bene meritus, quatuor pardaorum millia collegio attribuit. quae res ad multas collegij cōmoditates fuit peropportuna. Scholarum diſcipuli cum litteris egregie pietatis ſtudia coniungunt. ex ijs octo religioſam vitam ſuſcepere: alij ad idem conſilium ſe comparant.

VAIPICOTANA Sedes.

VAIPICOTAE montes, vt alias perſcriptum eſt, a Chriſtianis S Thomae incoluntur: ſed ethnicis parent Regulis, quemadmodum Indici tractus reliqui. Seminarium noſtri inſtituunt adoleſcentium indigenarum, ad ſuae gentis vſum. de quo litteris anni nonageſimi multa ſcripta ſunt. Sed vt notentur progreſſio, & incrementa, eo tempore viginti quinque alumni tantum numerantur: hoc quadriennio numerus prope duplicatus eſt. nam nonageſimo quarto anno, quadraginta: nonageſimo quincto, quadraginta quinque inſti-

inſtituebantur. ex iis erant duodecim iam Sacerdotes, tres diaconi, minoribus ordinibus inſtituti duodeuiginti: reliqui tirones. Iam quanto vſui ſuae genti ſint, qui ex ijs ſacris initiantur; ſatis multa ijſdem litteris perſcribuntur. ſed, quod magis mirum eſt, etiam tirones, cum ſe offert occaſio, & ipſi ſpiritalia ſtrenue ſatis arma vibrant. Ex ijs duo, treſue pueruli forte ad viri primarij eiuſdem gentis domum miſſi erant, ſiue, vt fit, ad ſolatium propinquorum, ſiue quauis alia de cauſſa. Materfamilias diuturnis iã partus doloribus, magno cum vitae diſcrimine cruciabatur. aderant Chriſtiani, ethniciq. magno numero. & ſua quiſque remedia periclitabatur. monent pueri patremfamilias iubeat ethnicos cubiculo faceſſere; Chriſtianos poſitis genibus orare; cum illis & ipſi vna orant. poſt aliquanto verba illa ex Euangelio, VERBVM CARO FACTVM EST papyro inſcripta collo puerperae appendunt. quae ſtatim omni leuata dolore fetum emiſit quamfacillime: magno vtique documento, diuinam vim ineſſe ſacris verbis, & Diuino numini placere ſimplicium puerorum pietatem. Ceterum nonnulla in varietate Vaipicotanae res hoc biennio verſatae ſunt; ſed bene, Dei beneficio, verterunt tandem, ſi eas eodem in cardinae diu ſtare contigerit. Nonnulli Caſſanaires, qui Vaipicotanorum Chriſtianorum presbiteri ſunt, priore anno ad hoc Seminarium venere, vt Chaldaicam linguam, & noſtram condiſcerent doctrinam; quo inſtructiores in ſuas terras, ad ſua exercenda munia redirent. & iam non doctrinam modo, & Syriacas litteras, ſed facile etiam noſtros mores, noſtramq imbibebant diſciplinam, multis praeſertim erroribus of-

 ſenſi,

ſenſi, quos vna cum lacte pueri exſuxerant. Rem impedire, & praeclara coepta diſturbare aggreſſus eſt infernus hoſtis. Archiepiſcopus Angamalenſis, qui hanc regit Eccleſiam, ſiue hominum errore, ſiue ambitione, veritus fortaſſe, ne populi admiratione doctrinae melioris, a ſui reuerentia abducerentur, tentauit a noſtrorum diſciplina noſtros alumnos auocare. quod cum illi renuerent, nos apud vicinos circa regulos conatus eſt in inuidiam adducere; falſisq. criminationibus illorum animos in nos, Caſſanaresq. Seminarij incitare: noſtra conſilia Regum conſiliis aduerſari; nos populos a Regum obedientia abducere. aliaq. his deteriora comminiſci contra nos veritus non eſt. Quibus eius calumniis, & aperta in nos maleuolentia ex eo grege Chriſtianorum aliqui, ad noſtros impediendos conatus audaciam ſumpſerunt. Verſabatur in praecipua quadam huius montis vrbe (Pimentam coniicio fuiſſe: cuius Regina litteris anni nonageſimi primi commemoratur) Miſſionis nomine noſter Sacerdos; populumq. in Eccleſia docebat. extitit e media concione vir primarius, qui palam dicenti coepit aduerſari: falſa eſſe clamans, quae ab ipſo docerentur: aliaq. multa adiiciens in concionantis, & concionis contumeliam; quibus irritati auditores in contumacem illum impetum feciſſent, ni molli Patris oratione compeſcerentur. ſuper haec tantos ille ſibi ſumpſit ſpiritus; vt Sacerdotes duos e Seminario, qui Patrem ſequebantur, violarit. ad tam indignam contumeliam ita concio exarſit; vt a Patre conuiciis contenderet; vt, quando Luſitani animaduerſionem horum habent facinorum, tātam diuinarum rerum iniuriam impune abire non permitteret; alioqui futurum, vt

nulli

nulli Sacerdotes palam docere veritatem audeāt. Sed, quia iniurioſus ille apud Reginam ethnicam, in cuius ditione vrbs eſt, in magna erat gratia, nihil amplius in praeſens potuere, quam vt eum intra certam domum coercerent. quod eſt apud Malabares inſigne genus ignominiae. Res Cocinum perlata Luſitanorum Praeſidem, qui Cocini reſidet, ad iniuriam diuinae legi, & Sacerdotibus illatam vlciſcendam, vehementer accendit. ſed exoratus a Patribus, vt tantiſper eo conſilio ſuperſederet, donec appareret, quem res exitum eſſet habitura. Reus interim facti paenitens, ad quancunque multam ſubeandam paratum ſe prae ſe ferebat, ſed aliorum ſermone ablatus, mentem mutauit, neque eum Regina puniebat, neque Archiepiſcopus, vt in cleri violatorem anathema intorquebat. quin etiam hominem ſacrorum communione ab ipſo iure deiectum, ad ſacra admittere non verebatur Archidiaconi eius Eccleſiae, vt coniectura fuit, ſuaſu, cui reus patruus ne erat, an auunculus? Id cum Praeſes reſciſſet Cocinenſis, commercio Luſitanis interdixit cum eius terrae tractu, ex quo magnis detrimentis tum incolae, tum Regina in primis afficiebantur. Itaque Patres inde rediere. Quare ad commercium reuocādum, Reginae placuit Cocinenſem Regulum deprecatorem apud Luſitanum adhibere, ſeq. ad quancunque ſatisfactionem paratam profiteri. Eius rei cauſſa illuc miſſus eſt a Regulo Pater is, qui ei praeeſt Reſidentiae: & cum eo ire iuſſus pater, qui laeſus erat. & quo plus ponderis eſſet in legatione, Regij adiuncti procuratores duo, quos Regentes nominant. Magna omnium laetitia tum populi vniuerſi, qui Patrum vtilitate dolebant ſe carere, tum

ipſius Reginae excepti ſunt. Regina Iudicum poteſtati reum permiſit; hac cònteſtatione vſa: eſſe quidem virum nobili loco natum; & magnae in Regia exiſtimationis; ſed placere ſibi Chriſtianos religionem ſuam reuereri. Inde relatum ad conſilium de crimine: & tum Eccleſiaſticorum, tum laicorum, qui conſilio intererant, ſententia, ea reo dicta multa, certum vt auri penderet numerum: & vt tribus Dominicis diebus ante fores templi accenſum cereum manutenens toto ſacrificij tempore ſtaret. quod ille magno doloris ſenſu fecit; alteraq. manu crucem tenens, ſupplex culpam ſibi vt ignoſcerent rogauit; ſe ſuam contumaciam agnoſcere, crimen profiteri: veraq. illa eſſe credere, quaecunque S. R. Eccleſia docet profitenda. poſtremo humi proſtratus Deum ipſum miſericordiam rogauit. Patres peramanter hominem complexi etiam reliquam poenam remiſerunt. Rebus ita compoſitis, Chriſtiani Patrem miſſionis praeſidem rogarunt, vt eundem Sacerdotem toto Quadrageſimae tempore apud ſe morari ſineret. Quo tempore non vrbanos ſolum, ſed circumiectos etiam vicanos docendo, confitentibus aures dando, concionando impigre, ſolliciteq. excoluit. Sacerdotes etiam ſacramentorum edocuit adminiſtrationem: reconciliauit diffidentes: contractuum formas illegitimas correxit. extrema Quadrageſima memoriam noſtrae redemptionis, Chriſti Domini cruciatuum, & necis explicanda populo hiſtoria, ſupplicatione, & flagellatione, ſumma cum totius populi religione, & ſenſu pietatis celebrauit.

His rerum euentis Archiepiſcopus iam intelligit, ſua conſilia contra nos, tum ad Chriſtianos ſuos, tum

tum ad Reges barbaros parum ſibi feliciter ſuccedere; quod noſtra plus quam illius cauſſa velint: ſentitq. ſine noſtra opera, magnum eſſe negotium hanc regere Eccleſiam. itaque incipit ſenſim aliā mentem induere, & liuorem in verām beneuolentiam conuertere. Alumnos Seminarij, ſe ſacris initiaturum pollicetur: iam noſtram quaerit familiaritatem, noſtrae fauet doctrinae, noſtra conſilia expetit, ſe totum denique nobis regendum, ac refingendum tradit. Eodem erga nos ſenſu animatus eſſe incipit etiam Archidiaconus: faeturq. ſine noſtra ope hoſce populos regi non poſſe. Dedit ſe in familiaritatem eiuſdem Sacerdotis, qui in diſcrimine illo verſatus eſt: ſe etiam ipſi diſcipulum adhibuit: ſtudetq. ab eo & Chaldaicam linguam, & verum ſacrarum litterarum ſenſum haurire: cuius rei cauſſa Mangatem (id vico nomen eſt Seminario propinquiori) ſedem tranſtulit, indeq. diſcendi cauſſa ad noſtram ſedem ſaepe commeat. Iam non doctrinam noſtram ſolum expiſcatur, ſed multa etiam de ſacris Eccleſiae ritibus cognoſcit. Et quod fuit maxime optandum, ſuos libros omnes nobis cognoſcendos, corrigendosq. tradidit. neque ipſe ſolum noſtrae doctrinae ſe praebet ſtudioſum, ſed Sacerdotes etiam reliquos & populares ſaepe cogit ad Eccleſiam; noſtrumq. aduocat Sacerdotem, a quo erudiantur. ita iam plane apparet, vtrunque totum factum eſſe alterum. Appetebat dies Aſſumptioni Virginis dicatus, cum Chaldaico idiomate, dictante Patre ſcripſit concionem, quam memoriae mandatam dixit ad populum: qua multa ex vera, catholicaq. doctrina explicauit, longe ſecus, quam ipſorum libris apocripha memoria continentur. extremaq. concio-

ne

ne conteſtatus eſt; ea quae dixit, vera eſſe, & catholicae doctrinae, quam ſancta vniuerſalis tenet Eccleſia, conſentanea. quaeq. vel contra, vel aliter ſuperioribus annis, tum ex ſe, tum ex aliis Caſſanairis audiſſent, falſa eſſe, & à catholica Eccleſia reiecta: mendasq. iſtas in ſuos libros inſcitia maiorum irrepſiſſe: ſe ad hanc diem deceptos in his tenebris haeſiſſe. nunc ſe Patrum beneficio veritatis lucem, quam Romana praefert Eccleſia, intueri. Hactenus ab homine vere ſincero, & ſincerae veritatis amatore nihil maius fuit exſpectandum. Deus orandus; vt qui his mentem in melius mutauit, eandem perpetuam conſeruet, transfundatq. in ceteros. Hactenus de rebus Eccleſiaſticis anni huius: veniamus ad Laicos.

Grauis & vetus quadraginta annorum controuerſia inter duos Regulos de quorundam opidorum poſſeſſione verſabatur, quam nunquam finitimi Reguli componere potuerant. hi tandem totius rei diſceptationem ad arbitrium noſtrorum detulerunt. noſtri ea lege rem ſuſceperunt, ſi vtrinque bini, terniue Brachmanes eligerentur, Malabarici iuris peritiſſimi; qui pro ſua ſapientia de tota re deciderent; noſtri tertio loco, tanquam ſubſcriptores, & amici communes accederent. Res Deo bene iuuante ita compoſita eſt, vt Regulus vterq. in eam compoſitionem conſenſerit. Speramus, magnam rei Chriſtianae concordiam hanc quietem allaturam. profuit certe plurimum ad magnam Societatis noſtrae apud eam gentem exiſtimationem conciliandam. Ipſi Brachmanes, qui nobis ante infenſi erant, congreſſusq. noſtros vitabant, in noſtram ſe nunc familiaritatē inſinuant; nos adeunt, noſtris conſiliis vtuntur; & in rebus

omni-

omnibus, tanquam magiſtros nos verentur. Haec ferme priore anno.

Sequutus eſt poſterior tranquilliore curſu. & quidem iam inde ſuperioribus annis aliis de cauſſis: proxime vero his ſuperatis turbulentiis, compoſitisq; diſſidiis, magna Principum virorum gratia ſtetit in his locis Societatis auctoritas: eius praecipue Sacerdotis, qui Vaipicotae praeſidet. vt & eius opera in rebus difficilibus omnes circa Reguli vtantur; & Thomaei Chriſtiani ad eum, tanquam magnum aliquem arbitrum confugiant, illiusq. dicto acquieſcant; noſtra denique omnia communi fauore proſequantur. Et cum ventorum turbo noſtri templi partem deieciſſet, ad eam reſtituendã incolae multa contulere; fuitq. e Chriſtianorum numero, qui centum pardaos, trecentos vnus contulit e Regulis. Multi denique ex omnibus circa Regulorum ditionibus Chriſtiani, ethniciq. ad hanc ſe Reſidentiam conferunt: hi vt noſtris myſteriis initientur; illi vt ſacramentis animum expurgent; ſolemneſq; noſtrorum miniſteriorum percipiant vtilitates. mira pietate noſtros ritus proſequuntur; ſenſimq. a Chaldaica Eccleſia infuſos, longaq. diuturnitate poſterorum inſcitia inolitos, dediſcunt errores; Romanaeq. Eccleſiae traditiones reuerentur, ac ſuſpiciunt. colloquiis de diuinis rebus apprime delectantur: audita conferunt inter ſeſe: ſuaſq. patribus proponunt dubitationes: magnaq. ſunt aduerſus Eccleſiaſtica ſymbola religione. Aqua piaculari hoc anno quindecim, ſexdecimue homines e graui morbo reualuere. infantes nouem octauo, quam nati ſuo quiſque die erãt, cum graui morbo languerent, baptiſmo admoti integro vigori ſtatim reſtituti ſunt. Intolerandis dolo-

doloribus quidam angebatur, vt iam de vita prorſus deſperaret; neque a medicina quidquam remedia proficerent: intellectum eſt aliquem e damnatis ſpiritibus miſerum illum inſidere. ſed adhibitis exorciſmis, & ſuſpenſo e ceruicibus aegroti fruſtulo e ligno ſanctae crucis, infeſtus hoſpes abigitur; aeger omni in poſterum dolore liberatur. In Chriſtianum alium veneficus hariolus tenebrarum incolā inſilire iuſſerat; qui diu multumq. miſerum vexarat. opem obſeſſus a Patribus per litteras expetiit. miſſus e Seminario Sacerdos vnus homini tridui ieiunium indicit, poſt eius excipit confeſſionem: illius domum ſanctis Eccleſiae precibus, & ſanctificata expiat aqua, ac ſupra tecti faſtigium crucem collocat: continuoq. obſeſſor tartareus fugatur. qui ea fremens ignominia, furorem vertit in veneficum. eius primum domum inflammauit: poſt conuiciis hominem exterruit: minatusq. eſt, ſe magno illi eam contumeliam compenſaturum; quod eo ſe adegerit, vnde tanta cum ignominia expelleretur: multisq. verberibus affectum, pauore attonitum nefarium aſſeclam reliquit. Pia mulier in vico habet, qui ab hoc Sanctae Crucis templo diſtat leucis quatuor; haec Dominicos, feſtosq. dies nullos praetermittit, quin huc ſe conferat ad templum magno cum ſuae gentis comitatu. hanc turbare adortus pietatem infernus hoſtis, mulierem in itinere inuaſit. pergit illa nihilominus templum petere. quod ingreſſa ſtatim infeſto obſeſſore liberatur. domum redit, iterum vexatur: redit ad templum, iterum ſanatur. ſicq. certa viciſſitudine, domi bellum, in templo pax erat ab hoſte. Domum fuit igitur mittenda medicina, quae in templo eſſet ſuperuacua. Miſſi e Se-

mina-

minario Sacerdotes duo, vſitatis Eccleſiae precationibus, & poteſtate ſacris ordinibus tradita diuinitus tartaream poteſtatem omni prorſus in eam feminam poteſtate ſpoliarunt. Dici non poteſt, quantam vim haec habeant ad Chriſtianorum cōfirmandos animos, & iucunda etiam pietate recreandos. vt ipſi etiam ethnici noſtrae religionis iam reuereantur poteſtatem. Puerpera, femina primaria exſtinctum fetum intra aluum biduo iam continebat; neque arte vlla elici potuerat. appenſo illi e ceruicibus Euangelio, magna cum omnium admiratione, & laetitia, nullo labore letali pondere, & mortis diſcrimine liberata eſt.

Addam poſtremo loco de Archiepiſcopo nonnihil: quam illius actionum clauſulam fore putamus initium bonarum rerum. Is graui preſſus morbo Patrem huius Reſidentiae Praeſidem accerſit; adhibitoq. Archidiacono, & clero vniuerſo, multiſq. primariis viris e Chriſtianis, qui e diuerſis locis conuenerant, praeſentibus, eum ſermonem habuit, vt diceret; ſe ſuas oues Summo Romano Pontifici relinquere: ſuae voluntatis eſſe, vt omnes Romanam Eccleſiam Eccleſiarum omnium caput agnoſcant, Romanumq. Pontificem ſuum Dominum, Patrem, paſtoremq. ſupremum venerentur: A quo vno omnis Epiſcoporum omniū aliorumq; Praelatorum pendet poteſtas. Et quoniam Societatis homines S. Patris miniſtri ad hanc incultam vineam colendam miſſi, veram Romanae Eccleſiae doctrinam explicarent; ſe omnibus praecipere, illos vt audiant, iis obtemperent, eorum ſequantur in omnibus doctrinā; ſtudioſeq. teneant, quae illi docent; eamq. veram eſſe doctrinam, quā Sancta Romana Eccleſia tuetur. Et conuerſus ad Pa-

 trem,

trem, per Chriſti caritatem, per antiquam amicitiam, perq. ſummum ipſum Pontificem petiit, ſuam vt Eccleſiam hanc ordinaret, & diſciplina quamoptima componeret. deq. rebus omnibus hiſce, quae palam ſic conteſtatus eſſet, publicas confici tabulas mandauit, teſtes vltimae ſuae huius voluntatis. Addidit etiam hoc ipſum ſe ſuperiore anno per litteras Summo Pontifici declaraſſe, petiiſſeq. vt in clientelam acciperetur. Quae res Chriſtianos omnes magna laetitia affecit; cum intelligerent, ſe a paſtore ſuo in eorum tradi diſciplinam, a quibus primum florem pietatis, & quodam modo primicias ſpiritus hauſiſſent. Inde auctum Caſſanairum ſtudium, & reuerentia erga nos, frequenter nos adeunt, noſtrorum ſententiam exquirunt; poſtulantq, ſe ſui muneris partes edoceri. pergunt praeterea ſuos libros ad nos afferre corrigendos. Res Dei beneficio hactenus bene inſtituta, feliciter procedit, Chriſto laus. Multae factae interim inimicorum reconciliationes: neque priuati homines tantum, ſed integri etiam populi ad concordiam ſunt reuocati. Non leue erit additamentum haec modica appendix. Quadraginta homines partes ſequebantur cuiuſdam pſeudoepiſcopi, qui ſe in gentem hanc intruſerat; ſeq, a ceteris, qui Romanae Eccleſiae adherebant, ſegregarant; & in ſua peruicacia haerentes, a piorum communione ſeiuncti viuebant. Hi furtim Eccleſiam ingreſſi, vna audita concione relicto ſeditioſo Antiſtite zizaniorum, piorum ſe cetui reſtituerunt.

RE-

RESIDENTIA S. Iacobi.

RESIDENTIAE S. Iacobi huius biennij primum litteris mentionem inuenio: ea Cocino diſtat leucam vnam, ad mare ſita: ab vnoq. Sacerdote regitur: qui & recentes Chriſtianos (nō enim huc pertinent Thomaei) accurate excolit; & in ethnicis, qui iam reliqui pauci ſunt, ad Chriſtum adiungendis ſtrenue laborat. Ex ijs, qui adiuncti ſunt, vnus ſolenni die quodam templi apparatu, ornatuq. perſpecto, plenam miſit admirationis vocem; verā eſſe legem Chriſtianorum. Quot hic priore anno ad Chriſtum traducti ſunt, notatum non eſt: ſed poſteriore legere mihi videor ad ſexaginta quinque.

PORCAE ad S. Andreae nullus reſidet noſtrorum; ſed ſubinde aliquis ad veteres Chriſtianos a S. Thoma ſincera doctrina erudiendos proficiſcitur. proxime quorundam errorem ſuſtulerunt, qui legem a S. Petro traditam, ab ea differre exiſtimabant, quam ipſi a S. Thoma accepiſſent. Chriſtiani hominis domum hic infeſtam diabolus habebat. quare cum ea obiret loca Sacerdos noſter, ab ethnico homine interpellatus eſt, cur ſi tanta eſt noſtris myſterijs poteſtas, non daemonem fugaret ex ea domo? Acceſſit noſter: exorciſmis fugat hoſtem. dat patrifamilias imaginem Chriſti crucifixi; eamq. domi propoſitam habere iubet, quae quandiu ibi fuit, ad domum aſpirare teterrimo ſpiritui non licuit. Verum homo imperitus, ſuae domus tutelam, ſacram imaginem, quo-

maiore

maiore reuerentia haberetur, in templum tranſtulit: rediit infeſtus habitator, homo rem ad patré detulit. Pater, re cognita, iubet crucem iterum inferri domum: qua illata, nunquam exinde malus habitaculum repetiit.

Eſt altera item Porcae Eccleſia dicata S. Cruci: quae quadriennio ante, vt litteris anni nonageſimi perſcriptum eſt, magno Reguli fauore inſtituta eſt. In ea anno nonageſimo quinćto magni ethnićorum greges certatim venerunt ad baptiſmum. Rege ipſo praeſertim Chriſtianam rem ſtudioſe promouente. Hic, praeter ceteros, ethnicus puer grauiter a daemonio vexabatur. conſilio vnius e Chriſtianis Thomaeis, petito baptiſmo, & catechiſmo inſtrućtus, baptizatusq. ea infeſtatione cum ethnicorum admiratione liberatus eſt. Feminam primariam ita daemon alius inſederat, vt omnibus eiuſdem familiae infeſtus eſſet. aduocatus Pater, praeter exorciſmos, ligneum palum ex ea domo exportari iuſſit, qui e ſuperſtitioſa arbore reſećtus erat: & eiuſdem loco crucem collocari. ita & mulier, & familia tota malo liberata. Non longe Porca diſtat vicus alius. Huius Caſſanaires die feſto magno in conuentu contra noſtros abſentes diſputabant. primusq. illorum dixit; nunquam futurum, vt Patres Societatis, quoad viueret, aequis oculis aſpiceret. nondum plane venenatas voces miſerat, cum Lychnus penſilis in medio concionis rupto retinaculo ſubito caſu hominem oppreſſit; vt poſtero die ſaeua eum febris inuaſerit, quae illum ośtiduo conſumpſit. Pari animaduerſionum genere alij multi e medio ſublati, Patrum conſiliis, & Romanae dośtrinae aduerſantes. Viciſſim fideles ſuae pietatis praemia tulere. Adoleſcentu-

lum aegrotum, & iam morti proximum ad Sacerdotem noſtrum parentes detulerunt; certa ſpe, ipſius precatione, puerum recuperaturum valetudinem, preces pro illo facit Sacerdos, puer incipit melius habere; ita vt certis precibus perſolutis, omnino conualuerit.

COVLANENSIS DOMVS ad S. Saluatoris. Et ora Trauancoris.

COVLANI in domo ad S. Saluatoris priore anno ſeptem, poſteriore quatuor Sacerdotes, adiuncto fratre vno verſati ſunt. Domi Seminarium inſtituunt indigenarum alumnorum, & ſcholam legendi & ſcribendi. Foris duplicem habent adminiſtrationem; & in vrbe Luſitanos, Indosq. excolunt, & extra vrbem duabus Eccleſiis praeſunt agreſtium; ex vtraque adminiſtratione fructus abunde colliguntur. Priore anno ſexaginta, poſteriore quinquaginta neophytos baptiſmus expiauit; & multi ſupererant adhuc breui expiandi. In ijs, qui priore anno baptiſma ſuſcepere, puer quatuordecim annorum, honeſto loco natus, e Najrum ordine multas diaboli, propinquorumq. machinas, ad eius conſilium labefactandum adhibitas, admirabili conſtantia eluſit. Magna eſt his neophytis religio, & aduerſus Eccleſiam, eiusq. cerimonias reuerentia, & fides; magna quoque ad eorum fidem roborandam Eccleſiae virtus eluceſ, & multum diuina prouidentia in ſua declaranda poteſtate liberalis. Quinque energumeni, tantum recitato S. Ioannis Euangelio, daemonis inſeſſu

liberati ſunt. In pago non ita longe diſſito praecelſa crux defixa erat. Ad illam euertendam Regina miſit cum ſuo rectore, aliiſq. miniſtris elephantem: ſed adfuit vltor Deus iniuriae. nam bellua crucem quidem eruit, & in proximum abiecit profluentem: ſed confeſtim diſrupta examinata eſt. & Naires, qui pecudem regebat, poſtero die interiit: reliqui omnes impij mandati adminiſtri, cum aliis ſcelerati facinoris ſpectatoribus, grauiſſimis puniti cruciatibus. Quibus malis territa Regina, facti paenitens, crucem iuſſit reſtitui, quá eodem adhuc haerentem loco, quo proiecta erat, inuenerunt: cum tamen profluens rapidiſſimo impetu volueretur. Quae res vna cum admiratione maiorem etiam erga crucis ſignum venerationem, & Chriſtianis, & ethnicis incuſſit. Sed ethnici timore, Chriſtiani in omnibus his terrarum tractibus admirabili eam reuerentia proſequuntur. Multae paſſim locis diuerſis iamdudum defixae a Patribus cernuntur. ad eas non uiri, feminaeq. tantum, ſed pueri etiam tenera aetate votiuas ſuſcipiunt peregrinationes: eaſq. ieiuni, nullo ſumpto cibo, obeunt; ſuas preces ſoluunt, dona offerunt; petita quoque conſequuntur.

PERTINET ad Coulanenſem adminiſtrationem TRAVANCORIS ora; vnusq. Rector vtrique praeeſt loco. regio tota eſt in Trauancoris Regis poteſtate, qui late intus imperat; Chriſtiani maritima tenent, locis multis diſtributi: ora omnis viginti leucas in Commorini promontoriū protenditur. In ea Societati certae ſedes duae, Retera & Coleccium: Eccleſiae tamen multae, ad quas aſſiduis peregrinationibus Sacerdotes ex ijs ſedibus excurrunt.

In

In Reterana ſede nouum excitatum S. Andreae templum occaſio multis fuit ethnicis, qui eo commigrarunt, noſtram religionem amplectẽdi. Praeter hos Mauri ad viginti, ethniciq. alij aliunde noſtrae ſeſe religioni addixere. Et quoniam experiẽtia docuit, ad ethnicorum, & Maurorum conuerſionem prodeſſe, ſi multae in eorum ſedibus Eccleſiae erigantur, (non enim poſſunt in tam claro verae lucis lumine conniuere, quin paullatim ad veritatem amplectendam, procedente tempore accurrant omnes) in pago alio Maurorum eiuſdem Reſidẽtiae, loco opportuniſſimo eccleſia alia Virgini matri dicata eſt: verum non ſine magnis ſuperatis difficultatibus. Coniurati enim Mauri magnae pecuniae pactione a Rege impetrarunt, vt ea aedificatio impediretur. P. Rector, qui magna gratia apud Regem eſt, ad noſtra iura defendenda ipſum Regem adiit: ea iniuria violari queſtus amicitiam, eo Regem adduxit, vt quidquid ipſe peteret, ſe facturum polliceretur: rem cum Regina matre a Mauris tranſactam eſſe: ſed ſe negotium totum ſuſcepturum, miſſurumq. cum Patre cum publica poteſtate, qui Eccleſiam omni iniuria prohibeant. Regina item a Patre compellata, ſuos miſit, qui fabricam iuuarent. Mauri iterum coorti, Regem, Reginamq. interpellant: ſed repulſi ab vtroque iuſſi ſunt in ſuas redire ſedes, & quieſcere. Regi enim pluris eſſe Patris amicitiam, quam quidquid emolumenti ex eorum vectigalibus percipiat. Ita victis Mauris, magna Chriſtianorum gloria, priore anno Eccleſia eſt abſoluta. Sed illud maxime Maurorum ſpiritus exſtinxit; quod ex eis vnus, clarus inter ipſos, & qui nos omnium maxime oppugnarat ad Patris pedes abiectus, magna

cum infamis legis deteſtatione, & clara Chriſtianae veritatis teſtificatione petiit, vt ſe cum coniuge, & quatuor filiis ad Chriſti gregem adiungeret. Ita ſpes eſt, piorum numerum in dies auctum iri. Et iam priore anno Chriſtiani ferme ſexaginta in eo populo excolebantur. poſteriore anno hic ne, an alibi? in Reterana ſede certe Mauri vndequadraginta, ethinici vndeuiginti ad baptiſmum ſunt admiſſi, Ita, quae Dei bonitas eſt, Eccleſia indies augetur. Planicies erat perampla, copioſo admodum palmeto conſita, idoli cuiuſdam templo ſacra, templum multis ante annis euerterant Patres: poſteriore huius biennij anno Chriſtiani cõmuni conſenſu planiciem totam Eccleſiae dicarũt. ita non modico hoc emolumento aucta eſt Eccleſia. Duae aliae ſunt in eodem tractu Eccleſiae, S. Iacobo altera, altera S. Antonio dicata, eas non Chriſtiani tantum, ſed ethnici quoque venerantur: quotidie illas adeunt, dona offerũt; multaq. commoda Sanctorum caelitum ope ſe conſequi fatentur.

COLECCII Sacerdotes tres vndeuiginti obeunt Eccleſias, quarum primariae patronalia magno concurſu celebrarunt, non Chriſtianorum modo, ſed etiam ethnicorum, qui non vniuerſa tantum panegyri, & externo ſpetaculo contenti, ſed intra ipſam quoque ſacram aedem ſe inferentes, ſpatia alioqui ſatis ampla, multitudini anguſta reddidere. affirmabant autem ingreſſu, ac veneratione noſtri templi ſentire ſibi admiſſas remitti culpas: ſane, ſi humano ſenſu animi labes cernerentur: ſed nimirum in craſſa & ſtolida religione, hoc quantuluncunque hebeti ſenſu homines percipiunt, id totum deſurſum eſt, a patre lu-

minum; vt ſentiant & ij, qui longe ſunt, ſtillicidia ſtillantia ſuper terram: iuuat credere id ſymbolum eſſe eius diuinae delectationis, quam ſpiritalem, & animatam Eccleſiam ingreſſi, ex vera culparum remiſſione percepturi erunt. Ingens fuit in ea ſede confeſſionum numerus. ducentae fuere vitae totius, & maximi momenti: quibus ingentes alienae pecuniae redhibitiones factae ſunt: quae res multum a Malabarica diſſidet conſuetudine. Sed, quod maximi faciendum eſt, in ijs, qui totius vitae confeſſionem explicarunt, fuere multi Pantagatines, qui opidorum, vicorumq. ſunt Gubernatores. magnum eſt enim illos ad confeſſionem adduci. nam cum priuatorum omnium fortunae in illorum poteſtate ſint; ſi hi contineantur in officio, facile eſt iniurias innumerabiles, aliaq. incommoda auertere. Quantum enim in recta iuſtitiae adminiſtratione ſitum ſit, cum nemo non intelligit, tum Chriſtiani hominis calamitas, quae illi aeternam attulit felicitatem documento eſt. Erat hic cum primis honeſtus inter ſuos. Patrem adit aliquando valens, & validus: ſumma contentione paenitentiae, & Euchariſtiae ſacramenta poſtulat; praeſagire ſibi animum, breui ſibi eſſe necem inferendam: quod periculum ſi effugere contingat, non tamen fruſtra ſuſceptum iri tantam pietatem. magno cum vtriuſque fructu Sacerdos eius voto ſatisfecit. poſtero die Regulus in cuius erat ditione, quod eius vita ſuis nefariis conſiliis obſtaret, miſit qui homini ceruices praeciderent: a quibus comprehenſus, & ad ſupplicij locum adductus, petiit a carnificibus ſpatium orandi. accidensq. in genua, ſublatis manibus ſe Deo aliquandiu intente commendauit. mox tranquillo animo conuer-

ſus ad adſtantes, veniam petiit ab omnibus: Chriſtianos praecipue obſecrauit, ſuam vt Deo animã commendarent: ſe quidem iniuſte mori, iuſte tamen haec à Diuina prouidentia omnia permitti: libenterq. in culparum poenam ſe id genus mortis ſuſcipere; ſperareq. per ſanctiſſimam Chriſti necem aeternam felicitatem conſequuturum. nec minus pie, fortiterue, quam loquutus eſt, ceruices ferro praebuit. Confirmauit in ſua pietate Chriſtianos tanta fortitudine obitum ſupplicium, cum praeſertim conſtaret: ipſum, ſi iniquae Regis voluntati, in offenſam Numinis, aſſentire voluiſſet, periculum vitare potuiſſe. Sed, vt aliud ex alio, non beneficiis ſolum, vt ſupra exempla multa narrata ſunt; ſed momentaneis quoque animaduerſionibus nouella haec fidei germina ad ſacroſanctum Eccleſiae cultum, dignamq. venerationem Diuina prouidentia compellit. Templum, S. Catherinae dicatum, dirutum erat, vt melius reſtitueretur. ex eius ruinis Chriſtiana mulier ciſtam ruderum plenam ſibi domũ aſportarat. quae confeſtim percuſſa caecitate alterius manu regenda fuit. ſed, agnita culpa, cum factum reuocaſſet, venia a virgine martyre petita, donarium eidem tẽplo, poſtquam reſtitutum eſſet, vouit; priſtinamq. recepit valetudinem. Alius ligno e templo, quod extruebatur, ablato, repente contractis vertebris, ita curuatus eſt, vt ſtare nullo modo poſſet. hic quoque donario eidem templo oblato, ſanus factus. His, aliiſq. oſtentis tum Chriſtiani, tum ethnici admoniti, ſacro ſancta noſtra habent templa; atque vtrique ad illa ſua deferunt donaria.

ORA PISCARIAE.

DE ſitu orae Piſcariae, natura loci, & incolarum propenſione ad pietatem, ac de noſtrorum in ea excolenda Eccleſia laboribus, cum ſuperiorum annorum litteris, tum praecipue anni nonageſimi, & nonageſimi ſexti fuſe ſatis perſcriptum eſt. exſequar his litteris quae huius ſunt biennij propria, vel non ante explicata. Tutucorinum fere caput eſt orae totius. ibi forma aliqua collegij cum ſcholis, elemenraria, Latina, & de iure conſcientiae. ibidem & Seminarium inſtituitur; de quo ſuperioribus annis ſaepius eſt ſcriptum. Hic etiam fere commoratur familiae totius Rector, quanquam & ipſe ſubinde ad excurrendam oram omnem, & ad domicilia ſingula luſtranda proficiſcitur. Occupationes, praeter ſtatas dierum ſacrorum conciones, & catecheſes, ita per hebdomadae dies, ad eos, qui praecipua cura pietatem colunt, diſtributae ſunt. Eſt hic ſodalitas virorum inſtituta, qui a peculiari ſuſcepta deuotionę Deuoti nominantur. Ad hos habentur diebus Sabbathis propriae hortationes de rebus ad recte vitam conformandam pertinentibus. proponitq. quiſque ſuas dubitationes, tam in rebus, quae ad fidé, quam quae ad vitam pertinent, & mores. Praeter Sabbatha ſexta quaque feria ſub veſperam conuęniunt; ſermoq. de Chriſti cruciatibus habetur; quorum commemoratione ita in lacrymas ſoluuntur, vt ad aſpera quaeque Chriſti amore perferenda animati diſcedant. Tertia quaque feria in Eccleſia ſecundum Miſſae ſacrum, mulieres, quae & ipſae cetum habent Deuotarum, ſuos celebrant

conuentus, eadem prorſus, qua Deuoti ratione, cum hortatione, & earum rerum tractatione, quae conducunt ad augendam pietatem. Quarta quaque feria hortatio ad ſcholarum pueros habetur ijs de rebus, quibus tenera aetas informatur. doctrinae Chriſtianae ab ijs penſa exiguntur: eorum errata cognoſcuntur, & pro modulo etiam puniuntur. Habentur etiam ad ſcholae catechiſticae puellas diebus Sabbathis hortationes, inſtitutiones, monitiones, reprehenſiones, & vt fert ratio, vitiorum emendationes. Praeterea Deuoti his quoque rebus exercentur. Hoſpitalis domus procurationem ſuſcipiunt: aegrotos inuiſunt, & ſolantur: ad confeſſionem inſtruunt: inſtructis, & comparatis Sacerdotem accerſunt: vna cum illo adſunt morientibus, extremo tempore ſalutis monita ſuppeditando, pauperibus opem ferunt: eleemoſinas vna cum Patribus Societatis quaeritant. hac ratione viduis multis, orphanisq. omni ope deſtitutis ſubuenere. & quidem priore anno plus centum orphanae, quarum in diſcrimen pudicitia vocabatur, in tuto collocatae ſunt. ad diſcordias ſedandas, vitiaq. e ciuitate tollenda Patribus egregios ſe praebent adiutores. tantaq. eſt de illorum fide, & probitate exiſtimatio, vt vel ab ipſis ethnicis perſaepe controuerſiarum arbitri eligantur. Eadem, quantum ſexus ratio permittit, & Deuotae faciunt cum feminis. His, aliisq. exercitationibus ita viget in gente religio, & pietas, vt omnes in coenobitica vita educati eſſe videantur. Iam quantopere ad piam liberalitatem ſint procliues, praeteritae litterae ſatis declararunt. ſed his duobus annis non parum eſt adiectum. nam praeter noſochomia duo Punicalenſe, & Tuticorinenſe

rinenſe ſuperioribus litteris iam nota; quibus iuxta ethnici atque Chriſtiani magna curantur caritate; priore anno Tutucorini catechumenorũ domus excitata eſt; quanto tum Eccleſiarum commodo, & neophytorum bono, ſequentis anni litterae docere praeuerterunt. poſteriore e Chriſtianis vnus, vita decedens, duo pardaorum millia legauit, ad ſacellum ornandum in Eccleſia, quae B. Virgini erat excitanda. Sacello abſoluto, reliquo templi corpore ne inchoato quidem, encænia magna religione, cerimoniaq. celebrata ſunt. poſtero die de more defuncto fundatori anniuerſarium funus eodem in ſacello Patres peregerunt: quo pietatis officio ita fundatoris propinqui delectati ſunt; vt ad totum templum exſtruendum, pardaos mille in commune contulerint; polliciti q. ſint, in ſumptum reliquum deinceps omnia ſuppeditaturos. Sed nouae etiam catechumenorum domus vtilitas percepta eſt; & ea quidem non vulgaris. Nam priore anno quatuor ſolemnibus baptiſmis ſeptingenti, poſteriore octingenti in ea inſtituti, ſacris aquis regenerati ſunt: In ijs ethnica mulier trium filiorum mater, ex ijs vnum morbo languidum tulit ad Eccleſiam, baptiſmoq. obtulit: ſpe concepta ipſum reualiturum. qui baptizatus ſanatus eſt. non ita multo poſt, eo inter Chriſtianos relicto, ipſa cum duobus reliquis in patriam rediit: morbo cum filiis correpta medicinam, & ſibi & filiis inuenit in Eccleſia. Inter duos Regios Magiſtratus, ex ijs, qui Rectores, ſeu Regentes nominantur, grauiſſima erat de re pecuniaria, & gemmarum poſſeſſione magni pretij exorta controuerſia; quam nulli componere potuerant. res ad arma ſpectabat: & erant vtrinque acies quinquies

millenorum ad dimicandum paratae. Sed diuinae voluntatis fuit, vt res faciliore exitu componeretur. Totius igitur rei diſceptationem ad vnum e noſtris Sacerdotibus detulerunt, qui proxime aberat. Is ita vtrique ſatisfecit, vt omnis prorſus controuerſia tolleretur, communiq. conſenſione ambo Patri gratias agerent: dona inſuper vterque mitteret.

IN POPVLO S. THOMAE nouo rei exemplo, quod languorem Chriſtianorum poſſit redarguere, vnus e Regiis officialibus noſtram Eccleſiam dotauit trecentenis annuis pardais. & vt tota res rata, perpetuaq. ſit, a Rege Biſnagae, qui omnibus his oris late imperat, diploma impetrauit. Ita homo ethnicus non ſolum rem Chriſtianã ſubleuauit, ſed etiam, quantum potuit, ne quo vnquam tempore labefactetur, legitime cauit.

MISSIONES EX ORA Piſcariae.

DVAE poſteriore anno ſuſceptae ſunt ex ora Piſcaria Miſſiones: in inſulam Ceilanum altera, altera Maduram vrbem. In Ceilanum rei gerendae, & proferendi cauſſa imperij cum copiis traiecit Petrus Lopeſius a Soſa, cum eo profectus eſt ipſo poſtulante P. Antoninus Schipanus, homo Italus, qui magno militibus auxilio fuit: ſecundisq. aliquot praeliis factis, rebus ſemper interfuit. poſt nobilis cuiuſdam indigenae, Chriſtianae religionis deſertoris perfidia, Duce ipſo, multisq. e praefectis, & magno militum, religioſorumq. virorum numero e Franciſcana familia interfectis, in ho-

ſtium

ſtium venit poteſtatem. Inde emiſſus, Columbum, Luſitanorum in ipſa inſula praeſidium, ſe recepit. Hic aliquandiu moratus, vſitatis Societatis miniſteriis, multa doctrina, comitate, qua praeditus eſt, inſita humanitate, morum ſuauitate, & exemplo vitae omnium tum opidanorum, tum praeſidiariorum animos ſibi conciliauit. Sed, ne Franciſcani offenderentur; qui ſibi vnis e religioſis familiis in ea reſidere inſula ius eſſe obtendunt, a P. Prouinciali inde reuocatus, a Praetore Ceilanenſi, opidanis, militibusq. vno omnium conſenſu retentus eſt, & exeundi poteſtate interclusus. Inde ad rem bellicam reſtituendam Soſae ſucceſſor miſſus Hieronymus Azebedius, Ignatij Azebedij a Nauarreis haereticis in Braſilica nauigatione iam pridem martyrio affecti germanus frater, eundem Sacerdotem in expeditionem ſecum eduxit. indeq. litteras ad P. Prouincialem dedit; quibus enixe contendit, vt non modo Schipanum in inſula ſibi retinere liceat, ſed Sacerdotes quoque alios eo ſubmittere ne grauetur. magnum in eo Chriſtianae rei agi emolumentum: magniq. ad res multas intereſſe Societatis Patres in ea inſula ſedem habere. Nihil ſibi aeque gratum eſſe poſſe, atque Societatis domicilio primum lapidem in fundamenta iacere. Eadem ſunt ciuitatis vniuerſae poſtulata. Sedem noſtris percommodam, & inſumptum ijs omnibus, qui traiecerint, pollicentur. Eius rei cauſſa litteras ad Proregem, ad Regem in Hiſpaniam, & ad ipſum Ro. Pontificem dederunt. Quibus & vt Patres Societatis ſibi dentur, & vt Heremitorium B. Virgini dicatum, in quo eos collocet ſibi concedatur, poſtulant. Placuit nihilominus P. Prouinciali ad multas vitandas offenſiones, prae-

ſertim

ſertim Cocinenſis Epiſcopi, cuius ea dioecesis eſt, re in preſens dilata, P. Schipanum inde in ſuam ſedem orae Piſcariae reuocare. Hactenus de priore Miſſione.

IN ORAM OMNEM Piſcariae, eiusq. mediterranea late regnum tenet Dynaſta praepotens, & opulentus: vrbs Madura Regni caput eſt: Rex ipſorum lingua Naicus nominatur, ethnicus ipſe, popularesq. item ethnici, praeter eos, qui fidem ſuſceperunt, paucis admodum e Maurorum colluuione admiſtis. Optauit multis annis Societas aliquem in ea Regia verſari Sacerdotem, qui Chriſtianorum cauſſas ſuſciperet, iisq. patrocinaretur apud Regem; cum iniuriis a Regiis praecipue officiis premuntur; & vt per eam occaſionem gradus fieret in eam gentem Euangelio, quae ſedet adhuc in tenebris, & vmbra mortis. Ergo, vt optabamus, res cecidit ad votum. Nam ea de re a Chriſtianis indigenis compellatus Naicus ad P. Rectorem orae Piſcariae litteras dedit in haec verba.

HVC VENIT Quaeſtiapanus; egitq. mecum de veſtris rebus, quarum cauſſa miſſus erat. Libenter eum audiui. Arepanarius (hic Chriſtianorum omnium orae Piſcariae Praeſes eſt) miſit, qui mihi nunciaret, optare vos huc Sacerdotem mittere. Si venerit, ei eccleſiam aedificabo: cui exſtruendae locum aſſignari iuſſi. Probus vtique ſit, & dignus, quem miſeritis. Litterae, gentis more in palmae foliis ſcriptae erant. Incredibili laetitia omnium animos hae litterae affecerunt. quorum ſi vota Diuina bonitas felicem ad exitum adduxerit, immenſa prorſus aperietur meſſis animorum, vt ſi vel omnes, quotquot in Goano degunt collegio,

pro-

profeſſorumq. domo in hanc prouinciam mittantur, omnibus tamen ſit opera ſuperfutura. Profectus eo P. Conſalus Fernandes, linguae peritus, benigniſſime exceptus eſt. Aream, aliaq. Regiae liberalitatis munera accepit. Aedificationem Naicus ipſe ſuſcepit; pollicitusq. eſt, ſe, quotquot e Societate mittantur, ſuſtentaturum. operae tantum non deſint, ſeges ſeſe aperit ampliſſima.

MOLVCAE Inſulae.

DE miſero Molucenſium rerum ſtatu, non faciam, vt illa inculcem, quae inſequentis anni litteris continentur. Duo tantum euenta ad ſpiritualium rerum fructum non finam ex hac memoria excidere. Trireinis vna cum biremi Chriſtianorum in hoſtium claſſem inciderunt. qui noſtros adorti, biremem quidem in deditionem acceperunt. inde impetu facto in triremem, cum multi in eam conſcendiſſent, propugnatorum tamen virtute reiecti ad ſuas ſe naues receperunt. Vnus ex iis adrepens per clauum cum in puppim euaſiſſet, ligneum ſignum B. Virginis in puppi locatũ auellit: indeq. cum aliis electus ſecum aſportauit. quod, cum in litus exſcendiſſent, claſſiariis oſtendit. Laeti barbari oblata ſibi facultate Chriſtianae religioni illudendi, pro ſe quiſque, arreptis malleis, ferreiſq. inſtrumentis, vt quidque cuique obuium, ſacram imaginem contundere; crebriſq. ac validis ictibus per ſummam rabiem impetere adoriuntur: vt, ſi vel aenea eſſet, eam comminuerent. ſtetit illa tamen contra omnem impiorum

iniu-

iniuriam illaeſa. Rei miraculo barbari attoniti, tamen ab improbitate non deſiſtunt. Ingenti igitur igne excitato, in eum ſacram imaginem coniiciūt. quae non modo combuſta non eſt, ſed ne colores quidem, quibus illita erat, vllo incendij ſigno infuſcati. Haec diligenter conquiſita, ac certis indiciis teſtata, non Chriſtiani tantum, qui ei ſpectaculo interfuerunt, ſed ipſi etiam tanti ſceleris patratores retulerunt. Inde factum, vt ſacrae imagini veneratio habeatur.

In ea porro biremi, quam deditionem barbaris feciſſe diximus, Luſitani quatuor cum Indis aliis in hoſtium venere poteſtatem. ex ijs vnum Petrum Moreiram nomine, virum integerrimae fidei barbari arreptum, atque edita in ripa locatum omni veſte nudarunt: mox adorti blandis verbis primum, poſt etiam ingentibus promiſſis, ad Chriſto datam fidem abiurandam, ſuamq. Maomethis perfidiam amplectendam adhortantur, ſin minus intentatis gladiis, ſe illum minutatim conciſuros. quibus ille forti animo ſpretis terroribus; corpus in illorum eſſe dixit poteſtate; animum vero a IESV CHRISTO Deo ſuo, nullis vnquam vel acerbiſſimis cruciatibus auulſum iri. Eademq. animi firmitudine, atque in Deum fiducia barbarorum in ſe impetum excepit. qui gladiis, ſagittisq. in eum coorti atrociſſime, inuicti militis, Ieſu Chriſti nomen aſſidue inuocantis corpus dilacerauerunt. Ita morte fortiter obita feliciter martyrij coronā eſt adeptus.

AETIO-

AETIOPIA.

AETIOPICAM rem totam paene conciđiſſe anni nonageſimi tertij litterae, ſi perlatae, translataeue eſſent, docuiſſent. Patre enim Antonio Ferdinando vita functo, in vnum P. Franciſcum Lopeſium totum eius Eccleſiae regendae pondus incubuit. qui aetate confectus, quarto & ſeptuageſimo iam tranſacto vitae anno, opem petens, laborat clamans; raucaeq. factae ſunt fauces eius. Et quando armati mitti ſubſidio miſerae illi, ac deſtitutae genti non poſſunt; mittantur ſaltem Sacerdotes; qui, ſe vita functo, vitam ſuam in eorum prodigant ſalutem, qui ſani adhuc in fide ſuperant. quam enim pronum ſit, paucos homines, paſtore deſtitutos; atque hinc Mahometanis, hinc ſchiſmaticis cinctos Abaſſinis, ad finitimorum deuolui abominationes, nemo non videt. Ita ingens, quae olim inde concepta ſpes erat, fore, vt parua ſementis aliquando in ampliſſimam ſegetem ad Aetiopiam omnem occupandam exurgeret, vniuerſa concidet. neque vllum amplius antiquae religionis, ni paucae illae reliquiae ſeruentur, veſtigium exſtabit. Eius rei cauſſa P. Antonius Monſerratus, & P. Petrus Paeſius ad Abaſſinum Regem ſuperioribus annis miſſi erant. Sed non fefellit eorum aduentus Turcas, ad Arabicae orae cuſtodiam intentos. intercepti a barbaris Canae eius orae vrbe in cuſtodia cum magno Chriſtianorum captiuorum numero traduntur: ibi non dura admodum ſeruitute habiti, & ſtudia ſuae retinere pietatis; & ſtatas Societatis precationum, aliarumq. exercitationum conſuetudines potuere: ſeruare

regu-

regulas, bis quaque hebdomada confeſſionis obire ſacramenta: ſemel & iterum annuas votorum repetitiones vſurpare. Chriſtianis vero tum conſeruis, tum Luſitanis aliis, qui ibi verſantur, magno fuere & ſolatio, & adiumento. Siquidem anniuerſaria ſolemniorum dierum ſacra, oratorio ad id ramalibus, floribusq. adornato, ſaepe etiam periſtromatis contecto, eo, quo in eo ſtatu potuere apparatu celebrarunt. diebus feſtis hortationes habebant: ſtatas per horas Eccleſiae pſalmodias concinebant. &, quoniam veri, ſolidiq. ſacrificij poteſtate priuabantur, ymbratilem tantum, exempta hoſtia, Miſſam peragebant. Paenitentiae ſacramenta adminiſtrabant, diebus quoque maiore ſanctitate venerandis proceſſiones, intra ergaſtulum, pro ea, quae dabatur copia, deducebant. Hac ratione imminentia primo anno vniuerſorum defunctorum funebria, Chriſti Domini Aduentum, & natales ferias: ſequente vero anno Quadrageſimam, reliquosq. conſequentes feſtos dies peregere. Elapſo demum anno, ipſo die Natalis Chriſti Domini, ad veſperam ſupremus Turcarum Praeſes, (Baxàa illorum lingua nominatur) miſit qui ſuo nomine P. Monſerrato poteſtatem faceret, quocunque vellet abeundi, decimo ſeptimo, quam in Turcarum poteſtatem venerat, menſe, manumiſſus, benigne a Turcarum praefectis habitus, de communi quoque libertate coepit agere. Turcae enim, cognita ipſorum inopia, & conſilio profectionis noſtros ſuſpicere coeperunt. Ita xij. cal. Febr. anni CIↃ IↃ XCIV. collectis ſarcinulis, arreptoq. itinere Mombazam venere. Ibi paratas ſibi a Praefecto Vrbis in itinere inſidias ſenſere. ſed paucis diebus Praefecto ab officio exturbato, ac

ſua

ſua ipſius manu interempto, de ſuo rurſus proſequendo itinere agere coeperunt. Vſi ſunt opera hominis Turcae, Algerij nati, qui cum Baxàae legato magna erat familiaritate coniunctus, & noſtrorum per alia tempora beneficio deuinctus, multumq. ipſorum cauſſa velle praeſeferebat. Acceſſit ad cauſſam Baxàas alter, Hiſpanicae linguae peritus, & in Hiſpania olim verſatus; qui hac iter faciens ad Abaſſinum, magna beneuolentiae ſignificatione Patribus pollicitus erat, ſe eos ſecum traducturum. Sed hic rurſus altera obiecta perfidia optatiſſimam noſtris corrupit occaſionem. Qui enim noſtram cauſſam apud huius orae Baxàam agebat, aliter nobiſcum, aliter cum Praeſide barbaro loquebatur, ſpe fortaſſe, vt eſt Turcarum conſuetudo magni alicuius congiarij a noſtris exprimendi. Interim Baxàae filius natu maximus moritur; totaq; cauſſa reiicitur. Spes tamen erat, meliore loco eſſe rem, quam ante. ſiquidem noſtrorum inopia perſpecta, nullius a noſtris emolumenti ſpe propoſita, ſperant, omni fallacia amota, expeditum iri omnia facilius. Interim Chriſtianis eius orae excolendis dabant operam.

Iam me video patres, fratresq. cariſſimi, metas, quas in ſcribendo mihi conſtitueram, exceſſiſſe, ſed amor noſtrarum rerum me fecit imprudentem. nam dum fructu laetor operis; & Chriſtiana rē in omnibus orbis terrae partibus per noſtros, tam ſincero ſtudio adminiſtrata, vt par eſt, delector; ſentio me longius prouectum, quam aut opus fuit; aut initio mihi propoſuerā. videorq. illorum imitatus ſtudium, qui ſuorum facinora, quantumuis vera, non ſine tamen audientium nauſea, & ſua aliqua gloriola feſſis auribus obtrudunt. ita cum

ſingulorum, ad quos ea, quae narrantur, pertinent, meritis ſatisfacere contenderim, in aliorum ſatietatem, & moleſtiam incurri. & vt imperiti architecti aedificiorum vitia niſi abſoluto opere, cum illa corrigere integrum non eſt, non cernunt: ſic ego profuſae narrationis incommoda non ſenſi, niſi cum male conformatas res refingere non licuit. Sed proderit tam prolixum opus ac vitia ſaltem in poſterum vitanda. Nullam peritorum, ac ſapientium ſuggillationem deprecor. neque enim poſtulo, vt, quod ipſe non probo, alij non reprehendant: tantum oro, vt quidquid id eſt, vt uere eſt, ab optimo, & noſtrorum laborum amantiſſimo animo profectum eſſe intelligatur. Diuina Sancti ſpiritus chariſmata omnium noſtrorum mentes ita perfundant; vt ad maiora in dies praeſtanda, & animos inflamment, & vires ſufficiant. Datum Romae cal. Octobr. CIↃ. IↃ CI.

Omnium in Chriſto ſeruus

Sebaſtianus Beretarius.

Imprimatur.

Curtius Palumbus Vic. Gen. Cap. Neap.

Rutil. Gall. Can. dep. vid. Reg. fol. vj.

Neapoli, Ex Tipographia Tarquinij Longi. 1605.

Errata ſic corrige.

Pag.9.lin.8.Et ni iam. Corrige Et hi iam.l. 33.penetrarunt. penetrarint. pag.10.l.1. menſam edant, men adeant.pag.17.l.3.paruitatis.prauitatis.pag. 18.l.4.vt aquila.vt aquilae.p.30.l.1.frequentant, frequentarat. l. 25. luxum veſtitum. luxū veſtium p.39.l.6.aulæ aulea.p.42.l.penult. remitti.ſe mitti. 46. 27. quantumuis eleemoſinæ. quan. egentibus eleemoſinæ.p 62.l.7.honeſte.honeſta.l.30.condictionibus.condicionib.64.7.Brancolbius.Brancolius.66. 32.inducēdas.induendas.84.l.penul.Si vbi.ſi vrbi. 102.l.penul.nupero vitæ.nuper inito.104.12.nobiles nobilis.105.10.ſtudio.ſtadio.l.28.excepta.accepto. 29.accerſit.accersijt.115.1.Medicæ.Medicee.8.Hæc variæ.Hac varia.16.quæq. quoque.118.l.vlt.educendæ.educande.120.21.Iubilæum.Iubileum.121. 25.Subaudienſe.Subaudienſem.123.11.Gemonenſi. Cremonenſi.l.vlt.coepit.cepit.131.22.Neque parte. Nequa parte.28.commodis.incommodis.133.33.& flagitioſa.è flagit.135.1.indicijs.inducijs.17.longo. longe.140.17.coniunctorum.conuictorum. l. penul. Archiepiſcopatus.Archiepiſcopus. 144.11. Nihilominus.Nihilminus.24.ordini.ordinis.Poſt pag.144. numeri interrupti ſunt.168.3.prijciunt. proijciunt. 171.7.Ticinnū.Ticinum.173.27. Turcha. Turca. 176.24. etiam biennium. & in totum etiam bien. 178.19.viro.viros,180.22.quod.quot.206.25.dolore.dolere.207. 23. Petrocorienſi. Petrocorienſis. 29. ali.alij.214.7. Fidem. Iidem. 216.26.obiuegaretur.obiurg.217.26.venerant.venerat. 219.9. auidiſſimum.auidiſſimam.228.9.alteri.altero.233.27. alios ſæpe.alias ſæpe.236.13.ſpectātibus.ſpectādis. 254.4.Corneuus.Corneus.255. 2.in noſtra haec.in noſt.

noſt. hac. 264. 5. qui vt. quin vt. 269. 4. potus. potũ. 271. 13. redimit. redemit. 273. 21. Crocodillo. Crocodilo. 30. faciesq. Corr. vultusq. 31. erecti, læti. erecti & læti. 274. 7 reliqui. relinqui. 281. 13. proſpecta. perſpecta 282. 17. quantũ. quantam. 286. 26. Viatores tuti. Viat. iure tuti. 288. 13. ijsq. isq: 293. 4. magnam proſperitatis. mag. tantæ proſperitatis. 322. 31. dum eum. 326. 6. ſcholas. ſcholis. 229. 2. Interpunge ſic. Tum alia ratione, ſi minus in præſens; certo tamen iure nõ modo compenſata, ſed &c. 330. 25. legendum ſic: Non ipſum tantum: ſed vniuerſos ex familia tenaciſſimos, &c. 344. 17. Liuona. Liuoniæ. 356. 3. Commotonienſi. Commotouienſi. 369. 28. Exhibitus eſt. Exhibitus dialogus eſt. 402. 1. currumq. curruumq. 405. 8. chaumaniarum. chameuniarũ. 415. 12. Hunc. Nunc. 418. 10. proficiſcerentur, adhuc. profic. retinetur adhuc 420. 12. tranſigendis. tranſigendi. 13. voluit. noluit. 426. 7. & 14. Baxaem. Baxaam. 428. 19. cuiuſdami. cuiuſdam. 432. 4. annus. annuus. 438. l. penult. mandaret. mandabat. 449. 8. conuiuorum. conuiuarum. 452. 31. catholici. catholicæ. 453. 22 Opuleuſcias. Opaleuſcius. 468. 13. Bruntutam. Bruntutani. 471. 31. deterret. deterreret. 34. concione. concio. 472 22. agricolatione. agricolationi. 474. 15 adundæ. adeundæ. 486. 1. ſentiat. ſentiant 487. 9. Butchonia. Buchonia. 488. 2. Paderbonenſi. Paderbornenſi. 490 11. noſtrorum. noſtrum. 499. 6. refectæ. refertæ. 501. 24. diabo-cam. diabolicam. 504. 18. adoleſcentis. adoleſcenti. 507. 19. abſtractam. abſtractum. 508. 14. capi. carpi. 510. 17. tantam. tantum. 514. 30. ſacrae. ſacra. 516. 15. inducunt. indicunt. 531. 12. lege ſic. Materiam aliĳ, aliĳ ingẽtes &c. 16. habemus. habeamus 539. 22. illi. illis. 548. 25. dimitterent.

de-

*demit. 552. 9. dimiſſa. demiſ- 557. 27. ciuitati. ciuitati ſint. 560.3. Sociјs.Sociј.561.1. Hiſpalenſis. Hiſpalenſi.567.16 lente.lẽta.24.Prieguerisſis. Prieguenſis 570.poſt lin.23.nullus eſſe debet titulus,nec diſiunctio contextus. 591. 27. labans. labens. 592. 22.pſalmodium. pſalmodiam. 23. inſtitutum. inſtitutam.594.3.eduxit.induxit.595.l vlt ex ſtrenui. & ſtrenui.604.26. ſuſtentent. ſuſtentet 606. 4. Roterius.*Rotericus*.607.9.millie.mille.612.20.Vicariј tribunalis.Vic.ſacri trib.22.vacatur.vtuntur.616. 30.onua.noua.622.11.orant.erant.15. perdici. per diei. 623. l. antepenul. vere. vno. 634.l.penult & 637.16.Ilaſcalenſis. Tlaſcalenſis.637.27. memoria. memoria.638.3 triſtitia latus. triſtia latis.639. 26. omni robur.animi robur.641.3.Iide.Iidem.l.penul. Paſquarenſe Paſcuacenſe.lin.vlt.Paſquacenſe.Paſquarenſe.642.18.taedũ ſit.tædiñ ſit.648.16 tantas. tãtus.l.antepen.addiderũt.abdider.649.6.quaquã. 654 29.miſſus.miſſum.657.30.exortam.exertã.661. 4.proferant. proferunt. 666.16 & 17.tum ethnicos. tum catechumenos, tum ethnicos. 671. 5.omnum. omnium.14 liminae. limine.674.3.dubiũ.dubiam. 686 l.vlt.Præſidem.præſidum.693.l.vlt.ſtudiјs.ſtudiј.696. 14.* CIↃ. IXCCIII. CIↃ IↃXCIII. *704. 8. expectabatur. expetebatur.728.21.habitant,hi, vt. habitant, hi vt. 857.8.ore. orae.*

Cctera prudens lector facile animaduertet.

REGESTVM.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. &c. Aa. Bb. &c. Aaa. Bbb. Ccc. Ddd. Eee. Fff. Ggg. Hhh.

Omnes ſunt quaterniones praeter Hhh. qui eſt duernio.

INDEX RERVM OMNIVM, QVAE HIS LITTERIS CONTINENTVR.

ABiuratio haereſis publica, & ſolemnis. 250
Acapulcus portus in Mexicana. 674
Accuſatio noſtrorum in Pariſienſi *Senatu teſtimonio duorum clariſſimorũ* Principum *cõpenſatur.* 224
Aegrota mulier audienda concione ſanatur. 372
Aegrotanti Sacerdoti cibi inuentu rari offeruntur. 681. 682
Aegroti varijs morbis miraculo ſanati. Aqua *benedicta quindecim Vaipicotae in India.* 845. *Euangelio recitato Inda mulier.* 822. *puella iam depoſita in India.* 825. *caecus viſum recipit.* 642. 798. *infans exanimis reſipiſcit.* 222. *infantes alij aegroti in India.* 322. *alius comitiali morbo voto a matre concepto.* 382. *miraculis alijs, varijs morbis alij.* 182. 204. 358. 372. 374. 382. 429. 430. 434. 461. 464. 765, & 766. *multi.* 798. 822. *multi.* 845. *Sacramentorum beneficio Rigae tres.* 341. *alius.* 374. *in Stropchouienſi miſſione multi* 416. *in Auguſtana miſſione alius.* 457. *B. Virginis ope Diuione aliqui.* 231. *Herbipoli alij.* 505. *ad B. Virginis orans.* 642. *voto concepto fidei catholicae Anglus.* 295. *infans voto concepto a matre.* 382. *voto a patre nuncupato filius.* 823. *grauiter aegrotans precibus in Miſ-*

ſa. 73. alios vide in Confeſſione peccatorum.
Aegrotus morti proximus mire a diabolo illuditur. 735
Ager diabolo dicatus ex eius poteſtate eruitur. 826
Agni ſacri virtus perſpecta. 139. 194. 325. 341. 348. 384. 430. 453. 454. 464. 475.
Agri noſtrae poſseßionis facti, fertiles redduntur. 713
in Alberſtadienſem agrum excurſio 517
Albertus Auſtriacus Cardinalis. 549
Aleator famoſus, & decoctor redit ad frugem. 96
Aleatoria domus clauſa. 63
P. Alfonſus Piſanus. 335
Amens precibus ad Deum ſanatur. 550
Anabaptiſtarum ſimulata ſanctitas. 383. 384
Aneſienſis collegij primordia. 227
Angli adoleſcentes tredecim capti ab haereticis. 596
Angli alumni capti ab haereticis conſtantes in fide catholica. 302. voto Societatis partim ſe obſtringunt, partim ſe teneri proteſtantur. 23. 24
Angli haeretici obſtinati mira conuerſio. 678
Anglorum militum quorundam pietas. 363. 364
Anglus adoleſcens, rupta in pectore vena concepto voto rei catholicae iuuandae ſanatur. 295
Anglus miles commilitonem ſuum morti proximum auocat a fide catholica, ipſe poſtmodum conuertitur. 363
Anglus pirata Ricardus Aquineſius captus ab Hiſpanis. 683
S. Antonij ſtatua impie tractata miraculo illuſtratur. 792

P. An-

P. *Antoninus Schipanus*. 860
Araucani gens Peruuiana. 723
Archiepiſcopus Chriſtianorum a S. Thoma. 840. 847
Argentei fluminis, & Paraquarij confluentia. 372
Armeni. 349. 353
Arua ſataq. a tempeſtatibus defenſa Eccleſiaſticis benedictionibus. 416
Auſtriacorum Principum pietas, & erga nos liberalitas. 398
B*Althaſar Pinna*. 719
Baptiſmi beneficio ethnici ex horrida aſpectu in humanum vertuntur. 670
Baptiſmo infantes nouem mortis periculo, & morbo liberantur. 845
Baptiſmo ſuſcepto quidam horrendo diaboli vexatione liberatur. 821
Baptiſmum diuina inſpiratione petit, qui paullopost occiſus eſt. 795
ad *Baptiſmum vocationes adoleſcetulorum, & aliorum*. 795. 810. 811. 812. 814. 816. 817. 818. 824. 825. 826. 827. *duo*. 833. 836
Barbara gens hominum ſeſe mutuo vorantiũ. 755
P. *Barzana*. 725. 7 6. 729. 732. 734. 742
Bauariae Ducis in nos liberalitas. 489. 525
Blaſphemiae licentia coercita. 377
Blaſpemus miles ne ſclopo traijciatur poenitentiae remedio liberatur. 28
Botorum ſecta magno apud Indos in honore. 812
S. *Brigitae caput*. 766
S. CAE*cilij reliquiae*. 575
Caecorum mendicantium opera ad catechiſmum. 235. 689

Caecus videndi poteſtatem precibus recipit. 642. 798
Calculi doloribus è magno concreto lapide, & echinato exſtinctus Sacerdos. 293
Caluinus Sanctorum Patrum, & antiquorum ſcriptorum deprauator. 502
Cameracenſis ſedes in Belgio recepta. 316
Canibus vorandus traditur Franciſcus de Vera. 728. 729
Carcere liberati inopes a ſodalibus congregationum. 536. 544. 563. 573
Caſtimoniae retinendae exempla. vide Pudicitiae
Catholicae familiae in opido frequenti antea quadraginta, vix nunc totidem haereticae. 216
Catholicam fidem in medijs finibus haereticorum retinet opidum vnum cum ſuis vicis. 499
Catholici ab haereticis magiſtratibus vexantur. 403. 442. 451. 496. *tres.* 497. 506. *a ſuis domeſticis alij.* 509
Catholici inter haereticos religionem dediſcunt. 220 455 456
Ceilanum inſula in India. 860
Certamen in morte cum inferno hoſte. 807
Chriſti corporis feſtum in octiduum continuatum. 551. *religio ſuſcepta.* 568
Chriſtiana res quibus maxime rebus promoueatur. 122
Chriſtianae doctrinae cauſſa congregationis inſtituuntur, vel inſtitutae negotium ſuſcipiunt. 99. 111. 128. 164. 165. 176. 297
Leges ea de re publice feruntur. 165. 299. 310. 433
Ei tradendae praeeſt Mantuae Duciſſa. 118 *alibi matronae primariae.* 118. *pueri ſua premia geſtant in ſupplicatione.* 33

Chri-

Chriſtianae religionis veſtigia apparent in ignota gente in Mexicana. 663
Chriſtum praedicari a catholicis haeretici non credunt. 378.
Cianes populi Peruuiani. 748. 750
Cibi inuentu rari aegroto appetenti offerũtur. 681
Cilicium retinet ad mortem vſque adoleſcens. 772 alius cutim exulcerat. ibidem
Ciquiti gens Peruuiana. 754. Hiſpanos interficiunt. 760.
Claromontanus Epiſcopus nobis fauet in Gallia. 224. 281.
Colapho percuſſus maxillam alteram praebet. 80. 774. 790
Collegij Ciuquiſacani initia difficilia. 703
Collegij Germanici alumni xxxvii. in comitijs imperialibus ius habent ſuffragij. 22. Sexaginta ex ijs vnus e Prouincialibus Societatis ſtrenuos Eccleſiae miniſtros in ſua prouincia enumerat. 22
Colloquia de rebus pijs, collationeſq. in coenobia virorum, ac mulierum inducta. 124
Comam a fronte promiuentiorem noſtri diſcipuli ponunt. 68.
Comarrha ab oppugnatione Turcarum precibus, & pietate defenditur. 365
Comes a Saſtago. 543. 544. 546.
Comes Camillus Gonzaga fundator domus probationis Nouellarienſis. 108
Comes Carolus Maſfeldius. 369. 375
Comes Carolus Rhegienſis inſigniter in nos beneficus. 110
Comes Prieguenſis. 567
Comitiſſa Oliuarij inſigniter in nos benefica. 60
Comoedi, & hiſtriones exacti. 31. 121. 782

Comoediae intereſſe recuſant adoleſcentes diſcipuli noſtri. 87. 548
Conceptio vrbs Paraquariorum in Peruuio. 727
Concordiā impediens, & ei aduerſans punitur. 552
Concubinarius punitur vexatione filiae a diabolo. 72
Confeſſarios vtile eſt concionibus intereſſe. 122
Confeſſione a noſtris expiantur etiam hoſtes in praelio caeſi, aut capti. 313
Confeſſione peccatorum aegroti conualeſcunt. 98. *feminae aliquot.* 183. *vnus Ipris in Belgio.* 309. *Rigae.* 341. *Viennae miles haereticus.* 357. *Brunae mulier haeretica.* 393. *Stropchouiae in Vngaria* 415. 416. *Ingolſtadij vnus.* 430. *Monacij tres.* 446. 447. *alij.* 545. 546. 642. 643. 714. 715. *Mulier vexatione diaboli liberatur.* 393
Confeßionem obire catholici ruſtici non audent. 457. 522
Confeſſionem poſtulat homo validus praeſagiens ſibi mortem imminere. 795
ad Confeſſionem quidam terroribus adducitur. 447. *alius diuinitus adductus improuiſo moritur.* 793
Confeſſiones auditae ex itinere. 57. 103. 767
Confeßionis neglectores diuinitus puniuntur. 552
Confeſſionis abuſus inter ruſticos. 407. 456
Confeſſionis obeundae voto duo aquarum inundatione liberantur, 357. *alius ſpectris terrificis.* 447 *miles proſtratus ſuperior euadit.* 328
Congregatio in duos hominum ordines diuiſa. 361
Congregatio primariorum virorum curam ſuſcipit feminarum poenitentium. 574
Congregatio virorum militarium. 296 310
Congregationum B. Virginis initium, & cerimonia.

nia. 548. 582

Congregationes piae varijs locis eodem anno inſtitutae. opificum Romae. 6. *leges illis datae.* 6. *Ibidem adoleſcentulorum.* 9. *in collegio* Capra*nico Romae.* 9. *Aliae circa Romam.* 9. *Catanae ſtudioſorum extornorum.* 75. *Venetijs adoleſcentium patriciorum.* 92. *perſeuerantium Bononiae.* 98

Congregationum deſertores vnus in rixatium turba interficitur. 8. *alius nando ſubmergitur.* 8. *alius moriens poſtulat denuo recipi.* 75. *alius abiectis ſtudijs ſcholarum reuocatur.* 102. *alius reſipiſcens graui morbo liberatur.* 429

Conſuetudine noſtrorum catholici, & haeretici prohibentur. 326. 334. 456. 500

Conuerſio inſignis viri clari in militia. 315. *Ruteni nobilis.* 245. *Angli haeretici.* 374. *viri nobilis Gandienſis.* 540. *quorundam vitae perditiſſimae.* 49. 50. 591. 611. 612

Conuictorum Muſſipontanorum pietas. 186

Corpus P. *Ioannis Harti ſeptennio poſt ſepulturam integrum repertum.* 327

Corſica, & miſſio in eam inſulam. 129

Coulanum in India. 851

Cozacij vagi milites, ſed catholici 411

Cruce reuulſa, & proiecta impietas diuinitus punitur. 852

Crucem venerantur, tum Chriſtiani, *tum ethnici.* 852

Crucifixi imagine domus infeſtatione diaboli liberatur. 849

Crucifixi imaginem haereticus ſibi venerandam comparat. 377

Curribus praetereuntibus preſſi B. *Virginis ope*

inuocata liberantur. 7. 308. 537
Cuſquienſis Epiſcopi in nos liberalitas. 688

DEFVNCTORVM CATALOGVS

ALbertus Volterus. 340
P. *Alfonſus Camera*. 580.
Alfonſus Cardona. 63
P. *Alfonſus Guiliermus*. 587
P. *Aloiſius Coelius*. 803
Anaſtaſius Naccius. 64
P. *Andreas a Carriedo*. 627
Angelus Brancolius. 64
Angelus Mariottus. 18.
Antonius Cannauara. 18
Antonius de Planis. 712
P. *Antonius Sambuſita*. 143
P. *Antonius Rocha*. 796
P. *Antonius Yuannes*. 541
P. *Arnaldus Procurerius*. 310
P. *Arnaldus Saphorina*. 193
P. *Balthaſar Ercanus*. 498
P. *Balthaſar Magnus*. 316
P. *Balthaſar Sanctophimius*. 580
P. *Baptiſta Confluentinus*. 445
P. *Bartholomaeus Sanctius*. 585
P. *Benedictus Taborotius*. 111
P. *Bernardinus Papiolus*. 711
Bernardus Gallina. 94
P. *Bernardus Cochius*. 417
P. *Bonauentura Paradinas*. 446. 478
P. *Carolus Villalta*. 649
Dauid Birreta. 110
P. *Didacus Barrius*. 834
P. *Didacus de Zunica*. 681
P. *Dominicus Ioannes*. 771

Domi-

Dominicus Patinus. 93
P. *Dominicus Menginus.* 446
P. *Emericus Forſterus.* 397
P. *Emmanuel de Lis.* 806
Emmanuel de Matos. 832
P. *Emmanuel Sequeria.* 763
P. *Ferdinandus Andieda.* 561
P. *Ferdinandus* Perez. 771
P. *Fonſeca Braſiliae procurator.* 585
P. *Franciſcus Andreas.* 768
P. *Franciſcus Bencius.* 12
P. *Franciſcus* Carualius. 807
P. *Franciſcus Enlart.* 293
Franciſcus Fuda. 59
P. *Franciſcus Maſſarellus.* 93
P. *Franciſcus Morales.* 589
P. *Franciſcus Pereria.* 770
P. *Fanciſcus Pintus.* 771
P. *Garſia* Paciecus. 629
P. *Gaſpar nouicius.* 340
P. *Gaſpar Obergaſſerus.* 444
Gaſpar Rotericus. 782
P. *Gonzalus Ferdinandus.* 770
P. *Guido Marboreus.* 311
P. *Gulielmus Morandus.* 237
P. *Hannibal Firmanus.* 24
Hermannus Molitor. 510
Hieronymus Gualdius. 42
Hieronymus Pereſius *Oliuanus.* 543
P. *Hieronymus* Pradus. 19
P. *Hieronymus Solerius.* 32
Hippolitus Gauellus. 124
P. *Honoratus Villarius.* 238
P. *Horatius Arnolſinus.* 24

P. *Hur*

P. *Hurtardus*. 377
P. *Iacobus a* S. *Cruce*. 587
Iacobus Barza. 94
Iacobus Boullius. 294
P. *Iacobus Ciſnerius*. 770
Iacobus Eliſanus. 577
P. *Iacobus* Ferrerius. 262. 763
P. *Iacobus* Herrera. 625
Iacobus Huet. 308
P. *Iacobus Pirius* 770.
P. *Io. Baptiſta Alexandrius*. 16
P. *Io Baptiſta Beluiſius*. 143.
P *Ioannes Boulandus*. 488
P. *Ioannes Brauius*. 587.
Ioannes Copius. 510
P. *Ioannes de Atienza*. 679
P. *Ioannes Ferdinandus*. 601
P. *Ioannes Lanoy*. 301
P. *Ioannes Leleſius*. 25
P. *Io. Nicolaus Domnius*. 356
Ioannes Nicolaus Gallus. 63
Ioannes Proſperus. 673
Ioannes Rullus. 377
P. *Ioſephus* Cauiatus. 628
Ioſephus Mannonius. 20
Laurentius Scuccina. 27
P. *Ludouicus Alfonſus*. 768
P. *Ludouicus Eſcouarius*. 561
Ludouicus Lauecchia. 63
Ludouicus Seuarolus. 19
P. *M. Antonius Bolognettus*. 18
P. *M. Antonius Mellinus*. 97
P. *Marcus Marderus*. 423
Marianus Mongiardinus. 81

P. *Mar-*

P. *Martinus Enriquez*. 678
Mathias Putſius. 492
P. *Melchior Lobatus*. 770
P. *Nicolaus* Clerus. 238
P. *Nicolaus Fabrinius*. 58
P. *Nicolaus Sedhoroſcius*. 346
Octauius Troiſius. 63
P. Paulus *Vincentius*. 370
Petrus *a* Cruce. 834
Petrus *Blanchettus*. 231
Petrus *Martinus*. 783
P. Petrus *Michael*. 524
P. Petrus *Montoia*. 713
P. Petrus *Velaſcus*. 577
P. Petrus *Villalba*, 535
Philippus *Bitius*. 102
P. *Robertus Harnonius*. 711
P. Rotericus *Illanes*. 606
P. *Sanctius*. 542
Sebaſtianus a S. Martino. 636
P. *Staniſlaus Herbeſtus*. 327
P. *Stephanus Roſpilioſus*. 18.
P. *Theobaldus Stozius*. 450
Theophilus Ciottus. 628
P. *Vincentius Brunus*. 10
Vincentius Portus. 127
Volfangus Vitmarus. 444
Deuotorum, & deuotarum ſodalicia 857
Diabolo ſe deuouere volens, ab eo vexatus confeſſione liberatur. 522.
Diaboli familiaritate barbara gens vtitur in Peruuio. 727
Diaboli mirabiles illuſiones, & praeſtigiae. 205. 208 511. 512. 735. 780.

Diabolus ethnicam mulierem Chriſtiana ſacra omnia iubet ſuſcipere, praeter baptiſmum. 717
Diabolus ex inſeſſo homine abactus ſaeuit in maleficum, qui illum adſtringebat. 846
Diabolis felis ſpecie puerum terret. 194. *ſerpentis ſpecie puellam vexat.* 242.
P. *Didacus Guſmanius.* 568
Diſcipuli noſtri ad alios iuuandos nobis adiumento ſunt. 384.385.405.428.466.519. 526. 527. 533. 641
Ad ſcholas regendas expetuntur. 526. 530
Haereticis nati parentibus cōſtantes ſe praebent in fide catholica. 189.200.214.241.326. 327. 359. 379. 382. 404. 418.493.497.502. 509. 526.
Mortem inſigni obeunt pietate. 103.105.240. 359. 360
Noſtris calamitatibus ad noſtrū amplectendū inſtitutum magis inflammantur. 190.199.280
Pueri grandi natu viros, & miniſtros diſputando ſuperant. 241
Diſcipulis externarum ſcholarum lex datur de menſtrua confeſſione peccatorum. 48
Diſcipulorum noſtrorum exemplo multi ſe cum liberis ad noſtri templi, & ſacramentorū frequentiam conferunt. 32. *ad caritatis, & pietatis officia praeſtanda permouentur.* 573
Diſcipulorum noſtrorum amor erga Societatem, & maeror ex noſtro exſilio. 189. 199
Diſcipulos a nobis abducere haeretici conantur. 404
Diſputationes cum haereticis ſuſceptae. 141.181. 201.203.217.322.331.494
Diſſidium contra duelli leges compoſitum. 76

Diuionenſes, noſtris inde eiectis Dolam veniunt ad noſtros. 244
Dominicanorum Patrum familia ſexaginta habent fratres in prouincia vna ſcholarum noſtrarum alumnos. 630
Dominicanorum Patrum comitas, & beneuolentia erga nos. 564.581.606.615
hoſpitalitas. 721.722
Dominicus Lomellinus nobis beneficus. 171
ex Eccleſiae rebus aliquibus ſublatis noxij diuinitus puniuntur. 856
Eccleſiae in ethnicorũ, & Maurorum finibus exſtructae eos ad Chriſti fidem ſenſim adducunt. 853
Eccleſias noſtras etiam ethnici reuerentur. 849.856
Eccleſiaſtici ritus reſtituti magna pietate excipiũtur. 250.414.415.500
Eccleſiaſticis benedictionibus arua, ſataq. a tempeſtatibus defenſa. 416
Eleemoſinae inſignes. 29 30.61. 92.130. 204. 312. 323. 325. 337. 489. 574. 785
Emmanuelis grammatica publico vniuerſitatis Colonienſis decreto in omnes ciuitatis ſcholas inducitur. 489
Energumeni ſanati, & diaboli infeſtationes ſublatae. 846. 850. 851
Energumenus admirabilis. 372
Epiſcopus Cuſquienſis. 688
Epiſcopus miſſus in Iaponios. 763. 778
Epiſcopus quidam Thomaeorum ſeditioſus aduerſus Romanam Eccleſiam. 848
Equitum praefectus catholicus, captus ab haereticis diuina ope liberatur. 244
Euangelio recitato infans exanimis reſipiſcit. 222. *caecus viſum recipit.* 642. *infantes multi aegro-*

aegrotiſanantur. 822. *Inda mulier aegrota* 822. *puella iam depoſita.* 825
ex Euchariſtia ſanguis profluere viſus. 503
in Euchariſtia Chriſti praeſentia declarata. 351
Euchariſtiae ad aegrotos ferendae ordo plenus dignitatis. 119. *erga ipſam veneratio,& cultus* 120. *eius tutela. ibid eius cauſſa ſodalitas inſtituta.* 332. *Chriſti praeſentia declarata.* 351. *eius feſtum in octiduum continuatum.* 551. *religio ſuſcepta* 568. 569
Exercitationibus ſpiritualibus inſtituuntur religioſi etiam aliarum familiarum. 52. 120. Epiſcopus *vnus, & praefecti militares duo.* 182. *Tholoſae decem.* 194. *Franciſcani aliqui* 205. *aliqui praecipui viri* Duaci. 295. *Louanij alij* 296. *Ingolſtadij multi.* 432. *Monachi multi cum coenobiarcha Oetingae, alijq. in proprio coenobio.* 475. *Salmanticae multi.* 596. *Villagarſiae diſcipuli multi.* 601
in Exſilium acti noſtri fortem animum habent Vide Gallia eiecti.
Fames, & ſitis arctiſſima. 748
Faſtorum liber puer puerilium actionum in ſcholas inductus. 163
Felis ſpecie daemon puerum terret. 194
Feminae honeſtae mulierculas a turpi vita reuocant. 182
Filios a conſilio religionis auertere pernicioſum. 105. 192. 365
Flumine iter facientes merſionis periculo liberantur. 171
P. *Franciſcus Maria Almericus.* 673
Frater e Societate quaeſitus ad necem ab haereticis diuina ope ſeruatur. 245. *alter captus ab hae-*

haereticis dimittitur. 245

a Fratre legere litteras Sacerdos e noſtris non vult. 649

Frontones barbara gens in Peruuio. 728

Fulmine occiſi duo, tertio incolumi, qui medius illis comitabatur. 79

G*Allia expulſi noſtri forti animo iniuriam ferunt.* 140. 187. 225, 243. 468.

putantur in ea calamitate a ſua vocatione defecturi. 185. *pios amicos liberales experiuntur.* 468. 469

Gangis aquis religionem ineſſe Indi arbitrantur. 829

Gemelli duo in Societatem admiſſi. 199

Graecis litteris diſcipuli noſtri multum proficiunt. Oeniponti. 449. *Ratisbonae.* 461

Graecus Epiſcopus e Moſchouia rediens. 333

Grandi natu homines Societatem ingreſſi. 81. 542. 630. 649. 712

S. Gregorij Thaumaturgi caput. 765

S. Guilelmi Ducis Aquitaniae caput. 305

P. Guilielmus Veſtonius in Londinenſi carcere. 595

P. Gundiſaluus Tapia martyr. 653. 655

H*Aeretici ad fidem catholicam reuocati. Romae in collegio paenitentiariorum aliqui.* 21. *Florentiae vnus.* 30. *Senis vnus.* 32. *Ferrariae quatuor.* 97. *Bononiae duo.* 98. *Brixiae quatuor.* 103. *Taurini miniſter vnus.* 131. *in Taurinenſi miſſione decem.* 141. *vnus Muſſiponti.* 181. *Saxo nobilis item Muſſiponti.* 185. *adoleſcens Caluiniſta magnae indolis.* 186. *alter Lutheranus.* 186. *Viriduni aliquot,* 187. *circa Agennam aliqui.* 203. *in Turnonenſi viginti octo.* 215. *Auenione vigintiduo*

tiduo. 228. *in Anicienſi multi.* 250. *Duaci nonnulli.* 294. *Leodij aliqui.* 297. *Audomari aliquot.* 302. *pirata Anglus captiuus.* 303. *Antuerpiae ſexaginta.* 303. *Ipris quinque, & alij praeterea.* 308. 309. *Gandaui quindecim.* 309. *Traiecti aliqui.* 310. *Cortraci aliqui.* 310. *Valencenis aliqui.* 311. *Inſulis multi* 312. *Bruxellis magnus numerus.* 312. *Vilnae plus ducenti octoginta.* 319. *in miſsione Vilnenſi aliqui.* 322. 323. *Bransbergae trigintaduo, & alij praeterea.* 324. *Poſnoniae ducenti ſexaginta.* 324. *Pultouiae ſex.* 325. *Saroſlauiae viginti vnus, a ſchiſmate Rutenorum vigintinouem.* 326. *praeterea quadragintanouem.* 328. *Lublini priore anno quadraginta.* 329. *nobiles aliquot.* 331. *poſteriore triginta.* 331. *Polociae ſeptuaginta octo.* 333. *Caliſsij plus triginta.* 335. *Derpatenſibus excurſionibus nonaginta quatuor.* 339. *Rigae ducenti nonaginta quinque.* 340. *poſteriore anno nonagintaſex.* 342. *Nieſuiſij nonaginta ſeptem.* 345. *Cracouiae trigintaſeptem.* 346. *itẽ vigintiſeptem.* 348. *Leopoli quadragintaquatuor.* 349. *item excurſione vna ſexaginta.* 350. *item quadragintaſex.* 353. *item alij quadragintanouem.* 353. *Viennae multi.* 357. *poſteriore anno item aegroti multi.* 363. *item Validi ſexaginta quatuor.* 364. *Pragae octoginta tres priore anno, poſteriore centum.* 371. *Olomucij ſeptuagintaquatuor.* 378. *Vratiſlauiae vigintiquatuor.* 381. *Brunae psiore anno trigintaſeptem.* 383. *poſteriore quadraginta octo.* 393. *Graecij octoginta.* 398. *vicus totus Silniza in Vngaria, & alij peaeterea.* 414. *Stropchouia Vngariae opidum totum.* 415. 416. *Commotouiae, ſeptuaginta.* 417. *in Tranſyluania Vduaraliue*

raliue

raliae bis mille. 423. *Albae Iuliae permulti.* 425. *Ingolſtadij viginti.* 429 *Dilingae quadraginta quatuor* 442. *Monachij quadraginta tres.* 446. *Oeniponti aliqui.* 448. *Auguſtae quadraginta.* 451. *pagus prope omnis in miſſionibus Auguſtanis.* 454. *Ratisbonae octoginta.* 459. *Friburgi ſeptemdecim.* 463. *Lucernae quadraginta quatuor.* 465. *Oetingae aliqui.* 475. *Conſtantiae octoginta.* 477. *Coloniae priore anno plus centum, poſteriore multi.* 490. *Moguntiae aliqui* 492. 493 *Spirae priore anno multi, poſteriore ſeptuagintaſeptem.* 496 *Herbipoli ſeptuaginta ſex.* 502. *Fuldae vigintiſex.* 506. *Heilingenſtadij triginta.* 511 *Herfurdij ſeptemdecim.* 514. *Hildesij ſeptemdecim.* 514. *poſteriore anno totidem.* 517. *excurſione in Magdeburgenſem: & Alberſtadienſem agrum quatuor.* 518. *Confluentiae vigintitres.* 522. *Angli, Hiberni, & Britanni Oliſippone quadraginta.* 765

Haeretici audiunt noſtrorum conciones. 136. 139. 203. 207. 216. 418

Haeretici conſuetudine, conuictuq. noſtrorum catholici fiunt. 186. 187

Haeretici conuerſi in fide conſtantes. 381. 416. 496. 503.

Haeretici energumeni ſanari non poſſunt, niſi haereſi abiurata. 512

Haeretici filios ſuos in noſtram tradunt diſciplinam. 199. 334. 343. 393. 526. 528

Haeretici in malis ad catholicorum remedia confugiunt. 340. 337. 395

in periculis ad fidem catholicam redeunt. 322. 323. 357

Scholis noſtris inſidiantur. 516

veritatem intelligunt, & pudet ampleсti. 216. 339. 400. 451. 459. 497. 502
Haeretici noſtris inſidiantur. 199. 404
Haeretici praedicantes a ſuis contemnuntur. 216. 442. 500. 526
ex *Haereticis* Academijs *diſcipuli veniunt in noſtram diſciplinam.* 493. 507
Haereticorum conuerſiones notatu dignae. 186. 187. 332. 339. 345. 364. 381. 385. 398. 400. 460. 503. 507. 522
Haereticorum diſcipuli in noſtram veniunt diſciplinam. 398
Haereticorum mendacia. 498. 501. 502
Haereticus multae eruditionis noſtro concionanti fruſtra inſidiatur. 530
Haereticus maleficij damnatus ad extremum vſque ſpiritum obſtinatus. 299. *alius tandem conuertitur.* 562. *item alius.* 678
Haereticus miles iniurioſus in ſacrum templum horribili exitu punitur. 139
Hibernorum collegium Oliſippone inſtitutum. 768
Hiſtriones. vide Comoedi.
Hoſpites comploratione excipiuntur apud Itatinos in Peruuia. 751
S. *Hyacinthi Sanctorum numero adſcripti celebritates.* 551. 564. 565. 581. 582
Iaponiorum Epiſcopus conſecratur P. *Ludouicus* Cerqueria. 778
Iaurinenſis arcis proditores ſupplicio afficiuntur. 365
e P. *Ignatij* Azebedij *martyris interfectoribus vnus ad fidem catholicam conuerſus.* 242
B. P. *Ignatij imaginem oſculatus nouicius graui tentatione liberatur.* 66. *eiuſdem reliquijs mulier*

lier difficultate partus liberatur. 416. *viſendum ſe praebet.* 640
Illuſiones diaboli admirabiles. 511. 780
Indicam, Iaponicamq. profectionem ſubito admoniti ſuſcipiunt duo. 769
Iniuriarum condonationes inſignes. 33. 35. 61. 64.65.74.80.204.310.536.548.605
Itatini populi in Peruuio. 750
Itinera noſtrorum ad Tucumanes, & Paraquarios in Peruuio. 750
Iudaea puella ad baptiſmum venit. 329
Iudaei vnius conuerſio inſignis. 112. *alterius cum filia.* 228
Iudaiſmus in Peruuio *pullulans excinditur* 691
Iuriſiurandi fides neglecta punitur. 511
Iuuentute pia, & modeſta cōpletur ciuitas. 106
L*Aeuinius Torrentius Antuerpienſis Archiepiſcopus collegij Louanienſis fundator.* 296
Laniones queruntur ob Eccleſiaſtica ieiunia non poſſe diſſectas pecudes diſtrahere 476
Lapidatio, et dimicatio adoleſcentiū ſublata. 563
P. *Laurentius Madius.* 407
Lectio bonorum librorum. 107. 115
S. *Leonardi templum miraculis illuſtratur.* 433
Leoniſſus oppidum Vmbrorum. 51
Liberalitas piorum erga nos. Claromontani Epiſcopi. 206. *Sabaudiae Ducis.* 207. *Chamberienſis ciuitatis.* 207. *Aueniouenſium.* 227. 228. *Regis* Poloniae. 347. *Auſtriacorum Principum.* 398. 399. *Treuirenſis Archiepiſcopi.* 520. *Bauariae Ducis* 489. 525
Libri pij diſtribuendi in vulgus. 115. 200
Ligna mare deuecta ad idoli templum, tempeſtate ad B. Virginis templum eijciuntur. 824

Lotaui qui ſint. 344

Lucas Oſiander Societatis impugnator confutatur. 428

Lutheri mendacia detecta. 455. 460

Lutherus ſuis ſcriptis confutatus. 459 494. 501.

M

Adura Naici regia in India. 862

Magdalena Vlloa. 614. 620

Maledici in nos palinodiam recantant. 105. 128

Maledicus in nos, Eccleſiaſticoſq; diuinitus punitur. 388

Maleficus, & arrepticius vult ſe haberi deum. 821

Maleficiorum damnati inſignis paenitentia. 241 591

Mantuanae Duciſſae Heleonorae Auſtriacae inſignis pietas. 112. *ſtudium promouendae doctrinae Chriſtianae.* 118. *mors.* 113. *laudes.* 114

Martyrio affecti P. *Gundiſaluus Tapia e Societate.* 655. *Ioannes Cornelius alumnus* Romani *Anglorum Seminarij.* 23. *Ioannes Ingramus eiuſdem Seminarij alumnus.* 23. *Petrus Moreria homo Luſitanus.* 864

S. Materni caput. 520

S. Mauritij religio in Braſilia. 798

Maurus homo miraculo vocatus ad Chriſtianam fidem. 562

Mendicato ſibi victum quaerunt alumni noſtri religionis cauſſa. 509

Mendicus caecus, & fetidis vlceribus aeger a Parthenijs adiutus. 573

Mercatoris copioſi mira conuerſio. 53

Meretricis filia in materna domo virginitatem, & pietatem colit inuita matre. 229

Miles proſtratus in praelio, voto confeſſionis facto, ſuperior euadit. 328
Militis conuerſio inſignis. 315
Milites ante praelium iubentur ſe confeſſione expiare. 142
Militum pietas, & felicitas in praelio. 244
Miniſtri haereticorum, vel miniſtrorum filij ad catholicam fidem couerſi. 141. 250. 335. 336. 339. 342. 353. 371. 378. 423. 425. 451. 492. 497. 502. 504. 522
Miniſtri haereticorum a ſuis contemnuntur. 216. 442. 500. 526
Miraculo duorum vita a tormentis muralibus defenſa. 315. *Maurus homo ad Chriſtum vocatus.* 562. *Morbis varijs multi ſanati.* 232. *alios vide Aegroti varijs morbis.* *Parthenius adoleſcens a caedis periculo liberatur.* 132. *reus falſis criminibus oppreſſus, & damnatus liberatur.* 320. *reliquiae ſacrae ex oppugnatione haereticorum ſeruatae.* 791
Miſſae ſacro dum interſunt catholici quidam incendij periculo exempti ſunt. 367
Monaſteria monialium ad religioſae vitae normam reformantur. 163. 177. 611
Monticulus opidum in Piceno diſsidijs perturbatum ſedatur. 37
Montis ſtellae in Luſitania deſcriptio. 775
Moribundi Sacerdotis meditatio. 542
Mors Chriſtiano homini ob iuſtitiam, & pietatem illata. 855
Mortis vexilla linthea cruenta. 43.
Morum facta mutatio varijs in locis. 51. 54. 128. 181. 184
Moſchouitarum Popus. 375

Mulier Inda mariti rogo concremanda ad Chriſtum transfugit. 818

Muſſipontanorum conuictorum pietas. 186

NAieas Rex late imperans in India. 862

Nocturna per ſomnum phantaſmata qua ſeueritate adoleſcens abegerit. 126

Nouicij Chriſtianam doctrinam explicantes admirabili concurſu audiuntur. 168. ijdem ad conciones Quadrageſimae expetuntur. 169. in magno belli ſtrepitu quae ſub oculis geruntur non adſpiciunt. 71. ab haereticis vexantur. 389

Nouicij admiſſi in Societatem ex vna Taurinenſi ciuitate anno vno ſeptem. 139. ex vrbo Ferraria quinque. 97. Verona ſex. 104. ſex item Muſſiponto. 164. Toloſa item ſex. 177. ex vna Congregatione Duacenſi priore anno vndecim, poſteriore duodecim. 295. Pultouia ſex. 325. Graecio decem. 399. ex vna Salmanticenſi Academia ſeptemdecim. 597. Valentiae octo. 539. ex Eborenſi Academia priore anno nouem, poſteriore duodecim. 777

Nouicij in ingreſſu varijs difficultatibus conflictati. 97. 126. 182. 191. 192. 209. 293. 436. 437. 482. 491. 597

Nouicij qui admitti peterent, ex noſtra calamitate maiores ardores aſſumunt. 190. 197. 198. 199

Nouicij duo Saxones in ſuo conſilio a patre confirmantur. 491

Nouicij vnius breuis curſus, & inſignis pietas 252. alterius pater haereticus ad fidem catholicam venit. 481

Nouiciorum tantum adſpectu quidam vitae ſolutioris conuertitur ad pietatem. 66

Nouicium nepotem ſuum vir magnus in ſua vocatione

tione confirmat. 484. 485

Nouicius filius vnicus a patre ad Societatem adducitur, 108. *alius.* 192

Nouitius ante ingreſſum conuiuium praebet pauperibus. 484. *alius vt admittatur miro modo elicit a patre pecuniam.* 482. *alius magna contentione, & ſibi, & fratri alteri veniam extorquet a patre.* 437. *alius antequam admittatur flumine merſus creditur.* 210

O*Leum ex palmis cũ oliuo comparandum.* 748.

Omoguacae gens Peruuiana. 737.

Opidum vnum inter haereticos catholicam fidem retinet. 499

Opida omni praeſidio nudata, ſola pietate tuta. 120. 246

Opinio & fama de fructu Societatis. 215. 216

P*Acificatio duarum factionum multa ſupplicatione, & flagellationibus impetrata.* 170

Poenitentiae inſigne exemplum in homine facinoroſo, & damnato. 591

Pagus *popularium caedibus famoſus, in quo triẽnio toto nemo naturali morte obierat.* 95. 96

Pantagatines in India qui ſint. 855

Paranai, & Paraquarij confluentia. 732

Parthenia *ſodalitas fruſtra ab haereticis oppugnatur.* 385

Paterfamilias *unus in tota familia catholic.* 452

Paterfamilias *nobiſcum reconciliatur fructu filiorum ex noſtra diſciplina.* 309

Patiendi *aſpera mirus ardor in femina.* 246

Pauperes *in egeſtate noſtrorum opera adiuti.* 29. 130. 140. 205

Peregrino poenitens peccati occulti admonetur. 548

Perſeuerantium congregatio. 98
Plumbeae laminae inſcriptae. & plumbei libri reperti magnae antiquitatis. 575.
Pluuia precibus impetrata. 74.87.414. 763. 538. 798
Pons Leodij ad noſtrum templum flumini impoſitum magna celeritate. 298
Porca ciuitas Chriſtianorum Thomaeorum. 849
Praedicator noſter inter concionandum conuicijs laceſſitus. 710
Praedictiones duae verae P. Emmanuelis Sequeriae. 763
Praeparatio ad mortem. 94
Precibus ad Deum, & pietate magis quam vi Comarra a Turcarũ oppugnatione defenditur. 365.
Precibus aegroti ſanantur. 78. 851. *amens reſipiſcit.* 550. *caecus viſum recipit.* 798
Proſcriptio Sociorum Lugdunenſium. 255. *Billomenſium.* 281. *Diuionenſium.* 284
Pudicitiae retinendae clarum in adoleſcente exemplum. 133. *Maceratae viri tricenarij.* 36. *ibidem adoleſcentis ſcholarum diſcipuli.* 36. *Panormi multorum ſimul.* 64. *Bibone.* 79. *Bononiae duorũ.* 98. *Placentiae alius.* 107. *Moguntiae.* 495. *Conimbricae triũ.* 771. 772. *Brigãtiae vnius.* 783
Puella valens ſentiens ſe ſtatim morituram baptiſmum petit. 818
Puellae ſexennis horribilis mors. 167
Puer ethnicus inuito patre ad baptiſmũ venit. 809
Puer poene mortuus baptizatus ſanatur. 824
Puer vita functus viuenti ſimilis noſtro Sacerdoti apparet. 647
Pueri catechiſticae ſcholae matres inuitant ad ſtudia pietatis. 235

Puer miniſtros haereticorum diſputatione de religione ſuperat. 494

Puerpera B. P. Ignatij reliquijs difficultate liberatur. 416. *duae aliae aliarum ſacrarum reliquiarum beneficio.* 766. *alia precibus noſtrorum.* 99. *aliae tres deinceps recitato Euangelio, & aqua benedicta hauſta.* 822. *aliae verbis tantum tribus Euangelij.* 839. *alia mortuo fetu intra aluum admoto Euangelio liberatur.* 847. *alia mortuum fetum ſemper emittens, reliquiarum, & ſacramentorum beneficio viuentem tandem emiſit.* 87

Puerulum in ſupplicationem mater mittit cum flagello. 330

Purgatorij carceris fides vmbra defuncti hominis comprobatur. 529

Reformatio eccleſiarum. 184

Religionis conſilio filios abducere pernicioſum. 105. 192. 365

Religioſi aliarum familiarum noſtris confitentur. 52. 98. 120. 347

Reliquiae ſacrae ex oppugnatione haereticorum periculo ereptae. 791.

Reliquiarum ſacrarum odor admirabilis. 714

Reliquiarum ſacrarum tranſlationes. 38. 39. 100. 586. 587. 714

dum transferuntur femina aegrota, ſanctorum ope implorata conualeſcit. 101

Reſignationis inſigne exemplum. 238

Reſtitutiones rei alienae magni momenti. 112. 128. 228. 304. 305. 765. 804

Rex Poloniae in ſupplicatione procedit. 348. *nobis beneuolus, & beneficus.* 325. 336. 347

Ritus eccleſiaſtici reſtituti magna pietate excipiuntur.

tur. 250. 401. 414. 415. 500
P. Rodulphi, & ſociorum martyrum interfectoribus vnus Chriſtianus fit. 827
Romana Eccleſia catholica nominatur. 203
Rutenorum Popi. 332. 346. 349
SAbaudiae Dux nobis beneuolus. 131. eius victoria, & pietas. 142
Sacerdotium opulentum alumnus noſtrae diſciplinae religione tactus recuſat. 188
Sacramenta conficiendi nullam ſe habere poteſtatem haereticus miniſter fatetur. 492
P. Saleſij martyris memoria recens. 246
Salutium. 142
Sanguinis excreationes ſibi ſiſti aegrotus frater impetrat a B. Virgine. 43
Scripta defunctorum poſt ipſorum mortem reperta. 43. 444
Scholae vnius philoſophiae diſcipuli omnes, aut religionis, aut eccleſiaſtici ſtatus conſilium alunt. 198
Scholas noſtras frequentant viri Principes. Apoſtolici Legati Auenionenſis fratris filius. 230. Marchio de Renty. 295. Filij Ducis cuiuſdam Ruteni. 350. Bauariae Ducis filij. 430. Comes de Porcia. 430. Ferdinandus Auſtriacus Archidux. 431. Lucas Opuleuſcius Dynaſta Polonus, alijq. 453. Comes Oetingenſis. 470
Sellas confeſſionales in templo poenitens videre non poteſt. 474
Seminaria alumnorum externarum gentium in India. Goanum diuerſarum nationum. 809. Bazainenſe. 831. Chriſtianorum a S. Thoma. 838. Coulanenſe. 851. Tutucorinenſe in ora Piſcaria. 857

Senes vitae ſolutiſſimae ad vitae emendationem redeuntes. 49. 50.
Septifluentia vrbs in Paraquarijs, alio nomine Vera. 732.
Sepultura eccleſiaſtica priuari grauis animaduerſio. 415
Sepultura mortem ſibi anteuertunt moribundi homines. 758
Societatem ingredi optant ex vna vrbe Dola vnus & viginti. 240
Sodalis B. Virginis captus ab hoſtibus, eiuſdem Virginis ope elabitur. 195. *alius.* 233. *alius miraculo a caedis periculo liberatur.* 132
Sodalis parthenius reuocandi ab impudicitia mulieres ſtudioſus. 551
Spiritus nequam puellae obſequens, & ſcite canens varijs organis. 72
Spiritus nequam vexatores hominum abiguntur. 71. 205
Sterilis mulier fecunditatem impetrat precibus P. Tapiae. 659
Subita morte multi intereunt Gadibus. 579
Superſtitio ex cribro farinaceo ad detegenda furta. 73
Superſtitiones aliae aniles. 73
Superſtitiones Peruuianorum diſſipatae, & punitae. 690
Supplicio extremo afficiendi ingentem concipiunt ſenſum pietatis. 77. 241. 358
Surda mulier voto obito ſanatur. 505
TEmpeſtas horribilis agros peſſundat. 189
Tempeſtas precibus ſedata. 170
Tempeſtate aſperrima P. Ioannes Morillus iactatur. 698

Templi tectum ſubito collapſum egreſſo inde cum poenitentibus Sacerdote noſtro. 129
Tentationum faces magna pietate ſuperatae. 639
Teueci, aliaeq. gentes in Mexicana ad Chriſtianam religionem propenſi 663
S. Thomae Chriſtianorum aliqui turbam excitant contra nos. 840. Illorum poſtmodum pietas. ibid. eorum Archiepiſcopus. 847. aliqui Romanae Eccleſiae aduerſantes diuinitus puniuntur. 850
Tranſmarini hominis ſpecies humeris P. Ioannis de Atienza inſidet. 680
Tranſyluaniae Princeps puer olim in diſciplinam Societati datur. 25. eius inſtitutori venenum miſcetur. 26. eius pietas. 425
Tranſyluanorum coniuratio in Principem. 421.
Tranſyluanorum nobilium liberi in diſciplinam Societatis dantur. 26
Trauancoris ora in India. 851
Treuirenſis Archiepiſcopus nobis beneuolus, & beneficus. 520
Tubarum ſono Itatini in Peruuio ſignificant quod volunt. 751
Tucumanes in Peruuio, eorumq. natura, & varia idiomata. 725. 727. regionis ſterilitas, & rerum omnium penuria. 730
Turba ingens inter Eccleſiaſticos, & profanos iudices ſedata. 590
Turca captiuus nouiciorum opera, & nocturno viſo conuertitur ad Chriſtum. 173

V

Vallis Doſſolae factionibus perturbata. 152
Veneficij crimen multis affictum; noſtrorũ opera purgatur. 612.

Vene-

Veneficus, & arrepticius vult ſe haberi Deum. 821
Venenum noſtris propinatum. 26. 254
Viae ignaris fratribus duobus per noctem dux itineris offertur. 509
Viaticum ſacramentum moriendi neceſſitatem aegrotis afferre ruſtici exiſtimant. 457
Vicus Indorum totus ſe ad Chriſtiana ſacra excipienda comparat. 817. *alius totus Brachmanarum communi omnium decreto Chriſtiana ſacra ſuſcipit ibid.*
Vigiliae nocturnae feſtorum dierum cum laſciuia, & ſaltationibus e templo ſublatae. 619
Viltipochus caciquius magni imperij in Peruuio. 737
Vinitorum duorum mira pietas. 232. 233
Virgines in ſolitudine adiutae. 648
Virgini, quae integra peperit honos habetur in Mexicana. 664
in B. Virginis conceptionem vigintiduae orationes intra octiduum dictae ſunt. 678
B. Virginis imago a Turcarum rabie ſeruata. 84
B. Virginis ligneum ſimulacrum a Mauris contuſum, & in ignem coniectum illaeſum perſiſtit. 863
B. Virginis ope adoleſcentes tardo ingenio mire proficiunt in ſtudijs 504. 505
B. Virginis ope aegroti ſanati. 211. 505. *capti ab hoſtibus euadunt.* 195. 233. *Billomenſes Socij extorres latronum periculo liberantur.* 283. *maris periculum Socij alij euadunt.* 622. *ope implorata, & ſponſione facta Partheniae ſodalitatis ineũdae ſemel & iterum ex hoſtium poteſtate adoleſcens elabitur.* 234. *Sodales*

alij variis periculis liberantur. 7. 308. 537. 195. 251

B. *Virginis religio aliqua duobus perditiſſimae vitae viro, & mulieri adiumento fuit*. 611. 612

Virginitatem ſuam vouet adoleſcens. 107

Virgo mira pietate. 235

Virgo opulenta, ſpreto coniugio monaſterio ſe addicit. 626. 764

Virgo ſacra ante profeſſionem omnia, quae habet, defert ad Antiſtitam. 163

Virgo ſacra in Gallia noſtrorum proſcriptionem praeſentit abſens. 184

Viſa miraculoſa tum propicia, tum aduerſa, varijs hominibus obiecta. 14. 49. 69. 71. 173. 174. 188. 189. 233. 247. 352. 360. 400. 562

Vocationes nouiciorum notatu dignae. Brunae quatuor adoleſcentium. 390. 391. 392. *quatuor item aliorum poſteriore anno*. 394. 395. *trium quatuorue in collegio Dilingano*. 436. *alius* 437. *Auſciae vnius*. 199 *duorum Toloſae*. 209. 210

Vocationis conſilium deſerentes. 105. 174

Voto confeſſionis duo aquarum periculo liberantur. 357

Voto Partheniae ſodalitatis ineundae captus ab hoſtibus adoleſcens liberatur. 234

Voto piae peregrinationis a matre concepto filius comitiali morbo ſanatur. 382

Voto obito ſurda mulier ſanatur. 382

Vſurae impudentes caſtigatae. 196

Vſurarij interitus miſerabilis. 223. 226

Vxor catholica maritum haereticum, & miniſtrũ trahit ad catholicos. 497

Vitae populi Philippinarum. 673

Adden-

Addenda ad collegium Senenſe pag. 34. & inter lineam 14. & 24. collocanda.

VIcus eſt in Vrbe ab ipſo poene centro in latus alterum declinans ciuitatis, cui Prouenzano *nomen eſt. locus ante abiecti nominis, & probroſi; nunc autem a diuina Matre multis caeleſtibus bonis illuſtratus; ſqualida tecta & ſordida. infelices mulierculae turpi quaeſtu in ijs vitam profligabant. Erat ſupra ianuam domunculae vnius loculamentum rudi opere excauatum. in eo gipſeum B. Virginis ſignum multis annis, ſedem habuerat. ſumma tantum pectoris caput ſuſtinent menſura cubitali, puluere, ſituq. & longa negligentia decolorata omnia. Iniecta eſt homini claudo, & vtriuſq. pedis vſu impedito ſacrae imaginis nonnulla reuerentia. ad quam cum contentius, & maiore ſubinde pietate ſupplicaret, abſolutam pedum integritatem a B. Matre impetrauit. Huius exemplo mulier in illa vicinia bene nota, facie fedum in modum cancro exulcerata, & ipſa eadem S. Matris bonitate eſt perſanata. Hac fama vulgata, biduo, triduoue multis miraculis locus illuſtratus. Confeſtim, vt in ciuitate cultui virginis maxime addicta ingentes vndique cum pretioſis donarijs ad humilem venerandam imaginem concurſus excitati. neque ex vrbe ſolum, ſed ex omnibus circa populis, ciuitatibusq. hominum agmina cum ſuis quaeque muneribus confluebant: tanto numero, vt diebus paucis aedis peramplae in loco nuper infami fundamenta iacerentur; ſacerdotes aeditimiq. ſacrorum cultui addicerentur. Ad tantum religionis ſplendorem famelicae lupae abactae ſua inde pro-*

ſtibula

ſtibula tranſtulerunt. Cum nulla eſſet familia, nulla ſodalitas, nullus conuentus, ciuitas nulla vniuerſa Senenſi, & finitima Florentina ditione, quae non ad ſanctam venerandam imaginem conflueret. Parthenia quoque noſtrorum diſcipulorum Sodalitas per id tempus Romanae primariae adiuncta agmine eo ſe contulit. Tanta modeſtia, & pietatis indole iuerunt lecti adoleſcentes, vt viri nobiles non poſſent adſpectu ſatiari. Librum carminum in B. Matris laudem a ſe ſcriptorum. venuſte, & cum dignitate compactum, ſpecioſumq. vexillum futuro templo dono dederunt. Poema dictum eſt, habitaq. in ipſius virginis laudem non inelegans oratio.

Haec eo addenda fuerunt, tum vt res tota plenius explicaretur, tum vt hallucinatio mea corrigeretur, qua templum, quod nullum adhuc erat, extra moenia fuiſſe traditur. quod illorum culpa factum eſt, qui cum haec illuſtrare debuiſſent fumum pro luce nobis offuderunt; rati nomen in ſua notum ciuitate, etiam Europa vniuerſa eſſe celebre. Quis enim non in iis locis verſatus, audito proceſſionis nomine, & ſterili illa definitione: Cui a Prouenzano nomen eſt, non in illam Samoſatheni reprehenſionem incurriſſet? & templum antiqua religione venerandum à noto pago aliquo nomen traxiſſe iudicaſſet? Sed haec mihi poſt excuſam typis epiſtolam ab homine totius rei gnaro priuatim indicata hac ratione addenda viſa ſunt. neque enim nouum hoc eſſe additionis genus, aut reformidandum, cum praeſertim id rei poſtulat neceſſitas, auctores habeo annales viri admirandi.

FINIS.